http://www.dhammadownload.com

သကျသီဟနှင့် စ အ ဓမ္မစရိယ
ဦးကောဝိဒါဘိဝံသ-၏

မစိုးရိမ်

ပါရာဇိကဏ်အဖြေ

ဒုတိယတွဲ

“မူပိုင်”

COPYRIGHT ALL RIGHTS RESERVED

ဓမ္မဒါန

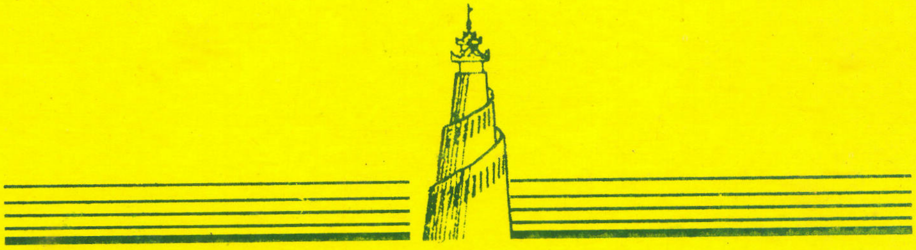

တတိယအကြိမ်

ကောဇာ-၁၃၅၇၊ သာသနာ-၂၅၃၉၊ ခရစ်-၁၉၉၅။

http://www.dhammadownload.com

သကျသီဟနှင့် စ အ ဓမ္မစရိယ
ဦးကောဝိဒါဘိဝံသ-၏

မစိုးရိမ်
ပါရာဇိကဏ်အဖြေ

ဒုတိယတွဲ

"မူပိုင်"
COPYRIGHT ALL RIGHTS RESERVED

ဓမ္မဒါန

တတိယအကြိမ်

ကောဇာ-၁၃၅၇၊ သာသနာ-၂၅၃၉၊ ခရစ်-၁၉၉၅။

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

မန္တလေးမြို့
မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်

ပိဋကနယပဒေသကျောင်းနာယက
သက်ျသီဟ, စေတိယင်္ဂဏနှင့် အစိုးရဂုဏ်ထူးဆောင် ဓမ္မာစရိယ
ဘိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု

ဦးကောဝိဒါဘိဝံသ

ရေးသားအပ်သော

မစိုးရိမ်
ပါဠိကျက်မှတ်ဖွယ်ရာ

ဒုတိယတွဲ

"မူပိုင်"

COPYRIGHT ALL RIGHTS RESERVED

ကောဇာ - ၁၃၅၇ သာသနာ-၂၅၃၉ ခရစ်-၁၉၉၅

http://www.dhammadownload.com

မစိုးရိမ် ပါရာဇိကကဏ်အဖြေ (ဒုတိယတွဲ)
ရိုက်နှိပ်ခြင်း
****

အကြိမ်	–	တတိယအကြိမ်
အုပ်ရေ	–	(၂၀၀၀)
တန်ဖိုး	–	ဓမ္မဒါန
ခုနှစ်	–	၁၉၉၅ (ဇူလိုင်လ)

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာပေခွင့်ပြုချက်အမှတ် ၆၃/၉၅ (၆)
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် /၉၅ ( )

ထုတ်ဝေသူ – ဦးပညာသေဋ္ဌ၊ ကင်းလွတ်ခွင့်အမှတ် (၃)
ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း
မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်၊ မန္တလေး

ပုံနှိပ်သူ – ဦးဇော်ဝင်း (၀၁၄၈၅)
ဟံသာဝတီပိဋက ပုံနှိပ်တိုက်
၃၄၉၊ ဗိုလ်အောင်ကျော်လမ်း
ရန်ကုန်။

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝိဂ္ဂဟာနှင့်ညည့်ကောက်

[နံပါတ် ၁-၂-စသည်တွေ့လျှင် ပဌမပါရာဇိက၊ နံပါတ်ဒု ၁-၂-စသည် တွေ့လျှင် ဒုတိယပါရာဇိက စာမျက်နှာနံပါတ်မှာရှု]

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
အက္ခာယိတ	၄၆၃	အတိရေက	ဒု-၁၀၂
အဂါရ	၂၈	အတိရေကပါဒ	ဒု-၁၀၃
အဂါရိယ	၂၉	အတိရေကာနယန	၃၄၄
အင်္ဂါရကာသု	၂၅၁	အတိရေကာနယနတ္ထ	၃၄၄
အဂ္ဂအရိယဝံသိက	၈၆	အဓိဂမ	၃၄၁
အဂ္ဃ	ဒု-၉၆	အတ္ထဝသ	၃၁၁
အဍ္ဎယ	ဒု-၁၂၂	အပစယ	၂၈၆
အဇ္ဈာစာရ	၁၅၈	အပရာဓ	ဒု-၁၁၁
အညထာ	၅၉-၂၂၉	အပရိဘောဂါရဟော	၈၃
အညတိတ္ထိ	၂၂၉	အပ္ပိစ္ဆော	၂၈၃
အဓိဝစနံ	ဒု-၈၄	အပ္ပိစ္ဆတာ	၂၈၄
အဍ္ဎိယမာန	၄၃၂	အဘိဟာရော	၇၃
အတ္ထသာကေ	ဒု-၉၂	အဘိဒေါသ	၇၉
အနဝယော	ဒု-၂၃	အဗ္ဗ	၁၆၃
အနဝယတ္တ	ဒု-၂၅	အဗ္ဗောဟာရိက	၃၅၈
အနဝဇ္ဇ	၁၅၂	အမ္မာ	၃၄
အနဝဇ္ဇသညီ	၁၅၂	အဝကာသ	၃၇၅
အနာမာသ	ဒု-၁၁၇	အရဉ္ဉသင်္ခေပ	ဒု-၆၁
အနာမာသဒုက္ကဋံ	ဒု-၁၁၇	အရိယဒ္ဓဇ	၁၁၉
အနုဒ္ဒယာ	ဒု-၃၀	အရိယဝံသိက	၈၆
အနုသာသန္တာ	၂၀၂	အဝဇ္ဇ	၁၅၁
အနုလောမ	၂၄၃	အဝဟာရဏံ	ဒု-၈၂
အနုလောမိကာ	၂၄၃	အဝယ	ဒု-၂၁
အနုဋ္ဌိဝိ	၂၄၂	အသဒ္ဓမ္မ	၂၅၆
အနုဗျဉ္ဇန	၃၉၂	အသုစိ	၁၅၆

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
အသုမုခ	၅၉	ဥပသမ္ပဒံ ဥပဟတံ	၄၀၆
အာကာရ	၄၄၀	ဥမ္မဋ္ဌ	ဒု-၁၂၉
အာစရိယ	ဒု-၂၄	ကေကမ္ဗံ	၄၅၅
အာစရိယဝါဒ	၃၈၆	ကေပုတ္တက	၃၄
အာဏတ္တိက	ဒု-၉၂	ဧတ္တကံ	ဒု-၆၉
အာဏိဂဏ္ဌိကာဟတော	ဒု-၉၆	ဧတ္တာဝတာ	ဒု-၁၀၃
အာဒိကတ္တာ	၂၇၂	ဧဝံနာမကေ	ဒု-၂
အာဒိကမ္မိကော—	၄၇၂-၃	ဩက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ	၂၀၉
အာနိသံသ	၃၄၅	ဩဒကံ	၂၆၆
အာပဒ္ဒိယမာနာ	၃၂၅	ဩဒကန္တိကံ	၂၆၆
အာရက္ခ	၁၆၆	ဩမဋ္ဌ	ဒု-၁၂၉
အာရက္ခဒေဝတာ	၁၆၆	ကတ	၁၇၉
အာရညက်	ဒု-၇၁	ကတဥပစာရ	၂၄၆
အာရောဂျ	၃၆၄	ကတ္တာ	၂၇၂
အာလယာ	၂၁၇-ဒု-၉၄	ကတိပယ	ဒု-၁၀၉
အာလာပ	၅၃	ကတိပါဟံ	၅၇
အာလာပသလ္လာပ	၅၃	ကမ္မဿကတာ	၄၃၇-၈
ဣတ္ထိကာ	၁၁၀	ကရဏီယ	၁၅
ဥက္ကဋ္ဌ	၂၀၉	ကလန္ဒက	၇
ဥက္ကဋ္ဌာ	၄၂၅-၄၂၆	ကလိ	၂၃၂
ဥက္ကဋ္ဌတော	၄၂၇	ကလိသာသန	၂၃၂
ဥတုသမယေ	၁၅၉	ကလိသာသနာရောပန	၂၃၂
ဥဒဂ္ဂ	၅၆	ကသိ	၂၉
ဥဒ္ဒေသ	၃၄၅	ကသိယာ	၁၁၃
ဥပဘောဂ	၆၅	ကဟာပဏ	၄၀၊ ဒု-၁၀၂
ဥဋ္ဌမျသင်	၁၉	ကာမပိပါသ	၂၀၆
ဥဒ္ဒေသ	၄၅၅	ကာယဝိညတ္တိ	၁၅၆
ဥပဇ္ဈာ	၄၀၂	ကာယသံသဂ္ဂ	၄၀၀
ဥပသမ္ပန္န	၄၁၃	ကာရဏ	၂၃၅
ဥပယောဂဝစန	၄၃၀	ကာရဏပဋိရူပ	၃၇၆
ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗ	ဒု-၉၀	ကာရဏပဋိရူပဝစန	၃၇၇

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ
ကာဠကာ	၇
ကာသု	၂၅၁
ကိင်္ကဏိက	ဒု-၂၇
ကုကတ	၁၇၉
ကုရုဝိန္ဒိစ္ဆယိကာနံ	ဒု-၁၃၄
ကုက္ကုစ္စ	၁၇၉
ကုက္ကုစ္စက	၃၉၅
ကုလဝံသဗီဇကံ	၁၃၆
ကုသိတ	၂၈၈
ကေရာဋိယ	၄၆၆
ကောဋ္ဌာသ	ဒု-၈၄
ဂန္ဓ	၁၆၂
ဂန္ဓဗ္ဗာ	၁၆၂-၃
ဂဏ္ဍ	၁၅၅
ဂဟေတွာ	ဒု-၁၄၅
ဂါမော	၂၇၃
ဂါမဓမ္မ	၂၅၆
ဂိဇ္ဈ	ဒု-၅
ဂိဇ္ဈကူဋ	ဒု-၅
ဂေါနိသာဒိ	ဒု-၅၃
စက္က	ဒု-၃
စာတုဒ္ဒိသံ	ဒု-၁၃၆
စိက္ခလ္လ	ဒု-၃၁
စိတ္တလဟုတာ	၃၉၅
စောရော	ဒု-၈၃
စောဠ	၁၅၉
ဆဝိ	၂၄၂
ဆမ္ဘိတတ္တ	၁၂၇
ဉာတဒုက္ကဋံ	ဒု-၁၁၅
ဉာတိ	၃၆၃
ဉာတိဗျသန	၃၆၃
ဉတ္တိဒုက္ကဋံ	ဒု-၁၁၈
ဌာန	၃၇၅
ဌာနန္တရ	ဒု-၁၁၂
တံဝတ္ထုကံ	၃၉၈
တံတောနိဒါနံ	၁၂၃
တဒုပ္ပညံ	၂၉၉
တဒနုစ္ဆဝိကံ	၂၉၀
တန္တိ	၃၉၅
တိဏ	ဒု-၁၄
တိတ္တ	ဒု-၅၀
တိရောကရဏီ	၁၀၄
တိလက	ဒု-၈၂
ထာလိပါက	၇၀
ထေယျ	ဒု-၈၂
ထုလ္လစ္စယ	ဒု-၁၂၂
ဒန္တပေါန	ဒု ၇၇
ဒယာ	ဒု-၃၁
ဒဿကော	၂၇၄
ဒါနပတီနံ	၈၉
ဒါရုစီတလိကာ	၄၈၅
ဒုဂ္ဂတိ	ဒု-၁၂၂
ဒိန္န	ဒု-၇၅
ဒိဋ္ဌဓမ္မ	ဒု-၃၆
ဒိဋ္ဌဓမ္မိက	၃၃၆
ဒိဋ္ဌာနုဂတိ	ဒု-၃၄
ဒိဝါ	၄၆၉
ဒီဃရတ္တ	၃၁၇
ဒုတိယိကာ	၁၃၁
ဒုဗ္ဗလ	၄၂၂
ဒုဗ္ဘရ	၂၇၇
ဒုဗ္ဘရတာ	၂၇၇

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ပုဒ်	နှာ
ဒုမ္မကို	၃၂၃-၄ / ၃၂၅
ဒုရူပစိဏ္ဏ	ဒု-၁၁၈
ဒုဝိညေယျာ	ဒု-၉၁
ဒုဿီလာ	၃၂၂
ဒုဿီလပုဂ္ဂလာ	၃၂၃
ဒေဝတာ	၁၆၆
ဒေါဏိ	ဒု-၁၃၁
ဒွယဒွယသမာပတ္တိ	၂၆၉
ဓနံ	၁၀၃
ဓာတိ	၃၈
ဓုတာ	၆၂
ဓုတ္တာ	၄၆၆
ဓုရနိက္ခေပ	ဒု-၉၂
ဓမ္မကထံ	၂၅
ဓမ္မဒေသနာ	၂၈၉
ဓမ္မပဒ	၃၀၆
ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ	ဒု-၁၁၀
ဓမ္မသဘာ	ဒု-၁၁၁
နဂရံ	ဒု-၂
နဂါ	ဒု-၂
နရက	၃၃၈
နာဂရိကာ	၄၆၆
နာဘိ	၁၅၉
နာမ	၃၀၆
နာမကာယ	၃၀၇
နာဝါ	ဒု-၁၃၁
နာလကပဋိပဒါ	ဒု-၁၃
နိဒါန	၂၃၇
နိဒ္ဒါ	၄၆၉
နိမိတ္တ	၃၅၀
နိဗ္ဗိကာရေ	၉၃
နိမ္မဒန	၂၁၄
နီလ	ဒု-၄၈
နီလကဟာပဏ	ဒု-၄၈
နိသာဒိ	ဒု-၅၃
နိဿဂ္ဂိယ	ဒု-၉၂
ပကတိအဇ္ဈော	ဒု-၉၇
ပကရဏ	၂၃၈
ပစ္ဆာဘတ္တ	ဒု-၁၀
ပဒံ	၂၉၇
ပထဗျာရာဇာ	ဒု-၁၀၆
ပဋိက္ခေပေါ	၃၇၆
ပဋိကိုပန္တော	၃၇၆
ပဋိဿဝဒုက္ကဋံ	ဒု-၁၁၈
ပဥ္စကာ	ဒု-၉၁
ပဥ္စနေ့ဿတိက	ဒု-၇၁
ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ	၃၅၆
ပပဥ္စ	ဒု-၈၈
ပဗ္ဗတ	ဒု-၅
ပရပရိဂ္ဂတိတံ	ဒု-၇၅
ပရစိတ္တဝိဒူ	၁၆၇
ပရိဂ္ဂဟိတံ	ဒု-၇၅
ပရိပုဏ္ဏ	ဒု-၂၁
ပရိဘောဂ	ဒု-၉၈
ပရိယာယ	၂၀၃
ပရိယောဒါတ သိပ္ပေါ	ဒု-၂၅
ပရိဝေဏ	ဒု-၁၃၆
ပရိသာ	၁၉
ပဟောနက	ဒု-၁၀၄
ပဝါရဏာ	၃၃၃
ပါဒဋ္ဌနက	ဒု-၉၈

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
ပါဠိ	၉၇	ဗောဓိ	၃၆၉-၃၇၁
ပါတရာသ	၁၉	ဗောဓိပက္ခိက	၃၇၁
ပါတော	ဒု-၆၅	ဗျာဓိ	၃၆၃
ပါတိမောက္ခ	၄၁၆	ဗျသန	၃၆၃
ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ	၃၄၅	ဗြဟ္မကာယိကာ	၁၇၁
ပါဒ ပါဒါရဟ	ဒု-၁၀၂	ဗြဟ္မာနော	၁၇၀
ပါရာဇိက	၄၅၁-၂	ဘဏ္ဍုပရိဘောဂ	ဒု-၉၈
ပါသာဒိကော	၂၈၆	ဘဒြော	၄၀၇
ပိဏ္ဍပါတိကော	၇၅	ဘတ္တာဘိဟာရ	၇၃
ပိယကာမ	၂၃၃	ဘာဝ	ဒု-၈၂
ပိယော	၃၇	ဘိယျောဘာဝ	၃၄၀
ပီဏိန္ဒြိယော	၁၉၃	ဘူတပုဗ္ဗဘရိယာ	၁၃၁
ပုရာဏ	၁၃၁	ဘုမ္မာ	၁၆၆
ပုရာဏ ဒုတိယိကာ	၁၃၁	ဘောဂ	၅၂
ပေတာမဟံ	၁၁၆	မကုဋ	၃၂၅
ပေတ္တိကံ	၁၁၆	မာတုဂါမ	၁၄၃
ဓပသလာ	၃၂၇	မာတာမဟီ	၁၀၈
ပစ္ဆိမ	၁၇၆	မာနမဒ	၂၁၅
ပစ္ဆိမဘဝ	၁၇၆	မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂ	ဒု-၃၀
ပစ္ဆိမဘဝိက	၁၇၆	မေထုနဓမ္မ	၄၄၆-၇
ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တ	၁၇၆	မေထုနာဓိပ္ပာယ	၃၅၁
ပဉ္စကာမဂုဏာလယ	၂၁၇	မင်္ဂလိကာ	ဒု-၁၀၇
ပုဂ္ဂလ	၃၂၃	မန္တာတု	ဒု-၃
ပုဗ္ဗင်္ဂမော	၂၇၃	ယထာဝုတ္တလက္ခဏ	ဒု-၇၁
ပုဗ္ဗပယောဂ	ဒု-၁၁၇	ယာမ	၃၆၉
ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ	၃၉၆	ယာဝတတိယက	၃၂၂
ဖာသု	၃၁၀	ရဇကတ္တရဏံ	ဒု-၅၀
ဖာသုတာ	၃၁၉	ရဟဿ	၂၆၃
ဗလ	၅၇	ရာဂဝိရာဂ	၂၁၁
ဗီဇ	၁၃၆	ရာဇဂဟ	ဒု-၄
ဗီဇက	၁၃၆	ရာဇိ	၃၉၄

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ
လာဘ	၃၉၄
လာဘဂရု	၃၉၄
လေဍ္ဍုပါတော	ဒု-၆၅
လောကဝဇ္ဇ	၃၅၅
လောကုတ္တရ	၂၀၉
ဝဇ္ဇ	၁၅၁
ဝဏိဇ္ဇာ	၁၁၃
ဝနပ္ပတိ	ဒု-၁၄၀
ဝသလဓမ္မ	၂၅၉
ဝယ	ဒု-၂၁
ဝသလ	၂၅၉
ဝသလော	၂၆၀
ဝဿံဝုတ္ထာ	ဒု-၁၇
ဝါစုဂ္ဂတ	၃၉၁
ဝါဒ	၃၈၆
ဝိနယဒုက္ကဋံ	ဒု-၁၁၈
ဝိနယဓမ္မတာ	ဒု-၁၂၇
ဝိနီတဝတ္ထု	၄၇၆
ဝိပ္ပဋိသာရ	၁၈၁
ဝိရာဂ	၂၂၂
ဝုတ္တ	၁၇၆
ဝုတ္တဘာဝ	၁၇၆
ဝဏ္ဏေန္တော	ဒု-၉၁
ဝေမဋ္ဌ	ဒု-၁၃၀
ဝေရ၊ ဝေရီ	၄၆၀
သင်္ခါတံ	ဒု-၈၄
သင်္ဂဏိကာ	၁၉၂
သံဃကမ္မာနိ	၃၃၁
သံဃဖာသုတာ	၃၁၉
သံဃရာဇိ	၃၉၄
သံဃသုဋ္ဌုတာ	၃၁၆
သံဃာဒိသေသော	၁၄၈
သံဝါသ	၄၅၄
သညာနိဒါန	ဒု-၈၈
သန္ဒိဋ္ဌာ	ဒု-၉
သန္တကံ	၁၁၃
သပတိ (သံပတိ)	၁၃၈
သပဒါနစာရံ	၇၅
သမသိက္ခာ	၄၅၆
သမ္ဘတ္တာ	ဒု-၉
သမ္ပဒါ	၃၇၉
သမ္ပရာယ	၃၃၇-ဒု-၁၁၂
သမ္ပဂ္ဂဏံ	၄၇၀
သမ္ပရာယိက	၃၃၈
သလ္လာပ	၅၃
သံဝရ	၂၈၇-၄၁၆
သဒ္ဒါရဗန္ဓာ	ဒု-၁၄
သမညာ	၄၀၄-ဒု-၁၀
သမာပတ္တိ	၂၆၉
သဗ္ဗမတ္တိကမယံ	ဒု-၂၆
သဘာ	ဒု-၁၁၁
သရာဂ	၂၀၈
သလ္လေခ	၂၀၅
သဟာပယောဂ	ဒု-၁၁၇
သဟာယ	၁၁
သဟာယက	၃၁
သာဒိယန္တိယော	၁၅၉
သာပတေယျံ	၁၃၈
သာမိ၊ သာမီ	ဒု-၇၅
သာရ	၁၈၁
သာလယဘာဝ	ဒု-၉၄
သာသန	၂၃၂-၃၅၉

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
သာဟတ္ထိက	ဒု-၉၁	အပ္ပေတိ	၂၃၅
သာဟတ္ထိကပဥ္စက	ဒု-၉၁	အပ္ပဋိနိဂ္ဂမ	ဒု-၆၂
သိက္ခာ	၂၉၇-၄၂၀-၄၅၆	အယံ ဓမ္မော	၂၆၅
သိပ္ပ	ဒု-၂၁	အရည	ဒု-၆၂
သုက်	ဒု-၁၄၃	အရဟာ	၄၀၇
သုက်ဃာတ	ဒု-၁၄၃	အာဂစ္ဆန္တိယာ	၁၀၈
သုဋ္ဌု	၃၁၆	အာစရိယ	ဒု-၇၂
သုဋ္ဌုတာ	၃၁၆	အာဏာ၊ အာဏာပေသိ	ဒု-၄၀
သုတ္တာရုဠ္ဌ	ဒု-၁၂၅	အာဒီနဝ	၁၅၂
သုည	ဒု-၃	အာနိသံသ	၃၁၈
သုပေါသ	၂၀၃	အာရောပိတ	ဒု-၇၂
သုပ္ပဝတ္တိ	၃၉၀	အာသတ္တ	၄၃၀
သုဗ္ဗစော	၉၉	အာဟာစ္စ	၃၀၄
သုဘရ	၂၀၃	အာဟစ္စပဒံ	၃၀၄
သေနာသန	ဒု-၁၄	အာဟိဏ္ဍန္တာ	၃၄၉
သေဋ္ဌိ	၆	ဣသယော	ဒု-၁၁
သောကသလ္လ	ဒု-၁၆၂	ဣန္ဒခီလ	ဒု-၆၂
ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇာဒိ	ဒု-၁၁၃	ဥတု	၁၄၄
ဟိတ	၂၉	ဥပဋ္ဌာ	၄၀၃
ဓာတုပစ္စယာဒိအညွှန်း		ဥပဘောဂ	၆၆
အကတ္တဗ္ဗတာယ	၁၈၀	ဥပသံဟိတံ	၂၅
အဂ်	၃၈	ဥမ္မင္ဂ	ဒု-၁၂၉
အစ္စယ	၁၃၉	ဥဇု	ဒု-၆၆
အညမည	ဒု-၁၅၅	ဥပါယ	၂၉၈
အဘိဏှာ	၃၀၇	ဥပေါသထ	၃၃၂
အမတံ	၉၃	ဥမ္မဒ္ဒာ	၃၂၀
အတ္တနာ ဇာနာတိ	၃၉၉	ဦန	ဒု-၄၈
အတ္တနာ	၁၆၇	ဩဇ္ဇိ	၃၄၉
အဓိဂမ	၂၉၈	ကတိ	ဒု-၁၀၉
အဓိဂမုပါယ	၂၉၈	ကတိပယ	ဒု-၁၀၉
အနုလောမမတိ	၂၄၄	ကစဝရ	၈၄

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
ကသိ	၂၉	ဇုဏှ	၁၅
ကဥ္စိယ	၉၀	တဏှာမမတ္တံ	ဒု-၇၉
ကစ္ဆု	၄၇၀	တာတာ	၃၅
ကဏ္ဍ	၄၂၇	တိဗ္ဗ	၃၃
ကဏ္ဍူ	၄၇၀	တိလက	၄၄၀
ကတိ	၅၅	တုဏှီ	၅၄
ကတိပယာဒိ	၅၈	တာလိ၊ တာလီ	၇၂
ကတ္တိကာ	၁၇	ထေန	ဒု-၈၃
ကပ္ပ	၄၃	ထေယျံ	ဒု-၈၄
ကလန္ဒက	၇	ထောက	၂၅
ကာက	ဒု-၆၅	ဒယာလု	၂၄၇
ကာဠုယ	၇	ဒယာလုက	၂၄၇
ကဥ္စိ	၄၃	ဒဠှ	၃၅၆-ဒု-၁၀
ကိစ္စ	၄၂၇	ဒါသ	၈၄
ကိလမန္တိ	၃၂၈	ဒွယံဒွယ	၂၆၉
ကုပိတ	၄၇၀	ဒွါရံ	၂၇၅
ကုမ္မာသ	၇၈	ဒိဝသ	၅၀-၁၄၄
ကောလာဟလ	၁၇၁	ဒိဝသပရိဗ္ဗယ	၆၉
ခိပ္ပံ	၁၄၅	ဒုက္ခိတ	၄၃၁
ဂါမ	၇	ဓနု	ဒု-၇၂
ဂါဠှ	၃၅၆	နင်္ဂုဋ္ဌ	၃၅၁
ဂိဇ္ဈ	ဒု-၅	နိမိတ္တ	၄၄၀
ဂေဟ	၉၇	နိဿယ	၂၉၉
ဃရ	ဒု-၅၆	နိဟိတံ	၁၁၇
ခစာရော	ဒု-၈၃	နီလ	၄၀၇
ဆဋ္ဌာယ	၁၅၂	ပကုဗ္ဗတော	၁၆၇
ဆလ္လိ	ဒု-၁၄၁	ပက္ခ	၃၆၉-၃၇၀
ဆေပ္ပံ	၃၅၁	ပစ္စတ္တဝစနံ	၁၂၃
ဇဃ်	ဒု-၅၆	ပတိဋ္ဌာ	၂၉၉
ဇနေတ္တိ	၁၀၈	ပတိတော	ဒု-၆၆
ဇိဂုစ္ဆနိယ	၂၆၅	ပဒေသော	၃၀၈

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
ပနသ	ဒု-၁၄၁	ဘိက္ခု	၁၄၈-၄၀၃
ပမာဒ	ဒု-၅၀	ဘိယျော	၃၄၀
ပရိဝါသ	၇၈	ဘေသဇ္ဇ	၄၇၀
ပရိနိဗ္ဗာယိတာ	၁၃၆	မက္ကုတံ	၃၂၃
ပရိပုဏ္ဏ	ဒု-၂၀	မဂ္ဂ	၄၀
ပရိဗ္ဗယ	၆၉	မဃာယိတံ	ဒု-၇၈
ပရိဘောဂ	ဒု-၁၀	မရိစ	ဒု-၁၄၁
ပသန္န	၃၃၉	မရိယာဒါ	၃၂၈
ပသာဒ	၃၃၉	မဟိစ္ဆ	၂၇၈
ပါကာရ	၁၀၄	မဟိစ္ဆတာ	၂၇၈
ပါတဗျ	ဒု-၃၃	မာတု	၁၀၈
ပါရိဝါသိက	၇၈	မာတုဂါမ	၁၃၂
ပိဏ္ဍိယာလောပ	၄၀၂	မာသ	ဒု-၄၈
ပိဒဟတိ	၃၅၆	မုဟုတ္တ	၁၇၁
ပိဒဟန္တိ	၃၅၆	မူလ	၂၉၈
ပိယ	၃၂၆	ယထာရုတ	၄၃၇
ပိဠိတ	၄၃၀	ရဋ္ဌ	၁၃၉
ပုပ္ဖ	၁၄၄	ရန္ဓ	၃၆၀
ပေါတ္ထကံ	၃၃၉	ရဟသံ	၂၆၅
ဖေဂ္ဂု	၄၀၇	ရဟော	၁၆၇
ဗတိ	၈၄	လဗုဇ	ဒု-၁၄၁
ဗဟု	၃၁၇	လဒ္ဒါ	၂၇၅
ဗလက္ကာရ	၃၁၈	လိင်္ဂ	၄၄၀
ဗလဝံ	၁၄၄	လေသ	၂၇၅
ဗာဟာ	ဒု-၆၂	လောလုပ္ပ	၆၅
ဗာဟိရ	ဒု-၆၂	လောဟိတ	၁၄၄
ဗိမ္ဗ	၁၇၇	ဝဏ္ဏ	၁၇၁
ဗောဓိသညာဏ	၄၃၇	ဝတ္ထု	၁၄၄
ဘဏ္ဍ	၁၅	ဝတ္ထုဟိ	၂၂၉
ဘတ္တံ	၇၃	ဝလ္လိ	ဒု-၁၄၁
ဘဒြေန	၄၀၇	ဝါက	ဒု-၁၄၁

F.2 A

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ
ဝါကြိဇ္ဇ	၃၀
ဝိကပ္ပ၊ဝိကပ္ပဒ္ဒယ	၄၃
ဝိနာသေတိ	၃၆၆
ဝိနိစ္ဆယ၊ဝိနိစ္ဆိနန္တိ၊	ဒု-၁၁၂
ဝိဘာဝ	၁၃၉-၁၇၉
ဝိဘတ္တိ	၁၂၃
ဝိရတိ	၂၉၉
ဝိရုဒ္ဓ	ဒု-၆၉
ဝိဟေသာ	၁၃၆
ဝီထိ	ဒု-၅၄-၅
ဝေမဇ္ဈ	ဒု-၆၂
ဝေသာလိဝါသိနော	၃၆၀
ဝေလာ	၃၂၈
သံဝရ	၂၇၈
သက	၁၀၀
သကဋ္ဌ	ဒု-၅၆
သမဂ္ဂ	၃၃၃
သင်္ဂမ္မ	ဒု-၁၀
သမပ္ပိတ	ဒု-၁၆၂
သမာပတ္တိ	ဒု-၁၀
သမ္မတ	၉
သမ္ဘောဂ	ဒု-၁၀
သန္နိဋ္ဌာ	ဒု-၉
သမ္ဘတ္တာ	ဒု-၁၀
သမ္ပဋိစ္ဆန	၃၁၈
သမ္ပရာယ	ဒု-၁၂၂
သမောဓာနေတွာ	ဒု-၉၁
သလ္လေခ	၂၈၅
သာဏိ	၁၀၄
သန္တိကံ	၇၃
သာမိဝစနံ	၄၃

ပုဒ်	နှာ
သာမိ	၄၃
သာလာ	၉၈
သုဋ္ဌု	၃၁၇
သုန္ဒရ	၉၇
သုဝဏ္ဏံ	၁၇၇
ဘုဝဏ္ဏဗိမ္ဗံ	၁၇၇
သေဋ္ဌီ	၇
ဟညာမိ	ဒု-၄၁
ဟိရည	၁၀၃
ပါဠိဝိနိစ္ဆယအညွှန်း	
အက္ခဒဿာ၊ ဒဿာ၊	ဒု-၁၁၂
အဂါရိ၊အာဂါရိ	၃၁
အညဝိဟိတ၊ အညာဝိဟိတ	၄၆၃
အဇ္ဈောဟာရဏီယံ၊ (-နီယံ)၊	ဒု-၇၇
အဋ္ဌာလက၊ အဍ္ဍာလက	၃၇
အထဓေ္ဝတံ၊အထဓေါတံ အထဓေတံ	၂၃၀
အဒုတိယဿ၊ အတ္တဒုတိယဿ	ဒု-၁၄၄
အနာဒိယိတွာ၊ အနာဒရိတွာ	ဒု-၈၈
အနုဿာဝန၊ အနုသာဝန	၄၁၄
အန္ဓကာရံ၊ အန္ဓကာရေ	၄၀၂
အပ္ပစ္စက္ခာယ၊အပ္ပစ္စက္ခတာယ	၄၂၃
အပ္ပမတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ	ဒု-၁၄၀
အဘိဒေါသိက၊အာဘိဒေါသိက	၈၁
အဗ္ဗောဟာရိကတ္တာ ဝါ(-စ)	၃၅၇
အရိယာ၊အာရိယာ	၄၀၁
အဝဟဋ္ဌော၊အဝဟတော ၅၃	ဒု-၉၅
အဝိပ္ပဝါရိကော၊အဝိပ္ပဝါရိကော	၁၉၁
အသံဟိရော၊အသံဟီရော	၃၉၂
အာကိ၊အဏိ	ဒု-၉၇
အာဝုဘ၊ အာဝုဋ္ဌ	ဒု-၁၂၅

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ
အာသိဝိသ၊ အာသီဝိသ	၂၄၈
အာသိဝိသ၊ အာသီဝိသ	၂၄၈
အာဟစ္စ၊ အဟစ္စ၊ အာဟစ္စ	ဒု-၃၈၅
ဣန္ဒခီလ၊ ခိ-လ	ဒု-၆၂
ဣဿရိယ မတ္တာယ၊-ပတ္တာယ	၃၉
ဥက္ကောစံ၊ ဥက္ကောဋံ	ဒု-၁၃၅
ဥတ္တမတ္ထံ၊ ဥတ္တမတ္တံ၊ ဥတ္တရ	၃၈၀
ဥဒ္ဒါရ၊ ဥဒ္ဒါရ	၁၆
ဥဒ္ဒါနဂါထာ၊ ဥဒါနဂါထာ	၄၇၇
ဥပဒ္ဒဝေါ၊ ဥပ္ပဒ္ဒဝေါ	၃၆၁
ဥပရိမတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော	၄၃၄
ဥပရိသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော	၄၃၄
ဥလုက်၊ ဥဠုက်	ဒု-၁၃၀
ဩပုဋ္ဌာပေတွာ	၁၀၁
ဩပုဋ္ဌာပေတွာ	၁၀၁
ကဏ္ဍက၊ ကဏ္ဍက	၄၈၆
ကမ္မကာရဏံ၊ ကမ္မကရဏံ	၁၂၈
ကဟာပဏ၊ ဂဟာပဏ	၁၀၂
ကရိယမာနဿ၊ ကာရိယမာနဿ	၁၂၈
ကာယိဋ္ဌနံ၊ ကာယိဋ္ဌနံ	၁၂၈
ကီဠိယမာနော၊ ကီဠမာနော	၄၀
ကုက္ကုစ္စ၊ ကုက္ကုစ	၁၈၄
ကုဋ္ဌမူလံ၊ ကုဋ္ဌမူလံ	၉၀
ကုသိတ ကုသီဒ	၂၈၁
ကူဋ၊ ကုဋ	ဒု-၆
ကေရာဋိယ ကေရာဋိယ	၄၆၇
ကိံကဏိကာ၊ ကိကိဏိကာ	ဒု-၂၉
ကောလာဟလ၊ ကောဋ္ဌာဟလ	၁၇၄
ခဏိတ္တွာ ဝါ ခဏိတာ ဝါ	ဒု-၁၃၂
ခိဍ္ဍာ၊ ခိဍ္ဍာ	၄၆၇
ဂိဋ္ဌ၊ ဂိဋ္ဌ	ဒု-၆
ဂဏ္ဌိကာ ဂဏ္ဌိကာ	ဒု-၉၇
ဂဗ္ဘဿာဝက္ကန္တိ ဂဗ္ဘဿဝေါက္ကန္တိ	၁၆၃
ဂေဟသိတ သုခုမ -သုခုပ	၁၃၃
ဃဋ္ဋမာနာ၊ ဃဋ္ဋမာနာ	၃၂၉
ဆဋ္ဋနိယ၊ ဆဍ္ဍနိယ	၈၅
ဇိနဒတ္တိယံ၊ ဇိနဒိန္နံ	၅၉
ဇီဝိတက္ခယံ၊ ဇီဝိတခယံ	၁၅၃
တဝေါ၊ တဒါ	၃၉၈
တဒညသံ၊ တမညသံ	၃၀၂
တဏှာက္ခယော၊ တဏှက္ခယော	၂၂၀
တဿတ္ထဿ၊ တဒတ္ထဿ	၃၀၈
တုဏှိ၊ တုဏှိ	၅၅
တေဘူမက၊ တေဘူမ္မက	၃၁၉
ထူလ၊ ထုလ	၂၆၃
ဒန္တပေါနု၊-ပေါဏ	ဒု-၇၆
ဒသောန္တံ၊ ဒဿန္တံ	၂၃၉
ဒါဋ္ဌိကာ၊ ဒါဌိကာ	၄၈၄
ဒါရုဂဟော၊ ဒါရုဂေဟော	၃၆
ဒုဋ္ဌုလ္လ၊ ဒုတ္တုလ္လ	၂၆၃
ဒူသိတ၊ ဒုသိတ	
ဒေါဏိ၊ ဒေါဏိ	ဒု-၁၃၁
ဒွါရံဒဒေါ၊-ဒါယကော	၂၇၅
ဒွေအသီတိ၊-အသီတိ	၃၄၂
နဿရသိ၊ နသရသိ	၄၆
နိဝါသဋ္ဌာနံ၊ နိဝါသနဋ္ဌာန	ဒု-၆
နိဝေသနဋ္ဌာန	ဒု-၆
နိစ္စမ္မံ၊ နိစမ္မံ	၂၅၇
နှာန၊ နဟာန	၁၁၄
ပကုဗ္ဗတော၊ ပကြုဗ္ဗတော	၁၆၈
ပဌမံ၊ ပထမံ	၁၆၈
ပတိရူပကံ၊ ပဋိရူပကံ	၁၂၅

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ
ပထဗျာ	ဒု-၁၀၅
ပဒပုရဏာမတ္တေ (မတ္တေ)	၁၀၇
ပဝေသေန္တ၊ ပဝေသန္တ	၄၅၉
ပဋ္ဌရန္တိ၊ ပဂ္ဂရန္တိ	၂၆၁
ပဓံသေသိ၊ ပဒံသေသိ	၄၀၂
ပရိပ္ပဇေယျ၊ ပဋိပဇ္ဇေယျ	၄၂
ပ္လဝန္တာ၊ ပိလဝန္တာ-	ဒု-၁၃၂
ပဝါရိတာ၊ ပဝါရေတွာ	ဒု-၁၀
ပဝိသန္တာ၊ ပဝေသန္တာ	ဒု-၅၀
ပါကဋ္ဌ၊ ပါကတ	၁၇၇
ပါဒတော၊ ပါဒကော	ဒု-၁၀၄
ပိဋ္ဌကာ၊ ပိဋ္ဌကာ	၁၄၅
ပီဏိန္ဒြိယော၊ ပီနိန္ဒြိယော	၁၉၄
ပုဇ္ဇရတ္တံ၊ ပုဗ္ဗရတ္တိ	၃၇၁
ပေတာမဟန္တိ၊ ပေတာမဟန္တိပိ	၁၁၀
ဗလာကာသု၊ ဗကာသု	၁၆၁
ဗလိဂဟေတွာ၊-ဂါဟေတွာ	၅၉
ဗဟုသုတ၊ ဗဟုသုတ	၃၉၅
ဗဟုတ၊ဗဟုတ၊ပဟူတ၊ပဟုတ	၆၉
ဗြဟ္မဿရေန၊ ဗြဟ္မသရေန	၁၉
ဘတ္တိကံ၊ ဘတ္တကံ	ဒု-၅၀
ဘာသိတာ၊ဘာသိတွာ၊ဘာသိတံ	၄၂
ဘုဇိဿံ၊ ဘူဇိဿံ	ဒု-၁၄၁
မဋ္ဌူသာ၊ မဋ္ဌုသာ	ဒု-၇၀
မဋ္ဌတော၊ မဋ္ဌကော	၄၀၂
မဟန္တတာယ၊ မဟတ္တတာယ	၆၀
မဏ္ဍုလ	ဒု-၁၀၇
မဟိစ္ဆတံ၊ မဟိစ္ဆတာ(-တာယ)	၂၇၉
မဒနဖလဝသ၊-ဝိသ	ဒု-၁၃၂
မိလက္ခဿ၊ မိလက္ခုဿ	၄၄၄
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကတဝေဒီ	၃၄၀
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကတိဝေဒီ	၃၄၀
မိတ္တသန္ထဝ၊ မိတ္တသန္ထဝ	၄၆၁
မုတ္တာဝလိ၊-ဝဠိ	ဒု-၁၂၅
မေထုန၊ မေဓုန	၂၂၂၊-၄၄၇
ယမဟံ၊ ယောဟံ	၁၀၅
ယဿမူလိကာ၊ ယဿမူလိကာ	၄၃၀
ယေမကုတံ၊ ယေဒုမ္မကုတံ	၃၂၆
ယောတိယော	၄၀၁
ယောပနာတိယော	၄၀၁
ယံတွံ၊ ယံတံ	၂၅၇
ရဟဿံ၊ ရဟသံ	၂၆၀
ရာဇဂ္ဂ၊ ရာဇဋ္ဌ၊ ရာဇက	ဒု-၁၄၇
ရာဇပဋိဂ္ဂဟိတ၊-ပရိဂ္ဂဟိတ	၃၇
လိစ္ဆဝယော၊ လိစ္ဆဝိယော	၁၄၁
လိမ္ပတိ၊ လိပ္ပတိ	၄၀၂
လေဍ္ဍု၊ လေဋ္ဌု	ဒု-၆၆
လေသံ၊ လိသံ	၂၇၅
ဝစနတောပေတံ၊-စေတံ	ဒု-၁၂၇
ဝနပ္ပတိ၊ ဝနမ္ပတိ	ဒု-၁၄၁
ဝသန္တဝန၊ ဝသနဝန	ဒု-၄
ဝသေနဝန	ဒု-၂၄
ဝစ္စ၊ ဝါစ္စ	၄၆၀
ဝံသံဝုတ္တာ၊ ဝသံဝုဋ္ဌာ	ဒု-၁၀
ဝါသိံ၊ ဝါသိ	ဒု-၉၉
ဝိတိက္ကမ၊ ဝိတိက္ကမ	၃၂၆
ဝဿသဋ္ဌိက၊ ဝဿသတိက	၄၀၅
ဝိပလ္လတ္ထ၊ ဝိပ္ပလ္လတ္ထ	၄၇၀
ဝိဘဇန္တေန၊ ဝိဘဇ္ဇန္တေန	ဒု-၁၀၄
ဝိပ္ပဋိသာရော၊ ဝိပဋိသာရော	၁၀၄
ဝိရဇ္ဈိဿန္တိ၊ ဝိရဇ္ဈိဿန္တိ	၂၀၅
ဝိဟေဌယိတ္ထ၊ ဝိဟေဓယိတ္ထ	၁၃၇

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
ဝိတိက္ကမ၊ ဝီတိက္ကမ	၂၃၀	အဇ္ဈာစာရံဒီသွာ	၁၆၀
ဝေဏု၊ ဝေနံ	ဒု-၁၃၁	အဋ္ဌောဇာတက	ဒု-၁၅၀
ဝေဝဏ္ဏော-	ဒု-၁၃၉	အတ္တနောမတိ	၃၀၉
သမ္မုဟနေယျ၊ သမုဟနေယျ	၃၀၀	အတ္တာ	၂၇၉၊ ၂၀၀
သဟောတ္တာ၊ သဟောစု	၃၅၁	အထဝေါ	၄၀၂
သံဝိဒါဝဟာရော၊ သံဝိဓာ ..	ဒု-၁၅၆	အတ္ထိသိက္ခာပဒံကုသလံ	၄၇၄
သန္ဒိဋ္ဌမာနာ၊ သန္ဒိဟမာနာ	၃၂၉	အဓိန္န	ဒု-၇၇
သမ္ဗဟုလ၊ သမ္ဗဟုလ	ဒု-၀	အနုဒ္ဒယာ	ဒု-၃၂
သမ္မတ၊ သမတ	၉	အနေကပရိယာယေန	၂၀၅
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-ဒ္ဓေန	၄၆၄	အပညတ္တေသိက္ခာပဒေ	၁၄၉
သာမီစိ၊ သာမီစီ	ဒု-၉၅	အပိစ္ဆတာ	၂၀၄
သာရကာနိ၊ ဝိသာလာနိ	၆၀	အဗ္ဗောဟာရိက	၃၅၇
သီဃံ၊ သီဃံ	၂၄၀	အဘိမုခံ	၁၉၀
သီမာ၊ သီမာ	၄၁၇	အဘိမုခါဟရိံသု	၇၄
သုခေဓိတော၊ သုခေဒ္ဓိတော	၃၉	အဘိရူပ	ဒု-၂၆
သူပစာရိကာ၊ သုပစာရိကာ	၃၉၇	အမစ္စ	ဒု-၃၀
ဟရတိ၊ အဝဟရတိ	ဒု-၉၉	အမ္ဗာ	၃၆
ဟိနံ၊ ဟိနံ၊ ဟီဏ၊ ဟိဏ	၂၆၁	အရညံ	ဒု-၇၃
ဟိင်္ဂုတံ၊ ဟိင်္ဂုတံ	၂၅၅	အလ္လောကာသေ	၄၄၇
ဟိင်္ဂုဗ္ဗန္တော၊ ဟိင်္ဂုဗ္ဗန္တော	၁၀၂	အရည	ဒု-၁၃၉
နည်းနှင့်ဥပစာ		အရဟဒ္ဓဇ	ဒု-၄၄
အကုံပွေ့န	၄၁၄	အသံဝါသ	၄၅၇
အက္ခ	ဒု-၁၁၃	အသညသတ္တေ	၁၇၄
အင္ဂ	ဒု-၉၇	အသန္တုဋ္ဌိတာ	၂၀၀
အခ္ယက္ခတ္တာ	၂၆	အသံဝါသ	၄၅၇
အဂါရိယာဟိတံ	၃၂	အာကာရ	၄၄၁
အဂါရိမဇ္ဈေ	၂၇	အာသဝ	၃၃၇
အဂ်ဇာတ	၄၆၀	အာကာသငဒ္ဌာနံ-	
အဂ်ါရိကာသု	၂၅၂	စာတုမဟာရာဇိကာ	၁၆၉
အစ္စယေသုတေန	ဒု-၁၂၄	အာစရိယယရမ္မရာ	၃၉၇

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
အာစရိယဝါဒ	၃၈၇	ကတ္တိကာနက္ခတ္တကီဠာ	၁၆
အာဒိကတ္တာ	၂၇၆	ကတ္တိကာဇုဏှပက္ခ	၁၆
အာသီဝိသဿ-		ကပ္ပိယံ	ဒု-၇၇
ဃောရဝိသဿ	၂၄၈	ကမ္မ	၄၇၄
အာပတ္တိပါရာဇိကဿ	ဒု-၁၃၆	ကမ္မဿကတာဉာဏံ	၄၁၈
ဣဏာယိကေဟိ	၁၂၀	ကလျာဏ-လ-ဝဇ္ဇန္တိ	၄၀၉
ဣသိ	ဒု-၁၂	ကလန္ဒကဂါမ	၈
ဣသိဂိလိ	ဒု-၁၂	ကလန္ဒဂါမ	၉
ဣန္ဒခီလေဋ္ဌိတဿ	ဒု-၆၃	ကလန္ဒပုတ္တော	၁၀
ဥက္ကဋ္ဌ	၄၂၆	ကာမာနံ	၂၂၄
ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကော	၁၀၃	ကာမေပရိဘုဉ္ဇန္တော	၅၂
ဥတ္တမတ္ထ	၃၈၁	ကာမေသုပါတဗျတာနံ	၂၂၅
ဥဒကကဋ္ဌိယ	၉၀	ကိရိယာ	၄၇၄
ဥပမာစတုက္က	၂၃၀	ကိရိယာသမုဋ္ဌာနဥ	၄၇၆
ဥပလဒ္ဓေါ	ဒု-၁၁၆	ကိလေသနိဒ္ဒါနုနကေ	၆၃
ဥပဟတကာယပ္ပသာဒ	၄၈၇	ကိံ နုမေ ဗုဒ္ဓေန	၄၃၇
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ	၄၈၀	ကုသလံ	၄၇၄
ဥမ္မတ္တက	၄၇၂	ကုမ္မာသံ	၈၂
ဧကေကလောမံ သဏ္ဌာသေန	၃၉၆	ကုမ္ဘီဇဇ္ဇရ	ဒု-၁၃၁
ဧကောစထေရော	၄၀၉	ကုသီတဝတ္ထူနိ	၂၈၁
ဧကံဒုဿသာဏိဒွါရံ	၄၉၉	ကောသဇ္ဇ	၂၈၃
ဧကံဟိရညဿ	၁၀၂	ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ	၄၀၃
ဧဝံရူပံအဇ္ဈာစာရံ	၁၄၉	ခိတ္တစိတ္တ	၄၄၂
ဩဒကန္တိက	၂၆၇	ခေတ္တမေဝ ဩတိဏ္ဏံ	၄၃၅
ကဋ္ဌုကပ္ပလံ	ဒု-၁၂၃	ဂဏကော	ဒု-၃၆
ကဋံဝါလတံဝါ	ဒု-၁၁၉	ဂန္ဓ	၄၆၈
ကရဏတ္ထေဘုမ္မံ	၁၀၆	ဂန္ဓဗ္ဗော	၁၆၂
ကရဏတ္ထေ	၄၃၃	ဂဗ္ဘ	၁၅၆
ကရမရ	ဒု-၁၅၀	ဂဗ္ဘသဏ္ဌာန	၁၅၇
ကလိ	၂၃၃	ဂရုဠ်ပက္ခ	ဒု-၁၃၃
ကဏ္ဏစူဠိကာ	ဒု-၁၃၃	ဂဠိတမတ္တမေဝ	ဒု-၁၃၀

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ် — နှာ

ဂါမဓမ္မ ၂၅၇
ဂါမာန် ဓမ္မံ ၂၅၇
ဂါမာဝါ ဒု-၆၃
ဂိလိ ဒု-၁၂
ဂိလတိ ဒု-၁၂
ဂိဟိပလိဗောဓ်-
အာဝါသပလိဗောဓွ ၃၇၂
ဂိဇ္ဈ ဒု-၇
ဂေဟာသိက ၁၂၁၊ ၁၃၄
ဂေါနိသာဒိ ဒု-၅၈
ဂေါရူပါနံ ၈၅
ဃရေသု ၉၀
စတုပ္ပဒါနံ မဇ္ဇာရိ ၄၅၀
စိဝရဝံသေ ဒု-၁၃၁
စောဠကဂ္ဂဟဏေန ၁၆၀
ဆသမုဋ္ဌာန ၄၇၄
ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိံသု ဒု-၂၁၊ ၂၃
ဇာတိယာဝနံ ၄၈၉
ဉာတိဒါသိ ၇၅
ဥတ္တိစတုတ္ထေနေဝ ၄၁၄
ဌာနာစာဝေတိ ဒု-၁၅၇
တတာယံ၊ တတော်ယံ ၉၇
တယော မဂ္ဂေ တဏှာကန္ဓယော ၂၂၁
တသ္မိံ သိက္ခတိ ၄၂၁
တာတာ ၃၆
တိဏံ ဝါ ဒု-၁၄၀
တိဏကုဋိယော ဒု-၁၅
တိရစ္ဆာနဂတ ၄၄၃
တိရစ္ဆာနဂတာယ ၄၅၀
တိလဖလမတ္တံ ၄၄၇
တီဏိသတံ ၄၀၆
တိသု မဂ္ဂေသု ၄၅၇
တံဝတ္ထုကံ၊ တဗ္ဗတ္ထုကံ ၃၉၈
ထုလ္လစ္စယ ဒု-၁၂၃
ထေယျံ ဒု-၈၅
ဒသောဠက္ခဝိယ ၂၃၉
ဒါနပ္ပဒါန ၅၂
ဒါရုဂေဟ ဒု-၃၈
ဒါသဿ ဒု-၁၅၀
ဒိန္နာပိ ပဋိသန္ဓိ ၁၄၅
ဒိန္နံ ၄၁၈
ဒိဝါဝိဟာရ ၃၉၉
ဒိဿရတ္တံ ၃၁၇
ဒုက္ကဋံ ဒု-၁၂၈
ဒုက္ခာဘိတုန္နတာယ ၉၅
ဒုက္ခိ ၁၉၂
ဒုဂ္ဂတိ ဒုဗ္ဗုလ္လိ ၂၆၃
ဒုပ္ပဝါသတာယ ၂၇၉
ဒုဗ္ဘရတာယ ၂၇၉
ဒုဿီလာ ၃၂၆
ဒေဝါ သုဏန္တိ ၁၆၃
ဒွတ္တိံသာကာရ ၃၉၈
ဒွါရ ၄၉၈
ဒွိပဒါနုဏ္ဏကုက္ကုရိ ၄၅၀
ဓမ္မဘေရီ ဒု-၄၃
ဓုတ္တာ ၄၆၇
ဓုရနိက္ခေပ ဒု-၉၃
နိခါတံ ဒု-၁၁၅
နိမိတ္တ ၄၄၂
နိဗ္ဗိကာရော ၉၄
နိမိတ္တကမ္မ ဒု-၁၅၇
နိမိတ္တမ္ပိ အကာသိ ၃၅၂

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
နိမိတ္တေန နိမိတ္တံ	၄၄၈	ပုဗ္ဗရတ္တံ	၃၇၁
ပကတဇ္ဈတ္တောဟိ	၄၅၇	ပုဗ္ဗာပရရတ္တံ	၃၇၁
ယာဝပါရာဇိကသိက္ခာပဒ	၁၅၀	ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ	၃၉၆
ပစ္စတ္တိကာ	၄၆၂	ပုတ္တော မေသင်္ဂဟံ	၁၂၁
ပဏ္ဏတ္တိ၊ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ	၃၅၇	ပေတပရိဂ္ဂဟော	ဒု-၁၅၈
ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ	၂၁၇	ပေသလာနံ	၃၂၉
ပဉ္စခုဒ္ဒကာပတ္တိက္ခန္ဓေ	၁၅၀	ပေါက္ခရ	၄၀၉
ပဉ္စင်္ဂဒသင်္ဂသီလံ	၄၁၅	ဗလံ	၆၀
ပဌမပါရာဇိကံ	၄၇၇	ဗီဇကံ	၁၃၇
ပန္ထဃာတ	၄၆၈	ဗီဇကပိတာဒေဟိ	၁၁၈
ပဒါနိ	ဒု-၉၀	ဗောဓိ	၃၇၂
ပဒေသရာဇာ	ဒု-၁၀၇	ဗြဟ္မကာယိကာ	၁၇၄
ပထဗျာ	ဒု-၁၀၆	ဗြဟ္မဃောသံ	၄၀၅
ပရိပုစ္ဆတော	၃၉၃	ဗြဟ္မစရိယံ	၁၀၆
ပရိဘောဂ	ဒု-၁၀၀	ဗြဟ္မဿရေန	၂၀
ပလိဗောဓ	၃၇၃	ဘဏ္ဍဒေယျ	ဒု-၁၂၈
ပါဠိပဒဒိဝသတော	ဒု-၁၉	ဘယံ	၁၂၆
ပါဒံ ဝါ	ဒု-၁၀၅	ဘတ္တာဘိဟာရော	၇၄
ပါဒါနိ	၈၇	ဘဒြော	၄၀၉
ပါရာဇိကဝတ္ထုမှိ ဝါ	ဒု-၄၉	ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဿ	၂၃
ပါရာဇိကော	၄၅၃	ဘိက္ခုပစ္စတ္တိကာ	၄၆၁
ပါဠိဝိနိမုတ္တ	၂၉၂	ဘိက္ခုနီ	၂၉၀
ပိတာမဟာနံ သန္တကံ	၁၁၈	ဘိန္နပဋ	၄၀၄
ပိတ္တုမ္မတ္တက	၄၇၂	ဘိန္နပဋရေ	၄၀၃
ပိယသီလာနံ	၃၂၉	မဂဓမဟာမတ္တ	ဒု-၄၀
ပီဏိတိန္ဒြိယ	၁၉၅	မတံ အက္ခာယိတံ	၄၆၃
ပုရိသလိင်္ဂ	၄၀၄	မရိယာဒံ	၂၃၄-၃၃၀
ပုရိသသဏ္ဌာနံ	၄၀၃	မဿုဋ္ဌ	၃၂
ပုရိသော	၁၀၃	မဟာပဝါရဏာယ ပဝါရိတာ	ဒု-၁၉
ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တိ	၄၆၈	မဟာမတ္တော	ဒု-၄၇
ပုပ္ဖ	၁၄၅	မဟိစ္ဆတာ	၂၀၈

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ
မာတာစဉ်တုနှိ	၁၆၂
မာတာပိတရော စ သန္တိပတိတာ	၁၆၁
မာတိကာ ဥဇုကရဏ	ဒု-၁၃၁
မုဂ္ဂရေန	ဒု-၁၃၀
မူလံ	၃၀၃။ဒု-၁၃၄
ယက္ခဂဟိတော	၄၆၂
ယထာလာဘ / ယထာ ဗလ / ယထာသာရုပ္ပ	၂၈၅
ယာဝတတိယက	ဒု-၂၂
ယာဝဗြဟ္မလောကာ	၁၇၄
ယေဘုယျေန အက္ခာယိကံ	၄၆၄
ယေဝါပန ဘိက္ခု	ဒု-၅၈
ရာဂါဓိရောဂ	၂၁၃
ရာဇကိစ္စံ	ဒု-၁၁၃
ရာဇကုလ	ဒု-၄၁
ရာဇဂဟေ	ဒု-၄
ရာဇဂဟံ	ဒု-၄
ရာဇဘီတော	၁၂၀
ရာဇဝလ္လဘောဟိ	ဒု-၃၈
လဂ္ဂိတသာဋကော	ဒု-၁၅၈
လိင်္ဂံ	၄၄၂
လိစ္ဆဝယော	၁၄၁
လေဍ္ဍုပါတ	ဒု-၆၇
လဟုံဝါ	ဒု-၁၃၉
ဖလပစိတ္တ ဒါရုမိတလိကာ	၄၀၅
လောကဝဇ္ဇ	၃၅၇
လောမေန	ဒု-၄၅
ဝဏ္ဏုဂါထာ။ဝဏ္ဏုကထာ	၄၇၇
ဝနပ္ပတိ	ဒု-၁၄၂
ဝဿံဖုဋ္ဌ	ဒု-၁၉

ပုဒ်	နှာ
ဝဿံ ဥပဂစ္ဆန္တေန	ဒု-၁၆
ဝိနယဓမ္မတာ	ဒု-၁၂၇
ဝိနယေ ခေါ ပန	၃၉၅
ဝိဘတ္တိ ပဋိရူပက	၁၂၅
ဝိဟာရ	ဒု-၁၃၇
ဝေဠေန	ဒု-၁၂၅-၆
ဝေဒနာယ	၄၇၄
ဝေလံ	၂၃၄
ဝေလံ	၃၃၀
ဝစ္စပုတ္တကေ နိဿာယ	၃၆၂
ဝစ္စပုတ္တကာ	၃၆၂
ဝေါဟာရိကာ	၃၅၈
ဝံသပရမ္မရာ	၃၉၇
သလိခိတံ	၂၇
သင်္ခါ၊ သင်္ခါတ	ဒု-၈၅
သင်္ဂဏိကာ	၂၀၂
သစိတ္တကံ	၄၇၄
သညာ	၄၇၄
သဗ္ဗသော ခါယိတံ	၄၆၄
သဟပယောဂ	ဒု-၉၃
သဟသေယျံ	၄၂၃
သာမတ္ထာပသဒ္ဒါရက	၁၆၀
သာသန	၂၃၃
သာသနံ ဝေါသာပေတိ	၄၃၅
သာရော	၄၀၉
သုပေါသတာ	၂၀၄
သုဘရတာ	၂၀၄
သလ္လေခ	၂၀၅
သိက္ခာပဒံ	၃၀၃
သိက္ခာပဒံ ပညပေသာတိ	၃၀၈
သီဘာဘာရ	ဒု-၁၃၃

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်	နှာ	ပုဒ်	နှာ
သီသံ န ပ ါပုဏ္ဏာတိ	၄၀၀	သံဃရာဇိ	၃၉၄
သီသံဝေဌိ	၄၃၅	သံဃသုဋ္ဌု	၃၁၇
သုက်ဃာတ	ဒု-၀၀-၂၄၅	သမ္မဟုလာ	ဒု-၀
သုတ္တံ	၃၀၇	သန္တတာယ အသန္တတာယ	၄၆၅
သုတ္တတော	၃၉၂	ဟာဒယံ	၄၆၀
သုတ္တာရုဠ္ဌ	ဒု-၁၂၅	ဟနေယျံ	ဒု-၁၁၅
သုရူပ	ဒု-၂၆	ဟတ္ထမုဒ္ဒါယဝါ–	
သေခါ	ဒု-၆၉	ဟတ္ထသေဒမလဇလ္လိကာ	၄၀၄
သေသံ	၄၁၁	ဟတ္ထာနံ	၀၆
သံဃကမ္မာနိ	၃၃၄	ဟေတု	၃၇၇

မာတိကာ,ဝိဂ္ဂဟာနှင့် ညဉ်ကောက်အညွှန်း ပြီးပြီ။

http://www.dhammadownload.com

မစိုးရိမ်

ပါရာဇိကဏ်အဖွင့်

"နမော ဗုဒ္ဓဿ"

ပထမပါရာဇိက

☆

သုဒိန္နဘာဏဝါရအဖွင့်

(က) ဣတော ပရံ တေန ။ပ။ အဝိဒူရေဘိအာဒိ ယောဘုယျေန ဥတ္တာနတ္ထံ။

(၁) တသ္မာ အနုပဒဝဏ္ဏနံ ပဟာယ ယတ္ထ ယတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ တံ တဒေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။

အနုသန္ဓေတက်ပုံ

ဤသို့ တေနာတိ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစနံ-စသည်ဖြင့် ဝေရဉ္ဇဘာဏဝါရ-၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ သုဒိန္နဘာဏဝါရ-၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြခြင်းငှာ မပြမီ ရှေးဦးစွာ ဂန္ထဂရုဒေါသကို ပယ်သော အားဖြင့် "ပဋိညာ" ကိုပြလိုရကား ဣတော ပရံ စသောပါဌ်ကို မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။အနုပဒဝဏ္ဏနံ ပဟာယ (ပုဒ်စဉ်အတိုင်းဖွင့်ကို ပယ်သည်၊ ပုဒ်စဉ်အတိုင်း မဖွင့်တော့ဟု) ဆိုသဖြင့် ကျမ်းစာကျယ်ခြင်း ဂန္ထဂရုဒေါသကို ပယ်သည်။ ဝဏ္ဏယိဿာမ-ဖြင့် ပဋိညာ ကိုပြသည်။

ဝါကျခွဲပုံ

ဣတော ပရံ-စသောဝါကျကား ပက္ခန္တရ-ဝါကျ၊ ဝါ-ပဋိညာဝါကျ။

ဝေရဉ္ဇဘာဏဝါရ-အဖွင့်ကား ပက္ခ၊ သုဒိန္နဘာဏဝါရ-အဖွင့်ကား ပက္ခန္တရ။

* တတောပရံနောက်၊ ပန-ရှေ့၊ နက်ကောက်အဖို့စွဲ။

တတောပရံ, ဣတောရံ၊ တက်လာပြန်၊ မှတ်ရန်ပက္ခန္တရ။ (သစ်)

http://www.dhammadownload.com

က-ဝါကျကား ယ-သဒ္ဒါကို ဆောင်၍သိအပ်သောကြောင့် အနိယတ်ဝါကျ။

ခ-ဝါကျကား တ-သဒ္ဒါဖြင့် မှတ်၍ပြအပ်သောကြောင့် နိယတ်ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျ၌ တသ္မာကိုမျှော်၍ က-ဝါကျ၌ ယသ္မာထည့်။ ပရိပုဒ်ကို ဟောန ခေါ်။ပ။အာဒိပုဒ်၏ စပ်ရာ ပဒံ-ပုဒ်၌ ဝိသေသနစပ်၊ (ယောဇနာအလို)။ သျှမျှားအလို ဝဏ္ဏယိဿာမ-၌ အာခာရ အာမိ စပ်။

ပဓာနကောက်ပုံ

ပဓာနကောက်သည် (၁) သမ္ဗန္ဓာဝတ္ထ ကောက်နည်း။ (၂) အသမ္ဗန္ဓာဝတ္ထ ကောက်နည်း ဟု ၂-မျိုး။ ထိုတွင်—

(၁) သမ္ဗန္ဓာဝတ္ထ=ထမ္ဗန္ဓ-စာစပ်သော၊ အဝတ္ထ-အခိုက်အတန့်။ ကတ္တားကံ ကြိယာ-စသည် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံစွာ စာစပ်၍ ကောက်သောနည်းသည် သမ္ဗန္ဓာဝတ္ထ-ကောက်နည်းမည်၏။

ပုံစံ။ ။ဣတောပရံ-စသည်၌ ပဓာနကား မယံ တံ တဒေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ တည်း။ အဓိပ္ပာယ်ကား- ငါတို့သည် ထိုထိုသို့ဖွယ်စကားရှိသော ပုဒ်ကိုသာလျှင် ဖွင့်ကုန်အံ့-ဟူလိုသော်။

(၂) အသမ္ဗန္ဓာဝတ္ထ = အသမ္ဗန္ဓ-စာမစပ်ရသေးသော+အဝတ္ထ-အခိုက်အတန့်။ ကတ္တား ကံ-စသည့် ကာရကပုဒ်များကို စာစပ်၍မကောက်ယူဘဲ ပဓာနကြိယာသက်သက်ကို ကောက်သောနည်းသည် အသမ္ဗန္ဓာဝတ္ထ ကောက်နည်းမည်၏။

ပုံစံ။ ။ဣတော ပရံ-စသည်၌ ပဓာန-ကား ဝဏ္ဏယိဿာမ တည်း။ အဓိပ္ပာယ်ကား ဖွင့်ကုန်အံ့-ဟူလိုသော်။

ဥတ္တာနတ္ထပုဒ်မှတ်ဖွယ်

ဥတ္တာန = ဥ+တာန။ တာန=တနု (ဝိတ္ထာရေ)၊ ဏ။ ဥဂ္ဂတော တာနော ယသ္မာတိ ဥတ္တာနော။ (**ထောမ။**)၊ ယသ္မာ၊ အကြင်အနက်မှ။ ဥဂ္ဂတော၊ ထွက်သော။ တာနော (ဝိတ္ထာရော၊) အကျယ်သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သော အတ္ထော ဥတ္တာနော။

ဥတ္တာနတ္ထ= ဥတ္တာနော အတ္ထော ယဿ ပဒဿာတိ ဥတ္တာနတ္ထံ။ ယဿ ပဒဿ၊ အား။ ဥတ္တာနော၊ ထွက်သော အကျယ်ရှိသော။ အတ္ထော၊ အနက်သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ တံ ပဒံ ဥတ္တာနတ္ထံ။

http://www.dhammadownload.com

ဥတ္တာနတ္ထံ၊ ထင်ရှားသောအကျယ်ရှိသော အနက်ရှိသည်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ၊ ပေါ်လွင်သော အနက်ရှိသည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

တနည်း ဥတ္တာနတ္ထ

တာန＝တာ (ပါလနေ) + ယု။ တာယနံ ရက္ခနံ အာဝရဏံ တာနံ။ တာနံ＝စောင့်ရှောက် တားမြစ် ပိတ်ပင်ခြင်း။

ဥတ္တာနော＝နတ္ထိ တာနံ ဧတဿ အတ္ထဿာတိ ဥတ္တာနော။

ဥတ္တာနော＝တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း မရှိသော (အနက်) သဒ္ဒတ္ထ။ ဝါ၊ ပေါ်လွင်သော (အနက်) အဓိပ္ပာယတ္ထ။

ဥတ္တာနော အတ္ထော ယဿ ပဒဿာတိ ဥတ္တာနတ္ထံ-ဟုပင် ရှေးနည်းတူတွဲ။

ဥတ္တာနတ္ထံ＝တားမြစ် ပိတ်ပင်ခြင်းမရှိသော အနက်ရှိသည်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ၊ ပေါ်လွင်သော အနက်ရှိသည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤ ဒုတိယနည်းကား-သန္တတဘာဏဝါရ အနုတ္တာနပဒ-ဝဏ္ဏနာ-ပုဒ်အဖွင့် (ပါရာ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၅၇/၄၆၀) ကို နည်းမှီးသော အနက်တည်း။

အနုပဒဝဏ္ဏနံပုဒ် မှတ်ဖွယ်

အနုပဒဝဏ္ဏနန္တိ ပဒံပဒံပဋိဝဏ္ဏနံ၊ ပဒါနုက္ကမေနဝဏ္ဏနံ ဝါ။ (**သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။**) ဤ၌ ပဒံ ပဒံ ပဋိဝဏ္ဏနံဖြင့် အနုပဒပုဒ်ကို-

(က) ပဒံ ပဒံ အနု(ပဒံ ပဒံ၊ ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို။ အနု၊စွဲသည်တည်း။) အနုပဒံ-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ အနုပဒံ＝ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို စွဲသည်။

(ခ) ပဒံ ပဒံ ဧဝ အနုပဒံ-ဟု အဗျယီဘောပြု။ အနု-သဒ္ဒါ ဝိစ္ဆာ-အနက်ဟော။

(က) အလို အနုပဒမေဝ ဝဏ္ဏနံ အနုပဒဝဏ္ဏနံ-ဟု တွဲ။ အနုပဒဝဏ္ဏနံ၊ ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို စွဲသောအဖွင့်-ဟု အနက်ပေး။

(ခ) အလို အနုပဒံ ဝဏ္ဏနံ အနုပဒဝဏ္ဏနံ-ဟု တွဲ။ အနုပဒဝဏ္ဏနံ၊ ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို ဖွင့်ခြင်း-အနက်ပေး။

ပဒါနုက္ကမေန-ဖြင့် အနုပဒံပုဒ်ကို (ဂ)ပဒါနံ အနုက္ကမော အနုပဒံ-ဟု အဗျယီဘော တွဲ။ အနုပဒံ၊ ပုဒ်တို့၏အစဉ်။ အနုပဒံ ဝဏ္ဏနံ အနုပဒဝဏ္ဏနံ။

(အနုပဒံ၊ ပုဒ်တို့၏ အစဉ်အားဖြင့်။ ဝဏ္ဏနံ၊ ဖွင့်ခြင်းတည်း။ အနုပဒဝဏ္ဏနံ၊ ပုဒ်တို့၏ အစဉ်အားဖြင့် ဖွင့်ခြင်း-အနက်ပေး။ အနုပဒံ-၌ အံ-ကား တတိယာ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ တည်း။)

http://www.dhammadownload.com

အနက်ပေး။ ။(က) အနုပဒဝဏ္ဏနာ၊ ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို ခွဲသော အဖွင့်ကို။ (ခ) ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို ဖွင့်ခြင်းကို။ (ဂ) ပုဒ်တို့၏ အစဉ် အားဖြင့် ဖွင့်ခြင်းကို။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား သာရတ္ထ - အလိုတည်း။ မဒ္ဒုသျှဒဲလို ပဒါနံ ဝဏ္ဏနံ ပဒဝဏ္ဏနံ။ အနုက္ကမေန ပဒဝဏ္ဏနံ အနုပဒဝဏ္ဏနံ ဟု တွဲ။ အနုပဒ-ဝဏ္ဏနံ၊ အစဉ်အားဖြင့် ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ခြင်းကို ဟု အနက်ပေး။

(က) ကလန္ဒဂါမောတိ ကလန္ဒကာ ဝုစ္စန္တိ ကာဠကာ၊ တေသံ ဝသေန လဒ္ဓနာမော ဂါမော။

(ခ) ကလန္ဒပုတ္တောတိ ဂါမဝသေန လဒ္ဓနာမဿ ရာဇသမ္မတဿ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝဿ ကလန္ဒသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော။

(ဂ) ယသ္မာ ပန တသ္မိံ ဂါမေ အညေပိ ကလန္ဒနာမကာ မနုဿာ အတ္ထိ၊ တသ္မာ "ကလန္ဒပုတ္တော"တိ ဝတွာ "ပုန သေဋ္ဌိပုတ္တော"တိ ဝုတ္တံ။ ဋ္ဌ- ၁၆၉။

အနက်ယောဇနာ

က-ဝါကျကို ကတ္တားဖြည့်စွက်၍ စနစ်တကျ အနက်ပေးပုံ

ကလန္ဒဂါမောတိ တွေ၊ ကလန္ဒဂါမော ဟူသော ဤပါဠိ၌။ ကာဠကာ၊ ရှဉ့်နက်တို့ကို။ ကလန္ဒကာ၊ ကလန္ဒကတို့ဟူ၍။ ပဏ္ဍိတေဟိ၊ ပညာရှိတို့သည်။ (ကတ္တားဖြည့်။) ဝုစ္စန္တိ၊ ဆိုအပ်ကုန်၏။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ကလန္ဒကာ ဝုစ္စန္တိ ကာဠကာ-၌ ရှေ့ ကလန္ဒကာ ကား - သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ။ နောက် ကာဠကာ ကား - သံဝဏ္ဏနာ တည်း။ ဤ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗကို ရှေ့ သံဝဏ္ဏနာကို နောက်ထား၍ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွင့်ပြတတ်သည်။ ယင်းသို့ဖွင့်ရာ၌ သံဝဏ္ဏနာကို ဦးစွာအနက်ဖော်၍ သံဝဏ္ဏေ-တဗ္ဗကို နောက်ထား၍ အနက်ပေးရမည်။ ကာလန္ဒကာ၊ ရှဉ့်နက်တို့ကို။ ကာဠကာ၊ ကာဠကတို့ဟူ၍။ ဝုစ္စန္တိ - ဟု အနက်ပေးလျှင် မှားသည်ဟု - ဆိုလိုသည်။

* ဝဏ္ဏေရှေ့ထား၊ အလေ့အား၊ တွေ့များဝဏ္ဏာနောက်။
ဝဏ္ဏာပေါက်စ၊ ထိုနောက်မှ၊ ကောက်ရဝဏ္ဏေတဗ်။
ထိုနည်းတူစွာ၊ နမူနာ၊ တူပါမြဲသွေမှတ်။ (မအူ)

http://www.dhammadownload.com

တေသံအစွဲမှန်မှန်ယော၁ဇနာပုံ

တေသံ ကလန္ဒကာနံ၊ ထို ရှဉ့်နက်တို့၏။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ကာဋ္ဌကာဟူသော-သံဝဏ္ဏနာနောက်၌ တေသံ-သဒ္ဒါ တက်လာရာဝယ် တ-သဒ္ဒါဖြင့် ကာဋ္ဌကာ-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာကို မစွဲရ၊ ကလန္ဒကာ-ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗကိုသာ စွဲရပည်။ တေသံ ကာဋ္ဌကာနံ ဟု သံဝဏ္ဏနာကိုစွဲလျှင် မှားသည်ဟု မှတ်။

* ဝဏ္ဏနာနောက်၊ တ-မှာကောက်၊ လာရောက်ဝဏ္ဏေစွဲ။ (မအ္ဘူ။)

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

ဥပမာလင်္ကာရ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ကလန္ဒဂါမော-ဟူသည် ရှဉ့်နက်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသောရွာ ဟု ဆိုတော်မူ၏။ သန္တိပုတ္တာ-ဝေဒေဟာနံ-ကဲ့သို့ ကလန္ဒပုတ္တော၏ အနက်ကို ကလန္ဒာနံ ပုတ္တော-ဟူသော ဗဟုဝုစ်အနက်ကို မှတ်သားရမည်လော။ အဘယ်အနက်ကို မှတ်သား ရမည်နည်း။ ဝါ-ယင်းပုဒ်၏ အနက်ကား အဘယ်နည်း။ ဤသို့-ကြောင့် ခ-ဝါကျ မိန့်။

ကား ..ခ-ဝါကျဖြင့် ကလန္ဒာနံ ပုတ္တော-ဟူသော ဗဟုဝုစ်အနက်ကို မမှတ်သားရ၊ ကလန္ဒဿ ပုတ္တော-ဟူသော အနက်ကို မှတ်သားရမည်ဟု ငါပြဆို၏-ဟူလို။

ရှင်းသင်းချက်။ ။ခ-ဝါကျ၌ ဖွင့်လိုရင်းကား ကလန္ဒသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော-တည်း။ ယင်းဖြင့် ကလန္ဒဿ ပုတ္တောပြ။ (အနွယ။) ကလန္ဒာနံ ပုတ္တော ဟု ဝိဂ္ဂဟ မပြုရ။ (ဗျတိရေက။) ယင်း ဗျတိရေကကို အာဘော် ပြု။ **ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။** ၂။ ၄၀၂၊ လာ သန္တိ ပုတ္တာ ဝေဒေဟာနံ-ကဲ့သို့ မဟုတ်ဟူသော စကားဝယ် ဥပမာကိုယူ၍ ဥပမာလင်္ကာရ ကျမ်းတက်သည်။

ဝါကျခွဲအဆက်

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ဂ-ဝါကျသည် ကလန္ဒပုတ္တော-ဟူသော သံဝဏ္ဏေ-တဗ္ဗ ပါဠိတော်ကို ခ-ဝါကျဖြင့် ဖွင့်ပြပြီးနောက် သေဋ္ဌိပုတ္တော-ဟူသော

http://www.dhammadownload.com

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပါဠိတော်တမျိုးကို ဖွင့်ပြလို၍ တက်လာရကား ပက္ခန္တရ-ဝါကျ ဖြစ်သင့်သည်။ သို့သော်-သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပါဠိတော်၌ ကလန္ဒပုတ္တော-ဟု ဟောက ပြီးကောင်းလျက် သေဋ္ဌိပုတ္တော-ဟု တဖန်-ထပ်၍ အဘယ်ကြောင့် ဟောသနည်း-ဟူသော လိနတ္ထရစောဒနာ အားကောင်းသဖြင့် ယင်းစောဒနာကို ပယ်ဖြေလို၍ တက်လာသောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘ-ဟု ဆိုဖြက်ရသည်။

*ယသ္မာနောက်၊ ပနရောက်၊ မှတ်လောက်ဝါကျာရမ္ဘ။ (သင်္ဂ)

လိနတ္ထရစောဒနာတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် သေဋ္ဌိပုတ္တော-ဟု ဟောဘော်မူ၏။ ကလန္ဒပုတ္တော-ဟု ဟောက ပြီးကောင်းသည် မဟုတ်လော၊ သို့ပြီးကောင်းပါလျက် အဘယ်ကြောင့် သေဋ္ဌိပုတ္တော-ဟု တဖန်ထပ်၍ ဟောပြန်ပါသနည်း။ အကယ်၍ ကလန္ဒ-ပုတ္တော-ဟု ဟောက ပြီးကောင်းလျက် သေဋ္ဌိပုတ္တော-ဟု တဖန်ထပ်၍ ဟောချေသော် ဥပါလိထေရ်အား ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ နိရတ္ထက ဒေါသ ရောက်ရာ၏။-ကြောင့် ဂ-ဝါကျ မိန့်၏။

ကား...ဂ-ဝါကျဖြင့် ကလန္ဒရွာ၌ သုဒိန်မှတပါး ကလန္ဒ အမည်ရသူများ ရှိကြသောကြောင့် ကလန္ဒပုတ္တော-ဟု ဟောပြီးနောက်၊ တဖန် သေဋ္ဌိပုတ္တော-ဟု ဟောပြန်၏ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား သင်တင်သော ပုနရုတ္တိဒေါသ၊နိရတ္ထက-ဒေါသ ရှင်ဥပါလိအား မရောက်-ဟူလိုသော်။

* တသ္မာကို၊ ကြောင်းပြဆိုမူ၊ ထိုတသ္မာ၊ နောက်၌သာ၊ လိုရာအရကောက်။
* ယသ္မာနောက်၊ တသ္မာရောက်သော်၊ ရှေ့နောက်မျှော်၊ အဘော်အကြောင်းပြသတည်း။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သေဋ္ဌီ။ သေဋ္ဌံ ဓနသာရံ၊ ဌာနန္တရံ ဝါ အဿ အတ္ထီတိ သေဋ္ဌီ။ (နီတိ၊ ပဒ၊ ၂၅၇။) အဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ အား။ သေဋ္ဌံ၊ မြတ်သော။ ဓနသာရံ၊ ဥစ္စာနှစ်သည်။ ဝါ-ဌာနန္တရံ၊ ရာထူးသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ ဝသာ သေဋ္ဌီ။ သေဋ္ဌပုဒ်+ဤ-ပစ္စည်း အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်။

သေဋ္ဌ ဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား-မြတ်သောဥစ္စာနှစ်၊ ဝါ-မြတ်သော ရာထူးဒြပ်သည် မုချ၊ ယင်း....၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဒြပ်နှင့် သံ-သာမီ၊ ဝါ-ဂုဏ်-ဂုဏောအဖြစ်

http://www.dhammadownload.com

ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ဤ-ပစ္စည်းအရကား ထို မုချ ဌာနူပစာတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော သဒ္ဒေါဒြပ် ရ၏။

လိင်ဂိုဏ်းမှတ်ဖွယ်

သေဋ္ဌိကား သေဋ္ဌပုဒ် ဤ-ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသောကြောင့် အဏ္ဏီနှင့်အတူ ပုလ္လိင်၊ ဤ ကာရန္တ၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်းတည်း။ "သေဋ္ဌိ"ဟု အချို့အရာ၌ ဣကာရန္တနှင့် ရှိသောပါဠိကား ပင်ရင်း ရဿပါဠိမဟုတ်၊ ဤ-ကို ဣ-ရဿ ပြုထားသော ပါဠိသာတည်း။

သာရထိ,စက္ကဝတ္တိ, သာမိ-ပုဒ်တို့လည်း သေဋ္ဌိပုဒ်နည်းတူ သာရထိ, စက္ကဝတ္တိ, သာမိ-ဟူသော ပင်ရင်း ဤ ကာရန္တပုလ္လိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်းဝင် ပုဒ်များသာတည်း။ (နီတိ၊ ပ၁၊ ၂၅၈။)

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်များ

ကလန္ဒက။ ။ကန္ဒတီတိ ကလန္ဒကော။ (ဓာန်-ဋီ၊ ၆၂၂။ သူစိ) ကန္ဒ-ဓာတ်+ဏွုပစ္စည်း။ အလယ်၌ လ-လာ၍ ကလန္ဒက ဟု ပြီးသည်။

ကာဋ္ဌက။ ။ကာဋ္ဌဝဏ္ဏတာယ ကာဋ္ဌကော။ (ဓာန်-ဋီ၊ ၆၂၂။ သူစိ) ဤအလို-ကာဋ္ဌော ကာဋ္ဌဝဏ္ဏော တောသဒ္ဒီတိ ကာဋ္ဌကာ—ဟု အဿတ္ထိဝိဂ္ဂဟပြု။ ကာဋ္ဌ-ပုဒ်၊ က-ပစ္စည်း+ဣတ္ထိလိင် အာ-ပစ္စည်း။

ဂါမ။ ။ဂါယန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂါမော=သံဝသထော။ (မောဂ်။ ၇-၁၃၆) ဂါဓာတ်+မ-ပစ္စည်း။ **တနည်း**—ဂသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂါမော။ (ဓာန်-ဋီ၊ ၂၂၅) ဂသ-ဓာတ်+မ-ပစ္စည်း။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ကာဋ္ဌကာဖြင့် ကလန္ဒက—သဒ္ဒါကား ရှဉ့်နက်၏ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း—ဟု သိစေသည်။ (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ။)

တနည်း။ ။ကာဋ္ဌကာဖြင့် ကလန္ဒကသဒ္ဒါကား ရှဉ့်နက်ဟူသော အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ အာဘောဂ်ရလျှင် နာမလိင်္ဂတ္ထ ရမြဲ။နာမလိင်္ဂတ္ထရတိုင်းကား အဘိဓေယျတ္ထမရ ဟု မှတ်။ ဝသေန လဒ္ဓနာမော-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ ပြ။ အနက်အတိုင်း မှတ်။

တေသံ ဂါမော—ဖြင့် ကလန္ဒဂါမော— ကို ကလန္ဒကာနံ ဂါမော-ဟု ဆိဋ္ဌိ-

http://www.dhammadownload.com

တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း¹၊ ကလန္ဒက-ဂါမော-ဟု ဆိုလိုလျက် က-ကို ချေခြင်း၊ ဝဏ္ဏလောပနိရုတ္တိနည်းဖြင့် (ပါရာ၊ ဂံ-သစ်၊ ၂-၄၀၂။)ကလန္ဒဂါမော ဟု ရုပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁၊ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂၊ ဘာဝတ္ထ၊

ဉာဏ်ကောက်

ကလန္ဒကာနံ၊ ရှဉ့်နက်တို့၏။ ဂါမော၊ ရွာတည်း။

ကလန္ဒက-ဟူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား ရှဉ့်နက်တို့ဖြပ်သည် မုချ။ ယင်းတို့၏ရွာဖြပ်နှင့် ဌာနီဌာန-အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဥဒ္ဒပစာအားဖြင့်ရ၏။ ကလန္ဒဂါမ-ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား-ထို မုချ, ဥဒ္ဒပစာတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရှဉ့်နက်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သောအမည်ရှိသော ရွာ၊ ရှဉ့်နက်ပေါသော ရွာ ဖြပ် ရ၏။

ခ-ဝါကျ၌ ကလန္ဒသေဋ္ဌိနော ပုတ္တောဖြင့် ကလန္ဒပုတ္တော-၌ ကလန္ဒ-အရ ရှဉ့်နက်ကိုမယူရ၊ သဌေးကို ယူရမည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ကလန္ဒာနံ ပုတ္တောဟု ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ကလန္ဒဿ ပုတ္တောဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း² သိစေပါသည်။

၁၊ အဘိဓေယျဋ္ဌ။ ၂၊ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝဿ-ဖြင့် ယင်းသဌေးသည် ကုဋေ ၄၀-ကြွယ်ဝသတည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

ရာဇသမ္မတဿ-ဖြင့် သဌေးဘွဲ့ကို လိစ္ဆဝီမင်းတို့ သမုတ်အပ် ချီးမြှင့်အပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ရာဇသမ္မတဿ၊ လိစ္ဆဝီမင်းတို့ သမုတ်အပ်သော။ ဟု အနက်ပေးသော ရွှေဥမင်ဋီကာယ-အလို အာဘော်ဖော်သည်။ ဤအလို ရာဇူဟိ သမ္မတော, ရာဇသမ္မတော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ အချို့ကား ရာဇသမ္မတဿ-ပုဒ်ကို မင်းဟု သမုတ်အပ်သော၊ ဝါ-လူကြီးမင်းဟု ခေါ်ရသော-ဟု ကမ္မဓာရယ်ကြံ၍ အနက်ပေးကြသေး၏။

ဂါမဝါသေန လဒ္ဒနာမဿ ဖြင့် ဌာနဖြစ်သော ရွာ၏ ကလန္ဒ-အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော သဌေး၌ တင်စား၍ ဥဒ္ဒပစာအားဖြင့် ကလန္ဒ-ခေါ်သတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

E.4.B

http://www.dhammadownload.com

ဉာဏ်ကောက်

ကလန္ဒဿ ပုတ္တော ကလန္ဒပုတ္တော။ ကလန္ဒဿ၊ ကလန္ဒ သဌေး၏။ ပုတ္တော၊ သားတည်း။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ကလန္ဒ-ပုဒ်+ပုတ္တ-ပုဒ်။

ကလန္ဒ-ဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား ရွာ၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသော လိစ္ဆဝီမင်းတို့က သဌေးဟု သမုတ်အပ်သော ကုဋေလေးဆယ် ကြွယ်ဝသော ကလန္ဒသဌေးဖြစ်သည် မုချ။ ယင်း၏ သားဖြစ်နှင့် ဇနက-ဇည အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ကလန္ဒပုတ္တ-ဟူသော သမာသ် ပုဒ်လုံး အရကား ထို မုချဌာနူပစာတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရွာ၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသော လိစ္ဆဝီမင်းတို့က သဌေးဟု သမုတ်အပ်သော ကုဋေ လေးဆယ်ကြွယ်ဝသော ကလန္ဒသဌေးသားဖြစ် ရ၏။

သတိ။ ။ဤကဲ့သို့ အဖွင့်ကိုရှု၍ အဓိပ္ပာယ်ကုန်အောင် ကောက်ပါလေ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သမ္မတ၊သမတ။ ။သံ-ပုဗ္ဗ၊ မန-ဓာတ် တ-ပစ္စည်းဖြင့် သမ္မတဟု ပြီးသည်။ နိရုတ္တိဒီပနီ၊ ၄၁၁-၌ မန-ဉာဏေ-လ-မဟာသမ္မတောတိ မဟာဇနေန သမ္မ-တော-ဟု ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ မ-ဒွေဘော်ရှိသော သမ္မတပါဌ်သာ သင့်သည်။

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

ကလန္ဒဂါမ။ ။ဌာနီဖြစ်သော ရှဉ့်နက်၏ ကလန္ဒ-ဟူသော အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော ရွာ၌တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော ရွာကို ကလန္ဒ-ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဌာန္ယူပစာ။

ရှဉ့်နက်တည်းဟူသော ဌာနီကိုဆိုသဖြင့် ရွာတည်းဟူသော ဌာနကိုလည်း ရသောကြောင့် အဝိနာဘာဝနည်း။

ကလန္ဒကဂါမ-ဟု ဆိုလိုလျက် က-ကို ချေ၍၊ ကလန္ဒဂါမ-ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဝဏ္ဏလောပ နိရုတ္တိနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤဌာန္ယူပစာအလို ကလန္ဒ-နှင့် ဂါမ အရတူသော ကြောင့် ကလန္ဒော စ သော ဂါမော စာတိ-ဟု ကမ္မဓာရယ် ကြံရဖွယ်ရှိသည်။ ဌ-၌ကား ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် ပြထားသည်။ ဌာန္ယူပစာ ကြံသည်ကား ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်-၂။ ၄၀၂။ ဂံ၊ ဟောင်း-၄၄၁။ မအူသျှတို့ အလိုတည်း။

http://www.dhammadownload.com

ကလန္ဒုပစ္စော၊ ။ဌာနဖြစ်သော ရွာ၏ကလ -အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော သဒ္ဒေး၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော သဒ္ဒေးကို ကလန္ဒ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။

ဌာနဖြစ်သော ရွာ၏ ကလန္ဒ-အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော သဒ္ဒေး၌ တင်စား ၍ ခေါ်သောကြောင့် နာနန္တရိကနည်း။

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျ၌ ကလန္ဒ-သဒ္ဒါ ရှဉ့်နက်ကို မှုချ၊ ရွာကို ဥပစာ အားဖြင့် ဟောသည်။ ခ-ဝါကျ၌ ကလန္ဒ-သဒ္ဒါ ရွာကို မှုချ၊ သဒ္ဒေးကို ဥပစာအားဖြင့် ဟောသည်။

(က) သမ္ဗဟုလေဟီတိ ဗဟုကေဟိ။ (ခ) သဟာယကေဟီတိ သုခဒုက္ခာနိ သဟ အာယန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ သဟာယာ။ (ဂ) သဟာယာ ဧဝ သဟာယကာ၊ (ဃ) ဘေဟိ သဟာယကေဟိ။ (င) သဒ္ဓိန္တိ ဧကတော။ ဋ္ဌ-၁၆၉။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတို့ကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍- က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဝါကျတ္တကိုမျှော်၍ ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် သဟာယပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုဆိုတော်မူ၏။ ပါဠိ တော်၌ သဟာယ-ဟု ရှိပါသလော(အန္ဒယာဘောဂ)။ ဝါ-ပါဠိတော်၌ သဟာယ-ဟု မရှိသည်မဟုတ်လော (ဗျတိရေကာဘောဂ)။ ပါဠိတော်၌- အဘာယ်သို့ရှိ-အဘာယ်သို့ဟော-ပါသနည်း....ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

-ကား....ဂ-ဝါကျဖြင့် ပါဠိတော်၌ သဟာယက ရှိ၏ဟူလို။

သဒ္ဒတ္တကိုမျှော်၍ကျမ်းတက်ပုံ

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် သဟာယပုဒ်ကိုကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ဟု ဆိုတော်မူ၏။ သဟာယကာပုဒ်ကိုကား အဘာယ်သို့ ဝစနတ္ထပြုရ မည်နည်း။ ဝါ-သဟာယကာ၌ က-ပစ္စည်းသည် အဘာယ်အနက်ကို ဟော ပါသနည်း။ သဟာယကပုဒ်ကို သဟာယာဝ သမ္ဗဟာ သဟာယကာ ဟု သမူဟ-တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်လော။ ဝါ-သဟာယကာ၌ က-ပစ္စည်း သည် သမူဟအနက်ကို ဟောပါသလော- ကြောင့် ဂ-ဝါကျ မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

ကား- ဤ၀ါကျဖြင့် သဟာယကာပုဒ်ကို သဟာယာနံ သမူဟာဟု ဝစနတ္ထမပြုရ၊ သဟာယ၁ ဧဝ သဟာယကာဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်။ ဝါ-သဟာယကာ၌ က-ပစ္စည်းသည် သမူဟ-အနက်ကိုမဟော၊ သွတ္ထကိုဟောသတည်းဟု ပြဆို၏ ဟူလိုသော်။

ဿ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ဝါကျာဝဗိကန္တဝါကျနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဝါကျနာမည်၊ ကျမ်းတက်ကိန်းသေနည်း မှတ်ဖွယ်များကို သီ+ဖြေ၊ ၁၁၄-၅ ၌ လည်းကောင်း၊ ပါ+ဖြေ၊ ပဋ္ဌမ၊ ၁၉၀၊ ၁၉၁ ၌ လည်းကောင်း ရေးသားခဲ့ပါပြီ။

ဋ-ဂါကျကား ပကန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပကန္တဝါကျ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သဟာယာ။ ။သုခဒုက္ခာနိ သဟ အာယန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ သဟာယာ။ ယေ မိတ္တာ၊ တို့သည်။ သုခဒုက္ခာနိ၊ တို့သို့။ သဟ၊ တကွ။ အာယန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊ ကပ်ရောက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ တေ မိတ္တာ သဟာယာ။ သဟ ပုဗ္ဗ, အယ-ဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း၊ ကတ္တုသာဓန။

သဟ-ဟူသော ဝိသေနပုဒ်အရကား အတူတကွဖြစ်ခြင်း သဟတ္တ ဘောဂုဏ်ရ၏။ အယဓာတ်အရကား ချမ်းသာဆင်းရဲတို့သို့ အတူတကွ ကပ်ရောက်တတ်ကုန်သော မိတ်ဆွေတို့၏ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ယောနိသောမနသိကာရတို့သည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်, သံသိရာကောင်းကျိုးသည် ကာရဏူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထိုမုချ ဖလူ ကာရဏူပစာတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော မိတ်ဆွေတို့ ဒြပ်ရ၏။

သဟာယကာ။ ။သဟာယာ ဧဝ သဟာယကာ။ သဟာယပုဒ်+က-ပစ္စည်း။

သဟာယာဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား အဆွေခင်ပွန်းတို့ ဒြပ်ရ၏။ က-ပစ္စည်းအရကား သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ပုဒ်တို့၏ သဘောသည် ပုဒ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် ယင်း အဆွေခင်ပွန်းတို့ ဒြပ်ပင်ရ၏။

---

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယနှင့် အာဘောဂသံဝဏ္ဏနာ

သမ္ဗဟုလ၊ သမ္ဗဟူလ။ သမ္ဗဟုလ၊ သမ္ဗဟူလ။

သံပဟောတီတိ သမ္ဗဟုလံ၊ သံ ပ ပုဗ္ဗော ဟု-သတ္တာယံ။ လော၊ ပဿ ဗော။ သမ္ဗဟုလမပိ။ (သူစိ။) ဤအလို-သံရှေး၊ ပ-ရှေးရှိသော ဟု ဓာတ်၊ လ-ပစ္စည်း။ သမ္ဗဟုလ-ဟူလိုလျှင် ပ-ကို ဗ-ပြုလျှင် သမ္ဗဟုလ-သင့်။ ဗ-မပြုလျှင် သမ္ပဟုလ-သင့်သည်။ ၂-ပါဌ်သင့်။ (၂-ပါဌ်မသင့်။)

မှတ်ချက်။ ။သမ္ဗဟုလ-ပါဌ်အလို အောက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်ရမည်။

ဗဟုကေဟိ-ဖြင့် သမ္ဗဟုလ-သဒ္ဒါကား အများဟော ဗဟုကသဒ္ဒါ၏ဝေဝုစ် စကားလုံး ပရိယာယ်တည်း-ဟု သိစေသည်။ (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ)။

မှတ်ချက်။ ။သမ္ဗဟုလ-ရှိသော ပါဌ်အလို အာဘော်ကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ပါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၇-အလိုတည်း။

ဗဟုကေဟိဖြင့် သမ္ဗဟုလ-ပုဒ်ကို သမ္ဗာ ပဟောန္တိ ဘဲ တိ ကမ္မန္တိ သမ္ဗဟုလာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သမ္ဗဟုလ-အရ အများ (ဗဟုက) ကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (သံရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဥပဂစ္ဆန္တိ-ဖြင့် အာယန္တိ-၌ အယ-ဓာတ်သည် ဥပဂမန=ကပ်ရောက်ခြင်း အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

တနည်း။ ။ဥပဂစ္ဆန္တိဖြင့် အာ-ဥပသာရ၏ သမီပ=အနီး ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အယ-ဓာတ်ဂတိအနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။အာယန္တိ-ပုဒ်ကို အာ+အယ+အန္တိ-ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ အာ-ကို ဥပ-ဖြင့် အယ-ကို ဂစ္ဆန္တိ၌ ဂမု-ဖြင့် ဖွင့်သည်ဟု တမျိုးကြံသည်။

သဟ အာယန္တိဖြင့် သဟာယာသဒ္ဒါ၏ သဟပုဗ္ဗ အယ-ဓာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ သဟ အာယန္တီတိ သဟာယာ-ဟု ကတ္တုသာဓနေဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုပဒ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သုခဒုက္ခာနိ-ကို အာယတ္တိ-၌ စပ်၍ ဘာဝတ္ထအာဘော်ဖော်။

သဟာယာ ဝေ-ဖြင့် သဟာယကာ၌ က-ပစ္စည်းသည် ကေပုတ္တက-၌ကဲ့သို့ အနုကမ္ပာ၊ မာနုသကော-၌ကဲ့သို့ သမူဟ-အနက်ကို မဟော၊ သွတ္ထကို ဟော သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ မနုဿာနံ သမူဟော မာနုသကော-စသည့် ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ သဟာယာ ဝေ သဟာယကာ ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရ မည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။

တေဟိ သဟာယကေဟိ-ဖြင့် ရှေ့ဝါကျ၌ သဟာယကာဟု ပဌမန္တအား ဖြင့် ဖွင့်ဆိုခဲ့သော်လည်း သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-ပါဠိတော်၌ သဟာယကေဟိ ဟု တတိယန္တနှင့် ရှိသတည်းဟု ဝိဘတျန္တ-ဒဿေတနေ-နည်းကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)။

ကေတောဖြင့် သဒ္ဓိံ-သဒ္ဒါသည် တကွနက်ဟူသော သဟတ္ထကို ဟော သတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ)။

(က) ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာတိ ကေနစိဒေဝ ဘဏ္ဍပ္ပယောဇန- ဥဒ္ဓါရ သာရဏာဒိနာ ကိစ္စေန။ (ခ) ကတ္တိကနက္ခတ္တကီဠာ ကိစ္စေနာတိပိ ဝဒန္တိ။ (ဂ) ဘဂဝါ ဟိ ကတ္တိကဇုဏှပက္ခေ ဝေသာလိံ သမ္ပာပုဏိ။ (ဃ) ကတ္တိကနက္ခတ္တကီဠာ စေတ္ထ ဥဋ္ဌာရာ ဟောတိ။ (င) တဒတ္ထံ ဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဋ္ဌ—၁၆၉။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (ကရဏီယ=ပြုဖွယ်ကိစ္စ-အရ ဘဏ္ဍပယောဇနကိစ္စ, ဥဒ္ဓါရ ကိစ္စ, သာရဏ-စသောကိစ္စမှ တမျိုးတပါးသော ကတ္တိကနက္ခတ္တကီဠာကိစ္စကို ယူရသောကြောင့်) ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား(ကရဏီယ=ပြုဖွယ် ကိစ္စအရ ဘဏ္ဍပယောဇနကိစ္စ, ဥဒ္ဓါရကိစ္စ, သာရဏ-စသော ကိစ္စဟူသော အဖို့ကို ပြခဲ့သောကြောင့်) ပက္ခဝါကျ။

တနည်း။ ။က-ဝါကျ၌ သာရဏာဒိနာ-စသည်ဖြင့် အာဒိနှင့်ဖွင့်ရကား ကရဏီယ-အရ မည်သည့်ကိစ္စဟု မပြတ်သား၊ သာမညစကားမျှသာ ဖြစ်သည်။ ခ-ဝါကျ၌ကား အာဒိ-မပါ ပြုဖွယ်ကိစ္စတမျိုးကိုသာ ပြတ်ပြတ်သားသား သီးသီးခြားခြား ဖွင့်ပြထားသည့်ပြင် ဘဂဝါဟိ-စသည် ဂ-ဝါကျဖြင့်လည်း ခ-ဝါကျစကားရပ်ကိုပင် ထောက်ခံထားပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍-

http://www.dhammadownload.com

က—ဝါကျကား သာမညဝါကျ။ ခ—ဝါကျကား ဝိသေသဝါကျ။

ဘဏ္ဍပ္ပယောဇန=ရောင်းကုန် (ဘဏ္ဍာ) ကိုရောင်းခြင်း (သာရတ္ထ။) ဝါ—ရောင်းကုန်ကို ရောင်းခြင်း၊ မြီ (ကြွေး) ပေးခြင်း။ (ဝိမတိ။)

ဥဒ္ဓါရ=ပေးဖို့ရန် (ပေးမည်ဟု) ချိန်းချက်ထားသော နေ့၌ သွား၍ယူခြင်း။ (သာရတ္ထ။) အတိုးအရင်းကို တောင်းယူရန် အားထုတ်မှု။

သာရဏ။ ။ပေးရမည့်နေ့ရက်ကို သတိရစေခြင်း (သတိပေးခြင်း)။ (သာရတ္ထ။)

သမုစ္စည်းကျမ်းဘက်ပုံ

ဆရာ၊ ဆရာသည် က—ဝါကျဖြင့် ကရဏီယအရ—ဘဏ္ဍပ္ပယောဇနကိစ္စ, ဥဒ္ဓါရကိစ္စ, သာရဏကိစ္စ—ကို ယူရသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ကရဏီယ—အရ ဘဏ္ဍပ္ပယောဇနကိစ္စ, ဥဒ္ဓါရကိစ္စ, သာရဏကိစ္စ တို့ကိုသာ ယူရမည်လော။

အဘယ်ကိစ္စ ကိုလည်း ကရဏီယ—အရ ယူရမည်နည်း။ ဝါ—ယူရမည် ဟု ဆရာတို့ ဆိုကြပါသနည်း—ကြောင့် ခ—ဝါကျ မိန့်။

ကား—ခ—ဝါကျဖြင့် ကရဏီယ—အရ ကတ္တိကာကိစ္စ ကိုလည်း ယူရမည်ဟု ဆရာတို့ဆိုကုန်၏ ဟု ငါပြဆို၏—ဟူလိုသော်။

မှတ်ချက်။ ။သမုစ္စယ—ကျမ်းတက်နည်းကို သိ—ဖြေ၊ ၁၀၈—၌ ရေးခဲ့ပြီ။

ဂ—ဃ—င—ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂကရဏ—ဝါကျ။ ထို—၍ ၁—ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂယ—ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ပါရာ။ ဂံ၊ သစ်၊ ၂—အလို ဝါကျခွဲတည်း။ မအူသျှ၊ ပါရာ၊ ယော—တို့ကား တပ္ပါကင်္ဂကရဏ ဟု ဆိုကြသေး၏။

ဃ—ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို—၍ ဂ—ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ—ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ—ဝါကျဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်းပက္ခ၌ ဝေသာလီပြည်သို့ ရောက်သော ဟု ဆိုတော်မူ၏။ မြတ်စွာဘုရား ဝေသာလီပြည်သို့ ရောက်သောအခါ ယင်း ဝေသာလီပြည်ဝယ် အဘယ်သို့သော ပွဲလမ်းသဘင် ဆင်ယင်ကျင်းပနေပါသနည်း။ (ကတ္တိကာနက္ခတ္တကီဠာကိုမျှော်) ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇ= (တောင်ထိပ်ပွဲသဘင်) ဆင်ယင်ကျင်းပနေပါသလော။ (အဖြေဝါကျ၌ ကတ္တိကာနက္ခတ္တကီဠာကိုရှောင်၍ အာဘော်ဆင်။)—ကြောင့် ဃ—ဝါကျမိန့်။ အဓိပ္ပာယ်ပါဋ္ဌ်လျှောက်ပြန်လေ။

http://www.dhammadownload.com

င-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို-၌ ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ၊အကျိုးထိုင်ပြ၊ ဂုဏ်ဝါကျ၊ ကမ္မဆိုးထားကုန်-ဟူသော နိယံနှင့်အညီ ဝေဒိတဗ္ဗော-ဟူသော ကမ္မရုပ်ကြိယာကို တွေ့ရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကတ္တိကာနက္ခတ်သဘင် ကစားခြင်းဟူသော ဃ-ဝါကျလာ အကြောင်းတရားကိုထောက်၍ ဝေသာလီပြည်သို့သွားခြင်း (တဒတ္ထ ဂတော) ဟူသောအကျိုးကို တွေ့ရသောကြောင့်လည်းကောင်း င-ဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏ-ဝါကျဟုဆိုသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှိကောက်

ကရဏီယ။ ။ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကရဏီယံ။ သုဒ္ဓိန္နေန၊ သည်။ ယံ ကိစ္စံ၊ အကြင် ရှောင်းကုန်(ဘဏ္ဍာ)ကို ရောင်းခြင်းစသောကိစ္စ။ ဝါ၊ ကတ္တိကာနက္ခတ်သဘင် ကစားခြင်းကိစ္စကို။ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ပြုအပ်၏။ ဣတိ တံ ကိစ္စံ ကရဏီယံ။ ကမ္မသာဓန။ ကရ+အနီယ။

ကရ-ဓာတ်အရ ကတ္တုရူပကြိယာ အရကား.. ရောင်းကုန်ကို ရောင်းခြင်းစသောကိစ္စ၊ ဝါ-ကတ္တိကာနက္ခတ်သဘင် ကစားခြင်းကိစ္စအတွက် ဝေသာလီပြည်သို့သွားသော ရှင်သုဒိန်၏ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှုချ။ ကမ္မရူပကြိယာ အရကား ထို-စိတ္တုပ္ပာဒ်အားတပ်သော ရောင်းကုန်ကို ရောင်းခြင်းကိစ္စ၊ ဝါ-ကတ္တိကာနက္ခတ်သဘင်ကစားခြင်းကိစ္စ၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည်ဖလူပစာ။ အနီယ-ပစ္စည်းအရကား ထို-မှတ်အပ်သောရောင်းကုန်ကိုရောင်းခြင်း စသောကိစ္စ၊ ဝါ-ကတ္တိကာနက္ခတ်သဘင် ကစားခြင်းကိစ္စ ရ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဘဏ္ဍ။ ။ဘဍိ+က။ ဘဍိ ဘဏ္ဍာဂတ္တေ၊ ဘဏ္ဍံ။ (ရူ၊ ၆၇၃။)

ဘဍိ ကလျာဏေ။ ဘဏ္ဍေတိ၊ ဘဏ္ဍယတိ၊ ဘဏ္ဍော။ တွေ့ စ ဘဏ္ဍောတိ မနံ၊ အလင်္ကာရေ ဝါ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၉၉။) ဘဏ္ဍသဒ္ဒါ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင် ၂-မျိုး။

ဇုဏှ။ ။ဇုသိ+ဏှ။ ဇုသိ ပီတိ သေဝနေသု။ ဇောသေတိ လောကဿ ပီတိံ သောမနဿံ ဥပ္ပါဒေတီတိ ဇုဏှော။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၅ဂ။)

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

ကိစ္စေနဖြင့် ကရဏီယေနဠ် အနိယ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနဠ် သက်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကရဏီယံ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယာပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။

ဘတ္တပယောဇန-လ-သာရဏာဒိနာဖြင့် ကရဏီယ-အရ ဘဏ္ဍာကိုရောက်းခြင်း -လ-သတိရစေခြင်းကိစ္စကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ)။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဥဒ္ဒါရ၊ ဥဒ္ဒါရ။ ။ဥဒ္ဒါရော တု ဣဏံ ဝုတ္တံ။ (ဓာန်၊ ၄၇၁။) ဥဒ္ဒရိယတေ ဂယှတေတိ ဥဒ္ဒါရော-ဟူသော သုစိကိုထောက်၍ ဥပုဗ္ဗ ဓရ ဓာတ်၊ ဏ ပစ္စည်းဖြင့်၍ ပြီးသောကြောင့် ဥဒ္ဒါရဟု အသဒိသဒွေဘော် ရှိသောပါဠိသာ သင့်သည်။

ဥဋ္ဌာရ၊ ဥလာရ။ ။ဥဠာရော တီသု ဝိပုလေ၊ သေဋ္ဌေ စ မဓုရေ သိယာ။ (ဓာန်၊ ၇၄၄။) ဥဠန္တံ ဥဂ္ဂပန္တံ ဝိပုလဂမန္တံ ဥဠာရံ၊ ဥလဥဂ္ဂမနေ-ဟူသော သုစိကိုထောက်၍ ဥလ-ဓာတ်၊ အာရ-ပစ္စည်း၊ လ-ကို ဠ ပြု၍ ပြီးသောကြောင့် ဥဠာရပါဠိသာ သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ကတ္တိကာဇုဏှပက္ခေ။ ။ဌာနီဖြစ်သော ကတ္တိကာနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော လမင်း၊ ဝါ-စန်း၏ ကတ္တိကာဟူသောအမည်ကို ဌာနဖြစ်သော ဝေါဟာရမာသ တန်ဆောင်မုန်းလ၌ တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော တန်ဆောင်မုန်းလကို ကတ္တိကာ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာန္ယူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

ကတ္တိကနက္ခတ္တကီဠာ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော ကတ္တိကာ နက္ခတ်၏ ကတ္တိကနက္ခတ္တ အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော **ကတ္တိကနက္ခတ် ပွဲသဘင်၌** တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော ကတ္တိကာနက္ခတ်ပွဲသဘင်ကို ကတ္တိကာနက္ခတ္တဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ သဒ္ဒါမည်၏။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ကတ္တိကနက္ခတ္တေန ယုတ္တာ ကီဠာ ကတ္တိကနက္ခတ္တကီဠာ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် ဥပစာ မရ။ ကတ္တိကနက္ခတ္တေ၊ ဝါ-ကတ္တိကနက္ခတ္တေသု ကီဠာ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် ကတ္တိကာနက္ခတ်၌ကစားခြင်း၊ ဝါ-ကတ္တိကာနက္ခတ်ကို ကစား

http://www.dhammadownload.com

ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယင်းနက္ခတ်၌ ဝါ-ယင်းနက္ခတ်ကို ကစား၍ မရ။ ကတ္တိကာနက္ခတ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ပွဲသဘင်၌သာ ကစားလို့ရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကတ္တိကနက္ခတ္တ-ပုဒ်သည် ဥပစာပုဒ် ဖြစ်လာရသည်။ ကရဏီယေန-အရ ကိစ္စမှန်သမျှ ရသော်လည်း ဤ၌ ဘဏ္ဍပယောဇန-စသော ကိစ္စကိုသာ ရသဖြင့် ကေဝဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ ရသည်။

ကတ္တိကာပုဒ်မှတ်ဖွယ်

အဂ္ဂိသဒ္ဒိသတ္တာ ကန္တတိ ဆိန္ဒတိတိကတ္တိကာ၊ ကရောတိ တဿာ ဝါ ကတ္တိကာ။ (ပဌမဝိဂ္ဂဟ=ကတိဓာတ်၊ တိကပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။ ဒုတိယ=ကရ-ဓာတ်+တိက-ပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။)

(က) အဒ္ဒသ ခေါတိ ကထံ အဒ္ဒသ။ (ခ) သော ကိရ နဂရတော ဘတ္တပါတရာသံ-လ-အဒ္ဒသ (ဂ) တေန ဝုတ္တံ "အဒ္ဒသ ခေါ -လ-ဒေသေန္တ" န္တိ။ ၄-၁၆၉။

ဂဏ္ဌိကျမ်းတက်

တရားဟော၍နေသည်ကို မြင်၏ ဟူသောအရာ၌ မြင်ခြင်း၏ အကြောင်းမရှိ၊ ပကတိအလိုလိုပင် ဥဿာဟနှင့် ကင်း၍မြင်ရာ၏လော ဟူသောအမေးကို ဖော်ပြမေးလိုရကား ကထံ အဒ္ဒသ-မိန့် (ဂံ၊ ဟောင်း၊ ၃၄၇။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကျမ်းကိုမှီး၍ ကထံ အဒ္ဒသ ဟူသော အဋ္ဌကထာ ပုစ္ဆာတက်ဝါကျကို ပုစ္ဆာကျမ်းတက်ပုံကား-

ပုစ္ဆာဝါကျပုစ္ဆာတက်နည်း

ဆရာ၊ ဥပါလိ မထေရ်သည် ပါဠိတော်၌ အဒ္ဒသ ခေါ စသောစကားကို မိန့်တော်မူ၏။ ရှင်သုဒိန်သည် အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မြင်ပါသနည်း၊ မြင်ခြင်းအကြောင်းမရှိ ပကတိအလိုလိုပင်လျှင် ဥဿာဟနှင့်ကင်း၍ မြင်ရာသလော ဟု သူမေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် အမေးကိုရှေးဦးစွာ ဖော်ပြ၍ ဖြေလိုရကား ကထံ အဒ္ဒသ-စသော.က-ခ၊ ၂-ဝါကျ မိန့်။

တနည်း-ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိ မထေရ်သည် (ဌပနာတူပြီ။)-
ယင်း အဒ္ဒသ ခေါ စသောစကား၌ ဖြစ်သင့်သော ပုစ္ဆာကား အဘယ်နည်း၊ ယင်း၌ ဖြစ်ထိုက်သောပုစ္ဆာကို မဆိုပြီးသော-ကြောင့် က-ဝါကျကိုမိန့်၊

http://www.dhammadownload.com

က–ဝါကျကား ပုစ္ဆာဝါကျ။ ခ–ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ၊

မှတ်ချက်။ ။ပုစ္ဆာ ဝါကျကို ပက္ခ၊ ဝိသဇ္ဇနာ ဝါကျကို ပက္ခန္တရ–ဟု လည်းကောင်း၊ ပုစ္ဆာ ဝါကျကို သင်္ခေပ၊ ဝိသဇ္ဇနာ ဝါကျကို ဝိတ္ထာရ–ဟု လည်းကောင်း ခွဲနိုင်သေးသည်။

တေနဝုတ္တံမှတ်ဖွယ်

တေန ဝုတ္တံ ဝါကျတွေ့လျှင် (၁) လဒ္ဓဂုဏ ဝါကျလား၊ (၂) နိဂမန (နိဂုံး) ဝါကျလား၊ (၃) အာဂမဒဠှီကရဏဝါကျလားဟု စဉ်းစားရမည်။

"တေန ဝုတ္တံ၊ တည်ပါဠ်ပြန်ပြ၊ ထားကုန်ကြွမူ၊ လဒ္ဓဂုဏ်ပြ၊ ဆိုကုန်ကြ၏။ နိဂုံထင်လှ၊ နောတက္က" ဟု ဆိုသော ရွှေရေးဆောင်နိယံအလို မူလတည်၍ဖွင့်ခဲ့သော ပုဒ်ကိုပင် ပြန်၍ တေန ဝုတ္တံ–ခသည် ဖွင့်လျှင် ဆရာများအလို (၁) လဒ္ဓဂုဏ၊ သူ့အလို (၂) နိဂုံးဟုမှတ်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။မူလတည်၍ ဖွင့်ခဲ့သော က–ဝါကျ၌ အဒ္ဒသ ခေါ ပါဠ်ကိုပင် တေန ဝုတ္တံ "အဒ္ဒသ ခေါ–လ–ဒေသော်တွံ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် တေန ဝုတ္တံ–ချီသော ဂ–ဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏိယဝါကျ ဟု ဆရာများအလို မှတ်။

နိဂုံထင်လှ၊ နောတက္က–ဟု ဆိုသော သူ့အလိုမူ က–ဝါကျ သင်္ခေပ (သံခိပ်)။ (ခ) ဝိတ္ထာရ။ ၂–ဝါကျကိုထောက်၍ နောက်တက်လာသော ဂ–ဝါကျသည် က–သံခိပ်ဝါကျကိုပင် ပြန်ညွှန်းသည်ဖြစ်၍ ဂ–ဝါကျကို နိဂမန (နိဂုံး) ဟု မှတ်။ ဝိတ္ထာရ–ဝါကျ၏ ရှေ့၌ အကျဉ်းစကားကို သင်္ခေပ၊ ဝိတ္ထာရနောက်၌ အကျဉ်းစကားကို နိဂမန–ဟု မှတ်။ သံခိပ်၊ ဝိတ္ထာ၊ နိဂုံး ၃–ပါး။

* **သံခိပ် ဝိတ္ထာ၊ နောက်မှာညွှန်ပြ၊ သင်္ခေပ၊ ဝါကျနိဂုံးသာ။ (သစ်။)**

တေန ဝုတ္တံ၊ လက်ရှိုးတန်း ဟူသော ပေါရာဏစကား၊ တေနာဟပြ၊ ယထာဟနှင့်၊ တေန ဝုတ္တံ၊ တဖန်ဝုတ္တဥ္စ၊ တာဝ ဝုတ္တဥ္စေတံ၊ ဝုတ္တံပိရှိ၊ ထုတ်ဘိစုဒ်ရ၊ ဉာပက–ဟု ဆိုသော တွင်းကြီးနိယံအရ တည်ပါဠ်ပြန်ပြခြင်းမဟုတ်ပဲ မိမိစကားကို ခိုင်မြဲစေရန် အာဂုံသာဓက အကိုးပြ၍ ရေးသားသော "တေန ဝုတ္တံ" ဝါကျမျိုးသည် (ငါဆိုသောစကားသည် ဤအထောက်အထား သာဓကကြောင့် မှန်၏ ဟု) လက်ရှိုးသန့်တန်း သူတ[illegible]းမလွှမ်းမိုးနိုင်အောင် ကြုံးဝါး ခြင်းမျိုးဖြစ်၍ အာဂမဒဠှီကရဏ၊ ဝါ–ဉာပကဝါကျ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဘုတ္တံ ဟောတိ၊ ဂုတ္တံ ဘဂဝတာ၊ တော်နာဟ ဝဏ္ဏတိ၊ ရှိသည့်ဂုတ္တဥ္စ၊ ပါဠိပြက၊ ဉာပကဒင်္ဂိ၊ စုဒ်ထုတ်ညီ။ (တွင်းကြီး) နိယံအရ ဂုတ္တံ ဟောတံ-စသည်ချို၍ ရေးသားသော ဝါကျများကိုလည်း အာဂမဒင်္ဂိ ဝါကျဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားရာ၏။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာသ်ကောက်

ပါတရာသ။ ။အာသိတဗ္ဗံ ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အသံ။ ပါတော အသံ ပါတ-ရာသံ။ ပါတော၊ နံနက်အခါ၌။ အသံ၊ စားအပ်သော အစာတည်း။ သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ နံနက်စာ ရ၏။

ဘုတ္တပါတရာသ။ ။ဘုတ္တော ပါတရာသော ယေန သော ဘုတ္တပါတရာ သော။ (ယောဇနာ-၁၀၄။) ယေန မဟာဇနေန၊ သည်။ ဘုတ္တော၊ စား အပ်ပြီးသော။ ပါတရာသော၊ နံနက်စာသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ သော ဘုတ္တပါတ-ရာသော။ အတဂ္ဂုဏ်သံဝိညာဏ တတိယာဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ (ဘုတ္တ+ပါတ-ရာသ+ယ။)

ဘုတ္တပါတရာသ-ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား စားအပ်ပြီးသော နံနက်စာသည် မုချ။ ယင်း၏ များစွာသောလူဒြပ်နှင့် သာဓျ-သာဓက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓ်သည် ဋ္ဌာနုပစာ။ ယ-ဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-မှတ်အပ်သောများစွာသော လူဒြပ် ရ၏။ (ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်။)

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်များ

ဥတ္တရာသင်္ဂ။ ။ဥတ္တရသ္မိံ ဒေဟဘာဂေ အာသဇ္ဇီယတိ ဋ္ဌပီယတီတိ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ၊ သံဃ္ဃဋ္ဌိ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ ယဿ သော သံဃ္ဃဋ္ဌုတ္တရာသင်္ဂေါ။ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၄။)

ပရိသာ။ ။ပရိသန္တမတော သေန္တီတိ ပရိသာ။ သိ-သေဝါယံ။ အ၊ အာ။ သုစိ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဗြဟ္မဃောသရေန။ ။ပ ပတိ ပင္ဂ ကမု ကုသ ကုစ ကိ ဂဟ ဇုတ ဉာ သိ သု သူ သမ္ဘူ သရ သသာဒိန မာဒိဗျဉ္ဇနာနံဒွေဘာဝံ။ (ရူ။)

* ပ ပတိနှင့်၊ ပင္ဂ ကမု၊ ကုသ ကုစ၊ ကိ ဂဟ ဟု၊ ဇုတ ဉာ သိ၊ သု သူ သမ္ဘူ၊ သရ သသ၊ သောဋသတို့၊ အစဗျည်းမှာ၊ ဒွေဘော်လာ။ (**ဘုရာကြီး**။)

http://www.dhammadownload.com

အဘာက်ပါရှုပသိဒ္ဓိနှင့် နိယံတို့ကိုတောက်၍ အနုဿတိစသည်ကဲ့သို့ သရ-မာတ် အစ၏ ဒွေဘော်ဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဗြဟ္မဿရေန-ဟု ဒွေဘော်နှင့်ရှိသောပါဠိသော သင့်ပါသည်။

နည်းနှင့်ဥပဓာ

ဗြဟ္မဿရေန။ ။အတုဖြစ်သော ဗြဟ္မာမင်း၏အသံ၏ ဗြဟ္မဿရေန-ဟူသောအမည်ကို အတုရှိသော မြတ်စွာဘုရားအသံတော်၌ တင်စား၍ အတုရှိသော မြတ်စွာဘုရား၏အသံကို ဗြဟ္မဿရေန-ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရူဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။ဗြဟ္မာ၊ မြတ်သော။ သရော၊ အသံတော်တည်း။ ဗြဟ္မဿရော။ မြတ်သော အသံတော်-ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြုခိုက် ဥပစာမရ။ ဗြဟ္မုနော သရော ဗြဟ္မဿရော။ ဗြဟ္မဿရော ဝိယာတိ ဗြဟ္မဿရော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရာတွင် ပထမဝိကပ်အခိုက်ကိုရည်၍ ဥပစာကြံသည်။

(က) ဒိသွာနဿာတိ ဒိသွာန အဿ။ (ခ) တေဒဟောသိတိ-လ-တေံ အဟောသိ။ (ဂ) ကိံ အဟောသိ-လ-သုဏေယျာတ္ထိ။ (ဃ) တတ္ထ ယံနူနာတိ ပရိဝိတက္ကဒဿနမေတံ။ (င) ဇဝံ ကိံရဿ-လ-သုဏေယျန္တိ။ ဌ-၁၆၉။

အနက်ယောဇနာ

ဒိသွာနဿ တေဒဟောသိ။ (ဝိ၊ ၁၊ ၁၃။) ကလန္ဒပုတ္တဿ၊ ကလန္ဒသဋ္ဌေး၏သားဖြစ်သော။ သုဒိန္နဿ၊ သုဒိန်၏။ (ဘဂဝန္တံ-လ-နိသိန္နံ-ဟူသော ရှေ့ဝါကျလိုက်၍ ကံပုဒ်ထည့်။) ဒိသွာန-ဒဿနတော၊ မြင်ခြင်းကြောင့်။ အဿ၊ ထိုသုဒိန်၏။ တေံ အဟောသိ။ (ကိံ အဟောသိ) "ယန္နူနာဟံပိ ဓမ္မံ သုဏေယျ"န္တိ။

တွာပစ္စယန္တပုဒ်ဟိတ်ပြင်၍ အနက်ပေးနည်း

ပုရိသော ဃတံ ပိဝိတွာ ဗလံ ဟောတိ။ ပုရိသော-ပုရိသဿ၊ ယောကျ်ား၏။ ဃတံ၊ ထောပတ်ကို။ ပိဝိတွာ-ပိဝနတော၊ သောက်ခြင်းကြောင့်။ ဗလံ၊ အားသည်။ ဟောတိ။ ဖြစ်၏။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ပုရိသော-ဟူသောကတ္တားကို ပိဝိတွာ-၌ စပ်ရသဖြင့် ပိဝိတွာ၏ ကတ္တားကား ပုရိသော တည်း။ (ယောကျ်ားသောက်၏ ဟူသော မြန်မာအဓိပ္ပာယ်ကို သတိပြု။) ဗလံပုဒ်ကို ဟောတိမှာစပ်ရသဖြင့် (အားသည်

http://www.dhammadownload.com

ဖြစ်၏ဟု အဓိပ္ပာယ်စပ်ကြည့်ပါ။) ဟောတိ၏ ကတ္တားကား ဖလံတည်း။ ဤ၌ ပိဝိတ္ဗာ-ဟူသော ရှေ့ကြိယာ၏ကတ္တားနှင့် ဟောတိဟူသော နောက်ကြိယာ ကတ္တား မတူကြသဖြင့် ပေးရိုးပေးစဉ်အတိုင်း ပုရိသော၊ ယောကျ်ားသည်။ ဿတံ၊ ကို။ ပိဝိတ္ဗာ၊ သောက်၍။ ဖလံ၊ သည်။ ဟောတိ၊ ၏-ဟု အနက် မပေးပဲ မိမိဟူသော တ္ဗာပစ္စယန္တကြိယာ၏ ပုရိသော ဟူသောကတ္တားကို ပုရိသသာဟု သမ္ဗန်ပြင်၍ ပိဝိတ္ဗာဟူသောပုဒ်ကို ပိဝနတော-ဟု ဟိတ်ပြင်ရ၍ အနက်ပေးရမည်။ ဤသို့လျှင် ရှေ့အပဓာနဖြစ်သော တ္ဗာပစ္စယန္တကြိယာ၏ ကတ္တားနှင့် ပဓာနဖြစ်သော နောက်ကြိယာ၏ကတ္တားတို့ မတူရာ၌ ဟိတ်ပြင်ရ ပုံ၊ သမ္ဗန်ခံရပုံ၊ အနက်ယောဇနာပုံကို သိရာ၏။ ယင်းအဓိပ္ပာယ်ကို အောက်ပါ ဋီကာ၊ နိယ်တို့၌ ဖွင့်ပြရေးသားထားကြပေသည်။

† ဒိဿာနသာ တေဒဟောသီတိ ဟေတုအတ္ထေ အယံ ဒိဿာနသဒ္ဒေါ အသမာနကတ္တုကတ္တာ၊ ယထာ ဿတံ ပိဝိတ္ဗာ ဖလံ ဟောတီတိ၊ ဧဝံ မညတ္တာပိ ဧဝံ ရူပေသု။ (ဝိပတိ၊ ၁။ ၉၉၊ သာရတ္ထ၊ ၂-၁။)

* ကတ္တားကွဲဘိ၊ မတူရှိသော်၊ မိမိကတ္တား၊ သမ္ဗန်ထား၍၊ ဖြစ်ငြား ဟိတ်မှာ၊ သက်တို့လာသည်၊ တ္ဗာဒိပစ္စည်း သဘောတည်း။ (ဘုရားကြီး။)

ဝါကျခွဲ

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို ၍ က—ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဖက္ခန္တရဝါကျ။ ထို ၍ ခ—ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

ဂ-ဝါကျတွင် ကိံ အဟောသိ—ကား ပုစ္ဆာဝါကျ။ ယန္နူနာဟမ္ပိ-စသော ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ကိံ အဟောသိဝါကျဖြင့် ပါဠိတော်၌ ယန္နူနဝါကျ သည် အာကာရဝါကျဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ပြပြီးနောက် ယင်း ယန္နူနဝါကျ ၏အဖွင့်ကို ပြလို၍ ဃ-င-ဝါကျတက်လာသည်။ ယင်း တဘ္ဘခွဲသောနှစ်ဝါကျ လုံးကား ငိတ္ထာရဝါကျ။ ထိုတွင် င-ဝါကျဖြင့် ဃ—ဝါကျအနက်ပေး ပုံကို „အကျယ်ထပ်ဖွင့်သဖြင့် င-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျ ကား သင်္ခေပဝါကျ။

ဓိဂ္ဂဟနှင့်ဉာသ်ကောက်

ဘဗ္ဗ။ ။ဘဝိတဗ္ဗောတိ ဘဗ္ဗော။ ဘဝိတဗ္ဗော၊ ဖြစ်ထိုက်သည်။(သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ၊ မဂ်ဖိုလ်ကို ရထိုက်သည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။) ဝါ၊ ကျွတ်ထိုက်သည်။ (ဝေါဟာရတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဘဒ္ဒြော ကုလပုတ္တော ဟာဗ္ဗကုလပုတ္တော။ ဘဒ္ဒြော၊ ဖြစ်ထိုက်သော။ ဝါ-သော ဝါ-သော။ ကုလပုတ္တော၊ အမျိုးသားတည်း။ ကမ္မဓာရယ် သမာသ်။ ဉာဏ်ကောက်လွယ်ပြီ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဿ၊ ဖြစ်ထိုက်သော အမျိုးကောင်းသား၏။ (သဒ္ဓါတ္တ) ဝါ၊ မဂ်ဖိုလ်ကို ရထိုက်သော အမျိုးကောင်းသား၏။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။) ဝါ၊ ကျွတ်ထိုက်သော အမျိုးကောင်းသား၏။ (ဝေါဟာရတ္ထ။)

ဘဗ္ဗကုလပုတ္တမှတ်ဖွယ်

မေး။ ။ဘဗ္ဗကုလပုတ္တ=ကျွတ်ထိုက်သော အမျိုးကောင်းသား ဟု အဋ္ဌကထာ၌ဆိုပါလျက် ရှင်သုဒိန် အဘယ်ကြောင့် ကျွတ်တမ်းမဝင်သနည်း။

ဖြေ။ ။ဘဗ္ဗကုလပုတ္တ-ဟူသည် ဥပနိဿယရှိကာမျှ ဘဗ္ဗကုလပုတ္တ၊ ပစ္ဆိမဘဝိကဘဗ္ဗကုလပုတ္တ-ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ရှင်သုဒိန်ကား ဥပနိဿယရှိကာမျှ ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဖြစ်၍ ပစ္ဆိမဘဝိက-မဟုတ်သောကြောင့် ရှင်သုဒိန် ကျွတ်တမ်း မဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (အင်္ဂုလိမာလကား ပစ္ဆိမဘဝိကဖြစ်၍ ကျွတ်တမ်း ဝင်သည်။)

ရှင်းဦးအံ့။ ။ရှင်သုဒိန် ကဲ့သို့ ဥပနိဿယရှိကာမျှ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် အကြောင်းနှစ်မျိုးကြောင့် မဂ်ဖိုလ်နှင့် ချွတ်လွဲနိုင်သည်။ အကြောင်းနှစ်မျိုးကား—

၁။ ကြိယာပရိဟာနိ၊ ကြိုးစားအားထုတ်မှု ညံ့ဖျင်းလျော့နည်းခြင်း။

၂။ ပါပမိတ္တသံသဂ္ဂ၊ လူမိုက်လူယုတ်နှင့် ပေါင်းသင်းမိခြင်းတည်း။

ထိုတွင် ကြိယာပရိဟာနိ—သည်လည်း (က) ချွတ်မည့်တရားပြ (ဒေသက) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ညံ့ဖျင်းအားနည်းခြင်း၊ (ဤ၌ဒေသကအရ သာဝက-သာ သက်ဆိုင်သည်၊ ဘုရားရှင်နှင့် မသက်ဆိုင်ချေ။) (ခ) တရားကျင့်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ညံ့ဖျင်းအားနည်းခြင်း ဟု နှစ်မျိုးရှိပြန်သည်။

ထိုတွင် ရှင်သာရိပုတ္တရာ တရားဟောညံ့ဖျင်းမှုကြောင့် ဓနဉ္စာနိယ ပုဏ္ဏား အကျွတ်တရား မရခြင်းသည် က—အမျိုးအစား ကြိယာပရိဟာနိ ဖြစ်သည်။ ဟတ္ထာရောဟပုဏ္ဏား မြတ်စွာဘုရား တရားကို နာယူခြင်းရှိ (မနာယူခြင်း) ကြောင့် အကျွတ်တရား မရခြင်းကား ခ—အမျိုးအစား ကြိယာပရိဟာနိ ဖြစ်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ပါပမိတ္တသင်္ဂဟ-ကြောင့် ကျွတ်တမ်းမဝင်ခြင်းကို အဇာတသတ်ဝတ္ထုကို ထောက်၍ သိနိုင်သည်။ အဇာတသတ်သည် ဒေဝဒတ်ဟူသော ပါပမိတ္တနှင့် မပေါင်းမိလျှင် အဖသတ်ကံကို ကျူးလွန်မိသည်မဟုတ်။ သို့ မကျူးလွန်မိလျှင် ဘုရားရှင်ဟောကြားသော သာမညဖလ သုတ်ကို နာရစဉ်တွင် သောတာပန်ဖြစ်ရာ၏။ ဒေဝဒတ်နှင့် ပေါင်းသင်းမိ၍ အဖသတ်ကံကို ကျူးလွန်မိသောကြောင့် မဂ်ဖိုလ်နှင့် လွဲရချေသည်။

ဤ အရှင်သုဒိန်သည် အမွေခံ မြေးလိုချင်သော မိဘနှစ်ပါးကြောင့် ကျွတ်တမ်းဝင်နိုင်သော အရည်အချင်း (ဥပနိဿယသတ္တိ) ရှိပါလျက် ကျွတ်တမ်း မဝင်ရတော့ချေ။ (သာရတ္ထ။ ၂၊ ၁—၂။)

❁ နည်းနှင့် ဥပမာ

ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဿ။ အပေါင်းဖြစ်သော ဥပနိဿယ-ရှိကာမျှ ဘဗ္ဗ ကုလ-ပုတ္တ၊ ပစ္ဆိမဘဝိက ဘဗ္ဗကုလပုတ္တ-နှစ်မျိုးတို့၏ ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဿ ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဥပနိဿယ-ရှိကာမျှ ဘဗ္ဗကုလပုတ္တ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဥပနိဿယ ရှိကာမျှ ဘဗ္ဗကုလပုတ္တကို ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဿ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ+ရူဋ္ဌီ။)

မှတ်ချက်။ ။ဘဗ္ဗကုလပုတ္တပုဒ်၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့်ဆက်စပ်၍ နည်းဥပစာကို သိရသောကြောင့် အဖြေနံပါတ်စဉ်မကျပဲ ဖြေလိုက်သည်။ အာဘောဂ်စသည် မှတ်ဖွယ်ကို ဆက်၍ ရှုပါလေ။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဒိဋ္ဌာန အဿဖြင့် ဒိဋ္ဌာနဿ ကို ဒိဋ္ဌာန အဿ ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

ခ-ဝါကျ၌ တော အဟောသိဖြင့် တေဒဟောသိ ကို တော အဟောသိ ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ပရိဝိတက္ကဒဿန မေ့တာဖြင့် ယံနူနသဒ္ဒါကား ယံသဗ္ဗ နာမ်ပုဒ်၊ နူနနိပါတ်ပုဒ် ၂-ပုဒ် တွဲစပ်ထားသော ပုဒ်မျိုးမဟုတ်။ (ဗျတိ-ရေက။) ယံနူန နိပါတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယင်း နိပါတ်ပုဒ်၏ ကြံစည်ခြင်း (ပရိဝိတက္က) အနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) ကေမန္တံ နိသိန္နဿ-လ-ထောကံ ဓမ္မကထံ သုတွာ။ (ခ) တံ ပနဿ ယဿွာ-လ-အာဟောသိ။ (ဂ) တေန ဝုတ္တံ-လ-တေ ဒဟောသိတိ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာ-ရဒ္ဓဝါကျ။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ! ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ထိုင်ကာမျှသာလျှင်ဖြစ်သော ရှင်သုဒိန်အား ယင်းသို့သော အကြံအစည် ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ စင်စစ်သော်ကား မြတ်စွာဘုရား၏ တရားစကားကို ကြားနာရခြင်းကြောင့် ယင်းသို့သော အကြံအစည်ဖြစ်သော ဟု ဆို၏။ ယင်းသို့သော တရားစကားကို ကြားနာရသောကြောင့် အကြံအစည်ဖြစ်ပေါ်လျှင် ကေမန္တံ နိသိန္နဿ ဟု မဟောသင့်။ (ဗျတိရေက အာဘော်။) ဓမ္မကထံ သုတ္တန္တဿဟုသာ ဟောသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (အန္ဝယာဘောဂ။) ယင်းသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ကေ-မန္တံ နိသိန္နဿ ဟု ဟောပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ယင်းအမေးကို ဆက်လက်၍ ဖြေတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် ခ-ဝါကျမိန့်။

ကား....ခ-ဝါကျဖြင့် ရှင်သုဒိန်၏ အကြံအစည်သည် သင့်တင့်လျော်ကပတ်သောအရပ်၌ နေစဉ်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ဝါ-ကြံစည်ခြင်း ပရိဝိတက္ကနကြိယာသည် ထိုင်နေခြင်း နိသိန္နကြိယာ၌ အတွင်းဝင်သောကြောင့် ကေမန္တံ နိသိန္နဿ ဟုသာဟော၍ ဓမ္မကထံ သုတ္တန္တဿ ဟု ပဟော ဟူလိုသော်။

† ယဒိ ဧဝံ အထ ကသ္မာ "ကေမန္တံ နိသိန္နဿ-လ-တေဒဟောသိ" တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "တံပနဿ ယဿွာ" တိ အာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။၃။)

က-ဝါကျတွင် ပဌမဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ဒုတိယဝါကျကား အန္ဝယ ဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ၊ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ တံ ပနဿ-လ-အာဟောသိ၊ တသ္မာ ဧကမန္တံ နိသိန္နဿာတိ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မကထံ သုတ္တန္တဿာတိ န ဝုတ္တံ-ဟု အနက်ယောဇနာ။ အကျိုးရင်း ပထမအကျိုးသို့ ပြန်၍ အနက်ပေးခြင်းတည်း။

E.6 B

http://www.dhammadownload.com

တေန၊ ထိုသို့ ကေမန္တိ နိုသိန္နဿဟု ဆိုသင့်၍ ဓမ္မကထံ သုဏန္တဿဟု မဆိုသင့်သောကြောင့်။ ကေမန္တိ–လ–အဟောသိတိ၊ ....အဟောသိဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်သတည်း။ ဤသို့ အနက်ယောဇနာခြင်းကား အကျိုးဖျား၊ ဒုတိယ အကျိုးဝါကျကို အနက်ယောဇနာခြင်းတည်း။ ပဌမအကျိုးကို ပြပြီးနောက် ဒုတိယအကျိုးကိုပြလို၍ တေန ဝုတ္တံ (ဂ) ဝါကျတက်လာသည်။ ဤသို့ အကျိုးဆက်သည်ကို "အကျိုးတဆက်မှ၊ ကျိုးဆက်ပြ၊ လဒ္ဓဂုဏ်မှတ်လေ" စသည် နိုယ်ဆရာတို့ ဆိုကြသည်။ (ပါ+ဖြေ။ ပထမ၊ ၁၉–၂၁–၃၁ ဂ၁–၆၇၄–၌ ဆိုခဲ့ပြီ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဓမ္မကထံ။ ။ဓမ္မေန ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဓမ္မကထာ။ (တံ)။ ဓမ္မေန၊ တရားနှင့်။ ပဋိသံယုတ္တာ၊ ယှဉ်သော။ ကထာ၊ စကားတည်း။ ဓမ္မ+ကထာ။ မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်။

ဓမ္မဟူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား တရားဖြစ်သည် မှချ။ ယင်း၏ ယှဉ်သော စကားဖြစ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသည် ဌာနူပစာ။' ဓမ္မကထာဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို–မှတ်အပ်သော တရားနှင့် ယှဉ်သောစကားဖြစ် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဓမ္မကထံ–ဓမ္မကထာယ၊ ကို။ သုတ္တာ–သဝနဇတာ၊ ကြား နာရသောကြောင့် ဟု အနက်ပေး။ ဒိဿနနှင့် အတူဟုမှတ်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဥပသံဟိတံ။ ။ဥပ–ပုဗ္ဗ+သံ–ပုဗ္ဗ+ဓာ–ဓာတ်၊ တ–ပစ္စည်း။ (ဓာတွတ္ထ သင်္ဂဟာကြည့်။)

ထောက်။ ။ထုစ ဓာတ်+ဏ–ပစ္စည်း။ ထုစ ပသာဒေ၊ ဏော၊ ထောက်။ (**သူစီ**။)

တတြာယံ သခေ်ပကထာ...၊အဟံ ဝေါ ယေန ယေန အာကာ ရေန ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ၊ တေန တေန မေ ဥပပရိက္ခတော ဧဝံ ဟောတိ။ ၌၊ ၁၇ဝ။

http://www.dhammadownload.com

❁ အာဘောဂသံဝဏ္ဏနာ

ယထာ ယထာ ကို ယေန ယေန အာကာရေနဟု ဖွင့်သဖြင့် ယထာ ပုဒ်ကို ယေန အာကာရေန ယထာဟု အဗျယတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ထာပစ္စည်း၏ အာကာရအနက်၌ (ဝါ) ပကာရ အနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၂။ ပဒ္မယဋ္ဌ၊

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

အခဏ္ဍံ ကတွာ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော (သီလ၏) မကျိုးခြင်း၏ †အခဏ္ဍ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော (သီလ၏) မကျိုးခြင်း (အခဏ္ဍ)၊ မပေါက်ခြင်း (အစ္ဆိဒ္ဒ)၊ မပြောက်ခြင်း (အသဗလ)၊ မကျားခြင်း (အကမ္မာသ)၌ တင်စား၍ မကျိုးမပေါက် မပြောက် မကျားခြင်းတို့ကို အခဏ္ဍဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

မြှယုဂ်ကား။ ။အခဏ္ဍံ ကတွာတည်း။ ဤ၌ မကျိုးခြင်းအခဏ္ဍ ဟူသောအစိတ်ကို မှတ်၍ဆိုသဖြင့် အခဏ္ဍ အစ္ဆိဒ္ဒ အသဗလ အကမ္မာသဟူသော အပေါင်းကိုရသောကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်းမည်၏။

† အခဏ္ဍလက္ခဏာဝစနမေ္ဘတံ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ။ ။

သလ္လိခိတံ။ ။လိခိတသလ္လိခိတံ ဓောတသလ္လပ္ပဋိဘာဂံ စရိတဗ္ဗ၌ လိခိတ သလ္လိခိတံဖြင့် သလ္လိခိတံ ပုဒ်ကို သလ္လံ ဝိယ လိခိတံ သလ္လိခိတံဟု ဥပမာ ပုဗ္ဗပဒ ဝိသေသနပရနိပါတ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

† သလ္လံ ဝိယ လိခိတန္တိ သလ္လိခိတံ၊ တေနာဟ လိခိတသလ္လိခိတန္တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃။)

ဓောတသလ္လပ္ပဋိဘာဂံ- ဖြင့် လိခိတ-ဟူသည် ပွတ်တိုက် ဆေးကြော ခြင်းပင် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို လည်းကောင်း¹၊ သဒိသဿဒ္ဒါ ပဋိဘာဂ အနက်ကိုဟောသည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ၊ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ၊

မှတ်ချက်။ ။စရိတဗ္ဗဖြင့် သလ္လိခိတံပုဒ်ကို စရိတုံ၌ စပ် ဟု ပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့်ဥပစာ

သင်္ခလိခိတံ။ ။အတူဖြစ်သော ပွတ်တိုက် ဆေးကြောပြီးသော ခရုသင်း၏ သင်္ခလိခိတအမည်ကို အတူရှိသော ဗြဟ္မစရိယ၌ တင်စား၍ အတူရှိသော ဗြဟ္မစရိယကို သင်္ခလိခိတံ ဟု ဆိုအပ်သောကြောင့် သဒိသူပစာ။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတာကို အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေနဟုဖွင့်သဖြင့် အဂါရံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သည် ကံအနက်၌မသက်၊ (အဓိ ဥပသာရနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် ကမ္မပ္ပဝစနီယ ဖြစ်၍) သတ္တမီအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း အဂါရံပုဒ်၌ မဇ္ဈသဒ္ဒါ ကျေသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အဇ္ဈာဝသတာ၌ အဓိဥပသာရ အာဥပသာရတို့ အနက်မဲ့၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၃]၊ အဇ္ဈာဝသတာ၌ တာသဒ္ဒါသည် ဘာဝတဒ္ဓိတ် တာပစ္စည်းမဟုတ်၊ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

[၁] ၁။ ဂိတတျတ္တ။ ၂။ ဘာဝတ္တ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္တ။ ၄။ ဝိဘတ္တိပဒ။

• **မှတ်ချက်။** ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၁၈–၌ အဓိ၊ အာဥပသာရပုဒ်ကို အနက်မဲ့ အနက်ရှိ ၂–မျိုးကြံ၍ ဖွင့်သည်။ **သာရတ္ထ၊** ၂၊ ၃။ **ဝိမတိ၊** ၁၊ ၉၉။ **ရူပသိဒ္ဓိ၊** နှာ–၁၄၄–တို့ ရှုလေ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

အဂါရမဇ္ဈေ။ ။ဌာနဖြစ်သော အိမ်အလယ်အရပ်၏ အဂါရမဇ္ဈေ ဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော အိမ်နေသူတို့၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော အိမ်နေသူတို့ကို အဂါရမဇ္ဈေ–ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။(နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။အိမ်အလယ်၌နေသဖြင့် မြတ်သောအကျင့်ကို မကျင့်နိုင်ဟု ဆိုသည်ကား အိမ်နေသူ အိမ်သူအိမ်သားများအလယ် သံယောဇနိယတွေ ဝိုင်းနေသောနေရာ၌ မြတ်သောအကျင့်ကို မကျင့်နိုင်ဟု ဆိုလိုသဖြင့် ဥပစာ ကြံလိုက်သည်။

(က) ယံနူနာဟံ ကေသေ စ မဿုဉ္စ–လ–အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ။ (ခ) တွေ့ စ ယသ္မာ အဂါရဿ–လ–"အနဂါရိယာ"တိ ဉာတဗ္ဗာ။ (ဂ) တံ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ။ (ဃ) ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ပရိဗ္ဗဇေယျံ။ ဋ္ဌ–၁၇၀။

http://www.dhammadownload.com

❁ အနက်ယောဇနာ

စ၊ မပေါ်တိမ်မြုပ် ငုပ်သောအနက်ကို ဆက်၍ပြဦးအံ့။ ထွေ၊ ဤအနဂါရိယံ ဟူသောပုဒ်၌။ (ဝုဒ္ဓတိဥ္ဇ အာဝေဒ အာဝီစပ်။ ယောဇနာအလို။) ဝါ-ထွေ၊ ဤ ယထာ ယထာ ခေါ်စသော စကား၌။ (ဉာတဗ္ဗာ၌ စပ်။ မအူသျှ။)

မှတ်ချက်။ ။ထွေအစ္စ မတူသဖြင့် ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်ရာ၌လည်း အောက်ပါအတိုင်း ပုစ္ဆာ၊ အာဘော်တို့ မတူသည်ကို သတိပြုပါ။

❁ ခ-ဝါကျကျမ်းတက်နှင့်ဝါကျခွဲ

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ကောသမသာံစသောပုဒ်တို့ အဖွင့်ကိုဆို၏။ ဤ အနဂါရိယံပုဒ်၌ အဘာယ်ကို အဂါရိယံဟု ဆိုအပ်သနည်း။ ယင်း အဂါရိယံ၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထတို့ကိုမဆိုပြီလော--စသည့် ကျမ်းတက်။ (ယောဇနာ ထွေအစ္စကို ရှု။ ဤအလို--ထွေ စ-လ-ဝုဒ္ဓတိတိုင်အောင်ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘဟု မှတ်။)

တနည်း--ဆရာ၊ ဆရာသည်--လ-ဆို၏၊(ဌပနာတူပြီ) ဤ ယထာ ယထာ စသောစကား၌ အဘာယ်ကြောင့် ရဟန်းအဖြစ်ကိုအနဂါရိယဟု သိအပ်သနည်း၊ ရဟန်းအဖြစ်ကို အနဂါရိယဟု သိရခြင်း၏အကြောင်းကို မပြပြီလော-စသည့် ကျမ်းတက်။ (မအူသျှ ထွေအစ္စကိုရှု။) ဤအလို--ထွေ စ-လ-ဉာတဗ္ဗာတိုင် အောင်သော ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘဟု မှတ်ပါ။)

ခ-ဝါကျတွင် တဥ္စ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ နတ္ထိကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ အဂါရိယာ-လ-ဝုဒ္ဓတိကား အာရဒ္ဓဝါကျ။ (ယင်းအမှုသည် ရဟန်းအဖြစ်၌ ရှိပါသလောဟု နတ္ထိ၌ န-ကိုပယ်၍ ကျမ်းတက်လေ။)

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။ (ဝါကျာဝဝိကဏ္ဍဝါကျမျိုး ဖြစ်သည်။ တေဟိ သဟာယကေဟိဝါကျ ပြန်ကြည့်ပါ။)

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျတို့ကား ပက္ခဝါကျ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အဂါရ။ ။အဂါရေ ဝါသော အဂါရံ။ အဂါရေ၊ အိမ်၌။ ဝါသော၊ နေခြင်းတည်း။ ဝါ၊ နေသောသူတည်း။-ဟု ၂-နက်ပေး။ ဝါသ-အရ နေခြင်းကြိယာကိုသာမက နေသောသူလည်း ရနိုင်သည်။ အဂါရန္တိ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဂေဟံ။ (သံဋ္ဌ၊ ၁။၅၁-ကို ထောက်ပါ။)

http://www.dhammadownload.com

† အဂါရဿ ဟိတန္တိ အဂါရဝါသော အဂါရံ ဥတ္တရပဒလောပေန။ (သာရတ္ထ။ ၂၊ ၃။)

အဂါရိယံ။ ။အဂါရဿ ဟိတံ အဂါရိယံ။ အဂါရဿ၊ အိမ်၏။ ဝါ၊ အိမ်၌နေခြင်း၏။ ဝါ၊ အိမ်၌နေသောသူ၏။ ဟိတံ၊ အစီးအပွားတည်း။ အဂါရ ပုဒ်+ဏ္ယ-ပစ္စည်း။ ဟိတတဒ္ဓိတ်။

အဂါရဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား အိမ်+ဝါ-အိမ်၌နေခြင်း၊ ဝါ-အိမ်၌နေသောသူသည် မုချ။ ယင်း၏ အကျိုးစီးပွားဖြစ်သော လယ်လုပ်ခြင်း ကုန်သွယ်ခြင်း စသော အမှုနှင့် သာဓက သာဓျ အပြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏ္ယပစ္စည်းအရကား ထို-မှတ်အပ်သော အကျိုးစီးပွားဖြစ်သော လယ်လုပ်ခြင်း ကုန်သွယ်ခြင်း စသောအမှုရ၏။

အနဂါရိယ။ ။နတ္ထိ အဂါရိယံ ဧတ္ထာတိ အနဂါရိယာ။ ဧတ္ထ-ဧတိဿံ-ပဗ္ဗဇ္ဇာယံ၊ ဤ ရဟန်းအဖြစ် ရဟန်းဘဝ၌။ အဂါရိယံ၊ အိမ်၏။ ဝါ၊ အိမ်၌နေခြင်း၏။ ဝါ၊ အိမ်၌နေသောသူ၏ အကျိုးစီးပွားဖြစ်သော လယ်လုပ်ခြင်း ကုန်သွယ်ခြင်း စသည့်အမှုသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ သာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနဂါရိယာ။ န-ပုဒ်+အဂါရိယ-ပုဒ်၊ ဧတ-ပုဒ်။

န အဂါရိယဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား အိမ်၏၊ ဝါ-အိမ်၌နေခြင်း၏၊ ဝါ-အိမ်၌နေသောသူ၏ အကျိုးစီးပွားဖြစ်သော လယ်လုပ်ခြင်း ကုန်သွယ်ခြင်း စသော အမှု၏ မရှိခြင်း အဘာဝ ဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ရဟန်းအဖြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဧတ-ဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-မှတ်အပ်သော အိမ်၏-လ-ကုန်သွယ်ခြင်း စသောအမှုကိစ္စ မရှိသော ရဟန်းအဖြစ် ရဟန်းဘဝ ရ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဟိတ။ ။ဟိဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ဟိနောတိ ဝဍ္ဎတီတိ ဟိတံ။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂြိုဟ်။) [အခြား ဓာန်၊ ဓာန်-ဋီ၊ သူစိ၊ မောဂ်။ ရူ-ကျမ်း တို့၌ ဟိတပုဒ်၏ အဖွင့်ကို မတွေ့ရ။]

ကာသိ။ ။ကာသ-ဓာတ်+ဣ-ပစ္စည်း။ ကာသ ဝိလေခနေ၊ ကာသန် ဝိလေခနံ ကာသိ၊ ဣ။ (ဓာန်၊ ဋီ၊ သူစိ။) ဣတ္ထိလိင်၊ ဣကာရန္တ၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း။

† ကာသိကမ္မံ ကာသိတ္တိယံ။ (ဓာန်၊ ၄၄၅။)

† ကာသိယတေ့ ကာသိ=ကာသနံ။ (မောဂ်၊ ၇၊ ၇။)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျိဇ္ဇ။ ။ဝဏ်ဇ-ပုဒ်+ဏျ-ပစ္စည်း။ နပုလ္လိင်။
† ဝဏ်ဇာနံ ကမ္မံ ဝါကျိဇ္ဇံ၊ ဓာတ္တာ။ (ဓာတ်၊ ရှု၊ နှာ-၂၃၇။)

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ကေသေ စ မဿုဥ္စဖြင့် ကေသမဿုံပုဒ်ကို ကေသေ စ မဿုဥ္စ ကေသမဿုံဟု ဒွန္ဒသမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိ ဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်ပဒတ္ထ။)

ကာသာယ ရသပီတတာယဖြင့် ကာသာယာနိ ပုဒ်ကို ကသာယေန ရတ္တာနိတိ ကာသာယာနိ ဟု ရတ္တတဒ္ဓိတ်၊ ဝါ-ရာဂါဒိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရ မည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ယင်း ရတ္တတဒ္ဓိတ်၌ သက် သည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

† ကသာယေန ရတ္တာနိတိ ကာသာယာနိတိ အာဟ။
"ကသာယ ရသပီတတာယာ"တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃။)

ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာနံ အနုစ္ဆဝိကာနိဖြင့် ဖန်ရည်စွန်းသော အဝတ်တို့ကား ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သောသူတို့အား လျောက်ပတ်၏၊ မကျင့်သောသူတို့အား မလျောက်ပတ် ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိနှင့် စာစပ်၍ အာဘောဂ်ဖော်သည်။

ပရိဒဟိတွာဖြင့် အစ္ဆာဒေတွာ ဟူသည်၊ ဝါ-ဖုံးလွှမ်းခြင်းဟူသည် ဝတ် ရုံခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

နိက္ခမိတွာဖြင့် အဂါရသ္မာကို ပဗ္ဗဇေယျံ၌ မစပ်ရ၊ ယင်း အဂါရသ္မာ ပုဒ်၏ ဥပ္ပတ္တိဝိသယအပါဒါန်ဖြစ်၍ နိက္ခမိတွာ ဟူသော ပါဌသေသ၌ စပ် ရမည် ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ အဂါရဿ ဟိတံ ဖြင့် အဂါရိယံပုဒ်ကို အဂါရဿ ဟိတံ အဂါရိယံဟု ဟိတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ ဣယပစ္စည်း၏ ဟိတတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ သိစေ သည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္မံဖြင့် အဂါရိယံအရ လယ်လုပ်ခြင်း ကုန်သွယ်ခြင်း စသောအမှုကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

တဋ္ဌ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ နတ္ထိ ဖြင့် အနဂါရိယပုဒ်ကို နတ္ထိ အဂါရိယံ ဧတ္ထာတိ အနဂါရိယာ ဟု သတ္တမိဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ န-သဒ္ဒါသည် သဒိသ အနက်ကိုမဟော၊ အဘာဝ အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဧတ္ထ ဧတသဒ္ဒါ၏ ပဗ္ဗဇ္ဇာကို စွဲသည် ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋီကာ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ၊ ၃။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇာယကား ဧတ္ထ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်၍ သဗ္ဗနာမ လိင်္ဂတ္ထဖော်သည်။ ဂ-ဝါကျ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇာကား အဘိဓေယျတ္ထတည်း။

ခ-ဝါကျ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဂ-ဝါကျ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇာဖြင့် အနဂါရိယ အရ ရဟန်း အဖြစ်ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ တံ အနဂါရိယံဖြင့် ဝါကျာဝဓိကေန္တ ဖွင့်ပြသည်။ ဧတဟိ သဟာယကေဟိကို မှီး၍ အဘော်ဖော်လေ။

ဃ-ဝါကျ၌ ပရိဗ္ဗဇေယျံဖြင့် (ပ+ဝဇ+ယျ-ကို ပရိ+ဝဇ+ယျဟု ဖွင့်သဖြင့်) ပဗ္ဗဇေယျံကား ပရိဗ္ဗဇေယျံ၏ ပရိယာယ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (အာချာတ်ပရိယာယ်ပြသံဝဏ္ဏနာ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား မိမိတို့အလို သံဝဏ္ဏနာ အမည်တည်း။ သံဝဏ္ဏနာ စစ်ကျမ်း၌ကား အာချာတ်၌ ပရိယာယ်ပြ သံဝဏ္ဏနာကို မဆို။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း တနည်းဖော်လေဦး။

တနည်း။ ။ပရိဗ္ဗဇေယျံဖြင့် ပဗ္ဗဇေယျံဟူသည် ရဟန်းပြုခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

❁ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

အဂါရ၊ အာဂါရ။ ။ဂစ္ဆန္တီတိ ဂါ။ ဂမုဓာတ်+ကွိ-ပစ္စည်း။ န ဂါ အဂါ။ (တိုင်စသည်ရ။) အဂေ ရာတိ ဂဏှာတီတိ အဂါရံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အ-ကို အာဒီဃပြုလျှင် အာဂါရံဖြစ် သောကြောင့်လည်းကောင်း ယင်းသို့ ဓာတုပစ္စယဒီပနီ ကြံသင့်ကြောင်းကို "န ဂစ္ဆန္တီတိ အဂါ၊ ထမ္ဘာဒယော။ တေ ရာတိ ဂဏှာတီတိ အဂါရံ။ ရဿဿ ဒီဃတ္တေ အာဂါရံဟု ဓာန်ရှိ၊ သူစိဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နီတိ၊ သုတ္တ-၄၁၆။ မတ္တာဘေဒခန်း၌ အဂါရံ-အာဂါရံဟု ဒီဃ ရဿ ၂-မျိုးသင့်ကြောင်း ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း ၂-ပါဌ်သင့်သည်။

www.dhammadownload.com

ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ပရိဗ္ဗဇေယျံ။ ဗ္ဗဇေယျန္တိ ပဋိပဇ္ဇေယျံ။

ပဗ္ဗဇေယျံဟူသော သဒ္ဒါတ္ထတပ္ပုဒ် ဝဇ-ဓာတ်၊ ယေျ-ဝိဘတ် ဖြင့်ပြီးသည်။ ယင်း၌ ဝဇ-ဓာတ်သည် ဝဇ ဂတိယံ၊ နီတိ၊ ဓာ။ ၄၂- စသည့် ဓာတ်ကျမ်းများ၌ဆိုသဖြင့် ဂတိအနက်ဟောသည်။ ယင်း ဂတိ အနက်ဟော ဝဇ-ဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော ပဗ္ဗဇေယျပုဒ်ကို ပရိပုဗ္ဗ၊ ဝဇ-ဓာတ်၊ ယေျဝိဘတ်ဖြင့်ပြီးသော ပရိဗ္ဗဇေယျံဖြင့်ဖွင့်ခြင်းသည် ဖွင့်သင့်၍ ဖွင့်ခြင်းပင် ဖြစ်၍ ပရိဗ္ဗဇေယျံ-ဟူသော သဒ္ဒါနာပါဌ် မှန်ကန်သည်။

ပဋိပဇ္ဇေယျံ ဟုဆိုလျှင်လည်းပ ပုဗ္ဗ၊ ဝဇ-ဓာတ်ကို ပတိ ပုဗ္ဗ၊ ပဒ-ဓာတ် ဖြင့် ဖွင့်သဖြင့် ပဒ ဂတိယံ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၂၇) ဓာတ်ကျမ်းအရ ဖွင့်သင့် သော အဖွင့်ပင်ဖြစ်၏။ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇတိ။ (ဒီ။ ၁၊ ၁၇) ကို ပဗ္ဗဇတီတိ ဥပဂစ္ဆတိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄) ဟု ဖွင့်ဆိုသည်ကို လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ပဋိပဇ္ဇေယျံ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၆၃) ဟု ဖွင့်ဆိုသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ပ သဒ္ဒေန ဝိသိဋ္ဌော ဝဇသဒ္ဒေါ ဥပသင်္ကမနေတိ ဝုတ္တံ "ဥပဂစ္ဆတီ" တိ။ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၊ ၄၂၁) ဖွင့်သည်ကို လည်းကောင်း၊ ပဋိပဇ္ဇေယျန္တိ ဥပဂစ္ဆေယျံ (ယောဇနာ-၁၀၅) ဖွင့်သည်ကိုလည်းကောင်း ထောက်၍ ပဗ္ဗဇေယျံ၌ ဝဇ-ဓာတ်ကို ဂတိအနက်ဖြစ်ကြောင်းကိုပင် ဖွင့်ပြကြသောကြောင့် ဂတိအနက် ဟော ပဒ-ဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော ပဋိပဇ္ဇေယျံ ပါဌ်လည်း သင့်ပါသည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။အနဂါရိယံ၊ သို့။ ယံနူန ပဗ္ဗဇေယျံ၊ ချည်းကပ်-ဆည်းကပ်-ရပါမူကား ကောင်းလေစွ။

မှတ်ချက်။ ။မအာ့သျစသည်၌ အနက်တမျိုး ကြံထားကြသေးသည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

မဿုဥ္စ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော မုတ်ဆိတ်၏ မဿုဟူသောအမည်ကိုအပေါင်း ဖြစ်သော မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ် ကို မဿုဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာသဒ္ဒါမည်၏။ (ပဓာနနည်း၊ ဥပလက္ခဏနည်း။)

† ဒါဌိကာပိ မဿုဂ္ဂဟဏေနေဝ ဂဟေတွာ "မဿူ"တွေဝ ဝုတ္တံ၊ ဥတ္တရာ-ဓရမဿုန္တိ အတ္ထော။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃။)

အဂါရသ္မာ ဟိတံ။ ။ဌာနဖြစ်သော အိမ်၏ အဂါရဿ ဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော နေခြင်း၊ ဝါ-နေသောလူ၌တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သောနေခြင်း၊ ဝါ-နေသောလူကို အဂါရဿဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိက နည်း။)

F.7B

http://www.dhammadownload.com

(က) တံ ကရဏီယံ တီရေတွာ-လ-နိဋ္ဌာပေတွာတိ။ (ခ) န ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒဿ-လ-ကိဋ္ဌာယံ ဝါ စိတ္တံ နမတိ။ ဋ္ဌ။၁၇၁။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

နိဋ္ဌာပေတွာ-ဖြင့် တီရေတွာ၌ တီရ-ဓာတ်သည် ကမ္မသမ္ပတ္တိ-အမှုကိစ္စကို ပြီးဆုံးစေခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည် (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ၊ ဂံ-သစ်၊ ၂။ ၄၁၇-၌ နိဋ္ဌာပေတွာဖြင့် တီရ-ဓာတ်၏ အဓောဂတိ, ကမ္မသမ္ပတ္တိနှစ်နက်တွင် ကမ္မသမ္ပတ္တိကိုပြသည် ဟု ဆိုသည်။ ယဝိးအလို အဓောဂတိအနက်ကို ဗျတိရေ... ဘာ်ပြုရာ၏။ မိမိကား- ပါရတီရကမ္မသမ္ပတ္တိယံ ကမ္မသမ္ပတ္တိ နာမ ကမ္မဿ ... သမာပနံ နိဋ္ဌာပနံ ဟူသော နီတိဓာတု။ ၃၃၆-အလို အာဘော်ဖေဘ်သည်။

တိဗ္ဗ။ ။တရ+အ။ တရတိ အတိက္ကမတီတ တိဗ္ဗံ၊ ရဿ ဝေါ၊ အဿ ဣ။ (ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၁။)

တိဇ+ဝ။ တိဇတောယေဝ ဝေါ၊ ဇဿ ဝေါ၊ ဗတ္တံတိဗ္ဗံ။ (ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၁၁။)

တိဇ-နိသာနေ၊ ဗော၊ ဇဿ ဝေါ၊ ဗတ္တံ။ (သူစိ။)

(က) အမ္ဗာတိ မာတရံ အာလပတိ။ (ခ) တာတာတိ ပိတရံ။ (ဂ) တွံ ခေါသီတိ တွံ ခေါ အသိ။ (ဃ) ကေပုတ္တကောတိ ကောဝ ပုတ္တကော၊ အညော တေ-လ-နတ္ထိ။ (င) ဧတ္တ စ “ကေပုတ္တော”တိ ဝတ္တဗ္ဗေ အနုကမ္ပာဝသေန “ကေပုတ္တကော” တိ ဝုတ္တံ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၁။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၏ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၏ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၏ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျတွင် အညော-လ-နတ္ထိကား (ကောဝ၌ ဝေသဒ္ဒါ၏ အကျိုးကို ပြသောဝါကျ၊ ဝါ-ဝေဖလဝါကျ၊ ဝါ-ဗျတိရေကဝါကျ။ ထို-၏ ကောဝ-ပုတ္တကောကား အနွယဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဝေဖလ ကျမ်းတက်နည်းကို ပါ-ဖြေ၊ ပထမ၊ ၅၇၁-၂-ကြည့်။ ဝတ္တဗ္ဗေ ဟူသော လက္ခဏာအရှစ်ကိုရှု၍ "လက္ခဏာကို ပိနှင့်ဆိုမှု ထိုလက္ခဏာ စောဒကာ၏ ပြစ်ရပေတ အာဘော်စာည်း" နိယံနှင့်အညီ အောက်ပါ အတိုင်း ကျမ်းတက်ရ၏။ ပါ-ဖြေ၊ ပထမ၊ ၄၄၉-၄၅၁-၌လည်း ရေးခဲ့ပြီ။

ထွေစဝါကျကျမ်းတက်

ဆံရာ၊ သုဒိန်၏ မိခင်ဖခင်တို့က ကေပုတ္တကော ဟု ဆို၏။ (ပါဠိတော်နှင့် ထွေ ဝုတ္တံ-ဟူသော အဋ္ဌကထာကိုရှု၍ ၄ပနာထားသည်။) ကေပုတ္တောဟု ဆိုသင့်သည်မဟုတ်လော။ (ဝတ္တဗ္ဗေကို အာဘော်သား။) အဘယ်၏အစွမ်းဖြင့် ကေပုတ္တကောဟု ဆိုအပ်ပါသနည်း။ (အနုကမ္ပာဝသေနကို ရှောင်၍ ပုစ္ဆာ ထုတ်။)-ကြောင့် ထိုအမေးကို စောဒကာဘော့ဂစသည် ပြန်၍ဖြေတော်မူလိုသော ဆရာသည် ထွေ စ စသော (၄) ဝါကျကိုမိန့်။ (အစိပ္ပာယ် ပါဌ်လျှောက်ပြန်။)

၄-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၌ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အမ္မာ။ ။အမိယတေ ပူဇိယတေ ပုတ္တမိတရေဟိတိ အမ္မာ။ (အမ ပူဇာယံ ကမ္မနိ မော၊ ဣတ္ထိယံ၊ အာ။ (သူစိ) ကမ္မသာဓန။

အမ-ဓာတ်အရ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာ အရကား ပူဇော်သော သားသမီးတို့၏ မဟာကုသိုလ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်မုချ။ ကမ္မဋ္ဌကြိယာ အရကား ထို-အားတပ်သော အမိ၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ မ-ပစ္စည်း အရကား ထို-အပ်သော အမိဒြပ် ရ၏။

ကေပုတ္တကော။ ။အနုကမ္ပော ပုတ္တော ပုတ္တကော။ (အစိတ်ဝိဂ္ဂဟ) ကောဝ ပုတ္တကော ကေပုတ္တကော၊ (အပေါင်း)။ ကောဝ၊ တယောက် တည်းသာ ဖြစ်သော၊ ပုတ္တကော။ သနားစရာ သားတည်း၊ ဝါ-သားငယ်တည်း။ ကေပုဒ်+ပုတ္တကပုဒ်။ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၏။

ကေ ဟူသော ဝိသေသန ပုဒ်အရကား ညီအစ်ကို မောင်နှမ မရှိခြင်း တယောက်တည်း၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကီဘာဝဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ သားငယ်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေ စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ ကေပုတ္တကော ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော တယောက်တည်းသာ ဖြစ်သော သားငယ်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

❀ ခါတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

တာတ။ ။တာ-ခါတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း။

† တာယတီတိ တာတော။ (နီတိ-ပဒ၊ ၁၇၉။)

† တာတော တု ဇနကော ပိတာ။ (ဓာန်-၂၄၃။)

မှတ်ချက်။ ။အဆာသာ တာတ၌ တာတာသဒ္ဒါကား တာ-ခါတ်+တု-ပစ္စည်း၊ သတ္ထာဒိဂိုဏ်း၊ ပုလ္လိင်တည်း။ တာတာ-သဒ္ဒါ ၂-ခု အထူးကို သတိပြု။

❀ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ မာတရံဖြင့် အမ္မာသဒ္ဒါသည် သမီး၊ ချစ်သော မိန်းမ အနက်တို့ကို မဟော၊ မိခင်အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမ လိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အမ္မသဒ္ဒါကား အမိကို၊ သမီးကို၊ ချစ်အပ်သော တပါး သောမိန်းမကို ဟောသည်။ ဤ၌ အမိကို။ ထို့ကြောင့် မာတရံ အာလပတိ မိန့်။ **ပါရာ၊ဂံ၊ သစ်၊** ၄၁၇-နှင့်အညီ အာဘောဖော်သည်။

ခ-ဝါကျ၌ ပိတရံဖြင့် တာတာသဒ္ဒါသည် သား၊ ချစ်သောယောကျ်ား ဤအနက်ကို မဟော။ ဘခင် အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ)။

မှတ်ချက်။ ။တာတာသဒ္ဒါ အဖကို၊ သားကို၊ ချစ်အပ်သော တပါး ယောကျ်ားကို ဟောသည်။ ဤ၌ အဖကို။ ထို့ကြောင့် တာတာတိ ပိတရံ မိန့်။ (၄င်း ဂံ၊ သစ်။)

က-ဝါကျ၌ အာလပတိဖြင့် အမ္မာ၌ ပဌမာ သိ-ဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌ မသက်၊ အာလုပ်အနက်၌ သက်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျသို့လိုက်လာသော အာလပတိဖြင့် တာတာသဒ္ဒါ၌ ပဌမာ သိ-ဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌ မသက်၊ အာလုပ်အနက်၌ သက်သတည်းဟု သိစေ သည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ တွံ ခေါ အသိဖြင့် တွံ ခေါသိကို တွံ ခေါ အသိ ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ကောဝ ပုတ္တကောဖြင့် ကေပုတ္တကောကို ကောဝပုတ္တကော ကေပုတ္တကော ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဃ-၈ ါကျ၌ အညော-လ-နတ္ထိဖြင့် သင့်အား သင်မှတပါး အစ်ကိုကြီးသည်လည်းကောင်း၊ ညီငယ်သည်လည်းကောင်း မရှိဟု ကောဝ၌ ဝေသဒ္ဒါ၏အကျိုး(ဝေဖလ)၊ ဝါ-နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ အနုကမ္ဘာဝသေနဖြင့် ကေပုတ္တကော၌ က-ပစ္စည်းသည် သမ်ဏကော၌ က-ပစ္စည်းကဲ့သို့ နိန္ဒာအနက်ကို မဟော၊ သနားခြင်း အနုကမ္ပါ၊ ဝါ-ဒယာ အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနုကမ္ပကော ပုတ္တော ပုတ္တကော ဟု တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၂ သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။

က-ပစ္စည်းအနက်မှတ်ဖွယ်

နိန္ဒာ=ကဲ့ရဲ့ခြင်း။
အညာတ=မသိသာ မထင်ရှားခြင်း။
အပ္ပ=အနည်းငယ်။
ပဋိဘာဂ=အတူ၊ အဖို့။
ရဿ=အတို။
ဒယာ=သနားခြင်း။
သညာ=အမည်သညာ။

† နိန္ဒညာတပ္ပပဋိဘာဂရဿဒယာသညာသု ကော။ (မောဂ်။)

နည်းနှင့်ဥပစာ

အမ္ဗာ။ ၊အပေါင်းဖြစ်သော မိခင်၊ သမီး၊ ချစ်သော တပါးသော မိန်းမတို့၏ အမ္ဗာအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မိခင်၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သောမိခင်ကို အမ္ဗာ ဟု ခေါ်။ ကေဒေသျူပစာ။(နေယျတ္ထ၊ ရူဠီ။)

တာတာ။ ၊အပေါင်းဖြစ်သော ဖခင်၊ သား၊ ချစ်သော တပါးသော ယောကျ်ားတို့၏ တာတာအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဖခင်၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဖခင်ကို တာတာ ဟု ခေါ်။ ကေဒေသျူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရူဠီ။)

မှတ်ချက်။ ၊ပါရာ-ဂံ-သစ်နှင့် နီတိ၊ပဒ။ ၁၇၉-၉၀ တို့ကိုထောက်၍ အာဘော်၊ ဥပစာ ကြံသည်။

(က) ပိယောတိ ပီတိဇနနကော။ (ခ) မနာပေါတိ မနဝဍ္ဎနကော။ (ဂ) သုခေဓိတောတိ သုခေန ဓေိတော။ (ဃ) သုခသံဝဍ္ဎိတောတိ အတ္ထော။(င) သုခပရိဟတောတိ သုခေန ပရိဟတော။(စ)ဇာတကာလတော-လ-သုခေန ပရိဟတော။ဋ္ဌ။၁၇၁။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

(ခ) ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။
(ဂ) ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။
(ဃ) ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သခေပ။

ဃ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် သုံခေဓိတော့ပုဒ်ကို သုခေန ဧဓိတော ဟု သမာသ်ဝစနတ္ထ ဖွင့်ပြ၏။ ဧဓိတော၌ ဧဓ-ဓာတ်သည် ဧဓ ဝုဍ္ဎိယံ လာ-ဘေ စ (နီတိ၊ ဓာ၊ ၁၀ဂ။) ဟု ဓာတ်ကျမ်း လာသဖြင့် ကြီးပွားခြင်း (ဝုဍ္ဎိ)၊ ရခြင်း (လာဘ) အနက်တို့ကို ဟောရာတွင် ဤ၌ လာဘအနက်ကို ဟောသလော။ (အညစောဒနာ။) ဝုဍ္ဎိ၊ လာဘ ၂-နက်လုံးကိုပင် ဟောသ လော။ (အဓိကစောဒနာ။) ဧဓ-ဓာတ်သည် အဘယ်အနက်ကို ဟောပါ သနည်း ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ဃ-ဝါကျ မိန့်။

ကား-ဃ-ဝါကျဖြင့် ဤ၌ ဧဓ-ဓာတ်သည် လာဘအနက်ကို မဟော၊ ဝုဍ္ဎိ-အနက်ကိုဟော၏ ဟု ငြိုဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဧဓ-ဓာတ်နက် ငုပ်သည်ကို ဖော်သဖြင့် အငုပ်ဖော်သော ဝိတ္ထာရ ဝါကျမျိုးတည်း။

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခ။
စ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ င-ဝါကျကား သခေပ။

မှတ်ချက်။ ။သုခပရိဟတောပုဒ်ကို သုခေန ပရိဟတောဟု အကျဉ်း ဖွင့်ပြီးနောက် သုခပရိဟတဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုပြလို၍ စ-ဝါကျ တက်လာသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပိယော။ ။ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ပိယော။ ယော သုဒ္ဓိနန္ဒော မာတာပိ-တူဟိ ပိယာယိတဗ္ဗော၊ ဣတိ သော ပိယော။ ပီ-ဓာတ်+ဏျ-ပစ္စည်း။ ပီဓာတ်၏အရ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာကား ချစ်သောမိခင်ဖခင်တို့၏ မေတ္တာနှင့် ဂေဟဿိတပေမ ပြည့်ဝန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မူချ။ ကမ္မဋ္ဌကြိယာအရကား ထို-အားတပ်သော ရှင်သုဒိန် ဖြစ်၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိ-သည် ဖလူ-ပစာရ။ ဏျ-ပစ္စည်း၏ အရကား ထို-မှတ်အပ်သော ရှင်သုဒိန်ဖြစ် ရ၏။

မနာပ။ ။မနံ အာပေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ မနာပေါ။ ယော သုဒ္ဒိန္နော၊ အကြင် သုဒိန်သည်။ မာတာပိတူနံ၊တို့၏။မနံ၊ စိတ်နှလုံးကို။အာပေတိ ဝဍ္ဎေ တိ၊ တိုးပွားစေတတ်၏။ ဣတိ သော သုဒ္ဒိန္နော။ ဟေတုကတ္တုသာဓန။ မနသဒ္ဒူပ-ပဒ အာပ-ဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

အပဓာတ်၏အရ သုဒ္ဓကတ္တုဌကြိယာ အရကား မိခင်ဖခင်တို့၏ ပီတိ သောမနဿပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ဟေတုကတ္တုဌကြိယာ အရ ကား ထိုပီတိသောမနဿပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်အားတပ်သော သုဒိန်၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏာ-ပစ္စည်း၏အရကား ထို-အပ်သော ရှင်သုဒိန်ဒြပ် ရ၏။

သုခေဓိတော။ ။သုခေန ဧဓိတော သုခေဓိတော။ သုခေန၊ ချမ်းသာ သဖြင့်။ဧဓိတော၊ ကြီးပွားစေအပ်၏။ ဣတိ သုခေဓိတော။ တတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ်။ သုခပုဒ်+ဧဓိတ-ပုဒ်။

သုခ-ဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား ချမ်းသာခြင်းသည် မုချ။ ယင်း ၏ သုဒိန်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီ၊ ဝိသေသနဝိသေသျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန် သည် ဌာနူပစာ၊ သုခေဓိတော ဟူသော သမာသ်ပုဒ်အရကား ထို-အပ်သော ချမ်းသာသဖြင့်၊ ဝါ-ချမ်းချမ်းသာသာ ကြီးပွားစေအပ်သော သုဒိန် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သုခပရိဟတောပုဒ် ညာသ်ကောက်ရာ၌လည်း ချမ်းသာ သဖြင့်၊ ဝါ-ချမ်းချမ်းသာသာ ဆောင်အပ်သော သုဒိန်ဟူသော အနက်မျှသာ ထူး၏၊ ညာသ်ကောက် အတူတူပင်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဓာတိ။ ။ဓာ-ဓာတ်+တိ-ပစ္စည်း။ ကုမာရေ ဓရတီတိ ဓာတိ။ ဓာ ဓာရဏေ၊ တိ။ (သူစိ။) ဥပမာတာ တုဓာတိတ္တီ။ (ဓာန်)-၂၄၄။)

အင်္က။ ။အင်္ကိ(အံက=လက္ခဏေ)+အ (သူစိ၊ နီတိ၊ ဓာ-၁၆။)

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပီတိဇနနကောဖြင့် ပိယောဌ် ပီ-ဓာတ်၏နှစ်သက်ခြင်း (ပိတိ) အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ပိယော ဟု ကမ္မသာဓနဝိဓနတ္ထ ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဏျ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊

အာဘော်ဖော်နည်း

ပိယောပုဒ်ကား ပီဓာတ်။ ပီ တပ္ပနကန္တီသု (ရောင့်ရဲခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း။) ပီယောတိ ပီတိဇနနကော ဟု (ဋ္ဌ-၁၇၁) ဖွင့်၍ ယင်းကိုပိယာယိတဗ္ဗောတိ အာဟ ပီတိဇနနကောတိ ဟု (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄၊) ဖွင့်သည်။ ပီဓာတ်၏

http://www.dhammadownload.com

နှစ်သက်ခြင်း (ကန္တိ၊ ဝါ-ပီတိ) အနက်ကို ကံပုဒ်ထား၍ ပီတိဇနနကော ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပိယောပုဒ်ကို ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုစေလိုကြောင်းကို သာရတ္ထ ဆရာက ထပ်ဖွင့်ပြပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဓာတ်နက်ကို ကံပုဒ်ထားဖွင့်လျှင် ကမ္မသာဓနပြတတ်သည်ဟု နည်းယူမှတ်သားရမည်။

* ဓာတ်နက်ကံထား၊ ဖွင့်တုံငြား၊ မှတ်သား ကမ္မသာဓန။ (သစ်။)

ခ-ဝါကျ၌ မနဝဍ္ဎနကောဖြင့် မနာပေါ်ပုဒ်ကို မနံ အာပေတိ ဝဍ္ဎေ-တီတိ မနာပေါ်ဟု ဟေတုကတ္တုသာဓနကိတန္တ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ယင်း ဟေတုကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အပဓာတ်သည် ဤ၌ ရောက်ခြင်း (ပါပုဏန) အနက်ကိုမဟော၊ ကြီးပွားခြင်း (ဝဍ္ဎန) အနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။　၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။　၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ သုခေန ဓေိတောဖြင့် သုခမိတောပုဒ်ကို သုခေန ဓေိတော ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(အဘိ-ဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် ဓေိတော၌ မေ-ဓာတ်သည် ရခြင်း (လာဘ) အနက်ကို မဟော၊ ကြီးပွားခြင်း (ဝုဍ္ဎိ) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ သုခေန ပရိဟတောဖြင့် သုခပရိဟတောပုဒ်ကို သုခေန ပရိဟတော သုခပရိဟတော ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရ မည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အကျယ် စ-ဝါကျ၌ ဟာရိတွာကိုထောက်၍ ပရိဟတော ပုဒ်ကို ပရိ ပုဗ္ဗ ဟရ-ဓာတ်+တ-ပစ္စည်းဟု သိရာ၏။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

သုခေမိတော၊ သုခေဓိတော။ ။မေ ဝုဍ္ဎိယံ လာဘေ စ၊ ဓေ ဓော ဓောဝ သုခေမိတော-ဟု နီတိ၊ ဓာ၊ ၁၀၈-ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာ၌ သုခသံဝဍ္ဎိတော ဟု မေဓာတ်၏ ဝုဍ္ဎိအနက်ကိုပင် ဖွင့်ပြသောကြောင့် လည်းကောင်း သုခေမိတော ပါဌ်သာ သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ (ယော၊ ၁၀၅)၌ ဓေ ဝုဍ္ဎိယံ ဟု ဓာတ်နက်ကို ဖွင့်ပြ၍ သုခေဓိတော ပါဌ်လည်း သင့်သေးကြောင်းဆိုသည်။ ယင်း ပါရာ၊

http://www.dhammadownload.com

ယော-အလို သုခေမိတော၊ သုခေဒ္ဓိတော ၂-ပါဌ်သင့်ဟု ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ သို့သော်- ဋီကာ၊ဝုဒ္ဓိအနက်ဟောကြောင်း ဓာတ်ကျမ်းများ၌ မလာ၊ မဖွင့်။ ဋီ ဟေဋ္ဌ ဝိဗာဓာယံဟု ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်သာ လာရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပါရာ၊ ယောဆရာ၏ဝါဒကို စူးစမ်း၍ယူလေ။

ကီဠိယမာနော၊ ကီဠမာနော။ ။ရှေ့ဥမင်သျှဉ်-ကီဠမာနော၊ ကစား လျက်။ ဝါ-ကစားစေလျက်ဟု သုဒ္ဓကတ္တု၊ ဟေတုကတ္တုအနက် ၂-ချက် ပေးသည်။ မအူသျှဉ် ကီဠိယမာနော၊ ကစားစေအပ်သည်-ဟု ကာရိတလောပ ဟေတုကမ္မရုပ် ကြံ၍ အနက်ပေးသည်။ ခါတီဟိ၊ နို့ထိမ်းတို့သည်၊ ခါရိယ- မာနော၊ဆောင်-ချီ-အပ်သည်၊ (သုဒိန်)၊ကီဠိယမာနော၊ ကစားစေအပ်သည်။ (သုဒိန်) ဘောဇိယမာနော။ စားစေအပ်သည် (သုဒိန်) ဟု အနက်စပ်ကြည့် လျှင် နို့ထိမ်းတို့သည် ချီအပ်သော သုဒိန်၊ နို့ထိမ်းတို့သည် ကစားစေအပ် သော သုဒိန်၊ နို့ထိမ်းတို့သည် စားစေအပ်သော သုဒိန် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ကီဠမာနော ဟု ရှိလျှင် ခါတီဟိဟူသော အဝုတ္တကတ္တားနှင့်မလျော်၊ သို့ဖြစ် ၍ ကီဠိယမာနောရှိသောပါဌ် သင့်သည်။

(က) န တွံ တာတ သုဒိန္န—လ—ဒုက္ခဿ န ဇာနာသိ။ (ခ) အထ ဝါ ကိဉ္စိ—လ—အတ္ထော။ (ဂ) ကရဏတ္ထေ သာမိဝစနံ။ (ဃ) အနုဘဝနတ္ထေ စ ဇာနနော။ (င) အထ ဝါ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ နဿရသီတိ အတ္ထော။ (စ) ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနံ။ (ဆ) သရဏတ္ထေ စ ဇာနနာ။ (ဇ) ဝိကပ္ပဒွယေပိ-လ-ဝိဘတ္တိ- လောပေါ။(ဈ)တံ သဗ္ဗံ သဒ္ဒသတ္ထာနုသာရေန ဉာတဗ္ဗံ။ဋ္ဌ။၁၇၁။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို့၍ က-ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

ခ-ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် ဇာနာတိ-သဒ္ဒါသည် ဗောဓနတ္ထကို ဟော၏။ ဒုက္ခဿ ၌ သဝိဘတ်သည် သာမျတ္ထကို ဟော၏ ဟု ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဇာနာတိသဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးနှင့် သ-ဝိဘတ်၏ အနက်တမျိုးကို ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျကို မိန့်။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄။)

ဂ-ဝါကျနှင့် ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏဝါကျ။ ထို့၍ ခ-ဝါကျ ကား ယုတ္တိဒဠှီယဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသ ဟူသောပါဠိတော်ကို ဒုက္ခေန ဟု ကရိုဏ်းဖြင့် ဖွင့်သည်ကို ထောက်ခံ၍ ဃ-ဝါကျဖြင့် ဇာနာတိသဒ္ဒါ၏ အနုဘဝနတ္ထ ဟောကြောင်းကို ခိုင်မြဲအောင် "မြဲရာသံပတ်" ထပ်၍ ဆိုသည်။

ဂ-ဝါကျနှင့် ဃ-ဝါကျသို့ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသကို ဒုက္ခေနဟု လည်းကောင်း၊ ဇာနာသိကို အနုဘောသိ ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ (ဋ္ဌပနာထား ပုံကို သတိပြု။ ဘာသာပြန်ဋ္ဌပနာမထားရ။)

အဘယ်ကြောင့် ဒုက္ခသကို ဒုက္ခေန၊ ဇာနာသိကို အနုဘောသိ ဟု ဖွင့်နိုင်ပါသနည်း။ ယင်းသို့ ဖွင့်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း ယုတ္တိကို မပြုပြီလော-ကြောင့် ဂ-ဃ-ဝါကျကို မိန့်။

ကား— ဂ-ဝါကျဖြင့် ကရိုဏ်းအနက်၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ် သက်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဃ-ဝါကျဖြင့် ဇာနာသိသဒ္ဒါ (ဉာဓာတ်) ၏ အနုဘဝနအနက်ကို ဟောနိုင်သည်ကိုလည်းကောင်း ငါပြဆိုသောကြောင့် ခ-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာ သင့်တန်၏ ဟူလိုသော်။

မှတ်ချက်။ ယုတ္တိဝါကျကို ကာရဏ ကျမ်းတက်သည်။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၍ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျကား ဒုက္ခေနဟူသော သံဝဏ္ဏနာ၏ ယုတ္တိဝါကျ။ ဃ-ဝါကျကား အနုဘောသိ သံဝဏ္ဏနာ၏ ယုတ္တိဝါကျ။ ဤသို့ ယုတ္တိဝါကျချင်း မတူသောကြောင့် ပက္ခ ပက္ခန္တရ ခွဲသည်။

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မူလ ခ-ဝါကျမှမူလီ င-ဝါကျသို့ အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသ၌ သ-ဝိဘတ်သည် ကရဏတ္ထ၊ ဇာနာသိ သဒ္ဒါသည် အနုဘဝနတ္ထကို ဟော၏ဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ သ-ဝိဘတ်အနက် တမျိုးနှင့် ဇာနာသိသဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကို ပြလိုရကား င-ဝါကျကိုမိန့်။

စ-ဝါကျနှင့် ဆ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ ဝါကျ။ ထို၍ င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။စ-ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသယ်ပုဒ်ကို ဒုက္ခံဟု ကံဖြင့်ဖွင့်သည်ကို ထောက်ခံ၍ ဆ-ဝါကျဖြင့် ဇာနာသိ သဒ္ဒါ၏ သရသိအနက် ဟောကြောင်းကို ခိုင်မြဲအောင် "မြဲရာသံပတ်" ထပ်၍ဆိုသည်။ ရှေးနည်းတူ စ-ဝါကျကို ပက္ခ၊ ဆ-ဝါကျကို ပက္ခန္တရ ခွဲလေဦး။

ဇ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ အထ ဝါ ကိဉ္စိ ဒုက္ခေန ချီသော ဒုတိယဝိကပ်ပြ ခ-ဝါကျ။ အထ ဝါ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ ချီသော တတိယ ဝိကပ်ပြ င-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ-ဝါကျ။

ဇ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသကို ဒုက္ခေန၊ ဇာနာသိကို အနု-ဘောသိ ဟု လည်းကောင်း၊ ဇ-ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသကို ဒုက္ခံ၊ ဇာနာသိကို သရသိ ဟု လည်းကောင်း ၂-ဝိကပ်ဖွင့်၏။ ယင်းနှစ်ဝိကပ်၌ ကိဉ္စိသဒ္ဒါကို အဘာယ်ဝိဘတျန္တ ပုဒ်ဟု မှတ်ရမည်နည်း။ ပထမဝိကပ်၌ကဲ့သို့ပင် ဒုတိယာဝိဘတျန္တပုဒ်ဟု မှတ်ရမည်လော-ကြောင့် ဇ-ဝါကျ မိန့်။ (အဓိပ္ပာယ်ပါဠိလျှောက်ပြန်. ဝိကပ္ပ-ဒွယေပိ၌ အပိကိုမျှော်၍ ဝေအာဘော်ဆင်။)

ဈ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ-မှ ဆ-တိုင်အောင် ဝါကျတို့ကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဈ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် အထ ဝါ ကိဉ္စိ ဒုက္ခေနစသော ဝါကျတို့ဖြင့် ကရိုဏ်းအနက်၌ သာမီဝိဘတ်၊ အနုဘဝနအနက်၌ ဇာနာသိသဒ္ဒါဖြစ်သောဟု လည်းကောင်း၊ ဥပယောဂအနက်၌ သာမီဝိဘတ်၊ သရဏအနက်၌ ဇာနာသိသဒ္ဒါဖြစ်သောဟု လည်းကောင်း ဆိုတော်မူ၏။ ယင်းဆိုအပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော စကားကို (တံ သဗ္ဗံ-ကို မျှော်။) အဘယ်သို့ သိအပ်သနည်း။ (ကိန္တိ ဉာတဗ္ဗံ-ဟု ပုစ္ဆာထုတ်။) ထိုအလုံးစုံသော အစီအရင်ကို ပြသည့် သဒ္ဒါကျမ်း မရှိပြီလော၊ ဤသို့-ကြောင့် တံ သဗ္ဗံစသော ဈ-ဝါကျမိန့်။

ကား- ဈ-ဝါကျဖြင့် ဒုတိယဝိကပ် တတိယဝိကပ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အလုံးစုံကို (ဝါ) အလုံးစုံသော အစီအရင်ကို ဆဒ္ဒိစ၊ ဒုတိယာပဉ္စမီနဥ္စ၊ အနေကတ္ထာ ဟိ ဓာတဝေါစသော သဒ္ဒါကျမ်းသို့ အစဉ်လျှောက်သောအားဖြင့် သိအပ်၏ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလိုသော်။

မှတ်ချက်။ သဒ္ဒသတ္တာနုသာရ ဖြစ်ပုံကို ရေးသားခဲ့ပါ ဟု မေးလျှင် "ကရဏတ္ထ၌ သာမီဝိဘတ်သက်သည်ကား ဆဋ္ဌီ စ သုတ်အရ၊ ဥပယောဂတ္ထ၌

သာမီဝိဘတ်သက်သည်ကား ဒုတိယာပဉ္စမီနဲ့သုတ်အရာ၊ ဇာနာသိသဒ္ဒါ (ဝါ-ဉာဓာတ်) အနုဘဝနတ္ထ၊ သရဏတ္ထတို့ကို ဟောနိုင်သည်ကား အနေ-ကတ္ထာဟိ ဓာတဝေါ ပရိဘာသာ အရတည်း" ဟု ဖြေလေ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကပ္ပ။ ။ကပ္ပိယန္တေ တက္ကိယန္တေ ဝိတက္ကိယန္တေတိ ကပ္ပာ။

ဝိကပ္ပ။ ။ဝိသေသတော ကပ္ပာ ဝိကပ္ပာ။

ဝိကပ္ပဒွယ။ ။ဝိကပ္ပာနံ ဒွယံ ဝိကပ္ပဒွယံ။ ဝိကပ္ပာနံ၊ အထူးအားဖြင့် ကြံဆအပ်ကုန်သော ဒုတိယဝိကပ် တတိယဝိကပ်တို့၏။ဒွယံ၊ ၂-ခုတို့၏အပေါင်း။ ဝါ၊ ၂-ခုတည်း။ ဝိကပ္ပပုဒ်+ဒွယပုဒ်၊ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။

ဝိကပ္ပဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား အထူးသဖြင့် ကြံဆအပ်ကုန်သော ဒုတိယဝိကပ် တတိယဝိကပ်တို့ဖြပ်သည် မုချ။ ယင်းတို့၏နှစ်ခုတို့၏ အပေါင်းနှင့် အဘေဒ ဘေဒအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဝိကပ္ပဒွယဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ထို-အပ်သော ဒုတိယဝိကပ် တတိယဝိကပ် ၂-ခု တို့၏အပေါင်း။ ဝါ-၂-ခု ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဝိကပ္ပဒွယပုဒ်၌ အဘေဒဘေဒူပစာရသည်ဟု မှတ်။

† ဝိကပ္ပဒွယေပီတိ အနုဘဝနသရနတ္ထဝသေန ဝုတ္တေ ဒုတိယ တတိယ ဝိကပ္ပဒွယေ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၅။)

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ကိဋ္ဌိ-သဒ္ဒါ၏ အဖွင့်နှင့်အညီ ဝိဘတျတ္ထ (ဝိဘတ်နက်) များကား ပထမ ဝိကပ်၌ ကိဋ္ဌိသဒ္ဒါ ဒုတိယာဝိဘတ်၊ ကမ္မတ္ထ။ ဒုတိယဝိကပ်၌ ကိဋ္ဌိသဒ္ဒါ ကား သာမီ (ဆဋ္ဌီ) ဝိဘတ်၊ ကရဏတ္ထ။ တတိယဝိကပ်၌ ကိဋ္ဌိသဒ္ဒါကား သာမီ (ဆဋ္ဌီ) ဝိဘတ်၊ ကမ္မတ္ထ (ဥပယောဂတ္ထ)။

သာမီ။ ။သပုဒ်+အာမီ ပစ္စည်း၊ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဤကာရန္တ၊ ပုလ္လိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း။ (ဒဏ္ဍီနှင့်အတူ ရုပ်စဉ်။)

သာမီဝစနံ။ ။သံ ဓေယျ အတ္ထီတိ သာမီ။ (ပိုင်ရှင်။) သာမိနော ပရိဒီပကံ ဝစနံ သာမိဝစနံ။ သာမိနော၊ ပိုင်ရှင်ကို။ ပရိဒီပကံ၊ ပြတတ်သော။ ဝစနံ၊ စကား (ဝိဘတ်)တည်း။ (နျာ၊ ဋီ။ ၁၂၈)

မှတ်ချက်။ ။သူစိဒ္ဓ သံ ဓနံ အဿ အတ္ထီတိ သာမီ၊ သာမီတိပိ ဟု သာမိ၊ သာမီ ၂-မျိုးဆိုသည်။ ကိဋ္ဌိပုဒ် အဆုံးအဖြတ်ကို အာဘော် သံဝဏ္ဏနာ ရှု။

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ-ဖြင့် ကိဥ္စိနိပါတ်ပုဒ်သည် အနည်းငယ်သာဟူသော (အပ္ပမတ္တက) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤသံ ကိဥ္စိ မန် အပွေ၊ ခေန်၊ ၁၁၄၉-ကိုလည်းကောင်း၊ ဆိန္နတ္ထာ စိနိပါတေန ဟူသော ဘေဒစိန္တာကိုလည်းကောင်း ထောက်၍ ကိဥ္စိပုဒ်ကို နိပါတ်ပုဒ်ကြံ၍ ဖော်သောအာဘော်တည်း။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၃၇၅-၌ ကား နိပါတပဋိရူပက ဟု ဆိုသေးသည်။

တနည်း-အပ္ပမတ္တကမ္ပိဖြင့် ကိဥ္စိ၌ ကိံ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်သည် စိနိပါတ်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်သဖြင့် အနည်းငယ် (အပ္ပက) အနက်ကို ဟောသည် ဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ကိံ ချည်းပုစ္ဆာ၊ နောက်မှာ စိကျ၊ အပ္ပကတည်း၊ ရှေ့မှာ ယံကြုံ၊ လုံးစုံသကလ၊ သဒ္ဒရှုပ်သွား၊ မထူးခြား၊ မှတ်သား ကိံ သဒ္ဒါ အဖို့တည်း-(ဘုရားကြီး) နိယံဂါထာ၍ အာဘော်ဖော်သည်။

က-ဝါကျ၌ ကလဘာဂံဖြင့် ကိဥ္စိအရ အစိတ်၏အဖို့ (ကလဘာဂ) ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† ကိဥ္စီတိ တေသံ ဝိဝရဏံ "အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကလဘာဂန္တိ။" (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄။)

တနည်း-ကလဘာဂံဖြင့် ကလဘာဂံပုဒ်၏ ပါဌသေသ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဒုက္ကဋဿပုဒ်ကို ကလဘာဂံဟူသော ပါဌသေသ၌ စပ်ရမည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ဒုက္ကဋဿာတိ ဧတ္ထ ကလဘာဂမ္ပီတိ ပါဌသေသော။ ဝဇိရ၊ ၆၈-အလို အာဘော်သံဝဏ္ဏနာတည်း။

ခ-ဝါကျ၌ အထ ဝါ ဖြင့် အတ္ထန္တရ ဝိကပ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကိဥ္စိ ဒုက္ကဋန္တိဖြင့် ပါဠိတော်၌ ကိဥ္စိပုဒ်ကို ဒုက္ကဋဿ၌ စပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဒုက္ကဋဿ၌ သ-ဝိဘတ်၏ကရိုဏ်းအနက်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

နာနုဘောသိဖြင့် နု-ပုဒ်ကို ဇာနာတိကြိယာနှင့်စပ်၍ အနက်ယောဇနာရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဇာနာသိ၌ ဉာဓာတ်၏အနုဘဝနအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ခ–ဝါကျ၌ အတ္တော–ပုဒ်ကို အတ္တော၊ ဒုက္ခသည်၌ သဝိဘတ်နှင့် ဇာနာသိသဒ္ဒါ၏ အနက်တည်းဟု သမ္ဗန်ခံ၍ အနက်ပေး။

ဂ–ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသည်၌ သ–ဝိဘတ်သည် စတုတ္ထီဝိဘတ်မဟုတ်၊ သာမိ (ဆဋ္ဌီ) ဝိဘတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ယင်း စတုတ္ထီဝိဘတ်သည် သာမိအနက်ကိုမဟော၊ ကရိုဏ်းအနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း²၊ သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ၊ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

အာဘောဒ်အကျဉ်းမှတ်ဖွယ်

[သည်–ကိုလည်းကောင်းဟု တွေ့လျှင် "သည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ မည် ကိုလည်းကောင်းဟု တွေ့လျှင် မည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း"ဟု အကျယ်ဖော်ထုတ် ရေးရမည်။]

ဃ–ဝါကျဖြင့် ဇာနာသိ၌ ဉာဓာတ်သည် သိခြင်း (ဉာဏ) အနက်ကို မဟော။ ခံစားခြင်း (အနုဘဝန) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

င–ဝါကျ၌ အထ ဝါ ဖြင့် အတ္တန္တရဝိကပ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င–ဝါကျ၌ ကိဉ္စိဒုက္ခံ ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ကိဉ္စိပုဒ်ကို ဒုက္ခသည်၌ စပ်ရမည် .. ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဒုက္ခသည်၌ သ–ဝိဘတ်၏ ဒုတိယာအနက် (ကံအနက်) ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

င–ဝါကျ၌ နဿရသိ ဖြင့် န–ပုဒ်ကို ဇာနာသိကြိယာ၌ စပ်၍ အနက်ယောဇနာရမည်–ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဇာနာသိ၌ ဉာဓာတ်၏အောက်မေ့ခြင်း (သတိရခြင်း) သရဏအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။န တွံ တာတ–လ–ဇာနာသိ(ပါဠိတော်)၌ န–ကို န ဇာနာသိ၊ နာနုဘောသိ၊ နဿရသိဟူသော ကြိယာပုဒ်နှင့် စပ်၍ဖွင့်ပြသဖြင့် န–ပုဒ်ကို ဇာနာသိ စသော ကြိယာ၌ စပ်ရမည် ဟု သိစေသည်။

စ–ဝါကျဖြင့် ဒုက္ခသည်၌ သ–ဝိဘတ်သည် စတုတ္ထီဝိဘတ် မဟုတ်၊ ဆဋ္ဌီ (သာမိ)ဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ယင်း သ–ဝိဘတ်သည် သာမိအနက်ကို မဟော၊ ကံအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဆ-ဝါကျဖြင့် ဇာနာသိ၌ ဉာဓ္ု ုသည် သိခြင်း(ဉာဏ)အနက်ကို မဟော၊ အောက်မေ့ခြင်း(သရဏ)အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။(ဓာတွတ္ထ။)

ဇ-ဝါကျဖြင့် ဒုတိယဝိကပ်၊ တတိယဝိကပ်အလို ကိဋ္ဌိပုဒ်နောက်၌ သ-ဝိဘတ်ကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း၊ [၁] ယင်း သ-ဝိဘတ်ကျေသည်ကို ထောက်၍ (သဗ္ဗာသ-မာဝုသော သုတ်အရ) ကိဋ္ဌိပုဒ်၏ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်း ကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ၊ ၂။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

နသရသိ နသရသိ။ (ဖြဟ္မသရေန် အဆုံးအဖြတ်ပြန်ပြည်။)

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဥတ္တရပဒေန။ ။ဌာနဖြစ်သော နောက်ပုဒ်၏ ဥတ္တရပဒေန ဟူသော အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော နောက်ပုဒ်၌ရှိသော သ-ဝိဘတ်၌ တင်စား၍ နောက်ပုဒ်၌ရှိသော သ-ဝိဘတ်ကို ဥတ္တရပဒေန ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိက။)

ဥပစာဖြစ်လာပုံ။ ။ဥတ္တရပဒေန၊ နောက်ပုဒ်နှင့်။ (မုချနက်) ဝါ၊ နောက်ပုဒ်၌ရှိသော သ-ဝိဘတ်နှင့်။(ဥပစာနက်။)ကိဋ္ဌိသဒ္ဒါသည်။ ဒုက္ခသ ဟူသော နောက်ပုဒ်၌ရှိသော သ-ဝိဘတ်နှင့် ဝိဘတ်တူသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ **ပဒ=ပုဒ်သည် ဌာနသဘောရှိ၏။ ဝိဘတ်သည် ဌာနီသဘောရှိ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဌာနူပစာ ကြံရသည်။**

(က) မရဏေနပိ မယံ တေ-လ-ရှိယာ ဝိနာ ဘဝိဿာမ။

(ခ) တယာ ဝိယောဂံ ဝါ ပါပုဏိဿာမာတိ အတ္ထော။ ဋီ၊ ၁၇၁။

❁ ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတကာ

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို့-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

ခ-ဝါကျအနုသန္ဓေတကာ

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် တေသဒ္ဒါ၏ သာမျတ္တ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ တေသဒ္ဒါ၏ သဟတ္ထ၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ်အဖြစ် ဟူသော အတ္ထန္တရကို ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျ မိန့်။

† မရဏေနပိ မယံ တေတိ ဧတ္ထ တေတိ ပဒဿ သဟတ္ထေ ကရဏ ဝသေနပိ အတ္ထံ ဒဿေတုံ "တယာ ဝိယောဂံ ဝါ ပါပုဏိဿာ-မာ"တိ အတ္ထန္တရံ ဝုတ္တံ။ (ဝိမတိ၊ ၁၊ ၁၀၀။)

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ တေန မရဏေနုပိ ဖြင့် ပါဠိတော်၌ တေပုဒ်ကို မရဏေန၌ စပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ တေ၌ သ-ဝိဘတ်၏ သာမျတ္ထ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ အနိစ္ဆကာဖြင့် အကာမကာသဒ္ဒါသည် အလိုမရှိခြင်း (အနိစ္ဆကာ) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း-အနိစ္ဆကာဖြင့် အကာမကာသဒ္ဒါကား အနိစ္ဆကာ၏ ဝေဝစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ န အတ္တနော ရုစိယာဖြင့် အနိစ္ဆကာ၌ အနသဒ္ဒါ၏ နနိပါတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ အကာမကာ၌ ပဌမာ ယော ဝိဘတ်၏ ကြိယာဝိသေသန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။န အတ္တနော ရုစိယာဟု တတိယာဝိသေသနဖြင့် အကာမကာ၌ ပဌမာဝိဘတ်၏ ကြိယာဝိသေသနအဖြစ်ကို အတ္ထာပန္နနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။

ခ-ဝါကျ၌ တယာဖြင့် တေသဒ္ဒါ၏ နာဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ နာဝိဘတ်၏ သဟတ္ထဟော၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း²၊ သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ဝိယောဂ-ဖြင့် ဝိနာသဒ္ဒါ၏ ဝိယောဂအနက် ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း¹၊ယင်း ဝိနာပုဒ်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် ကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဝိဘတ္တိပဒ။

ခ-ဝါကျ၌ တေ၏အဖွင့် တယာနှင့် ဝိနာ၏အဖွင့် ဝိယောဂပုဒ်ကို အနီး ကပ်စပ်၍ ဖွင့်သဖြင့် ပါဠိ၌ တေပုဒ်ကို ဝိနာပုဒ်၌ စပ်ရမည် ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။) (ပါရာ၊ ဂံ၊ သဝ၊ ၂၊ ၄၁၀။)

ခ-ဝါကျ၌ ပါပုဏိဿာမဖြင့် ဘူ ကရ သဗ္ဗဓာတ္တတ္ထဗျာပကာ-ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ ဘဝိဿာမ၌ ဘူဓာတ်သည် ရောက်ခြင်း (ပါပုဏန) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဒါဖြင့် တေသဒ္ဒါ ဝ်နာသဒ္ဒါတို့၏ အနက်တမျိုး (အတ္ထန္တရ) ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

(က) ကိံ ပန မယံ တန္တိ ဇေဝံ သန္တေ ကိံ ပန ကိံ နာမ တံ ကာရဏံ၊ ယေန။ (ခ) အထ ဝါ ကိံ ပန မယံ တန္တိ ကေန ပန ကာရဏေန။ (ဋ္ဌ၊ ၁၇၁။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ကိံ နာမ-ဖြင့် ကိံသဒ္ဒါ၏ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း ကိံသဒ္ဒါ၏ ကဲ့ရဲ့ခြင်း (နိန္ဒ) ဝါ-(ဂရဟာ) အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၀။)

၁။ နိပါတလိင်ပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်ဋ္ဌ။

က-ဝါကျ၌ တံ ကာရဏံ ယေနဖြင့် ယင်း ပါဌ်သေသ ၂-ပုဒ်ထည့်၍ အနက်ယောဇနာရမည် ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ အထ ဝါ ဖြင့် အတ္ထန္တရကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကေန ပန ကာရဏေန-ဖြင့် ကိံ ပနဥ္ဇ ကိံသဒ္ဒါ၏ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကိံသဒ္ဒါနောက်၌သက်သော ပဉ္စမာဝိဘတ်၏ ဟေတွတ္ထ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သဗ္ဗနာမလိင်ပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

† ကိံ ပနာတိ ဧတ္ထ ကိန္တိ "ကာရဏတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနန္တိ ဒဿေန္တော အာဟ" "ကေန ပန ကာရဏေနာ"တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၅။)

(က) တတ္ထေဝါတိ-လ-တတ္ထေဝ ဌာနေ။ (ခ) အနန္တရ ဟိတာယာတိ ကေနစိ အတ္ထရဏေန အနတ္တတာတာယ။ (ဋ္ဌ၊ ၁၇၂။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဌာနေဖြင့် တတ္ထေဝ၌ တ-သဒ္ဒါသည် နေရာဌာနကို စွဲသည့်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ တ္ထ-ပစ္စည်း၏ သတ္တမျတ္ထ၌သက်သည်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်ဋ္ဌ။ ဝိဘတျတ္ထ။)

-က၊ဝါကျ၌ ယတ္ထ-လ-နာနုဇာနိံ သု ဖြင့် တတ္ထေဝ၊ ဟူသော နိယတ်၏ အနိယတ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်၌ အနိယတ်ရှိလျှင် ဋ္ဌ-ဋီ တို့၌ နိယတ်ထည့်၍ ဖွင့်မြဲ။ တတ္ထရှိလျှင် ယတ္ထ၊ တေနရှိလျှင် ယေန၊ တသ္မာရှိလျှင် ယသ္မာ စသည်ထည့်၍ ဖွင့်တတ်သည်-ဟုလို။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျဖြင့် အန္တရဟိတပုဒ်ကို ဘူမိယာ မနုဿာနဉ္စ အန္တရေ ဓိယတိ ဝိဓိယတိ ကရီယတီတိ အန္တရဟိတံ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အန္တရဟိတအရ အခင်းနှီး (အခင်း) အတ္ထရဏကို ယူရမည်ကို လည်းကောင်း၊ အနန္တရဟိတပုဒ်ကို နတ္ထိ အန္တရဟိတံ ဧတိဿံ ဘူမိယန္တိ အနန္တရဟိတာ-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

† အနန္တရဟိတာယာ (မ၊ ၂၊ ၆၊ ၂၄၇။) တိ အသန္ထတာယ။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ဂ။) (ပါရာ၊ ဂံ-သစ်၊ ၂၊ ၄၁၀။)

အန္တရဟိတ။ ။အန္တရသဒ္ဒူပပဒ + ဓာဓာတ် + တ-ပစ္စည်း။

အတ္ထရဏ။ ။အာပုဗ္ဗ + ထရ-ဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။ [မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂-၌ အတ္ထရိတ္ဝာ နိပဇ္ဇိယတီတိ အတ္ထရဏာဟု ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြုဖွင့်၏။ ကထိနံ အတ္ထရတိ စသည်ကို ထောက်၍ အတ္ထရီယတေ (ခင်းအပ်၏) တိ အတ္ထရဏံဟုလည်း ကြံသင့်၏။]

(က) ပရိစာရေဟီတိ-လ-သဥ္စာရေဟိ။ (ခ) ဤတော စိတော စ ဥပနေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) အထ ဝါ ပရိစာရေဟီတိ ဂန္ဓဗ္ဗ -လ-လဋ္ဌ ဥပ်လဋ္ဌ ရမ။ (ဃ) ကီဠဿုတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဋ္ဌ၊ ၁၇၂။)

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (ပဒပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ပြ) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပဝါကျ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။ ထို ဂ-ဃ-ဝါကျတွင်-ဃ-ဝါကျကား (ပဒပိဏ္ဍတ္ထ အကျယ်ပြ) ဝိတ္ထာရ ဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သခေ်ပဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။က-မှ -ခ-သို့လည်းကောင်း၊ ဂ-မှ ဃ-သို့လည်းကောင်း၊ ကျမ်းတက်လျှင် "ပဒပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ကို မပြပြီလော၊ ပဒပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ကား အဘယ်နည်း" ဟုတက်။

* ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ပါဌ္ဌေသရှိ၊ ပြောဘိပဒပိဏ်။ (မအ္ဆုသျ။)

http://www.dhammadownload.com

ဓာတုပစ္စယာဒိ ဝိဘာဂ

ဂန္ဓဗ္ဗ။ ။ဂန္ဓ သဒ္ဒူပ ပဒ+အဗ္ဗဓာတ်+အဓစ္စည်း။ ဂန္ဓမဗ္ဗတိ ဖရိဘုဉ္ဇတီတိ ဂန္ဓဗ္ဗော။ (**သုစိ**) ဂန္ဓဗ္ဗာ နာမ ဂါယနကာ။ (**သာရတ္ထ**၊ ၂၊ ၅။ **ဝိမတိ**-၁၊ ၁၀၀။) (သီချင်းသည်။ ဝါ—အဆိုတော်။)

နင္ခ။ ။နင္ခဓာတ်+အပစ္စည်း။ နင္ခ နစ္စေ၊ အ။ နင္ခတီတိ နင္ခော။ (နာဋ္ဌက+နင္ခ+ဏျွ—ဟုဒွဲ။)

† နင္ခာ နာယရင်္နင္ခာ။ (ကူ ချေသည်။) နာဋ္ဌကာ လဃံနကာဒယော။ (ကျွမ်းသမား စသည်။) (**သာရတ္ထ**၊ ၂၊ ၄။)

အာဘောဂန္ဒင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဂန္ဓဗ္ဗ-လ-သဉ္ဇာရေဟိဖြင့် ပရိ ဥပသာရ၏ သမန္တအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ စရ ဓာတ်သည် ဘက္ခန=စားခြင်း၊ စရဏ=ကျင့်ခြင်း အနက်ကို မဟော၊ ဂတိအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပရိစာရေဟိ ကြိယာ၏ ကာရိုက် ကြိယာပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ (ဣန္ဒြိယာနိဟူသော ကံပုဒ်ကို ထောက်ပါ။) ယင်း ကြိယာ၏ ကံကား ဣန္ဒြိယာနိ ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို လည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၀။)

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ခ-ဝါကျဖြင့် ပဒပိဏ္ဍတ္ထ ပြသည်။ ဘာသာပြန်၍ ဘာဝတ္ထ-အာဘော် ဖော်ပါ။

တနည်း။ ။က-ဝါကျ၌ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ စာရေဟိ သဉ္ဇာရေဟိ-ဖြင့် ပရိ-ဥပသာရ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန=ရှေးရှုထင်စေခြင်း အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ စရဓာတ်၏ ဂတိအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကာရိတန္တ (ကာရိုက်ပုဒ်) ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဝိသယဝိသယိတို့ကို ထည့်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဤအာဘော်ကား မအူသျှ၊ ၂၊ ၁၄-အလိုတည်း။

ဂ-ဝါကျ၌ အထ ဝါဖြင့် အတ္ထန္တရကို ပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ, လဋ္ဌ-ဖြင့် ပရိသဒ္ဒါ၏ ရှေးရှုထင်ခြင်း=ပစ္စုပဋ္ဌာနအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ စရ-ဓာတ်၏ စံပယ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဝါကျ၌ ဥပလဋ္ဌ-ဖြင့် အနုပသဂ္ဂေါပိ သဒ္ဒေါ သဥပသဂ္ဂေါ ဝိယ အတ္ထံ ဝဒတိ-ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ ဥပသာရကင်းသော လဋ္ဌသဒ္ဒါသည်လည်း ဥပသာရနှင့် တကွဖြစ်သော ဥပလဋ္ဌသဒ္ဒါကဲ့သို့ ကစားမြူးတူးခြင်း အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ရမ-ဖြင့် ဤ၌ လဋ္ဌဓာတ်သည် စံပယ်ခြင်း (ဝိလာသ) အနက်ကို မဟော၊ မွေ့လျော်ခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ကီဠသုဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း ဟူသည် ကစားမြူးတူးခြင်းပင် တည်းဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။က-ခ-သံဝဏ္ဏနာအလို ပရိစာရေဟိ၊ တင့်တယ် စံပယ် လောဟု အနက်ပေး။ ဂ-ဃ-အလို ကစားမြူးတူးလော ဟု အနက်ပေးပါ။

† လဋ္ဌ ဝိလာသေ၊ လဋ္ဌတိ။ (နီတိ၊ ဓာ၊ ၂ဝဝ။)

(က) ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇန္တောတိ အတ္တနော-လ-ဘောဂေ ဘုဉ္ဇန္တော။
(ခ) ပုညာနိ ကရောန္တောတိ -လ-ကုသလကမ္မာနိ ကရောန္တော။ (ဋ္ဌ၊ ၁၇၂။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဘောဂေ-ဖြင့် ကာမေပုဒ်ကို ကာမီယန္တီတိ ကာမာ(တေ ကာမေ) ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကာမေ အရ ဝတ္ထုကာမကို ယူ။ (အနွယ။) ကိလေသာ ကာမကို မယူရဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ဘုဉ္ဇန္တောဖြင့် ပရိဥပသာရသည် အနက်မဲ့ (ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက) တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကုသလကမ္မာနိဖြင့် ပုညသဒ္ဒါကား ကုသလသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ကုသလံ သုကတံ သုက္ကံ၊ ပုညံ ဓမ္မမနိတ္ထိယံ-ဟူသော ဓာန်၊ ၈၅-ကိုမျှော်၍ ဖော်သော အာဘောဂ်တည်း။ အောက်ပါအတိုင်းလည်း ဖော်နိုင်သည်။

တနည်း-ကုသလကမ္မာနိဖြင့် ပုညာနိပုဒ်ကို ပုနန္တိ သောဓေန္တီတိ ပုညာနိ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပုည-အရ ကုသိုလ်ကံကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိ-ဓေယျတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ဘောဂ။ ။ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ ဘောဂါ။ ယေ ပဉ္စ ကာမ ဂုဏာ၊ တို့ကို။ ပုဂ္ဂလေဟိ၊ တို့သည်။ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ၊ သုံးဆောင် အပ်ကုန်၏။ ပရိ+ဘုဇ+ဏ။ ကမ္မသာဓနေ။

ဘုဇ-ဓာတ်၏အရ ကစ္စာဋ္ဌကြိယာကား-ကာမဂုဏ်ကို ခံစားသောပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ ကာမတဏှာပြေခွာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မူ၍။ ကမ္မဋ္ဌကြိယာကား ထို-အားတပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလုပစာ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထို-အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတော ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတော ဝိဝံသေဓာတော ပဉ္စကာမ ဂုဏာဘောဂါ နာမာတိ အာဟ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇန္တောတိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅- အဖွင့်နှင့်အညီ ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။)

နည်းနှင့်ဥပစာ

ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇန္တော။ ။အပေါ်င်းဖြစ်သော ဝတ္ထုကာမ ကိလေသာ ကာမ၏ ကာမေအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဝတ္ထုကာမ၌ တင်လေ။ ကေ- ဒေသျူပစာ၊ ဝါ၊ သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်း။)

မှတ်ချက်။ ။ကာမေကို ဘောဂေ ဟု ဋ္ဌ-ဖွင့်၍ ဘောဂေအရ ပဉ္စကာမ ဂုဏာဟု ဖွင့်သဖြင့် ကာမအရ ဝတ္ထုကာမ-သာ ရတော့သည်။

ဒါနပ္ပဒါန။ ။အပေါ်င်းဖြစ်သော အမြတ်လှူသောအလှူ ရံခါလှူသောအလှူ ၏ ဒါနအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အမြဲလှူသောအလှူ၌ တင်စား၍ အမြဲလှူသော အလှူကိုသာ ဒါနဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်း။)

မှတ်ချက်။ ။နိစ္စဒါနံ ဒါနံ နာမ၊ ဥပေါသထဒိဝသာဒီသု ဒါတဗ္ဗံ အတိရေကဒါနံ ပဒါနံ နာမ။ **သာရတ္ထ**၊ ၂၊ ၅-အဖွင့်နှင့်အညီ ဥပစာကြံ သည်။ ဒါနနှင့် ပဒါနအထူးကိုလည်း မှတ်သားရာ၏။

နည်းတင်ပုံ။ ။ပြယုဂ်ကား၊ ဒါနပ္ပဒါနာဒီနိ-တည်း။ ဤ၌ ဒါန-သဒ္ဒါ သည် ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သော ပဒါနအရ ရံခါလှူသောအလှူမှကြွင်းသော အမြဲလှူ သောဒါန (နိစ္စဒါန) ကို ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း မည်၏။

(က) တုဏှီ အဟောသီတိ ကထာနုပ္ပဗန္ဓ-လ-အဟောသိ။
(ခ) အထဿ မာတာပိတရော-လ-အာဟံသု-လ-တေသမ္ပိ တုဏှီ အဟောသိ။(ဂ) တေန ဝုတ္တံ အထ-လ-အဂဟောသီတိ။ (ဋ္ဌ၊ ၁၇၂။)

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (အထ ခေါ သုဒိန္နဿ ကလန္ဒပုတ္တဿ သဟာယကာ-လ-တတိယမ္ပိ ခေါ သုဒိန္နော ကလန္ဒပုတ္တော တုဏှီ အဟောသိ-ဟူသော ပါဠိတော်စကား၏) အနုသန္ဓေကိုပြသောဝါကျ။ ဝါ-ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား (အထ ခေါ သုဒိန္နဿ ကလန္ဒပုတ္တဿ မာတာပိတရော-လ-တုဏှီ အဟောသိဟူသော ပါဠိတော်၌လာသော တုဏှီအဟောသိပုဒ်အဖွင့်ကို ပြခဲ့သောကြောင့်) ပက္ခဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ အဋ္ဌကထာ ၂-ဝါကျတွင် ပဌမ (က)-ဝါကျမှာ မိခင် ဖခင်တို့က ရှင်သုဒိန်ကို လူထွက်ရန်တိုက်တွန်းရာတွင် ရှင်သုဒိန် စကားပြန်မပြော ရာ၌လာသော တုဏှီအဟောသိ၏ အဖွင့်ဖြစ်၍ ဒုတိယ (ခ) ဝါကျမှာ ရှင်သုဒိန် သူငယ်ချင်းများက လာ၍ လူထွက်ရန် တိုက်တွန်းပြန်ရာ၌ လာသော တုဏှီ အဟောသိ၏ စကားစပ် အနုသန္ဓေအဖွင့် ဖြစ်သည်။ ပါဠိတော်နှင့် တိုက်ဆိုင် ကြည့်မှ သိနိုင်သည်။

ဂ-ဝါကျကား အာဂမဒဋ္ဌီကရဏဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာဂမ-ဒဋ္ဌိယဝါကျ။

ခ-ဝါကျတွင် တေပိ-လ-အဝေါစုံ-ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ အထဿ-လ-အာဟံသုကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ခ-ဝါကျတွင် တေသမ္ပိ တုဏှီ အဟောသိ-ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ တေပိ-လ-အဝေါစုံကား အာရဒ္ဓ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အာလာပ။ ။အာဒိမှိ လာပေါ အာလာပေါ။ လပနံ လာပေါ-ဟုပြု။ လပဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း (သူစိ) အာလာပ=အစ၌ပြောခြင်း၊ ဝါ-စ၍ပြောခြင်း။

သလ္လာပ။ ပဋိလပနံ သလ္လာပေါ။ တုံ့ပြန်၍ပြောခြင်း။

မှတ်ချက်။ သာရတ္ထ၌ သလ္လာပကို ပဋိဝစန ဟု ဖွင့်သည်။ ဓာန်၊ ၁၂၄-သလ္လာပနှင့် အဓိပ္ပာယ်မတူ။

အလာပသလ္လာပေါ။ ။အာလာပေါ စ သလ္လာပေါ စ အာလာပ သလ္လာပေါဟု ဒွန်တွဲ။

နိရာလာပသလ္လာပ။ ။နတ္ထိ တေသံ (ဝစနပဋိဝစနသင်္ခါတော)အာလာပ သလ္လာပေါ တေသန္တိ နိရာလာပသလ္လာပေါ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၅။) တေသာ

www.dhammadownload.com

သုဒိန္နဿ၊ အား။ အာလာပ သလ္လာပေါ၊ အစဦးပြောခြင်း၊ ဝါ-စ၍ပြောခြင်း ပြန်၍ ပြောခြင်းသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ သော သုဒိန္နော နိရာလာပသလ္လာပေါ။ နိပုဒ်+အာလာပသလ္လာပပုဒ်+တေ-ပုဒ်။

နိ အာလာပသလ္လာပဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား အစဦး ပြောခြင်း၊ ဝါ-စ၍ပြောခြင်း ပြန်၍ပြောခြင်း (ဝစနပဋိဝစန) ၏ မရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်သည်မုချ။ ယင်း၏ ရှင်သုဒိန်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဋ္ဌာန္ဓူပစာ။ တေဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-အပ်သော ရှင်သုဒိန်ဒြဗ် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။လက်သည်းကွင်းစကားရပ်သည် အာလာပသလ္လာပ အရ ကောက် အဖွင့်ဖြစ်၍ အနက်ပေးရာ ဉာဏ်ကောက်ရာ၌ ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။

☸ ဓာတုပစ္စယာဒီဝိဘာဂ

တုဏှီ။ ။စကားမပြောခြင်း (အဘာသန) တုဏှီဘောအနက်ကို ဟော သော နိပါတ်ပုဒ်တည်း။ တုဏှီ၊ တိတ်ဆိတ်စွာ၊ ကိတ်တိတ်ဆိတ်ဆိတ် ဟု ကြိယာဝိသေသန အနက်ပေး။

† တုဏှီ ဣတိ အဘာသနေ။ (နီတိ၊ **သုတ္တ**။ ၃၇၆။)

† ဘာဝနပုံသကော စေသ။ (သီ၊ ဋီ-**သစ်**၊ ၁။ ၂၂၃။)

တနည်း-တုဏှီ။ ။တုဏှပုဒ်+ဤပစ္စည်း။ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်။ ဝါ-တုဟ-ဓာတ်+ဏီပစ္စည်း။ ဟ-နှင့် ဏ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယ=အက္ခရာရွှေနောက် ပြန် ၍ တုဏှီ ဟု ပြီးသည်။

† တုဟ အဒနေ၊ ဏှ ပစ္စယော၊ ဟ လောပေါ စ (တုဏှ-ရုပ်ပြီးပြီးသည်။) တုဏှော မောနမေတဿတ္ထိတိ တုဏှီ....တောဟတီတိ တုဏှီ၊ တုဟ အဒနေ၊ အဒနံ ဟိံသာ။ ဏီပစ္စယော။ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၉။)

မှတ်ချက်။ တုဏှီသဒ္ဒါ နိပါတ်, နာမ်ပုဒ် ၂-မျိုးရှိသဖြင့် အာဘော် ၂-မျိုး ဖော်သည်ကို တွေ့ရမည်။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ နိရာလာပ သလ္လာပေါ-ဖြင့် တုဏှီသဒ္ဒါသည် အဘာသနတ္ထ နိပါတ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။နိရုဟ္ဘလာပသလ္လာပေါဖြင့် တုဏှိပုဒ်ကို ကုဏှော မောနံ တေသာ အတ္ထိတိ တုဏှီ ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ ဤပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိအနက်၌ သက်သည် --- ကိုလည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပဒ္ဓယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။တုဏှိတဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို နိရုလာပသလ္လာပေါ ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့် ဖွင့်သဖြင့် အဿတ္ထိအာဘော် ဖော်သည်။

* သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ တဒ္ဓိတ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့်၊ ဖွင့်၍ပြ၊ အဿတ္ထိဟု ကြံစရာ။ **(သံဝဏ္ဏနာနိယ)**

တနည်း။ နိရာ--လ--ပေါဖြင့် တုဏှိပုဒ်ကို တော့ဟတီတိ တုဏှီ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ ဏီပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌သက်သည်-ကို လည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဓာတ္ထယထာစ္ဆန္ဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။တုဏှိကိတ်ပုဒ်ကို နိရာ--လ--ပေါဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့် ဖွင့်သဖြင့် ကတ္တုသာဓနအာဘော် ဖော်သည်။

* သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့်၊ ဖွင့်ပြ၍၊ ကတ္တုသာဓန၊ ကြံစရာ။ **(သံဝဏ္ဏနာနိယ)**

အနက်ယောဇနာ။ ။တုဏှီ၊ ဆိတ်ဆိတ်၊ ဝါ၊ စကားမဆိုပဲ။ (နိပါတ်။)

တနည်း-တုဏှီ၊ ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းရှိသည်။ ဝါ၊ မမြွက်သံချေ ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းရှိသည်။ (အဿတ္ထိ။) တနည်း - စကားမပြောခြင်းဖြင့် (တဖက်သားကို) ညှဉ်းဆဲတတ်သည်။ (ကိတ်။) အဟောသိ၊ ဖြစ်ပြီ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

တုဏှီ၊ တုဏှိ။ ။၅-နိပါတ်လာ နီတိသုတ္တ၊ သိ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ဝါ၊ ဋ္ဌိ-တို့ကိုထောက်၍လည်းကောင်း၊ ကမ္မဝါစာရှုတ်ဖတ်ရာ၌ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ ဆယ်ပါး တွင် ဒီဃဖတ်ရမည်ကို ရဿဖတ်လျှင် ကံပျက်သည်ဆိုသော (ဒီဃေ ဝတ္တဗ္ဗေ-ရဿံ-ဟူသော) ပရိဝါ အဋ္ဌကထာကို ဝဇိရဗုဒ္ဓိဆရာက တုဏှီဟု ဒီဃဖတ် ရမည်ကို တုဏှိဟု ရဿဖတ်ခြင်းတည်း ဟု ဖွင့်ပြသည်။ ယင်း ဝဇိရဗုဒ္ဓိ အဖွင့်ကို ထောက်၍လည်းကောင်း တုဏှီ ဟု ဤကာရန္တရှိသောပါဠိသာ သင့် သည်။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဣျကာရန္တနိုင်၊ ရှိ၊ ဣကာရန္တနိပါတ်သာ ရှိသည်။ တုဏှိသဒ္ဒါသည်လည်း နိပါတ်ပုဒ်ပင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တုဏှိဟု ဣကာရန္တ ပါဌ်သာ သင့်သည်ဟု အချို့ [illegible] ဆုံးဖြတ်ကြောင်း ကြားဖူးသည်။ အထောက်အထား မတွေ့ရသေး။ မီဠှတိ ဂရဟတ္တေ။ တုဏှိဠှတိ အဘာသနေ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၃၇၆-၌ ဣျကာရန္တနိပါတ်များကို တွေ့ရသဖြင့် ဣကာရန္တသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သောဆရာတို့ ဝါဒကိုစူးစမ်းဆင်ခြင်ရဲယူလေ။

(က) ဟဋ္ဌောတိ တုဋ္ဌော။ (ခ) ဥဒဂ္ဂေါတိ ပီတိဝသေန အဗ္ဘုန္နတကာယစိတ္တော။ (ဂ) ကတိပါဟန္တိ ကတိပယာနိ ဒိဝသာနိ။ (ဃ) ဗလံ ဂါဟေတွာတိ ကာယဗလံ ဇနေတွာ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၂-၃။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၌ က-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၌ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၌ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

က-ဝါကျ လျှဉ်းပါး၍ပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ကတိပါဟံ ဟု လျှောက်၏။ ယင်း ကတိပါဟံ ပုဒ်ကို ကတိနိ အဟာနိ ယဿာတိ ကတိပါဟံဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်လော၊ ယင်းပုဒ်ကို အဘာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်နည်း-ကြောင့် ကတိပယာနိ ဒိဝသာနိဟူသော သံဝဏ္ဏနာကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။အာဘော်နှင့်ယှဉ်ကြည့်၍ အဓိပ္ပာယ်ပြန်ရာ၏။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဥဒဂ္ဂ။ ။ဥဂ္ဂတမဂ္ဂမဿာတိ ဥဒဂ္ဂေါ။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ် ၂၊ ၄၁၂။ အဿ သုဒိန္နဿ၊ အား။ ဥဂ္ဂတံ၊ ပီတိ၏အစွမ်းဖြင့် အထက်သို့တက်သော။ အဂ္ဂံ၊ ကိုယ်စိတ်သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သော ဥဒဂ္ဂေါ။ ဥ-ပုဒ်+အဂ္ဂ-ပုဒ်+တ-ပုဒ်။ တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်။

ဥ အဂ္ဂဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ပီတိ၏အစွမ်းဖြင့် အထက်သို့တက်သော ကိုယ်စိတ်သည် မုချ။ ယင်း၏ သုဒိန်ဒြပ်နှင့် ဌာနီဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ တ-ဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-အပ်သော ပီတိ၏အစွမ်းဖြင့် အထက်သို့တက်သော ကိုယ်စိတ် ရှိသော သုဒိန်ဒြပ် ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ဘနည်း။ ။ဥဒတီတိ ဥဒေါ။ ဂစ္ဆတီတိ ဂေါ။ (အစိတ်။) ဥဒေါ ဟုတွာ ဂေါ ဥဒဂ္ဂေါ။ ဂ-လာ။ ဥဒေါ၊ ဝမ်းမြောက်သည်။ ဟုတ္တာ၊ ၍။ ဂေါ၊ ဖြစ်ထတ်သည်တည်း။ ဥဒ-ပုဒ်+ဂ-ပုဒ်။ သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယ် သမာသ်။

ဥဒဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဥဒဂ္ဂဘောဂုဏ် သည် မုချ။ ယင်း၏ သုဒိန်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏအေဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဥဒဂ္ဂေါဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ထို-အပ်သော ဝမ်း မြောက်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော သုဒိန်ဒြပ် ရ၏။

ကတိပါဟံ။ ။ကတီနိ အဟာနိ ကတိပါဟံ။ ကတီနိ၊ အနည်းငယ် မျှလောက်ကုန်သော။ ဝါ၊ ၂-ရက် ၃-ရက်လောက်ကုန်သော။ အဟာနိ၊ ရက်တို့တည်း။ ကတိပုဒ်+အဟ-ပုဒ်၊ ဒိဂုသမာသ်။

ကတိဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား အနည်းငယ်မျှသော သင်္ချာဘော ဂုဏ်။ ဝါ-၂-ရက် ၃-ရက်စသော သင်္ချာဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ နေ့ရက်တို့ဒြပ်နှင့် သင်္ချာသင်္ချေ၊ ဂုဏ်ဂုဏအေဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ကတိပါဟံဟူသော သမာသ်ပုဒ်အရကား ထို-အပ်သော အနည်း ငယ်မျှသော ရက်၊ ဝါ-၂-ရက် ၃-ရက် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤဝိဂ္ဂဟညသ်ကောက်ကို အာဘော်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

အဿုမုခံ။ ။အဿူနိ မုခေ ဧတဿာတိ အဿုမုခေါ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၅။) ဧတဿ ဉာတိပရိဝဋ္ဋဿ၊ ထိုဆွေမျိုးအဆက်၏။ မုခေ၊ မျက်နှာ၌။ အဿူနိ၊ မျက်ရည်တို့သည်။ သန္တိ၊ ကုန်၏။ ဣတိ သော ဉာတိပရိဝဋ္ဋော အဿုမုခေါ။ (တံ)။ ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌီ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။

အဿုမုခဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ပုဒ်လုံးအရကား မျက်နှာ၌ (ရှိသော) မျက်ရည်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဆွေမျိုးအဆက်ဒြပ်နှင့် ဌာနီဌာနအဖြစ်ဖြင့် စပ် ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဧတဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-အပ်သော ဆွေမျိုးအဆက်ရ၏။ (ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်လေ။)

ဗလ။ ။ဗလန္တိ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ ဧတေနာတိ ဗလံ (နီတိ၊ ဓာ။ ၁၆၇။) ဧတေန၊ ဤကာယဗလဖြင့်။ ဗလန္တိ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ။ အသက်မွေးတတ်ကုန် ၏။ ဣတိ တံ ဗလံ။ ကရဏသာဓန။ ဗလဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။

ဗလဓာတ်၏အရ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာကား အသက်ရှင်သော သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်ဇီဝိတ နာမ် ဇီဝိတပြဋ္ဌာန်းသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာသည် မုချ။ ထို-အားတပ်သော

http://www.dhammadownload.com

ဝါယောဓာတ်ဟူသော ဖလ ... ခါး၏ သုတ္တန်နည်း ပကတူပနိဿယ သတ္တိ။ ဝါ-ဥပနိဿယကော ... လူပစာ။ အ-ပစ္စည်းအရကား ထို-အပ်သော ဝါယောဓာတ်ဟု[redacted] ဝါ-ခွန်အားဖြပ်ရ၏။

† ဝါယောဓာတု ဇုလရူပံ နာမ။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ကတိပယာနိ။ ။ကတိပုဒ်+အယစ်ပစ္စည်း။ သင္ချာတဒ္ဓိတ်ပုဒ်။

ကတိ။ ။ကိံ ပုဒ်+ရတိပစ္စည်း။ တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်။

ဇုလ။ ။ဖလ ဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ ဖလ ပါကနေ။ (နီဘ်၊ ဓာ၊ ၁၆၇။)

ဒိဝသ။ ။ဒိဝု (ဒိဝ)+သ။ ဒိဗ္ဗန္တိ ကီဠန္တိ အသ္မိံ ဒိဝသော (ဓာန်၊ ဋီ၊ ၆၇။)

(ဒိဝသာနိ-ဟုလည်းရှိသဖြင့် ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်ဟုမှတ်။)

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌တုင္ဃောဖြင့် မာဃောကား တုဃောသဒ္ဒါ၏ ဝေ ဝုပ် စကားလုံး ပရိယာယ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ပီတိဝသေန-လ-စိတ္တောဖြင့် ဥဒဂ္ဂပုဒ်ကို ဥဂ္ဂတမဂ္ဂမဿာတိ ဥဒဂ္ဂေါဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဥဒဂ္ဂအရ ပီတိ၏ အစွမ်းဖြင့် တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသော သူဒိန်ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

တနည်း။ ။ပီတိဝသေန-လ-စိတ္တောဖြင့် ဥဒဂ္ဂေါပုဒ်ကို ဥဒတီတိ ဥဒေါ၊ ဥဒေါ ဟုတွာ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဂ္ဂေါ။ (သို့မဟုတ်) ဂစ္ဆတီတိ ဂေါ၊ ဥဒေါ ဟုတွာ ဂေါ ဥဒဂ္ဂေါ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဥဒဂ္ဂအရ ပီတိ၏ အစွမ်းဖြင့်-လ-သူဒိန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပဌမအာဘောဂ်နှင့် ဒုတိယအာဘောဂ်ကား ဝိဂ္ဂဟ်သာထူးသည်။ အာဘောဂ်သံဝဏ္ဏနာ အတူပင်။

ဂ-ဝါကျ၌ ကတိပယာနိ ဒိဝသာနိဖြင့် ကတိပါဟံ၌ ကတိသဒ္ဒါ၏ ကတိ-ပယအနက်ကိုဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ (တနည်း) ကတိသဒ္ဒါ၏ ကတိပယသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ အဟသဒ္ဒါ၏ နေ့ရက်ဟူသော ဒိဝသအနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[3]၊ (တနည်း) အဟသဒ္ဒါ၏ ဒိဝသသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[4]၊ ကတိနှင့် အဟကို ကတီနိ အဟာနိ ကတိပါဟံဟု ဒိဂုသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[5] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ တနည်း။ အဘိဓေယျတ္ထ၊ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။
၄။ တနည်း။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။

အာဘော် ရှင်းလင်းချက်

ကတိပါဟံ၌ အဟံကို ဒိဝသာနိဟု ဖွင့်သည်။ ဒိဝသော တု အဟံ ဒိနံ— ဟူသော ဓာန်။ ၆၇–ကို ထောက်၍ ပရိယာယ်ဖွင့်တည်း။ သို့ဆိုလျှင် ကတိ– ပယာနိဖြင့် ကတိပါဟံ၌ ကတိပပုဒ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ (သို့မဟုတ်) ကတိ ပုဒ်ကိုသော်လည်းကောင်း ဖွင့်သည်ဟု ၂–မျိုးပင် ကြံနိုင်သည်။ အဘယ်ကို အဘယ်ဖြင့် ဖွင့်သနည်း?။ ထောမ–၌ ကတိနှင့်ကတိပယသဒ္ဒါ ပရိယာယ်ဟု ဆို သည်။ သို့ဖြစ်၍ ကတိပုဒ်ကို ကတိပယပုဒ်ဖြင့် ပရိယာယ်ဖွင့်ပြသည်ဟု မှတ်ရာ၏။ ကတိပါဟံဟူသော ဝေဝုစ်ကို ကတိပယာနိ ဒိဝသာနိဟု ဖွင့်သည်ကား တိလောကံကို တယောလောကာ ဖွင့်သကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။ ဒိဂုသမာသ်ဖွင့် ဟူလို။

ဃ–ဝါကျ၌ ကာယဗလံ ဇနေတွာ–ဖြင့် အားကိုးယူခြင်း (ဗလံ ဂဟေ– တွာ= ဗလဂ္ဂဟဏ)မည်သည် ကာယဗလ(ကိုယ်အား)ကို ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† ဗလံဂဟေတွာတိ ဧတ္ထ ဗလဂ္ဂဟဏံ နာမ ကာယဗလဿ ဥပ္ပါဒန– မေဝါတိအာဟ "ကာယဗလံ ဇနေတွာ"တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅။)

တနည်း။ ။ကာယဗလသ် ဇနေတွာဖြင့် ဗလအရ ဉာဏဗလကို မယူရ။ ကာယဗလကို ယူရမည့်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အားကိုယူခြင်း ဟူသည် အားကို ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေ သည်။

၁။ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ၊

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဇိနဒတ္တိယံ၊ ဇိနဒိန္နံ။ ။နိစ္စံ သက္ကာဒိတော ဒတ္တိယော။ သက္ကာဒိတော ပရဿ ဒိန္နဿ နိစ္စံ ဒတ္တိယာဒေသော ဟောတိ သမာသေ–လ–တဉ္ဉ သက္ကေန ဒိန္နံ သက္ကဒတ္တိယန္တိ သမာသော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၉။ သမာသ်၌ သက္က စသော သဒ္ဒါနောင် ဒိန္နသဒ္ဒါကို အမြဲ ဒတ္တိယပြုရမည့် သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ ဇိနေန ဒိန္နံဟု သမာသ်တွဲစပ်၍ ဒိန္နသဒ္ဒါကို ဒတ္တိယပြုရသောကြောင့် ဇိနဒတ္တိယ ပါဠိသာသင့်သည်။

ဗလံဂဟေတွာ။ ဂါဟေတွာ။ ။ဂဟဓာတ်သည် သကမ္မကဓာတ် ဖြစ် သည်။ ယင်းကို ဇနေတွာ၌ ဇနိဓာတ်ဟူသော အကမ္မကဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်ရာဝယ် သကမ္မကဓာတ်အနက်ကို မိအောင် ကာရိက်ကူ၍ ဇနေတွာ(ဖြစ်စေ၍)ဟု ဖွင့်

သည်။ (ကရောတိကို အဘိနိပ္ဖါဒေတိဟု ဖွင့်သကဲ့သို့) ဤအဓိပ္ပာယ်ကို သာရတ္ထ၌ ဗလဂ္ဂဟာဏံ နာမ (အားကိုယူခြင်း မည်သည်) ကာယဗလဿ ဥပ္ပာဒန မေဝ (ကာယအားကို ဖြစ်စေခြင်း)ဟု ဖွင့်သည်။ ဗလံ ဂါဟေတွာ ဟု ကာရိုက်ရပ်ရှိလျှင် ဗလဂ္ဂါဟာဏံ နာမ (အားကို ယူစေခြင်း မည်သည်) ကာယဗလဿ ဥပ္ပါဒနမေဝဟု ဖွင့်ရာ၏။ သို့မဖွင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း။ သုဒိန်ကိုယ်တိုင် အားရှိအောင် အားမွေးခြင်းဖြစ်၍ သူတပါးက အားမွေးစေခြင်း(ပရုပဿဂ)မဟုတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ရဋ္ဌပါလသုတ် အဋ္ဌကထာ အဓိပ္ပာယ်တူ ဝါကျ၌ ဂဟေတွာဟု သုဒ္ဓရုပ်ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ဂဟေတွာဟု ကာရိုက်မဲ့ပါဠ်သာ သင့်သည်။ ဂါဟေတွာ ဟု ကာရိုက်ရုပ်ကား မသင့်ပါ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဗလံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကာယဗလ စိတ္တဗလ၏ ဗလံဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကာယဗလ၌ တင်လေ။ ဧကဒေသျူပစာ။ ဝါ—သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှု။)

(က) အစိရူပသမ္ပန္နောတိ အစိရံ ဥပသမ္ပန္နော ဟုတွာ။ (ခ) ဥပသမ္ပဒကာလတော န စိရကာလေယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ဧဝရူပေတိ ဧဝံဝိဓေ ဧဝံဇာတိကေ။ (ဃ) ခုတဂုဏေတိ ကိလေသနိဒ္ဓုနနကေ ဂုဏေ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၃။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား (ပဒပိဏ္ဍတ္ထပြ) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား။ သင်္ခေပဝါကျ။

ဂ–ဝါကျကား ပကာသနဝါကျ။ ထို–၍ က–ခ–ဝါကျကား ပကာ။

ဃ–ဝါကျကား ပကာသနဝါကျ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား ပကာ။

မှတ်ချက်။ ။အာဘော်အဖြေ၌ ဗျတိရေကအာဘော်များကို ရှု၍ လီနတ္ထရစသည် ကျမ်းတက်လေ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အစိရူပသမ္ပန္နော။ ။အစိရံ ဥပသမ္ပန္နော အစိရူပသမ္ပန္နော။ အစိရံ၊ မကြာမြင့်သော အချိန်ကာလ၌။ ဝါ–မကြာသေးမီက။ ဥပသမ္ပန္နော၊ မြင့်မြတ်သော ပဉ္စဝိုးအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသောသူတည်း။ အစိရပုဒ်၊ ဥပသမ္ပန္နပုဒ်။ သတ္တမျတ္ထ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်။

http://www.dhammadownload.com

အစိရပုဒ်အရကား မကြာမြင့်သော အချိန်ကာလ၊ ဝါ-မကြာသေးမီအချိန်ကာလသည် မုချ၊ ယင်း၏ သုဒ္ဒိန်ဒြပ်နှင့် ကာလ-ကာလဝန္တ=စပ်-ဌာနူပစာ။ အစိရ-လ-န္တောဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို-မှတ်အပ်သော မကြာမြင့်သောအချိန်ကာလ၌ မြင့်မြတ်သော ပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသော သုဒ္ဒိန်ဒြပ် ရ၏။

ထိုသို့ပင် ရဌြားသော်လည်း ဝိသေသန၊ ဝါ - ကြိယာဝိသေသနတို့၏ သဘောသည် ဂုဏ်ကိုသာ ပဓာနအားဖြင့် ဟောသောကြောင့် မြင့်မြတ်သော ပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသည်မှ မကြာမြင့်သော အချိန်ကာလရ၏၊ (ဥပသမ္ပဒ-တော .န စိရကာလေယေဝ-အဖွင့်ကိုမျှော်၍ ဉာသ်ကောက်။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အစိရံ ဥပသမ္ပန္နောဖြင့် အစိရူပသမ္ပန္နောပုဒ်ကို နစိရူပသမ္ပန္နောဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်၊ ဝါ-ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ၊ အစိရံ ဥပ-သမ္ပန္နော အစိရူပသမ္ပန္နောဟု သတ္တမျတ္ထ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဟုတ္ဝာ-ဖြင့် အစိရူပသမ္ပန္နော၌ ပဌမာဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌ မသက်၊ ကြိယာဝိသေသနတ္ထ၌ သက်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

တနည်း။ ။ဟုတွာဖြင့် အစိရူပသမ္ပန္နောပုဒ်ကို ဟုတွာပါဌ်သေသ၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဥပသမ္ပဒတော န စိရကာလေယေဝ-ဖြင့် အစိရပုဒ်ကို န စိရံ အစိရံဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အစိရံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သည် ကမ္မတ္ထ၌မသက်၊ သတ္တမျတ္ထ၌သက်သည် - ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ မကြာမြင့်သောအခါ (မကြာမြင့်မီက) မြင့်မြတ်သောပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်၏ ဟူသည် မြင့်မြတ်သော ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ပြီးသည်မှ မကြာမီအချိန်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ၊ ၃။ ဘာဝတ္ထ၊

မှတ်ချက်။ ။တတိယာသတ္တမီနည်းဖြင့် သတ္တမျတ္ထ၌ ဒုတိယာသက်။

အနက်ယောဇနာ။ ။အစိရူပသမ္ပန္နော မကြာမြင့်သောအခါ၌ (မကြာမြင့်မီက) မြင့်မြတ်သော ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သော။ (အာယသ္မာ သုဒိန္နော၌ ဝိသေသနစပ်။) ဝါ-မကြာမြင့်သော-လ-အဖြစ်သို့ရောက်သည်။ (ဟုတွာ၌စပ်။) သဒ္ဒတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

အခိရှပယ်မှုနှော၊ မြင့်မြတ်သောရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည့်မှုမကြာမြင့်မိ (ဝတ္တတိဒ္ဒိခပ်၊ အခိပ္ပာယကွာ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဝေဝိဝိဓဖြင့် ဝေရုပေ၌ ဝေကား ဝေနိပါတ်ပုဒ် မဟုတ်၊ ဝေနိပါတ်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ နိဂ္ဂဟိတလောပ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ ရှုပဘာဒ္ဓါသည် ခန္ဓ ဘဝ စသောအနက်ကို မဟော၊ အထူးထူးအနက် (ဝိဓအနက်) ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပ၁၊ ၂။ သန္ဓိလိင်္ဂပ၁၊ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထုဒ္ဒေသဝါကျဖော်နည်းအတိုင်း ဖော်လေဦး။

† ခန္ဓေ ဘဝေ နိမိတ္တမှို၊ ရူပံ ဝဏ္ဏေ စ ပစ္စယေ။
သဘာဝသဒ္ဒသဏ္ဍာန၊ ရူပဥ္စာနဝပူသု စ။ (ဓာန်။ ဂ၂၆။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဝေဇာတိကေဖြင့် ဝေ ဝိဓေ၌ ဝိဓသဒ္ဒါသည် ပကာရအနက်ကို မဟော၊ ဇာတိ၊ ဝါ-သဘာဝအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

† အထော မာနေ ပကာရေ စ၊ ကောဋ္ဌာသေ စ ဝိဓော ဒွိသု။ ဓာန်။ ၈၄၇။)

ဃ-ဝါကျ၌ ကိလေသနိဒ္ဓနနကေ ဂုဏေဖြင့် ဓုတ-ပုဒ်ကို ဓုနန္တိ နိဒ္ဓုနန္တိတိ ဓုတာဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနဖြစ်သက်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ခါတွက်၏ဟုသည် ကိလေသာတို့ကို ခါတွက်သတည်း ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဓုတနှင့် ဂုဏပုဒ်ကို ဒွန်သမာသ်ဝစနတ္တမပြုရ၊ ဓုတာ စ တေ ဂုဏာ စာတိ ဓုတဂုဏာဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အင်္ဂဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊
၃။ ဘာဝတ္ထ၊ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပ၁တ္ထ၊

မှတ်ချက်။ ။ဓုတ၌ ဓုဓာတ် တ-ပစ္စည်းကို ဓုနန-ဓုဓာတ် ယုပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကိလေသေ-လ-န္တီတိ ဓုတာ။ ယေ ဂုဏာ၊ အကြင် အကျင့်ဂုဏ်တို့သည်။ ကိလေသေ၊ တို့ကို။ ဓုနန္တိ နိဒ္ဓုနန္တိ၊ ခါတွက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ တေ ဂုဏာ ဓုတာ။ ကတ္တုသာဓန။ ဓုဓာတ်၊ တ-ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

ဓုမာတ်-အရကား ကိလေသာတို့ကို ခါတွက် (ပယ်ခွာပယ်ချ) တတ်သော အရည်ကင်ခုတင်စသော အကျင့်၏ဥပါဒ်သည် မုချ။ တ-ပဲစွည်း အရကား ဥပါဒဝန္တဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ခါတွက် (ပယ်ခွာ ပယ်ချ) တတ်သော အရည်ကင်ခုတင်စသော အကျင့်ရ၏။ (ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်။)

ဓုတာ စ တေ ဂုဏာ စာတိ ဓုတဂုဏာ။ ဓုတာ စ၊ ကိလေသာတို့ကို ခါတွက် (ပယ်ခွာ ပယ်ချ) တတ် ကုန်သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ တေ၊ တို့ဟူသည်။ ဂုဏာ စ၊ အကျင့်ဂုဏ်တို့သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ ဓုတ-ပုဒ်+ဂုဏ-ပုဒ်။

ဓုတ-အရကား ကိလေသာတို့ကို ခါတွက် (ပယ်ခွာ ပယ်ချ) ခြင်း ဓုတဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အကျင့်ဂုဏ်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဓုတဂုဏဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို-အပ်သော ကိလေသာတို့ကို ခါတွက် (ပယ်ခွာ ပယ်ချ) တတ်သော အကျင့်ဂုဏ်တို့ ရ၏။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ကိလေသ နိဒ္ဒုနနတော။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ကိလေသာ၏ ကိလေသဟူသောအမည်ကို အပေါင်း ဖြစ်သော ကိလေသာနှင့် တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၌ တင်စား၍အပေါင်းဖြစ်သော ကိလေသာနှင့် တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို ကိလေသ ဟုဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ပဓာန-ဥပလက္ခဏာ-နိဒ္ဒေသန။)

မှတ်ချက်။ ။ကိလေသာကို ပယ်ခွာလျှင် ယှဉ်ဖက်တရားကိုလည်း ပယ်ခွာရာရောက်သည်ဖြစ်၍ ဧကဒေသူကြံသည်။

တနည်း။ ။ကိလေသာကား သဟဇာတပစ္စည်း အကြောင်းတရား။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မကား သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်အကျိုး။ ကိလေသာဟူသော အကြောင်းကိုဆိုသဖြင့် သမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အကျိုးကိုလည်း ရသောကြောင့် **ကာရဏူပစာ နာနန္တရိကနည်းလည်း** ရသည်။

(က) သမာဒါယဝတ္တတီတိ သမာဒိယိတွာ ဂဏှိတွာ ဝတ္တတိ စရတိ ဝိဟရတိ။ (ခ) အာရညိကော ဟောတီတိ-လ-အရည ဝါသိကော ဟောတိ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၃။

F.11 A

http://www.dhammadownload.com

☸ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သမာဒိယိတွာဖြင့် သမာဒါယ၌ ယသဒ္ဒါသည် သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ မဟုတ် တွာ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယ ပစ္စယပဒ။)

က-ဝါကျ၌ ဂဏှိတွာဖြင့် သမာဒိယိတွာ၌ အာဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထ-ဗာဓက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဒါဓာတ်၏ ဂဟဏတ္ထကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း²၊ သံသဒ္ဒါအနက်မရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ စရတိဖြင့် ဝတ္တတိ၌ ဝတုဓာတ်သည် ပြောဆိုခြင်း (ဘာသာ) အနက်ကို မဟော၊ ဖြစ်ခြင်း ဝါ-ကျင့်ခြင်း (စရဏ) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

† ဝတု ဝတ္တနေ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၆၇။) ဝတု ဘာသာယံ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၃၀၉။) စရ စရဏေ။ စရ ဂတိဘက္ခနေသု။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၁၄၆-၇။)

က-ဝါကျ၌ ဝိဟရတိ ဖြင့်၊ (ဓုတင်အကျင့် တို့ကို ယူ၍) ကျင့်၏ ဟူသည် နေထိုင်ခြင်း၊ ဝါ-ဣရိယာပုထ် လေးပါးလုံး မိမိသန္တာန်မှာ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ အရညဝါသိကောဖြင့် အာရညိကောပုဒ်ကို အရညေ ဝသတိ လေနာတိ အာရညိကောဟု တဿီလတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း¹၊ ဏိက ပစ္စည်း၏ တဿီလတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

* တဒ္ဓိတ်နှင့်ကြုတ်၊ ထိုနှစ်ပုဒ်လည်း၊ ပြယုဂ်တဿီလထပ်သတည်း။ (မန်လည်)

မှတ်ချက်။ ။အရညေ ဝါသော သီလံ ယဿာတိ အာရညိကော။ **(ပါရာ၊ ယော၊ ၁၀၆။)** ဝိဂ္ဂဟလည်း ယင်း တဿီလတဒ္ဓိတ် ဝိဂ္ဂဟပင်တည်း။

လောလုပ္ပစာရပုဒ်မှတ်ဖွယ်

လောလုပ္ပစာရံ၊ ကုသိုလ်ဟူသော ဘဏ္ဍာကို ပြင်းစွာလုယက်တတ်သော တဏှာဖြင့် သွားခြင်းကို။ (ဘဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-လျှပ်ပေါ်သော သွားခြင်းကို (သင်္ကေတတ္ထ။) **ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်** ၂၊ ၄၁၃။

http://www.dhammadownload.com

† လောလုပ္ပစာရံ ပဋိက္ခိပိတ္វာတိ ကုသလဘာဏ္ဍဿ ဘုသံ ဝိလုမ္ပ- နတ္ထေန လောလုပ္ပံ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ လောလုပ္ပေန စရဏံ လောလုပ္ပ စာရော။ တဏှာဝသေန ဃရပဋိပါဋိံ အဘိက္ကမိတွာ ဘိက္ခာယ စရဏံ၊ တံ ပဋိက္ခိပိတွာတိ အတ္ထော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။)

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာအလို-ကုသလဘဏ္ဍံ ဘုသံ လုမ္ပတိ ဝိလုမ္ပတီတိ လောလုပ္ပံ။ စရဏံ စာရော။ လောလုပ္ပေန စာရော လောလုပ္ပစာရောဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ထောမဉ္ဇကား လောလုပ္ပ (ဘ) တိလင်၊ လုံဘခါတ်+အဝ်ပစ္စည်း။ ဘဿ ဝါ ပေါ။ အတိလောဘ်ယုတ္တောဟု ဆိုသည်။

(က) ဝဋ္ဋဂါမဏိတိ ဝဋ္ဋိနံ ဂါမံ (ခ) ဝဋ္ဋိသု ဝါ ဂါမံ။ (ဂ) အစ္စာ မဟာဒ္ဓနာဝတိ အာဒိသု ဥပဘောဂ-လ-အစ္စာ။ (ဃ) ယေ ဟိ တေသံ-လ-ကရဏာနိ။ တာနိ မဟန္တာနိ။ (င) ဗဟုလာနိ။ (စ) သာရကာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဌ။ ၁၇၃။

❁ ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပကန္တရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပကန္တ။

ခ-ဝါကျအနုသန္ဓိတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် ဝဋ္ဋိအရ ဝဋ္ဋိမင်း=တံနိဝါသီကို ယူရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝဋ္ဋိနှင့် ဂါမ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဝဋ္ဋိသဒ္ဒါ၏အရကောက် (အဘိဓေယျတ္ထ) တမျိုးနှင့် ဝဋ္ဋဂါမသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ (အဘိဓာနတ္ထ)တမျိုးကို ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ပကန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပကန္တ။

ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင္ဂိကရဏဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိ-ဒင္ဂိယ ဝါကျ။

င-ဝါကျကား (မဟန္တသဒ္ဒါ၏ အနက်ငုပ်သည်ကို ဖော်ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား သင်္ခေပ ဝါကျ။

တနည်း။ ။(မဟန္တသဒ္ဒါ ပူဇာစသော အနက်ကို ဟောသလောဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ တက်လာသောကြောင့်) င-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ ဝါကျ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။မဟန္တသဒ္ဒါ၏အနက်များကို ပါ+ဖြေ၊ ပထမ။ ၂၂၆-၌ရှု။

စ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ ဝါကျ။ ထို-၍ င-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ဥပဘောဂ။ ။ဥပဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ ဥပဘောဂါ။ ယေ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ ပုဂ္ဂလေဟိ ဥပဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ ဣတိ တေ ဥပဘောဂါ။ ကမ္မသာဓန။ ဥပ+ဘုဇ+ဏ၊

ဥပ ဟူသော ဥပသာရပုဒ်အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂဏ်ရ၏။ ဘုဇဓာတ်၏အရ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာကား ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို ခံစားသောသူတို့၏ တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မှချ။ ကမ္မဋ္ဌကြိယာ အရကား ထို-အပ်သော ကာမဂုဏ် ၅-ပါး၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်း၏ အရကား ထို-အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ ပရိဘောဂါဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ အရကောက် တူပြီ။ ဘောဂေပုဒ်ကိုလည်း ဉာဏ်ကောက်ခဲ့ပြီ။

ဥပဘောဂူပကရဏ။ ။ဥပဘောဂါနံ ဥပကရဏာနီတိ ဥပဘောဂူပကရဏာနိ။ ဥပဘောဂါနံ၊ ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၏။ ဥပကရဏာနိ။ အဆောက် အဦတို့တည်း။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။

ဥပဘောဂ+ဥပကရဏ။

ဥပဘောဂ အရကား ကာမဂုဏ်ငါးပါးရ၏။ ယင်း၏ မိန်းမ၏အဝတ် စသည်နှင့် ဌာနီဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ၊ ဥပ-လ-ဏ ဟူသောသမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ထို-အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး၏ အဆောက်အဦဖြစ်သော မိန်းမ၏အဝတ် စသည်ရ၏။

ဥပဘောဂနှင့် ဥပဘောဂူပကရဏအထူး

ပဉ္စကာမဂုဏာသင်္ခါတာနံ ဥပဘောဂါနံ‌ဒွေဝဟု သာရတ္ထဆိုသဖြင့် ရူပါရုံ စသော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားသည် **ဥပဘောဂ**။ ဟတ္ထိအဿရထ ဣတ္ထိယာဒိဥပဘောဂူပကရဏာဟု ဖွင့်သဖြင့် ရူပါရုံ စသည်၏တည်ရာ ဆင်မြင်း ရထား မိန်းမစသည် အဆောက်အဦသည် **ဥပဘောဂူပကရဏ**။ မိန်းမ၏ ရူပါရုံသည် **ဥပဘောဂ**။ ရူပါရုံပိုင်ရှင် မိန်းမသည် **ဥပဘောဂူပကရဏ**-စသည် ခွဲလေ။

❀ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အစု။ ။အာပုဗ္ဗ+ဓေျ၊ဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ ဓျေ . စိန္တာယံ။ ဓျေ၌ ဧ-ကို အာ-ပြု။ ဈ-ကို စ-ပြု။ ယ-ကို အ-သို့ကပ်။ အသဒိသဒွေဘော် ဥ-လာ။ အစ အာကို ရဿပြု။

† အဇ္ဈာယတိ (အလွန်ကြံဂည်တတ်၏) ဓနတ္ထိ အစော။ ဈယ စော၊ အသ ရူပဒ္ဒိတ္တံ၊ ရဿာ ဒိ စ။ (ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၅။)

❀ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝဇ္ဇီနံ ဂါမ်ဖြင့် ဝဇ္ဇီအရ ဌာနီဖြစ်သော မင်း (တံနိဝါသီ) ကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝဇ္ဇီနံ ဂါမော ဝဇ္ဇိဂါမောဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အင်္ဂဓေယျဋ္ဌ၊ ဝါ-ဘာဝဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

ဉာဏ်ကောက်အကျဉ်း

ဝဇ္ဇီအရ ဝဇ္ဇီမင်းတို့ဒြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ရွှာဒြပ်နှင့် ဌာနီဌာန သာမိသံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ သမာသ်ပုဒ်လုံးအရ ဝဇ္ဇီမင်းတို့၏ ရွာဒြပ်ရ၏။

ခ-ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် အတ္ထန္တရကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ၊)

ခ-ဝါကျ၌ ဝဇ္ဇီသု ဂါမောဖြင့် ဝဇ္ဇီအရ ဌာနဖြစ်သော တိုင်းကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝဇ္ဇီသု ဂါမောဟု သတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျဋ္ဌ၊ ဝါ-ဘာဝဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

ဉာဏ်ကောက်အကျဉ်း

ဝဇ္ဇီအရ ဝဇ္ဇီတိုင်းတို့ ဒြပ်ရ၏။ ယင်း၏ ရွာဒြပ်နှင့် အပေါင်း အစိတ်၊ အဘေဒဘေဒ စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ပုဒ်လုံးအရ ထို-မှတ်အပ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းတို့၌ ရွာဒြပ်ရ၏။

ဃ-ဝါကျ၌ ယေ ဥပဘောဂါ ယာနိ စ ဥပဘောဂူပကရဏာနိဖြင့် ဥပဘောဂနှင့် ပရိဘောဂူပကရဏပုဒ်တို့ကို ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ။ ဒွန္ဒ သမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပရိဘောဂသဒ္ဒါ၏ ဥပဘောဂသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလုံးယ် ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

ဃ-ဝါကျ၌ တာနိ မဟန္တာနိဖြင့် ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏပုဒ်နှင့် မဟန္တပုဒ်ကို ဒွန္ဒသမာသ်ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

အနက်ဖယောဇနာ။ ။ဒါ၊ စုံ၊ အတွင်းအပ အသုံး အဆောင် မြားမြောင်ကြွယ်ဝ ကုန်သော။

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိ၀ါကျရေးထုံးမှတ်ဖွယ်

ဃ-ဝါကျ၌ ယေဟိစသည်အနိယတ် တစ်ဝါကျ၊ ယာနိ စ ဥပစသည် အနိယတ်တစ်ဝါကျ။ ဤအနိယတ် ၂-ဝါကျကို တာနိ မဟန္တာနိဟု နိယတ်တစ်ဝါကျဖြင့် သုံးဘပ် စွဲယူသည်။ သို့စွဲယူရာ၌ အနီးဖြစ်သော ဥပ-လ-ဏာနိပုဒ်၏ လိင်သို့လိုက်၍ တာနိဟု စွဲသည်။ ဝေးသော ဥပဘောဂါပုဒ်၏ လိင်သို့လိုက်၍ ဘေ...ဟု မစွဲရ။

င-ဝါကျဖြင့် မဟန္တသဒ္ဒါသည် ပုံဇာစသောအနက်ကို မဟော၊ အများ=ပစုရအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

စ-ဝါကျဖြင့် မျှားကုန်၏ (ဗဟုလ) ဟူသည် အနှစ်မပါ အကာတို့များသည်ကား မဟုတ်၊ ဥစ္စာနှစ်တို့ များကုန်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သာရကာနိ၊ ဝိသာလာနိ။ ။သာရကာနီတိ သာရဘူတာနိ။ (**သာရတ္ထ၊** ၂။ ၇။) ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သာရကာနိပါဌ်သာ သင့်သည်။

မဟန္တတာယ မဟတ္တာယ။ ။ယေဟိဝါကျဖြင့် ဥပဘောဂ ပရိဘောဂူပကရဏာနိ စ တာနိ မဟန္တာနိ စာတိ ဥပ-လ-မဟန္တာနိဟု သမာသ်တွဲစပ်ရမည်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥပ-လ-မဟန္တ ပုဒ်နောက် ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ ဥပ-လ-မဟန္တတာယဟု ရုပ်ပြီးသင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း ဥပ-လ-မဟန္တတာယ ပါဌ်သာသင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဝဇ္ဇီဂါမ။ ။ဌာနီဖြစ်သော မင်းတို့၏ ဝဇ္ဇီအမည်ကို ဌာနဖြစ်သော တိုင်း၌ တင်စားး၍ ဌာနဖြစ်သောတိုင်းကို ဝဇ္ဇီဟုဆိုသောကြောင့် ဌာနျူပစာ၊ အဝိနာဘာဝနည်း။ (သူစိ။)

တနည်း ဝဇ္ဇီဂါမ။ ။ဝဇ္ဇီတိုင်းနှင့် ရွာဒြပ်မပြားဘဲ ပြားသကဲ့သို့ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။ (အာဘော်ပြန်ကြည့်။)

(က). နိစ္စော-လ-မဟဒ္ဓနာ။ (ခ) မဟာဘောဂါတိ-လ-မဟာဘောဂါ။ (ဂ) အညေဟိ ဥပဘောဂေဟိ-လ-ပဟူတဇာတရူပရဇတာ။ (ဃ) အလင်္ကာရဘူတဿ-လ-ပဟူတဝိတ္တူပကရဏာ။ ဌ၊ ၁၇၄။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် မဟာဒ္ဓနဌ် ဓနအရ မြေမှာမြှုပ်ထားသော ဥစ္စာကိုယူရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ မဟန္တသဒ္ဒါကို မဟာပြုသည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ မဟန္တာနိ ဓနာနိ ဧတေသံ ဉာတီနန္တိ မဟာဒ္ဓနာဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝိဂ္ဂဟ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အ.ဋ်ဓေယျဋ္ဌ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊

မှတ်ချက်။ ။ကစ္စည်း၊ ၃၃၁–သုတ်၊ ဗဟုဝစနသဒ္ဒါလွန်ဖြင့် မဟန္တသဒ္ဒါကို မဟာပြု၍ မဟဒ္ဓနဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ကစ္စည်း၌ မဟဒ္ဓနကား ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၊ ဤ၌ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ ဤမျှသာထူးသည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။မဟဒ္ဓနာ၊ မြေ၌မြှုပ်ထား များသောဥစ္စာ ရှိကုန်သော။ (ဉာတီ–စပ်။)

ခ–ဝါကျ ဒိဝသပရိဗ္ဗယသင်္ခါတ–ဖြင့် ဘောဂအရ နေ့စဉ်အသုံးစရိတ် ရွှေငွေဥစ္စာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ ဘောဂမဟန္တတာယဖြင့် မဟန္တသဒ္ဒါကို မဟာပြုသည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ မဟာဘောဂါပုဒ်ကို မဟန္တာ ဘောဂါ ဧတေသံ ဉာတီနန္တိ မဟာဘောဂါဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။မဟာဘောဂါ၊ နေ့တိုင်း ရိက္ခာဟုဆိုအပ်ကုန်သော များသောစည်းစိမ်ရှိကုန်သော။ ဝါ–နေ့စဉ်သုံးစရိတ် ရွှေငွေဥစ္စာ များစွာရှိကုန်သော။

ပရိဗ္ဗယ။ ။ပရိပုဗ္ဗ+ဝီဓာတ်+ဏ–ပစ္စည်း။ ပရိဗ္ဗယိတဗ္ဗာ ပရိဘုဥ္ဇိတဗ္ဗာတိ ပရိဗ္ဗယာ။ (ပ ဒရူ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂၊ ၄၁၄။)

ဒိဝသပရိဗ္ဗယ။ ။ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပရိဗ္ဗယာ။ ဒိဝသပရိဗ္ဗယာ။ ဒိဝသ ကာလ်ပုဒ်ကျေ။ ငုဝ်း။

မှတ်ချက်။ ။ဂ–ဝါကျဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။ ဘာသာပြန်၍ အာဘော်ဖော်ပါ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပဟူတ၊ ပဟုတ။ ဗဟူတ၊ ဗဟုတ။ ။ပဟုဓာတ်+တ–ပစ္စည်း၊ ဥ–လာ၍ ပဟုတဟုပြီးသည်။ တနည်း—ပ ပုဗ္ဗ+ဟူဓာတ်၊ ဟူကိုရဿပြု၊ တ–ပစ္စည်းဖြင့် ပဟုတဟုဆိုသော ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၀၃–အလို ပဟုတ သင့်။ သူစိ–၌ ပဟူတောပိဟု ဆိုသဖြင့် ယင်းအလို ပဟုတ၊ ပဟူတ ၂–ချက်သင့်။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ပဟု(ဟူ)တဇာတရူပရဇတာ၊ (အခြား အသုံး အဆောင်တို့သက်)များစွာသော ရွှေငွေတို့ရှိကုန်သော။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ။ ၂၊ ၇-၌ ပိဏ္ဍ ပိဏ္ဍ ဝသေန စသည်ဖြင့် ရွှေငွေ အထုံးအခဲ၊ ရွှေပဲစေ့၊ ငွေပဲစေ့များစွာရှိသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။

ဃ-ဝါကျ၌ အလင်္ကာရဘူတဿဖြင့်-ဝိတ္တူပကရဏပုဒ်ကို ဝိတ္တိယာ ဥပကရဏံ ဝိတ္တူပကရဏံဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိတ္တူပကရဏအရအဝတ်တန်ဆာကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ-ဝါ၌ ပီတိပါမောဇ္ဇကရဏဿ-ဖြင့် ဝိတ္တိပုဒ်ကို ဝိန္ဒတိ သုခံ ဘောယာတိ ဝိတ္တိ။ ဝါ-ဝိန္ဒနံ ဝိတ္တိဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိတ္တိအရ ပီတိပါမောဇ္ဇကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ပဟူတံ နာနာဝိဓာလင်္ကာရဘူတံ ဝိတ္တူပကရဏံ ဧတေသန္တိ ပဟူတဝိတ္တူပကရဏာဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ။ ၂။ ၇။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၁၅— နှင့်အညီ အာဘော်သံဝဏ္ဏနာများတည်း။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပဟူတဝိတ္တူပကရဏာ၊ များစွာ(နှစ်သိမ့် ဝမ်းမြောက် ကြောင်း) အဝတ်တန်ဆာရှိကုန်သော။

(က)သဋ္ဌိမတ္တေ ထာလိပါကေတိ-လ-ထာလိပါကေ။ (ခ)ကေမေ-ကော စေတ္ထ-လ-ဘတ္တံ ဂဏှာတိ။ (ဂ) တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဆန္နံ ဘိက္ခု-သတာနံ ဘတ္တံ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ဥပါလိထေရ်သည် သဋ္ဌိမတ္တေ ထာလိပါကေ=ထမင်းအိုးခြောက်ဆယ် ဟုလျှောက်၏။ သုဒိန်တပါးအတွက် ဖြစ်ရကား (ဝါ-ဖြစ်သောကြောင့်) တစ်ကွမ်းစားချက်ဖြင့် ခြောက်ကျိပ်မျှ လောက်ရှိသာ မဟုတ်လော—ကြောင့် ဂဏ္ဌိပဒိရွှေဒတော စသည်မိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ သစ်၊ ၂။ ၄၁၅။)

ခြောက်ကျိပ်သော ရဟန်းတို့အား ကွမ်းစားခြောက်ဆယ်သာ ချက်သည် တို့ကိုရည်၍ သဋ္ဌိမတ္တေ ဆိုလေသလော အမေးရှိ၍ ဂဏ္ဌိပဒိရွှေဒတော စသည်မိန့်။ (ဆင်တဲ။ ၃၅၆။)

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အရေအတွက် (ဂဏန်း) အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ထမင်းအိုးခြောက်ဆယ်တို့ဟု ဆို၏။ ယင်းထမင်းအိုးခြောက်ဆယ်တို့တွင် တလုံးတလုံးသောအိုးသည် အဘယ်မျှလောက် ရဟန်းတို့အတွက် (ဒသန္တ-ဘိက္ခုနံကိုရှောင်၍ ကိတ္တကာနံ ဘိက္ခုနံဟု ပုစ္ဆာထုတ်) ဆွမ်းကိုယူနိုင်ပါသနည်း၊ (အဘယ်မျှလောက်သော ရဟန်းများအတွက် ဆွမ်းလောက်မည်နည်း၊) တလုံးတလုံးသော အိုးသည် တပါးတပါး အတွက်သာ လောက်ပါသလော။ (ဦနစောဒနာ။) တလုံးတလုံးသောအိုးသည် အပါး ၂၀-အတွက် လောက်ပါသလော၊ (အဓိကစောဒနာ၊) တလုံးတလုံးသောအိုးသည် တပါးတပါး အတွက်ကိုပင် မလောက်မင ဖြစ်ပါသလော (အညစောဒနာ။)-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။ (အဓိပ္ပာယ် ဘာသာပြန်လေ။)

မှတ်ချက်။ ။မအုံသျှဋ္ဌိ-အိုးတို့၏ပမာဏကိုပြလို၍ ကေမေကော စသည်မိန့်ဟု ကျမ်းတက်သည်။ "အိုးတို့၏ ပမာဏကို မပြပြီလော၊ အိုးတို့၏ ပမာဏကား အဘယ်နည်း" ဟု ကျမ်းတက်လေ။ မိမိကား အဖြေရှောင်တက်တတ်စေရန်ရည်ရွယ်၍ အဖြေရှောင်တက်နည်းအဲတိုင်း ကျမ်းတက်ပြသည်။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ၊

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့်-လ-ဆိုတော်မူ၏။ (ဘာသာပြန် ဌပနာထားပါ။) အလုံးစုံသော ထမင်းအိုးခြောက်ဆယ်သည် အဘယ်မျှလောက်သော ရဟန်းတို့အတွက် လောက်ပါသနည်း၊—ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်၊ (အဓိပ္ပာယ် ဘာသာပြန်လေ။)

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျတက်နည်းကိုမှီး၍ ဦနစောဒနာ စသည် ကျမ်းတက်လေ။

◉ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ထာလိပါက။ ။ပစန္တိ ဧတ္ထာတိ ပါကာ။ ထာလိယောဧဝ ပါကာ' ထာလိပါကာ။ (ပါရာ၊ ယော၊ ၁၀၆။) ထာလိ (လီ) ပုဒ်+ပါကပုဒ်၊ ကမ္မ-ဓာရယ်သမာသ်။

ပါက—ပုဒ်အရကား ချက်ရာ၏ အဖြစ်ဟူသော ပါကဌာနဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အိုးဖြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏောအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို-မှတ်အပ်သော ချက်ရာအိုးဖြဗ်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ထာလိ ၀ေ ပါကာ=ထာလိ ၀ေ၊ အိုးသည်သာလျှင်။ပါကာ ချက်ရာတည်းဟု အနက်ပေး။ သို့သော် ဝိသေသနပရနိပါတဖြစ်သဖြင့် ပါကမှ စ၍ အရကောက်ရသည်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ထာလိ၊ ထာလီ ။ထလဓာတ်+ဣပစ္စည်း၊ ဝါ—ဤပစ္စည်း။

† ထလ ဌာနေ၊ ဣ။ ဤမှို ထာလီ။ (သူစိ။)

မှတ်ချက်။ ။ထာလိပါကဥ္စကား ထာလိ၌ ဣ—ရဿနှင့် သင့်သည်။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

သဒ္ဒိထာလိပါကေဖြင့် သဒ္ဒိမတ္တေ၌ မတ္တသဒ္ဒါ ပမာဏ စသောအနက်ကို မဟော၊ အနက်မရှိ ပဒါလင်္ကာရပုဒ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

(က) အဘိဟရိယတိတိ အဘိဟာရော။ (ခ) ကိံ အဘိဟရိယတိ။
(ဂ) ဘတ္တံ။ (ဃ) ဘတ္တမေဝ အဘိဟာရော ဘတ္တာဘိဟာရော။
(င) တံ ဘတ္တာဘိဟာရံ။ (စ) အဘိဟရိ သူတိ အဘိမုခါ ဟရိ သု။
(ဆ) တဿ သန္တိကံ ဂဟေတွာ အာဂမံသူတိ အတ္ထော။ ဋီ။ ၁၇၄။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို—၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဖနူသန္ဓေတက်

ဤသို့ က—ဝါကျဖြင့် အဘိဟာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခု အခါ၌ ဘတ္တာဘိဟာရပုဒ်၏ ဝိသေသနပရနိပါတအဖြစ်ကို ပြလိုရကား ခ—ဂ-ဝါကျမိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၁၅။)

ဂ—ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ။ ထို—၍ ခ—ဝါကျကား ပုစ္ဆာဝါကျ။

ဃ—ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ ဝါကျ။ ထို—၍ ခ—ဂ—ဝါကျကား အာရဒ္ဓ ဝါကျ။

ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ—ဂ—ဝါကျဖြင့် ဘတ္တာဘိဟာရပုဒ်ကို ဝိသေသန— ပရနိပါတကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟုဆို၏။ အဘိဟာရော ၀ေ ဘတ္တံ ဟု အနက်အစဉ် (အတ္ထက္ကမ) အားလျော်စွာ ဝစနတ္ထပြုရမည်လော၊ အဘယ်သို့ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်နည်း-ကြောင့်-ဃ-ဝါကျမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

ကား-ဃ-ဝါကျဖြင့် ဝစနတ္ထုပြုရာ၌ သဒ္ဒါအစဉ် (သဒ္ဒက္ကမ) ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗသဒ္ဒါအစဉ်အတိုင်း ဘတ္တမေဝ အဘိဟာရောဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။င-ဝါကျကား တေဟိ သဟာယကေဟိ ဝါကျနှင့်တူပြီ။

စ-ဝါကျကား ပကွန္တရ။

ဆ-ဝါကျကား (စကားကျကိုဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို့၌ စ-ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အဘိဟာရော။ ။အဘိဟရီယတီတိ အဘိဟာရော။ ဉာတီဟိ၊ တို့သည်- ယံ ဘတ္တံ၊ ကို။ အဘိဟရီယတိ၊ ရှေးရှုဆောင်အပ်၏။ ဣတိ တံ ဘတ္တံ အဘိ။ ဟာရော။ ကမ္မသာဓနေ။ အဘိပုဗ္ဗ ဟရဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

အဘိဥပသာပုဒ်အရကား အဘိမုခဘောဂုဏ်ရ၏။ ဟရဓာတ်၏အရ ကတ္တုဋ္ဌ ကြိယာကား ဆွေမျိုးတို့၏ သဒ္ဒါ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထကား ထို-အား တပ်သော ဆွမ်း၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလုပစာ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထို-အပ်သော ဆွမ်းရ၏။

ဘတ္တာဘိဟာရော။ ။ဘတ္တမေဝ အဘိဟာရော။ ဘတ္တာဘိဟာရော။ ဘတ္တမေဝ၊ ဆွမ်းသည်သာလျှင်။ အဘိဟာရော၊ ရှေးရှုဆောင်အပ်သည် တည်း။ ဘတ္တ+အဘိဟာရ။

အဘိဟာရတူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား ရှေးရှုဆောင်ခြင်း ဟူသော အဘိဟရိတဗ္ဗဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်းဂုဏ်၏ ဆွမ်းဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီ စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဘတ္တာဘိဟာရဟူသော သမာသ်ပုဒ်အရကား ရှေးရှုဆောင်အပ်သော ဆွမ်းရ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဘတ္တံ။ ။ဘဇဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ဝါ-ဘုဇဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

† ဘဇတိ ယေန၊ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဝါ ဘတ္တံ။ (သူစိ။)

သန္တိကံ။ ။သန္တပုဒ်+ဣကပစ္စည်း။(အန္တေန သဟ ယံ ဝတ္တတီတိ သန္တံ၊သန္တံ ဧဝ သန္တိကံ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။)

† သဟ အန္တေန သန္တိကံ၊ သကတ္တေ ဣကတော။ (သူစိ။)

---

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ အဘိဟရိယတိ–ဖြင့် အဘိဟာရေပုဒ်ကို ကမ္မသာဓနစေနတ္ထပြု ရမည်–ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနရှိ၍ သက်သည်–ကိုလည်း ကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပဗ္ဗယဋ္ဌ။

ခ–ဂ–နှစ်ဝါကျဖြင့် ဘတ္တာဘိဟာရေပုဒ်ကား ဝိသေသနပရနိပါတ ကမ္မ-ဓာရယ် သမာသ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (သမာသလိင်္ဂပဒ။)

ဃ–ဝါကျဖြင့် ဘတ္တမေဝ အဘိဟာရော သတ္တာဘိဟာရော ဟု ဝိသေသန-ပရနိပါတကမ္မဓာရယ်သမာသ် စေနဋ္ဌပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။င–ဝါကျအာဘောဂ်ကို တေဟိ သဟာယကေဟိ ဝါကျ အတိုင်းဖော်လေ။စ–ဝါကျ၌ အဘိမုခါဖြင့် အဘိဥပသာရသည် ဝိသိဋ္ဌ စသော အနက်ကို မဟော၊ အဘိမုခအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပ-သဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဆ–ဝါကျဖြင့် ဘာဝတ္ထအာဘောဂ်ကိုပြသည်။ဘာသာပြန်၍ အာဘောဂ်ဖော်လေ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဘတ္တာဘိဟာရော။ ။ဒန္တစ္ဆေဒနနည်း၊ ဇာံ ဘတ္တာဘိဟာရံ။
ဒန္တသောဓနနည်း။တေဟိ သဟာယကေဟိ–ကြည့်၊

အဘိမုခါ ဟရိံ သု။ ။အဘိမုခအရှ ရှေးရှုသောသူတို့ဖြိုပ်နှင့် ဟရိံ သုအဆောင်သောသူတို့ဖြိုပ် (ဆွေမျိုးချည်း အတူတူဖြစ်၍) မပြားဘဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။စာရိကံ ပက္ကာမိ။ ပါ၊ မြေ၊ ပထမ။ ၇၀–ကြည့်။

(က) ဘိက္ခူနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာတိ သယံ–လ–ပရိစ္စဇိတွာ ဒတွာ၊ (ခ) အယဉ္စိ အာယသ္မာ–လ–အာဂတော။ (ဂ) တသ္မာ အတ္တနော–လ–သယံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိ။ (ဃ) ဉာတိဒါသီတိ ဉာတကာနံ ဒါသီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇၄။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား ဖလ–ဝါကျ၊

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ရှင်သုဒိန်ကား ဆွမ်းအိုးခြောက်ဆယ်တို့ကို စွန့်၍ ဆွမ်းခံဝင်သောဟု ဆို၏။ ထိုမျှလောက် ဆွမ်းရှိလျက် အဘယ့်ကြောင့် ဆွမ်းခံဝင်သနည်း။ မဟိစ္ဆ (အလိုကြီးခြင်း)ဖြစ်သောကြောင့်လော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၁၅။)

ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို့-၍ ခ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယဝါကျ။

* သီးခြားတသွာ၊ ရှိလေရာ၊ မှတ်ပါလဒ္ဓဂုဏ်။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပိဏ္ဍပါတိကော။ ။ပိဏ္ဍပါတံ ဥဉ္ဆတီတိ ပိဏ္ဍပါတိကော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။) ပိဏ္ဍပါတံ။ ဆွမ်းကို။ ဝါ-အမှတ်မရှိသော အာဟာရကို။ ဥဉ္ဆတိ၊ ရှာမှီးတတ်၏။ ဣတိ ပိဏ္ဍပါတိကော။ ပိဏ္ဍပါတ+ဏိက-ပစ္စည်း။ ဥဉ္ဆတိ တဒ္ဓိတ်။

ပိဏ္ဍပါတအရကား ဆွမ်း၊ ဝါ-အမှတ်မရှိသော အာဟာရ ရ၏။ ယင်း၏ ရဟန်းဒြပ်နှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက၊ ကမ္မ ကမ္မိအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏိက-ကား ရဟန်းဒြပ်ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပိဏ္ဍပါတိကော၊ ဆွမ်း၊ ဝါ-အမှတ် မရှိသော အာဟာရကို ရှာမှီးသော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-ဆွမ်းခံလေ့ရှိသော။ (ဝေါဟာရတ္ထ။)

တနည်း။ ။ပိဏ္ဍာယ ပတိတုံ စရိတုံ ဝတ္တမေတဿာတိ ပိဏ္ဍပါတိကော။ (ပါရာ၊ ယော ၁၀၆။) တဿ ဘိက္ခုနော၊ အား။ ပိဏ္ဍာယ။ ဆွမ်းအလို့ငှာ။ ပတိတုံ စရိတုံ၊ လှည့်လည်ခြင်းငှာ။ ဝတ္တံ၊ ဝတ္တရားသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သော ပိဏ္ဍပါတိကော။ တဒ္ဓိတ် တဿိလ ဝိဂ္ဂဟ။ ပိဏ္ဍာယ ပတတိ စရတိ သီလေနာတိ ပိဏ္ဍပါတိကော ဟုလည်း ဝိဂ္ဂဟပြုနိုင်သည်။ အတူတူပင်။

သပဒါနစာရီ။ ။ဒီယတေ အဝခဏ္ဍိယတေ (ပိုင်းဖြတ်ခြင်း) ဒါနံ။ ဒါနတော အပေတံ အပဒါနံ။ အပဒါနေန (ပိုင်းဖြတ်ခြင်းမှ ကင်းခြင်းနှင့်) သဟ ဝတ္တတီတိ သပဒါနော။ သပဒါနော (ပိုင်းဖြတ်ခြင်းမှ ကင်းခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော) စာရော (လှည့်လည်ခြင်း) သပဒါနစာရော။

http://www.dhammadownload.com

သပဒါနစာရီ၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်းမှ ကင်းခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော လှည့်လည်ခြင်း။ ဝါ—အိမ်တွေကို ကျော်လွှားမသွားပဲ အိမ်စဉ်အတိုင်း သွားခြင်း။

မှတ်ချက်။ ။သဟ အပဒါနေန စရိတုံ သီလ မဿာတိ သပဒါနစာရီ ဟု (ပါရာ၊ ယော၊ ၁၀၆—၌ ဆို၏။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ပရိစ္စဇိတုကာမဖြင့် ဝိဿဇ္ဇေတုကာမ၌ ဝိဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ သဇ္ဇဓာတ်သည် ဤ၌ စီရင်ခြင်း=သဇ္ဇနအနက်ကို မဟော, စွန့်ကြဲခြင်း=စာဂ အနက်ကို ဟောသည်—ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ ဓာတိယဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သဇ္ဇော၊ သဇ္ဇဓာတ်သည်။ နိဗ္ဗျူ၊ နီရှေး ဝိရှေး ဥရှေးရှိမူ။ စာဂေ၊ စွန့်လွှတ်ခြင်း၌ ဖြစ်၏—ဟူသော ဓာတွတ္ထကို ထောက်၍ အာဘော်ဖော်သည်။

ဒတ္ဆာ—ဖြင့် စွန့်ကြဲခြင်း=ပရိစ္စဇနဟူသည် ပေးလှူခြင်း ဒါနပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ—ဝါကျ၌ ဉာတကာနံ ဒါသီဖြင့် ဉာတိဒါသီပုဒ်ကို ဉာတိဘူတာ ဒါသီဟု အဘိန္နနိဿိတသမာသ် (ကမ္မဓာရယ်သမာသ်) ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ဉာတကာနံ ဒါသီ ဟု ဘိန္ននိဿိတ သမာသ် (ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်) ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဘိန္န၊ အဘိန္နအသုံးကား ပါရာ၊ ဂံသစ်—ဆရာ၏ အသုံးတည်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇—၌ အန္တောဇာတတာယ ဝါ ဉာတိသဒိသီ ဒါသီတိ ဉာတိဒါသီဟုဆိုသည်။ အိမ်ပေါက်ကျွန် ဖြစ်၍ ဆွေမျိုးလို ဖြစ်နေသော ကျွန်မ ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဉာတိဒါသီ၊ ဆွေမျိုးတို့၏ ကျွန်မသည်။ (ငွ။) ဝါ—ဆွေမျိုးနှင့်တူသော၊ ဝါ—ဆွေမျိုးလို ဖြစ်နေသော ကျွန်မ။ (ဋီ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဉာတိဒါသီ။ ။အတူဖြစ်သောဆွေမျိုး၏ ဉာတိအမည်ကို အတူရှိသော ဆွေလိုမျိုးလို ဖြစ်သော အိမ်ပေါက်ကျွန်မ၌ တင်စား၍ ကျွန်မကို ဉာတိဟုဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သပဒါနစာရံ စရိတုကာမောဒ္ဌ ဥပစာကို စာရိကံ ပက္ကာ မိန္နင့်အတူ အဘေဒဘေဒူပစာကြံ။

(က) အာဘိဒေါသိကန္တိ ပါရိဝါသိကံ-လ-ပူတိဘူဘါ၊ (ခ) တတြာ ယံ ပဒတ္ထော-လ-အာဘိဒေါသိကော။ (ဂ) ကေရတ္တာတိက္ကန္တသာ ဝါ -လ- အာဘိဒေါသိကောတိ။ (ဃ) တံ အာဘိဒေါသိကံ။ (င) ကုမ္မာသန္တိ ယဝကုမ္မာသံ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ ဝါကျ။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် အာဘိဒေါသိကဟူသည့် သိုထားအပ်ပြီးသော၊ ဝါ- သိုးလေပြီးသော (မုယောမုန့်)၊ တည့်လွန်သော (မုယောမုန့်) ဟု အာဘိ ဒေါသိကပုဒ်၏ အဓိပ္ပာယ်တ္ထ အကျဉ်းကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်း အာဘိဒေါသိကပုဒ်၏ သဒ္ဒတ္ထ အကျယ်ကို ဖွင့်ပြခြင်းငှာ တတြာယံ စသော ဝါကျကို မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။တတြာယံ ပဒတ္ထော-ကား ဝိတ္ထာရ၏ အခြေခံ=ပါဒက ဝါကျ=စကားမျိုး, စကားကိုး, စကားရိုး, ဝါကျတွင် စကားမျိုး (ပါဒက) ဝါကျဟု မှတ်။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄-ရင်ဒပါလသုတ်အဖွင့်၌ တတ္ထာယံ ပဒတ္ထောဟုရှိသည်။

ခ-ဝါကျထွင် အဘိဒေါသော၀ အာဘိဒေါသိကော-ကား ဝါကျာ ရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ပူတိ-လ-အဘိဒေါသောကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျသာရတ္ထနှင့် ဝိမတိကျမ်းတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့်-အာဘိဒေါသိကောပုဒ်ကို ဒေါသေန အဘိဘူတော၊ အဘိဒေါသော။ အဘိဒေါသော၀ အာဘိဒေါသိကောဟု အစိတ်အပေါင်း ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ အဘိဒေါသံ ဂတော ပတ္တော အတိက္ကန္တောတိ အာဘိဒေါသိကောပြုဟု ပြလိုရကား ဂ-ဝါကျမိန့်။

တနည်း-ဝိမတိကျမ်းတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့်-လ-ပြဆိုပြီး၍ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေတူပြီ) ယခုအခါ၌ ဒေါသသဒ္ဒါကား ရတ္တိပရိယာယ်၊ ဒေါသေ အဘိဂတ္တော ပရိဝုတော အာဘိ ဒေါသိကောပြုဟု ပြလိုရကား ခ-ဝါကျမိန့်။(ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂၊ ၄၁၆။)

http://www.dhammadownload.com

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။ (တေဟိ သဟာယကေဟိ ဝါကျနှင့် အတူတူပင်။)

ငံ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်ကို သက်ဆိုင်ရာအာဘော်နှင့် တွဲစပ်၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ခေတုပစ္စယာဒီဝိဘာဂ

ပရိဝါသ။ ။ပရိဝသီယိတ္ထာတိ ပရိဝါသော။ (ရူ။ ၆၂၇။)

ပါရိဝါသိက။ ။ပရိဝါသပုဒ်+ဏိက-ပစ္စည်း။

ပါရိဝါသိကပုဒ်မှတ်ဖွယ်

ပရိဝါသပုဒ်ကား ပရိပုဗ္ဗ+ဝသဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။ ဝသ နိဝါသေ-လ-ပရိဝါသော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၇၄။ ပရိဝသီယိတ္ထာတိ ပရိဝုဋ္ဌော ပရိဝါသော။ ရူ၊ ၆၂၇-အရ နေပြီး၊ တည်ရှိပြီးသည်ကို ပရိဝါသဟု ဆိုသည်။ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံဟု ဆိုလျှင် ဗြဟ္မစရိယတရား သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်မှာ တည်နေတည်ရှိပြီးဟုအဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ပါရိဝါသိယဆန္ဒဒါနေနာတိ ပရိဝုတ္ထေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၉ အဖွင့်ဖြင့်လည်း "ပရိဝါသ" ဟူသည်ကြာမြင့်စွာ(တည်ရှိသင့်သောအချိန်ထက်ပိုမို) တည်ရှိနေခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ပါရိဝါသိယ ၄-မျိုးတွင် ရတ္တိပါရိဝါသိယအဓိပ္ပာယ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။ ဒေါ်သာတိ ရတ္တိ။ တတ္ထ အဘိဝုတ္ထံ ပရိဝုသိတံ အာဘိဒေါ်သိကံဟု ဖွင့်သော ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀-ကိုရှုလျှင်လည်း ဒေါ်သေ ရတ္တိယံ၊ ညဉ့်၌။ အဘိဝုတ္ထံ၊ တည်ရှိပြီးသော အစားအစာ။ အာဘိဒေါ်သိကံ၊ ညဉ့်၌တည်ရှိပြီးသော အစားအစာ။ အချိန်လွန်သော အစား အစာ ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ "ပရိဝါသ" ပုဒ်ကို ပရိဝသီယိတ္ထာတိ ပရိဝါသော၊ (တည်ရှိပြီးသော အစားအစာသည်။) ပရိဝါသော ဝေ ပါရိဝါသိကော (တံ ပါရိဝါသိကံ) ဟု သွတ္ထဆင့်၍ ပြီးသောပုဒ်ဟု မှတ်ရာ၏။ (အချို့ကား ဝါသဓာတ်ဖြင့်ကြံကြသေး၏၊ အကြံလွန်ခြင်းသာတည်း။) သို့ဖြင့် အာဘိဒေါ်သိကံ ပုဒ်ကို ပါရိဝါသိကံ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် အဓိပ္ပာယတ္ထ ဖွင့်ကြောင်း သိနိုင်သည်။

ကုမ္ဘာသ။ ။ကုလဓာတ်+သက်ပစ္စည်း။ (ထောမဉ္ဇထက်ဝက်ကျက်သောမုန့်။ ဝါ-မကျက်တကျက်မုန့်ဟုဆိုသည်။)

† ကုလတိ ပတ္ထရတီတိ ကုမ္မာသော၊ ဘက္ခဝိသေသော။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၅၁။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် အာဘိဒေါသိကဟူသည် တည်ရှိသင့်သောအချိန်ထက် တည်ရှိပြီးသော၊ ဝါ-အချိန်လွန်ပြီးသော၊ ဝါ-သိုထားအပ်ပြီးသော၊ ဝါ-သိုးလေပြီးသော(ကုမ္မာသ)တည်း၊ တည၌လွန်သောကြောင့် ပုပ်သိုးလေပြီးသော (ကုမ္မာသ)တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အာဘိဒေါသိကံပုဒ်ကို ပါရိဝါသိကံဟုဖွင့်ပြီးနောက် **ကော**ရတ္တာတိက္ကန္တံဟု ထပ်ဖွင့်သည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။အာဘိဒေါသိကံ၊ သိုထားအပ်ပြီး (သိုးလေပြီး) သော။ ကုမ္မာသံ၊ကို။ ဝါ-တည၌လွန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပုပ်လေပြီးသော။ (ကုမ္မာသံ-စပ်။)

မှတ်ချက်။ ။ကောရတ္တာတိက္ကန္တံ။ ကောရတ္တာတိက္ကန္တတ္ထာဟု ဟိတ်ပြပ်ပါ။ ဟေတုမန္တဝိသေသနတည်း။

* ဝိသေသျစပ်ရာ၊ ကြိယာ၌၊ ဟိတ်လည်းဆိုက်မူ၊ ဟေတုမန္တ၊ ဝိသေသန၊ ဆိုစကြ၏။ (ဘုရားကြီး)

ခ-ဝါကျ၌ ပထမအဖွင့်ဖြင့် အဘိဒေါသော၌ အဘိသဒ္ဒါသည် ဝိသိဋ္ဌအနက်ကို မဟော၊ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း=အဘိဘဝနအနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဒေါသဟူသည် ပုပ်သိုးခြင်းအပြစ်ဒေါသပင်တည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကောကိလေန အဝကုဋ္ဌံ ဝနံ အဝကောကိလံ ကဲ့သို့ ဒေါသေန အဘိဘူတော အဘိဒေါသောဟု တတိယာအဗျယီဘာဝသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။　၂။ ဘာဝတ္ထ။　၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဒေါသေန အဘိဘူတော အဘိဒေါသော။ ဒေါသေန၊ ပုပ်သိုးခြင်းဟူသော အပြစ်သည်။ အဘိဘူတော၊ နှိပ်စက်အပ်သည်တည်း။ အဘိပုဒ်+ဒေါသပုဒ်။ တတိယာအဗျယီဘာဝသမာသ်။

ဒေါသ-အရကား ပုပ်သိုးခြင်းအပြစ်ဒေါသသည် မုချ။ ယင်း၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော ကုမ္မာသနှင့် ဂုဏ် ဂုဏော-သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အာဘိဒေါသိကပုဒ်လုံးအရကား ထို-သော ပုပ်သိုးခြင်းအပြစ်သည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော ကုမ္မာသ ရ၏။ (ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်။)

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ အဘိဒေါသောဇဖြင့် အာဘိဒေါသိကောပုန်ကို အဘိဒေါ- သော၀ အာဘိဒေါသိကောဟု သဒ္ဓိတတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း၊ ဏိကပစ္စည်း၏ သဒ္ဓိတတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကို-လည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပဒ္ဓယဋ္ဌ။

အနက်ယောဇနာ။ ။အာဘိဒေါသိကံ၊ ပုပ်သိုးသည်၏အဖြစ်၊ ဝါ-ပုပ် သိုးခြင်းအပြစ်ဒေါသသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ (ကုမ္မာသံ ဌစပ်။)

ဂ-ဝါကျ၌ နာမ်သညာဖြင့် အာဘိဒေါသိကဟူသည် တညဉ့်လွန်ပြီးသော အစားအစာ၏ နာမည်တည်း။ ဝါ-ရုဠှီသညာတည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို လည်းကောင်း၊ ကောရတ္တာတိက္ကန္တသဖြင့် (ရုဠှီသညာပင်ဖြစ်စေ၊ ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် ကား) အဘိဒေါသံ အတိက္ကန္တော အာဘိဒေါသိကောဟု အတိက္ကန္တတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္တပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း၊ ဏိကပစ္စည်း၏ အတိက္ကန္တတဒ္ဓိတ်၌ သက် သည်ကိုလည်းကောင်း၊ အဘိဒေါသသဒ္ဒါ ကေရတ္တိ=တညဉ့် (အဋ္ဌကထာ အလို) ဝါ-မိုးသောက်ယံ=ပစ္စူသကာလ(သာရတ္ထ)ကို ဟောသည်-ကိုလည်း ကောင်း သိစေသည်။

၁။ ဘာဝဋ္ဌ၊ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၃။ ပဒ္ဓယဋ္ဌ၊ ၄။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ၊

အနက်ယောဇနာ။ ။အာဘိဒေါသိကံ၊ တညဉ့်ကို၊ ဝါ—မိုးသောက် ကာလကိုလွန်သော(ကုမ္မာသ)။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၇-အဘိဒေါသံ ဝါ စသည်၌ အဘိဒေါသံ၊ ညဉ့်ဦးယံကို။ အတိက္ကန္တော၊ လွန်သည်တည်း—ဟူသည် ပစ္စူသံ ဂတော ပတ္တော-မိုးသောက်ယံသို့ ရောက်သည်တည်းဟု အဓိပ္ပာယ်ယူမှုသာဖြောင့်မည်။ အဘိဒေါသကို ပစ္စူသဖွင့်သည်ဟု ယူလျှင် မကောင်း၊ အာဘော်၌ အဘိ ဒေါသကို ပစ္စူသဟော ဟု ဖော်သည်ကား အများနှင့်မဆန့်ကျင်လို၍သာ ဆို သည်ဟု မှတ်။

ဝိမတိအာဘော်

ဂ-ဝါကျဖြင့် အာဘိဒေါသိကော၌ ဒေါသသဒ္ဒါ၏ ရတ္တိ=ညဉ့်အနက်ဟော သည်—ကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသေ အဘိဝုတ္တံ အဘိဒေါသံဟု အဗျယီဘော သမာသ် ဝစနတ္တပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ အဘိဒေါသံ ဧဝ အာဘိဒေါသိကံ ဟု သဒ္ဓိတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္တပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဏိကပစ္စည်း၏ သဒ္ဓိတ- တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်—ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ၊ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ၊ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၄။ ပဒ္ဓယဋ္ဌ၊

http://www.dhammadownload.com

† ဒေါသာတိ ရတ္တိ။ တတ္ထ အဘိဝုတ္ထံ ပရိဝုသိတံ အာဘိဒေါသိကံ။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀။)

အနက်ယောဇနာ။ ။အာဘိဒေါသိကံ၊ ညဥ့်၌-တည်ရှိပြီး-သိုထားအပ်ပြီး-သော (ကုမ္မာသ)။

မှတ်ချက်။ ။ဓာန်၊ ၆၇-၌။ အဘိဒေါသော ပဒေါသောထ-ဟု အဘိ-ဒေါသသဒ္ဒါ ညဥ့်ဦးယံအနက်ကို ဟောကြောင်း ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ အဘိ-ဒေါသံ အတိက္ကန္တော အာဘိဒေါသိကော=ညဥ့်ဦးယံကို ကျော်လွန်သောဟု အနက်ပေးလေ။ ဿ-ဝါကျ၌ အာဘော် တေဟိ သဟာယကေဟိနှင့် တူပြီ။

င-ဝါကျ၌ ယဝကုမ္မာသံ-ဖြင့် ကုမ္မာသအရ မုဂ္ဂကုမ္မာသကို မယူရ။ ယဝ-ကုမ္မာသ (မုယောမုန့်) ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ပဲနောက် စသည်တို့ဖြင့် ပြုအပ်သောမုန့်လော စုဗ်ကြောင့် ကုမ္မာသန္တိ စသည်မိန့် ဟု မအူသျ ကျမ်းတက်သည်။ လျဉ်းပါး၍ ကျမ်းတက် ခြင်းပင်တည်း။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

ယဝေဟိကတော ကုမ္မာသော ယဝကုမ္မာသော။ ယဝေဟိ၊ မုယောတို့ဖြင့်။ ကတော။ ပြုအပ်သော၊ ကုမ္မာသော၊ မုန့်တည်း။ (အစားအစာအထူးတည်း။) ယဝပုဒ်+ကုမ္မာသပုဒ်။

ယဝ-အရကား မုယောတို့ဒြပ်သည် မှချ။ ယင်း၏ ပြုအပ်သော မုန့်နှင့် ဝိကာရီ ဝိကာရ၊ ပကတိ ဝိကတိ စပ်ခြင်း သမ္ဗာန်သည် ဌာနူပစာ။ ယဝကုမ္မာသ-အရကား ထို-အပ်သော မုယောတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော မုန့်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၇-၌ ယဝကုမ္မာသန္တိ ယဝဘတ္တေန ကတကုမ္မာသံဟု ဖွင့်သည်။ ယဝဘတ္တေန (မုယော ထမင်းဖြင့်) ကတံ (ပြုအပ်သော) ကုမ္မာသံ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

ပူတိဘာဝ။ ။ပူတိနော ဘာဝေါ ပူတိဘာဝေါ။ (ပူတိကား ပူဓာတ်+တိ-ပစ္စည်း၊ အပုပ်ဟောလျှင် နပုလ္လိင်၊ ဝိသေသနဖြစ်လျှင်တိလိင်၊ အရာဌာနသို့ လိုက်၍ ဆုံးဖြတ်ရသည်။ (ဓော၊မ)

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အဘိဒေါသိက။ အာဘိဒေါသိက။ ။အဘိဒေါသိကော အာဘိဒေါသိ-ကောတိ စ ဒွေ ပါဌာ။ ကသ္မာ? ဒီဃဿ အနိစ္စတ္တာ။ ပါရာ။ ယော။ ၁၊ ၁၀၆။) ဒီဃ ဝုဒ္ဓိ တို့၏ မမြဲသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝုဒ္ဓိ မပြုလျှင် အဘိဒေါသိ-ကော၊ ပြုလျှင် အာဘိဒေါသိကော။ ၂-ချက်သင့်။

http://www.dhammadownload.com

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ကုမ္ဘာသံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော 'မုဂ္ဂကုမ္ဘာသ ယဝကုမ္ဘာသတို့၏ 'ကုမ္ဘာသ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ယဝကုမ္ဘာသ၌ တင်စားလေ။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ- သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ)

(က) ဆဋ္ဌေတုကာမာ ဟောတီတိ-လ-ဆဋ္ဌေတုကာမာ ဟောတိ။ (ခ) သစေ တန္တိ သစေ တံ။ (ဂ) ဘဂိနီတိ အရိယဝေါဟာ- ရေန ဉာတိဒါသိံ အာလပတိ။ (ဃ) ဆဍ္ဍနီယန္တိ ဆဋ္ဌေတဗ္ဗ သဘာဝံ။ (င) ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ-လ-အာကိရာဘိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

❁ ဂါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ဆဋ္ဌေတုကာမာ စသည်ဖြင့် ဆွေမျိုးတို့၏ ကျွန်မသည် အာဘိဒေါသိကကုမ္ဘာသကို စွန့်ပစ်ခြင်းငှာ အလိုရှိသောဟု မိန့်၏။ အဘယ့်ကြောင့် ယင်း အာဘိဒေါသိကကုမ္ဘာသကို စွန့်ပစ်ခြင်းငှာ အလိုရှိပါ သနည်း။ (ကသ္မာ ဆဋ္ဌေတုကာမာ ဟောတိ-ဟု ပုစ္ဆာထုတ်။) ယင်း အာဘိ ဒေါသိကကုမ္ဘာသကို အယုတ်သဖြင့် ကျွန်နှင့် အမှုလုပ်တို့ (အားလည်း ကောင်း) နွားအပေါင်းတို့ (အားလည်းကောင်း) သုံးဆောင်ထိုက် (သုံး ဆောင်ကောင်း၊ သုံးဆောင်နိုင်) သည်မဟုတ်လော။ (အပရိဘောဂါရဟော ဟူသော အဖြေဝါကျ၌ အ-ကိုပယ်၍ အာဘော်ပြု။) အကယ်၍ သုံးဆောင် ထိုက်ပါလျက် စွန့်ပစ်လို၏ဟု ဆိုလျှင် အနက်နှင့်သဒ္ဒါ ဆန့်ကျင်ခြင်း အတ္ထသဒ္ဒ၊ ဝါ-ဝါစ္စဝါစက ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ ရောက်ရာ၏-ဟု စောဒနာ ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ယင်းစောဒနာကို မိမိကိုယ်တိုင် သောနေ့ာလိုရကား ယသ္မာစသော သံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။ အဓိပ္ပာယ် ပါဠ်လျှောက်ပြန်လေ။

မှတ်ချက်။ ။မအူသျှဠ်ဠ "ကောင်းသေးလျက် မသုံးဆောင်ထိုက်သော ကြောင့် စွန့်ခြင်းငှာ အလိုရှိသလော ဟု စုဒ်ကြောင့် ဆဋ္ဌေတုကာမာ စသည် မိန့်" ဟု ကျမ်းတက်သည်။

ခ-ဂ-ဃ-၃-ဝါကျလုံး ပက္ခန္တရချည်းသာ။

င-ဝါကျကား (ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထကိုပြသော်) ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ထို-၍ ခ-ဂ- ဃ-ဝါကျကား သခေ်ပဝါကျ။

င-ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတို့ဖြင့်သစေ တံ စသောပုဒ်တို့၏ပဒတ္ထအကျဉ်းကိုပြဆို တော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထ အကျယ်ကို ပြခြင်းငှာ င-ဝါကျကိုမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညာသ်ကောက်

အယုတ္တသမာသ်ညာသ်ကောက်နည်း

အပရိဘောဂါရဟော။ ။ပူတိဘူတဘာဝေန ပရိဘောဂံ နာရဟတီတိ အပရိဘောဂါရဟော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇။) ယော အာဘီဒေါသိကော ကုမ္ဘာသော၊ သည်။ ပူတိဘူတဘာဝေန၊ ပုပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-ပုပ် သောကြောင့်၊ ပရိဘောဂံ၊ သုံးဆောင်ခြင်းကို၊ နာရဟတိ မထိုက်။ ဣတိ သော အာဘိ-လ-သော အပရိဘောဂါရဟော။ ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ အယုတ္တသမာသ်။ န-ပုဒ် + ပရိဘောဂပုဒ် + အရဟဓာတ် + အ-ပစ္စည်း။

ပရိဘောဂဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား သုံးဆောင်ခြင်းသည် မုချ။ ယင်း၏- မထိုက်သော အာဘိဒေါသိကကုမ္ဘာသနှင့် ကမ္မကမ္မီအဖြစ်ဖြင့် စပ် ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ (သမာသ်ကောက်)။ န-အရကား ပဋိသေဓ ဘောဂတ်ရ၏။ အရဟဓာတ် အရကား ပုပ်သိုးလေပြီးသော မုယောမုန့်ဟူ သော အင်္ဂကလာပ်ရုပ် ဂ-ခု၏ ဥပါဒ်သည် မုချ။ အ-ပစ္စည်း အရကား ဥပါဒ်ဝန္တဖြစ်သော မသုံးဆောင်ကောင်းသော ပုပ်သိုးလေပြီးသော မုယော မုန့် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ပရိဘောဂံ နာရဟတိ-ဟု ပဋိသေဓ န-ပုဒ်ကို (အပရိ ဘောဂဝယ်) ယှဉ်လျက်ရှိသော ပရိဘောဂပုဒ်နှင့်မစပ်ပဲ ဝေးသောအရဟပုဒ် နှင့် စပ်၍ဖွင့်သဖြင့် အပရိဘောဂါရဟောပုဒ်ကို အယုတ္တသမာသ်ဟု သိရ ၏။ (အသမ္ဗဂုဏဒါယကတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၀-ကို သမ္ဗဂုဏံ န ဒဒါတိဟု သာရတ္ထ ဖွင့်ရာ၌လည်း အယုတ္တသမာသ်ဖွင့်ပင် ဖြစ်သည်။) ဤ အယုတ္တ သမာသ်ကို အပြာဟ္မဏော ကဲ့သို့လည်း ညာသ်ကောက်နိုင်သည်။ အောက်ပါ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညာသ်ကောက်ကို ရှုလေဦး။ ပုဒ်စစ်နည်းတည်း။

တနည်း-အယုတ္တသမာသ်ညာသ်ကောက်

အရဟတီတိ အရဟော။ အရဟဓာတ် + အ-ပစ္စည်း။ ပရိဘောဂံ အရဟော ပရိဘောဂါရဟော။ န ပရိဘောဂါရဟော အပရိဘောဂါ ရဟော။ (ပရိဘောဂါရဟော၊ သုံးဆောင်ခြင်းကို ထိုက်သည်။ န၊ မဟုတ်။)

န-ဟူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား ပဋိသေဓဘောဂတ်ရ၏။ ယင်း၏ သုံးဆောင်ကောင်းသောအစာနှင့် ဂုဏ်ဂုဏီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အပရိဘောဂါရဟောဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား မသုံး ဆောင်ကောင်းသော ပုပ်သိုးလေပြီးသော မုယောမုန့်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဒါသ။ ။ဒါဓာတ်+သ–ပစ္စည်း။ ဒါတဗ္ဗောတိ ဒါသော။ သူစိ၊ (ဓာန်ဋီ။ ၂၃၆။ ၅၁၄။ ၆၇၈။ နေတ္တိ။ ၅၈–တို့၌ ဓာတ် ပစ္စည်း ဝိဂ္ဂဟ အမျိုးမျိုးကြံကြသေး၏။)

ဗဟိ။ ။သတ္တမျတ္ထ နိပါတ်။ ဓာန်။ ၁၁၅၃။ သူစိ။

ကစဝရ။ ။ကစဿ ဝရော ကစဝရော။ ကစဿ၊ အမှိုက်သယ်စရာကို။ ဝရော၊ အလိုရှိအပ်ရာတည်း။ ဣတိ ကစဝရော။ (အမှိုက်။)

† နာနာဝိဓေ သင်္ကာရေ (အမှိုက်တို့ကို) ရာသိကရဏဝသေန ကစတိ ဗန္ဓတိ ဧတေနာတိ ကစော၊ သော ဧတ္ထ ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ကစဝရော။ ဝရ ဣစ္ဆာယံ။ (ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၄။)

ဘဂိနီ။ ။ဘဇဓာတ် + ဏ –ပစ္စည်း + ဣနီပစ္စည်း၊ ဂဟာပတာဒိဂိုဏ်း။ ဘဇီတဗ္ဗာတိ ဘဂိနီ။ ဘဇ သေဝါယံ ဏော၊ ဣတ္ထိယံ ဣနီ။ သူစိ။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ကစဝရံ ဝိယဖြင့် ပါဠိ၌ ကစဝရံ ဗဟိ ဆဍ္ဍေတုကာမာ ဝိယ ဆဍ္ဍေတုကာမာ ဟောတိ -ဟု ဥပမာလင်္ကာရ ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ ယသ္မာ–လ–တသ္မာ–ဖြင့် "အန္တမသော ဒါသကမ္မကရာနမ္ပိ ဂေဟျူပါနမ္ပိ အပရိဘောဂါရဟတ္တာ ဆဍ္ဍေတုကာမာ ဟောတိ–ဟု ဟေတာလင်္ကာရ ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ သစေ တေ–ဖြင့် သစေတေကို တံ ဝတ္ထု သစေ–ဟု အနက် မယောဇနာရ၊ သစေ တေ ဟု ပဒစ္ဆေဒပြု၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္နိလိင်္ဂပဒ။)

ဂ–ဝါကျဖြင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည် မာတုဂါမကို နှမ (ဘဂိနီ) ဟု ခေါ်လေ့ရှိသဖြင့် သုဒိန်ကလည်း အရိယာအသုံးအနှုန်းအားဖြင့် ဘဂိနီဟု ခေါ်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဘဂိနီပုဒ်၏ အာလုပ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပဌမာဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂဝဒ။ ၃။ ဝိဘတျတ္ထ။

ဃ–ဝါကျ၌ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗသဘာဝံ–ဖြင့် ဆဍ္ဍနီယဉ္စ အနီယပစ္စည်းသည် ကရဏသာဓနၞ၌မသက်၊ ကမ္မသာဓန၌သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗောတိ

http://www.dhammadownload.com

ဆဋ္ဌနိယော ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် ပရိယတ္တိ ပညာ စသောအနက်ကို မဟော၊ သဘာဝအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပဉ္စမယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သစေတ်၌ ဓော်ပြသော သမ္ဗန္ဓနာမ်ပုဒ်ကို ရှု၍ ဆဋ္ဌနိယော ဓမ္မော ဝါးယ ဝတ္တုနောတိ ဆဋ္ဌနိယဓမ္မံ။ ဆဋ္ဌေတဗ္ဗော သဘာဝေါ ဝေါယ ဝတ္တုနောတိ ဆဋ္ဌနိယသဘာဝံဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ သဘာဝ သဘာဝ ဝဏ္ဏစပ်လေ။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဆဋ္ဌနိယဓမ္မ၊ ဆဋ္ဌနိယဓမ္မ။ ။ဆဋ္ဌော၊ ဆဋ္ဌော၊ ဆဋ္ဌနေ စ။ ။ဓာတွတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်း၊ ဆဋ္ဌ ဆဋ္ဌနေ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၉၉။ ဆဋ္ဌ ဆဋ္ဌနေ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၉၇-ဟု ဆဋ္ဌ-ဆဋ္ဌဓာတ် ၂-မျိုးလုံးပင် စွန့်ခြင်းအနက် ဟောကြောင်း ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ လာသောကြောင့် ၂-ပါဌ်သင့်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဂေါ်ရူပါနံ။ ။ဂေါ်အရ နွားနှင့် ရူပအရ အပေါင်းတို့မပြားဘဲ ပြား သကဲ့သို့ဆိုသောကြောင့် (ဘိက္ခူနံ သံဃော ဘိက္ခု သံဃော ကဲ့သို့) အဘေဒ-ဘေဒူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဆဋ္ဌနိယဓမ္မ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါ၏အတ္ထုဒ္ဒါရကိုရှု၍ ကေဒေသျူ၊ သမုဒါယူပစာ တင်လေ။

† ဓမ္မော သဘာဝေ ပရိယတ္တိ ပညာ၊
ဉာယေသု သစ္စပ္ပကတီသု ပုညေ။
ဉေယျေ ဂုဏာစရသမာဓိသူပိ။
နိဿတ္တတာပတ္တိသု ကာရဏာဒေါ။ (ဓာန်၊ ၇၇၄။)

(က) ကိံ ပန ဇဝံ ဝတ္တုံ လဗ္ဘတိ-လ-န ဟောတီတိ။ (ခ) န ဟောတိ။ (ဂ) ကသ္မာ။ (ဃ) နိယာဠှပရိဂ္ဂဟတ္တာ။ (င) ယဉ္စ ဆဋ္ဌနိယဓမ္မံ-လ-ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ (စ) တထာဟိ-လ-အာကိရာတိ အာဝစ။ (ဆ) တသ္မာယံ ဝေရူပ်-လ-န ကုက္ကုစ္စာယိ-တဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၄။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျကား ပစ္ဆာဝါကျ။ ခ-ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ကာရဏာပုစ္ဆာဝါကျ။ ဃ-ဝါကျကား ကာရဏာဝိသဇ္ဇနာဝါကျ။

င-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား သခေပဝါကျ။ (မအူသု။) တနည်း-င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂကရဏ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂယ။ (ရွှေဥမင်သျှ။)

ဆ-ဝါကျ၌ တသ္မာ-လ-ပရိဘုဥ္စတဗ္ဗံကား အနွယ။ န ကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံကား ဗျတိရေကဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

အရိယဝံသိကော။ ။အရိယဝံသံ ပူရေတီတိ အရိယဝံသိကာ။အရိယဝံသံ၊ အရိယဝံသအကျင့်ကို။ ပူရေန္တိ၊ ဖြည့်ကျင့်ကုန်၏။ ပူရေန္တိတဒ္ဓိတ်။ အရိယဝံသ ပုဒ်+ဣက—ပစ္စည်း။ (သာရတ္ထ၌ ပူရကာန်ဖြင့် ပူရေန္တိတဒ္ဓိတ်ကိုပြသည်။)

အရိယဝံသအရကား အရိယဝံသအကျင့် (အရိယာနွယ်ဝင် သူတော်စင်တို့၏ ကျင့်စဉ်) ရ၏။ ယင်း၏ ဖြည့်ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြပ်နှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက၊ ကမ္မကမ္မီ စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဣက-ပစ္စည်း အရကား ထို—လော အရိယဝံသအကျင့်ကို ကျင့်သောသူတို့ဖြပ် ရ၏။

အဂ္ဂအရိယဝံသိကော။ အရိယဝံသိကာနံ အဂ္ဂေါတိ အဂ္ဂအရိယဝံသိကော။ အရိယဝံသိကာနံ၊ အရိယဝံသအကျင့်ကို ကျင့်သောသူတို့တွင်။ အဂ္ဂေါ၊ မြတ်သည်တည်း။ ဒုတိယာနသ (သိနိုဝ်ခဲသော) မဂ္ဂဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။

အရိယဝံသိက—အရကား အရိယဝံသအကျင့်ကို ကျင့်ကုန်သော ရဟန်းတို့ဖြပ် ရ၏။ ယင်း၏ မြတ်သော ရဋ္ဌပါလနှင့် အပေါင်းအစိတ်အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အဂ္ဂအရိယဝံသိက-အရကား ထို—မှတ်အပ်သော အရိယဝံသအကျင့်ကို ကျင့်ကုန်သော ရဟန်းတို့တွင် မြတ်သော ရဋ္ဌပါလဖြပ် ရ၏။ (ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်။)

† အဂ္ဂအရိယဝံသိကောတိ အရိယဝံသပဋိပတ္တိပူရကာနံ အဂ္ဂေါ ဥတ္တမော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ။)

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဟတ္ထာနံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော လက်တို့၏ ဟတ္ထာနံဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော လက်ကောက်ဝတ်မှစ၍ လက်ဖျားထိုင်အောင်သော လက်

http://www.dhammadownload.com

နှစ်ချောင်းတို့၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော လက်ကောက်—လ—လက်နှစ်ချောင်းတို့ကို ဟတ္ထာနံဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ—သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှဋ္ဌိ။) အဋ္ဌကထာဖွင့်ထောက်၍ ဥပစာကြံ။

ပါဒါနံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ခြေထောက်တို့၏ ပါဒါနံဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သင်းပိုင်အပြင်ဘက်ထွက်သော ခြေထောက်တို့၌ တင်စား၍ သင်းပိုင်အပြင်ဘက်—လ—တို့ကို ပါဒါနံဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူ ပစာ၊ ဝါ—သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှဋ္ဌိ။)

(က) နိမိတ္တံ အဂ္ဂဟေသီတိ—လ—အာကာရံ အဂ္ဂဟေသိ သဏ္ဌာနိ သလ္လက္ခေသိ။ (ခ) ယဋ္ဌေတိ အာရောစနတ္ထေ နိပါတော။ (ဂ) သစေ ဇေ သစ္စန္တိ ဧတ္ထ ဇေတိ အာလပနေ နိပါတော။ (ဃ) ဝေဠိ တသ္မိံ ဒေသေ—လ—ဝေဠုမေဏ္ဍာ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။၁၇၅။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

အာကာရံ-ဖြင့် နိမိတ္တသဒ္ဒါသည် အကြောင်းကာရဏ၊ အင်္ဂဇာတအနက်တို့ကို မဟော၊ အခြင်းအရာအမှတ်အသား(လဥ္ဆန)အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။အာကာရဖြင့် နိမိတ္တံပုဒ်ကို နိမီယတီတိ နိမိတ္တံဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ နိမိတ္တအရ အခြင်းအရာအမှတ်အသားကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

တနည်း။ ။အာကာရံဖြင့် နိမိတ္တသဒ္ဒါသည် ကာရဏ၊ အင်္ဂဇာတ စသော အနက်တို့ကို ဟောသော်လည်း ဤ၌ အာကာရအနက်ကို အလိုရှိအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထယုဒ္ဓါရ ရရာ၌ ဤသုံးချက် ဖော်ပြ။

† နိမိတ္တံ ကာရဏေ ဝုတ္တံ၊ အင်္ဂဇာတေ စ လဉ္ဆနေ။(ဓာန်၊ ၉၇၉။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

နိမိတ္တံ။ ။နိမီယတိ သညာယတီတိ နိမိတ္တံ။ (သာရတ္ထ၊၂။ ဂ။) ယော အာကာရော၊ ကို။ နိမီယတိ သညာယတိ၊ မှတ်သားအပ်၏။ ဣတိ-သော၊ နိမိတ္တံ။ ကမ္မသာဓန။ နိပုဗ္ဗ မာ ဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

မာဓာတ်၏အရ ကတ္တုဠ္ဌကြိယာအရကား ဆွေမျိုးတို့၏ သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်မှုချ။ ကမ္မတ္ထကြိယာကား ထို—အားတက်သော လူ

F.14 A

http://www.dhammadownload.com

ဖြစ်စဉ်အခါ (လူ့ဘဝက) မှတ်သားသောအမှတ်အသား(လက်ခြေအမှတ်အသား)၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည်။ တ-ပစ္စည်းအရထို-အပ်သော လူဖြစ်စဉ်အခါ(လူ့ဘဝက) အခြင်းအရာ အမှတ်အသားရ၏။ (၄+၄ိတို့နှင့် ညှိ၍ ကောက်သည်။)

မှတ်ချက်။ ။အာကာသံ သံဝဏ္ဏနာကိုထောက်၍ နိမိတ္တံပုဒ်ကို(အတ္ထုဒ္ဓေသဥ္ အနေကျ) ကောဒေသျှပ်စာ၊ သမုဒ္ဒါယပ္ပစာတင်။

က-ဝါကျ၌ သဥ္ဇာနိ. သလ္လက္ခေသိ-ဖြင့် နိမိတ္တံ အဂ္ဂဟေသိ=အမှတ်အသားကို ယူ၏ဟူသည် ကောင်းစွာသိခြင်း၊ မှတ်မိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။နိမိတ္တံ၊(လူဖြစ်စဉ်အခါက မှတ်သားထားဖူးသော) အမှတ်အသားကို။ အဂ္ဂဟေသိ၊ ယူပြီ။ (သဒ္ဒတ္ထ။ ကောင်းစွာသိပြီ၊ မှတ်မိ(အမှတ်ရ)သွားပြီ။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ နိပါတောဖြင့် နိပါတပဒပြ။ အာရောစနတ္ထဖြင့် နိပါတလိင်္ဂတ္ထပြ။ သို့ဖြစ်၍ နိပါတလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ဂ-ဝါကျ၌ အာဘောဂ်သံဝဏ္ဏနာလည်း ယင္ဆေတိ စသည်နှင့်တူပြီ။

မှတ်ချက်။ ။ဝေဠိဝါကျ မှတ်ဖွယ်ကို ပါ၊ဖြေ။ ၁၅၆-၌ ရေးခဲ့ပြီ။

(က) အညတရံ ကုဋ္ဋမူလန္တိ တသ္မိံ ကိရ-လ-ဂဏ္ဍာနိ။(ခ) တဿာ တမ္ပိ အညတရဿ ကုလဿ-လ-ကုဋ္ဋမူလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဂ) နဟိ ပဗ္ဗဇိတာ-လ-နိသီဒိတွာ ဘုဥ္ဇန္တီ။ ၄၊ ၁၇၅။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျတွင် အာသနာနိ စေတ္ထ ပညတ္တာနိ ဟောန္တိ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။

ဆရာ၊ ဆရာသည် အညတရံ စသောဝါကျဖြင့် ထိုအရပ်၌ အလှူရှင်တို့၏ အိမ်တို့၌ တခုသောအစွန်၌ ဇရပ်တို့ရှိကုန်သောဟု ဆို၏။(ဘာသာပြန်၄ပနာ။) ဤဇရပ်၌ အခင်းတို့မခင်းဘဲ(ပစ်စလက်ခတ်) ထားကြကုန်သလော-ကြောင့် အာသနာနိ စသည်မိန့်။

က-ဝါကျတွင် ဥပဋ္ဌာပိတံ ဥဒကကဥ္စိယံကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ အာသနာနိဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ (အဖြေရှောင်တက်လေ။)

က-ဝါကျတွင် တတ္ထ-လ-ဘုဥ္ဇန္တိ-ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ တသ္မိံ ကိရ -လ-ကဥ္စိယံကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

F.14.B

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏီယ၊ ဝါ-ကာရဏဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ။ ဝါ-ဗျတိရေကယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား ဖလ၊ ဝါ-ဗျတိရေကယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။နာ ဟိ တက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါဒဋ္ဌိစွဲ-နိယံအရ-န ဟိ ချိ၍တက်လာသောဝါကျကို (၁) ဟေတုဝါကျ၊ ဝါ-ကာရဏဝါကျ။ (၂) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျဟု နှစ်မျိုးခွဲနိုင်သည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ-၌ ကသ္မာ ပန ဤဒိသာယမေဝ သာလာယ အညတရံ ကုသမူလန္တိ အဃမတ္တော ဝုတ္တောတိ အာဟ "န ဟိ ပဗ္ဗဇိတာ" တိ-ဟု ကျမ်းတက်ပြသည်။ ကသ္မာနှင့် ကျမ်းတတ်ပြသဖြင့် ဂ-ဝါကျကို ကာရဏဝါကျဟု ဆိုသည်။ အကြောင်းပြ နိုင်မြဲစေသဖြင့် ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျဟုလည်း ဆိုနိုင်သည့်ပြင် န ပဋိသေဓ ပါနေ သဖြင့် ဗျတိရေကယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျဟုလည်း ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေသည်။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ပါဠိ၌ အညတရံ ကုသ္မမူလံဟု သာမညရှိ သည်ကို ဤဒိသာယ သာလာယ အညတရံ ကုသ္မမူလံ (ဤသို့သဘောရှိသောဆွမ်း စားဇရပ်၏ နံရံခြေ)ဟု ဆိုသနည်း။ အညတရံ ကုသ္မမူလံ (အမှတ်မရှိသောဇရပ် ၏ နံရံခြေ) ပင် မဟုတ်လော-ကြောင့် န ဟိ စသည်မိန့်။ (တသ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထိအောင် အနက်ပြန်၍ အဓိပ္ပာယ်ရေးပါ။) (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ဂ။ ပါရာ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၉။)

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဒါနပတီနံ။ ။ဒါနဿ ပတယော ဒါနပတီ (တေသံ)။ ဒါနဿ၊ လှူ ဖွယ်ဝတ္ထု၏။ ပတယော၊ ပိုင်ရှင်တို့တည်း။ ဒါနပတီ=တို့။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်-သမာသ်။ ဒါန+ပတိ။

ဒါန-အရကား လှူဖွယ်ဝတ္ထုသည် မှချ။ ယင်း၏ပိုင်ရှင်နှင့် သံ သာမိ၊ အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ ဒါနပတိ အရကား အလှူရှင်တို့ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဒါနပတီနံပုဒ်ကား ဗဟုဝုစ်ပုဒ်ဖြစ်၍ဗဟုဝုစ်ဝိဂ္ဂြိုဟ်ပြုရသည်။ သတိပြု။

† ဒါနပတိ (အံ၊ ၂။ ၃၃-၄) တိ ယံ ဒါနံ ဒေတိ၊ တဿ ပတိ ဟုတွာ ဒေတိ။ (အံ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၂၀။) ဒါနပတိတိ ဒါနသာမိနော။ (သီ၊ ဋ္ဌီ။ သစ်၊ ၂။ ၇၃။)

---

http://www.dhammadownload.com

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဃရ။ ။ဃရဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။ ဝါ-ဂဟ ။

† ဃရ-သေစနေ ဏော။ ဃရတိ (သွန်းလောင်းတတ်၏) ကိလေသ-ဝဿ (ကိလေသာမိုး) မေတ္ထာတိ ဃရံ။ ဂဃတီတိ ဝါ ဃရံ။ ဂဟဿ ဃရာဒေသော။ ကမ္မနိ ဏော။ (သူစိ။)

သာလာ။ ။သလဓာတ်+အ-ပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။ (သူစိ။)

ကဋ္ဌိယ။ ကပုဒ်+အဋ္ဌိယပုဒ်+တ-ပုဒ်။ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။

† ကေန ဇလေန အဋ္ဌိယံ အဘိဗျတ္တံ အဿာတိ ကဋ္ဌိယံ။ (သူစိ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ကုဋ္ဋမူလံ၊ ကုဋ္ဌမူလံ။ ။ကုဋ္ဋ ဆေဒနေ၊ ကုဋ္ဋတိ မဂ္ဂန္တိ ကုဋ္ဋံ။ (ဓာန်၊ ဋီ၊ ၂၀၄။) ကုဋ္ဋဓာတ်+အပစ္စည်း။ ဋ္ဋလာ၍ ကုဋ္ဌဟုဖြီးသည်။ ကုဋ္ဌသင့်။ (သူစိ၌ ကုဋ္ဌဟု ပါဠ်ပျက်လျက်ရှိ၏။)

မှတ်ချက်။ ။ကဋ္ဌိယံ၊ ကဋ္ဌိယံ-ဟုမေးနိုင်သည်။ ၅-အဖြေကြည့်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဃရေသု သာလာ ဟောန္တိ။ ။အနီးရှိသောအိမ်၏ ဃရေသုအမည်ကို အနီးဖြစ်သော တခုသောအစွန်း (ကေမန္တ) ၌ တင်စား၍ တခုသောအစွန်းကို ဃရေသု ဟု ဆိုသောကြောင့် သမီပူပစာ။

ဥပစာ ဖြစ်လာပုံ။ ။ဂင်္ဂါယံ ဃောသော ဝသတီကို ဂင်္ဂါယ သမီပေ ဝသတီတိ အတ္ထော (ရူ၊ နှာ။ ၁၇၁။) ဖွင့်သလို ဃရေသု သာလာ ဟောန္တိကို ဃရေသု ကေမန္တေ ဘောဇနသာလာ ဟောန္တိ ဟု (သာရတ္ထ။ ၂။ ဂ။) ဖွင့်သဖြင့် သမီပူပစာ ကြံရသည်။

ဥဒကကဋ္ဌိယ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ရေ-ပအုံးရည်၏ ဥဒကကဋ္ဌိယအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ရေ-ပအုံးရည် ယာဂု၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ။ အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏ၊ ပဓာန၊ နိဒဿန။)

ဥပစာ ဖြစ်လာပုံ။ ။ဥဒက=ရေ။ ကဋ္ဌိယ=ပအုံးရည်ဟော၏။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀-၌ ဥဒကကဋ္ဌိယန္တိ ပါနိယပရိဘောဇနီယဋ္ဌ ယာဂု စ-ဟု ဖွင့်၏။ သို့ဖွင့်သဖြင့် ဥဒက=သောက်ရေ။ ကဋ္ဌိယ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးရာမှာ အသုံးပြုသော ပအုံးရည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့်အပြင် ယာဂုကိုလည်း ဥဒကကဋ္ဌိယ၌ ဖြည့်စွက်ယူလေဦးဟု ဖွင့်သဖြင့် ကေဒေသူပစာ၊ အဝယဝူပစာ ကြံရသည်။

http://www.dhammadownload.com

(က) အတ္ထီတိ ဝိဇ္ဇမာနတ္တေ။ (ခ) နာမာတိ ပုစ္ဆနတ္တေ မညနတ္တေ စ နိပါတော။ (ဂ) ဣဒဥ္စ ဝုတ္တံ ဟောတိ-(၁) အတ္ထိ နု ခေါ တာတ သုဒိန္န-လ-ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ (၂) တထာ အတ္ထိ နု ခေါ-လ-ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ (၃) တထာ အတ္ထိ မညေ-လ-ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်
လျဉ်းပါး၍ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် အတ္ထိဟုမိန့်၏။ အတ္ထိသည် အာချာတ်ပုဒ်လော၊ နိပါတ ပဋိရူပက နာမ်ပုဒ်လော-ကြောင့် ဝိဇ္ဇမာနတ္တေဟူသော သံဝဏ္ဏနာကိုမိန့်။

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် နာမဟုမိန့်၏။ နာမသဒ္ဒါသည် ကဲ့ရဲ့ခြင်း=ဂရဟတ္ထကို ဟောသလော-ကြောင့် ပုစ္ဆနတ္တေ စသော သံဝဏ္ဏနာကိုမိန့်။

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။ ခ-ဝါကျတွင် မညနတ္တေ စ နိပါတော-ကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ပုစ္ဆနတ္တေကား ပက္ခ။ ။

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထိ နာမ တာတ သုဒိန္န အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇိဿသိဟူသော ပါဠိတော်စကား၌ (သုဒိန်၏ မိဘများ သားကိုတွေ့ခါစ၌ ကရုဏာဒေါသဖြင့် ကယောင်ကတမ်း ပြောသဖြင့်) မပြည့်မစုံ ဖြစ်နေသည်ကို ပြည့်စွက်ဖွင့်ပြ ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထကိုဆိုလို၍ ဂ-ဝါကျကိုမိန့်သည်။

ဂ-ဝါကျကား (ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထပြ) ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ဝါ-(ဥပမာစသည်ဖြင့် ထင်ရှားအောင်ဖွင့်သဖြင့်) တပ္ပကာသိကရဏဝါကျ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။ ဝါ-ဥပမာ စသည်ဖြင့် ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြအပ်သောကြောင့် တပ္ပကာသိကရဏီယဝါကျ။ ဝါ-အပါကဋဝါကျ။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ခ-ဝါကျတို့ဖြင့် အတ္ထိသဒ္ဒါ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ၊ နာမသဒ္ဒါ ပုစ္ဆနတ္ထ၊ တနည်း-မညနတ္ထဟု အကျဉ်းသင်္ခေပ၊ ဝါ-အပါကဋကို ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ အတ္ထိ နာမ စသောပါဠိတော် တဝါကျလုံး၏ ပိဏ္ဍတ္ထ (ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထ) အကျယ်ကို၊ ဝါ-ဥပမာစသည်ဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြကြောင်း ဖြစ်သော တပ္ပကာသိကရဏ ဝါကျကို ပြခြင်းငှာ ဂ-ဝါကျမိန့်။

၂-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

http://www.dhammadownload.com

၂-ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ၁-ဝါကျဖြင့် အတ္တိသဒ္ဒါ၏ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထနှင့် နာမသဒ္ဒါ၏ ပုစ္ဆနတ္ထ အကျယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ကတ္တားကား အမှာက် ခန်တည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ တပါးသော အပြားအားဖြင့်လည်း နာမသဒ္ဒါ၏ ပုစ္ဆနတ္ထအဖြစ်ကိုသာလျှင် လည်းကောင်း၊ အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ကတ္တားတမျိုးကိုလည်းကောင်း ပြခြင်းငှာ ၂-ဝါကျကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။၁-ဝါကျ၌ ကတ္တားကား အမှာက် ခန်။ ၂- ဝါကျ၌ ကတ္တားကား အမှာက် ဇီဝိတ်တည်း။

† တထာတိ သမုစ္စယတ္ထော၊ အညေနပိ ပကာရေန နာမသဒ္ဒဿ ပုစ္ဆနတ္ထမေဝ ဒဿေန္တော အာဟ တထာ အတ္ထိ န ခေါ တာ-တာတိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ။)

၁-ဝါကျတွင် အတ္ထိ နု ခေါ-ဝါကျကား အန္တယဝါကျ။

နု-လ-ဝတ္တဗ္ဗာ-ကား ဗျတိရေကဝါကျ။

၁-ဝါကျတွင် အတ္ထိ နု ခေါ ဝါကျကား နိယတ်ဝါကျ။ ယေသံ နော-ဝါကျကား အနိယတ်။

၂- ဝါကျတွင် အတ္ထိ နု ခေါ-လု-ဇီဝိတံကား အန္တယ။ န မယံ ဝါကျ ကား ဗျတိရေကဝါကျ။ (အတ္ထိ နု ခေါကား နိယတ် ဝါကျ။ ယေသံ နော ကား အနိယတ်ဝါကျ။)

၁-ဝါကျနှင့် အညီ ပါဠိတော်အနက်ပေး

တာတ သုဒိန္န ယေသံ နော(အမှာက်)၊ အကြင်ငါတို့၏။ ပုတ္တော၊ သား ဖြစ်သော။ တွံ၊ သည်။ ဤဒိသေ ဌာနေ နိသီဒိတွာ အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ တေသံ အမှာက် ခန် အတ္ထိ နာမ။(အတ္ထိ နု ခေါ=ရှိသည် မဟုတ်လော။)

မှတ်ချက်။ ။၂-ဝါကျနှင့် အညီအနက်ပေးရာ၌ တေသံ အမှာက် ဇီဝိတံ အတ္ထိ နာမ (အတ္ထိ နု ခေါ)ဟု ပြင်၍အနက်ပေး။ ၁-၂-နှစ်ဝါကျလုံး၌ ဗျတိရေကဝါကျတို့ကား အဓိပ္ပာယ် ထင်ရှားအောင်ဖွင့်သည်။

၃-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍-၁-၂-ဝါကျကား ပက္ခ ဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ၁-၂-ဝါကျတို့ဖြင့် အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ၊ နာမသဒ္ဒါ၏ ပုစ္ဆနတ္ထနှင့် အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ကတ္တားတို့ကို အကျယ်ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ နာမ-သဒ္ဒါ၏ မညနတ္ထနှင့် အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ကတ္တားတမျိုးကို အကျယ် ဖွင့်ပြခြင်းငှာ ၃-ဝါကျကို မိန့်။

✝ ဣဒါနိ နာမသဒ္ဒဿ မညနတ္ထတံ ဒဿေန္တော အာဟ တထာ. အတ္ထိ. မညေတိအာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇။)

၃-ဝါကျနှင့်အညီ အနက်ပေး

ထာတ သုဒိန္န အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ အမတမိဝ ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ၊ တဝ အဗ္ဘန္တရေ သာသနံ နိဿာယ ပဋိလဒ္ဓေါ သမဏဂုဏော အတ္ထိ နာမ (ဝိဇ္ဇတိ မညေ) ရှိယောင်တကား၊ ဝါ-ရှိဟန်ရှိ၏၊ ဝါ-ရှိပုံရ၏။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

နိဗ္ဗိကာရော။ ။နတ္ထိ ဝိကာရော ဧတဿ သုဒိန္နဿာတိ နိဗ္ဗိကာရော။ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၇။) ဧတဿ သုဒိန္နဿ၊ အား။ ဝိကာရော၊ အမူအရာ ဖောက်ပြန်ခြင်းသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ သော နိဗ္ဗိကာရော။ တဂ္ဂုဏ-သံဝိညာဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ နိ+ဝိကာရ+ဧ။

နိ+ဝိကာရ-အရကား အမူအရာဖောက်ပြန်မှု မရှိခြင်း နိဗ္ဗိကာရ ဘော ဂုဏ်သည်မှချ။ သံလ္လေခပဋိပတ်သည် ဖလူပစာအားဖြင့် ရ၏။ ယင်းနိဗ္ဗိကာရ ဘောဂုဏ် ဝါ-သံလေခပဋိပတ်၏ ရှင်သုဒိန်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဧဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-အပ်သော အမူအရာ ဖောက်ပြန်မှုမရှိသော ဝါ-သလ္လေခပဋိပတ်နှင့် ပြည့်စုံသော ရှင်သုဒိန် ရ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အမတံ။ ။မရတိ အနေနာတိ မတံ။ (သေကြောင်းတရားရ၏။) န မတံ အမတံ။ မသေကြောင်း သုခဘုတ်ရ၏။ (သူစိ။)

ဓနံ။ ။ဓန+အ။ ဓန ဓညေ၊ အ။ ဓနသဒ္ဒေါဝါ။ မမယိဒန္တိ(ဤဥစ္စာကား ငါ့ဥစ္စာဟူ၍) ဓနာယိတဗ္ဗံ သဒ္ဒါယိတဗ္ဗ (ပြောကြားအပ်၏) န္တိ ဓနံ။ (သူစိ။)

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝိဇ္ဇမာနတ္တေ (နိပါတော -- လိုက်စပ်) ဖြင့် အတ္ထိသဒ္ဒါကား အာချာတ်ပုဒ်၊ နာမ်ပုဒ်မဟုတ်၊ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း၏ ထင်ရှားခြင်း=ဝိဇ္ဇမာနအနက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ၊

အတ္ထိ သုံးမျိုး

၁။ အာချာတ်အတ္ထိ=အသဓာတ်+တိဝိဘတ်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏ဟု အနက်ပေး။

၂။ နာမ်အတ္ထိ=အတ္ထိယာ နဝ စသည်။

၃။ နိပါတ်အတ္ထိ=ရှိ၏ဟု ဧကဝုစ်၊ ရှိကုန်၏ဟု ဗဟုဝုစ် အနက်ပေး။ (သတပဒိကပုစ္ဆာအဖြေ။)

နီတိ၊ ဓာ၊ ၁၇၆-၌ကား အတ္ထိတိပဒံ အာချာတနိပါတဝသေန ဒုဝိဓန္တိ-ဝေဒိတဗ္ဗံ-ဟု ဆိုသည်။ ဤအလို အတ္ထိယာပုဒ်ကို နိပါတ်၌ သွင်းလေ။

ခ-ဝါကျ၌ ပုစ္ဆနတ္တေ နိပါတောဖြင့် နာမသဒ္ဒါကား နာမ်ပုဒ်မဟုတ်၊ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း နာမသဒ္ဒါ၏ ပုစ္ဆနအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။မညနတ္တေ နိပါတောဖြင့်လည်း နိပါတလိင်္ဂပဒ၊ နိပါတ-လိင်္ဂတ္ထကိုပင်ပြသည်။ လွယ်ပြီ။

၁-ဝါကျ၌ ဓနံ။ ၂-ဝါကျ၌ ဇီဝိတံ။ ၃-ဝါကျ၌ သမဏဂုဏော ဖြင့် အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ကတ္တားကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

နိဗ္ဗိကာရော။ ။အကျိုးဖြစ်သော အမူအရာဖောက်ပြန်မှုမရှိခြင်း၏ နိဗ္ဗိ-ကာရ ဟူသောအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သလ္လေခပဋိပတ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော သလ္လေခပဋိပတ်ကို "နိဗ္ဗိကာရ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူ-ပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ပုပ်သိုးနေသော အစားအစာကို ရွံရှာမှုမရှိ ပကတိအတိုင်း (ဟန်မပျက်) စားနိုင်သည်မှာ ခေါင်းပါးအောင်ကျင့်ခဲ့သော သလ္လေခပဋိပတ် ကြောင့်ဟု မှန်းဆသိနိုင်သည်။ အကျိုးထောက်ဆ၊ ကြောင်းသိရ၊ ဖလာနု-မာနာ (ဖလူပစာ) တည်း။

http://www.dhammadownload.com

ဒုက္ခာဘိတုန္နတာယ။ ။အပေါင်းကာယိကဒုက္ခ မာနသိက ဒုက္ခ၏ ဒုက္ခအမည်ကို အစိတ်မာနသိက ဒုက္ခ၌ တင်လေ။ကေဒေသျူပစာ၊ဝါ-သမုဒါယူစာ။

† ဒုက္ခာဘိတုန္နတာယာတိ မာနသိကေန ဒုက္ခေန အာဘိပီဠိတတ္တာ။ **(သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ။)**

(က) အက္ခရစိန္တကာ-လ-ဝဒန္တိ။ (ခ) အဇ္ဈောကပ္ပနာမရိသနတ္ထဝသေန ဇတ်ာ အတ္ထ-လ-ကတံ။ (ဂ) တဿာယမတ္ထော-လ-န မရိသယာမီတိ။ ဋ။ ၁၇၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား အာကာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာကာရဝန္တဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထီတိ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထော စသည်ဖြင့် မိမိဝါဒကို ပြပြီး၍ သဒ္ဒါဆရာတို့၏ဝါဒကို ပြလို၍ အက္ခရစိန္တကာပန စသည် မိန့်သည်။ ဂဟပတိနာ (ကတံ)ဟု ကတ္တားဖြည့်၍အနက်ပေး။

မရိသန။ ပရိသဟန။ မရိသယာမိ။ ပရိသဟာမိ။

အဇ္ဈောကပ္ပနာပရိသေသုအာကီဝုတ္တောပိ ဟူသော ဤမှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ၊ ဝါ-ပါဏိနီသုတ်ကိုထောက်၍လည်းကောင်း၊ န မရိသယာမိတိ န ဝိသဟာမိ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉။)ဟု မရိသဓာတ်ဖြင့် ပြီးသောပုဒ်ကို မူလတည်ပါဠိပြု၍ ဖွင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ မရိသဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော မရိသန၊ မရိသ-ယာမိပါဌ်သင့်သည်။

† သဟ ပရိသဟနေ ပရိသဟနံ ခန္တိ....သဟတီတိ ရူပံ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၀။) မရိသ တိတိက္ခာယံ မရိသေတိ မရိသယတိ။ (နီတိ၊ ဓာ၊ ၃၄၈။)

(က) တတာယံ အာဘိဒေါသိကောတိ-လ-လဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ (ခ) တတောယန္တိပိ ပါဌော။ (ဂ) တဒါယန္တိပိ ပဌန္တိ။ (ဃ) တံန သုန္ဒရံ။ ဋ။ ၁၇၆။

အနက်ယောဇနာ

က-ဝါကျ၌ လဒ္ဓေါ၏ကတ္တားကား မယာ။ ခ-ဝါကျ၌ ကြိယာကား အတ္ထိ။ ဂ-ဝါကျ၌ ပဌန္တိ-ကြိယာ၏ကတ္တားကား ကေစိ။ဃ-ဝါကျ၌ တံ-ပုဒ်ကိုတံပဌနံ၊ ထိုသို့ တဒါယံဟု ရွတ်ဆိုခြင်းသည်ဟု ကြိယာကိုစွဲ၍အနက်ပေး။(တံ၊ထိုတဒါယံ

F.15 A

http://www.dhammadownload.com

ဟူသောပါဌ်သည်ဟု စွဲ၍အနက်ပေးလျှင် မကောင်း။ ပါရာ ယော။ ၁၀ဂ-၌ တန္တိ တဒါယန္တိ၀စနံဟု စွဲသည်။

၀ါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ဆရာသည် က-၀ါကျဖြင့် တတောယံကို တံတောအယံဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း၊တံတောကို တံ၀ဂေဟတောဟု စွဲရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကုမ္ပသောကို လဒ္ဓေါ၌ စပ်ရမည်ကိုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ တတောယံ ဟူသော(ဝေအာဘော်)ပါဌ်ရှိပါသလော။ အဘယ်ပါဌ် ရှိပါသေးသနည်း-ကြောင့် ခ-၀ါကျမိန့်။ -ကား-တံတောယံဟုလည်း ပါဌ်ရှိသေး၏ဟူလို။

ခ-၀ါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-၀ါကျကားပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-၀ါကျ၌ သမုစ္စည်းပိသဒ္ဒါကိုရှု၍ "နောက်သမုစ္စယ၊အဖြေပြ၊ ဝေအာဘော်ဆင်" သည်။

ဂ-၀ါကျကား ၀ါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ-၀ါကျကား အာရဒ္ဓ။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ခ-၀ါကျဖြင့် တတောယံဟူ၍လည်း ပါဌ်ရှိသေးကြောင်းကို ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအပါ၌ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရွတ်ဆိုကြပုံကို ဆက်လက်ပြခြင်းငှာ ဂ-၀ါကျမိန့်။

ဃ-၀ါကျကား ၀ါကျာရမ္ဘ၀ါကျ။ ထို-၍ ဂ-၀ါကျကား အာရဒ္ဓ။

အဘိယာစကကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-၀ါကျဖြင့် အချို့တဒါယံဟု ရွတ်ဆိုကြကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ တဒါယံဟု ရွတ်ဆိုခြင်းကို သင့် မသင့် ဆရာမပြက သောတုဇနတို့ မသိနိုင်ပါ။ (အဘိယာစကာတောဂ) သင့် မသင့်ကို ဆရာပြတော်မူပါဦးလော့ (အဘိယာစနာ)ဟု သောတုဇနတို့ လျှောက်ထားတောင်းပန်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ဃ-၀ါကျကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ယင်း ဃ-၀ါကျ၌ တံသဒ္ဒါကား ဂ-၀ါကျ၌ ပဌန္တိ ကြိယာကို သုံးသပ်သော ကြိယာပရာမသနဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အနိယတ် ယံသဒ္ဒါမလို။ အဘိယာစကကျမ်းတက်နည်း အကျယ်ကို သိ+ဖြေ၊ ၂၀၊ ၇၉-၌ ရေးခဲ့ပြီ။

E.15 B

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ပါဋ္ဌေ။ ။ပဋ္ဌီယတေတိ ပါဋ္ဌော။ ယော . တတောယန္တိသဒ္ဒေါ၊ အကြောင်းဟတတောယံ ဟူသောသဒ္ဒါကို။ ပဏ္ဍိတေဟိ၊ တို့သည်။ ပဋ္ဌီယတေ၊ ရွတ်ဆိုအပ်၏။ ဣတိ သော တတောယန္တိသဒ္ဒေါ ပါဋ္ဌော။ ကမ္မသာဓန။ ပဌဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

ပဌ-ဓာတ်အရ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာကား ရွတ်ဆိုသောပညာရှိ၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည်မှတ်ျ။ ကမ္မဋ္ဌကြိယာ အရကား ထို-အားတပ်သော တတောယ်ဟူသောသဒ္ဒါ၏ အာရုမ္မဏပစ္စယာကျွဲသည့် ဖလူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်း အရကား ထို-အပ်သော တတောယ်ဟူသော သဒ္ဒါရှိ၏။

† ပဌ ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ ဏော။ ပဋ္ဌီယတေတိ ပါဋ္ဌော။ (သူစိ။)

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဂေဟ။ ။ဂဟဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂဏှာတီတိ ဂေဟံ၊ ဂဟံ ဝါ။ **ကစ္စည်း**၊ ၆၂၉။

သူန္ဒရ။ ။သုပုဗ္ဗ+ဒရဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ သုဋ္ဌု ဒရီယတီတိ သုန္ဒရံ။ (သူစိ)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ တတောအယံဖြင့် တတာ ယံကို ထတော အယံဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။),

က-ဝါကျ၌ ဂေဟတောဖြင့် တတော၌ တ-သဒ္ဒါသည် အိမ်=ဂေဟကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ တဝဖြင့် ဂေဟာ၏ သမ္ဗန်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

လဒ္ဓေါ-ဖြင့် ကုမ္ဘာသော ဟူသောပုဒ်ကို လဒ္ဓေါဟူသော ပါဌသေသ၌ စပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ကုမ္ဘာသော၌ ပထမာကေဝုစ် သိဝိဘတ်သည် ဝုတ္တကမ္မတ္ထ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ပါဌဝိနိစ္ဆယ

တတာယံ။ ။တတော အယံဟု ပဒစ္ဆေဒပြု။ သရ သရေ လောပံဖြင့် ရှေ့သြသရ ချေ။ ဒီဃံဖြင့် နောက်အသရကို အာဒီဃပြု၍ ပြီးသောကြောင့် "တတာယံ" ပါဌ် သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

တတောယံ။ ။တတော အယံဟုပင်ပဒစ္ဆေဒပြု၊ ဝါပရော အသရှုပါဖြင့် နောက် အ-သရကို ချေလျှင် "တတောသံဟု ပြီးသည်။ ဆိုဖြစ်၍ "တတောယံ" လည်း သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။အကျဉ်းချုပ်ကား သရာသရေလောပံ သုတ်ဖြင့်စီရင်လျှင် တတောယံ၊ ဝါပရောဖြင့် စီရင်လျှင် တတောယံ သင့်။ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၈။)

တဒါယံ။ ။ယင်းသို့ရှိလျှင် တံ အယံဟုသော် လည်းကောင်း၊ တအယံဟု သော်လည်းကောင်း ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ဖြစ်ရာ တတော အယံဟု ပဒစ္ဆေဒပြု၍မရ။ ရုပ်စီရင်၍မရ။ သို့မရလျှင် တတော တဝဂ္ဂေဟတောဟု ဖွင့်သော ပဒစ္ဆေဒပြု သံဝဏ္ဏနာနှင့် ညီညွတ်မည် မဟုတ်ချေ၊ ဆိုဖြစ်၍ ယင်းတဒါယံဟု ပါဌ်ကို ရွတ်ခြင်းသည် မကောင်း။ (တံ န သုန္ဒရံ) ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုသည်ဖြစ်ရာ ယင်း "တဒါယံ" မသင့်ဟု မှတ်အပ်၏။

(က) ယေန သကပိတု နိဝေသနန္တိ ယေန သကဿ ပိတု အ-တ္တနော ပိတု နိဝေသနန္တိ အတ္ထော။ (ခ) ထေရော ပိတရိ ပေမေ နေဝ သုဗ္ဗစော ဟုတွာ အဂမာသိ။ (ဂ) အဓိဝါသေသီတိ ထေရော-လ-အနုကမ္ပာယ အဓိဝါသေသိ။ ဋ္ဌ၊ ၁၇၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ၊ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဂ-ဝါကျလိနတ္ထရတက်

ဆရာ၊ဥပါလိထေရ်သည်"အထခေါ အာယသ္မာ သုဒိန္နော ယေန သကပိတု-နိဝေသနံ တေနုပသင်္ကမိ=ထိုအခါ ရှင်သုဒိန်သည် မိမိ၏ ဖခင်၏ အိမ်သို့ (ဖခင် ပင့်လျှောက်သဖြင့်) ချဉ်းကပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏ (ပါဠိတော်ကိုကြည့်ပါ။) ရှင်သုဒိန်သည် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးပြီမဟုတ်လော။ အဘယ်ကြောင့် အဖ (ဖခင်) အိမ်သို့သွားပြန်သနည်းဟု လိနတ္ထရစောဒနာဖြင့် စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ခ--ဝါကျ မိန့်။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်-၂။ ၄၂၁။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

ဂ-ဝါကျလိနတ္ထရတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် အဓိဝါသေသိ=ဆွမ်းစားပင့်သည်ကို ရှင်သုဒိန် သည်းခံ (လက်ခံ) သည်ဟု ဆို၏။ ရှင်သုဒိန်သည် ဥက္ကဋ္ဌ ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ဆောင် ဖြစ်သည်မဟုတ်လော။ (ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကောပိ သမာနော-ဟူသောလက္ခဏာ ရှိဝါကျကိုအာဘော်ပြု။) ယင်းသို့ ဥက္ကဋ္ဌ ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ဆောင်ဖြစ်လျက်

http://www.dhammadownload.com

အဘာယ်ကြောင့် ဆွမ်းစားပင့်သည်ကို လက်ခံသ ယာသနည်း-ကြောင့် ဂ-ဝါကျပြိန္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ပညာရှိများသည် မိဘဆရာသမားများ အတွက် ငဲ့ကွက်၍ ဓုတင်အကျင့်ကိုပင် ဖျက်ကြသည်။ (သာရတ္ထ။ ၂။ ၉။)

† အထ ကသ္မာ အဓိဝါသေသီတိ အာဟ-သစေဧဘတ္တမ္ပိ နဂဟေဿာမီတိအာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉။)

* လက္ခဏာကို၊ ပိန္နင့်ဆိုမူ၊ ထိုလက္ခဏာ၊ စောဒကာ၏၊ ပြင်ရပေတု အာဘော်တည်း။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကော့က်

သုဗ္ဗစော။ ။သုဋ္ဌုဝစော ဧတသ္မိန္တိ သုဗ္ဗစော။ (ပါရာ၊ ယော၊ ၁၀၈။) ဧတသ္မိံ သုဒ္ဓိန္နေ၊ ၌။ သုဋ္ဌု၊ ကောင်းသော။ ဝစော၊ စကားသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သော သုဒ္ဓိန္နော သုဗ္ဗစော။ သုပုဒ်+ဝစပုဒ်-ဧတပုဒ်။သတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိ-သမာသ်။

သုဝစ-ပုဒ်အရကား ကောင်းသောစကား၊ ဝါ-စကားကိုနာလွယ် (နားထောင်လွယ်ခြင်း) သုဗ္ဗစဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ သုဒ္ဓိန်ဒြပ်နှင့်ဂုဏ်ဂုဏေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည်ဥာန္နပစာ။ဧတ-အရကား ထို-အပ်သော/ကောင်းသောစကားရှိသော၊ ဝါ-ဆိုလွယ်သောစကား။ ဝါ-နားထောင် လိုက်နာလွယ်ခြင်းရှိသော သုဒ္ဓိန်ဒြပ်ရ၏။

ဉာတိန်။ ။အယံ အဇ္ဈတ္တိကောတိ ဇာနန္တီတိ ဉာတိ။ ယေ ဉာတကာ၊ တို့သည်။ အယံ အဇ္ဈတ္တိကောတိ၊ ဤသူကား အတွင်းလူတည်းဟု။ ဇာနန္တိ၊ သိတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တေ ဉာတကာ ဉာတိ။ ကတ္တုသာဓန။ ဉာဓာတ်+တိ ပစ္စည်း။

ဉာဓာတ်အရကား ဤသူကား အတွင်းလူတည်းဟု သိသော ဆွေမျိုးတို့၏ သညာသည်မုချ။ ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သောသညာသည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော အကျိုးဟူသမျှသည် ကာရဏူပစာ။ တိပစ္စည်းအရကား ထို-မှတ်အပ်သော ဆွေမျိုးတို့ ဒြပ်ရ၏။

တနည်း။ ။အယံဇ္ဈတ္တိကောတိ ဉာယန္တီတိဉာတိ။ ယေ ဉာတကာ၊ တို့ကို။ အယံ အဇ္ဈတ္တိကောတိ၊ ဟူ၍။ ဉာယန္တိ၊ သိအပ်ကုန်၏။ ဣတိ တေ ဉာတိ။ ကမ္မသာဓန။

ဉာဓာတ်၏အရ ကတ္တုနှင့်ကြိယာကား ဤသူကား အတွင်းလူတည်းဟု သိသောသူတပါးတို့၏ သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထကား

http://www.dhammadownload.com

ထို-အားတပ်သော ဆွေမျိုးတို့ဖြင့်၏ အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိသည် ဖလူပစာ။ တိ-ပစ္စည်းအ့ရကား ထို-အပ်သော ဆွေမျိုးဖြင့်ရ၏။

† အယံ အဇ္ဈတ္တိကောတိ ဇာန န္တိ ဉာယန္တိ စာတိ ဉာတိ။(သံဝရဋ္ဌ၊ ၂။၃။)

◎ ဓာတုပစ္စယဒီဝိဘာဂ

သက။ ။သ-နိပါတ်ပုဒ် (အတ္တဝါစက=မိမိအနက်ဟော။)+က-အာဂုံ။ တနည်း၊ က-ပစ္စည်း။ သက=မိမိ။

† အတ္တဝါစက သ-နိပါတတော သမ္ဘာတော့ဇ္ဈာဒိနာ ကာဂမော ဝါ။ သောဝေ ဝါ တသ္မာယ ဝါ သကော။ (သူစိ။)

မှတ်ချက်။ ။ထေရောပုဒ် ဝိဂ္ဂဟအမျိုးမျိုးကို သိ+ဖြေ ၃၁--၃၂-၌ ရေးပြီးပြီ။

◎ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သကဿ ပိတုဖြင့် သကပိတုပုဒ်ကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အတ္တနော ပိတုနိဝေသန်ဖြင့် သကသဒ္ဒါ မိမိ=အတ္တအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သကပိတုနှင့် နိဝေသနံကို လည်း သကပိတု နိဝေသနံ သကပိတုနိဝေသနံဟု (ဒုက္ကရမဂ္ဂ၊ ဝါ-ဒုရာဇာနမဂ္ဂ) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ၊ ၂။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ၊ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။ရညော ပုတ္တော ရာဇပုတ္တော၊ ရာဇပုတ္တဿ ဒါသော ရာဇပုတ္တဒါသော၊ ရာဇပုတ္တဒါသဿ ဓနံ ရာဇပုတ္တဒါသဓနံ-ပြယုဂ်ကဲ့သို့ ဤ သကပိတုနိဝေသနံ ပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟ်အပြု ခက်သောကြောင့် ဒုက္ကရမဂ္ဂဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သိဖို့ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် နုရာဇာနမဂ္ဂတပ္ပုရိသ် သမာသ်ဟုမှတ်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၉၇။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၂၁။ မဏိသျှ-၌ သကပိတုနှင့် နိဝေသနံကား သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာ။ ဗြာဟ္မဏဿ နိဝေသနံ ဝိ။ ၁။ ၁၁၂-ကို ထောက်ဟုဆိုသည်။ သကပိတု နိဝေသနံသည် သမာသ်လော၊ ဝါကျလောဟုမေးလျှင် ပါရာ၊ဂံ၊သစ်-အလို သမာသ်။ မဏိသျှအလို ဝါကျဟု ဖြေဆိုရာ၏။

◎ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကော။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိက ဓုတင် ဆောင်ခြင်း၏ ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတ်.

http://www.dhammadownload.com

ဓုတင်ဆောင်ခြင်း၊ သပဒါနစာရိ ဓုတင်ဆောင်ခြင်း၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ကိုဆောင်ခြင်း သပဒါနစာရီ ဓုတင်ကိုဆောင်ခြင်းကို ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍာပါတိကောဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ဝါ-အဝယဝူပစာ၊ ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်တည်းဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ဥက္ကဋ္ဌသပဒါနစာရိဓုတင်တို့ကိုလည်း ရသောကြောင့် နိဒဿနနည်း။

† ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကောပိ သမာနောတိနိဒဿနမတ္တမိဒံ။ ထေရော သပဒါနစာရိကောပိ ဥက္ကဋ္ဌောယေဝ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉။)

(က) ဩပုဋ္ဌာပေတ္ဘာတိ ဥပလိမ္ပာပေတ္ဘာ။ (ခ) ဧကံ ဟိရညဿာတိ ဧတ္ထ ဟိရညန္တိ ကဟာပဏော'ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဂ) ပုရိသောတိ နာတိဒီဃော နာတိရဿော မဇ္ဈိမပ္ပမာဏော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဌ။ ၁၇၆။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဥပလိမ္ပာပေတွာဖြင့် ဩပုဋ္ဌာပေတွာ၌ ဩပုဇိဓာတ်၊ဝါ-အဝ ရှေးရှိသော ပုဇိဓာတ်သည် ဤ၌ အစုအပုံကိုပြုခြင်း=ရာသိကရဏ အနက်ကို မဟော၊ လိမ်းကျံခြင်း = ဝိလိမ္ပနအနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ ဒုတိယ ဓာတ္တ။)

† ဩပုဇိ–ဝိလိမ္ပနေ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၄၉။)

† ပုဇိ ရာသိကရဏေ အဝလိမ္ပနေ။(ဓာတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကဟာပဏော ဝေဒိတဗ္ဗာဖြင့် ဟိရညသဒ္ဒါသည် ရွှေဟူသော အနက်ကိုမဟော၊ ဥစ္စာ အသပြာဟူသော အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။ကဟာ-လ-ဗ္ဗောဖြင့် ဟိရညအရ ရွှေနှင့် ဥစ္စာအသပြာကို ရသော်လည်း ဤ၌ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ဥစ္စာအသပြာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ နာတိဒီဃော-လ-ဝေဒိတဗ္ဗောဖြင့် ပုရိသအရ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟူးဟူးငြားငြားသော ယောကျ်ားကို မယူရ၊ မရှည်လွန်း မပုလွန်းသော(မဇ္ဈိမပမာဏ) ယောကျ်ားကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❁ ပါဌဝိနိစ္ဆယ

ဩပုဋ္ဌာပေတွာ။ ။ဩပုဋ္ဌာပေတွာ။ ။ဖ-နံပါတ်အဖြေ၌ လာသော နီတိ၊ဓာ၊ဓာတွတ္တ-တို့ကို ကိုးကား၍ ဩပုဋ္ဌာပေတွာ သင့်ကြောင်းဆုံးဖြတ်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

ကဟာပဏ။ ဂဟာပဏ။ ၈ကရိသပုဒ်+ပဏပုဒ်။ ကရိသေန ပဏောဟု တဒ္ဓိတပဒ်ဟူရိသ်တွဲ။ ကရိသပဏဟု ဆိုလိုလျက် ကရိသဒ္ဒါ-ရိသကို ဟာပြု၍ ကဟာပဏဟု ပြီးသောကြောင့် ကဟာပဏ ပါဌ်သာသင့်သည်။

† ကရိသပ္ပမာဏေန (တစ်ကရိသအတိုင်း အရှည်ရှိသော) ရူပိယေန (ငွေဖြင့်) ကတော (ပြုအပ်သော)ပဏော ပဏိယော(ရောင်းဝယ် အပ်သော)ဒဗ္ဗဘေဒေါ(ဒြပ်အထူးတည်း)၊ ရိသဿ(ရိသကို) ဟာ ဒေသော။(ဓာန်။ ဋီ။ ၄၇၁။)

† အထဝါ ကဟာပဏော နိတ္ထိ။ (ဓာန်။ ၄၇၁။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ကော် ဟိရညဿ။ ၈အပေါင်းဖြစ်သော ရွှေနှင့် အသပြာငွေတို့၏ ဟိရညအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အသပြာ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အသပြာငွေကို ဟိရညဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ)

ကော် ဟိရညဿ-ဟူသောနည်းသည် ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သော ကော် သုဝဏ္ဏဿအရ ရွှေမှကြွင်းသော အသပြာ ငွေကိုယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း-မည်၏။

နည်းဥပစာဖြစ်လာပုံ

ဟေမေ ဝိတ္တော ဟိရညဥ္စ။ဓာန်။၁၀၆၂-ကို ထောက်၍ ဟိရညသဒ္ဒါသည် ရွှေနှင့် ဥစ္စာ (အသပြာငွေ) အနက်ကိုဟောသည်။ သို့သော် ဤ၌ ဆိုလတ္တံ့ ကော်သုဝဏ္ဏဿဖြင့် ရွှေကိုယူလတ္တံ့ဖြစ်၍ ကော် ဟိရညဿဖြင့်ဥစ္စာ (အသပြာငွေ) သာယူရသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ပါရိသေသနည်း ဖြစ်လာရသည်။ ဤသို့ ဥပစာပုဒ်ဖြစ်၍ ဟိရညပုဒ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဉာဏ်ကောက်ရသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဇဟာတိ သတ္တာနံ ဟိနတ္တံန္တိ ဟိရညံ။ (မောဂ်၊ ၇။ ၅၁။(ယံ ဓနံ သုဝဏ္ဏဥ္စ၊ သည်။သတ္တာနံ။ တို့၏။ ဟီနတ္တံ၊ ယုတ်ညံ့သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ-အောက်တန်းကျသော ဘဝကို။ ဇဟာတိ၊ စွန့်တတ်၏။ ဣတိ တံ ဟိရညံ။ ကတ္တုသာဓနေ။ ဟာဓာတ်+အညပစ္စည်း။

ဟာဓာတ်၏ အရကား သတ္တဝါတို့၏ အောက်တန်းကျသော ဘဝကို စွန့်တတ်သော (အထက်တန်းကျအောင် မြှင့်တင်ပေးတတ်သော) ရွှေနှင့်ဥစ္စာ အသပြာငွေတို့၏ ဥပါဒ်သည် ၆ ။ အညပစ္စည်း အရကား ဥပါဒဝန္တဖြစ်

http://www.dhammadownload.com

သော ရွှေနှင့်ဥစ္စာ အသပြာငွေရှိ၏။ ထိုသို့ပင်ရွေးသော်လည်း ဤဟိရညသဒ္ဒါ၏ ပါရှိသောသနည်း၊ ကေဒေသျှပစာသဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် ဆိုလတ္တံ့ ရွှေမှကြွင်းသော ဥစ္စာအသပြာငွေ ရှိ၏။

ရုပ်ပြီးပုံ

ဟာဓာတ်+အညပစ္စည်း၊ ဟာကို ဟိရပြု၍ ဏ်ရညပြီးသည်။

† ဟာသ္သ ဟိရဋ္ဌာဒေသော။ (မောဂ်၊ ၇။ ၅၁။)

မှတ်ချက်။ ။ပုရိသော၌ အလုံးစုံသော ယောက်ျား၏ ပုရိသောအမည်ကို မဋ္ဌိမပုရိသ၌တွင်။ ကေဒေသျှပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ၊

(က) တိရောကုဍ္ဍကဏ္ဍ ကရဏဏ္ဍေ ဘုမ္မံ။ (ခ) သာဏိပါကာရေန ပရိက္ခိပိတွာတိ အတ္ထော။ (ဂ) အထ ဝါ တိရော ကရော္ဍ္တိ ဝေတနာတိ တိရောကုဍ္ဍကဏ္ဍ၊ (ဃ) တံ ပရိက္ခိပိတွာ (င) သမန္တ တော ကတွာတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိဂ္ဂဟာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။ (ဝါကျာရမ္ဘ+အာရဒ္ဓလည်း ကြံနိုင်သည်။)

ခ-ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် ဝိဘတ္တိပဒ၊ ဝိဘတျတ္ထတို့ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အတ္ထယောဇနာကို ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် တိရောကုဍ္ဍကဏ္ဍကား တိရောကုဍ္ဍသဒ္ဒါ၊ တိရောကုဍ္ဍယာဟု တတိယာဖြင့် ဆိုလိုလျက် ကရိုဏ်းအနက်၌ သတ္တမီဝိဘတ် သက်၍ တိရောကုဍ္ဍကဏ္ဍဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ တင်းတိမ်ကန့် လန့်ကာဟော တိရောကုဍ္ဍ သဒ္ဒါဖြင့် ပြီးသည်ကို ဖွင့်ပြလိုရကား ဂ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။အာဘော်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

† တိရောကုဍ္ဍသဒ္ဒေါ ဝါ အယံ သာဏိပါကာရပရိယာယော တိ ဒဿေန္တော အာဟ "အထ ဝါ" တိအာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၉။)

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

F.16 A

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဂ–ဝါကျဖြင့် ဝစနတ္ထ ဖွင့်ပြပြီးနောက် ယင်းတိရော-ကရဏီယံပုဒ်ကို အဘယ်၌ အဘယ်သို့ စပ်ရမည်နည်းဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဃ–ဝါကျမိန့်။

င–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို–၍ ဃ–ဝါကျကား သင့်ပါ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်

တိရောကရဏီ။ ။တိရော ကရောန္တိ ဧတာယာတိ တိရောကရဏီ။ ဧတာယ ဇဝနိကာယ၊ ဤ ကန့်လန့်ကာဖြင့်။ ဇနာ၊ တို့သည်။ တိရော၊ ဖီလာကန့်လန့်။ ကရောန္တိ၊ ကုန်၏။ ဣတိ သာ တိရောကရဏီ။ ကရဏသာဓန။ တိရောသဒ္ဒါပုပဒ+ကရဓာတ်+ယုပစ္စည်း။ ဣတ္ထိ ဤပစ္စည်း။ (နဒီဗိုဂ်ဏ်း။)

တိရောဟူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား ဖီလာကန့်လန့်သဘောသည် မှုချ။ ယင်း၏ပြုခြင်းကြိယာနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျစပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ (သမာသ်ကောက်။)

ကရဓာတ်အရ ကတ္တုငွကြိယာကား ကန့်လန့်ကာ ကာသောသူတို့၏ ဝီရိယစသည်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည်မှုချ။ ကရဏတ္ထကြိယာအရကား ထိုအံ့ားတပ်သော ကန့်လန့်ကာ၏ ပက်တူပန်ဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ယုပစ္စည်းအရကား ထို–အပ်သော ကန့်လန့်ကာရုံ၏။ ဤပစ္စည်းကား ဣတ္ထိလိင်ဇောတကမျှသာတည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ဂ–ဝါကျအလို တိရောကရဏီယံပုဒ်ကား အနီယပစ္စည်းသာထူးသည်။ အာဘော်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဆာဂ

သာဏီ။ ။သာဓာတ်+ဏီပစ္စည်း။ ဣတ္ထိလိင် ရတ္တာဒိဂိုဏ်း။ သာတိ ဒုက္ခံ တနုံ ကရောတိ (ဆင်းရဲခြင်းကို ခေါင်းပါးအောင် နည်းအောင်ပြုတတ်၏) တိ သာဏီ=တိရောကရဏီ၊ (**မောဂ်**။ ၇။ ၆၁။)

ပါကာရ။ ။ပပုဗ္ဗ+ကရဓာတ်+ဏပစ္စည်း။

† ပကာရေန ကရီယတီတိ ပါကာရော။ (**သူစိ**)

မှတ်ချက်။ ။သမာနတ္တာ ဇဝနိကာ သာ တိရောကရဏီ သိယာ။ **ဓာန်၊** ၂၉ဂ–အရ တိရောကရဏီကား တိလိင်။ တိရောကရဏီယံ၊ တိရောကရဏီယံ–ဟု ဏီ၌ ဒီဃရဿ ၂–ချက်သင့်။ ဒုဿမေတ္တ တိရောကရဏီယံ။ (**သီ၊ ဋီ၊ သစ်**။ ၂၊ ၂၇၂။) တိရောကရဏီယကား နပုလ္လိင်။

E.16 B

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဘုန်းဖြင့် တိရောကုဍ္ဍကဏ္ဍ၌ ယံသဒ္ဒါသည် ဒုတိယာဝိဘတ် ကာရိယပဟုတ် (အံယမိတော ပသည့်အော အာစီရင်မဟုတ်)၊ သတ္တမီဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1] (ယပတောသို့ ယံဝါ အာစီရင်)၊ ကရဏတ္ထေ ဖြင့် သတ္တမီဝိဘတ်သည် သတ္တမျတ္ထ၌ မသက်၊ ကရဏတ္ထ၌သက်သည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[2]၊ ဤတိရောကုဍ္ဍသဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။　　၂။ ဝိဘတျတ္ထ။　　၃။ ဘာဝတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် တိရောကုဍ္ဍသဒ္ဒါ၏ တင်းတိမ်ကန့်လန့်ကာဟော=သာဏီ-ပါကာရ၏ ဝေဝုစ်စကားလုံး ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ တနည်း တိရောကုဍ္ဍယသဒ္ဒါ၏ တင်းတိမ်ကန့်ကာအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်း ကောင်း[2] တိရောကုဍ္ဍယံ ပုဒ်ကို ပရိက္ခိပိတွာ၌ ကရိုဏ်းစပ်ရမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။　　၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။　　၃။ သမ္ဗန္ဓ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် တိရောကုဍ္ဍယံပုဒ်ကို တိရော ကရောန္တိ ဧတေနာတိ တိရောကုဍ္ဍယံဟု ကရဏသာဓနကိတန္တသမာသ် ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်-ကိုလည်း ကောင်း[1]၊ အနီယပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓန၌ သက်သည်ကို-လည်းကောင်း[2]၊ ဤ၌ တိရောကုဍ္ဍယပုဒ်ရင်း၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။　　၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။　　၃။ ဘာဝတ္ထ။

ဃ-ဝါကျဖြင့် တိရောကုဍ္ဍယံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်၏ ကံအနက်၌ သက် သည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယင်းတိရောကုဍ္ဍယံပုဒ်ကို ပရိက္ခိပိတွာ၌စပ်ရမည် ကို လည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတျတ္ထ။　　၂။ သမ္ဗန္ဓ။

င-ဝါကျဖြင့် ပရိက္ခိပိတွာ၌ ပရိသဒ္ဒါသည် ပရိစ္ဆေဒအနက်ကို မဟော၊ သမန္တာအနက်ကိုဟောသည် ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အထက်ဝန်းကျင်မှချ၍ ဟူသည် ထက်ဝန်းကျင်မှကာရံခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[2] သိ စေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။　　၂။ ဘာဝတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပရိက္ခိပိတွာ။ ထက်ဝန်းကျင်မှဆွဲချ၍ (သဒ္ဒတ္ထ)။ ဝါ-ထက်ဝန်းကျင်မှကာရံမှုကိုပြု၍ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ကရဏတ္ထေ ဘုမ္မံ။ အကြောင်းဖြစ်သောကရိယာ်အနက်၏ ကရဏတ္ထေ အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော တိရောကရဏီယသဒ္ဒါ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော တိရောကရဏီယသဒ္ဒါကို ကရဏတ္ထေဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ။ ၂၆၆-၇။ ဣတ္ထမ္ဘူတချာနတ္ထေနှင့် တူသည်။

(က) တေန ဟိတိ-လ-တေန ကာရဏေန။ (ခ) ဟိတိ ပဒပူရဏ-မတ္တေ နိပါတော။ (ဂ) တေနာတိ အယမ္ပိ ဝါ ဥပယောဇနတ္ထေ နိပါတောယေဝ။ ဋီ။ ၁၇၆။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ယာသွာ-လ-အာဂမိယတိဖြင့် တေန-ဟူသောနိယတ်၏ အနိ-ယတ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ တေန ကာရဏေနဖြင့် တေန၌ တသဒ္ဒါ၏ ကာရဏာကိုစွဲသည်ကို လည်းကောင်း ၁၊ တတိယာဝိဘတ်၏ ဟိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း ၂ သိစေသည်။

၁။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် ဟိသဒ္ဒါ၏ နိပါတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း ၁၊ ယင်းဟိနိပါတ်၏အနက်မဲ့ ပဒပူရဏ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း ၂ သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။တေန၊ ယန္တေ့ သုဒိန် လာလတ္တံ့ ဟူသောအကြောင်းကြောင့်။ (ဟိသဒ္ဒါအနက်မဲ့။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် အတ္ထန္တရကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ အယမ္ပိ နိပါတောဖြင့် ဟိသဒ္ဒါသာ နိပါတ်ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဤ တေနသဒ္ဒါသည်လည်း ဝိဘတ္တိပဋိရူပကနိပါတ်ပင်။ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်မဟုတ်ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂပဒ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဥပယောဇနတ္ထေဖြင့် တေန နိပါတ်သည် တိုက်တွန်းခြင်း = ဥပယောဇနအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။တေနဟိ၊ တိုက်တွန်းပါ၏။

† ဝိဘတ္တိပဋိရူပကောပိ နိပါတော ဟောတီတိ အာဟ "တေနာတိ အယမ္ပိ ဝါ" တိအာဒိ။ (**သာရတ္ထ။** ၂။ ၉။)

† ပိယဒ္ဓေါ ဟိတိပဒံ အပေက္ခတိ၊ ဝေသဒ္ဓေါ တေနာတိပဒဿ သဗ္ဗနာမဘာဝံ နိဝတ္တေတိ။ (ပါရာ။ ယော။ ၁၀၈။)

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပဒပူရဏမတ္တော။ ပဒပူရဏမတ္တော။ ။ပဒဿ ပူရဏံ ပဒပူရဏံ၊ ပဒပူရဏမေဝ မတ္တံ ပဒပူရဏမတ္တံ။ ဤသို့ အစိတ်အပေါင်းဝိဂ္ဂဟပြုပြီးသောကြောင့် ပဒပူရဏမတ္တောသင့်။ (မအူသျှ။)

ပဒပူရဏမတ္တောတိ ပဒပူရဏတ္ထော၊ မ ကာရာဂမော။ (ပါရာ၊ ယော၊ ၁၀၈။) ဤအလို ပဒပူရဏ၊ အတ္ထ။ မ အာဂုံလာ၍ ပဒပူရဏမတ္ထဟု ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပဒပူရဏမတ္တော်လည်း သင့်သည်။

ပုဗ္ဗဏှသမယန္တိ တွေ့(က) ကိဉ္စာပိ ပါဠိယံ ကာလဿာရောစနံ န ဝုတ္တံ။ (ခ) အထ ခေါ် အာရောစိတေယေဝ ကာလေ အဂမာသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။

အနက်ယောဇနာ

ပါဠိယံ၊ ၌။ "ကာလော တာတ သုဒိန္န၊ နိဋ္ဌိတံ ဘတ္တ"န္တိ၊ ကာလော-လ-ဘတ္တံဟူ၍။ ကာလာရောစနံ၊ ကို။ ကိဉ္စာပိ န ဝုတ္တံ။ အထခေါ၊ သော်လည်း။ အာရောစိတကာလေယေဝ ဂမနဿ သမ္ဘာဗ္ဗတ္တာ (လျှောက်ကြားရာအချိန်မှာသာလျှင် ကြွသွားခြင်း၏ ရဟန်းကျင့်ဝတ် ဖြစ်သောကြောင့်။ ပရိဟာရဘောဂဟိတ်) အာရောစိတေယေဝ ကာလေ အဂမာသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျ၌ ပရိဟာရဘောဂဟိတ်ကား အတ္တနောမတိမျှသာ။ ဋီကာ၊ ယောဇနာ၊ သျှတို့ အဆိုအမိန့် အဖွင့် မရှိ။

(က) မာတူတိ ဇနေတ္တိယာ။ (ခ) မတ္တိကန္တိ မာတိတော အာဂတံ။ (ဂ) ဣဒံ တေ-လ-ဒိန္နမနန္တိ အတ္တော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် အမိမှလာသော ဥစ္စာဟု ဆို၏။ အမိမှ လာသော ဥစ္စာ ဟူသည် အမိသည် ရောင်းဝယ်ကူးသန်း၍ ရသော ဥစ္စာလော။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၂၂။) အဘယ်သို့ရအပ်သော ဥစ္စာဖြစ်ပါသနည်း-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။ (အမိပွာယ် ဘာသာပြန်လေ။)

---

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

၁-ဝါကျကား (အနက်အကျယ်ပြ)ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား (အနုသန္ဓေပြ) သခေ်ပဝါကျ။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် အနုသန္ဓေကို ပြပြီး၍ ယခု အခါ၌ အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂၂-၌ "ဟိနာကာရကိုပြပြီး၍ ယင်းအနက်ကို ဖွင့်ခြင်းငှာ ဠတ္တိကာယ နာပ စသည်မိန့်"-ဟု ကျမ်းတက်သည်။ ဤအလို က-ဖြင့် ဟိနာကာရပြ၍ ခ-ဖြင့် အနက်အကျယ်ဖွင့်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဠတ္တိကာ။ ။ကုစ္ဆိတာ ဠတ္တိ ဠတ္တိကာ။ (ကုစ္ဆိတာ၊ စက်ဆုပ်အပ်သော။ ဠတ္တိ၊ မိန်းမတည်း။ ဠတ္တိကာ၊ စက်ဆုပ်အပ်သော မိန်းမ။) ကုစ္ဆိတ၊ ဝါ-နိန္ဒာတဒ္ဓိတ်။ ဠတ္တိပုဒ်+ကပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။

ဠတ္တိဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား မိန်းမဖြပ်သည် မှချ။ ယင်း၏ ကုစ္ဆိ-တဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏ ဂုဏ် စပ်ငြင်း သမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ က-ပစ္စည်းအရကား ကုစ္ဆိတဘောဂုဏ်ကို အဦး ပစာနပြု၍စက်ဆုပ်အပ်သော မိန်းမရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကုစ္ဆိတော သမဏော သမဏကော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသော သဒ္ဒါကျမ်းတို့ကို မှီး၍ ပြုသော ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်တည်း။ **ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂**။ ၄၂၂-၌ ဠတ္တိ ဧဝ ဠတ္တိကာ ပြု။ က-ပစ္စည်းကား ဟီဠနတ္ထ။ ထို့ကြောင့် ဟီဠေန္တော အာဟ မိန့်ဟု ဆိုသည်။ ယင်းအလို အောက်ပါအတိုင်း ကောက်ရာ၏။

ဠတ္တိ ဧဝ ဠတ္တိကာ။ ဠတ္တိပုဒ်+ကပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။ ဟီဠနတဒ္ဓိတ်။ ဠတ္တိ ဧဝ။ ယောကျ်ားမှ ထောက်ဆက အောက်တန်းကျသော မိန်းမသည် ပင်လျှင်။ ဠတ္တိကာ၊ ဠတ္တိကာ၊ မည်၏။

ဠတ္တိဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား ယောကျ်ားမှ ထောက်ဆက အောက်တန်းကျသော မိန်းမဖြပ် ရ၏။ က-ပစ္စည်း အရလည်း ယင်း ယောကျ်ားမှ ထောက်ဆက အောက်တန်းကျသော မိန်းမပင် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သွတ္တတဒ္ဓိတ်အတိုင်း ကောက်သည်။ ဠတ္တိအရ သာမံ မိန်းမ မကောက်ရ၊ က-ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အောက်တန်းကျသော မိန်းမကို ကောက်ရသည်။ ကုစ္ဆိတ=နိန္ဒာ=ဟီဠန အတူတူပုမှတ်။

---

http://www.dhammadownload.com

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဟိင္ဂုစ္ဆေသြပြင့် ဠက္ကိကာပုဒ်ကို ကုစ္ဆိတာ ဠက္ကိ ဠက္ကိကာ။ (ရှုအလို။) ဠက္ကိ ဝေ ဠက္ကိကာ (ဂံ၊ သစ်၊ အလုံ) ဟု ကုစ္ဆိတ၊ ဝါ-ဟိင္ဂုန တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ က-ပစ္စည်း၏ ယင်းတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၂။ ပဉ္စယဋ္ဌ။

ခ-ဝါကျ၌ ဠက္ကိပရိဘောဂ ါနံယော၀-လ-ခန့်-ဖြင့်ဠက္ကိနံ ပရိဘောဂတ္ထာယ လဒ္ဓံ ခနံ ဠက္ကိခနံ ဟု မဇ္ဈေလောပီသဒ္ဒိတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။)

တနည်း။ ။ခ-ဝါကျ၌ ဠက္ကိပရိဘောဂ ါနံ-လ-ခန့်ဖြင့် ဠက္ကိကာပုဒ်ကို ဠက္ကိနံ ပရိဘောဂ ါ ဠက္ကိကာဟု ပရိဘောဂတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ က—ပစ္စည်း၏ ပရိဘောဂ တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂]။ ဠက္ကိကာနံ အတ္ထော ဠက္ကိကတ္ထောဟု ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဠက္ကိကတ္ထာယဟု ဆိုလိုလျက် အတ္ထကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ဝါ-အတ္ထာယ ဖြင့် ဠက္ကိကာယ၌ အာယသဒ္ဒါ၏ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၅]၊ ယင်း သ-ဝိဘတ်၏ တဒတ္ထသမ္ပဒါန်၌ သက်သည်-ကိုလည်း ကောင်း[၆] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပစ္စယဋ္ဌ၊ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၄။ ဘာဝဋ္ဌ။ ဝါ-၅ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၆။ ဝိဘတျဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။ပထမအာဘော်ကား **ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။** ၂။ ၄၂၂—လာ "ဠက္ကိပရိဘောဂ ါနံ-လ-ခနံ့-ဖြင့် ဠက္ကိခနံကို ဖွင့်သည်။ ဠက္ကိနံပရိဘောဂတ္ထာ-ယ ဝေ လဒ္ဓံ ခနံ ဠက္ကိခနံပြု" ဟူသောစကားနှင့်အညီ အာဘော် သံဝဏ္ဏနာ တည်း။ ယင်းအလို ပါဠိတော်ကို အောက်ပါအတိုင်း အနက်ယောဇနာပါ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဠက္ကိကာယ၊ စက်ဆုပ်အပ်သော မိန်းမ၏။ ဝါ— ယောကျ်ားမှ ထောက်ဆက အောက်တန်းကျသော မိန်းမ၏။ ဠက္ကိခနံ။ မိန်းမတို့ အသုံးအဆောင် (အသေးသုံး) ဖြစ်သော ရေးချိုးကသယ်မှုန့်စသည် အကျိုး ငှာ ရအပ်သော ဥစ္စာ။

ဒုတိယအာဘော်ကား-ဆင်တဲဂဏ္ဌိ ၃၆၂—နှင့်အညီ ဖော်သောအာဘော် တည်း။ ဤအလို ဠက္ကိပရိဘောဂ ါနံ စသည်ဖြင့် ဠက္ကိကာယကို ဖွင့်သည်ဟု မှတ်။ ဤအလို ပါဠိတော်ကို အောက်ပါအတိုင်း အနက် ယောဇနာ။

F.17 A

http://www.dhammadownload.com

အနုက်ယောဇနာ။ ။ဝုတ္တိကာယ၊ မိန်းမတို့၏ အသုံးအဆောင် (ရေချိုးကသယ်မှုန့်စသည်) အကျိုးငှာ။ ဝုတ္တိခန့်၊ မိန်းမတို့၏ ဥစ္စာ။

ခ-ဝါကျ၌ ကိတ္တကံ ဘဝေယျ-လ-ပဿဖြင့် ပါဠိတော်၌ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံအောင် ယင်းပါဠိများ ဖြည့်စွက်၍ အနုက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဝါဒန္တရ။ ။အချို့ကား ဝုတ္တိကာယ-ကို သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗကြ၍ ဝုတ္တိပရိဘောဂါနိယေဝ-လ-ခန့်ကို သံဝဏ္ဏနာကြ၍ အာဘော်တမျိုး ဖော်ကြသေးသည်။ မိမိတို့ သဘောမမိ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဟိင္ဒေ့န္တော။ ဟိင္ဒန္တော။ ။ဟိဋ္ဌ စု နိုန္ဒာယံ -ဟု ဓာတုတ္တဆိုလည်း။ ဟိဋ္ဌဓာတ်+ဏော-ပစ္စည်း+အန္တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်။ ဤအလို ဟိဏ္ဍေန္တောသင့်သည်။

နိတိ၊ ခ၁။ ၂၀၀-၌ ဟိဋ္ဌ အနာဒရေ ဟိဋ္ဌတိ-ဟု လာသည်။ ဟိဋ္ဌ-ဓာတ်+ဘူဝါဒိ အ-ပစ္စည်း+အန္တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်။ ဤအလို ဟိဋ္ဌန္တသင့်သည်။

(က) အထ ဝါ ဝုဒ္ဒံ တေ-လ-ခန့်။ (ခ) တဋ္ဌ ခေါ မတ္တိကံ၊ န မယာ ဒိန္နံ။ (ဂ) တဝ မာတုယေဝ သန္တကတ္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဃ) တံ ပနေတံ-လ-ဝုတ္တိကာယ ဝုတ္တိခန့်။ (င) ယံ ဝုတ္တိကာယ-လ-အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျဖြင့် ပါဠိ၌ ဝုဒ္ဒံ တေ တာတ-သုဒိန္န မာတု-ကို ဖွင့်၍ ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျဖြင့် မတ္တိကံပုဒ်ကို ဖွင့်သဖြင့် ပက္ခ၊ ပက္ခန္တရဝါကျခွဲသည်။

ထို ခ-ဝါကျတွင် တဋ္ဌ ခေါ မတ္တိကံကား အန္ဝယဝါကျ၊ န မယာ ဒိန္နံကား ဗျတိရေကဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် မတ္တိကံပုဒ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်တော်မူ၍ ယင်းမတ္တိကံပုဒ်၏ အကျယ်ကား အဘယ်နည်း၊ ယင်းမတ္တိကံပုဒ်၏ အကျယ်ကို ပြလို၍ ပြိုလော-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

E.17 B

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဝါကျအဓိပ္ပာယ်တက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် မတ္တိကာပုဒ်ကို အန္ဒယ ဗျတိရေကအားဖြင့် ဖွင့်တော်မူ၏။ ယင်းမတ္တိကာပုဒ်ကို ပဌမဝိကပ်(မတ္တိကန္တိမာတိုတော အာဂတံ)၌ကဲ့သို့ အာဂတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်လော၊ အဘယ် တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်နည်း-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဖ-နံပါတ်အဖြေကိုရှု၍ အဓိပ္ပာယ်ပြန်လေ။

ဃ-င-ဝါကျတို့ကား (ဣတ္ထိကာယ ဣတ္ထိဓနံပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့်) ပက္ခန္တရ၊ ထို့-၍ က-ခ-ဂ-ဝါကျတို့ကား ပဘ္ဘ။

ဃ-ဝါကျတွင် တံ ပနေတံ-လ-သမ္ဗန္ဓံ-ကား ဗျတိရေက ဝါကျ။ ထို့-၍ အပိစ-လ-ဣတ္ထိဓနံကား အန္ဒယဝါကျ။

င-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို့-၍ ဃ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

† ယန္တိအာဒိ ဝိဂ္ဂဟ။ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၇။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဓနံ။ ။မမယိဒန္တိ ဓနာယိတဗ္ဗံ သဒ္ဒါယိတဗ္ဗန္တိ ဓနံ။

ယံ ဝိတ္တံ၊ အကြင်ဥစ္စာကို။ သာမိကေဟိ၊ ပိုင်ရှင်တို့က။ ဣဒံ၊ ဤဥစ္စာသည်။ မမ၊ ငါ၏။ ဝိတ္တ၊ ဥစ္စာတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဓနာယိတဗ္ဗံ သဒ္ဒါယိတဗ္ဗံ၊ အသံပြုအပ် ပြောဆိုအပ်၏။ ဣတိ တံ ဓနံ။ ကမ္မသာဓန။ ဓန-ဓာတ်+အ ပစ္စည်း။

ဓနဓာတ်အရ ကတ္တုရုပ္ပကြိယာကား ပိုင်ရှင်၏တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထကြိယာအရကား ထို-အားတပ်သော ဥစ္စာဒြပ်၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူ။ အ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဥစ္စာဒြပ် ရ၏။

† ဓန ခဉေ၊ အ။ ဓနံ။ ဓန သဒ္ဒေ ဝါ။ (သူစိ။)

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်များ

ကသိယာ။ ။ကသ ဝိလေခနေ၊ဣ။ကသနံ(ထွန်ယက်ခြင်း)ကသိ။(သူစိ။)

ဝဏိဇ္ဇာယ။ ။ဝဏိဇာနံ ကမ္မံ ဝဏိဇ္ဇာ။ ဏျော။ ဣတ္ထိယံ အာ။(သူစိ။)
(ဝါဏိဇာနံ ကမ္မံ ဝါဏိဇ္ဇံဟုလည်း ရှိသည်။)

သန္တကံ။ ။အန္တေန သမီပေန သဟာတိ သန္တကော။ သကတ္ထေ ကော။ (သူစိ။) ဤ၌ သန္တကံကား နပုလ္လိင်။)

---

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ခန်ဖြင့် မာတုမတ္တိကံပါဋိဝယ် မာတုပုဒ်ကို (သုဂတဿ သုဂတစီဝရံပြယုဂ်တွင် သုဂတဿကို စီဝရံ၌စပ်၊ တိလဿ တေလံပြယုဂ်တွင် တိလဿကို တိလဿ ဇ္ဇဒံ ဟူသော ဝါကျအခိုက် ဇ္ဇဒံ၌ပင် စပ်ရသကဲ့သို့)မာတု-သန္တကံဟူသော ဝိဂ္ဂဟဝါကျအခိုက်၌ သန္တကံ၊ မတ္တိကံဟု ပုဒ်ပြီးသောအခါ ဏိကပစ္စည်းဟူသော ဗဲဟျတ်၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။)

ဂ-ဝါကျ၌ တဝဖြင့် တေသဒ္ဒါသည် ဏ-ဝံဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပထမာယောဝိဘတ်ဖြင့်ပြီးသောပုဒ်မဟုတ်၊နာဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါ၏ကာရိယ တေသဒ္ဒါလည်း မဟုတ်၊ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ တေသဒ္ဒါတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်ပဒ။ ဝိဘတ္တိပဒ။)

ဂ-ဝါကျ၌ မာတုယေဝ သန္တကံဖြင့် မတ္တိကံပုဒ်ကို မာတုသန္တကံ မတ္တိကံ ဟု သန္တကတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဏိကပစ္စည်း၏ သန္တက-တဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ပထမဝိကပ်မတ္တိကံ၌ မာတုအရကား သုဒ္ဒိန်မိခင်၏ မိခင် (အဘွား)ရ၍ ဒုတိယဝိကပ်မတ္တိကံ၌ မာတုအရကား တဝ (မာတုယေဝ) ဖွင့်သည်ကိုထောက်၍ သုဒ္ဒိန်၏မိခင် ရသည်။

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

နှာန။ နဟာန။ ။နှာ သောစေယျေ။ နှာယတိ၊ အပ္ပက္ခရာနံ ဗဟုဘာဝေ နဟာယတိ-လ-နဟာနံ၊ နှာန်-ဟူသော သဒ္ဒနီတိ၊ ဓာတုမာလာ။ ၂၄၁-ကို ထောက်၍ နှာနနှင့် နဟာနကား အပ္ပက္ခရ ဗဟက္ခရမျှသာထူး၍ အနက် မထူးရကား ၂-ပါဠိသင့်သည်။

† နဟာ သောစေယျေ။ ဒိဝါဒိ။ ကုရုဏော ယုံ၊ နဟာနံ။ (သူစိ။)

(က) အညံ ပေတ္တိကံ အညံ ပိတာမဟတ္တိ ယံ ပန တော ပိတု စ ပိတာမဟာနဉ္စ သန္တကံ၊ တံ အညံယေဝ။ (ခ) နိဟိတဉ္စ ပယုတ္တဉ္စ အတိဝိယ ဗဟုံ။ (ဂ) တွေ စ ပိတာမဟန္တိ တဒ္ဓိ တလောပံ ကတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဃ) ပေတာမဟန္တိ ဝါပါဌော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

http://www.dhammadownload.com

(ဤဝါကျ ၁၃၄၁—ခုနှစ် အစိုးရမေးပြီး ဖြစ်သည်။ မေးခွန်းအဖြေနှင့် ဖြစ်သင့်ရာ အဖြေတို့ကို တွဲဖက်ဖြေလိုက်သည်။

❀ (၁) နိယာမ ဝါကျ၌ အညအပါဒါနိခံ၍(က)အမှတ်ပြ ဝါကျ ကိုသာ အနက်မှန်မှန် သမ္ဗန်ပါ။

ဖြေ။ အညံယေဝ။ (ရွှေပုံ ငွေပုံမှ) တပါးသာတည်း။ (အည၏ အပါ ဒါန်ကား ပါဠိ၌ တေ ပုဥ္ဆတည်း။ကြွင်းအဋ္ဌကထာပါဠ်ကို သျှအတိုင်းပေး။)

❀ (၂) ခ-အမှတ်ပြ ဝါကျကို သာဘောဂပုစ္ဆာ တက်ခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။ခ-ဝါကျ သာဘောဂပုစ္ဆာတက်

ဆရာ ဆရာသည်၊ က-ဝါကျဖြင့် သင့်ဖခင်၏ လည်းကောင်း၊ အဘိုး တို့၏လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာသည် ရွှေပုံငွေပုံမှ တပါးသာတည်းဟု ဆို၏။ ယင်း ဥစ္စာ၏ တည်ရှိရာဌာနနှင့် ပမာဏကို မပြဆိုပြီလော။ ယင်းဥစ္စာ၏ တည်ရှိရာ ဌာနနှင့် ယင်း၏ပမာဏကား အဘယ်နည်း–ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

–ကား ခ-ဝါကျ၌ နိဟိတဥ္စ ပယုတ္တဥ္စ-ဖြင့် ဥစ္စာတည်ရှိရာကို လည်း ကောင်း၊အတိဝိယဗဟုဖြင့် ပမာဏကိုလည်းကောင်း ငါပြဆို၏ ဟူလို။

ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ပိတု သန္တကံ ပေတ္တိကံ၊ ပိတာမဟာနံ သန္တကံ ပိတာမဟံဟူသော ဝစနတ္ထကို ဆို၏။ ပေတ္တိကံဟု သဝုဒ္ဓိက (ဝုဒ္ဓိရှိ သော) ပါဠ်ဖြစ်သကဲ့သို့ ပေတာမဟံဟု သဝုဒ္ဓိကပါဠ် ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ် လော။ အသို့မူ၍ ပိတာမဟံဟု ဆိုပါသနည်း–ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။ (အဓိပ္ပာယ် ပါဠ်လျှောက်ပြန်။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား မိမိ၏ ကျမ်းတက်တည်း။ မအူသျှ၌“ပါဠိတော်၌ ပိတာမဟံဟူ၍သာ ရှိ၏။ ပိတာမဟိကံဟူ၍ကား မရှိ၊ ထိုသို့မရှိပါဘဲလျက် ပိတာမဟာနဥ္စ သန္တကံ ဟူ၍ သန္တကတဒ္ဓိတ်ဖွင့်ခြင်းသည် သင့်ပါမည်လော– စုဒ်ကြောင် တွေ့ စ-စသည်မိန့်”ဟု ကျမ်းတက်သည်။

ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းကျေခြင်းကိုပြ၍ ဝါ– ကျေလျှင် ပိတာမဟံဟု သိအပ်သောဟု ဆို၏။ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း မကျေလျှင် အဘယ်သို့ ပါဠ်ရှိသင့်ပါသနည်း–ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။

---

(၃) ခ-ဂ-ဃမှတ်ပြ ဝါကျတို့ကို အကြောင်းပြ၍ ဝါကျ အမည်ညွှန်ပြခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။ခ ဝါကျကား (ဖခင်နှင့် အဘိုး အဘေးတို့ ဥစ္စာ၏ ဌာနနှင့် ပမာဏကို ဆက်၍ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က—ဝါကျ ကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။အစိုးရပုစ္ဆာ၌ ဤဝါကျမပါ၊ ပြည့်စုံအောင်ထည့်သည် ဟု မှတ်။

ဂ—ဝါကျကား (ပေတာမဟံဟု သတ္တဒ္ဓိကပါဠ်ရှိသင့်သည် မဟုတ်လော ဟု စောဒနာဖွယ်ကို ဆက်လက်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က—ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကား (ပါဌ္ဌန္တရကိုပြသောကြောင့်) ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ ဂ—ဝါကျကား ပက္ခ။

---

(၄) (ဃ) မှတ်ဝါကျပါ"ပေတာမဟံ"ပုဒ်ကို အစိတ်အပေါင်း ဝစနတ္ထပြ၍ အပေါင်း ဝစနတ္ထကိုသာ ဉာသိနည်းအရ ကောက် ပြခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။ပိတု ပိတာ ပိတာမဟော။(မတ္တိကံဝါကျ၌ ရေးခဲ့ပြီ။) အစိတ် ဝိဂ္ဂဟ။ ပိတာမဟာနံ သန္တကံ ပိတာမဟံ။ ပိတာမဟာနံ၊ အဘိုးတို့၏၊ သန္တကံ၊ ဥစ္စာတည်း။ ပိတာမဟံ၊ တို့၏ ဥစ္စာ။ သန္တကတဒ္ဓိတ် ဝိဂ္ဂိုဟ်။ ပိတာ မဟာပုဒ်+ဏပစ္စည်း။ (ဏိကပစ္စည်း။)

ပိတာမဟာဟူသော တဒ္ဓိတ်အရကား သုဒိန်၏ အဘိုး အဘေးစသည်တို့ ဒြပ်ရ၏။ ယင်း၏ မြေဥ္စမြုပ်ထား များစွာသော ဥစ္စာ၊ အတိုးရင်းပွား၍ချထာ သော ဥစ္စာနှင့် သာမိ သံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ဏ-ဝါ ဏိကပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော မြေဥ္စမြုပ်ထား များစွာသော ဥစ္စာ၊ အတိုးရင်းပွား ချထားသော များစွာသောဥစ္စာ ရ၏။

ပေတ္တိကံ။ ။ပိတု သန္တကံ ပေတ္တိကံ။ ပိတု၊ ၏။ သန္တကံ၊ ဥစ္စာတည်း၊ သန္တကတဒ္ဓိတ်။ ပိတုပုဒ်+ဏိကပစ္စည်း။

ပိတု-အရကား သုဒိန်၏ ဖခင်ဒြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ မြေဥ္စ-လ-ဥစ္စာနှင့် သာမိ သံစပ်။ ဏိကအရ မြေဥ္စ-လ-ဥစ္စာရ၏။ (ရှေးနည်းမှီး၍ အကျယ် ကောက်လေ။)

---

http://www.dhammadownload.com

(၅) ခ-မှတ်ပြဝါကျပါ နိဟိတံ-ပုဒ်၏ ဓာတ်ပစ္စည်း ဝိဘတ်ပစ္စည်း ဝိဘတျတ္တကိုလည်းကောင်း၊ မည်သည့် ကြိယာနှင့် မည်သို့ ကြိယာကာရက ဆက်စပ်ပုံကိုလည်းကောင်း ဖြေဆိုခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။နိဟိတံကား နိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ဝိဘတျတ္တကား လိင်္ဂတ္ထ။ နိဟိတံ-ပုဒ်ကို ဗဟုဒ္ဓ တုလျတ်၊ ဗဟုကား လိင်္ဂတ်။ ဝါ-နိဟိတံပုဒ်ကို ဟောတိပါဌ်သေသဉ္ဇ ပကတိကတ္တား၊ ဟောတိကား ထိုကတ္တား၏ ကြိယာအဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်သည်။

† ဓာ ဓာရဏေ-လ-တာဝ သုနိဟိတော သန္ဓော။ (နီတိ။ ဓာ။ ၁၀၅။)

ဗဟု။ ။ဗဟ+ဥ။ ဓနံဟူသော တုလျတ်လိင်သို့လိုက်၍ ဤဌိနပုလ္လိင်၊ ဥကာရန္တ၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း။ (စကျွန်နှင့်တူ။)

† ဗဟ ဝုဒ္ဓိယံ ဥ။ ဗဟတိ ဝုဒ္ဓိံ ဂစ္ဆတီတိ ဗဟု။ (သူစိ။)

---

(၆) က-မှတ်ပြဝါကျ၌ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်ရှိးရင်းနှလုံးသွင်းကိုထုတ်ပြ၍၊ သံဝဏ္ဏနာအမည်ကိုလည်း ညွှန်ပြခဲ့ပါ။

အာဘာဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဖြေ။ ။က-ဝါကျ၌ ပိတုသန္တကံ-ဖြင့် ပေတ္တိကံပုဒ်ကို ပိတုသန္တကံ ပေတ္တိကံဟု သန္တကတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏိကပစ္စည်း၏ သန္တကတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊   ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

ပိတာမဟာနံ သန္တကံဖြင့် ပိတာမဟံပုဒ်ကို ပိတာမဟာနံ သန္တကံ ပိတာမဟံဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၊ ဝါ-ဏိကပစ္စည်း၏ သန္တကတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပိတာမဟာနံဟု ဗဟုဝုစ်နှင့် ဆိုသဖြင့် အဘိုးသာမက အဘေးအဘီစသည် အထက် ဆွေ ၇-ဆက်ကိုလည်း ရသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊   ၂။ ပစ္စယတ္ထ၊   ၃။ အဘိပ္ပေတ္တ

က-ဝါကျ၌ တံ အညံယေဝဖြင့်-ပေတ္တိကံပုဒ် ပိတာမဟံပုဒ်ကို သက်ဆိုင်ရာ အညံပုဒ်၌စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

တဒ္ဓိတလောပံကတ္ဘာ အစီပွာယ်အမျိုးမျိုး

ပိတာမဟာနံ သန္တကံ ပိတာမဟိကံဟူလိုလျက် တဒ္ဓိတ်ဏိကပစ္စည်းချေ။ (ဆင်တဲဂဏိ။ ၃၆၂။)

http://www.dhammadownload.com

ပိတာမဟာသ ဝုဒ္ဓိ ပိတာမဟံ။ ဏာပစ္စည်းလုံးလုံးကျေခြင်းကို တဒ္ဓိတလောပ ဟုဆိုသည်။ (ရွှေဥမင်သျှ။ ၁၀၇။)

တဒ္ဓိတ် ဏာပစ္စည်းကြောင့် ကာရိယအထူး မရောက်သည်ကို တဒ္ဓိတလောပ ကာဘွာဟုဆိုသည်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၄၂၃။)

ပိတာမဟာပုဒ်+ဏာပစ္စည်း။ နိမိတ် ဏာပစ္စည်းချေလျှင် နိမိတ်မရှိတော့သော ကြောင့် ပိ-၌ ဝုဒ္ဓိပြုဖွယ်မလို၊ ယင်းသို့ ဏာပစ္စည်းချေထား (ကျေ) သည်ကို တဒ္ဓိတလောပဟုဆိုသည်။ (အတ္တနောမတိ။)

မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၁-၌ တဒ္ဓိတလောပကိုတမျိုးတဖုံ ဖွင့်သေး၏။ ကြွင်းအဋ္ဌကထာပါဠိ အာဘောဘ်များကို အဓိပ္ပာယ်အာဘောဘ်ဖြစ်၍ အသီး အခြား မရေးတော့။ ကျမ်းတက်ရှု၍လည်းကောင်း ဘာသာပြန်၍ လည်း ကောင်း အာဘောဘ်ဖော်လေ။

❁ (၇) ဃ—မှတ်ပြပါကျ၌ **ပေတာမဟန္တိ၊ ပေဘာမဟန္တိမှ** ပ နှစ်ထွေ နှစ်ပါဌ် ကွဲပြားလျက် ရှိတတ်ကြရာ ယုတ္တိသာဓကပု ထောက်ပြ၍ မှန်ရာပါဌ်ကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ပက္ခန္တရ၊ ဝါ-နယန္တရဇောတက 'ဝါ' ပါပြီးဖြစ်၍ ယင်းဇောတက အ သဒ္ဒါ ပါဖွယ်မလိုတော့သောကြောင့် ပေတာမဟန္တိပါဌ်သာသင့်သည်။

❁ (၈) က-မှတ်ပြပါကျ၌ "ပိတာမဟာနဥ္စ သန္တကံဝယ် နည် တာတ သုဒိန္န ဗီဇကမ္ပိဒေဟိ" ၌ ဗီဇကမ္ပိ ဒေဟိဝယ် ဥပစာတို့ ဆိုရိုးကျ ထုတ်ဆောင်တင်ပြခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။အစိတ်ကို မှတ်၍ ဆိုသဖြင့် အပေါင်းကိုလည်း ရသောနည်း သည် ဥပလက္ခဏနည်းမည်၏။ ပြယုဂ်ကား—ပိတာမဟာနံ ဟူသည့်တည် ဤ-၌ ပိတာမဟာနံ ဟူသောနည်းသည် အဘိုးတည်းဟူသော အစိတ်ကိုမှတ် ဆိုသဖြင့် အဘေးအဘီစသော အဆက်ဆွေ ၇-ဆက် ဟူသောအပေါ ကိုလည်း ရသောကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်း။ (ကေဒေသူပစာ။ အဝယ ဝူပစာ။)

သဒိသဿ နာမံ သဒိသိမှိ ဥပစာရော ဝေါဟာရော သဒိသူပစာရောဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ အတူဖြစ်သော ဝတ္ထု၏အမည်ကို အတူရှိသော ဝတ္ထု တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသည် သဒိသူပစာသဒ္ဒါမည်၏။ ပြယုဂ်ကား—ဗီဇ

http://www.dhammadownload.com

ဒေဟိဟူသည်တည်း။ ဤ၌-အတူဖြစ်သော မျိုးစေ့၏ ဗီဇကဲ့ဟူသော အမည်ကို အတူရှိသောသုဒိန်၏ သားဖြပ်၌ တင်စား၍ အတူရှိသောသုဒိန်၏ သားကို ဗီဇကံဟု ဆိုသောကြောင့် သဗီသူပစာသဒ္ဒါမည်၏။

† ကုလရုက္ခပတိဋ္ဌာပနေ ဗီဇသဒိသတ္တာ ကုလဝံသပတိဋ္ဌာပကော ပုတ္တော ဣဓ ဗီဇကောတိ အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ ကုလဝံသဗီဇကံ ကေံပုတ္တန္တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။)

---

(၉) အောက်ပါ မြန်မာဘာသာကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ဝါကျ စီကုံးခဲ့ပါ။ သုဒိန် သင်သည် မွေ့လျော်သည်ဖြစ်၍ မြတ်သောအကျင့်ကို အကယ်၍ ကျင့်ပါအံ့။ ကျင့်ပြီး၍ ကောဝ်းကဝ်၌ ထိုင်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုပါလော၊ ငါတို့အား အမျိုးအနွယ်၏ မျိုးစေ့ဖြစ်သော တယောက်သော သားကိုပေးခဲ့ပါ။

ဖြေ။ ။သစေ တွံ အဘိရတော ဗြဟ္မစရိယံ စရေသိ၊ စရိတွာ အာကာသေ နိသီဒိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိတာဟောဟိ၊ အမှာကံ ပန ကုလဝံသဗီဇကံ ကေံ ပုတ္တံ ဒေဟိ။ ၄။ ၁၇၈။

(က) လဗ္ဘာ တာတ သုဒိန္န-လ-ဘောဂါ ဘုဉ္ဇိတုံ၊ (ခ) န အလဗ္ဘာ ဘုဉ္ဇိတုံ။ (ဂ) န တွံ ရာဇဘီတော ပဗ္ဗဇိတော။ (ဃ) န ဣဏာယိကေဟိ ပလိဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာတိ။ ၄။ ၁၇၇။

အာဘောဂသံဝဏ္ဏနာစသည်

က-ဝါကျတွင် ဟီနာယ အာဝတ္တိတွာဖြင့် ဟီနာယာဝတ္တိတွာကို ဟီနာယ အာဝတ္တိတွာဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်ပဒ။)

ဂိဟိဘာဝါယ-ဖြင့် ဟီနအံ့ရ လူအဖြစ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဥတ္တမံ-လ-ပဟာယဖြင့် ဟီနာယာဝတ္တိတွာဟူသည် ရဟန်းအသွင်ကို စွန့်ပစ်ခြင်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ လူ့အဖြစ် (ဂိဟိဘာဝ) လူ့အသွင်အပြင်ကား ရဟန်းအဖြစ် ရဟန်းအသွင်အပြင်မှ ထောက်သော် ဟီနသာတည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

အရိယဒ္ဓဇောသ်ကောက်ဥပစာ

အရိယာနံ ဓဇော အရိယဒ္ဓဇော။ အရိယာနံ၊ တို့၏။ ဓဇော၊ တံခွန်တည်း။ အရိယပုဒ်+ဓဇပုဒ်။

F.18 A

http://www.dhammadownload.com

အရိယ-အရကား အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြစ်သည် မုချ။ ယင်း၏ တံခွန်ဖြစ်နှင့် လက္ခ လက္ခဏာ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာန္တပစာ။ အရိယဒ္ဓဇ-ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အရိယာတို့၏ တံခွန်ရ၏။

ထိုသို့ပင် ရဖြားသော်လည်း အရိယဒ္ဓဇ သဒ္ဒါ၏ သဒိသူပစာ သဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် အရိယာတို့၏ တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်သော ရဟန်းအသွင်(ပဗ္ဗဇိတလိင်)ရ၏။

ဥပစာ။ ။အတူဖြစ်သော တံခွန်၏ ဓဇအမည်ကို အတူရှိသော ရဟန်းအသွင်(ပဗ္ဗဇိတလိင်)၌တင်။ သဒိသူပစာ။

ရာဇဘီတော

ရာဇကုလဘီတောဟုဆိုလိုလျက် ကုလသဒ္ဒါကျေသောကြောင့် ဝဏ္ဏလောပ နိရုတ္တိနည်း။

† န ရာဇဘီတောတိ အပရာဓကောရဏာ န ရာဇကုလတီတော။ (သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၀။)

ဣဏာယိကေဟိ။ ။န ဘိက္ခဝေ ဣဏာယိကော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော-၌ ဣဏာယိကသဒ္ဒါသည် ကြွေးယူသူ၊ ဝါ-မြီးစား အနက်ကိုဟော၏။ (ခန်။ ၄၇၀။ ဣဏံ ဂဏှာတီတိ ဣဏာယိကော။ အာယိကော။ ဣဏံ အယတိ ပဝတ္တေတီတိ ဝါ။ ဏွု။ သူစိ။) သို့သော် ယေသံ သန္တကံ ဓနံ ဂဟိတံ။ တေ (ဥတ္တမရှင် ငွေရှင်ကြွေးရှင်တို့သည်။) ဣဏာယိကာ-ဟု ဖွင့်သော သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀-အလို ဣဏာယိကေဟိ ၌ ဣဏာယိကသဒ္ဒါကား မြီရှင် (ငွေရှင်ကြွေးရှင်)အနက်ကို ဟောသည်။ ဣဏံ ဒဒါတီတိ ဣဏာယိကော-ဟု ဒဒါ-တိတဒ္ဓိတ် ကြံရဖွယ်ရှိသည်။

ပလိဗုဒ္ဓေါ။ ။ပရိဗုန္ဓီယတီတိ ပလိဗုဒ္ဓေါ။ပရိ+ဗုဓိ+တ။ဗုဓိ+ဟိံ သာယံ။ (ခာတ်ကျမ်း။) ရ-ကို လ-ပြု၍ ပလိဗုဒ္ဓေါ ပြီးသည်။ ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်း။

(က) တာတ န ဥဿဟာမီတိ တွေ့ ပန တာတာတိဝစနံ ဂေဟသိတပေမေန အာဟ၊ န သမဏတေဇေန။ (ခ) န ဥဿဟာမီတိ န သက္ကောမိ။ (ဂ) န ဝိသဟာမီတိ နပ္ပဟောမိ န သမတ္ထောမှိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာစသည်

က-ဝါကျ၌ တာတာတိ-လ-တဇေနဖြင့် သုဒိန်က ဖခင်ကို တာတ (ဖခင်)ဟု ခေါ်သည်မှာ အိမ်သား(လူသုံး) ဝေါဟာရဖြင့် ခေါ်ခြင်း

http://www.dhammadownload.com

တည်း၊ သမဏာတေဇ=ရဟန်း၏ အရှိန်အဝါ၊ ဝါ-ရဟန်းသုံးဖြင့် ခေါ်ခြင်းကား မဟုတ် (ရဟန်းသုံးဖြင့်ဆိုလျှင် ဂဟပတိ=ဒကာကြီး-ဟုခေါ်ရပေမည်။ ဝဒေယျာမ ခေါ်တော် ဂဟပတိ-ကြည့်ပါ။) ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌..သက္ကောမိဖြင့် ဥဿဟာမိ၌ ဥ-ဥပသာရ၏ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ သဟဓာတ်သည် ပရိသဟန=သည်းခံခြင်းအနက်ကို မဟော၊ သတ္တိ=စွမ်းနိုင်ခြင်းအနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ပဟောမိဖြင့် ဝိသဟာမိ၌ ဝိဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ သဟဓာတ်၏သတ္တိအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ သမတ္ထောမှိ-ဖြင့် ပဟောမိ၌ ပဟုဓာတ်သည် သတ္တိအနက်ကိုဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

† သဟ ပရိသဟနေ။ ပရိသဟနံ ခန္တိ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၁၉၇။ ၃၅၀။)

† သဟ သုဟ သတ္တိယံ။ (ဝုဏ်။ ၂၄၀။)

ဂေဟာသိတဥပစာ

ပေဟာသိတပေမ။ ။ဂေဟေ သိတော နိဿိတော ဂေဟသိတော။ ဂေဟသိတော စ သော ပေမော စာတိ ဂေဟသိတပေမော။

ဌာနဖြစ်သောအိမ်၏ ဂေဟအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော အိမ်နေလူ၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သောအိမ်နေလူကို ဂေဟဟုဆိုသောကြောင့်ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

ပုတ္တော စမ သက်ဟံ

မေ ငါ၏။ ပုတ္တော၊ သည်။ မေ၊ ငါ့အား။ သင်္ဂဟံ၊ ချီးမြှောက်ခြင်းကို-ဟု မေသဒ္ဒါကို ပုတ္တော၌ သမွန်၊ သင်္ဂဟံ၌ သမ္ပဒါန်စပ်ရသောကြောင့် ကာကောလောကနနည်း။ (ဆိုရိုးကျတင်လေ။)

(က) တေနဟိတိ ဥယျောဇနတ္တေ-လ-နိပါတော၊ (ခ) တတော-နိဒ္ဒါနန္တိ တံနိဒ္ဒါန်-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဂ) သမာသေ စသာ လောပါဘာဝေါ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ခ-ဝါကျတွင် ဉာတိပစ္စတ္တဝစနသ္မ တောအာဒေသော ဝေဒိတဗ္ဗော-ကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ထို-၍ တတောနိဒါနန္တိ တံနိဒါနံ တံဟေတုကံ-ကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။တတောနိဒါနံကို တံနိဒါနံဟု ဖွင့်၊ တံနိဒါနံကို တံ-ဟေတုကံဟု ဖွင့်။ တံဟေတုကံ၌ သမာသန္တက-ကို မြင်သဖြင့် တံနိဒါနံကို ဗဟုဗ္ဗီဟိဟု သိနိုင်၏။ (ဗဟုဗ္ဗီဟိကို ဗဟုဗ္ဗီဟိဖြင့်ဖွင့်သည်။) တံနိဒါနံအဖွင့်သည် ဗဟုဗ္ဗီဟိဖြစ်လျှင် တတောနိဒါနံဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗသည်လည်း ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ပင် ဖြစ်ရာ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဒိန္နနှင့် သုက်တွဲသော် ဒိန္နသုက်ဖြစ်သကဲ့သို့ တံနှင့်နိဒါနတွဲသော် တံနိဒါနသာဖြစ်ရာ၏။ ဝါ-ဖြစ်ရာသည်မဟုတ်လော-ဟု စောကြောဖွယ်ရှိ၍ ဉာတိ ပစ္စတ္တ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော-ဝါကျတက်လာရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဉာတိ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗောကို ဝါကျာရမ္ဘဟု ဝါကျခွဲ။ အောက်ပါအတိုင်း ကျမ်းတတ်လေ။

ခ-ဝါကျတွင် ဒုတိယ ဝါကျသို့ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျတွင် ပထမဝါကျဖြင့် တတောနိဒါနံပုဒ်ကို တံ နိဒါနံ တံ ဟေတုကံဟု ဖွင့်၏။ (အနက်မပြန်ဘဲထားသော သဒ္ဒထပနာမျိုးတည်း။) ယင်းသို့ဖွင့်သော်၊ ဝါ-ယင်းအဖွင့်ကို ထောက်၍ "တံ နိဒါနံ" ဟုသာ ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်လော။ ယင်းသို့ ဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် ပါဠိတော်၌ "တတောနိဒါနံ"ဟု ဆိုအပ်သနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျတွင် ဒုတိယဝါကျ မိန့်။

ကား-ခ-ဝါကျတွင် ဒုတိယ ဝါကျဖြင့်ပထမာဝိဘတ်၏ "တော" အပြုကို သိရသောကြောင့် ပါဠိတော်၌ "တတောနိဒါနံ"ဟု ဆိုအပ်၏ ဟူလို။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျတွင် ဒုတိယဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျတွင် ဒုတိယဝါကျဖြင့် ပထမာဝိဘတ်၏ တောအပြုကို သိအပ်သောဟု ဆို၏။ ဝါကျ၌ ပထမာသိဝိဘတ်ကို "တော" ပြု၍ တတောနိဒါနံဟု ရှိ၏။ သမာသ်၌ကား ပထမာသိဝိဘတ်၏ ကံရိယ

http://www.dhammadownload.com

တော-ကို ချေ၍ တနိဒါန်ဟု ရှိရာသည် မဟုတ်လော။ (မဏ္ဍူသျှ၊ ၃၀။) အဘယ်သို့ သိအပ်ပါသနည်း-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

တတောနိဒါန်။ ။တတော နိဒါနံ အဿ ဘယာဒိကဿာတိ တတော နိဒါနံ။ အဿ ဘယာဒိကဿ၊ ထိုကြောက်ခြင်း စသည်အား၊ တတော၊ ထိုရွှေ့ငွေ့ဟူသော။ နိဒါနံ၊ အကြောင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ တံ ဘယာ-ဒိကံ၊ သည်။ တတောနိဒါနံ၊ မည်၏။ အတဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်။ တ-ပုဒ်+နိဒါန ပုဒ်+တ-ပုဒ်။

တ+နိဒါနဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ပုဒ်လုံးအရကား ထိုရွှေ့ငွေ့ဟူသော အကြောင်းသည် မုချ။ ယင်း၏ ကြောက်ခြင်း စသည်နှင့် အကြောင်းအကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဥဒ္ဒနူပစာ။ တ-ဟူသော အညပုဒ်အရကား ထို-မုချ+ဥဒ္ဒနူပစာ တို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကြောက်ခြင်း စသည်ရ၏။ ၄ါ-ဘယ၊ လောမဟံသ၊ ဆမ္ဘိတတ္တ၊ အာရက္ခ ရ၏။ (ဝိသေသန ဆက်ကောက်။ တတော နိဒါန်ပုဒ်ကို ဘယ်စသည်၌ စပ်ရသည်ကို သတိပြု။)

အနက်ယောဇနာ။ ။တတောနိဒါနံ၊ ထိုရွှေ့ငွေ့ဟူသော အကြောင်း ရှိသော။

† တံ ခနံ နိဒါနံ ကာရဏမဿာတိ တံနိဒါနံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၀။)

မှတ်ချက်။ ။တံနိဒါနံ=တ+နိဒါန=တ, ထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ တံနိဒါန-ဟု ပြီးသည်။ တတောနိဒါန်နှင့် ဉာဏ်ကောက်တူပြီ။ တံဟောတုကံလည်း ထိုနည်းအတူပင်။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဝိဘတ္တိ။ ။ဝိပုဗ္ဗ+ဘဇဓာတ်+တိပစ္စည်း။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၉၅-၌ ဘဇ ပုထုကမ္မနိ-လ-ဝိဘတ္တိ-ဟု ဆိုသေး၏။)

† ကမ္မာဒိဝသေန ကေတ္တာဒိဝသေန စ လိင်္ဂတ္ထံ ဝိဘဇန္တီတိ ဝိဘတ္တိ ယော။ ရူ။ ၆၂။)

ပစ္စတ္တဝစနံ။ ။ပစ္စတ္တဿ ပရိဒီပကံ ဝစနံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ (ပစ္စတ္တဿ၊ သလိင် အလိင် စသည်အပြားရှိကုန်သော အနက်တို့၏ မိမိကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော သဘောမျှကို။ ပရိဒီပကံ၊ ပြတတ်သော။ ဝစနံ၊ သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ-ဝိဘတ် တည်း။) မဇ္ဈေလောပီကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ပစ္စတ္တပုဒ်+ဝစနပုဒ်။

ပစ္စတ္တဟူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား သလိင် အလိင် စသည်အပြား ရှိကုန်သော အနက်တို့၏ မိမိကိုစွဲ၍ဖြစ်သော သဘောမျှသည် မုချ။ ယင်း၏ ပြတတ်သောသဒ္ဒါ၊ ဝါ-ဝိဘတ်နှင့် ဒီပေတာဗ္ဗ ဒီပက၊ ဝါ-ဝါစ္စ ပါဓက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဥဒ္ဓူပစာ။ ပစ္စတ္တဝစနံဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော သဒ္ဒါ၊ ဝါ-ပထမာဝိဘတ်ရ၏။

† သလိင်္ဂါလိင်္ဂါဒိ ဘေဒါနမတ္ထာနံ ပစ္စတ္တသဘာဝမတ္တပရိဒီပကဝစနံ ပစ္စတ္တဝစနံ နာမ။ (ရူ။ ဋီ၊ နှာ။ ၁၂၇။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ဥယျောဇနတ္တေ နိပါတောဖြင့် တေနဟိသဒ္ဒါ၏ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်းနိပါတ်ပုဒ်၏ တိုက်တွန်းခြင်း ဥယျောဇန အနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

က—ဝါကျ၌ ဝိဘတ္တိ ပတိရူပကော—ဖြင့် တေနကား ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော (တေနသဗ္ဗနာမ်) ပုဒ်နှင့်တူသော နိပါတ် (အနွယ)၊ တသဗ္ဗနာမ်ပုဒ် နာဝိဘတ် ဖြင့် ပြီးသော တေနသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ကား မဟုတ် (ဗျ) ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† ဝိဘတ္တိပတိရူပကောတိ ယေနာတိပဒံ သန္ဓာယာဟ။ (သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၀။)

ခ-ဝါကျ၌ တံနိဒါနံဖြင့် တတောနိဒါနံကို တတော နိဒါနံ အဿာတိ တတောနိဒါနံ ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိ-ဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ တံဟေတုကံဖြင့် တံနိဒါနံပုဒ်ကို တံနိဒါနံ အဿာတိ တံနိဒါနံဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ နိဒါန သဒ္ဒါ၏ ဟေတုပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တနည်း-နိဒါနသဒ္ဒါ ဟေတုအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။ တနည်း-နာမလိင်္ဂတ္ထ။

ခ—ဝါကျ၌ ဣတိ ပစ္စတ္တဝစနဿ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော-ဖြင့် တတော၌ တောသဒ္ဒါကား တောပစ္စည်းမဟုတ်။ (ဗျ။) ပထမာ ဝိဘတ်၏ ကာရိယ တည်း—ဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ။ ယော။ ၁၀၉-၌ ပစ္စတ္တဝစနဿာတိ ယဒန္တတိ သဒ္ဒေန တံသဒ္ဒဿ တောအာဒေသော ဟုဖွင့်သည်။

ဂ-ဝါကျဖြင့် တတော နိဒါနံ အဿဟူသော ဝါကျ၌ လည်းကောင်း၊ တတောနိဒါနံ ဟူသော သမာသ်၌လည်းကောင်း ပထမာဝိဘတ်၏ တော အပြုမကျေဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျ၌ သမုစ္စည်းအနက်ရှိသော စသဒ္ဒါဖြင့် ယင်း အဓိပ္ပာယ်ကို ပြသည်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပတိရူပကံ။ ပဋိရူပကံ။ ။ပတိရူပဒေသဝါသော-ပုဒ်၌ ကွစိ ပဋိ ပတိဿ သုတ် အစီအရင် မဖြစ်သကဲ့သို့ အတူ=(သဒိသ) ဟော ပတိရူပကပုဒ်လည်း ယင်းသုတ် အစီရင် မဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သာဒိသေ-ပတိရူပကံဟု နီတိ၊ သုတ္တ။ န္တာ။ ၃၆၂-၌လာသောကြောင့်လည်းကောင်း ပတိရူပကံပါဠိ၌ သာ သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဝိဘတ္တိပတိရူပကော။ ။ဌာနီဖြစ်သော ဝိဘတ်၏ ဝိဘတ္တိ ဟူသော အမည်ကို ဌာန ဖြစ်သော ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ပုဒ် (ဝိဘတျန္တပုဒ်)၌ တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော ဝိဘတျန္တ ပုဒ်ကို ဝိဘတ္တိဟုဆိုသောကြောင့် ဌာနျူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

ရှင်းလင်းချက်။ ။ဝိဘတ္တိပတိရူပကော၊ ဝိဘတျန္တပုဒ်နှင့်တူသော-ဟု အနက်ပြန်သော ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၂၃-နှင့်ညှိ၍ ဥပစာကြံသည်။ မအ္ဘသျှ၌ကား ဝိဘတ္တိယာ ပတိရူပကော ဝိဘတ္တိပတိရူပကောဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ဝိဘတ္တိပတိရူပကော၊ ဝိဘတ်၏ အတုဖြစ်သော-ဟု အနက် ပြန်သည်။ ယင်း အလို ဥပစာ မကြံရ။

(က) ဘယံဝါတိ-လ-ဝုတ္တံ ရာဇာဒိဘယံ။ (ခ) စိတ္တုတြာသောတိ အတ္ထော။ (ဂ) ဆမ္ဘိတတ္တန္တိ-လ-ကာယဓိဥ္မနံ ကာယကမ္ပော ဟဒယ မံသစလနံ။ (ဃ) လောမဟံသောတိ ဥပ္ပန္နေ ဘယေ လောမာနံ ဟံသနံ ဥဒ္ဓဂ္ဂဘာဝေါ။ (င) အာရက္ခောတိ အန္တော စ ဗဟိ စ ရတ္တိဉ္စ ဒိဝါ စ အာရက္ခရဏံ။ ဌ။ ၁၇၇။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျဖြင့် ဘယအရ ဉာဏဘယ အာရမ္မဏဘယ, ဩတ္တပ္ပဘယတို့ကို မယူရ၊ စိတ္တုတြာသ (စိတ်၏ ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်ခြင်း) ဘယကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။(အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဘယ(၄)မျိုးကို ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၃၆-ကြည့်။ ဘတသဒ္ဒါ၏ ဝိဂ္ဂဟနှင့်တရားကိုယ်ကို သီ+မြေ။ ၅၀၉။ ၅၁၁-ကြည့်။

အယံဥ္စနည်းဥပစာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဉာဏဘယ အာရမ္မဏဘယ ဩတ္တပ္ပဘယ စိတ္တုတြာသဘယတို့၏ ဘယဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော စိတ္တုတြာသဘယ၌ တင်လေ။ ဧကဒေသူပစာ။

ဂ-ဝါကျ၌ ကာယိဥ္စန်ဖြင့် ဆမ္ဘိတတ္တံ၌ တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[¹] ဆမ္ဘိတဿဘာဝေါ ဆမ္ဘိတတ္တံဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်-ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[²]၊ ဆမ္ဘိတတ္တအရ ကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်းကို ယူရမည် ကိုလည်းကောင်း[³] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို ကိတ်ဘောဖြင့် ဖွင့်ပြလျှင် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို ဘာဝတဒ္ဓိတ် ပြုရမည်။ ဤ ဆမ္ဘိတတ္တဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို ကာယိဥ္စန်ဝယ် ဣဉ္စနံ၌ ယုပစ္စည်းဖြင့်ဖွင့်သဖြင့် တဒ္ဓိတ်ဘော အာဘောဂ် ဖော်သည်။

* သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ တဒ္ဓိတ၊ ကိတ်ဘာဝနှင့်၊ ဖွင့်၍ပြ၊ တဒ္ဓိတ်ဘာဝ ကြံစရာ။ **(သံဝဏ္ဏနာနိယံ။)**

ဂ-ဝါကျ၌ ကာယကမ္မော-ဖြင့် ကာယိဥ္စန်၌ ဣဉ္စနသဒ္ဒါသည် တုန်လှုပ်ခြင်း(ကမ္ပ)အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း—ကမ္ပောဖြင့် ဣဉ္စနံ၌ ဣဉ္စဓာတ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်း(ကမ္ပ)အနက်ကို ဟောသည်ကို-လည်းကောင်း[¹]၊ ယုပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[²]၊ ဣဉ္စိယတေ ကမ္ပတေ ဣဉ္စနံဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည် ကိုလည်းကောင်း[³] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ ဟဒယမံသစလနံ-ဖြင့် ကာယကမ္ပော၌ ကာယအရ သာမညအားဖြင့် အလုံးစုံသောကာယ ဝိသေသအားဖြင့် နှလုံးသား(ဟဒယမံသ)ကို

http://www.dhammadownload.com

ယူရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ကမ္ဗောဋ္ဌကပိဓာတ်၏ စလနအနက်ကို ဟောသည် ကို–လည်းကောင်း[2]၊ အ–ပစ္စည်း၏ဘာဝဘာဝနေ၌သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ကမ္ပနံကမ္ဗောဟု ဘာဝသာဓနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို–လည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ။

† ဝိသေသတော ပန ဟဒယမံသစလနန္တိ အာဟ ကာယကမ္ဗော ဟဒယမံသစလနန္တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။)

ဆမ္ဘိတမှတ်ဖွယ်

ဆမ္ဘိတဿာတိ ထမ္ဘိတဿ၊ ထ–ကာရဿ ဆကာရာဒေသော။ (သီ။ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၂၄။) ထမ္ဘိတတ္တံ ဟိ ဆမ္ဘိတတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ။ ဋ္ဌ။ ၂။ ဂ–အလို ထမ္ဘိတ၌ ထ–ကို ဆ–ပြု၍ ဆမ္ဘိတဟုပြီးသည်။ ဆမ္ဘိတော ဝိယာတိ ဝိတ္ထာယန္တော ဝိယ ဘီတော ဝိယာတိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇–အလို ဆမ္ဘဓာတ်+တ–ပစ္စည်းကြံရဖွယ်ရှိသည်။ အချို့ကား သဥ္ဇာတော ဆမ္ဘော အဿ အတ္ထီတိ ဆမ္ဘိတောဟုလည်း ကြံကြသည်။

ဆမ္ဘိတတ္တဉာဏ်ကောက်

ဆမ္ဘိတဿ ဘာဝေါ ဆမ္ဘိတတ္တံ။ ဆမ္ဘိတဿ၊ တုန်လှုပ် ထိပ်လန့် ကြောက်ရွံ့သောသူ၏။ ဘာဝေါ၊ တည်း။ ဆမ္ဘိတတ္တံ၊ ဆုန်လှုပ်–လ– အဖြစ်။ ဘာဝတဒ္ဓိတ်။ ဆမ္ဘိတ–ပုဒ်+တ္တ–ပစ္စည်း။

ဆမ္ဘိတဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား မင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ခိုးသူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာကိုပေးလော (ပေးရမည်)ဟု ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက် ခံရသဖြင့် တုန်လှုပ်ထိပ်လန့် ကြောက်ရွံ့သောသူဖြစ်သည် မှချ။ ယင်း၏ ကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်း၊အထူးသဖြင့် နှလုံးသားတုန်လှုပ်ခြင်းနှင့် ကိရိယဝန္တကိရိယာ၊ သတ္တိမန္တ သတ္တိ၊ ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ တ–ပစ္စည်း အရကား ထို့–ဖြင့်မှတ်အပ်သော မင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ခိုးသူတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာကိုပေးလော (ပေးရမည်)ဟု ညှဉ်းပန်းမှု ပြုခံရသူ၏ ကိုယ်၏တုန်လှုပ်ခြင်း၊ (အထူးသဖြင့်) နှလုံးသား၏ တုန်လှုပ်ခြင်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ရာဇူဟိ ဝါ–လ–ဟဒယမံသစလနံ ဟူသော အဖွင့်နှင့်အညီ ပြည့်စုံစွာကောက်ရသည်ကို သတိပြုပါ။

ဃ–ဝါကျ၌ လောမာနံ ဟံသနံ–ဖြင့် လောမဟံသော၌ ဟံသော ပုဒ်ကို ဟံသနံ ဟံသောဟု ဘာဝသာဓနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယုပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌ သက်သည်ကို–လည်းကောင်း[2]၊ လောမနှင့်ဟံသော

F.19 A

http://www.dhammadownload.com

ပုဒ်ကို လောမာနံ ဟံသော လောမဟံသောဟု သာမညတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပဋ္ဌယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂဗဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျ၌ ဥဒ္ဒဂ္ဂဘာဝေါ-ဖြင့် အမွေးတို့၏ ရှင်ခြင်းဟူသည် အမွေးတို့၏ အထက်၌အဖျားရှိသည်၏အဖြစ်၊ အမွေးထောင်ခြင်း၊ ဝါ-ကြက်သီးမွေးညင်း ထခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဥဒ္ဓံ (အထက်၌) အဂ္ဂါ (အဖျားတို့သည်) ဧတေသန္တိ ဥဒ္ဒဂ္ဂါ။ (ဧတေသံ လောမာနံ။)

င-ဝါကျ၌ အာရက္ခန်-ဖြင့် အာရက္ခော၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အာရက္ခဏံ အာရက္ခောဟု ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ကမ္မကာရဏံ။ ကမ္မကရဏံ။ ။မ၊ဋီ၊ ၃။ ၃၆၃-အလို ကမ္မကာရဏာပုဒ်ကို ကာရီယတိ ဝေါယာတိ ကာရဏာ။ ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကမ္မံ။ ကာရဏာဝေ ကမ္မံ ကမ္မကာရဏာဟု အစိတ်ပေါင်း ဝစနတ္ထပြု၍ ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကာရဏာ တု စ ယာတနာ။ ဓာန်။ ၄၀၇။ ကာရဏံဃာတဟေတူသု။ ဓာန်။ ၁၁၂၇-ကိုထောက်၍ လည်းကောင်း၊ ကမ္မကာရဏံ၊ နှိပ်စက် ညှဉ်းပန်းကြောင်းအမှု၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းအမှု၊ ကံကြမ္မာ-ဟု နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း အနက်သာ ဖြစ်သင့်၍ ယင်းအနက်ကိုလည်း ကာရဏာသဒ္ဒါကသာ ဟော၍ ကရဏသဒ္ဒါက မဟောနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း ကမ္မကာရဏဟု "ကာ" ၌ ဒီဃရှိသောပါဌ်သာသင့်သည်။

ကရိယမာနဿ။ ကာရိယမာနဿ။ ။ယခုစာမူ၌ ကာရိယနှင့်ချည်းရှိသည်။ ရာဇူဟိ၊ စောရဟိ၊ တိုသည်။ ကမ္မကာရဏံ၊ ကို။ ကရိယမာနဿ၊ ပြုအပ်သော၊ ပြုခံရသောဟူသော ကာရိုက်မဲ့ သုဒ္ဓကမ္မရုပ် အနက်ပေးသင့်သောကြောင့် "ကရိယမာနဿ" ပါဌ်သာ သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂၄-၌လည်း ကရိယမာနဿ၊ ပြုအပ်သောသူ၏-ဟု သုဒ္ဓကမ္မရုပ်ကိုသာ အနက်ယောဇနာသည်။

ကာယိဋ္ဌနံ။ ကာယိဋ္ဌနံ။ ။ဋ္ဌဇိ ဋ္ဌဋ္ဌော တု ကမ္မနေ-ဟူသော ဓာတွတ္ထနှင့်အညီ ဋ္ဌဇိ (သို့မဟုတ်) ဋ္ဌဋ္ဌဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော ဋ္ဌဋ္ဌနပုဒ်နှင့် ကာယပုဒ်တွဲစပ်၍ ပြီးသောကြောင့် ကာယိဋ္ဌနံရှိသောပါဌ်သာ သင့်သည်။ (ကာယဿ ဋ္ဌဋ္ဌနံကာယိဋ္ဌနံ-ဟုတွဲ။)

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့် ဥပစာ

ထင်ရှားရှိသော လူစသော သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ပြုံးရွှင်ခြင်း၏ ဟံသ (ဟံသန+ဟံသန္တိ) အမည်ကို ထင်ရှားမရှိသော အမွေးတို့၏ ရှင်ခြင်း၌ တင်စား၍ ထင်ရှားမရှိသော အမွေးတို့၏ ရှင်ခြင်းကို လောမာနံ ဟံသော (ဟံသနံ။ လောမာနိ ဟံသန္တိ) ဟု ဆိုသောကြောင့် တဒ္ဓမ္မူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ငွေ၊ ၁၅၇—လောမာနိ ဟံသန္တိပုဒ် ဥပစာကို ပါ+မြေ ပထမ၊ ၇၅၀-၌ ဖြေခဲ့ပြီ။ ဤပုဒ်နှင့် အတူပင်။

(က) ပုရာဏ ဒုတိယိကန္တိ-လ-ဂိဟိကာလေ ဒုတိယိကာ။ (ခ) ဂေဟသိတသုခမဘောဂ-လ-ဘူတပုဗ္ဗဘရိယန္တိ အတ္ထော။ (ဂ) တေန ဟိ တိ ယေန-လ-မာတုဂါမဿဒိသံ ဗန္ဓနံ နတ္ထိ။ (ဃ) ပါဒေသု ဂဟေတွာတိ ပါဒေ ဂဟေတွာ။ (င) ဥပယောဂတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ။ (စ) ပါဒေသု ဝါ တံ ဂဟေတွာ။ ငွေ၊ ၁၇၈။

အနက်ယောဇနာ

အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ပါဒေသု ဂဟေတွာ။ (ဝိ၊ ၁။ ၂၀)

အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ၊ ၏။ ပါဒေသု၊ ခြေတို့ကို။ ဂဟေတွာ၊ ကိုင်၍။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ဤကား ဃ-င-သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ယောဇနာ ခြင်းတည်း။ ဂဟေတွာ၌ ဂဟဓာတ်သည် သကမ္မကဖြစ်၍ ပါဒေသုကို ကံ အနက်ပေးစေလိုသဖြင့် ပါဒေ ဂဟေတွာဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။ ဤသို့လျှင် ဂဟာရွေမှ ပါဒေသု—ဟူသော အာဓာရကို ကံအနက် ပြန်ဆိုသောအခါ ရှေ့ပုဒ် (သုဒိန္နဿ) မှာပါသော ဆဋ္ဌီကို သမ္ဗန်အနက်၌ သက်သည်ဟု မှတ်။

* ဂဟာရွေမှ အာဓာရကို၊ ကံဆိုလိုမူ၊ ထိုရှေ့ပုဒ်မှာ၊ ဆဋ္ဌီပါက၊ သမ္ဗန်မှာသက်၊ ထို အချက်လည်း၊ မိန့်မြွက်အဋ္ဌကထာအလို တည်း။ (သစ်)

တနည်း။ ။အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ၊ ရှင်သုဒိန်ကို။ ပါဒေသု၊ ခြေတို့၌။ ဂဟေတွာ၊ ကိုင်၍။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ဤကား စ-သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီယောဇနာခြင်းတည်း။ ဂဟေတွာ၌ ဂဟဓာတ်၏ရှေ့တွင် ပါဒေသုဟူသော အာဓာရကို ဘုမ္မတ္ထ (သတ္တမျတ္ထ) အနက်ယောဇနာလျှင် ရှေ့၌ပါသော အာယသ္မတော သုဒိန္နဿဟူသော သမ္ဗန်ပုဒ်ကို ကံ အနက် ယောဇနာရမည်ဟုမှတ်။

http://www.dhammadownload.com

* ဂဟာရွှေမှု၊ အာခေ ကို၊ ဘူမတ္ထပင်၊ ယူစေချင်မှု၊ ရွှေတွင်ပုဒ်မှာ၊ ဆင့်ပါက-ကံမှာသ...ဘု၊ မိန့်မြွက်ဆရာတဦး အလိုတည်း။(ဘုရားကြီး။)

စာစပ်မှတ်ဖွယ်

ပထမဝိကပ်၌ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ-ကို ပါဒေသ၌ သမ္ဗန် သမ္ဗန္ဓီ၊ အပေါင်းအစိတ်စပ်။ ပါဒေသကို ဂတေတ္ထာ၌ အစိတ်ကံ ဂဟေတွာကား ထို ကံကိုမဟောသော-ကိတ်ကြိယာ။ ဒုတိယဝိကပ်၌ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ကို ဂဟေတွာ၌ အပေါင်းကံ၊ ဂဟေတွာကား ထို ကံကို မဟောသော ကိတ်ကြိယာ။ ပါဒေသကား ဂဟေတွာ၌ အစိတ်အာခါရ၊ ဂဟေတွာ ကား အာခည်တည်း။ (သုဒိန်ကား အပေါင်း၊ ခြေထောက်ကား အစိတ်။)

* ဂဟာဒိကံ၊ အပေါင်းမှန်။ နောက်ဌာန်အာခါရမှာ အစိတ်တည်း။ (ဘုရားကြီး။)

သီးသန့်မှတ်ဖွယ်။ ။ဂဟခါတ်၏ရှေ့၌ အာခါရကို ကံအနက်ပြန်လျှင် ထိုဂဟခါတ်ပါဝင်သောပုဒ်၏ရှေ့၌ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ဆဋ္ဌီ အနက်မှာသက်၊ အဋ္ဌီအနက်ပြန်ရမည်။

ရှင်းထင်းချက်။ ။ထေရော ရာဇာနံ ဒက္ခိဏာဟတ္ထေ အဂ္ဂဟေသိ။ (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃။)

ထေရော၊ ရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ မထေရ်သည်။ ရာဇာနံ၊ သီရိဓမ္မာသောကမင်း၏။(ဒုတိယာဝိဘတ်ဆဋ္ဌီအနက်။)ဒက္ခိဏာဟတ္ထေ၊လက်ယာလက်ကို။ (ဂဟာရှေ့၌ အာခါရကို ကံအနက်ပြန်။) အဂ္ဂဟေသိ၊ ကိုင်ပြီ။ (အဂ္ဂဟေသိကား ဂဟခါတ် အဇ္ဇတနီ ဤဝိဘတ်။)

* ဂဟာရှေ့မှု၊ အာခါရကို၊ ကံဆိုလိုမူ၊ ထိုရှေ့ပုဒ်မှာ၊ ဒုတိယာကို၊ ဆဋ္ဌီမှာသက်၊ ဤအချက်လည်း၊ မိန့်မြွက်ဆရာတဦးအလိုတည်း။ (ဘုရားကြီး။)

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို၏ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၏ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၏ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ၊ ဝါ-ကာရဏဝါကျ။

ထို၏ ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီယဝါကျ။ ဝါ-ဖလဝါကျ။

င-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဃ-ဝါကျဖြင့် ပါဒေသုကို ပါဒေဟု ဖွင့်၏။ အဘယ်ကြောင့် ပါဒေသု-ပုဒ်ကို ပါဒေ-ဟုဖွင့်သနည်း။ ယင်းသို့ ဖွင့်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို မဆိုပြီလော-ကြောင့် င-ဝါကျမိန့်။

င-ဝါကျဖြင့် ဒုတိယာအနက်၌ သတ္တမီဝိဘတ်သက်သည်ကို သိစေလိုသောကြောင့် ပါဒေသုကို ပါဒေဟု ဖွင့်ဆိုခဲ့၏ ဟူလို။ (ယုတ္တိဝါကျကို ကာရဏတက်သည်။ ယုတ္တိတက်လည်း တက်လေဦး။)

စ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ဃ-င-ဝါကျကား ပက္ခ။

စ-ဝါကျ အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ဃ-င-ဝါကျတို့ဖြင့် ပါဒေသု၌ သတ္တမီဝိဘတ်ကား ဒုတိယာအနက်၌ သက်၏ဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပါဒေသုသဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကို လည်းကောင်း၊ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿပုဒ်၏ အနက်တမျိုးကို လည်းကောင်း ဖွင့်ပြလိုရကား စ-ဝါကျမိန့်။ (ဇ-အဖြေ ကြည့်။)

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပုရာဏာ။ ။ပုရ ဘဝါ ပုရာဏာ။ ပုရာ၊ ရှေး လူဖြစ်စဉ်အခါ၌။ ဘဝါ၊ ဖြစ်သောဇနီးတည်း။ ပုရာဏာ၊ ရှေး လူဖြစ်စဉ်အခါ၌ဖြစ်သော ဇနီး။ ဘာဝတဒ္ဓိတ်။ ပုရာပုဒ်+ဏပစ္စည်း။

ပုရာဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား ရှေးလူဖြစ်စဉ်အခါသည် မုချ။ ယင်း၏ ဇနီးဒြပ်နှင့် ကာလ ကာလဝန္တအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ရှေးလူဖြစ်စဉ်အခါ၌ ဖြစ်သော ဇနီးဒြပ်ရ၏။ (ဝိသေသနဆက်ကောက်။)

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်များ

ဒုတိယိကာ။ ။ဒွိန္နံ ပူရဏီ ဒုတိယာ။ ဒုတိယာဧဝ ဒုတိယိကာ။

ပုရာဏဒုတိယိကာ။ ။ပုရာဏာ စ သာ ဒုတိယိကာ စာတိ ပုရာဏဒုတိယိကာ။ ပုရာဏာ စ၊ ရှေးလူဖြစ်စဉ်အခါ၌ ဖြစ်သည်လည်း။ ဟောတိ ဟုတ်၏။ ဒုတိယိကာ စ၊ အဖော်ဖြစ်သော ဇနီးသည်လည်း။ ဟောတိ။ ဣတိ ပုရာဏဒုတိယိကာ=ရှေး လူဖြစ်စဉ်အခါ၌ဖြစ်သော အဖော်ဇနီး။ ဝါ-ဇနီးဟောင်း။ (ကမ္မဓာရယ်သမာသ်။ ဉာဏ်ကောက်လွယ်ပြီ။)

† ပုရာတော ဏော စ။ (မောဂ်။ ၄။ ၂၂။)

ဘူတပုဗ္ဗဘရိယာ။ ။ပုဗ္ဗေ ဘူတာ ဘူတပုဗ္ဗာ။ ဘူတပုဗ္ဗာ စ သာ ဘရိယာစာတိ ဘူတပုဗ္ဗဘရိယာ။

http://www.dhammadownload.com

❀ မာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

မာတုဂါမ။ ။မာတုယာ ဂါမော ဝိယ ဂါမော ယဿာ သာ မာတု-ဂါမော။ (ယဿာ ဣတ္ထိယာ၊ အား။ မာတုယာ၊ ၏။ ဂါမော ဝိယ၊ သွားခြင်းကဲ့သို့။ ဂါမော၊ သည်။ အတ္ထိ။ ဣတိ သာ မာတုဂါမော။ မာတာဝိယ ဂစ္ဆတီတိ မာတုဂါမော။ မာတု+ဂမု+ဏ-စသည် သူစိ-၌လာ၏။ ဤ မာတုဂါမပုဒ်သည် အတ္ထကား ဣတ္ထိလိင်၊ သဒ္ဒကား ပုလ္လိင်ပုရိသာဒိဂိုဏ်း အကာရန္တတည်း။ မာတုဂါမော။ မာတုဂါမာ စသည် ဂိုဏ်းပြေးလေ။ ညာသ်ကောက်ကို ပုပ္ပ-အဖွင့် (၄-၁၇၉) အဖြေ၌ ရှုလေ။

❀ အာဒေသာဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပုရာဏံ ဒုတိယိကံ-ဖြင့် ပုရာဏဒုတိယိကံပုဒ်ကို ပုရာဏာ စ သာ ဒုတိယိကာ စာတိ ပုရာဏဒုတိယိကာ (တံ) ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ပုဗ္ဗေဖြင့် ပုရာဏံပုဒ်၌ ပုရာသဒ္ဒါ၏ ရှေးဟူသောအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝိဟိကာလေဖြင့် ရှေးဟူသည် လူ့ဘဝတုန်းက (လူဖြစ်စဉ်အခါက) တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ဘူတပုဗ္ဗ-ဖြင့် ပုရာဏပုဒ်ကို ပုရာ ဘဝါ ပုရာဏာဟု ဘာဝ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဘူတပုဗ္ဗ(ပုဗ္ဗေဘူတ)နှင့်ပုရာဘဝ=ရှေး၌ဖြစ်၏ဟူသည်အနက်တူ၏။ ဘူတပုဗ္ဗဘရိယံ၌ ဘူတပုဗ္ဗဟူသော သမာသ်ပုဒ်ဖြင့် ပုရာဏာဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကိုဖွင့်သည်။

* သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ တဒ္ဓိတ၊ ဘူတပုဗ္ဗ၊ သမာသဖြင့်၊ ဖွင့်ကာပြ၊ ဘာဝ တဒ္ဓိတ် ကြံစရာ။ (သစ်)

ခ-ဝါကျ ဘူတပုဗ္ဗဘရိယံ၌ ဘရိယံ-ဖြင့် ဒုတိယိကာသဒ္ဒါသည် မယားဟော ဘရိယာသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။ တနည်း-ယင်း ဘရိယံဖြင့် ဒုတိယိကာသဒ္ဒါသည် မယားအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ၊ တနည်း-နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-၀ါကျ၌ ဂေဟာသိတသုခံမဟောဂသဟာယိက်ဖြင့် ဘာ၀တ္တကို ပြသည်။ အနက်အတိုင်း အာဘော်ဖော်လေ။

ဂ-၀ါကျ၌ ယေန-လ-နတ္တိဖြင့် တေန တ-သဒ္ဒါ၏အကြောင်း(ကာရဏ) ကိုစွဲသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] ယင်း တေနနိယတ်၏အနိယတ်ကို ယေန-လ-နတ္တိ ဟု ထည့်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဟိနိပါတ်၏အနက်မဲ့ ပဒါလင်္ကာရ-ကို လည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာ၀တ္ထ။ ၃။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။တေန၊ ထိုသို့ မာတုဂါမနှင့်တူသော အနှောင်အဖွဲ့ မည်သည် မရှိခြင်းကြောင့်။(အနိယတ်ဝါကျကို နိယတ်အဖွင့်ရှု၍ အနက်ပေး။)

ဃ-၀ါကျ၌ ပါဒေ-ဖြင့် ပါဒေသို့၌ သတ္တမီဝိဘတ်သည် သတ္တမီအနက်= ဘုမ္မတ္ထ၌ မသက်၊ ဒုတိယာအနက် (ဥပယောဂတ္ထ)၌ သက်သတည်းဟု သိစေ သည်။(ဝိဘတျတ္တ။)

င-၀ါကျဖြင့် ပါဒေသုပုဒ်၏ သတ္တမီ ဝိဘတျန္တ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်းသတ္တမီဝိဘတ်၏ ဒုတိယာအနက် (ဥပယောဂတ္ထ)၌ သက်သည်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိုပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္တ။

ခ-၀ါကျ၌ ၀ါသဒ္ဒါဖြင့် အတ္ထန္တရ (အနက်တမျိုး) ကို သိစေသည်။ (ဘာ၀တ္ထ။)

စ-၀ါကျ၌ ပါဒေသု တံ ဂဟေတွာ-ဖြင့် သုဒ္ဓိနယ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် သာမျတ္တ၌ မသက်၊ ကမ္မတ္ထ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အာယသ္မတော သုဒ္ဓိနဿပုဒ်ကို ဂဟေတွာ၌အပေါင်းကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ (ဤအာဘော် ၂-ချက်ကို တံဟူသော သံ၀ဏ္ဏနာက ပြသည်။) ပါဒေသု၌ သတ္တမီဝိဘတ်သည် ပဌမဝိကပ်၌ကဲ့သို့ ဥပယောဂတ္ထ၌မသက်၊ ဘုမ္မတ္ထ၌သက် သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတျတ္တ။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ။ ၃။ ဝိဘတျတ္တ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဂေဟာသိတသုခုပ(သုခုမ) ဘောဂသဟာယိကံ။ ။ဂေဟာသိတသုခ+ဥပ- ဘောဂသဟာယိက်-ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုသင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဂေဟာ- လ-သဟာယိကန္တိ ဂေဟာသိတသုခဿ ဗိဇ္ဇမာနသုခဿ ဥပဘောဂေ သဟာ- ယိက်-ဟု **ပါရာ၊ ယော**။ ၁၁ဂ-ဖွင့်ပြသောကြောင့် လည်းကောင်း၊

ယင်းအလို ဂေဟေ သိတံ ဂေဟသိတံ။ ဂေဟသိတဉ္စ တံ သုခဉ္စာတိ ဂေဟသိတသုခံ။ ဥပဘုဉ္ဇနံ ဥပဘောဂေါ၊ ဂေဟသိတသုခဿ ဥပဘောဂေါ ဂေဟသိတသုခုပဘောဂေါ-ဟု အစိတ်အပေါင်း ဝစနတ္ထ ပြုသင့်သော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယင်းအဖွင့်များနှင့်အညီ-အိမ်၌ မှီသောချမ်းသာကို ခံစားခြင်း၌ အပေါ်ဖြစ်သော ဟု အနက်ယောဇနာသော် အတ္ထယုတ္တိရှိသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အချို့ပေ၌ သုခမဟု သဏှာပရိယာယ် ရှိ၏။ မသင့်ဟု ပါရာ၊ ဋီ။ သစ်။ ၂။ ၄၂၄-၌ ပယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း သုခုပရှိ သော ပါဌ်သာ သင့်သည်။ သုခမ-ရှိသော ပါဌ်ကား မသင့်။

မှတ်ချက်။ ။ဂေဟသိတဟု ဒွေဘော်မဲ့၊ ဂေဟဿိတ-ဟုဒွေဘော်ရှိ။ ၂-ချက်သင့်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဂေဟသိတ။ ။အတူဖြစ်သောအိမ်၏ ဂေဟဟူသော အမည်ကို အတူရှိ သော ကာမဂုဏ်၌ တင်စား၍ အတူရှိသော ကာမဂုဏ်ကို ဂေဟဟုဆိုသော ကြောင့် သဒိသူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဂေဟသိတာတိ ပဉ္စကာမဂုဏနိဿိတာ။ (မ။ ဋ္ဌ။ ၂။၃။ မ။ ဋ္ဌ။ ၄။ ၁၀၂။) ကာမဂုဏာ ဂေဟံ ဝိယ ဂေဟံ။ တေ စ သိတာ နိဿိတာတိ ဂေဟဿိတာ တိ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇-နှင့် အညီ ဥပစာ တင်သည်။ ဂေဟသိတပေမေန-၌ ဌာနူပစာ တင်ခဲ့သည်။ အရာ ဌာနလိုက်၍ ဥပစာ ကြံရသည်။

> (က) သမုဒါစရတီတိ ဝေါဟရတိ ဝဒတိ။ (ခ) တတ္ထေဝ မုစ္ဆိတာ ပပတာတိ-လ-တသ္မိံ ယေဝ ပဒေသေ မုစ္ဆိတာ-ပပတာ။ (ဂ) ပတိတာတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝေါဟရတိဖြင့်-သမုဒါစရတိ (သံ+ဥ+အာ+စရ+အ+တိ)၌ သံဥပသာရ၊ ဥ ဥပသာရတို့၏ အနက်မဲ့၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁] အာ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ စရဓာတ်သည် ဤ၌ စရဏ၊ ဂတိဘက္ခနအနက်တို့ကို မဟော၊ ဝေါဟာရ=ပြောဆိုခြင်း အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိဂ်ဏ္ဏ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိဂ်ဏ္ဏ။ ၃။ ဓာတွဏ္ဏ။

http://www.dhammadownload.com

† စရ စရဏေ။ စရ ဂတိဘက္ခနေသု။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၄၇။)

ခ-ဝါကျ၌ တသ္မိံ ယေဝ ပဒေသေ-ဖြင့် တတ္ထေဝ၌ တ-သဒ္ဒါ၏ (ပဒေသ အနက်ကိုစွဲသည်-ကို လည်းကောင်း[1]၊ တ္ထပစ္စည်း၏ သတ္တမီအနက်ကိုဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။　　၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ ပတိတာဖြင့် ပပတာ၌ ပ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ပတတီတိ ပပတာဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်-ကိုလည်း ကောင်း[2]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိ စေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။　၂။ အဘိဓာနတ္ထ။　၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။　။ပပတာ=ပ+ပတ+အ+အာ—ကို ပတိကာ=ပတ+တ—ဖြင့် ဖွင့်ရာ ပ-အနက်မဲ့။ အ—ပစ္စည်းကတ္တုသာဓ်ဟု ဖွင့်ပြသည်။

† ပတ ဂတိယံ။ ပတတိ။ ပပတတိ ပပါတံ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၆၃။)

(က) မာ နော ဝိဟေဌယိတ္ထာတိ-လ-ဝိဟေဌယိတ္ထ။ (ခ) ဝိဟေ သာ ဟေသာ ပဗ္ဗဇိတာနန္တိ။ (ဂ) တေနဟိ-လ-ဒေဟီတိ တွေ တေန ဟီတိ အဘိရတိယံ ဥယျောဇေတိ။ (ဃ) သစေ တွံ အဘိရတော-လ- ကုလဝံသဗီဇကံ ဧက ပုတ္တံ ဒေဟိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇ဂ။

❁ အနက်ယောဇနာ

နော၊ ငါတို့ကို။ မာ ဝိဟေဌယိတ္ထ၊ (ဥစ္စာကိုပြ၍လည်းကောင်း၊ မာတုဂါမ ကိုလွှတ်လိုက်၍လည်းကောင်း မညှင်းဆဲကြပါကုန်လင့်—ဟု ပါဠိတော်ကို အနက်ပေး။

တေနဟိ၊ မွေ့လျော်ပျော်ပါးရန် တိုက်တွန်း၏။....ဗီဇကမ္ပိ။ (အမျိုးအနွယ် ၏) မျိုးစေ့ဖြစ်သော သားကို။ ဒေဟိ၊ ပေးလော့။ (အာဘော်ကြည့်ပါ။)

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က—ဃ ါကျဖြင့် ငါတို့ကိုဥစ္စာပြ၍လည်းကောင်း၊မာတုဂါမ ကိုလွှတ်လိုက်၍လည်းကောင်း မညှင်းဆဲကြပါကုန်လင့်-ဟုဆို၏။ ရှိက်နှက် ပုတ် ခတ်သောအရာ မထင်ပါတကား။ (မထင်သည်မဟုတ်လော။) ဂံ၊ သစ်။ ၄၂၅။ တစုံတခုနှိပ်စက်ကလူမပြုတကား။(မပြုသည်မဟုတ်လော။)ဂံ၊ဟောင်း။၃၆၄။ (အာဘော်) အဘယ်ကြောင့် မညှဉ်းဆဲလင့်ဟူသောစကားကို ဆိုအပ်လေ သနည်း။ ဂံ၊ ဟောင်း။ ဤသို့-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

-ကား-ခ-ဝါကျဖြင့် ဤဥစ္စာကိုပြခြင်း မာတုဂါမကို လွှတ်လိုက်ခြင်းသည် ရဟန်းတို့အား ညှဉ်းဆဲခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် က-သံဝဏ္ဏနာကို ငါဖွင့်ခဲ့၏ဟု အသင့်ယုတ္တိကို ငါပြဆို၏ဟူလို။

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။ ဂ-ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ ဃ-ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ (ပါဠိတော်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။)

❁ ဗိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဗီဇ။ ဝိသေသန ဇာယတေတိ ဗီဇံ။ ဝိပုဗ္ဗော ဇနိ ပါတုဘာဝေ၊ ကွိ။ ရဿဿ ဒီဃတာ။ ((သူစိ။)

ဗီဇက။ ။ဗီဇံ ဝိယာတိ ဗီဇကံ။ ဗီဇံ ဝိယ၊ မျိုးစေ့ကဲ့သို့တည်း။ ဣတိ ဗီဇံ။ ဥပမာတဒ္ဓိတ်။ ဗီဇ-ပုဒ်+ဏ-ပစ္စည်း။

ဗီဇဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား မျိုးစေ့ဖြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏သားဖြပ်နှင့် ဥပမာန ဥပမေယျအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော မျိုးစေ့နှင့်တူသော သားဖြပ်ရ၏။ (အာဒ ဘော်အဖွင့်ရှု။)

ကုလဝံသဗီဇကံ။ ။ကုလ ဉ္စဝံသော စ ကုလဝံသော။ (အစိတ်) ကုလဝံသဿ (အမျိုး အနွယ်၏) ဗီဇကံ၊ (မျိုးစေ့ကဲ့သို့ ဖြစ်သောသူ) ကုလ-ဝံသဗီဇကံ။ သားမျိုးစေ့ကား နောက်ဖြစ်လတ္တံ့သော အမျိုးအနွယ်၏ အကြောင်းဖြစ်သဖြင့် ကုလဝံသနှင့် ဗီဇကပုဒ်ကို အကျိုးအကြောင်း သမ္ဗန် စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်လေ။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဝိဟေသာ။ ။ဝိပုဗ္ဗ+ဟေသ၊ ဝါ-ဟိံသဓာတ်+အ-၊ ပစ္စည်း + အာ ပစ္စည်း။ ဟေသ ဂတိယံ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၁၇၁။)

ပရိနိဗ္ဗာယိတာ။ ပရိပုဗ္ဗ+နိပုဗ္ဗ+ ဝါဓာတ်+ဒိဝါဒိ ယ-ပစ္စည်း+တ ဝိဘတ်။ (နိဗ္ဗာန်သို့ကြွသွားစတတ်၏ဟူလို။)

† ဝါ ဂတိဂန္ဓနေသု။ ဝါယတိ။ ဓာတ်ကျမ်း။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အမှေဖြင့် နေဘသဒ္ဒါသည် နိပါတ်၊ ဝါ-နံ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှုသဒ္ဒါ၏ ကာရိယမဟုတ်၊ ဒုတိယာ ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှုသဒ္ဒါ၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။ ဝိဘတျတ္တ။)

http://www.dhammadownload.com

က-ဝါကျ၌ ခန့်-လ-ဥယျောဇေတွာဖြင့် ဥစ္စာကိုပြခြင်း,မာတုဂါမကိုလွှတ်လိုက်ခြင်းသည် ရဟန်းများအား ညွှန်းဆဲရာရောက်၏ ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ သံဝဏ္ဏနာ-ဖြင့် တေနဟိသဒ္ဒါကား ပျော်ပါးရန် တိုက်တွန်းခြင်းအနက်၌ နိပါတ်ပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်ပဒ။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ ကုလဝံသဗီဇကံ ဓမာ ပုတ္တံ-ဖြင့် ဗီဇကံပုဒ်ကို ဗီဇံ ဝိယာတိ-ဗီဇကံဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ က-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ဗီဇကအရ သားကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဗီဇကမ္ဗိ၊ မျိုးစေ့ကဲ့သို့ ဖြစ်သော သားကိုလည်း။

† ကုလရက္ခပတိဋ္ဌာပနေ ဗီဇသဒိသတ္တာ ကုလဝံသပ္ပတိဋ္ဌာကော ပုတ္တော ဣဓ ဗီဇကောတိ အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ "ကုလဝံသဗီဇကံ မေပုတ္တ" န္တိ။ **သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀။**

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဝိပေဌယိတ္တ။ ဝိဟေဌယိတ္တ။ ။ဌေ ဟေဌ ဝိဗာဓာယံ (**နီတိ။ ဓာ။ ၅၇။**) ဟု ညှဉ်းဆဲခြင်း အနက်ကို ဟောရာ၌ ဟေဌဓာတ်သာ လာသည်၊ ပေဌ-ဓာတ်မလာ။ ဤ၌ ညှဉ်းဆဲခြင်းကိုသာ လိုအပ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝိ ပုဗ္ဗ+ဟေဌ ဓာတ်+တွာဝိဘတ်ဖြင့်ပြီးသော "ဝိဟေဌယိတ္တပါဠ်သာ သင့်သည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဗီဇကံ။ ။အတူဖြစ်သော မျိုးစေ့၏ ဗီဇ (ဗီဇက) အမည်ကို အတူရှိသော သားဒြပ်၌ တင်စား၍ အတူရှိသောဒြပ်ကို ဗီဇ (ဗီဇက) ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှိ။)

ဝိ၊ ၁။ သျှသစ်၌ "ဝိဝိဓံ ကုလကုရံ ဇနေတီတိ ဗီဇော။ သော ယေဝ ဗီဇကော" ဟု မှုချဝိဂ္ဂဟ်ပြ၏။ ဥပစာမရဟုမှတ်။

မာ နော အပုတ္တက -လ- အတိဟရာပေသုန္တိ (က) မယံ ဟိ လိစ္ဆဝီနံ-လ-ဝသာမ။ (ခ) တေ တေ ပိတုနော အစ္စယေန ဣမံ သာပတေယျံ-လ-အတိဟရာပေယျုန္တိ။ (ဂ) တံ တေ မာ အတိဟရာပေသုံ။ (ဃ) မာ အတိဟရာပေန္တုတိ။ **ဋ္ဌ။ ၁၇၇။**

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဂ-ဝါကျကား ဖလဝါကျ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ။

က-ခ-ဝါကျတွင် တေ တေ-လ-အတိဟရာပေယျုံ ဟူသော ခ-ဝါကျကား ဖလဝါကျ။ ထို-၍ မယံ ဟိ-လ-ဓသာမ ဟူသော က-ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ။

ခ ဝါကျမှ က-ဂ ဝါကျသို့ စာထွက်ပုံ

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် လိစ္ဆဝီမင်းတို့သည်-လ-ဆောင်စေကုန်ရာ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့် လိစ္ဆဝီမင်းတို့သည် ဆောင်စေကုန်ရာ အံ့နည်း။ (ဂံ၊ သစ်။ ၄၂၅။) လိစ္ဆဝီမင်းတို့ ဆောင်စေကုန်ရာ အံ့သော အကြောင်းကို မဆိုပြီလော-ကြောင့် က-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ဖလဖြစ်သော နောက်ဝါကျမှ ကာရဏဖြစ်သော ရှေ့ဝါကျသို့ စာထွက်ပုံတည်း။

ဂ-ဝါကျကား ဖလဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် တံ တေ မာ အတိဟရာပေသုံ-ဟု ဆို၏။ အနက်မပြန်ပဲ သဒ္ဒါသက်သက်ဌပနာထားသည်။ (သဒ္ဒဌပနာတည်း။) အဇ္ဇတနီ ဝိဘတ်သည် အတီတကာလိကဖြစ်သဖြင့် အတိဟရာပေသုံ-၌ ဥဝိဘတ်သည် အတီတကာလကို ဟောပါသလော။ အဘယ်ကာလကို ဟောပါသနည်း-ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ဃ-ဝါကျဖြင့် ယင်းဥဝိဘတ်သည် အတီတကာလိကဖြစ်စေကာမူ ဤ၌ မာ သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အနုတ္တကာလ၊ ဝါ-အာဏတ္တိအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြဆို၏ ဟူလို။ (ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၂၆။ မအူသျှ။ ၄၆။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသိကောက်

သပတိ (သံပတိ)။ ။သဿ နေသာ ပတိ သပတိ (သံပတိ)။ (ဥစ္စာနှင့် အရှင် သံသာမီစပ်။)

သာပတေယျံ။ ။သပတိနော (သံပတိနော) ဟိတံ သာပတေယျံ။ ဏ်ာတ-ဓာဒ္ဓိတ်။ သပတိ (သံပတိ) ပုဒ်+ဏေယျပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

သပတိ(သံပတိ)အရကား ဥစ္စာရှင်ရ၏။ ယင်း၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာဒြပ်နှင့် သာမိ သံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာန္နပစာ။ ဏေယျပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြစ်မှတ်အပ်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရ၏။ (အာဘောဂ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။)

အပုတ္တကံ။ ။ပုတ္တကေန ဝိဟရတံ အပုတ္တကံ။ပဥ္စမျတ္ထ တတိယာတပ္ပုရိသ်။ န-ပုဒ်+ပုတ္တက-ပုဒ်။

ပုတ္တက အရကား (အမျိုး၏စည်းစိမ်ဥစ္စာကိုစောင့်ရှောက်တတ်သော) သားဒြပ်သည် မုချ။

ယင်း၏ ကင်းသောစည်းစိမ်ဥစ္စာဒြပ်နှင့် အပါဒါန်အပါဒီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာန္နပစာ။ အပုတ္တကဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထိုဖြင့်မှတ်အပ်သော အမျိုး၏ဥစ္စာကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သားမှကင်းသော စည်းစိမ်ဥစ္စာ(ဝိဘဝ)ရ၏။(အပုတ္တကံကို သာပတေယျံ၌စပ်၊ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်။)

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ရဋ္ဌ။ ။ရာဇပုဒ်+ဏျပစ္စည်း။ နပုံလ္လိင်။

† ရညော ဘာဝေါ ရဋ္ဌံ။ (မောဂ်။ ပဥ္စိကာ။ ၄။ ၅၉။)

အစ္စယ။ ။အတိပုဗ္ဗ+ဣ ဓာတ်+ဏပစ္စည်း။

အစ္စယေန။ ။လွန်၍ဖြစ်သဖြင့်။(သဒ္ဒတ္ထ။)ကွယ်လွန်သေဆုံးသဖြင့်။(ဝေါဟာရတ္ထ။) ဓာန်။ ၄၀၄။

† အတိက္ကမိတ္တွာ အယနံ အစ္စယော။ အတိပုဗ္ဗော ဣ ဂတိယံ ဏော။ (သူစိ။)

ဝိဘဝ။ ။ဝိပုဗ္ဗ+ဘူဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။

† ဝိဘဝန္တိ ပဘဝန္တျနေနာတိ ဝိဘဝေါ၊ အ။ ဝိပုဗ္ဗော ဘူ သတ္တာယံ။ (သူစိ။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ ဝိဘဝံဖြင့် သာပတေယျံပုဒ်ကို သဿ ပတိ သပတိ (သံပတိ)။ သပတိနော(သံပတိနော) ဟိတံ သာပတေယျံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သာပတေယျ အရ (ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး တမလွန်အကျိုးကိုဆောင်တတ်သော။သာရတ္ထ။) စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ယူရမည်။ တနည်း-သာပတေယျသဒ္ဒါသည် စည်းစိမ်ဥစ္စာဟော ဝိဘဝသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း။ တနည်း-သာပတေယျ သဒ္ဒါသည် စည်းစိမ်ဥစ္စာ(ဝိဘဝ)ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်-ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြားအဘိဓေယျတ္ထ။ ပရိယာယ်ပြအဘိဓေယျတ္ထ။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာများ၌ သာပတေယျပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ ဖွင့်ပြသည်ကို ထောက်၍ သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထအာဘော် ဖော်သည်။ ဒုတိ ဝိတ္တံ သာပတေယျံ ဝသု တွော ဝိဘဝေါ ဘဝေ-ဟူသော ဓာန်။ ၄၈၅-ကို ထောက်၍ ပရိယာယ်ပြနှင့် နာမလိင်္ဂတ္ထဖော်သည်။

ခ-ဝါကျ၌ အမှာက်ဖြင့်ပါဠိတော်ဝယ်နေသောသဒ္ဒါသည်ဒုတိယာယောဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယမဟုတ်၊ ဆဋ္ဌီ သ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။(ဝိဘတ္တိပဒ။ဝိဘတျတ္ထ။)

မဟန္တ်ဖြင့် ဝိဘဝံဟူသည် အနည်းငယ်သော စည်းစိမ်မဟုတ်၊ များစွာသော စည်းစိမ်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ ပုတ္တေန ဝိရဟိတံ-ဖြင့် အပုတ္တကံ၌ ပုတ္တကသဒ္ဒါကို ပုတ္တော ဧဝ ပုတ္တကောဟုသွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း[၁]၊ က-ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] အပုတ္တကံ၌ န-သဒ္ဒါ၏ ဝိရဟိတ=ကင်းခြင်းအနက်ကိုဟောသည်ကို-လည်းကောင်း[၃]၊ ပုတ္တေန ဝိရဟိတံ အပုတ္တကံ ဟူ ပဉ္စမျတ္ထတတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ကုလဓနရက္ခကေနဖြင့် ပုတ္တေနဟူသည် အမျိုး၏စည်းစိမ်ဉစ္စာကို စောင့်ရှောက်တတ်သောသားတည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

အပုတ္တကံ။ ။အမျိုး၏စည်းစိမ်ဉစ္စာကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သားမှ ကင်းသော။

မှတ်ချက်။ ။နတ္ထိ ပုတ္တကော ဧတဿ သာပတေယျဿာတိ အပုတ္တကံ-ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိကြံ၍ အပုတ္တကံ၊ အမျိုး၏စည်းစိမ်ဉစ္စာကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သားမရှိသော-ဟုအနက်ပေး၍ ဉာဏ်ကောက်လျှင်လည်း သင့်သည်။

သာပတေယျံပုဒ်မှတ်ဖွယ်

သဿ အတ္တနော အယံ သော၊ သမ္ဗိ။(ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၅၈။)အတ္တအနက်ဟော သ-ပုဒ်နောက်၌ ဣဒံတဒ္ဓိတ်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်၍ သ-ဟုဖြစ်သည်။ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်။၂-လိင်။ဤအလိုသဿ ပတိ သပတိဟုတွဲ။သပတိနော(ဓနဿာမိနော) ဟိတံ ဟု ဟိတတဒ္ဓိတ်ဆင့်။ **ဝိမတိ**၊ **သာ** ၁၀၁-၌ ဣဒံတဒ္ဓိတ်ဟုဆို၏။

http://www.dhammadownload.com

သံနာမ ခန်း၊ တဿ ပတီတိ သံပတ်၊ ခန်း ဝါ ဝိဘဝသမ္ဗန္ဓော-လ-တဿ ဟိတန္တိ၊ သာပတေယျံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၁-အလို သံပုဒ်+ပတိဖြင့် သံပတ်ဖြစ်၍ သံပတိပုဒ်နောက်၌ ဏေယျပစ္စည်းသက်။ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ။ သ-၌ ဝုဒ္ဓိရောက် သာပတေယျံ ပြီးသည်-ဟု ၂-ဝါဒမှတ်ရာ၏။

ဃ-ဝါကျဖြင့် အတိဟရာပေသုံ အဇ္ဇတ္တနီဝိဘတ်သည်ဤ၌ အတိတ်ကာလကို မဟော၊ မာသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် အနုတ္တကာလ၊ ဝါ-အာဏတ္တိအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (အာချာတ်ဝိဘတ်၏ ကာလအနက်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဒုတိယဝိဘတျတ္ထ သံဝဏ္ဏနာပင် ဟုမှတ်။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

လိစ္ဆဝယော။ **လိစ္ဆဝိယော**။ ။ဇေ် တေ (၁) နိစ္ဆဝိတာယ ဝါ-(၂) လီနစ္ဆဝိတာယ ဝါ လိစ္ဆဝီတိ ပညာယိံသုဟု (**သာရတ္ထ**။ ၂။၁၇၀)၌ ဖွင့်သည်။ ယင်း၌ (၁) ဝိကပ်အလို နိစ္ဆဝိဟုဆိုလိုလျက် န-ကို လ-ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် လိစ္ဆဝိ-ဟု ဖြစ်လာသည်။ နတ္ထိ ဆဝိယော ဧတေ-သန္တိ လိစ္ဆဝယော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

(၂) ဝိကပ်အလို လီနစ္ဆဝိမှ ဤ-ကို ဣ-ရဿပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရ၊ န-ကို ချေခြင်း ဝဏ္ဏလောပနိရုတ္တိနည်းဖြင့် လိစ္ဆဝိဟု ဖြစ်လာသည်။ လီနာ အပါကဋ္ဌာ ဆဝိယော ဧတေသန္တိ လိစ္ဆဝယော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

ခန်း။ ၃၃၆-၌ ပုမေ လိစ္ဆဝိ ဝဇ္ဇီစဟု ဆိုသည်။ အထက်ပါ သာရတ္ထ အဖွင့်နှင့် ခန်ပါဠိကိုထောက်၍ လိစ္ဆဝိသဒ္ဒါကား ပုလ္လိင်ဣကာရန္တ၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်းတည်း။ သို့ဖြစ်၍ အဂ္ဂယောရုပ်ပြီးသကဲ့သို့ လိစ္ဆဝယောဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ထို့ကြောင့် လိစ္ဆဝယောပါဠိသာ သင့်သည်။ လိစ္ဆဝိယောကား မသင့်။

ဝါဒကွဲ။ ။ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၉-၌ လိစ္ဆဝိယော လိစ္ဆဝယောတိ စ ဒွေ ပါဌာ၊ ပစ္ဆိမေ ဣကာရဿ အကာရော-ဟု ဖွင့်သည်။ဝါဒန္တရဟုမှတ်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

လိစ္ဆဝယော။ ။(၁) ဝိကပ်အလို ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်း။ (၂) ဝိကပ်အလို ဝဏ္ဏဝိကာရ။ ဝဏ္ဏလောပနိရုတ္တိနည်း။

(က) ပုပ္ဖန္တိဥတုကာလေ-လ-နာမံ။ (ခ) မာတုဂါမဿ ဟိ-လ-ပဌ္ဌရတိ။ (ဂ) တဿေတံ နာမံ ပုပ္ဖန္တိ။ (ဃ) တံ ပန ယာဝ ဖလဝိ-လ-သဒ္ဒိံ ပဌ္ဌရတိ။ (င) ဒေါသေ ပန -လ- ခိပ္ပံ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျလျှင်းချက်

ဆရာ၊ သုဒိန်၏မိခင်သည် ပုပ္ဖံ တေ ဥဂ္ဂ ။ပ။ တိ–ဟုဆို၏။ (သံဝဏ္ဏေ–တဗ္ဗပါဠိကို ဌပနာထားသည်။) ယင်းပုပ္ဖသဒ္ဒါသည် ပြကတေ့ပန်းဟူသော အနက်ကိုဟောပါသလော၊ ယင်း၌ ပုပ္ဖသဒ္ဒါ အဘယ်အနက်ကို ဟောပါသနည်း–ကြောင့် ဥတုကာလေ စသော သံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။

ကား–ဥတုကာလေ စသောသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ပုပ္ဖသဒ္ဒါသည် ပြကတေ့ပန်းဟူသောအနက်ကို မဟော၊ ဥတုလာသောအခါ ဖြစ်သောသွေး (ဥတုသွေး) အနက်ကို ဟော၏ဟု ပြဆို၏ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။တတ္ထ ဥတုသမည၊ ပုပ္ဖံသမညာစာတိ အာဟ "ပုပ္ဖတ္တိ–လာနာမ" တ္တိ။(သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။) ပုပ္ဖန္တိ ကုသုမေ၊ ဥတုသုံ။(ဓာန်။ ၁၀၉၁။) ဤအဖွင့်တို့ကိုရှု၍ ကျမ်းတက်သည်။ ၆–နံပါတ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ခ–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို၏ က–ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဝါကျမှတ်ဖွယ်

က–ခ–ဂ သုံးဝါကျတွင် က–ဝါကျနှင့် ခ–ဝါကျ အစိပ္ပာယ်တူနေသည်ကို တွေ့ရမည်။ ခ–ဝါကျ၌လည်း ဥပ္ပန္နလောဟိတ=ဥတုသွေးဖြစ်ပေါ်လာပုံတွေ့ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရမည်။ သို့ဖြစ်၍ က–သံခိပ် (သင်္ခေပ)၊ ဂ–နိဂမန (နိဂုံး) ဝါကျ ၂–ခုအလယ်၌ အစိပ္ပာယ်တူ ကျယ်ဝန်းစွာ ဖွင့်ပြသဖြင့် ခ–ဝါကျကို ဝိတ္ထာရဝါကျဟု ဆုံးဖြတ်ရမည်။ "သံခိပ် ဝါကျ၊ ပခါနထုံး၊ စကားဆုံးက၊ အလယ်ဝါကျ၊ ဝိတ္ထာရချည်းသာ–"ဟူသည်နှင့် အညီ က–သံခိပ်၊ ခ–ဝိတ္ထာ၊ ဂ–နိဂုံး–ဟုမှတ်။

ခ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က–ဝါကျဖြင့်–လု–ဆိုတော်မူ၏။ (ဘာသာပြန်ဌပနာထား။) ဥတုသွေး ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို မပြပြီလော။ ဥတုသွေးသည် အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း–ကြောင့် ခ–ဝါကျမိန့်။

ဂ–ဝါကျကား နိဂမန (နိဂုံး)။ ထို၏ ခ–ဝါကျကား နိဂမနိယ။ ဝါ–စုဏ္ဏိယ။

ဃ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို၏ က–စသော ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ–ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ပုပ္ဖတ္တိ–စသောဝါကျဖြင့် ပုပ္ဖံဟူသည် ဥတုလာသောအခါ၌ ဖြစ်သောသွေး၏ အမည်တည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဥတုလာဆဲ (လာ

http://www.dhammadownload.com

နေစဉ်) အခါ၌ ပဋိသန္ဓေကိုပေးလျှင် ပဋိသန္ဓေတည်ပါသလော။ အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း-ကြောင့်-ဃ-ဝါကျမိန့်။(အစိပ္ပာယ် ဃ-ဝါကျဘာသာပြန်။)

ဃ—ဝါကျ၌ တံ ပန ယာဝ-ကား အနိယမ (အနိယတ်)။ တာဝ—လ-န တိဋ္ဌတိကားနိယာမ(နိယတ်)။အနိယမ နိယမ ၂-ပါးစုံသောကြောင့် ဥတ္တမ ဝါကျ။

ဃ-ဝါကျတွင် ဒေါဝေနေဝ ပဋ္ဌရတိကား ဝါကျာရမ္ဘ။ တံ ပန-လ-န တိဋ္ဌတိကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ပေးအပ်ပါလျက် ပဋိသန္ဓေ မတည်လျှင် အဘယ်သို့ ဖြစ်ပါသနည်း၊ ယင်း ပဋိသန္ဓေသည် အလိုလိုကွယ်ပျောက်ပါသလော (ပဋ္ဌရတိ နဿတိ-ဟု အဖြေရှောင်တက်သည်။)-ကြောင့် ဒေါဝေနေဝ စသည်တက်လာ၏။

င-ဝါကျကား အနွယ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား ဗျတိရေက။

ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနမှတ်ဖွယ်

အမျိုးသမီးများ အပျိုဖြစ်သည်မှ နောက်ဆုံးအရွယ် (သွေးဆုံးသည်)တိုင် အောင် အန္တရာယ်မရှိလျှင် (ရောဂါမနှိပ်စက်လျှင်) ရှစ်ခုမြောက်သတ္တာဟမှာ ၂=လ တကြိမ် တတိယအူ အာခွေဟူသော သားအိမ်၌ သွေးအဆင်းရှိသော အဖုငယ်များ ပေါ်ပေါက်လာ၍ ပြည်အဖြစ်မရောက်မီ ပေါက်ကွဲကျလာ၏။ သို့ ပေါက်ကွဲကျလာသော သွေးကို ဥတုဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပန်းဟူ၍ လည်းကောင်း (ဥတုပန်းဟု) ခေါ်သည်။ (ရှစ်ခုမြောက် သတ္တာဟဆိုသော စကားနှင့် ယခုခေတ်ဖြစ်ပုံ ညီပါ၏လော။)

ဓမ္မတာလာပြီးနောက် လေးရက်မြောက်မှစ၍ သုဒ္ဓဝတ္ထု (သားအိမ် စင်ကြယ်မှု) ဖြစ်သည်။ ယင်းသုဒ္ဓဝတ္ထုဖြစ်ခိုက် မိဘနှစ်ပါး တကြိမ်စည်းဝေး လျှင် ၇-ရက်အတွင်း ပဋိသန္ဓေ တည်နိုင်သော ခေတ်ကာလဖြစ်၏။အကြောင်း မှာ ကိုယ်ဝန်တည်နိုင်လောက်သော အနည်းငယ်မျှသော မိဘသုတ်သွေးသည် သားအိမ်အတွင်း၌ ထင်ရှားရှိနေသေးသောကြောင့်တည်း။ (သမာနဝါဒ)။ ကေစိဆရာတို့ကား ပဋိသန္ဓေတည်နိုင်သော ခေတ်ကို လခွဲ (၁၅) ရက်ဟု ဆိုသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။)

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

မာတုဂါမ။ ။ဂမနံ ဂါမော (ဂမု+ဏ)၊မာတုယာ ဂါမော မာတုဂါ- မော။(အစိတ်ဝိဂ္ဂဟ။)မာတုဂါမော ဝိယ ဂါမောယဿာ သာ မာတုဂါမော။

http://www.dhammadownload.com

(အပေါင်းဝိဂ္ဂဟ။)ယဿ၊ အကြင်မိန်းမအား။ မာတုဂါမော ဝိယ၊ အမိ၏ သွားခြင်းကဲ့သို့။ ဂါမော၊ သွားခြင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သာ မာတုဂါမော။(တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏစတုတ္ထီ။ မာတုဂါမပုဒ်+ဂါမပုဒ်+ ယ-ပစ္စည်း။)

မာတုဂါမအရကား အမိ၏သွားခြင်းကဲ့သို့သော သွားခြင်း၊ ဝါ-အမိ၏ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းသည် မုချ။ ယင်း၏မိန်းမဖြစ်နှင့် ဌာနီဌာန သတ္တိသတ္တိမန္တ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ ယ-ကား အမိ၏ သွားခြင်းကဲ့သို့သော သွားခြင်း၊ ဝါ-အမိ၏ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်း ရှိသော မိန်းမဖြစ်ရ၏။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ပုပ္ဖံ။ ။ပုပ္ဖ+အ။ ပုပ္ဖ ဝိကသနေ အ။ ပုပ္ဖတီတိ ပုပ္ဖံ။ (သူစိ။) ဥတုသွေး ရှအောင် ပုပ္ဖံ ဝိယ ပုပ္ဖံဟုဆင့်။ ပုပ္ဖံပုဒ်+ဥပမာတဒ္ဓိတ်+ဏ ပစ္စည်း။

ဥတု။ ။အရဓာတ်+တုပစ္စည်း။ အရ-ကိုဥပြု။

† အရတိ ပဝတ္တတီတိ ဥတု။ (မောဂ်၊ ၇။ ၇၁။)

† အရတိ ပဝတ္တတိ တေသွံ ဟိမာဒိကမိတိ ဥတု။(သူစိ။)

လောဟိတ။ ။ရုဟဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ဝါ-ဣတ-ပစ္စည်း။

† ရုဟ ဇနနေ တော၊ဣတော ဝါ။ရုဟတိ သရီရေ ဗျာပနဝသေနာ-တိ လောဟိတံ။(သူစိ။)

မှတ်ချက်။ ။ဥတု၊ လောဟိတပုဒ်တို့မှာ နိရုတ္တိနည်းရသည်ကို သတိပြု။

ဒိဝသ။ ။ဒိဝုဓာတ်+အသက်ပစ္စည်း။

† ဒိဗ္ဗန္တိ တတ္ထာတိ ဒိဝသော=ဒိနံ။ (မောဂ်၊ ၇။ ၂၁၈။)

လောဟိတ။ ။ရုဟဓာတ်+ဣက၊ ဝါ-တ-ပစ္စည်း။ ရ-ကိုလပြု။

† ရုဟ ဇနနေ ဣတော လတ္တံ။ ရုဟ ဇနနေ တော၊ ဤတော ဝါ။ ရုဟတိ သရီရေ ဗျာပနဝသေနာတိ လောဟိတံ။ (သူစိ။)

ဗလဝံ။ ။ဗလ+ဝန္တု။ ဗလံ အဿ အတ္ထီတိ ဗလဝံ။ဗလဝံ=အားရှိသည်။

တနည်း။ ။ဗလဝံကား နိပါတ်ပုဒ်။ ဗလဝံ=လွန်ကဲသည်ဟု အနက်ပေး။

† ဗလဝံ သုဋ္ဌုစာတိ ပါ၊ တိသယေ ကိမုတသွတိ။(ဓာန်။ ၁၁၃၈။)

† အတိသယတ္ထေ နိပါတော။(သူစိ။)

ဝတ္ထု။ ။ဝသဓာတ်+ရတ္ထုပစ္စည်း။ (ရတ္ထုဖြင့်ပြီးသော်လည်း သတ္ထာ-ဒိဂိုဏ်းမဟုတ်၊ ရတ္ထာဒိဂိုဏ်း ဥကာရန္တ နပုလ္လိင်တည်း။ (စက္ခုနှင့်အတူမှတ်။)

http://www.dhammadownload.com

† ဝသန္တိ တွောတိဝတ္ထု။ ရတ္တု။ (သူစိ။)
ခိပ္ပံ။ ။ခိပဓာတ်+အပ္ပစ္စည်း။
† ခိပတိ ပေရတိတိ ခိပ္ပံ။ ခိပ ပေရဏေ။ (သူစိ။)

❁ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ပုပ္ဖသဒ္ဒါသည် ပြကတေ့ ပန်းအနက်ကို မဟော၊ ဥတုသွေး အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။ယင်းပုပ္ဖပုဒ်ကို ပုပ္ဖတီတိ ပုပ္ဖံဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပုပ္ဖံအရ ပြကတေ့ ပန်းကို မယူရ၊ ပုပ္ဖံ ဝိယာတိ ပုပ္ဖံဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဥတုသွေးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျကျမ်းတက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပိဋ္ဌကာ။ ပိဋ္ဌကာ။ ။ပိဋ္ဌကာကား ပိဋ္ဌဓာတ်+ဏ္ဍုပစ္စည်း။ ယင်း ဏ္ဍုကို အကပြု၊ ဣတ္ထိလိင် အာပစ္စည်းသက်၍ ပိဋ္ဌကာဟု ပြီးသောကြောင့် ပိဋ္ဌကာဟု ရသာနှင့် ရှိသော ပါဠိသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဖောဋ္ဌော တု ပိဋ္ဌကာ ဘဝေ (ခါန်။ ၃၂၄။) ဟု ရသာနှင့် ရှိ၍ ယင်း၏ မှီရာ အမရကောသ၌လည်း ပိဋ္ဌကာဟု ရသာနှင့်ပင် ရှိသည်။ ဣတ္ထိလိင်တည်း။ ခါန်။ ဋီ။ သူစိ တို့၌ ပိဋ္ဌကာ ပိဋ္ဌကော ပိဋ္ဌကံ တိသ္ဓပိ-ဟု လိင်သုံးပါး ရှိကြောင်းဆိုသည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒိန္နာပိ ပဋိသန္ဓိ န တိဋ္ဌတိ။ ။အကျိုးဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၏ ပဋိသန္ဓိ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သုက်သွေး၌ တင်စား၍ အကြောင်း ဖြစ်သော သုက်သွေးကို ပဋိသန္ဓိဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဒေါသေနေဝ သဗ္ဗံ ပဋ္ဌရတိ၌ ဥပစာ မေးလျှော်လည်း အထက်ပါအတိုင်း ဖလူပစာပင် ဖြေပါ။

ပုပ္ဖံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ပန်းဥတုသွေးတို့၏ ပုပ္ဖံဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဥတုသွေး၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဥတုသွေးကို ပုပ္ဖံဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

တနည်း။ ။အတူဖြစ်သော ပန်း၏ ပုပ္ဖံဟူသော အမည်ကို အတူရှိသော ဥတုသွေး၌ တင်စား၍ အတူရှိသော ဥတုသွေးကို ပုပ္ဖံဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) ပုပ္ဖံသာ ဥပ္ပဇ္ဇိတိ ပုပ္ဖံ အသာ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ (ခ) အာကာရလောပေန သန္ဓိ။ (ဂ) ပုရာဏ ဒုတိယိကာယ ဗာဟာယံ ဂဟေတွာတိ ပုရာဏ-လ-အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

❁ အာဒေသာဂမနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ပုပ္ဖံသာကို ပုပ္ဖံ အသာဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

ဂ-ဝါကျ၌ အာဒေသ်သံဝဏ္ဏနာကား ပါဒေသု တံ ဂဟေတွာနှင့် တူပြီ။

ဝါကျမှတ်ဖွယ်

ခ-ဝါကျကား ပုပ္ဖံ အသာဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိကို ပြသောကြောင့် "သန္ဓိဝသေန ဥကာရလောပေါ"။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉-ဝါကျကဲ့သို့ ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ ဝါကျဟုမှတ်။

(က) အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေတိ-လ-အဋ္ဌုပ္ပိတော။ (ခ) ဘဂဝတော ကိရ-လ-အဇ္ဈာစာရ မကံသု။ (ဂ) တံ သန္ဓာယေဝ ဝုတ္တံ သုတ္တမာဟ-လ-စိတ္တန္တိ။ (ဃ) အထ ဘဂဝါ အဇ္ဈာစာရံ-လ-ဝေ ပညပေသိ။ (င) တေန ဝုတ္တံ "အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ" တိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

က ဝါကျလျှဉ်းပါးတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေဟု လျှောက်၏။ သိက္ခာပဒေ၊ ကို။ အပညတ္တေ၊ မပညတ်အပ်သေးမီ-ဟု သာမညဆိုရာ ယင်း အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ-ဖြင့် သိက္ခာပုဒ် အားလုံး မပညတ်ရသေးမီ အချိန်အခါဟု ဆိုလိုပါသလော။ အဘယ်သို့ ဆိုလိုပါသနည်း-ကြောင့် "ပထမပါရာဇိက သိက္ခာပဒေ အဋ္ဌုပ္ပိတေ" ဟူသော သံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။

ခ-ဝါကျဋီကာတက်

ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော အာဟ "ဘဂဝတော ကိရ ပထမဗောဓိယန္တိ" အာဒိ။ (သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၁။)

မှတ်ချက်။ ။ယင်းဋီကာအလို က-ဝါကျကို ခ-ဝါကျဗျတိရေက အနွယများဖြင့် ချဲ့ပြသည်ဟုမှတ်။ အောက်ပါအတိုင်း ဝါကျခွဲ၊ ကျမ်းတက်ရာ၏။

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား သခေပ။

http://www.dhammadownload.com

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က—၀ါကျဖြင့် အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ—ဟူသည် ပထမပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်ကို မပညတ်ရသေးသော အချိန်အခါတည်းဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခု ခါ၌ ယင်းဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကိုပင် (ဝုတ္တမေဝတ္ထံ) ထင်စွာပြလိုရကား (ဝိဘာဝေန္တော) ခ—၀ါကျမိန့်။

တနည်း ၀ါကျခွဲ

အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ ဂ—၀ါကျကို ထောက်၍ ယင်း ဂ—၀ါကျနှင့် အစိပ်ုယ် တူ ခ—၀ါကျကို ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ၀ါကျဟု ဆိုနိုင်သည်။ "အာဂမ၏၊ ရှေးနားရှိ၊ ယုတ္တိများသတည်း" နှင့် အညီတည်း။

တနည်း။ ။ခ—၀ါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ၀ါကျ။ ထို့၍ က—၀ါကျ ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ၀ါကျ။

ဋ္ဌပနာ မှတ်ဖွယ်

က—သခေ်ပ၊ ခ—ဝိတ္တာရ၊ ဂ—အာဂမဒဋ္ဌိဟု ပထမနည်း သုံး၀ါကျတွင် ဂ—၀ါကျကို ကျမ်းတက်လိုလျှင် မူလ ခ—၀ါကျကို ဌပနာထား။

က—ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။ ခ—ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ဂ—အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ ဟု ဒုတိယနည်း သုံး၀ါကျတွင် က—မူလ၀ါကျကို ခ—ဂ—နှစ်၀ါကျဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဂ—၀ါကျသို့ကျမ်းတက်လိုလျှင် မူလ က—၀ါကျကို ဌပနာထား။

ခ—၀ါကျတွင် ဘဂဝတော—လ—အာရုဓေယံ သုကား အန္တယ။ န ဝေ ရှပံ အဇ္ဈာစာရမကံသုကား ဗျတိရေက။

ဂ—၀ါကျကား အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို့၍ ခ—၀ါကျကား တနည်း—က— ၀ါကျသည် အာဂမဒဋ္ဌိယ။

ဃ—၀ါကျကား ၀ါကျာရမ္ဘ။ ထို့၍ က—၀ါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ—၀ါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က—၀ါကျဖြင့် အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေဟူသည် ပထမပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် မပညတ်မီအချိန်တည်းဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ မပညတ်ရ သေးသော သိက္ခာပုဒ်, ပညတ်ပြီးသောသိက္ခာပုဒ်တို့ကို ဆက်လက်၍ပြခြင်းငှာ ဃ—၀ါကျမိန့်။

ဃ—၀ါကျတွင် အထ ဘဂဝါ—လ—န ပညပေသိ—ကား ဗျတိရေက။ တသ္မိံ —လ—ပညပေသိကား အန္တယ။

င—၀ါကျကား နိဂမန။ ထို့—၍ ခ—ဂ—ဃ—၀ါကျကား နိဂမနိယ၊ ၀ါ— စုဏ္ဏိယ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သံဃာဒိသေသ။ ။သံဃော အာဒိမှိ စ သေသေ စ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော အဿာတိ သံဃာဒိသေသော။ (အဿ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနဿ၊ ထိုအာပတ်မှထခြင်း၏။ အာဒိမှိ စ၊ ပရိဝါသ်ပေးရာအစ၌လည်းကောင်း။ သေသေ စ၊ မူလာယပဋိကဿနနှင့်တကွ မာနတ်ပေးရာအလယ်, အဗ္ဘာန်သွင်းရာ အဆုံးဟူသော ကြွင်းသောအခါ၌လည်းကောင်း။ သံဃော၊ သံဃာကို။ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော၊ အလိုရှိအပ်၏။ ဣတိ တံ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ သံဃာဒိသေသော။ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတဒ္ဓိတ်။ သံဃာဒိသေသပုဒ်+အပစ္စည်း။

သံဃာဒိသေသ—ကား ပရိဝါသ်ပေးရာအစ၌လည်းကောင်း, မူလာယပဋိကဿနနှင့်တကွ မာနတ်ပေးရာအလယ်အဗ္ဘာန်သွင်းခြင်း အဆုံးဟူသောအခါ၌လည်းကောင်း အလိုရှိအပ်သော သံဃာဒြပ်သည်မုချ။ ယင်း၏ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနနှင့် အကြောင်းအကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောအာပတ္တိဝုဋ္ဌာနရ၏။ ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း သံဃာဒိသေသ သဒ္ဒါ၏ ဖလူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော အာပတ္တိနိကာယ ရ၏။

> † ဖလဘူတံ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ကာရဏဘူတာယ အာပတ္တိယာ အာရောပေတွာ အာပတ္တိနိကာယဿာတိ ဝုတ္တံတွာ ဥပစာရေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ကင်္ခါဝိတရဏီ-ဇနော မဟာဋီကာ။ ၂။ ၁၆၇။)

သံဃာဒိသေသမှတ်ဖွယ်

ဣစ္ဆိတဗ္ဗေ အ-လ-သံဃော အာဒိမှိစေဝ သေသေ စ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော အဿာတိ သံဃာဒိသေသော၊ ဝေနာမကော အာပတ္တိကောဋ္ဌာသော။ (နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၄၂။) ဤအလို ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉—နှင့် ကင်္ခါတို့ဖွင့်ပြသော သံဃာဒိသေသပုဒ် ဝိဂ္ဂဟ်ကို ဣစ္ဆိတဗ္ဗတဒ္ဓိတ်ဟု မှတ်။ ကင်္ခါဝိတရဏီ-ဇနော မဟာဋီကာ။ ၂။ ၁၆၇—၌ ဆရာတို့အလို (အာစရိယဝါဒ) တိပဒဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ ကျမ်းဆရာအလို အာဒိ စ သေသော စ အာဒိသေသာ၊ သံဃော အာဒိသေသေသု ဣစ္ဆိတဗ္ဗော အဿာတိ သံဃာဒိသေသော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ဒွိပဒဗဟုဗ္ဗီဟိ ကြံသည်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဘိက္ခု။ ။ဘိဒိဓာတ်၊ ဝါ-ဘိက္ခဓာတ်၊ ဝါ-ဘိသဒ္ဒူပပဒ+ဣက္ခဓာတ်+ရူပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

† ဘိဒိ ဘိက္ခုခာတု ဝသာ၊ အထ ဝါ ဘယဝါစကံ။ ဘီသဒ္ဒံ ပုရိမံ ကတွာ၊ ဣက္ခုဓာတုံ သေန စ။ ဘိက္ခုသဒ္ဒဿ နိပ္ဖတ္တိ ကထယေယျ ဝိစက္ခဏော။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၃၆၉။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ အဋ္ဌပိတေ–ဖြင့် အပညတ္တေ၌ ပ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥ ပဓာတ်၏ ဥ ပနအနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ပပုဗ္ဗ ဥ ပဓာတ်ကို ဌပဓာတ်ဖြင့်ဖွင့်သည်ဟုကြံ။

† ဥ ပ ဌာသနနိသာနေသု–လ–မပုဗ္ဗော နိက္ခိပနေ။ (**နီတိ၊ ဓာ။ ၃၂၂။**)

တနည်း။ ။အဋ္ဌပိတေ–ဖြင့် အပညတ္တေ၌ ပညတ္တပုဒ်ကို ဌပိတဟုဖွင့်သဖြင့် ပညတ္တသဒ္ဒါသည် ဌပိတ=ထားခြင်း (ပညတ်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဝေရုပ္ပံအစ္ဆာစရံ။ ။ပြယုဂ်ကား န ဝေရုပ္ပံ အစ္ဆာစရံ မက်ဆုတ်တည်း။ ဤ၌ ပါရာဇိကပညတ်အားလျော်သော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းတည်းဟူသော အထင်ကို ဆိုသဖြင့် ပါရာဇိကပညတ်အားလျော်သော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်း၊ သံဃာဒိသိသ် ပညတ်ခြင်းအားလျော်သော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းတည်း ဟူသော အလုံးစုံကိုလည်း ရသောကြောင့် နိဒဿန နည်း။

အစိတ်ဖြစ်သော ပါရာဇိကပညတ်ခြင်းအား လျော်သော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်း၏ "ဝေရုပ္ပံ အစ္ဆာစရ" ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပါရာဇိကပညတ်ခြင်းအားလျော်သော လွန်ကျူး၍ကျင့်ခြင်း၊ သံဃာဒိသိသ်ပညတ်ခြင်းအားလျော်သော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်း၌ တင်စား၍ ယင်း–ကို ဝေ ရုပ္ပံ အစ္ဆာစရံဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။

† ဝေရုပ္ပန္တိ ပါရာဇိကပညတ္တိယာ အနုရူပံ နိဒဿနမတ္တမ္ဓေတံ သံဃာဒိသေပညတ္တိယာအနုရူပမ္ပိ အစ္ဆာစရမက်သုယေဝ။ (**သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၁။**)

အပညတ္တေသိက္ခာပဒေ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်အားလုံး၏ သ သိက္ခာပဒေဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပဌမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၌

http://www.dhammadownload.com

တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်ကို သိက္ခာပဒေဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်္ဂီတင်။)

မှတ်ချက်။ ။သိက္ခာပဒေကို ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပဒေဟု ဖွင့်သည်နှင့်အညီ ဥပစာကြံပုံတည်း။

ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပဒေ။ ။ပြယုဂ်ကား- ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပဒေဟူသည်တည်း။ ဤ၌ ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်တည်းဟူသော အထင်ကို ဆိုသဖြင့် ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ် သံဃာဒိသိသ်သိက္ခာပုဒ်တည်းဟူသော အလုံးစုံကိုလည်း ရသောကြောင့် နိဒဿနနည်း။

အစိတ်ဖြစ်သော ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၏ ပထမပါရာဇိက သိက္ခာပဒေဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ် သံဃာဒိ-သိသ်သိက္ခာပုဒ်၌ တင်စား၍အပေါင်းဖြစ်သော ပထမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ် သံဃာဒိသိသ်သိက္ခာပုဒ်ကို ပဌမ ပါရာဇိကသိက္ခာပဒေဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။အထ ဘဂဝါစသော ဝါကျ၌ ပါရာဇိက ဝါ သံဃာဒိသေသ ဝါ န ပညပေသိ အဖွင့်ကိုထောက်၍ နည်းဥပစာတင်ပုံတည်း။

ပဥ္စခုဒ္ဒကာပတ္တိက္ခန္ဓေ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ပညတ်အပ်ပြီးသော အာပတ်ငယ် ငါးပုံ၏ ပဥ္စခုဒ္ဒကာပတ္တိက္ခန္ဓေဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မပညတ်ရသေးသော အာပတ်ငယ်၌ တင်စား၍ မပညတ်ရသေးသော အာပတ်ငယ်ကိုလည်း ပဥ္စခုဒ္ဒကာပတ္တိက္ခန္ဓေ-ဟုဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်္ဂီ။)

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁-ဋ္ဌဒ္ဒ ထုလ္လစ္စယာဒီနံ စသော အဖွင့်နှင့်အညီ ဥပစာကြံပုံတည်း။

(က) အနာဒီနဝဒဿောတိ-လ-အဝဇ္ဇသညီ ဟုတွာ။ (ခ) သစေ ဟိ အယံ-လ-ပါပုဏာန္တောပိ န ကရေယျ။ (ဂ) တွေ ပန အာဒီနဝံ-လ-အဟောသိ။ (ဃ) တေန ဝုတ္တံ အာဒီနဝဒဿောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။ (၁၃၂၈၊ ခု၊ အစိုးရမေးပြီး။)

❀ ခ-ဝါကျ သံဘောဂပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဘုရားရှင်ပြတော်မူလတ္တံ့ သောအဖြစ်ကို မမြင်သည် ဖြစ်၍ (မမြင်သောကြောင့်) အပြစ်မရှိဟု အမှတ်ရှိသဖြင့် မေထုန်

http://www.dhammadownload.com

မှိုဝဲသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ အပြစ်ကို မြင်က ရှောင်ကြဉ်မည့်သူလော။(ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၂၇။) အပြစ်ကို မြင်လျှင် အဘယ်သို့ ပြုမည်နည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။ (န ကရေယျ၌ န-ကိုပယ်၍ ကျမ်းတက်သည်။)

ဝါကျမှတ်ဖွယ်

က-ဝါကျ၌ ပဓာနစကား ကား တံ အပဿန္တော အနဝဇ္ဇသညီ ဟုတ္တာ-တည်း။ ယင်းစကားနှင့် ဂ-ဝါကျ စကားရပ်တို့ အဓိပ္ပာယ်ချင်းတူသည်ကို လည်းကောင်း၊ ခ-ဝါကျ၌ န ကရေယျဟူသော ဗျတိရေကစကား၊ ဂ-ဝါကျ အန္ဒယ စကားတို့ကို ထောက်၍ မူလ က-ဝါကျကို ဗျတိရေက အန္ဒယဖြင့် ခိုင်မြဲပြုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ က-သံခိပ်၊ ဃ-နိဂုံး နှစ်ဝါကျကို ထောက်ဆ၍ အလယ် ခ-ဂ ဝါကျများကို ဝိတ္ထာရဟုသင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း။ ခ-ဂ နှစ်ဝါကျကို ဝိတ္ထာရဟု ဆုံးဖြတ်သင့်၏။ ဂံ၊ သစ်၊ နှင့် မအူသျှတို့၌ ဟိသဒ္ဒါကို မည်သည့်အနက်ဟု မဆိုကြ။ ရှေးဥမင်သျှ၌ကား ဟိသစ္စံ ဟူ၏။

ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို့ကြောင့် က-ဝါကျကား သခေပ။ ထို ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျတွင် ခ-ဝါကျကား ဗျတိရေက။ ဂ-ဝါကျကား အန္ဒယ။ ဃ-ဝါကျကား နိဂမန (နိဂုံး)။ ထို့ကြောင့် ခ-ဂ-ဝါကျကား နိဂမနိယ၊ ဝါ-စုဏ္ဏိယ။

ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်သော်လည်း မေထုန်အမှုကို မပြုရာဟု ဆိုတော်မူ၏။ မပြုရာပါဘဲလျက် အဘယ်ကြောင့် ပြုဘိသနည်း။ (မအူသျှ။ အာဒီနဝံ အပဿန္တော ရှု၍တက်။)ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဝဇ္ဇ။ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗာနီတိ ဝဇ္ဇာနိ။ (ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၄၆၊) ဝဇ္ဇဓာတ်+ အ-ပစ္စည်း။ အပြစ်ရ၏။

တနည်း။ ။ဝဇ္ဇီတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ။ ဝဇ္ဇဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။

အဝဇ္ဇ။ ။ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ အသဒ္ဒါ တဗ္ဘော။

အနဝဇ္ဇ။ ။နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ ဧတသ္မိံ အဘိဝိညာပနေတိ အနဝဇ္ဇံ။ (မေထုန်မှီဝဲခြင်းသည် အပြစ်မရှိ။ အပြစ်မရှိသော မေထုန်မှီဝဲခြင်း။)

အနဝဇ္ဇံဣတိ သညာ အနဝဇ္ဇသညာ။ မေထုန်မှီဝဲခြင်းသည် အပြစ်မရှိ ဟူသော အမှတ်သညာ။

F.22 A

http://www.dhammadownload.com

အနဝဇ္ဇသညီ။ ။အနဝဇ္ဇသညာ ဧတဿ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿာတိ အနဝဇ္ဇသညီ။ ဧတဿ၊ အား။ အနဝဇ္ဇသညာ။ မေထုန်မှီဝဲခြင်းသည် အပြစ်မရှိဟူသော အမှတ်သညာသည်။ အတ္ထိ၊ ဣတိ သော အနဝဇ္ဇသညီ။ အဿတ္ထိ တဒ္ဓိတ်။ အနဝဇ္ဇသညာ+ဤ။

အနဝဇ္ဇသညာကား အပြစ်မရှိသော်အမှတ်သညာသည်မှုချ။ ယင်း၏ သုဒိန်ဒြပ်နှင့် ဌာနီဌာနစပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဤ—ပစ္စည်းအရကား ထို—ဖြင့် မှတ်အပ်သောသုဒိန်ဒြပ်ရ၏။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဆစ္ဆာယ။ ။ဆိဒ-ဓာတ်။ ဝါ—ဆေဒဓာတ်+ဏျပစ္စည်း၊နပုလ္လိင်၊ စတုတ္ထီကေဝုစ် သ-ဝိဘတ်။

အာဒီနဝ။ ။အာဒီန သဒ္ဒူပပဒ+ဝာ-ဓာတ်+အပစ္စည်း။ (နီတိ၊ ဓာ။) တနည်း—အာ ပုဗ္ဗ+ဒီနသဒ္ဒူပပဒ=ဝါ-ဓာတ်။ တနည်း။ ဝီဓာတ်+အပစ္စည်း။

† ဒီ ခယေ။ ဒီယတေ ဒီနော။ အာဒီနဝေါ-လ—အာဒီနံ ဒုက္ခံ ဝါ တိ အဓိဂစ္ဆတိ (ရတတ်၏) ဧတေနာတိ အာဒီနဝေါ။ ဒေါသော။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၂၆။)

† အာဘုသော ဒီနံ ဝါယတိ ဂမယတီတိ အာဒီနဝေါ၊ ဒီနဒုဂ္ဂတဘာဝေ။ ဝေါ။ ဝိဂမနေ စ။ (ဓာန်။ ဋီ။ ၇၇၆။ သူစိ၊)

မှတ်ချက်။ ။အထက်ပါ အာဒီနဝသဒ္ဒါ၏ ဓာတုပစ္စယရုပ်ပြီးပုံ အဖွင့်တို့ကို ထောက်၍ "အာဒီနဝ"ဟု ဒီဃရှိသောပါဠ်သာ သင့်သည်။ အာဒိနဝဟု ရဿရှိသော ပါဠ်ကားမသင့်ဟုမှတ်။

❁ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဌ် တံ အပဿန္တော-ဖြင့် အာဒီနဝံ ပဿတီတိ အာဒီနဝဒဿော-ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[1]၊အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနဌ် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ န အာဒီနဝဒဿော အနာဒီနဝဒဿောဟု အယုတ္တမိဿက တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်—ကို လည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သဗ္ဗံ ဂုဏံ န ဒဒါတီတိ အသဗ္ဗဂုဏဒါယကောကဲ့သို့ အာဒီနဝံ န ပဿတီတိ အနာဒီနဝဒဿော—ဟု လဟုကနည်း ဝိဂ္ဂဟပြုနိုင်သည်။

F.22 B

http://www.dhammadownload.com

က–ဝါကျ၌ အနဝဇ္ဇသည်– ဖြင့် အပြစ်ကိုမမြင်ဟူသည် အပြစ်မရှိဟု မှတ်ထင်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။အနာဒီနဝဒဿာ၊ အပြစ်ကို မမြင်သည်။(သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ–အပြစ်မရှိဟု အမှတ်ရှိသည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ ယုတ္တ–ဖြင့် အနာဒီနဝဒဿာပုဒ်ကို အဘိဝိညာပေယျ၌ မစပ်ရ၊ ဟုတ္ဂာဟူသော ပါဠိသေသ၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓသံဝဏ္ဏနာ။)

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်၌ အာယသ္မာ သုဒိန္နောဟု ကတ္တားတခုရှိသဖြင့် အနာဒီနဝဒဿာဟူသော ကတ္တားကို ဟုတ္ဂာ၌စပ်ဟု သိစေသည်။

* ကတ္တား လွန်တို့၊ စပ်စေဖို့ရာ၊ ပုဒ်မပါ၊ ဟုတ္ဂာ ထည့်လေမင်း၊ (ပေါရာဏ)

တနည်း။ ။ဟုတ္ဂာ–ဖြင့် အနာဒီနဝဒဿာကား မေထုန်ကိုဖြစ်စေခြင်း (အဘိဝိညာပေယျ) ၏ အကြောင်းတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ကတ္တားလွန် စပ်ဖို့ရန် လည်းကောင်း၊ ကမ္မဓာရယ် သမာသ်ပြလို၍ လည်းကောင်း၊ ဘူတသဒ္ဒါရှိရာ၌ လည်းကောင်း၊ အကြောင်းကိုပြလို၍ လည်းကောင်း ဟုတ္ဂာသဒ္ဒါဖြင့် ဖွင့်တတ်သည်။

င–ဝါကျ၌ ဘုမ္မဝစနံဖြင့် ပုရာဏဒုတိယိကာယ၌ အာယသဒ္ဒါကား နာ, သ, သ္မာ, သ–ဝိဘတ်တို့၏ ကာရိယမဟုတ်၊ သ္မိံ ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဇီဝိတက္ခယံ။ ဇီဝိတခယံ။ ။ရဿာကာရတော ပရံ ဝဂ္ဂဒုတိယေသု–ဟူ ရုပသဒ္ဓိ၌လာသည်။ ရှေ့၌ရဿအက္ခရာလည်း ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ နောက်၌ ဒုတိယ အက္ခရာလည်း ရှိသည်ဖြစ်စေ ဤအင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်ညီလျှင် ပထမက္ခရာ၌ အသဒိသ ဒွေဘော်လာရ၏။ ဤ၌လည်း ဇီဝိတဟူသော ရဿအဆုံးဖြစ်သောပုဒ် ခယ ဟူသော ဒုတိယက္ခရာအစ၌ ရှိသောပုဒ်ဖြစ်၍ အသဒိသဒွေဘော်ပြုရမည့် လက္ခဏာနှင့် ညီညွတ်သောကြောင့် အာယုက္ခယေန စသောပုဒ်ကဲ့သို့ အသဒိသ ဒွေဘော်လာ၍ ပြီးရကား “ဇီဝိတက္ခယံ” ဟု ဒွေဘော်နှင့်ရှိသော ပါဠိသာသင့် သည်။ (မူလစ္ဆေဇ္ဇ၌လည်း နည်းတူပင် ဒွေဘော်ရှိ ပါဠိသင့်။)

(က) အဘိဝိညာပေယျာတိ ပဝတ္တေယျ။ (ခ) ပဝတ္တနာပိ ဟိ ကာယ ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ ဝိညာပနာတိ ဝုစ္စတိ။ (ဂ) တိက္ခတ္တုံ အဘိဝိညာပ နေန္တော [illegible] မကာသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဌ။ ၁၇၉။ (၂၅ ခုနှစ် အစိုးရမေးပြီး။)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ—ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂကရုဏ်။ ထို—၍ က—ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂယ။

ဝါကျကြံပုံ

မူလ က-ဝါကျ၌ အဘိဝိညာပယေသိကို ပဝတ္တေသိဟု ဖွင့်၏။ အဘိဝိညာပေသိကို ဗောဓေသိဟု ဖွင့်လျှင် ဉာဏ်စာတ်သည် ဗောဓနအနက်ကိုဟောနေကျ ဖြစ်သဖြင့် ဗောဓနအနက်ကို ဟောနိုင်ပါသလောဟု သံသယ ဖြစ်ဖွယ်မရှိ။ ယင်းသို့ သံသယဖြစ်ဖွယ် မရှိလျှင် ဗောဓေသိဟူသော သံဝဏ္ဏနာကို ထောက်ခံစရာ စကားတရပ်မလိုအပ်ချေ။ ပဝတ္တေသိဟု ဖွင့်ရာ၌ကား သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ဉာဏ်စာတ်နှင့် သံဝဏ္ဏနာဝတ္တ စာတ်၊ ဝါ—ဝတုစာတ်တို့ အလွန်ကွာလှမ်းနေသည်။ ဉာဏ်စာတ်ကပဝတ္တန အနက်ကို ဟောရိုးဟောစဉ်မဟုတ်။ သို့ဖြစ်၍ အဘိဝိညာပေသိကို ပဝတ္တေသိဟု ဖွင့်နိုင်ပါမည်လောဟု သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။ အဘိဝိညာပေသိကို ပဝတ္တေသိဟုဖွင့်ဆိုနိုင်ကြောင်း အသင့်ယုတ္တိ ပြလိုသဖြင့် ခ-ဝါကျတက်လာသည်။ သာရတ္ထဋီကာ၌ ကထံနှင့် တက်သော်လည်း ဝိတ္ထာရဟု မမှတ်လင့်။ ယုတ္တိဒင်္ဂကရုဏ်ရလျှင် ကာရဏဝါကျ ရနေကျဖြစ်သည်ကို သတိပြု၍ ကျမ်းတက်ရာ၌ ကာရဏဝါကျကျမ်းတက် ထားသည်ဟုမှတ်ပါ။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အဘိဝိညာပေသိကို ပဝတ္တေသိဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏၊ (ဘာသာမပြန်ပဲ သဒ္ဒရုပနာ ထားသည်။) အဘိဝိညာပေသိဟူသော ကြိယာပုဒ်၏ ပဝတ္တေသိဟူသော ကြိယာအနက်ကို အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝါ-အဘယ်ကြောင့် ရအပ်ပါသနည်း၊ ဟောနိုင်ပါသနည်း။ အဘိဝိညာပေသိ ဟူသော ကြိယာပုဒ်၏ ပဝတ္တေသိဟူသော ကြိယာအနက်ကို ရခြင်း (ဟောနိုင်ခြင်း) ၏ ယုတ္တိ (ဝါ-) အကြောင်းကို မပြဆိုပြီလော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ကထံနှင့် တက်သဖြင့် အယုတ္တစောဒနာတက်ဟု မှတ်။

† အဘိဝိညာပေသီတိ ဣမဿ ပဝတ္တေသီတိ အယံ အတ္ထော ကထံ လဗ္ဘတီတိ အာဟ "ပဝတ္တနာပိ ဟိ" တိအာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂။)

ခ-ဝါကျ မအူသျှကျမ်းတက်

သိစေခြင်းကိုသာလျှင် ဝိညာပနဟု ဆိုအပ်သည် မဟုတ်လော။ (အာဘောဂ။) ဖြစ်စေခြင်းကိုလည်းအဘယ်ကြောင့်ဝိညာပနဟု ဆိုအပ်သနည်း။(ပုစ္ဆာ။)

ဂ ဝါကျပညတ် သာဘောဂစောဒနာတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် သုဒိန်သည် မေထုန်အမှုကို သုံးကြိမ်ဖြစ်စေသော (တိက္ခတ္တုံ အဘိဝိညာပေသိ)ဟု လျှောက်၏။ သုဒိန်သည် သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတ

http://www.dhammadownload.com

ဖြစ်၍ မေထုန်အမှုကို အလိုမရှိသည် မဟုတ်လော။ အဘယ်ကြောင့် မေထုန်အမှုကို သုံးကြိမ်ဖြစ်စေပါသနည်းဟု ပညတ်သာ်ဘောဂစောဒနာ အားဖြင့် စောဒနာဖွယ် ရှိသောကြောင့် ဂ–ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။"အာဘော်နှင့်သာ၊ မေးခဲ့ရာ၊ စောဒနာဟူ၍မှတ်" နှင့် အညီ စောဒနာတက်ဟုဆိုသည်။ မိမိတို့ အာစရိယဝါဒကား ဒေါသာရောပန ပါမှ စောဒနာတက်ဟူ၏။

† ကသ္မာ ပနေသ မေထုနဓမ္မေန အနတ္ထိကောပိ သမာနော တိက္ခတ္တုံ အဘိဝိညာပေသီတိ အာဟ တိက္ခတ္တုံ အဘိဝိညာပနဥ္စေသာတိ အာဒိ။ (သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၂။)

ဂ–ဝါကျ ဝါကျကြံပုံ

အထက်ပါအတိုင်း စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ယင်း စောဒနာကို ပယ်ရန် ဂ–ဝါကျတက်လာသောကြောင့် ယင်း ဂ–ဝါကျကို အကြောင်းဆက် ဝါကျမျိုးဟု မှတ်ရာ၏။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း နှစ်မျိုးခွဲလေ။

ဂ–ဝ ါကျကား ပါကျာရမ္ဘဝါကျ၊ ထို–၌ က–ခ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ တနည်း။ ဂ–ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ၊ ထို–၌ က–ဝါကျကား ဖလဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဂဗ္ဘ။ ။ဂဣ္ဍတိ အတ္တဘာဝဘာဝေန ပဝတ္တတီတိ ဂဗ္ဘော။ ကလလာဒိ အဝတ္ထော ဓမ္မပ္ပဗန္ဓော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄။) ယော ကလလာဒိအာတ္ထော ဓမ္မပ္ပဗန္ဓော၊ အကြင်ကလလ ရေကြည်စသည့် အခိုက်အတန့်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ် တရားအစဉ်သည်။ ဂဣ္ဍတိ အတ္တဘာဝဘာဝေန ပဝတ္တတိ၊ အတ္တဘော၏ အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်၏။ ဣတိ သော ဂဗ္ဘော၊ ကတ္တုသာဓနေ။ ဂဗ္ဘဓာတ်+အပစ္စည်း။

ဂဗ္ဘဓာတ် အရကား အတ္တဘော၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော ကလလရေကြည် စသည် အခိုက်အတန့်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားအစဉ်၏ ဉပါဒ်သည်မှချ။ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ အာဟာရတို့သည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက် ၌ဖြစ်သော ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿ စသော ဒုက္ခအစု သည်ကာရဏူပစာ။ အပစ္စည်း အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဉပါဒဝန္တ ဖြစ်သောအတ္တဘော၏အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သောကလလရေကြည်စသည်အခိုက်အတန့် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားအစဉ်၏ ဉပါဒ်။ ဓါ–ကိုယ်ဝန်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအရာကို လည်း ဖလူပစာ ကောက်နိုင်သည်။ ဂဗ္ဘအရကား နေတ္တိကောက်၌ လောကော အရနှင့်တူသည်ဟု မှတ်။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်များ

ကာယေ၀ ဝိညတ္တိ ကာယဝိညတ္တိ၊ ကာယေနဝိညတ္တိကာယဝိညတ္တိ။(အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၀။)စောပီယတေ စောပနံ(လှုပ်ရှားစေခြင်း။) ကာယဝိညတ္တိယာ၊ ကာယဝိညတ်ကို။ စောပနံ၊ ခြင်း။ ကာယဝိညတ္တိ စောပနံ။

သုဋ္ဌု၊ ကောင်းစွာ။ ဌာနံ၊ တည်ခြင်းတည်း။ သဏ္ဌာနံ၊ ခြင်း။ ဂဗ္ဘဿ၊ ၏။ သဏ္ဌာနံ၊ တည်း။ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနံ၊ ခြင်း။ သုဋ္ဌု၊ ကောင်းစွာ။ နိဋ္ဌာနံ၊ ပြီးဆုံး ခြင်းတည်း။သန္နိဋ္ဌာနံ၊ခြင်း။ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနဿ၊ ကိုယ်ဝန်၏ ကောင်းစွာတည်းခြင်း ၏။ သန္နိဋ္ဌာနံ။ကောင်းစွာပြီးဆုံးခြင်းတည်း။ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနသန္နိဋ္ဌာနံ၊ ခြင်း။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပဝတ္တေသိ-ဖြင့် အဘိဥပသာရသည် ဓာတွတ္တာနုဝတ္တက ဓာတွတ္ထဝိသေသကမဟုတ်၊ ဓာတွတ္ထဗာဓကော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဉာဓာတ်သည် အဝဗောဓနတ္ထကို မဟော၊ ပဝတ္တနတ္ထကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဂဗ္ဘသဒ္ဒါ၌ ဥပစာများ

၁။ သာရတ္ထပထမဝိကပ်အလို ဌာန (အကြောင်း) ဖြစ်သော ကလလာဒိ-အဝတ္ထာမမ္မပ္ပဗန္ဓ၏ ဂဗ္ဘဟူသောအမည်ကို ဌာနီ (အကျိုး) ဖြစ်သော သတ္တ-သန္တာနန၌တင်စား၍ ဌာနီ(အကျိုး)ဖြစ်သော သတ္တသန္တာနကို ဂဗ္ဘဟုဆိုသော ကြောင့် ဌာနူပစာ။ (ကာရဏူပစာ။) နာနန္တရိကနည်း။

၂။ ဒုတိယဝိကပ်အလို ဌာနဖြစ်သော အမိဝမ်း၏ ဂဗ္ဘဟုသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော သတ္တသန္တာန၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော သတ္တသန္တာနကို ဂဗ္ဘဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

၃။ တတိယဝိကပ်အလို အတူဖြစ်သော တိုက်ခန်း၏ ဂဗ္ဘဟူသောအမည် ကို အတူရှိသော အမိဝမ်း၌ တင်စား၍ အတူရှိသော အမိဝမ်းကို ဂဗ္ဘဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဂစ္ဆသဏ္ဌာန်၊ ဂစ္ဆံ ဂဏ္ဍိ=တို့၌ ၂-နံပါတ်ဥပစာ ရသည်။

† ဥတ္တေ စ ဂစ္ဆတိ အတ္တဘာဝဘာဝေန ပဝတ္တတီတိဂစ္ဆော။ ကလလာဒိ အဝတ္ထော ဓမ္မပ္ပဗန္ဓော။ (၁) တံ နိဿိတတ္တာ ပန သတ္တသန္တာနော "ဂစ္ဆော"တိ ဝုတ္တော ယထာ "မဉ္စာဉက္ကုဋ္ဌိံ ကရောန္တိ" တိ (၂) တံ နိဿယဘာဝတော မာတုကုစ္ဆိ "ဂစ္ဆော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၃) ဂစ္ဆော ဝိယာတိ ဝါ။ (သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၄။)

(က) သာ တေန ဂစ္ဆဂဏ္ဍိတိ သာ စ တေနေဝ အဇ္ဈာစာရေန ဂစ္ဆံ ဂဏ္ဍိ။ (ခ) န အညာသိ။ (ဂ) ကိံ ပန အညာသိ ဂစ္ဆဂ္ဂဟဏံ ဟောတီတိ? (ဃ) ဟောတိ။ (င) ကထံ? (စ) ကာယသံသဂ္ဂေန စောဠဂ္ဂဟဏေန အသုစိပါနေန နာဘိပရာမသနေန ရူပဒဿနေန သဒ္ဒေန ဂန္ဓေန။ (ဆ)ဣတ္ထိယော ဟိ-လ-သာဒိယန္တိယော ပိ ဂစ္ဆံ ဂဏှန္တိ။ (ဇ) ဝေံ ကာယသံသဂ္ဂေန ဂစ္ဆဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၀။

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ဝါ-နိဝတ္တေတဗ္ဗဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အန္ဒယဝါကျ၊ ဝါ-ဂဟေတဗ္ဗဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျဖြင့် အန္ဒယ၊ ဝါ-ဂဟေတဗ္ဗကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ နိဝတ္တေတဗ္ဗကို ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျမိန့်ဟု ကျမ်းတက်လေ။

ဂ-ဝါကျကား ပုစ္ဆာ။ ဃ-ဝါကျကား ပရိဟာရ။

ဂ-ဝါကျဋီကာတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် ထိုမယားဟောင်းသည်လည်း ထိုရှင်သုဒိန်၏ လွန်ကျူးခြင်းကြောင့်သာလျှင် ကိုယ်ဝန်ကိုယူပြီဟု အဝဓာရဏဇဝသဒ္ဒါနှင့် တကွဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဧဝသဒ္ဒါဖြင့် နှစ်စေအပ်သော အနက်ကို ပြလိုကားကိံ ပန စသည်မိန့်။

† ဣဒါနိ အဝဓာရဏေန နိဝတ္တိတမတ္ထံ ဒဿေတုကာမော အာဟ ကိံ ပန-လ-ဟောတီတိ အာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂။)

င-ဝါကျကား ပုစ္ဆာ။ စ-ဝါကျကား ပရိဟာရ။

မှတ်ချက်။ ။ကထံဟူသောပုစ္ဆာ၏ အကျဉ်းအဖြေကား စ-ဝါကျတည်း။ ခ-ဝါကျ အကျဉ်းအဖြေကို အကျယ်ဖြေလို၍ ဣတ္ထိယော ဟိ ဝါကျတက်လာသည်။ ယင်း ဣတ္ထိယော ဟိ ဝါကျမှ ဝေံဂန္ဓေန ဂစ္ဆဂ္ဂဟဏံ

http://www.dhammadownload.com

ဟောတိ-တိုင်အောင်သော ဝါကျသည် စ-ဝါကျအကျဉ်းအဖြေ၏ အကျယ်အဖြေ(ဝိတ္ထာရ)တည်း။ ထိုတွင် ဆ-ဝါကျကား ကာယသံသဂ္ဂေန၏ အကျယ်(ဝိတ္ထာရ)ဝါကျ။ ဧဝံ ကာယသံသဂ္ဂေန ဂဏှဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ-ကား နိဂုံးဝါကျတည်း။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ဝါကျအစိတ်အပိုင်းကို သတိပြုလေ။

(၁) ကာယသံသဂ္ဂေန။ သခေ်ပ။
(၂) ဣတ္ထိယော ဟိ-လ-ဂဏှ-လ-ဂဏှန္တိ။ ဝိတ္ထာရ။
(၃) ဧဝံ ကာယသံသဂ္ဂေန ဂဏှံ ဂဏှန္တိ။ နိဂုံး။

ဤနည်းတူပင် စောဋဂ္ဂဟဏေန စသောပုဒ်တို့၏ အကျယ်ဝါကျ၊ နိဂုံးဝါကျတို့ကို သိလေ။ ဣဓ ပနာယံ။ ဋ၊ ၁၀၁-ဖြင့် ဤ၌ လိုအပ်သော ကိုယ်ဝန်တည်ကြောင်းကို ပြသည်။ ဝိသေသဝါကျမျိုတည်း။ အကိုးသာဓကေ ပြလို၍ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ မိန့်သည်ဟု ဝါကျများကို ခွဲ၍ကြည့်ပါလေ။

ဆ ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် စ-ဝါကျ၌ ကာယသံသဂ္ဂေန-ဖြင့် ကိုယ်ကိုနှီးနှော့ခြင်းဖြင့် ကိုယ်ဝန်ယူသောဟု ဆို၏။ ကိုယ်ကို နှီးနှောခြင်းဖြင့် အဘယ်သို့ ကိုယ်ဝန်ယူပါသနည်း။ ယင်းသို့ကိုယ်ကိုနှီးနှောရာ၌ အဘယ်သို့လျှင် သက်သွေးဖြစ်ပေါ်လာပါသနည်း-ကြောင့် ဆ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။အဋ္ဌကထာ၌ ပထမပုစ္ဆာ၏ အဖြေသာပါသည်။ ဒုတိယပုစ္ဆာ၏အဖြေကိုကား **သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃-၌ရှုလေ။**

† ကထံ ပန ကာယသံသဂ္ဂေန ဟောတိ၊ ကထဉ္စ တတ္ထ သုက္ကသောဏိ တဿ သမ္ဘဝေါတိ အာဟ "ဣတ္ထိယော ဟိ"တိ အာဒိ။

(သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၂။)

ဇ-ဝါကျကား နိဂမနဝါကျ။ ထို-၍ ဆ-ဝါကျကား နိဂမနီယ၊ ဝါစုဏ္ဏိယဝါကျ။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်

အဇ္ဈာစာရ။ ။မရိယာဒါ ဓိကော အာစာရော အဇ္ဈာစာရော။ (သုစိ။) မရိယာဒါဓိကော၊ အပိုင်းအခြားကိုလွန်သော။ အာစာရော၊ အကျင့်တည်း။ အဓိပုဒ်+အာစာရပုဒ်။ ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်။

အစိ-ကား အပိုင်းအခြားကိုလွန်ခြင်း အစိကဘောဂဏ်သည်မှချ။ ယင်း၏ အကျင့်နှင့် ဂဏ်ဂဏအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အဇ္ဈာစာရော-ကား ရှင်သုဒိန်၏ အပိုင်းအခြားကို လွန်သောအကျင့်၊ ဝါ-မေထုန်အမှုကို လွန်ကျူးခြင်းရ၏။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်များ

အညထာ။ ။အညေန ပကာရေန အညထာ။ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၀၉။)

ဥတုသမယေ။ ။ဥတုနော အာဂတော သမယော။ ဥတုသမယော။

စောဠ။ ။စဝတီတိ စောဠော။ စုဓာတ်+ဠပစ္စည်း (မောဂ်၊ ၇၊ ၂၂၅။)

† စိလ ဝသနေ။ (စိလတိ ဝသတိ စောနာတိ စောဠောဟု ဝိဂ္ဂဟကြံ) ယော။ ဠသောတ္တံ၊ (ဠကိုဥပြု။) စု စဝနေ ဝါ၊ ဠော။ စောဠော။ (သုစိ။)

အသုစိ။ ။န သုစိ အသုစိ။

† သုစ သောစေ၊ ဣ။ သုစိ။ သုစိသာ ပဋိပက္ခော အသုစိ။ တွေ့ အကာရော ဝိရုဒ္ဓေ။ (သုစိ။)

နာဘိ။ ။နဘတိ ဟိံသတီတိ နာဘိ။ နဘဓာတ်+ဣဏ်ပစ္စည်း။ (မောဂ်၊ ၇။ ၁၀။)

သာဒိယန္တိယော။ ။သာဒေန္တိ အဿာဒေန္တီတိ သာဒိယန္တိယော။ သဒ-ဓာတ်+ယ-ပစ္စည်း+အန္တပစ္စည်း+နဒါဒိ ဤပစ္စည်း။

❁ အာဒ်ဘာဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သာ စ-ဖြင့် (ပါဠိတော်၌ သာ-ဟုရှိသည်ကို သာစ ဟုဖွင့်သဖြင့်) ရှင်သုဒိန်ကလည်း မေထုန်အမှုကိုသုံးကြိမ်ဖြစ်စေ၏၊ (ယင်းသုံးကြိမ်ဖြစ်စေခြင်းကား အကျိုးမဲ့မဟုတ်၊ မအောင်မမြင်မဟုတ်။ (မယားဟောင်းကလည်း ရှင်သုဒိန်ကျူးလွန်မှုကြောင့် ကိုယ်ဝန်ယူပြီ။ (သော စ အဘိဝိညာပေသိ၊ သာ စ ဂဏှိ) ဟူသောသမုစ္စည်း အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထသံဝဏ္ဏနာတည်း။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထဟု မမှတ်လင့်။)

က-ဝါကျ၌ တေနေဝ-ဖြင့် ပါဠိတော် တေနပုဒ်ဝယ် ဝေသဒ္ဒါ မရှိဘဲ တေနေဝဟု ဝေဖြည့်စွက်ဖွင့်သဖြင့် သဗ္ဗဝါကျ၊ သာဝဓာရဏ-ဟူရကား ပုဒ်ခပ်သိမ်းသည် ဝေဖလရှိသောကြောင့် ဝေသဒ္ဒါနှင့် ကင်း၍လည်း ဝေအနက်

http://www.dhammadownload.com

ကို သိသင့်သည်ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ နိယါတလိင်္ဂတ္ထဟု မမှတ်လင့်။)

† သဗ္ဗေသမ္ပိ ပဒါနံ အဝခါရကဏဖလတ္တာ ဝိနာပိ ဝေကာရံ အဝခါ ရဏတ္ထော ဝိညာယတီတိ အာဟ "တေနေဝ အဇ္ဈာစာရေနာ"တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂။)

က-ဝ ကြံ၍ အဇ္ဈာစာရေန-ဖြင့် တေန၌ တ-သဒ္ဒါကား အဇ္ဈာစာရ(ကျူး လွန်မှု) ကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။).

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

စောဠဂ္ဂဂဟဏာနံ။ ။ဌာနဖြစ်သော ပုဆိုး၏ စောဠအမည်ကို ဌာနီဖြစ် သော သုက်၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သောသုက်ကို စောဠဟုဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

မှတ်ချက်။ ။စောဠဂ္ဂဟဏနှင့် အဲသုစိပါန အတူပင်ဖြစ်သော်လည်း အတ္ထုပ္ပတ္တိသို့လိုက်၍ နှစ်မျိုးဆိုသည်ဟုကြံ။ (နေ့ာမတိ။)

သာမတ္တာပသဒ္ဒါရကံ။ ။သာမတ္တာပသော စ သော ဒါရကော စာတိ သာမတ္တာပသဒ္ဒါရကော (တံ)။ ယင်းအလို သာမတ္တာပသဒ္ဒါရကံ၊ သုဝဏ္ဏသာမ ရသေ့ဟူသောသူငယ်ကိုဟု အနက်ပေး။ ဤအလို အောက်ပါအတိုင်း နည်းတင် ရမည်။

ထိုဌ်ထင်သောအားဖြင့် ဤဌ်ခေါ်ဝေါ်အပ်သောနည်းသည် ရုဠှီနည်း မည်၏။ ကား-သာမတ္တာပသဒ္ဒါရကံတည်း။ ဤသာမတ္တာပသဒ္ဒါရကံဟူသော နည်းသည် သုဝဏ္ဏသာမဟူသော ထိုဌ်ထင်သောအားဖြင့် သုဝဏ္ဏသာမလောင်း လျာ သူငယ်ဟူသော ဤဌ်ခေါ်ဝေါ်အပ်သောကြောင့် ရုဠှီနည်း။

နည်းမရသောဝိဂ္ဂဟ

သာမတ္တာပဿေတိ ဥပ္ပဇ္ဇနကော ဒါရကော သာမတ္တာပသဒ္ဒါရကော(တံ)။ သာမတ္တာပသောတိ၊ သာမရသေ့ (သုဝဏ္ဏသာမရသေ့) ဟူ၍။ ဥပ္ပဇ္ဇနကော၊ ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ဒါရကော၊ သူငယ်တည်း။ သာမတ္တာပသဒ္ဒါရကော၊ ငယ်။ ဤအလိုသာမတ္တာပသဒ္ဒါရကံ၊ သုဝဏ္ဏသာမဖြစ်လတ္တံ့သောသူငယ်ကို ဟု အနက် ပေး။ နည်းကြံဖွယ်မလိုတော့။

သာမတ္တာပသော။ ။သုဝဏ္ဏသာမတာပသဟူလိုလျက် ဒတ္တောကဲ့သို့ ကေ ဒေသဝေါဟာရနည်းဖြင့် သာမတာပသဟုဆိုသည်။

---

http://www.dhammadownload.com

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဗလာကာသု။ ဗကာသုံ။ ။ဗလာကာ ဝိသကတ္တိကာ(ခန်)ကိုထောက်၍ ဗလာကသဒ္ဒါ ဗျိုင်းအောက် ဗျိုင်းနှမ်းကိုဟော၏။ ဗကော တု သုက္ကကာကောထ(ခန်)ကို ထောက်၍ ဗကသဒ္ဒါကား ဗျိုင်းဖြူအနက်ကိုဟော၏။ ပုရိသော နာမ နတ္ထိ(အဖိုမရှိ)ဟူသောစကားကို ထောက်၍ မည်သည့်ဗျိုင်းမျိုး၌ အမသာရှိ၍အဖိုမရှိသည်ကို စိစစ်ရမည်၊ ဗျိုင်းနှစ်မျိုးလုံး၌ အဖိုမရှိ အမသာရလျှင် ဗလကာသု ဗကာသုနှစ်ပါဌ်မှန်ဟု ဆုံးဖြတ်ရမည်။ ဗျိုင်းဖြူမျိုးမှာ အဖိုမရှိလျှင် ဗကာသုပါဌ်မှန်၍ ဗလာကာသုပါဌ်မှား။ ဗျိုင်းအောက်ဗျိုင်းနှမ်းမျိုးမှာ အဖိုမရှိလျှင် ဗလာကာသုပါဌ်မှန်၍ ဗကာသုပါဌ်မှားဟု ဆုံးဖြတ်ရမည်။

> ယထာ ဗလာကာ ယောနိမှိ၊ န ဝိဇ္ဇတိ ပုမေ သဒါ။
> မေဃေသု ဂဇ္ဇမာနေသု၊ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ တာ သဒါ။ (ဥပါလိထေရာပဒါန်ပါဠိ။)

ဤပါဠိတော်တို့ထောက်လျှင် ဗျိုင်းအောက် ဗျိုင်းနှမ်း၌ အဖိုအထီးမရှိ၊ အမသာရှိသည်ဟု သိရ၏။ သို့ဖြစ်၍ ပုရိသော နာမ နတ္ထိဟူသော-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁-စကားသည်-န ဝိဇ္ဇတိဟူသော ပါဠိတော်စကားနှင့် ထပ်တူထပ်မျှဖြစ်၍ ဗလာကာသုဟူသော ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁-စကားသည် ဗလာကာယောနိမှိဟူသော ပါဠိတော်စကားနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ ဖြစ်သောကြောင့် "ဗလာကာသု" ရှိသောပါဌ်သာ သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဗလာကာ ယောနိမှိ၊ န ဝိဇ္ဇတိ ပုမေ သဒါ--ဟူသော ဥပါလိထေရာပဒါန်ပါဠိတော်ကို ထောက်၍ "ဗလာကာသု" ပါဌ်သာသင့်သည်ဟု စာဖြေရာ၌ အတိုချုံးဖြေလေ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

မာတာပိတရော စ သန္နိပတိတာ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော မိဘနှစ်ပါး ပေါင်းဆုံမိခြင်း၏ မာတာပိတရော စ သန္နိပတိတာ အမည်ကို အကျိုးဖြစ် (ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့်ဖြစ်)သော သုက်၌တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော သုက်ကို "မာတာပိတရော စ သန္နိပတိတာ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။

† သုက္ကံ သန္ဓာယ "မာတာပိတရော စ သန္နိပတိတာ ဟောန္တိ" တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။)

http://www.dhammadownload.com

ဂန္ဓဗ္ဗော။ ။အတူဖြစ်သော ကချေသည်၏ ဂန္ဓဗ္ဗအမည်ကို အတူရှိသော အမိဝမ်း၌ကိန်းလတ္တံ့သော သတ္တဝါ၌ တင်စား၍ အတူရှိသော အမိဝမ်း၌ ကိန်းလတ္တံ့သော သတ္တဝါကို ဂန္ဓဗ္ဗဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

† အထ ဝါ ဂန္ဓဗ္ဗာ နာမ ရင်္ဂန္ဋာ။ တေ ဝိယ တတြ တတြ ဘဝေသု နာနာဝေသဂ္ဂဟဏတော အယမ္ပိ ဂန္ဓဗ္ဗောတိ ဝုတ္တော။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။)

မာတာ စ ဥတုနီ။ ။အနီးရှိသော ဥတုလာခြင်း၏ ဥတုနီအမည်ကို အနီးဖြစ်သော ဥတုလာ၍ စဲခြင်း၌တင်စား၍ အနီးဖြစ်သော ဥတုလာ၍ စဲခြင်းကို ဥတုနီဟု ဆိုသောကြောင့် သမီပူပစာသဒ္ဒါ။

† မာတာ စ ဥတုနီ ဟောတီတိ ဣဒံ ဥတုသမယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ န လောကသမညာကရဇဿ လဂ္ဂနဒိဝသမတ္တံ။(သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃။)

ဂန္ဓဗ္ဗောပုဒ်မှတ်ဖွယ်

ဂန္ဓဗ္ဗော။ ။ဂန္တဗ္ဗောဟူလိုလျက် တ-ကို ဓ-ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနည်းဖြင့် ဂန္ဓဗ္ဗောဟု ပြီးသည်။(သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄။)

ဝစနတ္ထ။ ။အဝဿံ ဂမိဿတီတိ ဂန္ဓဗ္ဗော။ ယော သတ္တော၊ သည်။ တတြ၊ ထို အမိဝမ်းသို့။ အဝဿံ၊ မချွတ်။ ဂမိဿတိ၊ ရောက်လတ္တံ့။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝသော။

ဂမုဓာတ်အရကား ပုရိမဘဝ၌တည်၍ ဂတိနိမိတ်စသည်ကို အာရုံပြုသော အနာဂတ်ဘဝပဋိသန္ဓေသို့ ရှေးရှုနေသော အမိဝမ်း၌ဖြစ်လတ္တံ့သော သတ္တဝါ၏ဥပါဒ်သည့် မုချ။(ကမ္မယန္တြတော်ပန-လ-အဓိပ္ပာယော။ (သာရတ္ထ၊၂။၁၄။) အဖွင့်ရှု၍ ကောက်သည်။) ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော ပစ္ဆိမဘဝိကပဋိသန္ဓေ စသည်သည် ကာရဏူပစာ။ တဗ္ဗပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ဥပါဒဝန္တဖြစ်သော အမိဝမ်း၌ ဖြစ်လတ္တံ့ဖြစ်သော သတ္တဝါဒြပ် ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဂန္ဓဗ္ဗော၊ အမိဝမ်းသို့ မချွတ်ကပ်ရောက်လတ္တံ့သော သတ္တဝါ။

တနည်း—ဂန္ဓ။ ။နိမိတ္တုပဋ္ဌာနေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဂတိံ ဂန္ဓေတိ သူစေတိ ဒီပေတီတိ ဂန္ဓော။ ယံ ဘဝဂါမိကမ္မံ၊ အကြင် ဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော ကံသည်။ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနေန၊ နိမိတ်၏ထင်ခြင်းဖြင့်။ ဥပ္ပဇ္ဇနကဂတိံ၊ ဖြစ်လတ္တံ့သော ဘဝကို။ ဂန္ဓေတိ သူစေတိ ဒီပေတိ၊ ပြတတ်၏။ ဣတိ တံ ဂန္ဓော၊ (ဂန္ဓဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။)

http://www.dhammadownload.com

ဂန္ဓခေတ်အရကား နိမိတ်၏ ထင်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဂတိကိုပြတတ်သော ဘဝင်္ဂမိုက်၏။ ဝါ-နာနက္ခဏိက စေတနာ၏ သတ္တိ လက္ခဏသဘာဝ ရှ၏။ အာ-ပစ္စည်း အရကား သတ္တိမတ္တ လက္ခဏဝန္တ သဘာဝဝန္တဖြစ်သော ဘဝင်္ဂမိုက်၊ ဝါ-နာနက္ခဏိက စေတနာ ရှ၏။

အဗ္ဘ။ ။အဗ္ဘတိ ပဝတ္တတီတိ အဗ္ဘော။ ဖြစ်သောသတ္တဝါရှ၏။

ဂန္ဓဗ္ဗော။ ။ဂန္ဓေန အဗ္ဘော ဂန္ဓဗ္ဗော။ ဂန္ဓေန၊ နိမိတ်၏ ထင်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဂတိကိုပြတတ်သော ဂန္ဓဟုရအပ်သော အမည်ရှိသော ဘဝင်္ဂမိုက်ကြောင့်။ အဗ္ဘော၊ ဖြစ်သောသတ္တဝါတည်း၊ ဂန္ဓဗ္ဗော—သတ္တဝါ။ (တတိယာတပ္ပုရိသ်။ ဂန္ဓ+အဗ္ဘ။)

ဂန္ဓ အရကား နိမိတ်၏ ထင်ခြင်း-လ-ဘဝင်္ဂမိုက်သည် မုချ။ ယင်း၏ သတ္တဝါနှင့် နာနက္ခဏိက အကြောင်း အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာန။ ဂန္ဓဗ္ဗ-ပုဒ်လုံးအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော နိမိတ်၏ထင်ခြင်း-လ-ကြောင့်ဖြစ်သော သတ္တဝါရှ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဂန္ဓဗ္ဗော၊ နိမိတ်၏ ထင်ခြင်း—လ—ကြောင့် ဖြစ်သော သတ္တဝါသည်။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ။ ဂဗ္ဘဿဝေါက္ကန္တိ။ ။ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ ဟုရှိက ဂဗ္ဘာ+အဝက္ကန္တိဟု ပဒစ္ဆေဒပြု၊ အဝက္ကန္တိသဒ္ဒါကား-အဝပုဗ္ဗ+ကမုဓာတ်+တိပစ္စည်း။ ပက္ကမန္တောကဲ့သို့ ပက္ကမာဒီဟိ န္တောစ သုတ်ဖြင့်စီရင်၍ အဝက္ကန္တိဟုပြီးသည်။ (သဒ္ဒယုတ္တိ။) ယင်းအဝက္ကန္တိ သဒ္ဒါသည် သက်ဝင်ခြင်း သက်ရောက်ခြင်း၊ ဝါ-ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကို ဟောသည်။ (အတ္ထယုတ္တိ။) ထို့ကြောင့် ဂဗ္ဘာနှင့် အဝက္ကန္တိသန္ဓိစပ်၍ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိရှိသောပါဠိ သင့်သည်။

ဂဗ္ဘဿဝေါက္ကန္တိဟုရှိလျှင် ဝိပုဗ္ဗ+အဝပုဗ္ဗ+ကမုဓာတ်+တိပစ္စည်း။ ပက္ကမာဒီဟိ န္တောစ သုတ်ဖြင့်ပင် စီရင်၍ ဝေါက္ကန္တိဟုပြီးသည်၊ (သဒ္ဒယုတ္တိ။) ဝေါက္ကန္တိ သဒ္ဒါသည်လည်း ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းအနက်ကို ဟောနိုင်သည်။ (အတ္ထယုတ္တိ။) ရတနာသုတ်နိဒါန်း၌ ပစ္ဆိမဘဝေ ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိ ဟု လာသည်။ (အာဂမယုတ္တိ။) သို့ဖြစ်၍ ဂဗ္ဘဿ ဝေါက္ကန္တိ ဟု သန္ဓိမစပ်ဘဲရှိသော ပါဠိလည်းသင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

နေတ္တိမှတ်ဖွယ်

ဂန္ထဗ္ဗော ၌ ဂန္ထအာရ တရားကိုယူ၍ ပဒဋ္ဌာနသာဟာရနေတ္တိထုတ်ပါဟု မေးလျှင် "ဂန္ဓောတိ လဒ္ဓနာမေန ဘဂဂါမိကမ္မုနာ" ဋီကာကိုရှု၍ မေးသည်ဟုမှတ်။

(က) ဘုမ္မာဒေဝါ သဒ္ဒမနုဿာဝေသုန္တိ-လ-ပကုဗ္ဗတော။ (ခ) သဗ္ဗပဠမံ ဟိဿ-လ-ပရစိတ္တဒူနိယော ဒေဝတာ။ (ဂ) တဿာဿ တံ ပါပံ-လ-အနုဿာဝေသုံ။ (ဃ) ယထာ အညေပိ-လ-နိစ္ဆာရေသုံ။ (၁၃၄၂-ခု အစိုးရမေးပြီး။)

❁ အနက်ယောဇနာ

ဘုမ္မာ၊ မြေ၌မှီကုန်သော (ဘုမ္မစိုးဖြစ်ကုန်သော) ဒေဝါ၊ (သူတပါးတို့၏စိတ်ကို သိလေ့ရှိကုန်သော အလုံးစုံသော စောအုပ်ကိုမှီကုန်သော) နတ်တို့သည်။ အဿ၊ ထိုသုဒိန်။ တံ အဇ္ဈာစာရံ၊ ထိုလွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းကို။ ဒိသွာ၊ မြင်ကြကုန်၍။ သဒ္ဒံ၊ အသံကို။ အနုဿာဝေသုံ၊ အဆင့်အားဖြင့်ကြားစေကုန်ပြီ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) တခြားနတ်များကြားလောက်အောင် ပြောဆိုကြကုန်ပြီ။ (အဋ္ဌကထာ၊ အဓိပ္ပါယတ္ထ။) မကြားမချင်း အသံကိုကြီးစွာဖန်ဆင်း၍ ကြွေးကြော်ကြကုန်ပြီ။ (သာရတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အာဘော်အဖြေနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျကား ကာရကဝါကျ။ အနိယမ (အနိယတ်) ဝါကျ။ ဂ-ဝါကျကား ဖလဝါကျ၊ နိယမ (နိယတ်) ဝါကျ။

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ဝါ-ကာရကဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။ ဝါ-ဖလဝါကျ။

ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သခေံပဝါကျ။ တနည်း-ဃ-ဝါကျကား ဥပါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ဃ-ဝါကျ၌ ယထာ-လ-သုဏန္တိ။ အနိယမ။ တထာ နိစ္ဆာရေသုံ။ နိယမ။

က-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာရှု၍ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ဘုမ္မာဒေဝါ သဒ္ဒမနုဿာဝေသုံ=ဘုမ္မစိုး နတ်တို့သည် အသံကို အဆင့်ကြားစေကုန်ပြီ-ဟု ဆော်ဟောက်၏။ ရှင်သုဒိန်သည် မေထုန်အမှုကိုမဟာဝုန်တောအုပ်ဟူသော ဆိတ်ကွယ်ရာ၌ပြုသည် မဟုတ်လော။

http://www.dhammadownload.com

ထိုသို့ပြုပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ဘုမ္မစိုးနတ်တို့သည် အသံကိုအဆင့် ကြားစေပါကုန်သနည်း–ကြောင့် က–ဝါကျကိုမိန့်။

ကား–က–ဝါကျဖြင့် လောက၌ မကောင်းမှုကို ပြုသောသူအား ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်မည်သည် မရှိသောကြောင့် (သူတပါး၏စိတ်ကို သိကုန်သော အလုံးစုံသော တောအုပ်၌ မှီကုန်သော) ဘုမ္မစိုးနတ်တို့သည် (ထိုရှင်သုဒိန်၏ ထိုလွန်ကျူးမှုကို မြင်ကုန်၍) အသံကို အဆင့်ကြားစေကုန်ပြီဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။(က) ဝါကျ၌ ယသ္မာ နတ္ထိကို (ဂ) ဝါကျ၌ တသ္မာသို့ စပ်၍ အဓိပ္ပာယ်ယူရမည်။ က–ဝါကျသက်သက် အဓိပ္ပာယ်ပြန်လိုလျှင် လက်သည်းကွင်း စကားရပ်များကို ချန်လှပ်ထားပါ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ယသ္မာ နတ္ထိ–လ–ပကုဗ္ဗတော တသ္မာ–လ–အဇ္ဈာစာရံ ဝိသွာ အနုဿာဝေသုံဟု ဝါကျချင်းစပ်၍ အဓိပ္ပာယ်ယူရမည်။ ယင်းက-ဝါကျ စကားကို အကြောင်းပြခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် ခ-ဝါကျတတ်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခ–ဝါကျကို....

၁။ ကသ္မာ နတ္ထိ လောကေ ရဟောနာမ ပါပကမ္မံ ပကုဗ္ဗတော။

၂။ ဟိယသ္မာ သဗ္ဗပဉ္စမံ အဿတံပါပံ–လ–ပရစိတ္တဝိဒူနိယော ဒေဝတာ။

၃။ တသ္မာ နတ္ထိ လောကေ ရဟောနာမ ပါပကမ္မံ ပကုဗ္ဗတော–ဤအရင်း အဖျားအကြောင်းအကျိုး အပြန်အလှန်ယောဇနာ။ သို့သွားပြီးမှ ဂ–ဝါကျ၌ တသ္မာကို တသ္မာ နတ္ထိတာယ–လ–အနုဿာဝေသုံ–ဟု ယောဇနာလေ။ သို့ယောဇနာလျှင် က–ခ–ဂ–ဝါကျတို့ အချင်းချင်း ဆက်သွယ်ပုံကို သိရပေမည်။

ဃ–ဝါကျကျမ်းတွက်

ဂ–ဝါကျဖြင့် သူတပါးစိတ်ကိုသိကုန်သော–လ–အသံကို အဆင့်ကြားစေကုန်၏သော–ဟု ဆို၏။ (ဂ–ဝါကျ ဘာသာပြန်၍ ထပနာထား။) အသံကို ကြားစေ၏ဟူသည် သွား၍ပင်ပြောသလော။ ဒေသဝေးကွာသည်နှင့် မတန်–စုဒ်ကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၁။)

ဃ ဝါကျအနက်ယောဇနာ

ယထာ၊ အကြင်သို့သော အခြင်းအားဖြင့်။ သဒ္ဒေ၊ အသံကို။ နိစ္ဆာရိယမာနေ၊ မြွက်အပ်သည်ရှိသော်။ (တနည်း) ယထာ၊ အားဖြင့်။ ဘုမ္မေသု၊ ကုန်သော။ ဒေဝေသု၊ တို့သည်။ သဒ္ဒံ၊ ကို။ နိစ္ဆာရေန္တေသု၊ ကုန်သည်

http://www.dhammadownload.com

ရှိသော်။ အညေ၊ ကုန်သော။ ဒေ ပိ၊ တို့သည်လည်း။ သုဏန္တိ၊ ကုန်၏။ တထာ၊ အားဖြင့်။ နိစ္ဆာရေသုံ။ ကုန်ပြီ။ (မအူသျှ။ ၅၅။)

* ယထာတထာ၊ ဥပမာမဟုတ်၊ ယင်းသို့ထုတ်မှု တထာစပ်ရာ၊ ကြိယာသည်၊ မှန်စွာလက္ခဏာဖြစ်မြဲတည်း။ (ဘုရားကြီး။)

စာစပ်ပုံ

ဂ–ဝါကျ၌ အသာပုဒ်ကို တံ အဇ္ဈာစာရံ၌ သမ္ဗန် သမ္ဗန္ဓီစပ်။

မှတ်ချက်။ ။အသာနှင့် တံ အဇ္ဈာစာရံပုဒ်တို့ ဝေးကွာနေသဖြင့် အသာကို တံ အဇ္ဈာစာရံမှာ စပ်ရမည်ကို သိစေလိုသဖြင့် သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၄–၌။ အသာ တံ အဇ္ဈာစာရန္တိ သမ္ဗန္ဓော–ဟု သမ္ဗန္ဓော သဒ္ဒါဖြင့်ဖွင့်သည်။

* ပါဌ်သေသ၊ ဒူရတထွေ၊ ဝိသေဝိသေသ်၊ ရှေ့ဖြစ်နောက်ပြန်၊ ဤသုံးတန်ကြောင့်၊ သမ္ဗန္ဓောကို သဘောကျမ်း၌ ထားမြဲ။ (ဘုရားကြီး။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အာရက္ခ။ ။အာရက္ခဏံ အာရက္ခော။ စောင့်ရှောက် ကြိယာ။ အာ ပုဗ္ဗ+ရက္ခ+အပစ္စည်း။

ဒေဝတာ။ ။ဒိဗ္ဗန္တိ ပဉ္စကာမဂုဏေဟိ ကီဠန္တီတိ ဒေဝါ။ (သူစိ) ဒေဝါ ဧဝ ဒေဝတာ။

အာရက္ခဒေဝတာ။ ။အာရက္ခာယ ဌိတာ ဒေဝတာ အာရက္ခဒေဝတာ။ အာရက္ခာယ။ (ထိုသူအား) စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ။ ဌိတာ၊ တည်ကုန်သော။ ဒေဝတာ၊ နတ်တို့တည်း။ အာရက္ခဒေဝတာ၊ –နတ်တို့။ အာရက္ခာပုဒ်+ဒေဝ တာပုဒ်။ မဇ္ဈေလောပီ စတုတ္ထီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။

အာရက္ခ–အရကား ထိုသူအားစောင့်ရှောက်ခြင်း ကြိယာသည် မုချ။ ယင်း၏ တည်သောနတ်နှင့် ဌာနီဌာန စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အာရက္ခ–ဒေဝတာ–အရကား ထိုသူအား စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ တည်ကုန်သော နတ်တို့ ရ၏။

† အာရက္ခဒေဝတာတိ အာရက္ခတ္ထာယ ဌိတာ ဒေဝတာ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၄။

ဘုမ္မာ။ ။ဘူမိယံ ဌိတာ ဘုမ္မာ။ ဘူမိပုဒ်+ဏ ပစ္စည်း။ ပါ+ဖြေ၊ ပထမ။ ၁၀၇–ကြည့်။

http://www.dhammadownload.com

ပရစိတ္တဝိဒူ။　။ပရေသံ စိတ္တံ ပရစိတ္တံ။ ပရစိတ္တံ ဝိဒန္တိ ဇာနန္တိ ဧတေ နာတိ ပရစိတ္တဝိဒူ။

ဝနသဏ္ဍော။　။သဏ္ဍ ဒါနေ။ ဓာတ်။ သမူဉပသမေဝါ သမန် သဏ္ဍုံ။ သူစိ။ ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်။ ဝနဿ သဏ္ဍော ဝနသဏ္ဍော ဟုတ္တဲ့။ ဝနဿ၊ တော၏။ သဏ္ဍော၊ အပေါင်းအစု (အုပ်) တည်း။ ဝနသဏ္ဍော၊ တော၏အပေါင်းအစု (တောအုပ်)။

† ပဒုမာဒီသမ္ဗူဟေတု၊ ဘဝေ သဏ္ဍ မဂ်နိတ္တိယံ။ ဓာန်။ ၆၇၇။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ရဟော။　။ပရမ္ပုခဝါစီ နိပါတ်ပုဒ်။ သတ္တမီအနက်။

† ပရမ္ပုခါ တုစ ရဟော၊ ဓာန်။ ၁၁၅၈။ သတ္တမျတ္တေ နိပါတော။ သူစိ။

ပကုဗ္ဗတော။　။ပကုဗ္ဗန္တ+သ (စတုတ္ထီ)။ ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း၊ ပုလ္လိင်။

အတ္တနာ။　။လိင်အနက်၌ တတိယာဝိဘတ်။ (ရူ) သယံသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူ၊ တတိယာအနက်၌ တတိယာဝိဘတ်။ တနည်း ဝိဘတျန္တ ပဋိရူပကနိပါတ်။ (နီတိ။)

† ပစ္စတ္တေ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ သမ္ဘုနတိ၊ ရူ။ နှာ။ ၁၄၀။

† တတိယတ္တေ တတိယန္တဝစနတ္တော-လ-ဝိဘတျန္တ ပဋိရူပကော အဗျယသဒ္ဒေါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၅၆၇။

အညာ။　။ပဌမာယော ဝိဘတ်။

အဿ။　။ဆဋ္ဌီဝိဘတ်၊ ပရစိတ္တဝိဒူ၊ ပထမာယော ဝိဘတ်။

အညေ။　။ပဌမာယော ဝိဘတ်။

ဒိသွာ။　။ဒိသဓာတ်၊ ပေက္ခဏအနက်။ ရူ။ ၆၄၄။ တွာပစ္စည်း။ကတ္တုတ္ထ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ပရစိတ္တဝိဒူသကလဝနသဏ္ဍနိဿိတာ-ဖြင့် ဘုမ္မာဒေဝါအရ သူတပါးတို့၏စိတ်ကို သိကုန်သော အလုံးစုံသော တောအုပ်ကို မှီကုန်သော ဘုမ္မစိုးနတ်တို့ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ အဿ တံ အဇ္ဈာစာရံ ဒိသွာဖြင့် ပါဠိတော်၌ ယင်းပုဒ်များ ဖြည့်စွက်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ သဒ္ဒံ အနုဿာဝေသုံ-ဖြင့် သဒ္ဒမနုဿာဝေသုံကို သဒ္ဒံ အနုဿာဝေသုံဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်ပဒ။)

http://www.dhammadownload.com

ဿ-၈ါကျဖြင့် အသံကိုအဆင့်ကြားစေ၏ ဟူသည် သွား၍ ပြောသည် မဟုတ်၊ အခြားနတ်များမကြားကြားအောင် ကြီးစွာသော အသံဖန်ဆင်း၍ ပြောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဿ-၀ါကျ ကျမ်းတက်အာဘော်ကို ပြန်ကြည့်။

† တထာနိစ္ဆာရေသု တ္တိ တထာ မဟန္တံ သဒ္ဒံ ကတွာ နိစ္ဆာရေသုံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ပကုဗ္ဗတော၊ ပကြုဗ္ဗတော။ ။ဗပုဗ္ဗ+ကရဓာတ်+ဩပစ္စည်း+အန္တပစ္စည်း+ သ-ဝိဘတ်။ ကုကြုတောဿ ဝတ္တံ သဗ္ဗတ္ထ-ဟူသော နီတိသုတ်(၁၀၂၇) ဖြင့် ကရဓာတ်ကို ကု၊ ဝါ-ကြုပြု၊ ဩပစ္စည်းကိုဝပြု။ ဝ-ဒွေဘော်လာ။ ဝ၂-လုံးကို ဗွလုံးပြု၍ ပကု(ကြု)ဗ္ဗန္တပြီးသည်။ တော့တိတာသုတ်ဖြင့် စီရင်၍ ပကုဗ္ဗတော၊ ပကြုဗ္ဗတော ပြီးသောကြောင့် ၂-ပါဌ်လုံး သင့်သည်။

ပဌမံ။ ပထမံ။ ။ပါ၊ ဖြေ။ ပထမအုပ်။ ၄၅-၌ ဖြေခဲ့ပြီ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒေဝါသုဏန္တိ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသည်မှလည်းကောင်း၊ ဆိုလတ္တံ့သည်မှလည်းကောင်း အကြွင်းကိုသာ ယူရသောနည်းသည် ပါရိသေသနည်း မည်၏။ ပြယုဂ်ကား၊ ဒေဝါဟူသည်တည်း။ ဤဒေဝါဟူသောနည်းသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဘုမ္မစိုးနတ်မှ ကြွင်းနတ်တို့ကိုယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

အပေါင်းဖြစ်သော နတ်အားလုံး၏ ဒေဝါဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဘုမ္မစိုးနတ်မှကြွင်းသော နတ်တို့၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဘုမ္မစိုးနတ်မှကြွင်းသော နတ်တို့ကို ဒေဝါဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

အဇ္ဈာစာရံဒိသွာ။ ။အကြောင်းဖြစ်သောတဏှာ၏ အဇ္ဈာစာရအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော မေထုန်မှီဝဲခြင်း(လွန်ကျူးခြင်း)၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော မေထုန်မှီဝဲခြင်းကို အဇ္ဈာစာရ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

မှတ်ချက်။ ။သုဒိန်၏ လွန်ကျူးခြင်း (အဇ္ဈာစာရ) အရကား တဏှာ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။ ယင်းကြောင့် အကျိုးမေထုန်အမှု ပေါ်လာ

ဇိဿွာအရ မြင်၏ဟုဆိုရာ အကြောင်းတရားကို မမြင်ရ၊ အကျိုးမေထုန်မှုကိုသာမြင်နိုင်သည်။ ဇိဿွာဟူသော သဒ္ဒန္တရိက်ကိုထောက်၍ အဇ္ဈာစာရ ပုဒ်ကို ကာရဏူပစာကြံရသည်။

❁ နေတ္တိ

အဇ္ဈာစာရ အရ တရား ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် သာယာအပ်သော ကြောင့် အဿာဒမည်၏။ ထိုကိုသာယာတတ်သောတရားသည်လည်း အဿာဒ မည်၏။ သာယာအပ် သာယာတတ်သောတရားသည် သံကိလေသပက္ခဖြစ်၍ အာဒီ-နဝမည်၏။ လောကုတ္တရာမဂ် နိဗ္ဗာန်သည် နိဿရဏမည်၏။ မေထုန်လွန်ကျူး သောကြောင့်ကုက္ကုစ္စဝိပ္ပဋိသာရဖြစ်ရခြင်း၊ အသွေးအသားခြောက်ကပ် ပိန်ချုံး လူလုံးမလှ ဖြစ်ရခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ မဂ်ဖိုလ်မရခြင်း စသော အကျိုးသည် ဖလမည်၏။ ထိုဖလကိုရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဇနီးဟောင်း၌ မေထုန်မှီဝဲ ခြင်းသည် ဥပါယမည်၏။ မေထုန်မှီဝဲသဖြင့် ရအပ်သော မကောင်းကျိုးတို့မှ ကြောက်ကုန်သောသူတို့သည် မေထုန်အမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်ဟု မဆိုသော် လည်း ဆိုသကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းသည် အာဏတ္တိမည်၏။ဤသို့ဒေသနာဟာရမည်သော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသသည် အဿာဒ စသည်ကို ဖွင့်ပြတတ်၏။ ထို အဿာဒ စသည်တို့တွင်--လ--သစ္စာလေးပါးကို ဟောကြားတတ်၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။နေတ္တိကောက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

အာကာသဋ္ဌာနံ စာတုမဟာရာဇိကာ။ ။အာကာသဋ္ဌဒေဝတာအရ အာကာသဋ္ဌနတ်မှ ကြွင်းသော မြင်းမိုရ်တောင်ခါးပန်းအာလိန်၌တည်သော ပဗ္ဗတဋ္ဌက နတ်တို့ကို စာတုမဟာရာဇိကအရယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

အပေါင်းဖြစ်သော အာကာသဋ္ဌနတ်၊ ပဗ္ဗတဋ္ဌကနတ်တို့၏ စာတုမဟာရာဇိ-ကာအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပဗ္ဗတဋ္ဌကနတ်၌ တင်လေ။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ (**သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄။**)

(က) ဗြဟ္မကာယိကာတိ အသညသတ္တေ စ အရူပါဝစရေ စ ဌပေ-တွာ သဗ္ဗေပိ ဗြဟ္မာနော အဓိပ္ပေတာ။ (ခ)သုတွာ စ သဒ္ဒံ အနုဿာ-ဝေသုန္တိဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဂ) ဣတိဟ တေန ခဏေနာတိ ဧဝံ တေန သုဒိန္နဿ အဇ္ဈာစာရက္ခဏေန။(ဃ) ယာဝဗြဟ္မလောကာတိ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ။ (င) အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆီတိ အဘိဥဂ္ဂစ္ဆိ အဗ္ဘုဋ္ဌာသိ ကောလာဟလ မဟောသီတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျ လျဉ်းပါး၍ သာဘောဂယုတ္တပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ဗြဟ္မကာယိကာ-ဟု လျှောက်ဆို၏။ ဗြဟ္မ-ကာယိကာဟူသည် အကြွင်းမရှိအလုံးစုံကုန်သော ဗြဟ္မာတို့လော၊ ဗြဟ္မကာယိ-ကာဟူသည် အဘယ် ဗြဟ္မာတို့နည်း-ကြောင့် က-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။
ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အသညသတ်၊ အရူပါဝစရ ဗြဟ္မာတို့ကို ချန်ထား၍ အလုံးစုံသော ဗြဟ္မာတို့သည် ကြားကုန်ပြီဟုဆို၏။ ယင်းဗြဟ္မာတို့ကား ကြားကာမျှ ကြားကုန်သလော၊ အသို့ပြုကြကုန်သေးသနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့် ပါဠိလျှောက်ပြန်လေ။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဃ-င-ဝါကျများကို ပက္ခ၊ ပက္ခန္တရ အဆင့်ဆင့်ခွဲလေ။

ဂ-ဝါကျ လျဉ်းပါးတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ဉာတိဟ တေန ခဏေန ဟုလျှောက်ဆို။ ဉာတိ သဒ္ဒါသည် ဟေတုအစရှိသော အနက်ရှိသလော၊ ဉာဟသည် သာသန၊ လောက၊ ဒေသအစရှိသောအနက်ကို စွဲရမည်လော၊ ခဏသည် အနုဿဝန ခဏလော-ကြောင့် ဧဝံ တေန စသော သံဝဏ္ဏနာမိန့်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

ဗြဟ္မာနော။ ။ဥပရူပရိ ဗြူဟန္တီတိ ဗြဟ္မာနော။ ယေ ပိတာမဟာ၊ အကြင်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ ဥပရူပရိ၊ အဆင့်ဆင့်။ ဗြူဟန္တိ၊ ပွားတတ်ကုန်၏။ ဉာတိ တေ ဗြဟ္မာနော။ ကတ္တုသာဓန်။ ဗြူဟဓာတ်+မပစ္စည်း။

ဗြူဟဓာတ်အရကား အသညသတ် အရူပကြဉ်သော ရူပါဝစရဗြဟ္မာတို့၏ ရူပါဝရစိတ်သည် မုချ။ ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော ကသိုဏ်းပရိကံ စသည်သည် ဖလူပစာ။ နှောက်နှောက်၌ ဖြစ်သော အထက်အထက်သော ဘုံတို့၌ ဖြစ်ရခြင်းစသည်သည် ကာရဏူပစာ။ မ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော အသညသတ် အရူပကြဉ်သော ရူပါဝစရဗြဟ္မာတို့ဒြပ်ရ၏။ (အဖွင့်ကို ရှု၍ ကောက်သည်။)

† ဗြူဟ ဝဍ္ဎနေ၊ ဥပရူပရိ ဗြူဟတီတိ ဗြဟ္မာ။ တေဟိ တေဟိ ဂုဏဝိသေသေဟိ ဗြူဟိတောတိ ဗြဟ္မာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၉၈။

http://www.dhammadownload.com

က-ဝါကျ၌ အသညသတ္တေ စ အရူပါဝစရေ ဌပေတွာဖြင့် သဗ္ဗေဟိ၌ သဗ္ဗသဒ္ဒါကား အကြွင်းမရှိသော အနဝသေသ သဗ္ဗမဟုတ်၊ အကြွင်းရှိသော သာဝသေသ သဗ္ဗတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ သဗ္ဗေပိ ဗြဟ္မာနော-ဖြင့် ဗြဟ္မကာယိကာ အရ-(မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃-မှာကဲ့သို့) ပဌမဈာန် ဗြဟ္မာမျှလောက်ကိုသာ မယူရ။ အသညသတ်၊ အရူပကိုထား၍ အလုံးစုံသော ရူပါဝစရ ဗြဟ္မာ တို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဝေံဖြင့် ဣတိဟ သဒ္ဒါ၏ နိပါတသမုဒါယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယင်း ဣတိဟ နိပါတ်၏ ဝေံသဒ္ဒါ၏အနက် (နိဒဿနအနက်) ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

† ဣတိဟာတိ နိပါတသမုဒါယော၊ ဝေံသဒ္ဒဿ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ အာဟ "ဧဝ" န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၄။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။)

ထနည်း။ ။ဂ-ဝါကျ၌ ဧဝံ-ဖြင့် ဣတိဟ၌ ဣတိသဒ္ဒါသည် ဟေတုစသော အနက်ကိုမဟော၊ ဧဝံအနက်(နိဒဿနအနက်)ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဣဟကား သာသန, လောက, ဒေသ စသောအနက်ကိုမစွဲ။ ပဒပူရဏ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဝါ-ဟ-အက္ခရာ၏ ပဒပူရဏ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။ (မအူသျှ။ ၅၆၊ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၄၃၃။)

၁။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ဝါ-နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ တေန သုဒိန္နဿ အဇ္ဈာစာရကမ္မေန-ဖြင့် တေန ခဏေန(ပါဠိတော်)အရ သုဒိန်၏ လွန်ကျူးဆဲခဏကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပရိယာယ်ဖွင့် အာဘော်ဖော်နည်း

ပါဠိတော်၌ တေန ခဏေန တေနမုဟုတ္တေနဟုရှိရာ တေနမုဟုတ္တေနဖြင့် မုဟုတ္တသဒ္ဒါသည် (ကတ္တား) ခဏသဒ္ဒါ၏ (သမ္ဗန်) ဝေဝစ်၊ စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်ဟု အာဘော်ဖော်ရမည်။ အဖွင့်ခံပုဒ်ကို သမ္ဗန်၊ အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကို ကတ္တားထား၍ ရေးရမည်။ အောက်ပါ ဝိမတိအာဘော်ဖော်ပုံကို ရှုပါ။

† မုဟုတ္တေနာတိ ဣဒံ ခဏေနာတိပဒဿ ဝေဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။

http://www.dhammadownload.com

ဗြဟ္မကာယိကာ။ ။ဗြဟ္မာနော ဝေ ဗြဟ္မကာယိကာဟု တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ပြု။ ဗြဟ္မာ့လျှို့ပြပ်ပဝ်ရ၏။ ဤကား ဗြဟ္မကာယိကာကို ဗြဟ္မာနော ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာ အလိုတည်း။

ဗြဟ္မကာယိကာနံ့ ဒေဝါနန္တိ ပဌမဈာန ဘူမိဒေဝါနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။ ဗြဟ္မာနံ ကာယော သမူဟောတိ ဗြဟ္မကာယော။ တပ္ပရိယာပန္နတာယ တတ္ထ ဂတာတိ ဗြဟ္မကာယိကာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။

ယင်း ဋ္ဌ-ဋီတို့အလို ဗြဟ္မာနံ ကာယော သမူဟောတိ ဗြဟ္မကာယော။ (အစိတ်။) ဗြဟ္မကာယေ ဂတာ ဗြဟ္မကာယိကာ။ ဗြဟ္မကာယိကာနံ၊ ဗြဟ္မာတို့၏ အပေါင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ၊ ဗြဟ္မာတို့အား-ဟု အနက်ပေး။ ယင်း ဋ္ဌ-ဋီ-အလို ဗြဟ္မာကာယိကာနံဒေဝါနံကား ဗြဟ္မာအပေါင်းနှင့် ဗြဟ္မာမပြားဘဲ ပြားသကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာတည်း။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ခဏ။ ။ခဏဓာတ်+အပစ္စည်း။ ဝါ-ခီဓာတ်+ယုပစ္စည်း။

† ခဏ ဟိံသာယံ အ။ ခဏောတီတိ ခဏော။ သတ္တာနံ အာယု ခီယတိ ယာယတိ ဧတ္ထကာလေတိ ခဏော။ ခီ ခယေ ယု၊ ရဟာဒိတော ဏော။ သူစိ။

မုဟုတ္တ။ ။ဟုဋ္ဌဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ (ဟုဋ္ဌ+တ။ ဓာတ်အစ၌ မုလာ။ ဋ္ဌချေ။ တ-ဒွေဘော်လာ။ မုဟုတ္တ ဖြစ်။)

† ကုဋ္ဋိလယတိ ရတ္တိဒိဝသေ သုဘာသုဘာဒယာနတောတိ မုဟုတ္တော။ ဟုဋ္ဌ ကောဋ္ဋိလျေ တော။ ဓာတုယာဒိမှိ (ဓာတ်၏အစ၌) မုကာ ရာဂမော (မုအက္ခရာလာ) ဋ္ဌ လောပေါ စ။ သူစိ။

ကောလာဟလ။ ။ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်။ ၇-အဖြေကြည့်။

❁ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဗြဟ္မာနောဖြင့် ဗြဟ္မကာယိကာ ပုဒ်ကို ဗြဟ္မာနော ဝေ ဗြဟ္မ-ကာယိကာ ဟု တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်း ကောင်း[၁]၊ ကာယိကာပုဒ်၏ အနက်မဲ့၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂမဒတ္တ။　၂။ အနတ္ထမိကောယေဝ တေသံ နာမံ ဟူသကဲ့သို့ အနက်မရှိဟု ဖွင့်ပြခြင်းသည်ပင် အနက်ကို ဖွင့်ပြရာ ရောက်သဖြင့် နာမလိင်္ဂတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ။

ဃ-ဝါကျ၌ အကနိဋ္ဌပြဟ္မလောကာဖြင့် ယာဝ ပြဟ္မလောကာ၌ ပြဟ္မ-လောကအရ ပြဟ္မဘုံအားလုံးကို မယူရ။ အကနိဋ္ဌပြဟ္မဘုံကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပြဟ္မလောကာ-ကား ပဥ္စမိဝိဘတျန္တပုဒ်။ ယာဝနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သဖြင့် "တိုင်အောင်"ဟု အနက်ပေး။

* ယာဝနိပါတ်၊ ယှဉ်တုံလတ်၊ မှတ်လေပဥ္စမီ။(သစ်)

* ယာဝယှဉ်မှီ၊ ပဥ္စမီ၊ စဉ်ညီတိုင်အောင်ပေး။(မအူ)

င-ဝါကျ၌ အဘိဉဂ္ဂစ္ဆိဖြင့် အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆိကို အဘိဉဂ္ဂစ္ဆိ-ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

င-ဝါကျ၌ အဗ္ဘုဋ္ဌာသိဖြင့် အဘိဉဂ္ဂစ္ဆိ၌ ဉသဒ္ဒါသည် အဝ-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယမဟုတ်၊ ဉဟူသော ဉပသာရ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ယင်းဉ ဟူသော ဉပသာရ၏ ဓာတုတ္တဝိသေသက၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း²၊ ဂမုဓာတ်သည် အောက်သို့သက်ခြင်း အဝဂမနတ္ထကိုမဟော၊ အထက်သို့တက်ခြင်း ဉဂ္ဂမ-နတ္ထကို၊ ဝါ-ဉဋ္ဌာနတ္ထကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ ဉပသဂ္ဂလိင်္ဂပဒ။ ၂။ ဉပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဓာတွတ္ထ။

ဉ သဒ္ဒါမှတ်ဖွယ်

ဉသဒ္ဒါကား ဉပသာရဖြစ်သော ဉ၊ အဝ၏ ဝိပရိတ် ဉဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဉပသာရဖြစ်သော ဉသဒ္ဒါကား အတက်, အမြင့်, အမြတ်ကိုဟော၏။ အဝ၏ ဝိပရိတ်ဉသဒ္ဒါကား အသက်, အနိမ့်, အယုတ်ကိုဟော၏။ ဉဂ္ဂတေတိအဝဂတေ ဟု ဖွင့်လျှင် ဉသဒ္ဒါကို အဝမှပြောင်းလာသော ဉ-ဟုသိပါ။ ဉဂ္ဂတေတိ ဉဒ္ဒ-ဂတေဟုဖွင့်လျှင် ဉသဒ္ဒါကို ဉပသာရ-ဉသဒ္ဒါဟု မှတ်ရာ၏။ ဤ၌ကား အဘိ-ဉဂ္ဂစ္ဆိကို အဝဋ္ဌာသိ သေည်မဖွင့်ဘဲ ဉ-သဒ္ဒါကို ဉသဒ္ဒါအတိုင်း ဖွင့်ပြသဖြင့် ဉဂ္ဂစ္ဆိ၌ ဉသဒ္ဒါကား အဝသဒ္ဒါ၏ ကာရိယမဟုတ်၊ ဉပသာရဖြစ်သော ဉသဒ္ဒါတည်းဟု သိနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်သည်။

င-ဝါကျ၌ ကောဋကောလာဟလမကာသိ-ဖြင့် ပုံ့နှံ့တက်၏ဟူသည် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အသံဖြစ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆိ၊ ပုံ့နှံ့တက်ပြီ။(သဒ္ဒတ္ထ။) တခဲနက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် အသံဖြစ်ပြီ။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ကောလာဟလ။ ကောဠှာဟလ။ ။ကုလ သင်္ခါတော၊ ကောလန် ကောလော။ ကောဘာဝေ၊ တံ အာဟလတိ ဝိန္ဒတီတိ ကောလာဟလော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၃၀-နှင့်အညီ ကောလသဒ္ဒူပ ပဒ+အာပုဗ္ဗ+ဟာလဓာတ်ဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ကောလာဟလပါဠိသာ သင့်သည်။

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဗြဟ္မကာယိကာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဗြဟ္မာအားလုံး၏ ဗြဟ္မကာယိကာ အမည်ကို အသညသတ်၊ အရူပဝစရ ဗြဟ္မာမှတပါး အစိတ်ဖြစ်သော ကြွင်းသောဗြဟ္မာ၌တင်စား၍ ကြွင်းသောဗြဟ္မာကို ဗြဟ္မကာယိကာဟုဆိုသော ကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်ဋီ။)

အသညသတ္တေ။ ။ပြဋ္ဌာန်းသောသညာကို ဆိုသဖြင့် မပြဋ္ဌာန်းသော သညာမှကြွင်းသော နာမက္ခန္ဓာကိုလည်း ရသောကြောင့် ပဓာနနည်း။

အစိတ်ဖြစ်သော သညာ၏ သညာအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာလေးပါး၌တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာ လေးပါးကို သညာဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

† နတ္ထိသညာ တံ မုခေန ဝုတ္တာဝသေသာ အရူပက္ခန္ဓာ စ ဧတေသန္တိ အသညာ။ တေယေဝ သတ္တာတိ အသညသတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၄။

မှတ်ချက်။ ။နတ္ထိ သညာ ဧတေသန္တိ အသညာ၊ အသညာယေဝ သတ္တာ အသညသတ္တာ-ဟု တွဲလေ။

ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဗြဟ္မာဘုံအားလုံး၏ ဗြဟ္မလောကာအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အကနိဋ္ဌ ဗြဟ္မာ့ဘုံကို ဗြဟ္မလောကာဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

† ယာဝ ဗြဟ္မလောကန္တိ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။

http://www.dhammadownload.com

(က) ပုတ္တံ ဝိဇာယီတိ သုဝဏ္ဏ-လ-ဇနေသိ။ (ခ) ဗီဇကောတိ နာမ မကံ သုတိ-လ-နာမမကာံသု။ (ဂ) ပုတ္တဿ ပန-လ-မာတာပိတူနမ္ပိဿ နာမ မကံသု။ ဋ္ဌ။ ၁၈၁။

အနက်ယောဇနာ

ခ-ဝါကျ၌ အဒံသု၊ အကံသု တို့၏ ကတ္တားကား သုဒိန္နဿ သဟာယကာ (ပါဠိ။ ၂၂)တည်း။

ဂ-ဝါကျ၌ အဿကို ဗီဇကဿဟုစွဲ။ မာတာ ပိတူနမ္ပိ၌ သမ္ဗန်စပ်။

† အဿာတိ ဗီဇကဿ၊ မာတာပိတူနမ္ပီတိ ပဒေ သမ္ဗန္ဓော။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၁၀။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၌ က-ဝါကျကားပက္ခ။

ခ-ဝါကျလျှဉ်းပါးတက်ပုံ

ဆရာ ဥပါလိထေရ်သည်“ဗီဇကောတိ နာမ မကံသု” (=သုဒိန်၏ မိတ်ဆွေရဟန်းတို့က ဗီဇကဟူသောအမည်ကို မှည့်ကုန်၏။) ဟု လျှောက်ဆို၏။ ဗီဇကမှ တပါးသောနာမည်ကို မှည့်သင့်ကုန်သည် မဟုတ်လော။ (န-လ-မဒံသု၌ န-ကို ပယ်၍ အာဘော်ပြု။) အဘယ့်ကြောင့် ဗီဇက ဟူသောအမည်ကို မှည့်ကြကုန်သနည်း။ (အန္ဒယ။) အဘယ်ကြောင့် တပါးသော အမည်ကို မမှည့်ကြကုန်သနည်း။ (ဗျတိရေက။) ကြောင့် န အည ့ စသော ဗျတိရေက အန္ဒယသံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။

ခ-ဝါကျ၌ န-လ-မဒံသုကား ဗျတိရေက။ ဗီဇကမ္ပိ-လ-နာမ မကံသုကား အန္ဒယ။

မှတ်ချက်။ ။မအူသျှ။ ၅၇-၌။ ဗီဇကဟူသောအမည်သည် ရှင်ဋီလော-စုဒ်ကြောင့် ဗီဇကောတိ စသည်မိန့်ဟု သံဝဏ္ဏနာရှု၍ လျှဉ်းပါးတက်သည်။ ဝုတ္တ...ာဝဿ ပါကဋတ္တာ စသော အနုတ္ထပြဟိတ်ကို ရှု၍ ကျမ်းတက် သည်ဟု မှတ်။

၂ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။ (ခ-ဝါကျဖြင့် ဗီဇက နာမည် ရကြောင်း ပြ၍ ဂ-ဝါကျဖြင့် ဗီဇကမာတာ ဗီဇကပိတာ နာမည်ရကြောင်း ပြသဖြင့် ဤသို့ဝါကျခွဲသည်။)

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ဗီဇကဟူသော အနွတ္တနာမည်ရခြင်းမှာ အကြောင်းကို ဆို၏။ မျိုးစေ့ကို ယူသည်၏အဖြစ် မျိုးစေ့ကို ပေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အမိအဖတို့အား ဗီဇကမာတာ, ဗီဇကပိတာ ဟူသော အမည် ကို ပြုကြကုန်သလော၊ အဘယ်ကြောင့် ဗီဇကမာတာ, ဗီဇကပိတာဟူသော အမည်ကို မှည့်ကြကုန်သနည်း—ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညာသ်ကောက်

ပစ္ဆိမ။ ။ပစ္ဆာ ဇာတော ပစ္ဆိမော။ ပစ္ဆာပုဒ်+ဣမပစ္စည်း။

ပစ္ဆိမဘာဝ။ ။ပစ္ဆိမော စ သော ဘာဝေါစာတိ ပစ္ဆိမဘာဝေါ။

ပစ္ဆိမဘာဝိက။ ။ပစ္ဆိမဘာဝေ နိုဗ္ဗတ္တော ပစ္ဆိမဘာဝိကော။

ပစ္ဆိမဘာဝိကသတ္တ။ ။ပစ္ဆိမဘာဝိကော စ သော သတ္တော စာတိ ပစ္ဆိမ ဘာဝိကသတ္တော။ နောက်၌ဖြစ်သောဘဝ (နောက်ဆုံးဘဝ) ၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ရဟန္တာအလောင်း သတ္တဝါ။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ဝုတ္တ။ ။ဝစီယတေတိ ဝုတ္တံ။ ယံ ဗီဇကမ္ပိ ဒေဟီတိဝစနံ မာတာမဟိယာ ဝစီယတေ (ပြောအပ်၏) ဣတိ တံ ဝုတ္တံ။ ကမ္မသာဓန။ ဝစဓာတ်+တ- ပစ္စည်း။

ဝစဓာတ်—ကား မျိုးစေ့ပေးပါဟု ပြောသော အဘွား၏ ဂေဟာဿိတ တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှုချ။ ကမ္မတ္ထကြိယာအရကား မျိုးစေ့ ပေးပါဟု ပြောသော စကား၏ သဟဇာတာဒိပစ္စယုပ္ပန္နဘောဂဏ် ရ၏။ တ-ပစ္စည်းအရကား မျိုးစေ့ပေးပါဟူသော စကားဒြပ်ရ၏။

ဝုတ္တဘာဝ။ ။ဝုတ္တဿ ဘာဝေါ ဝုတ္တဘာဝေါ၊ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ဝုတ္တ+ဘာဝ။

ဝုတ္တ ကား မျိုးစေ့ပေးပါဟု ဆိုအပ်သော စကားဒြပ်သည် မှုချ။ ယင်း၏ မျိုးစေ့ပေးပါဟု ပြောဆိုခြင်းကြိယာ (အဘွား၏ ဂေဟာဿိတ တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်)နှင့် အကျိုးအကြောင်း စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဝုတ္တဘာဝကား မျိုးစေ့ပေးပါဟု ဆိုအပ်သောစကား၏ ဖြစ် ကြောင်းပြောဆိုခြင်းကြိယာရ၏။

http://www.dhammadownload.com

❀ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

သုဝဏ္ဏံ။ ။သောဘဏော ဝဏ္ဏော ယဿ တံ သုဝဏ္ဏံ။ သူစိ။

ဗိမ္ဗံ။ ။ပိတ္တာဒယော ပမာဏံ ဥဂ္ဂိရတီတိ ဗိမ္ဗံ၊ သဒ္ဒနီတိ။ ဝမုဓာတ်+ဗ—ပစ္စည်း။ ဝ-ကို ဗိပြု။ ဗိမ္ဗပြီး၏။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၂၂။ (ဓာန်၊ ဋီ၊ သူစိတို့၌ တမျိုးလာသေး၏။) ဗိမ္ဗသဒ္ဒါ အနိတ္ထိယံ=ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်။

သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗ။ ။သုဝဏ္ဏေန ကတံ ဗိမ္ဗံ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗံ။ ပကတိ၊ ဝိကတိ၊ ဝါ-ဝိကာရ ဝိကာရစပ်။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဇနေသိ-ဖြင့် ဝိဇာယိ-၌ အကမ္မကဇနီဓာတ်သည် ဝိ ရှေးရှိသောကြောင့် သကမ္မကဓာတ် ဖြစ်လာခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ¹ သို့ သကမ္မက ဖြစ်လာသဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဝါ-မွေးဖွား-ဟူသော သကမ္မကအနက်ကို ဟောခြင်းကိုလည်းကောင်း ² သိစေသည်။

၁။ ဓာတုပဒ၊   ၂။ ဓာတွတ္ထ၊

† ဇနီ ပါတုဘာဝေ ဤကာရန္တော ယံ အကမ္မကော ဓာတု။ ဝိ ပုဗ္ဗော စေ၊ သကမ္မကော။-လ-ပုတ္တံ ဝိဇာယတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၃၃။

က-ဝါကျ၌ သုဝဏ္ဏ-လ သဒ္ဒ-ဖြင့် ပုတ္တအရ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟူးဟူး ညားညားသော သားကို မယူရ၊ ရွှေရုပ်တုနှင့်တူသော ပစ္ဆိမဘဝိက (ရဟန္တာ အလောင်း) သားကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဗီဇကမ္ပိ-လ-ပါကဋ္ဌတ္တာ-ဖြင့် ဗီဇကနာမည် မှည့်ကြခြင်း၏ အကြောင်း၊ ဝါ-"ဗီဇကောတိနာမ မကံသု"၏ ဟိတ်၊ ဝါ-ဟေတာလင်္ကာရ ယောဇနာကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

❀ ပါဠိဝဏ္ဏနိစ္ဆယ

ပါကဋ္ဌ။ ပါကဋ။ ။ပပုဗ္ဗ+ကဋဓာတ်+အ ပစ္စည်း။ ပ-ဥပသာရ၏ အ-ကို အာဒီဃပြု၍ ပြီးသောကြောင့် ပါကဋပါဌ်သာ သင့်သည်။

† ကဋ ဂတိယံ။ ဒဿနံ ကဋတီတိ ပါကဋော၊ ဥပသဂ္ဂဿ ဒီဃော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၂၄။

ရှင်သုဒိန် ရဟန္တာဖြစ် သလော

ဧဝံ မာတာ ပုတ္တာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ သဖလာ အဟောသိ၊ ပိတာ ပန ဝိပ္ပဋိသာရာဘိဘူတော ဝိဟာသိ။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၁။) ကိုထောက်၍ ရှင်သုဒိန် ရဟန္တာ မဖြစ်။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅-ယာ သမာနဝါဒ)

http://www.dhammadownload.com

ပုဗ္ဗေ ကတပုညတာယ စောဒိယမာနဿ သဗ္ဗကုလပုတ္တဿ (ဝိ၊ ၃၊ ၁။ ၁၆၉-) ကိုထောက်၍ ရှင်သုဒိန်သည် ဖြစ်ဖော်ကြ်နေသော ကုက္ကုစ္စကို ဖျောက်နိုင်သဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သွားသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅-လာ ကေစိဝါဒ။)

မှတ်ချက်။ ။ကေစိဝါဒ မသင့်ဟု သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅-၌ အကျယ်ဖွင့်ဆိုသည်။

(က) ဓာတ္တ အဟုဒေဝါတိ အဟုဝေ။ (ခ) ဒကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ (ဂ) အဟောသိယေဝါတိ အတ္ထော။ (ဃ) ကုက္ကုစ္စန္တိ အဇ္ဈာစာရပဟောတုကော ပစ္ဆာနုတာပေါ။ (င) ဝိပ္ပဋိသာရောတိပိ တဿေဝ နာမံ။ (စ) သော ဟိ ဝိညူဟိ—သ—ကုက္ကုစ္စံ။ (ဆ) ကတံ အဇ္ဈာစာရံ-လ-ဝိပ္ပဋိသာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ၃။ ၁၈၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ဝါ-ကာရဏဝါကျ။ ထို—၍ က—ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ၊ ဝါ—ဖလဝါကျ။

ဝါကျခွဲပုံ ရှင်းလင်းချက်

မူလ (က) ဝါကျဖြင့် အဟုဒေဝကို အဟုဝေဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု ဖွင့်ပြသည်။ ပဒ, အတ္ထ, ပဒတ္ထသံဝဏ္ဏနာ သုံးမျိုးတွင် ပဒသံဝဏ္ဏနာသုံးမျိုးတည်း။ သန္ဓိလိင်ပဒသံဝဏ္ဏာတည်း။ အဟုဒေဝကို အဟုဝေဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ပြရာတွင် မိမိသံဝဏ္ဏာ (က—ဝါကျအဖွင့်) ကို ထောက်ခံဖို့ လိုအပ်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခ-ဝါကျတက်လာသည်။ ယင်း ခ-ဝါကျကို ဒကာရဿ ပဒသန္ဓိကရတ္တာဟု ဟေတု (ကာရဏ) ဝါကျပြင်၍ မူလ က—ဝါကျ၌ စပ်လျှင်၊ ဝါ-ဒကာရဿပဒသန္ဓိကရတ္တာ အဟုဝေါတိ ပဒစ္ဆေဒေါ ကာတဗ္ဗော ဟု အကြောင်းအကျိုးစပ်လိုက်လျှင် မူလ က—ဝါကျကိုထောက်ခံဖို့ ခ-ဝါကျတက်လာကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း ဝါကျခွဲခဲ့ပေသည်။

ကျမ်းတက်မှတ်ဖွယ်

က-ဝါကျကား ပဒသံဝဏ္ဏနာမျိုးဖြစ်၍ ယင်းဝါကျမျိုးကို ဥပနာထားရာတွင် ဘာသာပြန်ကာ ဥပနာထားသော အဓိပ္ပာယတ္ထ ဥပနာမျိုး မထားရ။ သဒ္ဒဥပနာသာ ထားရသည်။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အဟုဒေဝကို အဟုဝေဟု ပဒစ္ဆေဒပြု ရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (သဒ္ဒဋ္ဌပနာထားပုံ။) အဟုံ ဝေဟု ပဒစ္ဆေဒပြုသင့် သည် မဟုတ်လော၊ ယင်းသို့ဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် အဟု ဝေဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု ဆိုပါသနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ခ-ဝါကျဖြင့် ဒ အက္ခရာသည် ပဒသန္ဓိကိုပြု၏ဟု အသင့် ယုတ္တိကို ငပြဆိုသောကြောင့် က-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာ မှန်ကန်သင့်တန်၏ ဟူလို။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ခ-ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းလွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော နောက်၌တဖန် ပူပန်ခြင်း (ပစ္ဆာနုတာပ) သည် ကုက္ကုစ္စသာ မည်ပါသလော။ (၉၀ အာဘော်ဆင်။) အဘယ်သို့ မည်ပါသေးသနည်း-ဟု ကျမ်းတက်။

စ-ဆ-နှစ်ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ ဃ-င-နှစ်ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။စ-ဝါကျဖြင့် ကုက္ကုစ္စ၊ ဆ-ဝါကျဖြင့် ဝိပ္ပဋိသာရ-မည် ခြင်း၏ အကြောင်း ဟေတု, သကတ်,ဗျုပ္ပတ်အကျယ်ကို ဖွင့်ပြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိတ္ထာရဟု ဆိုသည်။ ရှေးနိသျတို့၌ကား ဤသို့ ဟိတ်ဖြင့် ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြသော ဝါကျ မျိုးကို တပ္ပာကဋီကရဏဟု ဆိုကြသည်။

ဆ-ဝါကျကား (ဝိပ္ပဋိသာရ မည်ခြင်း၏ အကြောင်း တမျိုးကို ပြသော ကြောင့်) ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ စ-ဝါကျကား (ကုက္ကုစ္စ မည်ခြင်း၏ အကြောင်း ကို ပြခဲ့သောကြောင့်) ပက္ခ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကတ။ ။ကရဏံ ကတံ။

ကုကတ။ ။ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကုကတံ။ ကုနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်။ ကုပုဒ်+ကတပုဒ်။

ကု-အရကား စက်ဆုပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ကုစ္ဆိတဘောဂုဏ် ရ၏။ ယင်း၏ အမူအရာကြိယာနှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ကုကတ အရကား ထို-သော စက်ဆုပ်အပ်သော အမူအရာ ကြိယာရ၏။

ကုက္ကုစ္စ။ ။ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္စံ။ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၊ ကုကတ+ဏျ။

http://www.dhammadownload.com

ကုကတအရကား စက်ဆုပ်အပ်သော အမူအရာ ကြိယာရ၏။ ဤပနည်းအရလည်း သုတ္တတန္တိတ်တို့၏ သဘောသည် ပုဒ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် စက်ဆုပ်အပ်သော အမူအရာ ကြိယာပင်ရ၏။ ထိုသို့ပင် ရငြားသော်လည်း ကုက္ကုစ္စသဒ္ဒါသည် ဝိနည်း ဋီကာအလို ဖလူပစာသဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော နောင်တ တဖန် ပူပန်ခြင်း (ပစ္ဆာနုတာပ)သည် သာ ပဓာန အားဖြင့်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကိရိယန္တိ ကုကတံ။ ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္စန္တိ အာဟ၊ ကုစ္ဆိတကိရိယဘာဝတော ကုက္ကုစ္စန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅—ဤဋီကာအလို သုတ္တကြံ၍ ဉာဏ်ကောက် လိုက်သည်။ ကုစ္ဆိတကြိယဘာဝတော-ဟိတ်ဖြင့် ကုကတဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုစ္စံပြုသည်ဟုယူလျင်ပို၍ အဓိပ္ပာယ်ဖြောင့်သည်။ အောက်ပါအတိုင်း ဉာဏ်ကောက်ရမည်။

ကုကတ အရ-စက်ဆုပ်အပ်သော အမူအရာကြိယာရ၏။ ယင်း၏ ပစ္ဆာနုတာပနှင့် အကျိုးအကြောင်းစပ်။ ဤပစ္စည်းအရ ထို—သော ပစ္ဆာ နုတာပ ရ၏။ (ဤကား ,နောမတိ။)

တနည်းကုက္ကုစ္စ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အာဒိမ္မော အဖွင့်မျာ်း အလို-ကာတဗ္ဗန္တိ ကတံ၊ ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကုကတံ။ စက်ဆုပ်အပ်သော အမှုရ။ ကုပုဒ်+ကတပုဒ်။ ကုအရ စက်ဆုပ်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသောကုစ္ဆိတဘောဂုဏ်ရ၏။ ယင်း၏ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက်,မပြုလိုက်မိသောသုစရိုက် တရားနှင့် ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။ ကုကတပုဒ်လုံးအရ ထို-သော စက်ဆုပ်အပ်သော ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်ဒြပ်ရ၏။ ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း ဤအရာ၌ ကုကတ သဒ္ဒါ၏ ကာရဏူပစာ သဒ္ဒါ ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက် မပြုလိုက်ရသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နောင်တ တဖန် ပူပန်သော စိတ္တုပ္ပာဒ် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကုကတသည် ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက်, မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက် ဟူသော မုချ ကုကတ၊ နောင်တ တဖန် ပူပန်မှု စိတ္တုပ္ပာဒ် ဟူသော ကာရဏူပစာ ကုကတဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ "ကုကတဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုစ္စံ" ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဉာဏ်ကောက်ရမည်။

ကုကတဿ၊ ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော နောင်တ တဖန် ပူပန်မှု စိတ္တုပ္ပာဒ်၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော စေတသိက်တည်း။ ကုက္ကုစ္စံ ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိ

http://www.dhammadownload.com

သော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော နောင်တတတဖန် ပူပန်မှု စိတ္တုပ္ပာဒ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော စေတသိက်။ . ကုကတ+ဏျ။

ကုကတအရ ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက်-လ-စိတ္တုပ္ပာဒ်သည်မှချ။ ယင်း၏ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်နှင့် အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏျအရ ထို-အပ်သော ကုက္ကုစ္စ စေတသိက် ရ၏။

ဝိပ္ပဋိသာရပုဒ်

သာရ။ ။သရဏံ သာရော။ (အောက်မေ့ခြင်း။)

ပဋိသာရ။ ။ကတံ အဇ္ဈာစာရံ ပဋိစ္စ သာရော ပဋိသာရော။ ကတံ၊ ပြုအပ်ပြီးသော။ အဇ္ဈာစာရံ၊ လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းကို၊ပဋိစ္စ၊ စွဲ၍။ သာရော၊ အောက်မေ့ခြင်းတည်း။ (ပဌမာတပ္ပုရိသ်။ ပဋိ+သာရ။)

ပဋိအရ ပြုအပ်ပြီးသော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းကို စွဲခြင်းသည်မှချ။ ယင်း၏ အောက်မေ့ခြင်းနှင့် ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။ ပဋိသာရအရ ထို-အပ်သော ပြုအပ်ပြီးသော လွန်ကျူး၍ကျင်ခြင်းကို စွဲ၍ အောက်မေ့ခြင်း ကုက္ကုစ္စ စေတသိက် ရ၏။

ဝိပ္ပဋိသာရော။ ။ဝိရူပံ ပဋိသာရော ဝိပ္ပဋိသာရော။ (ဝိ+ပဋိသာရ။ပါဒိ ပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်။)

ဝိ-အရ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိရူပတ္တဘောဂုဏ်ရ၏။ ယင်း၏ ပြုအပ်ပြီးသော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းကိုစွဲ၍ အောက်မေ့ခြင်း (ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်) နှင့် ဝိသေသနဝိသေသျ၊ ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။ ဝိပ္ပဋိသာရောအရ- ထို-အပ်သော ပြုအပ်ပြီးသော လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းကိုစွဲ၍ ဖောက်ပြန်စွာ အောက်မေ့ခြင်း ကုက္ကုစ္စစေတသိက်ရ၏။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အကတ္တဗ္ဗတာယ။ ။အကတ္တဗ္ဗာကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ကရီယတေတိ ကတ္တဗ္ဗာ၊ ယာ ကိရိယာ။ကို။ ကရီ-ယတေ၊ အပ်၏။ ဣတိ သာ ကိရိယာ ကတ္တဗ္ဗာ။ န ကတ္တဗ္ဗာ၊ အကတ္တဗ္ဗာ။ ဤကား အကတ္တဗ္ဗတာယ ဟိတ်ပုဒ်၌ အကတ္တဗ္ဗဟူသော ဘာ၀ရွေပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟတည်း။ယင်းဟိတ်ပုဒ်ကို ကုစ္ဆိတကိရိယဘာ၀တော၀ယ် ကုစ္ဆိတကိရိယာ၌ စပ်၍ အကတ္တဗ္ဗဟူသော ဘာ၀ရွေပုဒ်အရ လိင်ဝုစ်ကား ကုစ္ဆိတကိရိယာနှင့်အတူ ဣတ္ထိလိင် ကေဝုစ်တည်း။

http://www.dhammadownload.com

အကတ္တဗ္ဗာယ ဘာဝေါ အကတ္တဗ္ဗတာ၊ အကတ္တဗ္ဗတာ၊ (ပညာရှိတို့သည်) မပြုသင့် မပြုထိုက်သော အမှုအရာ ကြိယာ၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်းတည်း-ဟု အနက်ပေး။ ယင်း အကတ္တဗ္ဗတာယပုဒ်ကို အကတ္တဗ္ဗတာယ၊ (ပညာရှိတို့သည်) မပြုသင့် မပြုထိုက်သော အမှုအရာ ကြိယာ၏ အဖြစ်ကြောင့် (ဟိတ်အနက်)။ ဝါ-(ပညာရှိတို့သည်) မပြုသင့်-လ-အမှုအရာကြိယာဖြစ်သော (ဝိသေသနအနက်)-ဟု နှစ်မျိုးအနက်ပေး။ ယင်းသို့ နှစ်မျိုးအနက်ပေးခြင်းကို တန္တနည်း အနက်ပေးခြင်း-ဟု နိယံဆရာတို့ဆိုသည်။

* ဘာဝရှေ့ပုဒ်၊ ဝိဂြိုဟ်ထုတ်၊ လိင်ဝုစ်မျှော်ထောက်တွေး။

* ယင်းသည့်နယ၊ ဝိဂ္ဂဟ၊ တန္တအမည်ပေး။ (**အာချာတ်သာမိ**)။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-သံဝဏ္ဏနာဖြင့် အဟုဒေဝကို အဟု ဝေဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်။ (အဲန္တယ)။ အဟုံ ဧဝဟု ပဒစ္ဆေဒမပြုရ။ (ဇုတိရေက) ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ပဒ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် အဟု ဝေဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရခြင်း၏အကြောင်းကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျဖြင့်အဟုဌ် အဇ္ဇတနီ ဤ-ဝိဘတ်ကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဟူဟုဆိုလျက် ဦကို ဥ-ရဿပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဝိဘတ္တိပဒ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။အဟောသိဟူသော သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အဟု၊ ဖြစ်ပြီ-ဟု အနက်ယောဇနာရသည်။ ဤသို့သောအနက်ယောဇနာကို သိစေလိုသဖြင့်။ "အတ္ထော" ဟု အဋ္ဌကထာ၌ဆိုသည်။ ခေတ်ဝိဘတ်လဲလှယ်၍ ဖွင့်ခြင်းမဟုတ်သဖြင့် ခေတ္တတ္ထ, ဝိဘတျတ္ထအာဘောဘ်များ မဖော်နိုင်ပါ။ "မပေါ်လွှင်ရှပ်၊ ပေါ်လွှင်ပုဒ်၊ ဖွင့်ထုတ် ခေတ္တတ္ထ" ဟူသောအဆိုနှင့်ကား ဤ၌မညီဟုမှတ်။

ဃ-ဝါကျ၌ ပစ္စာနုတာပေ-ဖြင့် ကုက္ကုစ္စအရ အသံယတကုက္ကုစ္စ, ဝိနယကုက္ကုစ္စကိုမယူရ၊ ပစ္စာနုတာပလက္ခဏာရှိသော ကုက္ကုစ္စစေတသိက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိမေယျတ္ထ။)

ကုက္ကုစ္စအမျိုးမျိုး

၁၊ အကုသိုလ်စေတသိက်ကုက္ကုစ္စ=ပုံစံ-အဟုဒေဝကုက္ကုစ္စံ။

၂၊ အသံယတကုက္ကုစ္စ=(ကာယဝိညတ်) ပုံစံ-တတ္ထ ဟိ ကောဘိကုစ္စာယာဂိဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ ခိပိတာသဒ္ဒေါ ဝါ နတ္ထိ။

http://www.dhammadownload.com

၃။ ဝိနယကုက္ကုစ္စ=ဝိနည်း၌သံသယဖြစ်မှု။ ပုံစံ—အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။

ဃ–ဝါကျ၌ အဲဗ္ဗှာစာရဟောတုကော-ဖြင့် နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်းကား လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိ၏ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င–ဝါကျဖြင့် ဝိပ္ပဋိသာရဟူသည် ကုက္ကုစ္စ၏ အမည်၊ ဝါ–ဝိပ္ပဋိသာရ အရလည်း ကုက္ကုစ္စပင်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

စ–ဝါကျ၌ ကုစ္ဆိတကိရိယဘာဝတော-ဖြင့် ကတံ ပုဒ်ကို ကရဏံ ကတံဟု ဘာဝသာဓဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ကုနိပါတ်ပုဒ်၏ ကုစ္ဆိတအနက် ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကုကတံဟု ကုနိပါတပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[4]၊ ကုက္ကုစ္စပုဒ်ကို ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္စံဟု သွဋ္ဌတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[5]၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[6] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၆။ ပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။နေ့မတိနှင့် အဘိဓမ္မာဝါဒအရ အာဘော်ကို ၄–နိပါတ်ရှု၍ ကြံလေ။ ဤ၌ကား သာရတ္ထနှင့်အညီ အာဘော်ကို ဖော်ပြလိုက်သည်။

စ–ဝါကျ၌ ဝိညူဟိ·အကတ္တဗ္ဗတာယ-ဖြင့် ကုစ္ဆိတကိရိယာပုဒ်ကို ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဣရိယပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ကုစ္ဆိတ ကိရိယာဟူသည် ပညာရှိတို့ မပြုသင့်သော အမှုအရာတည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

ဆ–ဝါကျ၌ ပဋိစ္စ ဝိရူပံ သရဏဘာဝတော-ဖြင့် ဝိပ္ပဋိသာရေ၌ သာရော ပုဒ်ကို သရဏံ သာရော ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ-၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ပဋိနှင့် သာရကို ပဋိစ္စ သာရော ပဋိသာရောဟု ပထမာတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဝိနှင့်ပဋိသာရကို ဝိရူပံ ပဋိသာရော ဝိပ္ပဋိသာရော-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ကတံ–လ–အာသမတ္ထတာယ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။

F.26 A

http://www.dhammadownload.com

(၅) ပါဠိအဓိပ္ပာယ်

ဝိပ္ပဋိသာရော။ ဝိပဋိသာရော။ ။ ဝိပ္ပဋိသာရော ကား ဝိရှေ့+ပဋိရှေ့+သရဓာတ်+ဏပစ္စည်း။ ရဿကာရတော ပရံ-ဟူသော သန္ဓိစည်းကမ်းနှင့်အညီ ဝိ-ဟူသော ရဿအက္ခရာနောက်၌ ဖြစ်ခြင်း၊ ဒွေဘာဝဌာနဖြစ်သော ပဋိဥပ သာရရှိခြင်း ဤအင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ညီသောကြောင့် ပ-၌ ဒွေဘော်လာ၍ ဝိပ္ပဋိ သာရော ဟူသောပါဠိသာ သင့်သည်။ (ရူ ၄၀။)

ကုက္ကုစ္စံ။ ကုက္ကုစ။ ။ ကုကတ+ဏျ-ပစ္စည်း။ ဏ-အနုဗန်ချေ။ တ-ကို ယ-သို့ကပ်။ တျဖြစ်၏။ ယဝတံ-သုတ်ဖြင့် တျကို စ-ပြု။ "ယဝတံသုတ်၊ ပြီးပြယုဂ်၊ မုချဒွေဘော်လာမြဲတည်။" ဟူသော သဒ္ဒစည်းကမ်းအရ စ-ဒွေ ဘော်လာ။ ကုက်စ္စဟုဖြစ်၏။ က-၌ အ-ကို ဥပြု။ က-ဒွေဘော်လာ၊ ကုက္ကုစ္စ ဟုပြီးသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကုက္ကုစ္စပါဠိ သင့်သည်။

(၆) နည်းနှင့် ဥပစာ

ကုက္ကုစ္စံ။ ။ အပေါင်းဖြစ်သော အသံယတကုက္ကုစ္စ၊ ဝိနယကုက္ကုစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်တို့၏ ကုက္ကုစ္စံ အမည်ကိုအစိတ်ဖြစ်သော ကုက္ကုစ္စ စေတ သိက်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်ကို ကုက္ကုစ္စ ဟုဆိုသော ကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ရုဠှီတွ။)

မှတ်ချက်။ ။ အကတ္တဗ္ဗတာယစသော ဘာဝနိမိတ်ပုဒ်တို့၌ တဗ္ဗနည်း ရသည်ကို သတိပြု။ တတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ ပြန်ကြည့်။

(က) အလာဘာ ဝတ မေတိ မယှံ ဝတ အလာဘာ။ (ခ) ယေ ဈာနာဒီနံ ဂုဏာနံ-လ-တေ မယှံ။ (ဂ) န အညဿာ တိ အဓိပ္ပာယော။ ဋ္ဌ။၁၈၂။

(၇) ဝါကျခွဲ

ခ-ဂ-ဝါကျကားဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။ ခ-ဝါကျ၌ ယေ-လ-အလာဘာ နမ ကား အနိယတ်။ တေ မယှံကား နိယတ်။ ဂ-ဝါကျကား ဗျတိရေက။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အနွယ။

မှတ်ချက်။ ။ က-ဝါကျကို ခ-ဝါကျ အနိယတ် နိယတ်၊ အနွယ။ ဂ-ဝါကျ ဗျတိရေကဖြင့် ချဲ့ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ မယှံ-ဖြင့် အလာဘာဝတ မေ၌ မေ-သဒ္ဒါသည် နာဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှုသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ မေ၊ ဆဋ္ဌီ သ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှုသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ မေသဒ္ဒါ မဟုတ် (ဗျ။) စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှုသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ မေသဒ္ဒါတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိ ပဒ သံဝဏ္ဏနာ။)

က—ဝါကျ၌ မယှံ ဝတ အလာဘာ—ဖြင့် မေ သဒ္ဒါ၏ ကိုယ်စားလှယ် မယှံ သဒ္ဒါကို အစစ္စွာထား၍ ဖွင့်သောကြောင့် ပါဠိတော်၌ မေပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ သံဝဏ္ဏနာ။)

(က) န ဝတ မေ လာဘာတိ—လ—ဂုဏာ။ (ခ) တေပိ နေဝ မယှံ-လ-မလီနတ္တာ။ ဋီ။ ၁၈၂။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပဋိလဒ္ဓါ-ဖြင့် လာဘာပုဒ်ကို လဘိတဗ္ဗာတိ လာဘာဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနနှင့် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇ-လ-ဂုဏာဖြင့် လာဘာအရ သရုပ်၊ ဝါ-လာဘာ၏ ကံပုဒ်ကို သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ မယှံ-ဖြင့် မေသဒ္ဒါကား ကတ္တားအနက် ဆဋ္ဌီဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။)

ခ-ဝါကျ၌ အဇ္ဈာစာရမလီနတ္တာ-ဖြင့် န လာဘာ၏ အကြောင်းတည်း၊ ဝါ-နလာဘာကို ယင်းဟိတ်ထည့်၍ ဟေတာလက်ာရ ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ပါဌဝိနိစ္ဆယ

ယမဟံ။ ယောဟံ။ ။ယံ တွံ ဝေ သွာကွာတေ-လ-စရိတုံ-ဟု ဆိုလတ္တံ့သော ပါဠိတော် စကားကို ထောက်၍လည်းကောင်း၊ ယံ တွန္တိ အာဒိမှိ ယေန ပါပေန တံ့—ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကို ထောက်၍ လည်းကောင်း၊ ယံ သဒ္ဒါ၏ နိပါတ်မျှသာ ဖြစ်သင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗနာမ် မဖြစ်သင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း ယမဟံ ရှိသော ပါဌ်သာ သင့်သည်။ (ဤကား ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ဝါဒတည်း။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်၌ သော တေနေ၀ ကုက္ကုစ္စေနာယ “သော” ဟူသော နိယတ်ကို ထောက်၍ ယော ဟူသော အနိယတ်ရှိသင့်၏။ ထိုဖြစ်၍ ယော ဟူသော အနိယတ်ဖြင့် ယော ဟံ ဟုရှိသောပါဠ်လည်း သင့်သည်ဟု မှတ်ပါ။ (နော မတိ။)

(က) ဗြဟ္မစရိယန္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယံ။ (ခ) ကိသော အပဟောသိတိ-လ-အပွမံသလောဟိတော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၂။

❀ အဲ့ဘော့ဂနှင့် သံ၀ဏ္ဏနာ

က-၀ါကျ၌ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ-ဖြင့် ဗြဟ္မစရိယအရ သာသနဗြဟ္မစရိယကို မယူရ၊ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-၀ါကျ၌ သိက္ခတ္တယ သင်္ဂဟိတံ-ဖြင့် မဂ်သည် ကေစိတ္တက္ခဏိကတည်း။ ထိုဖြစ်၍ မဂ်ကို ကျင့်ဖွယ် မလို၊ မဂ်ရကြောင်း သိက္ခာသုံးပါးကိုသာ ကျင့်ဖွယ်လိုသည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာ၀တ္ထ။)

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဗြဟ္မစရိယံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သာသန ဗြဟ္မစရိယ, မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယ တို့၏ ဗြဟ္မစရိယ ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ဗြဟ္မစရိယ ဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ၀ါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယံ အဖွင့်နှင့် အညီ ဥပစာ။

တနည်း။ ။အကျိုးဖြစ်သော မဂ်တည်းဟူသော မြတ်သောအကျင့်၏ မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သီလ, သမာဓိ, ပညာ, သိက္ခာသုံးပါး၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော သီလ, သမာဓိ, ပညာ သိက္ခာသုံးပါးကို မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ သဒ္ဒါ။ (အဝိနာဘာ၀နည်း။)

မှတ်ချက်။ ။သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိကံ ဟု ၀ိသေသန မ, ၍ ဖွင့်ရာ၌ အောက်ပါ ၀ိမတိ အဖွင့်နှင့်အညီ ဥပစာတင်ပုံတည်း။

† မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယန္တိ မဂ္ဂပဒဋ္ဌာနသိက္ခတ္တယမေ၀ ဥပစာရတော ဝုတ္တံ တဿေ၀ ယာ၀ဇီဝံ စရိတဗ္ဗတ္တာ။ ၀ိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။

ခ-၀ါကျ၌ တနုကောဖြင့် ကိသသဒ္ဒါသည် ခေါင်းပါးခြင်း၊ ၀ါ-ပါးလျားခြားအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ကိုယ်-သဒ္ဒါကား တနုကသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလုံး ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တ။)

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျ၌ ကြွင်းပါဠိများဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။

(က) ဥပ္ပန္နာပုပ္ပန္နကဇာတတော်တိ-လ-သမ္ဗန္ဓိဘာဇေဂါ။ (ခ) ဓမ္မံ သန္တတဂတ္တော်တိ-လ-သန္တရိတဂတ္တော်။ (ဂ) အဇ္ဈောသမနေဝတိ အနုသော်စနဝသေန-လ-ဥဒ္ဒိတစိတ္တော်။ (ဃ) ဟဒယာဝတ္ထုံ နိဿာယ ပဝတ္တနဝသေန ပန သဗ္ဗေပိ အဇ္ဈောသမနာယေဝ။ ဋီ။ ၁၈၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျွမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကျွမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် အဖန်တလဲလဲ စိုးရိမ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ရှင်သုဒိန်အား၊ အတွင်း၌သာလျှင် တည်သောစိတ်ရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ရှင်သုဒိန်မှာသာ (ဝေအာဘော်။) အတွင်း၌တည်သောစိတ် ရှိပါသလော။ (သဗ္ဗေပိ ဟူသော အဖြေဝါကျကတ္တား၌ သမုစ္စည်း ပိသဒ္ဒါရှိသောကြောင့် "ရှင်သုဒိန်မှာသာလျှင်"ဟု ကတ္တား၌ ဝေအာဘော်ဆင်သည်။ အန္ဝယအာဘော်။) ရှင်သုဒိန်မှတပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တွေမှာကား အတွင်း၌တည်သောစိတ် မရှိပါသလော။ [သဗ္ဗေပိ အဇ္ဈောသမနာယေဝ ဟူသော တက်လတ္တံ့ဝါကျစကား၌ ပဋိသေဓ န-သဒ္ဒါ(မ-သဒ္ဒါ)ထည့်၍ အာဘော်ပြုသည်။] အဘယ်သို့ မှတ်သားရမည်နည်း-ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သဥ္စာတပုပ္ပန္နာပုပ္ပန္နကဘာဝေါ-ဖြင့် ဥပ္ပန္နာပုပ္ပန္နကသဒ္ဒါ၏ ဘာဝလောပ၊ ဝါ-ဘာဝပစ္စယနေ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဥပ္ပန္နာပုပ္ပန္နက-ဇာတတော်ပုဒ်ကို ဥပ္ပန္နာပုပ္ပန္နကံ ဇာတံ အဿာတိ ဥပ္ပန္နာပုပ္ပန္နကဇာတတော်ဟု ဝိသေသနပရနိပါတ် စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကော (ဖျော့တော့သည်ထက်။) ဥပ္ပဏ္ဍု။ ဖျော့တော့သော အဆင်း။ ဝါ-အလွန်ဖျော့တော့သောအဆင်း။ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍု အဿအတ္ထီတိ ဥပ္ပဏ္ဍု ပ္ပဏ္ဍုကံ။ အဿ၊ ထိုခန္ဓာကိုယ်အား။ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍု၊ အလွန်ဖျော့တော့သော အဆင်း သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ တံ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကံ။ ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော ခန္ဓာကိုယ်ရ၏။ သို့ခန္ဓာကိုယ်ရနေသဖြင့်၊ အဆင်းကိုရစေရန် ဘာဝလောပ၊ ဘာဝပ္ပဓာနကြံရသည်။ ယင်း ဘာဝလောပ၊ ဘာဝပ္ပဓာနပုဒ်ဟု သိစေလို၍ အဋ္ဌကထာ ၌ ဘာဝသဒ္ဒါဖြင့်ဖွင့်သည်။

က-ဝါကျ၌ ပဏ္ဍုပလာသပဋိဘာဂေါဖြင့် အဝိပ္ပါယတ္ထ အာဘော်ပြသည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော၊ ဖက်ရွက်တရော်အတူ ဖြစ်သော အလန်ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော ခန္ဓာကိုယ်၏အဖြစ် ရှိသော။ ဝါ-ဖက်ရွက်တရော်အတူ အလွန်ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော။ (သုဒိန်။)

ခ-ဝါကျ၌ သန္ထရိတ-ဖြင့် သန္ထတ၌ သံပုဗ္ဗ ထရ ဓာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သိရာဇာလေနေဝသန္ထရိတံ-ဖြင့်ဓမနိသဒ္ဒါသည်ရသဟံရဏီ=အရသာကိုဆောင်သောအကြော၊ အဋ္ဌိဗန္ဓနီ=အရိုးကိုဖွဲ့သောအကြောအနက်ကိုမဟော။ ဝါယုဝါဟိနီ=လေကိုဆောင်သော အကြောအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သန္ထတ၌ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ သန္ထရိတဗ္ဗန္တိ သန္ထတံဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ဓမနိယာ သန္ထတံ ဓမနိသန္ထတံဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယ ဓာတုပဒ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ထရော အစ္ဆာဒနေ၊ ဘူ၊ ကီ။ ဓနေ။ ဓာတွာတ္ထသင်္ဂဟ။

မှတ်ချက်။ ။ ဓမနိသန္တတံ ဂတ္တံ အဿ သုဒိန္နဿတိ ဓမနိသန္တတ-ဂတ္တော -ဟုတွဲ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ ဓမနိသန္တတဂတ္တော၊ လေကို ဆောင်တတ်သော အကြောဖြင့် ဖြန့်ခင်းအပ်သော ကိုယ်ရှိသော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-အကြောပြိုင်းပြိုင်း ထသော ကိုယ်ရှိသော။ (အဝိပ္ပါယတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျ၌ အဇ္ဈတ္တရေယေဝ ဌိတစိတ္တော–ဖြင့် အန္တောသဒ္ဒါသည် နာမ်ပုဒ်မဟုတ်၊ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အန္တောပုဒ်၏ အဇ္ဈတ္တရအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ အန္တောပုဒ်နောက်၌ သတ္တမီဝိဘတ် ကျေသည်ကိုလည်းကောင်း[3]၊ အန္တောပုဒ်နောက်၌ ဝေသဒ္ဒါကျေသည်ကိုလည်းကောင်း[4]၊ မန– သဒ္ဒါ၏ စိတ်အနက်ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[5] အန္တောယေဝ ဌိတော မနော အဿာတိ အန္တောမနော ဟု တဂ္ဂုဏ သံဝိညာဏဘိန္နာဓိကရဏ မဇ္ဈေလောပီ စတု တ္ထိ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[6] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။
၅။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၆။ အဘိနေတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ အန္တောမနော၌ မနောပုဒ်ကို စိတ္တဟုဖွင့်လျှင် မနသဒ္ဒါ စိတ်အနက်ဟောသက်သက် ဖြစ်ကြောင်းဖွင့်ပြသည်ဟု ကြံရမည်။ ယခုမူ မနောကိုစိတ္တောဟု ဖွင့်သဖြင့် မနသဒ္ဒါ စိတ်အနက်ဟောရုံမျှမက ဗဟုဗ္ဗီဟိ ပုဒ်တစိတ်ဖြစ်သေးကြောင်းကိုလည်း သိစေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗဟုဗ္ဗီဟိအာဘော်ထည့်သွင်း ဖော်ရသည်။ အန္တောကို အဇ္ဈတ္တရေ–ဟုဖွင့်ရာ၌ အန္တောပုဒ်၌ သို့ ဝိဘတ်ကျေကြောင်းသိရသည်။ဝိဘတ်ကျေသည်ကို သိရသဖြင့် အန္တောသဒ္ဒါ နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း သိရပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍ နိပါတလိင်္ဂပဒ သံဝဏ္ဏနာ အာဘော်ဖော်သည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ အန္တောမနော၊ (အဖန်တလဲလဲ စိုးရိမ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) အတွင်း၌သာ တည်သောစိတ်ရှိသည်။ (အပြောသိ၌စပ်။)

နည်းနှင့်ဥပစာ

အန္တောမနော။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော စိတ်၏ မနောဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်ကို မနောဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

(က) လီနမနောတိ ဥဒ္ဒေသေ–လ–အဝိပ္ပာယ်ကော။ (ခ) အည–ဒတ္တု ကောသဇ္ဇ–လ–လီနမနော။ (ဂ) ဒုက္ခီတိ စေတော ဒုက္ခေန ဒုက္ခီ။ (ဃ) ဒုမ္မနော တိ ဒေါသေန ဒုဋ္ဌမနော။ (င) ဝိရူပမနော ဝါ ဒေါမနဿဘိဘူတတာယ။ (စ) ပဇ္ဈာယီတိ–လ–တံတံစိန္တယီ။ ၄၅။ ၁၈၂။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ သက်ံစိတော-ဖြင့် လီနသဒ္ဒါသည် တွန့်ဆုတ်ခြင်း သက်ံစိတ အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမ-လိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ လီနေ၁ မနော အဿ-ဖြင့် လီနမနောပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ စေတော ဒုက္ခေန-ဖြင့် ဒုက္ခိပုဒ်ဝယ် ဒုက္ခအရ စိတ်ဆင်းရဲမှု (စေတောဒုက္ခ) ကိုယူ၊ (အန္ဒယ၊) ကိုယ်ဆင်းရဲမှု (ကာယိကဒုက္ခ) ကို မယူရ (ဗျတိရေက) ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ဒုဋ္ဌမနော-ဖြင့် ဒုမ္မနော၌ ဒု သဒ္ဒါသည် စက်ဆုပ်ခြင်း (ကုစ္ဆိတ) အနက်ကို မဟော၊ ဖျက်ဆီးခြင်း (ဒုဋ္ဌ) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပဘာဂလိင်္ဂတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဒု သဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြသည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ ဝိရူပမနော-ဖြင့် ဒုသဒ္ဒါသည် ဒုဋ္ဌအနက်ကိုသာ ဟောသည် မဟုတ်၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိရူပအနက်ကိုလည်း ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ပဌမဝိကပ်အလို "ဒုဋ္ဌော (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ မနော အဿာတိ ဒုမ္မနော" ဟုပြု။ ဒုတိယဝိကပ်အလို "ဝိရူပေါ မနော အဿာတိ ဒုမ္မနော" ဟုပြု။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဒုမ္မနော (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသော။ ဝါ-(ဒေါမနဿသည် နှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိသော။

စ-ဝါကျ၌ စိန္တယိ-ဖြင့် ပဇ္ဈာယိ၌ ပ-ဥပသာရ၏ အနက်မဲ့ (အနတ္ထက) ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဈေဓာတ်သည် ဥဇ္ဈာနစသောအနက်ကို မဟော၊ ကြံစည်ခြင်း=စိန္တာအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ၊

ခ-ဝါကျ၌ တံတံ-ဖြင့် ပဇ္ဈိ၌ တံတံ ဟူသောကံပုဒ် ဖြည့်စွက်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ တနည်း-ပဇ္ဈာယိ=ကြံမှိုင်၏-ဟူသည် ဟိုဟို ဒီဒီ ထိုထို ဤဤ အမှုအရာကြီးယာကို၊ ဝါ-ပြုဖွယ်ကို ကြံမှိုင်သတည်းဟု သိစေသည်။ တနည်း-ပဇ္ဈာယိ၌ ဈေဓာတ်၏ သကမ္မကကြိယာ ဖြစ်သော

ကြောင့် ယင်း၏ကိုကား တံတံ ပင်တည်း၊ ဝါ-တံတံ ဟူသော ကံပုဒ်ထည့်၍ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ၊ ဝါ—သမ္ဗန္ဓ။)

စ-ဝါကျ၌ ဝဟစ္ဆိန္ဒော၀ိယဂဒြဘော-ဖြင့် ဥပမာလက်ာရယောဇနာကို ပြသည်။ (တံတံစိန္တယိဝ်စပ်၍ အာဘော်ဖော်လေ။) (ဘာဝတ္ထ။)

စ-ဝါကျ၌ ဝိပ္ပဋိသာရဝသေန-ဖြင့် ပါဋ္ဌိ၌ပါသော ဝိပ္ပဋိသာရရောပုဒ်ကား ဟေတုမန္တဝိသေသနပုဒ်ဖြစ်၍ ဝိပ္ပဋိသာရတ္တာဟု ဟိတ်ပြင်ကာ ဟေတာလက်ာရ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။ဝိပ္ပဋိသာရတ္တာ (ဟိတ်) ဝဟစ္ဆိန္ဒောဂဒြဘောဝိယ (ဥပမာ) တံတံ ပဇ္ဈာယိ စိန္တယိ။ (တဒုဘယာလက်ာရယောဇနာ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အဝိပ္ပဋိသာရိကော။အဝိပ္ပဋိသာရိကော။ ။သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာ၌ ဝိပ္ပရတိဟုရှိ၏။ ပျံ့နှံ့၏ဟု အနက်ပေးရမည်။ ဝိပုဗ္ဗ+ဖရဓာတ်+အပစ္စည်း+တိဝိဘတ်တည်း။ ယင်းကိုထောက်၍ ဝိပုဗ္ဗ ဖရဓာတ်+ဏပစ္စည်းဖြင့်ဆိုလျှင် "ဝိပ္ဖာရ"ဟု ရုပ်ပြီး၏။ ဝိပ္ဖာရ=ပျံ့နှံ့ခြင်းဟု အနက်ပေး။ ဝိပ္ဖာရော အဿ အတ္ထီတိ ဝိပ္ဖာရိကော။ ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိ၏ဟု အနက်ပေး။ န ဝိပ္ဖာရိကော အဝိပ္ဖာရိကော၊ ပျံ့နှံ့ခြင်း မရှိဟု အနက်ပေး။ လီနမန=တွန့်ဆုတ်သောစိတ်ရှိသူကား ဥဒ္ဒေသ=ပါဠိသင်ခြင်း-လ-ဝတ်အကျင့်ဖြည့်ကျင့်မှုတို့၌ နိက္ခိတ္တဓုရ=တာဝန်မဲ့နေခြင်း၊ အဝိပ္ဖာရိက=ပျံ့နှံ့မှုမရှိ၊ ဝါ-ကြောင့်ကြစိုက်မှုမရှိဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဤသို့ သဒ္ဒအတ္ထ အဓိပ္ပာယတ္ထကို ထောက်၍ "အဝိပ္ဖာရိက"ပါဠိသာသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထဋီကာ၌ အဝိပ္ပာရိကောတိ ဥဒ္ဒေသာဒီသု ဗျာပါရ ရဟိတော အဗျာဝဋ္ဌောတိအတ္ထော-ဟု ဖွင့်သည်။ ဤသို့ ဖွင့်သည်ကား သဒ္ဒတ္ထ အဖွင့်မဟုတ်၊ အဓိပ္ပာယတ္ထ အဖွင့်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် အဝိပ္ဖာရိကော၊ ပျံ့နှံ့ခြင်းမရှိ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) အားထုတ်မှု အားစိုက်မှုမရှိ (အဓိပ္ပာယတ္ထ) ဟု အနက်ပေး။

ဂဏ္ဌိသစ်ဝါဒ

အဝိပ္ပာရိကော၌ ဝိပုဗ္ဗ ပါရဓာတ်+ဏိကပစ္စည်း။ ဒုတိယက္ခရာ(ဖ)နှင့် ရှိ တတ်သည် မလိုဟု ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၃၅-၌ ဆိုသေး၏။

မှတ်ချက်။ ။ဂဏ္ဌိ ဆရာ ဆိုလိုသည်မှာ-ဝိပုဗ္ဗ ပါရဓာတ်ဖြင့် ဝိပ္ပာရဖြစ်၏။ ဏိကသက်၍ ဝိပ္ပာရိက ဟု ပြီးသည်။ န ဝိပ္ပာရိကော အဝိပ္ပာရိကော ဟု တွဲ။

F.27 A

http://www.dhammadownload.com

ယင်းဂဏ္ဌိဆရာကား ဗျာပါရ ရဟိတောအဖွင့်ကို ခေတ်ပြအဖွင့် ဟု ကြံ၍ ပါရခေတ်ဖြင့်ပြီးသော အဝိပ္ပာရိက ပါဌ်ကို အမှန်ဟု ခိုင်ခိုင်မာမာ ဆုံးဖြတ်သည်။ သို့သော် ဝိပ္ပာရ၊ ဝိပ္ပာရိက ပုဒ်များ ပါဠိ၌ မတွေ့ရ။ သက္ကတ၌လည်း "ဝိဆွရ" (ဝိပ္ပာရ)ဟူသာ ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဂဏ္ဌိ ဆရာဝါဒကို ဝါဒန္တရ ဟု သာမှတ်ရာ၏။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒုက္ခီ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော စိတ်ဆင်းရဲမှုရှိသူ, ကိုယ်ဆင်းရဲမှုရှိသူတို့၏ ဒုက္ခိဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော စိတ်ဆင်းရဲမှုရှိသူ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော စိတ်ဆင်းရဲမှုရှိသူကို ဒုက္ခီ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူ ပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။စေတောဒုက္ခေန အဖွင့်ကို ထောက်၍ ဥပစာတင်သည်။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်

သင်္ဃာဋိကာ။ ။သင်္ဃာနံ သန္ဓိပတနံ သင်္ဃာဋာ။ သင်္ဃာဋာ ဧဝ သင်္ဃာဋိကာ။ (ပေါင်းစည်းစုဝေးခြင်း) ဂဏာသင်္ဃာဋိကာ ဂဏာသင်္ဃာဋိကာ။ ဂဏာသင်္ဃာဋိကာယ ဧဝ ပပဉ္စော ဂဏာသင်္ဃာဋိကာပပဉ္စော။-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။

(က) ပီဏိန္ဒြိယောတိ-လ-ဏ္ဍန္ဒြိယော။ (ခ) သော ဒါနိ တွန္တိ ဧတ္ထ ဒါနီတိ နိပါတော။ (ဂ) သော ပန တွန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဃ) ကစ္စိ နော တွန္တိ ကစ္စိ နု တွံ။ ဋ္ဌ။ ၁၀၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် သော ဒါနိတွံ၌ ဒါနိသဒ္ဒါကား (အနက်မရှိ)နိပါတ် ဟုဆို၏။ ယင်းသို့ ဒါနိသဒ္ဒါ အနက်မရှိ နိပါတ်မျှသာဖြစ်ဘိသော်. သော ဒါနိ တွံ ဟူသောပုဒ်၏ ပိဏ္ဍတ္ထ(ပဒပိဏ္ဍတ္ထ) အကျယ်ကို အဘယ်သို့ သိရမည်နည်း။ သော ဒါနိ တွံ ပုဒ်၏ ပိဏ္ဍတ္ထ အကျယ်ကို မဖွင့်ဆိုပြီလော-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

* ဣတိ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိစ်က၊ ပဒပိဏ္ဍတ္ထ ဝိတ္ထာရ။

F.27 B

ယ-ဝါကျ လျှဉ်းပါးတက်

ဆရာ၊ ဥပါလိမထေရ်သည် ကစ္စိ နေ့ တွံ့ဟု လျှောက်ဆို၏။ ယင်းစကား ရပ်၌ နေ့သဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ နေ့သဒ္ဒါသည် ပဋိသေဓ အနက်ကို ဟောပါသလော-ကြောင့် ကစ္စိ နု တွံ့ ဟူသော သံဝဏ္ဏနာ ကို မိန့်။

ကား-ကစ္စိ နု တွံ့ဟူသော သံဝဏ္ဏနာဖြင့် နေ့ သဒ္ဒါကား ပဋိသေဓအနက်ကို မဟော၊ နု သဒ္ဒါကဲ့သို့ ပုစ္ဆာအနက်ကို ဟောသတည်းဟု ငါ ပြဆို၏ ဟူလို။

† နေ့ သဒ္ဒေါပိ နုသဒ္ဒေါ ဝိယ ပုစ္ဆနတ္ထော တိ အာဟ "ကစ္စိ နုတွံ"န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

ပိဏ္ဍိန္ဒြိယော။ ပီဏာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ယဿ သုဒ္ဓိနီဿဘာတိ ပိဏ္ဍိန္ဒြိယော။ (တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ ဝတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ၊ ပီဏ+ဣန္ဒြိယ+ယ။)

ပီဏ ဣန္ဒြိယ အရ- ပြည့်ဖြိုးသော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ ဖြပ်ရ။ ယင်းတို့၏ ရှင်သုဒိန်ဖြပ်နှင့် အစိတ်အပေါင်း စပ်။ ယ-အရ ပြည့်ဖြိုးသော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ရှိသော ရှင်သုဒိန်ဖြပ်ရ၏။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပရိပုဏ္ဏစက္ခုအာဒိဣန္ဒြိယော-ဖြင့် ပိဏ္ဍိန္ဒြိယော-၌ ပီဏ သဒ္ဒါသည် တပ်နှစ်သက်ခြင်းစသော အနက်ကို မဟော၊ ပြည့်ဖြိုးခြင်း (ပရိ ပုဏ္ဏ) အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဣန္ဒြိယ အရ စက္ခု စသော ဣန္ဒြေတို့ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

ကံ-ဝါကျ၌ ပသာဒ-လ-သမ္ပုဏ္ဏတ္တာဖြင့် ပသာဒရုပ်မည်သည် မူလပမာဏမှ အယုတ်အလွန် မည်သည် မရှိ၊ ပြည့်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေရှိ၏ ဟူသည် ပသာဒ၏တည်ရာ သသမ္ဘာရကိုရည်၍ ဆိုသတည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ နိပါတော-ဖြင့် ပါဠိတော်၌ တေရဟိသဒ္ဒါက "ဤအခါ" ဟူသော အနက်ကို ဟောလတ္တံ့ဖြစ်သောကြောင့် "ဒါနိ" သဒ္ဒါကား "ဤ အခါ"ဟူသောအနက်ကို မဟော၊ အနက်မဲ့(အနတ္ထက)နိပါတ်မျှသာတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂပဒ။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

† ဒါနီတိ ဣမဿ အတ္ထော တေရဟိ-သဒ္ဒေါ အတ္ထီတိ အာဟ ဒါနီတိ နိပါတော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။)

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ခ-ဝါကျ၌ နိပါတ်ဖြင့် ဒါနိသ ကား- နိပါတ်ပုဒ်မျှ သာတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂပဒ။)

ဂ-ဝါကျ သော့ပနတွံ၌ ပန သဒ္ဒါဖြင့် ဒါနိသဒ္ဒါကား ပန သဒ္ဒါ၏ အနက်(အထူးဝိသေသ ဟူသော အနက်) ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

† ဒါနီတိ နိပါတော၊ ဣမ (ဤအရာ၌) ပနသဒ္ဒတ္ထေ (ပန သဒ္ဒါ၏ အထူးဟူသော အနက်၌။ ဒါနိ သဒ္ဒေါ၊ သည်။) ဝတ္တတိ၊ တက္ကာလဝါစိနော (ထို "ဤအခါ" ဟူသော အနက်ကိုဟောသော) တေရဟိ ပဒဿ ဝိသုံဝုစ္စမာနတ္တာတိ အာဟ သော ပန တွန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ အလို ပါဠိတော်၌ ဒါနိသဒ္ဒါကို အနက် မပေးရ။ ဝိမတိအလို ဒါနိ၊ အထူးကား-ဟု အနက်ပေး။

ဃ-ဝါကျ၌ နု-ဖြင့် ကစ္စိ နော တွံ၌ နောသဒ္ဒါကား ပဋိသေဓ အနက်ကို မဟော၊ ပုစ္ဆာအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား သာရတ္ထအလိုအာဘော်။ ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက် ပြန်ကြည့်။

တနည်း။ ။ဃ-ဝါကျ၌ နု-ဖြင့် နောသဒ္ဒါကား ပထမာ ဒုတိယာ တတိယာ စတုတ္ထီ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ နာမ်ဖြစ်သော နောသဒ္ဒါ၊ ပုစ္ဆာ, အဝဓာရဏ, ပဋိသေဓ, ပဒပူရဏ အနက်ကို ဟောသော နိပါတ် "နော" သဒ္ဒါဟု နှစ်မျိုးရှိရာတွင် ဤ၌ နော သဒ္ဒါကား နာမ်ပုဒ် မဟုတ် နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း နိပါတ်သည် ပဋိသေဓ အနက်ကို မဟော၊ ပုစ္ဆာအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၃၅-အာဘော်။

တနည်း။ ။ဃ-ဝါကျ၌ နု-ဖြင့် နောသဒ္ဒါကား လောပဋ္ဌတတြာကာရော သုတ်၌ စ သဒ္ဒါဖြင့် နု-၌ ဥ-ချေ၊ ထိုကျေရာ၌ ဩလာ၍ နော-ဟု ရုပ်ပြီးသတည်း ဟူသော သန္ဓိအစီအရင်ကို၊ ဝါ-ကစ္စိနောကို ကစ္စိနုဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ကို သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ရွှေဥမင်နိသျအာဘော်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပိဏ္ဍိန္ဒြိယော။ ပိန္ဒြိယော။ ။ပိဏ္ဍ ပိဏ္ဍနေ ပိဏ္ဍနံ ပရိပုဏ္ဏတာ၊ ပိဏ္ဍော ရက္ခံသဗ္ဗာဟု။ သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာ၌ ပရိပုဏ္ဏ အနက်ဟောရာဝယ် မုဒ္ဓဇ ဏနှင့်

ပီဏာခေတ် ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပုဏ္ဏတ္တာဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သော ကြောင့်လည်းကောင်း မုဒ္ဒဇ ဏနှင့် ပီဏိန္ဒြိယောပါ ငြှသာသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ထောမ-၌ ပီန သမ္ပန္နေ စ ဟု ဒန္တဇ န-နှင့်ဖွင့်သည်။ သက္ကတ အလို ပီနိန္ဒြိယသင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပီဏိန္ဒြိယော။ ။ဌာန နိဿယ မဟာဘုတ်ဖြစ်သော ပသာဒ၏ တည်ရာ အရပ်၏ ပီဏာဟူသောအမည်ကို ဌာနီနိဿိတ ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ၌တင်စား၍ ဌာနီ နိဿိတ ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေကို ပီဏာဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။

ဌာန နိဿယ မဟာဘုတ်ဖြစ်သော ပသာဒ၏တည်ရာအရပ်ကို ပီဏာ-ဟု ဆိုသဖြင့် ဌာနီ နိဿိတ ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေကိုလည်း ရသောကြောင့် နာနန္တရိကနည်းမည်၏။

ဥပစာဖြစ်လာပုံ

က-ပီဏိန္ဒြိယောတိ ပသာဒပတိဋ္ဌာနောကာသဿ သမ္ပုဏ္ဏတ္တာ ပရိပုဏ္ဏစက္ခု အာဒိ ဣန္ဒြိယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။

ပသာဒဿ ပမာဏတော ဦနာဓိကတ္တာ၊ သဗ္ဗဒါ သဗ္ဗေသံ နတ္ထီတိ အာဟ။ ပသာဒပတိဋ္ဌာနောကာသဿ သမ္ပုဏ္ဏတ္တာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။

ဥပါဒါရူပံ ဘူတရူပမုခေနေဝ မဒ္ဒနံ ပီဏနဉ္စ ဟောတီတိ အာဟ ပသာဒ ဣစ္စာဒိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။

ခ-ပီဏိန္ဒြိယာတိ ပဉ္စဟိ ပသာဒေဟိ အဘိနိဝိဋ္ဌောကာသဿ ပရိပုဏ္ဏတ္တာ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ အဓိကတဘာဝေန ပီဏိန္ဒြိယာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။

ယသ္မာ ဣန္ဒြိယာနံ ဦနတ္တံ ဝါ ပူရဏတ္တံ ဝါ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အဘိနိဝိဋ္ဌော- ကာသဿ ပရိပုဏ္ဏတ္တာတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။

ယသ္မာ ဣန္ဒြိယာနံ ဥပါဒါရူပတ္တာ နိဿယဝသေနေဝ ပီဏနတ္တံ အာဟ အဘိနိဝိဋ္ဌောကာသဿ ပရိပုဏ္ဏတ္တာတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၄။

က-မှတ်ပြ ဋ္ဌ-ဋီတို့အလို -ပီဏိန္ဒြိယော၌ ပီဏာဟူသည်(ပသာဒပတိဋ္ဌာနော ကာသ=)ပသာဒ၏တည်ရာ ဘူတရုပ်၏နာမည်၊ ဝါ-အနက်ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါ ရုပ်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်၊ ဝါ-ဣန္ဒြိယရုပ်၏နာမည်မဟုတ်၊ ဝါ-အနက်မဟုတ်- ဟု သေချာစွာမှတ်သားပါ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-မှတ်ပြ ဋ္ဌ-ဋ္ဌိတို့အလို က-မှတ်ပြ ဋ္ဌ-ဋ္ဌိတို့ထက် ထူးထူးခြားခြားဖွင့်သည်မှာ "နိဿယဝသေန"ဟူသောစကားရပ်ပင်တည်း။ သို့ ထူးခြားသောစကားရပ်ဖြင့် က-မှတ်ပြ ဋ္ဌ-ဋ္ဌိတို့၏ စကားရပ်သည် ပို၍ပင် ပေါ်လွင်သွားသည်။ မည်သို့ ပေါ်လွင်သွားသနည်း။ ပီဏ-ဟူသောနာမည်သည် ဉိဿယ ဌာန ဘူတရုပ်၏ နာမည်ဖြစ်သည်။ နိဿိတ ဌာနီ ဥပါဒါရုပ်၊ ဝါ-ဣန္ဒြိယရုပ်၏ နာမည်ရင်း မဟုတ်၊ ဥပစာနာမည်ဖြစ်ကြောင်း ပို၍ထင်ရှားပေါ်လွင်သွားသည်။

အဆိုပါ ဋ္ဌ-ဋ္ဌိတို့ကို ထောက်၍ ပီဏ—ဟူသောပုဒ်တစ်တွင်၌ အထက်ပါ အတိုင်း ဥပစာတင်ရဘေသည်။

ဥပစာဖွင့်ပုံ

ဋ္ဌ-ဋ္ဌိတို့၌ နိဿယဝသေနဟု ဖွင့်လျှင် အဖွင့်ခံပုဒ်၌ ဌာနူပစာ, နာနန္တရိက နည်း ရသည်။ နိဿိတဝသေနဟုဖွင့်လျှင်ကား ဌာန္ယူပစာ၊ အဝိနာဘာဝနည်း ရသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဝါဒန္တရမှတ်ဖွယ်

ပီဏိန္ဒြိယော။ ။ဌာနီ နိဿိတ ဥပါဒါရုပ် ဖြစ်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ၏ ဣန္ဒြိယ ဟူသောအမည်ကို ဌာန နိဿယ ဘူတရုပ် ဖြစ်သော ပသာဒ၏ တည်ရာအရပ်၌ တင်စား၍ ဌာန နိဿယ ဘူတရုပ်ဖြစ်သော ပသာဒ၏ တည်ရာအရပ်ကို ဣန္ဒြိယဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာန္ယူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်းမည်၏-ဟု အချို့ဆရာတို့ကြံကြသေးသည်။ မိမိကား နိဿယ ဝသေန အဖွင့်ကို ထောက်၍ ဌာနူပစာသဒ္ဒါကိုသာ ပို၍ နှစ်သက်သည်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပီဏိန္ဒြိယော၊ ပြည့်ဖြိုးသော ပသာဒ၏တည်ရာ အရပ်ရှိ၏။(မုချတ္ထ။) ဝါ-ပြည့်ဖြိုးသော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေရှိ၏။(ဥပစာရတ္ထ။) ဤကား ပထမနည်း အလို။

တနည်း။ **ပီဏိန္ဒြိယော**။ ။ပြည့်ဖြိုးသော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေရှိ၏။ (မုချတ္ထ။) ဝါ-ပြည့်ဖြိုးသော ပသာဒ၏ တည်ရာအရပ်ရှိ၏။ (ဥပစာရတ္ထ။) ဤ ဒုတိယ ဝါဒန္တရအလို။

မှတ်ချက်။ ။ပထမနည်းနှင့် ဒုတိယနည်းတို့ ပြောင်းပြန် ဖြစ်နေသည်ကို သတိပြု။

(က) အတ္ထိ မေ ပါပကမ္မံ ကတန္တိ—လ—အတ္ထိ။ (ခ) ဥပလဒ္ဓတိ။ (ဂ) သံဝိဇ္ဇတိ။ (ဃ) ဆာဘိမုခံ ဝိယ မေ တိဋ္ဌတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၃။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ မယာ-ဖြင့် မေ သဒ္ဒါသည် စတုတ္ထီ ဆဋ္ဌီ သ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ နာဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှ သဒ္ဒါ၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။)

က-ဝါကျ၌ မယာကတံ-ဖြင့် မေ ကို ကတံပုဒ်၌ စပ်ရမည်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ တတိယာ နာဝိဘတ်၏ အဝုတ္တကတ္တားအနက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကတ၌ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ကရီယိတ္ထာတိ ကတံ ဟု ကမ္မသာဓန ဝဇနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။　၂။ ဝိဘတျတ္ထ၊　၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊　၄။ အဘိဓာနတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ကတံ ကော် ပါပကမ္မံ အတ္ထိ-ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ကတံကား ပါပကမ္မံ၏ ဝိသေသန အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပါပကမ္မံကို အတ္ထိ၌ ကတ္တား စပ်ရမည့်အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ။

ခါတွတ္ထအာဘောဂ်ဖော်နည်း

ခါတွတ္ထပသင်္ကရှိရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ဥပသာရနိပါတ်တို့ဖြင့် ချောက်၍ ဖွင့်ရာ၌ ဖြစ်စေ ခါတွတ္ထအာဘောဂ်ဖော်ရသည်။ ရှင်းဦးအံ့။

ခါတွတ္ထပသင်္ကဆိုသည်မှာ ခါတ်တလုံးတည်းက အနက်အမျိုးမျိုးကို ဟော ဆိုနိုင်ရာတွင် မည်သည့် အနက်ကို ဟောမှန်း မရေမရာဖြစ်နေခြင်း၊ ဤအနက်ကိုများ-ဟောလေသလားဟု သံသယ ဖြစ်ခြင်းမျိုးတည်း။

ဥပမာ—ဟန ဟိံသာဂတီသု ဟု ခါတ်ကျမ်းအရ ဟနခါတ်သည် ဟိံသာ= ညှဉ်းဆဲခြင်း, ဂတိ=လားခြင်းအနက် ၂-မျိုးကို ဟောနိုင်ရာ ဟန္တိ-ဟုသာ ဆိုက ဟိံသာ အနက်ကို ဟောသလော၊ ဂတိအနက်ကို ဟောသလော-ဟု သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ယင်းသို့ သံသယ ဖြစ်ဖွယ်ရှိခြင်းမျိုးကို ခါတွတ္ထပသင်္က (ခါတ်နက်ခြင်း ကပ်ငြိမှု) ဟု ဆိုသည်။ ဟန္တိတိ ဂစ္ဆတိဟု ဖွင့်ပြသဖြင့် ဟနခါတ်သည် ဂတိ အနက်ကို ဟောသည်၊ ဟိံသာ အနက်ကိုမဟော—ဟု သိရသည်။ ယင်းသို့ ခါတွတ္ထ ပသင်္က-ရှိရာ၌ ယင်းပသင်္ကကို ပယ်ရန် ဖွင့်သော အဖွင့်ကိုသာ ခါတွတ္ထ အာဘောဂ်ဖော်ရသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ခါတ်ချင်း လဲလှယ်၍ ဖွင့်စေကာမူ ခါတွတ္ထ အာဘောဂ် မဖော်ရချေ။

ခ—ဝါကျဖြင့် အတ္ထိကို ဥပလဗ္ဘတိဟု ဖွင့်ရာဝယ် အတ္ထိ-၌ အသခါတ်သည် ဘုဝိ-အနက်ကိုသာ ဟောသည်။ လဘာန အနက်ကိုမဟော၊ ခါတွတ္ထ-

http://www.dhammadownload.com

ပသင် မရှိ။ သို့ဖြစ်၍ ဥပလဗ္ဘတိ-ဖြင့် အတ္ထိ၌ အသ-ဓာတ်သည် ရှိခြင်းအနက်ကိုဟောသည်ဟု ဓာတွတ္ထ အာဘော်မဖော်ရချေ။

ကမ္မရုပ် အဖွင့်

အတ္ထိဟူသော ကတ္တုရုပ်ကို ဥပလဗ္ဘတိဟု ကမ္မရုပ်ဖြင့် ဖွင့်ရာဝယ် (က)ယင်းသို့ ဖွင့်ရိုးထုံးစံ ရှိပါသလော၊ (ခ) ယင်းသို့ဖွင့်သဖြင့် မည်သို့သော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေလိုပါသနည်း ဟု ဆိုလျှင် (က) အတ္ထီတိ ဝိဇ္ဇတိ၊ ပရမတ္ထတော ဥပလဗ္ဘတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၂။ အတ္ထီတိ အာဝသံ ဥပလဗ္ဘတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။ စသည့် အဖွင့်များကို ထောက်၍ ယင်းသို့ ဖွင့်ရိုးထုံးစံရှိကြောင်း သိနိုင်သည်။ (ခ) ယင်းသို့ဖွင့်သဖြင့် ဤ အတ္ထိကား ယခုရှိဆဲ သမီပပစ္စုပ္ပန် မျိုး မဟုတ်။ (မေ ကတံ ပါပကမ္မံ အတ္ထိ-ဟု ဆိုရာ ယင်းကံ ယခုရှိဆဲ မဟုတ်။) သို့သော် မကောင်းမှုကံ၏ အကျိုးဆက်ကိုကား အမြဲရလျက်ရှိ၏ ဟူသော နိစ္စပဝတ္တိ ပစ္စုပ္ပန်မျိုး တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေလိုသဖြင့် ဥပလဗ္ဘတိ—ဟု ဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် အောက်ပါအတိုင်း အာဘော် ဖော်ရမည်။

ခ-ဝါကျ ဥပလဗ္ဘတိ-ဖြင့် အတ္ထိကား သမီပ ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာမျိုး မဟုတ် နိစ္စပဝတ္တိ ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာမျိုးဟု သိစေသည်။ တနည်း-အတ္ထိရှိ၏ဟူသည် ပြုအပ်သော ကံကား ယခုရှိနေသည်မဟုတ်၊ သို့သော် ယင်းကံ၏ အကျိုးကိုကား ရလျက်ရှိ၏ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။ တနည်း-ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ သံဝိဇ္ဇတိ-ဖြင့် ရအပ်၏ဟူသည် အမြဲထင်ရှားရှိခြင်းပင်တည်း။ ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် မကောင်းမှုကံရှိ၏ ဟူသည်၊ အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် စိတ်၌ အဖန်တလဲလဲ ဖြစ်ပေါ်နေသတည်း—ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား သာရတ္ထဋီကာ အာဘော်တည်း။ အဋ္ဌကထာပါဠ်လျှောက်အတိုင်းလည်း ဘာဝတ္ထ အာဘော် ဖော်နိုင်သည်။ အဘိမုခံ ဝိယ ဒိဿတိ ဝိယ သဒ္ဒါကား သမ္ဘာဝိတ္တုန္တံ ဝိယဥ္စ ဝိယသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဥပရိက္ခာဇောတကတည်း။ ယင်း ဝိယသဒ္ဒါဖြင့် တဒ္ဓမ္မူပစာပြသည်ဟု မှတ်။

ဥပစာမှတ်ဖွယ်

အဘိမုခံ။ ။ထင်ရှားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့၏ ရှေ့ရှုခြင်း (မျက်နှာမူ) ၏ အဘိမုခံဟူသောအမည်ကို ထင်ရှားမရှိသော မကောင်းမှုကံ၏

http://www.dhammadownload.com

ရှေးရှုခြင်း (မျက်မှောက်)၌ တင်စား၍ ထင်ရှားမရှိသော မကောင်းမှုကံ၏ ရှေးရှုခြင်း (မျက်မှောက်) ကို အဘိမုခံဟု ဆိုတော်ကြောင့် တဒ္ဓမ္မပြစ်ဓာ မည်၏။

(က) အလံ ဟိ တေ-လ-အလံ သမတ္တံ ကုက္ကုစ္စာယ။
(ခ) ပဋိဗလံ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒေတုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ယံ တွန္တံ အာဒိမှို ယေန ပါပေန တွံ။ ဌ။ ၁၀၃။

⊛ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သမတ္တံ-ဖြင့် အလံ သဒ္ဒါသည် အလင်္ကာရော၌ အလံသဒ္ဒါ ကဲ့သို့ ဘူသန=တန်ဆာဆင်ခြင်းအနက်၊ အလံ မေ ဟိရညသုဝဏ္ဏေန၌ ကဲ့သို့ ပဋိက္ခိတ္တ=ပယ်ခြင်းအနက်ကို မဟော၊ သမတ္တ (ပရိယတ္တ)=စွမ်းနိုင်ခြင်းအနက် ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

အလံသဒ္ဒါ၏အနက်များ

† ပဋိက္ခေပ, နိရတ္ထက, ဘူသန, ယုတ္တတ္ထ။ (မအူသျှ။)
† ဘူသနေ ဝါရဏေစာလံ ဝုစ္စတေ ပရိယတ္တိယံ။ (ဓာန်။ ၁၁၉၀။)
† အလမိတိ အရဟတိ ပဋိက္ခိတ္တေသု။ (ကစ္စည်း။)

က-ဝါကျ၌ တုယှံ-ဖြင့် တေ-သဒ္ဒါကား စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်, တတိယာ နာ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယမဟုတ်၊ ဆဋ္ဌီ သ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှ သဒ္ဒါ၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။)

က-ဝါကျ၌ တေံ ပါပကမ္မံ-ဖြင့် ယင်း ပါပကမ္မဟူသည် အတ္ထိ မေ ပါပကမ္မံ၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သုဒိန်ပြုခဲ့သော ကံပင်တည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

တနည်း။ ။က-ဝါကျ၌ တေံ ပါပကမ္မံ-ဖြင့် တေဟူသော သမ္ဗန်ပုဒ်ကို ပါပကမ္မံ ဟူသော ရှေ့ဝါကျမှ လိုက်လာသော သမ္ဗန္ဓိပုဒ်၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေ သည်။ (သမ္ဗန္ဓ။)

က-ဝါကျ၌ အာဝုသော သုဒိန္န-ဖြင့် ယင်းအာလုပ်ပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။)

က-ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာ၌ ဟိသဒ္ဒါကို ဟီတိ သစ္စံ စသည် ဖွင့်မပြဘဲ ချန် လှပ်ထားသဖြင့် ဟိသဒ္ဒါကား အနက်မဲ့ (အနတ္ထက) တည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ပဋိဗလံ-ဖြင့် သမတ္ထ သဒ္ဒါသည် ပဋိဗလ (စွမ်းနိုင်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

F.28 A

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ခ-ဝါကျ၌ ပဋိဗလံ-ဖြင့် သမတ္ထသဒ္ဒါကား ပဋိဗလသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်, စကားလှယ် မရှိယာယ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပာဒေတုံ-ဖြင့် ကုက္ကုစ္စာယ-၌ အာယသဒ္ဒါသည် တတိယာ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်သည် တဒတ္ထသမ္ပဒါန်၌ အနက်၌မသက်၊ တုမတ္ထသမ္ပဒါန် အနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ငွါ၊ ၁၂၈-၁၃၂-တို့၌ တဒတ္ထာယ, တဒတ္ထံ ဟု ဖွင့်ပြသည်ကား စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ် တဒတ္ထ သမ္ပဒါန် ဟု သိစေသည်။ ဤ တုံ ပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်ပြရာ၌ကား တုမတ္ထသမ္ပဒါန်ကို ပြသည် ဟုမှတ်။ ပါ+ဖြေ။ ပထမ၊ ၁၄၃-ကြည့်။

ဂ-ဝါကျ၌ ယေန-ဖြင့် ယံ သဒ္ဒါ၏ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း နိပါတ်၏ ဟိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တနည်း-ယေန-ဖြင့် ယံ၌ ပထမာဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ယင်း ပထမာဝိဘတ်၏ ကရိုဏ်းအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ (သဒ္ဒရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆-အာဘော် နှစ်ချက်။) ပါပေနဖြင့် ယံနိပါတ်၏ ပါပအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ တနည်း-ယံသဒ္ဒါ ပါပအနက်ကိုစွဲသည်-ကိုလည်းကောင်း[၆] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ၊ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။တနည်း- ၃။ ဝိဘတ္တိပဒ။
၄။ ဝိဘတျတ္ထ၊ ၅။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ၊ ၆။ သမ္ဗန္ဓာမလိင်္ဂတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ယံ၊ အကြင် မကောင်းမှုကံကြောင့်။ တနည်း-မကောင်းကံဖြင့်။

သမ္ဗန္ဓော မှတ်ဖွယ်

ဝေ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော ဟု ဖွင့်ရခြင်းကား-ပါဠိတော်၌ နိယတ်(တ) သဒ္ဒါ ရှေ့ကနေ၍ အနိယတ် (ယ)သဒ္ဒါ နောက်ကနေသောကြောင့် အနိယတ် နိယတ် အစဉ်ကျအောင် ရှေ့နောက်ပြန်၍ အနက်ပေးစေလိုသဖြင့် ယင်းသို့ ဝေ စသည် ဖွင့်ပြရသည်။ ဘုရားကြီး နိဿယ၊ ၁-ကြည့်။

http://www.dhammadownload.com

(က) အထ နံ အနုသာသန္တော-လ-အာဒိမာဟံသု။ (ခ) တတ္ထ နန္ဒတို -လ-နိပါတော။ (ဂ) အနေကပရိယာယေနာတိ အနေကကာရဏေန။ (ဃ) ဝိရာဂါယာတိ ဝိရာဂတ္ထာယ။ နော သရာဂါယာတိ နော ရာဂေန ရဉ္ဇနတ္ထာယ။ (င) ဘဂဝတာ ဟိ ဣမံ မေ ဓမ္မံ သုတွာ -လ-တိ အဓိပ္ပာယော၊ (စ) သေ နယော သဗ္ဗပဒေသု။ (ဆ) ဣတ္ထံ ပနေတ္ထ ပရိယာယ ဝစနမတ္တံ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၃။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–စသော ဝါကျကား အဝယဝတ္ထဝါကျ၊ ဝါ–ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို–၍ က ဝါကျကား အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓ သမုဒါယတ္ထ ဝါကျ၊ ဝါ–သင်္ခေပဝါကျ။

ဂ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျ ပက္ခ။

ဂ–ဝါကျလျဉ်းပါးတက်ပုံ

ဆရာ၊ ဥပါလိမထေရ်သည် အနေက ပရိယာယေနဟု ဆို၏။ အနေကပရိယာယေန၌ ပရိယာယသဒ္ဒါသည် ဒေသနာ ဝါရ စသော အနက်တို့ကိုဟောပါသလော။ ပရိယာယသဒ္ဒါသည် ဘယ်အနက်ကို ဟောပါသနည်း–ကြောင့် အနေက ကာရဏေန ဟူသော သံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။

ကား–အနေကကာရဏေန–ဖြင့် ပရိယာယသဒ္ဒါသည် ဒေသနာဝါရ စသော အနက်တို့ကိုမဟော၊ ကာရဏအနက်ကို ဟော၏ ဟူလို။

† အနေကပရိယာယေနာတိ ဧတ္ထ ပရိယာယသဒ္ဒေါ ကာရဏဝစနောတိ အာဟ အနေကကာရဏေနာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ၊ ပဌမ။ ၃၇၂–ပရိယာယော အဖွင့်ကြည့်။

င–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ ဃ–ဝါကျကား သင်္ခေပ။

မှတ်ချက်။ ။င–ဝါကျ ဝိတ္ထာရဖြစ်ပုံကို ၆–အာဘောဂ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

စ–ဝါကျကား အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာဝါကျ၊ ဝါ–ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။

စ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် င–ဝါကျဖြင့် ဝိရာဂါယပုဒ်၊ နော သရာဂါယပုဒ်တို့၌ အဓိပ္ပာယတ္ထအကျယ်ကို ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ဝိသံယောဂါယစသော ခပ်သိမ်းသော ပုဒ်တို့၌ အဓိပ္ပာယ်ကို အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း။ ယင်း ဝိရာဂါယစသော ပုဒ်တို့၌ အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို ဖွင့်ဆိုမည်လော–ကြောင့် စ–ဝါကျမိန့်။ ယမှ

http://www.dhammadownload.com

ကား-စ-ဝါကျဖြင့် ခပ်သိမ်းသော ဝိသံယောဂါယ စသောပုဒ်တို့၌ အဓိပ္ပာယတ္ထအကျယ်ကို ဝိရာဂါယ၊ နော သရာဂါယပုဒ်တို့၌ အဓိပ္ပာယ်အကျယ် အတိုင်း မှတ်သားလေဟု ငါညွှန်ပြ၏ဟူလို။

† သေ နယော သဗ္ဗပဒေသူတိ အဓိပ္ပာယိကမတ္တံ အာတိဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။

ဣဒံ ပနေတ္ထ-လ-န သင်္ဂဟဏတ္ထာယ ဝါကျကား ဝိသံယောဂါယစသော ပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထအထူးကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိသေသဝါကျ။ ထို-၌ သေနယော သဗ္ဗပဒေသုဝါကျကား ဝိသံယောဂါယစသောပုဒ်တို့၏ အဓိပ္ပာယတ္ထကို သာမညညွှန်းပြဖွဲ့ဆိုသောကြောင့် သာမညဝါကျမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဣဒံ ပနာတိအာဒိ ဥပရိဝတ္တဗ္ဗဝိသေသနိဒဿနံ။ ပရိယာယဝစနမတ္တန္တိ သဒ္ဒဘ္ထကထနမတ္တံ။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃) အဖွင့်ကိုထောက်၍ ဤသို့ ဝါကျခွဲသည်။

အနုသန္ဓေတက်ပုံ

ဤသို့ သေနယော သဗ္ဗပဒေသု ဝါကျဖြင့် ဝိသံယောဂါယစသော ခပ်သိမ်းသောပုဒ်တို့၌ ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းကို သိအပ်၏ဟု ညွှန်ပြဖွင့်ဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဝိသံယောဂါယစသော ပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထအထူးကို ပြခြင်းငှာ ဣဒံ ပနေတ္ထစသောပါဠ်ကိုမိန့်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ဝိမတိအလို ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်ပုံတည်း။ သေနယော ဝါကျ-ဖြင့် အဓိပ္ပာယတ္ထကို ညွှန်ပြပြီးနောက် သဒ္ဒတ္ထတမျိုးကို ဖွင့်ပြလို၍ ဣဒံ ပနေတ္ထစသည်တက်လာ၏ဟုကြံလျှင် ဣဒံ ပနေတ္ထဝါကျကို ပက္ခန္တရဟု ဆိုရမည်။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အနုသာသန္တာ။ ။အနုသာသိဿန္တိတိ အနုသာသန္တာ။(ယေ သဟာယကာ၊ တို့သည်။ အနုသာသိဿန္တိ။ ဆုံးမကုန်လတ္တံ့။ ဝါ-ဆုံးမခြင်းငှာ အလိုရှိကုန်၏။ ဣတိ တေ သဟာယကာ အနုသာသန္တာ။)

အနု-ကား ခေတ္တတ္ထာနုဝဘ္ထကဘောဂ္ဂဏ်ရ၏။ သာသခေတ်အရကား ရှင်သုဒိန်ကို ဆုံးမလတ္တံ့သော ဝါ-ဆုံးမလိုကုန်သော၊ မိတ်ဆွေရဟန်းတို့၏ ကရုဏာပုဗ္ဗင်္ဂမဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည်မုချ။ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ယောနိသောမနသိကာရ စသည့်တို့သည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တမလွန်အကျိုးသည် ကာရဏူပစာ။ အန္တပစ္စည်းအရ ရှင်သုဒိန်၏ သူငယ်ချင်း ရဟန်းတို့ဖြပ် ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။နာဂတ်နက်မှာ၊ မာနန္တာ၊ ရုံခါကာမထ္ထကို ထွန်းသတည်း။ (ဘုရားကြီး)နိယံနှင့်အညီ အနုသာသန္တာ၌ အန္တသဒ္ဒါကား အနာဂတ်အနက်၊ ကာမ(အလိုရှိခြင်း)အနက်ကို ထွန်းပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အနာဂတ်ဝိဂြိုဟ်ဆို၍ ကာမတ္ထ(အလိုရှိခြင်း)အနက် ပေါ်အောင် အနက်ပေးရသည်။ ဉာဏ်ကောက်ရသည်။ ဒယောန္တ,ဒိပေန္တ,ပကာသေန္တ ကျမ်း၌ ပြမူ၊ ကရုဏာရှေးရှု ဉာဏ်ကိုယူ-နှင့်အညီ အာဟံသုကြိယာ၏ကတ္တားရှင်သုဒိန်၏ သူငယ်ချင်းများသန္တာန်၌ ရှိသော ကရုဏာပုဗ္ဗင်္ဂမ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ်ကို ကောက်ရသည်။

ပရိယာယေ။ ။ပရိဗျတ္တံ မတ္ထံ အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဗုဇ္ဈန္တိ ဧတေနာတိ ပရိယာယော။ (ပရိ+အယ+ဏ။ ဝေဝဇနအနက်ဟော ပရိယာယသဒ္ဒါ၏ဝိဂ္ဂဟ။) ပါ+ဖြေ+ပထမ။ ၃၇၂-ကြည့်။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ နိပါတော-ဖြင့် နနုသဒ္ဒါသည် နာမပဒ, ဥပသဂ္ဂပဒ, အာချာတပဒမဟုတ်၊ နိပါတပဒတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂပဒ။)

ခ-ဝါကျ၌ အနုမတိဂ္ဂဟဏတ္ထေ-ဖြင့် နနုသဒ္ဒါသည် အဝဓာရဏစသော အနက်ကိုမဟော၊အနုမတိဂ္ဂဟဏ=အလိုကိုစုံစမ်းခြင်း အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

† ပုစ္ဆာဝဓာရဏာနုညာ၊ သန္တာနာလပနေ နနု။ ဓာန်။ ၁၁၉၂။

ဂ-ဝါကျ၌ အနေကကာရဏေန-ဖြင့် အနေကပရိယာယေန၌ ပရိယာယသဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ပရိယာယသဒ္ဒေါ ကာရဏဝစနော။ သာရတ္ထနှင့်အညီ အာဘောဂ်တည်း။

တနည်း။ ။ဂ-ဝါကျ၌ အနေကကာရဏေန-ဖြင့် ပရိယာယသဒ္ဒါသည် သဒ္ဒန္တရိက်ကို မငဲ့သော်(ဝါ-သာမညသဒ္ဒါဖြစ်မူ) ဒေသနာဝါရစသော အနက်များစွာကို ဟောသော်လည်း ဤ၌ သဒ္ဒန္တရိက်ကို ထောက်၍ ကာရဏအနက်ကိုသာ အလိုရှိအပ်၏ဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ဝိရာဂတ္ထာယ-ဖြင့် ဝိရာဂါယ၌ အာယသဒ္ဒါသည် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယမဟုတ်၊ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[1]၊ ယင်း စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်သည် တုမတ္ထသမ္ပဒါန်၌ မသက်၊ တဒတ္ထသမ္ပဒါန်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

[1]။ ဝိဘတ္တိပဒ။ [2]။ ဝိဘတျတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဆ-၀ါကျ၌ ရာဂေန ရဇ္ဇနတ္ထာယ-ဖြင့် သရာဂါယ၌ ရာဂသဒ္ဒါ၏ ရဉ္ဇ ဓာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ရာဂသဒ္ဒါကို ရဇ္ဇနံ ရာဂေါ ဟု ဘာသာဓနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌ သက်သည်ကို-လည်းကောင်း[၃]၊ သဟ ရာဂေန သရာဂေါ ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ သရာဂ အရ ရာဂဖြင့်တပ်ခြင်း မေထုန်အမှု ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ အာယသဒ္ဒါ၏ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ ၏ အဖြစ်ကို-လည်းကောင်း[၆]၊ ယင်းစတုတ္ထီဝိဘတ်၏ တဒတ္ထသမ္ပဒါန်၌ သက် သည်-ကိုလည်းကောင်း[၇] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယခဏ္ဍဓာတုပဒ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊
၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၅။ အဘိဓေယျတ္ထ၊
၆။ ဝိဘတ္တိပဒ၊ ၇။ ဝိဘတျတ္ထ။

ဝိသံယောဂါယ စသည်၌ အာတော်သံဝဏ္ဏနာ

ဝိသံယုဇ္ဇနတ္ထာယ-ဖြင့် ဝိသံယောဂါယ၌ ဝိရှေး သံရှေးရှိသော ယုဇ ဓာတ် ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ဝိသံယုဇ္ဇနံ ဝိသံယောဂေါ ဟု ဘာဝသာဓနေဝစနတ္ထပြုရမည်- ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အာယသဒ္ဒါ၏ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ် ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ယင်း စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ တဒတ္ထသမ္ပဒါန်၌ သက်သည်- ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယ ခဏ္ဍပဒ။ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊
၄။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၅။ ဝိဘတျတ္ထ။

၃ ကိလေသေဟိ-ဖြင့် ဝိသံယုဇ္ဇန=မယှဉ်ခြင်းဟူသည် ကိလေသာ တို့နှင့် မယှဉ် ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

၄ တနည်း။ ။ကိလေသေဟိ-ဖြင့် ဝိသံယောဂါယ ပုဒ်သည် သဟာဒိယော- ဂ ပုဒ်ဖြစ်၍ ယင်း၏ သဟာဒိယောဂကား ကိလေသေဟိ ပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

နော သံယောဂါယ စသော ဝါကျ၌ နဓာ-သဒ္ဒါဖြင့် နောသဒ္ဒါကား အဝ္ယသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ နောမဟုတ်။ နိပါတ်ဖြစ်သော နော၏အဖြစ်ကို လည်း ကောင်း[၁]၊ ယင်း နိပါတ်နောသဒ္ဒါသည် ကစ္စိ နော တို့၌ နောသဒ္ဒါကဲ့သို့ ပုစ္ဆာအနက်ကိုမဟော၊ ဝဋ္ဋသေဓအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေ သည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သံယုဇ္ဇနတ္ထာယဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘောဂ သံဝဏ္ဏနာကို ဝိသံယုဇ္ဇနတ္ထာယအတိုင်း သိလေ။

အနုပါဒါယာတိ ဝါကျ၌ အဂ္ဂဟဏတ္ထာယ-ဖြင့် အနုပါဒါယ၌ အနုသဒ္ဒါ၏ န နိပါတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း န-သဒ္ဒါ၏ ပဋိသေဓ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဥပ-ဥပသာရ၏ အနတ္ထက ပဒါလင်္ကာရ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အာ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဗာဓက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ယင်း ဓာတွတ္ထဗာဓက အာ-ဥပသာရကြောင့် ဒါဓာတ်သည် ဒါန=ပေးခြင်းအနက်ကို မဟော၊ အာဒါန=ယူခြင်းအနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ န ဥပါဒါနံ အနုပါဒါနံ ဟု ကမ္မဓာရယ် မိဿက တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၆]၊ အာယသဒ္ဒါ၏ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၇]၊ ယင်း သ-ဝိဘတ်၏ တဒတ္ထ သမ္ပဒါန်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၈] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။　၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။　၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။　၄။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။　၅။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။　၆။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။　၇။ ဝိဘတ္တိပဒ။　၈။ ဝိဘတျတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သင်္ဂဟဏတ္ထာယ-ဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘောဂ သံဝဏ္ဏနာကို အဂ္ဂဟဏတ္ထာယ-အဖွင့်ကို နည်းမှီ၍ ဥပအဖွင့်, အာအဖွင့်, ဒါဓာတ်အနက် အဖွင့် ၃-မျိုးနှင့် ဝိဘတ္တိပဒအဖွင့်, ဝိဘတျတ္ထအဖွင့် ၂-မျိုး၊ ပေါင်း ၅-မျိုးရသည် ဟုမှတ်။

❁ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဝိရဇ္ဇိဿန္တိ။ ဝိရဇ္ဇိဿန္တိ။ ။ရဉ္ဇဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဂိုဏ်းဖြစ်လျှင် ကံကိုင်သည်။ ရူပါရမ္မဏံ၊ ကို။ ရဇ္ဇတိ။ တပ်စွန်း၏။ ဝါ-နှစ်သက်တပ်မက်၏-စသည်။ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းဖြစ်လျှင် ရဇ္ဇတိဟု ရုပ်ပြီး၍ အာဓာရကို ငဲ့သည်။ ဤ၌ သဗ္ဗာဝဘောဂေ-ဟု ကံပုဒ်ကို မတွေ့ရဘဲ သဗ္ဗာဝဘောဂေသုဟု အာဓာရ ပုဒ်ကို တွေ့ရသဖြင့် ဒိဝါဒိ-ယ ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ဝိရဇ္ဇိဿန္တိ ပါဌ်သာ သင့်သည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပမာ

အနေကပရိယာယေန။ ။အလှပေါင်းဖြစ်သော ဣာရဏ, ဒေသနာ, ဝါရ, ဓဝဝစန, ပါကာရ, အဝသရ အနက်တို့၏ ပရိယာယေန ဟူသော အမည်ကို

http://www.dhammadownload.com

အစိတ်ဖြစ်သော ကာရဏ အနက်၌ တဝစား၍ အစိတ် ဖြစ်သော ကာရဏ အနက်ကို ပရိယာယေနဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ—သမုဒ္ဒါယူပစာမည်၏။ (နေယျတ္ထ။ ရှဋီ။)

(က) တတ္ထ နာမ တွန္တိ တသ္မိံ နာမ ကုံ။ (ခ) သရာဂါယ စေတေသာသီတိ—လ—ဝါယမိဿသီတိ အတ္ထော။ (ဂ) သေနယော သမ္ဘတ္တ။ (ဃ) ပုန ရာဂဝိရာဂါဒိနိ-လ-သန္ဓာယ ဝုတ္တာနိ။ (င) တသ္မာ-လ-အတ္ထော ခဋ္ဌမ္ဗော။ (စ) နိဗ္ဗာနဉ္စ-လ-တသ္မာ ရာဂဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၃။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။ ခ-ဝါကျတွင် တေဒတ္ထ ဝါယမိဿသီတိ အတ္ထော—ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ သရာဂါယ —လ—ပကပ္ပေဿသီကား သခေ်ပဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။စေတေဿသိ-အရ စေတနာကို ယူရမည်လောဟု အဘိ-ဓေယျတ္ထ ငုပ်နေသည်ကို ဖော်လိုသောကြောင့် ဝါယမိဿသိဟု ဖွင့်သည်။ ဝီရိယကိုယူဟူလို။ ယင်းသို့ အဘိဓေယျတ္ထ ငုပ်သည်ကို ဖော်ရာသား ဝါယ-မိဿသိဝါကျကို ဝိတ္ထာရဟု ဆိုခဲ့သည်။ ဝါကျအဆုံး၌ အတ္ထောပါသည်ကို လည်း သတိပြု။

ဂ-ဝါကျကား သေနယော သမ္ဗပဒေသ ဝါကျနှင့် တူပြီ။

ဃ-ဝါကျလီနတ္ထရကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဂဝိရာဂ စသောပုဒ်တို့ကို ဟောတော်မူ အပ်ကုန်၏။ (သန္ဓာယ ဝုတ္တာနိ ဟု ရှိရာတွင် ဝုတ္တာနိပုဒ်၏ကံကို ဌပနာထား သည်။) ရာဂဝိရာဂစသော ပုဒ်တို့ကို အဘယ်တို့ကိုရည်၍ ဟောတော်မူအပ် ကုန်ပါသနည်း။ (ကာနိ သန္ဓာယ ဝုတ္တာနိ ဟု ပုစ္ဆာထုတ်။) ခပ်သိမ်းသော လောကီ လောကုတ္တရာဓမ္မတို့ကို ရည်၍ ရာဂဝိရာဂစသော ပုဒ်တို့ကို ဟော တော်မူအပ်ကုန်ပါသလော (နိဗ္ဗတ္တိတ လောကုတ္တရ နိဗ္ဗာနမေဝ ဟူသော အဖြေကိုရှောင်၍ အာဘော်ပြုသည်။)-ကြောင့် ဃ-ဝါကျကိုမိန့်။

ကား ဃ-ဝါကျဖြင့် တဖန်ရာဂဝိရာဂစသော ပုဒ်တို့ကို အသီးထုတ်အပ် သော လောကုတ္တရာ နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် ရည်ရွယ်၍ ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏၊ (အန္ဓယ။) အလုံးစုံသော လောကီ လောကုတ္တရာ ဓမ္မတို့ကို ရည်၍ ဟောတော် မူအပ်ကုန်သည်မဟုတ် (ဗျတိရေက) ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ- ပဌမ။ ၂၂။ ၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျမှတ်ဖွယ်

ခ-ဂ-ဝါကျတို့ဖြင့် သရာဂါယစသောပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကိုပြပြီးနောက် ပုန ရာဂဝိရာဂါဒိန်-စသော ဝါကျဖြင့် ရာဂဝိရာဂ စသောပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို (ရာဂေါ ဝိရဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ရာဂဝိရာဂေါ-ဟု) ဖွင့်ပြလျှင် ယင်း ဃ-ဝါကျကို ပက္ခန္တရဟုဆိုရပေမည်၊ ယခုမူ ရာဂဝိရာဂစသော ကိုးပုဒ်လုံးကို ခြုံ၍ အထက်ပါလီနတ္ထရ စောဒနာကိုပယ်ဖြေလိုသဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့်၊ ဝါ-ကိုး ပုဒ်လုံးအရကို တဝါကျတည်းဖြင့် ညွှန်ပြဖွင့်ဆိုသောကြောင့် ယင်း ဃ-ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ ဝါကျဟုသာ ဆုံးဖြတ်ရမည်။

* လီနတ္ထရ၊ ပယ်ဖြေချ။ ဝါကျာရမ္ဘသာ။ (သစ်။)

ဃ—ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ—ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။။

မှတ်ချက်။ ။သန္ဓာယ ဝုတ္တံ တွေ့တိုင်း ဝါကျာရမ္ဘဝါကျဟု မဆိုသာ၊ အရာဌာနကို ကြည့်၍ ဆိုရာ၏။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄-၌ သန္ဓာယ ဝုတ္တံကား ဝိတ္ထာရဝါကျ၌ အတွင်းဝင်၍ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆-၌ သန္ဓာယ ဝုတ္တံကား အာဂမဒဋ္ဌီကရဏတည်း။

င—ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို—၍ ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏီယ ဂျ။

-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို-၍ င-ဝါကျကား သခေ်ပ။

မှတ်ချက်။ ။နိဗ္ဗာနဥ္စိစသော ဇ-ဝါကျကား ရာဂဝိရာဂစသော ပါဠိ တော် ၉-ပုဒ်တို့အရ နိဗ္ဗာန်ကိုယူရခြင်း၏ အကြောင်းသကတ် အကျယ်ကို အသီးသီးဖွင့်ပြသည်။ စာမျက်နှာ ၁၈၄။ ဝိသံယုတ္တံ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနန္တိ ဝုစ္စတီတိ-၌ နောက်ဆုံး ဣတိ သဒ္ဒါကား နိဂမနဇောတက ဣတိသဒ္ဒါ ဖြစ်သည်။ ယင်းဣတိသဒ္ဒါကို ရှု၍ နိဗ္ဗာနဥ္စိစသောဝါကျကို ဝိတ္ထာရဟု မှတ်ရာ၏။

စ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ဆရာသည် င-ဝါကျဖြင့် ရာဂဝိရာဂဟူ၍လည်းကောင်း မဒနိမ္မဒ-နာယ ဟူ၍လည်းကောင်း ဟောတော်မူအပ်သော်လည်း နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာသာ လျှင်တည်း ဟူသော အနက်ကို မှတ်သားအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။(င-ဝါကျ ကို ဘာသာပြန်၍ ဌပနာထားသည်။) အဘယ့်ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရာဂ ဝိရာဂဟုဆိုအပ်သနည်း။ (စ-ဝါကျ၌ ယသ္မာ တသ္မာကိုပယ်၍ ကသ္မာ အစားထိုးကာ "ကသ္မာ နိဗ္ဗာနံ ရာဂဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ"-ဟု ပုစ္ဆာထုတ်။) နိဗ္ဗာန်ကို ရာဂဝိရာဂဟုဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြဆိုပြီလော။ (ယသ္မာ

F.29 A

http://www.dhammadownload.com

နောက်၊ တသ္မာရောက်သော်၊ ရှေ့နောက်မျှော်၊ အာဘော်အကြောင်းပြ သတည်း–နှင့်အညီ၊ အရာ ဌာနသို့လိုက်၍ ရှေ့နောက်မျှော်ကာ အာဘော် ထားသည်။)ဤသို့–ကြောင့် စ–ဝါကျကိုမိန့်။

ကား–စ–ဝါကျဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ စွဲ၍ ရာဂ၏ မဖြစ်ခြင်း ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရာဂဝိရာဂဟု ဆိုအပ်သောဟု အကြောင်းအကျယ်ကို ငါ ပြဆို၏ ဟူလို။

စ–ဝါကျတွင် နိဗ္ဗာနဥ္စ–လ–န ဟောတိကား အနိယမဝါကျ။ တသ္မာ–လ ဝုစ္စတိကား နိယမဝါကျ။ နိဗ္ဗာနဥ္စ–လ–ဝုစ္စတိကား အနိယမ နိယမ–၂–ပါး စုံသောကြောင့် ဥတ္တမဝါကျ။ ရာဂဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိကား ဖလဝါကျ။ နိဗ္ဗနဥ္စ–လ–တသ္မာကား ကာရဏ ဝါကျ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

သရာဂ။ ။ရာဂေန သဟ ယောဝတ္တတီတိ(ယော မေထုနဓမ္မော၊ သည်။ ရာဂေန၊ နှင့်။ သဟ၊ တကွ။ ဝတ္တတိ၊ ၏။ ဣတိ သော သရာဂေါ။) သဟ ပုဗ္ဗပဒ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်။ သဟ+ရာဂ+ယ။

သဟရာဂဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ပုဒ်လုံး အရကား ရာဂနှင့်တကွ ဖြစ် ခြင်း သဟဝတ္တန ဘောဂုဏ်ရ၏။ ယင်း၏ မေထုန်အကျင့်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။ ယ–အရကား ရာဂနှင့် တကွဖြစ်သော မေထုန်အကျင့်ရ၏။

တနည်း။ ။သဟရာဂ–အရကား တကွဖြစ်သော ရာဂသည် မှချ။ ယင်းတကွဖြစ်သော ရာဂ၏ မေထုန်နှင့် သဟဇာတ, ပကတူပနိဿယ အကြောင်းအကျိုးစပ်။ ယ–အရ ထို–သော ရာဂနှင့် တကွဖြစ်သော မေထုန် အကျင့်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ။ ပထမ။ ၄၇–သဝိတက္ကပုဒ်ဉာဏ်ကောက်ကြည့်။

နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရနိဗ္ဗာနအဖွင့်

လော့ကုတ္တရနိဗ္ဗာနန္တိ (ဣမိနာ ပဒေန၊ ဤပုဒ်ဖြင့်) ဝိရာဂါယာ (ရာဂ ကင်းခြင်းငှာ) တိအာဒိနာ (စသည်ဖြင့်) ဝုတ္တကိလေသက္ခယ နိဗ္ဗာနတော။ (ဟောအပ်ပြီးသော ကိလေသာ ကုန်ခြင်းဟူသော နိဗ္ဗာန်၊ ဝါ–ကိလေသာကုန် ခြင်းမျှကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သော) နိဗ္ဗာန်မှ။ ဝိသေသေတိ၊ အထူးပြု၏။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။

http://www.dhammadownload.com

ဆိုလိုသည်မှာ—ရာဂဝိရာဂ စသော ၉-ပုဒ်မှာ ဝိရာဂါယ၊ ရာဂကင်းခြင်းငှာ-စသည်ကဲ့သို့ ရာဂကင်းခြင်း(ရာဂက္ခယ)၊ ဒေါသကင်းခြင်း(ဒေါသက္ခယ)၊ မောဟ ကင်းခြင်း (မောဟက္ခယ)မျှကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ လောကမှ လွန်မြောက် ပြီးသော နိဗ္ဗာန် (လောကုတ္တရ နိဗ္ဗာန်) ကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု သိစေလိုသဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရနိဗ္ဗာနမေဝ-ဟု ဖွင့်သည် ဖြစ်ကြောင်းကို ဝိမတိ ဆရာဆိုသည်။

နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရနိဗ္ဗာန မေဝ ါတိ သင်္ခါရေဟိ နိက္ခန္တံ ဝိဝိတ္တံ၊ တတော ဧဝ လောကတော ဥတ္တိဏ္ဏတ္တာ လောကုတ္တရံ နိဗ္ဗာနံ၊ သာရတ္ထ၊ ၂၊၁၆။—၌ သင်္ခါရေဟိ နိက္ခန္တံ ဝိဝိတ္တံ-ဖြင့် နိဗ္ဗတ္တိတပုဒ်၏ အဓိပ္ပာယတ္ထ ကို ဖွင့်ပြသည်။ သဒ္ဒတ္ထကို ဖွင့်ပြသည်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗတ္တိတ=သင်္ခါရတို့မှ ထွက်မြောက်ကင်းဆိတ်သော-ဟု အနက်ပေး။

နိဗ္ဗတ္တိတပရမတ္ထဝသေနာတိ ပညတ္တိတော ဝိသုံ ဥဒ္ဓဋံပရမတ္ထဝသေန။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၂၁-၌ ပညတ္တိတော ဝိသုံ ဥဒ္ဓဋံ-ဖြင့် နိဗ္ဗတ္တိတပုဒ်၏ အဓိပ္ပာယတ္ထကို ဖွင့်ပြသည်။ ဤအလို နိဗ္ဗတ္တိတပုဒ်ကို ပညတ်မှ အသီးထုတ်အပ်သော ဟု အနက်ပေး။

နိဗ္ဗတ္တိတပုဒ်ကို သဒ္ဒါရေးအားဖြင့် နိဝတ္တိတမှ ပြောင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်ဟု ကြံရမည်။ နိဝတ္တိတ=နိဗ္ဗတ္တိတ=နစ်စေအပ်၏။ နိဗ္ဗတ္တိယတီတိနိဗ္ဗတ္တိတံ။ နိဗ္ဗတ္တိယတိ၊ နစ်စေအပ်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ၊ သင်္ခါရတို့မှ ထွက်မြောက်ကင်းဆိတ်၏။ (သာရတ္ထ။) ဝါ၊ ပညတ်မှ အသီးထုတ်အပ်၏။ (မဏိဉ္ဇူ။) ဣတိ တံ နိဗ္ဗတ္တိတံ—ဟု ဝိဂ္ဂဟအနက် မှတ်သားရာ၏။ နိ+ဝတ္တ (တနည်း—ဝတု) ဟ-ပစ္စည်း။ ကာရိုက်ငုပ်။

လောကုတ္တရ။ ။ဥတ္တိဏ္ဏန္တိ ဥတ္တရံ။ လောကတော ဥတ္တရံ လောကုတ္တရံ။ လောကုတ္တရဉ္စ တံ နိဗ္ဗာနဉ္စာတိ လောကုတ္တရနိဗ္ဗာနံ။ နိဗ္ဗတ္တိတဉ္စ တံ လောကုတ္တရ နိဗ္ဗာနဉ္စာတိ နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရ နိဗ္ဗာနံ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ တသ္မိံ—ဖြင့် တတ္ထ၌ ထ-ပစ္စည်းသည် ကံ အနက်ကို မဟော၊ သတ္တမီအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘာဝိနီ။)

မှတ်ချက်။ ။တသ္မိန္တိဓမ္မေ၊ ဧဝံ ဝိရာဂါယ ဒေသိတေ သတီတိ အတ္ထော။ နာမာတိ ဂရဟာယံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃-အလို၊ တသ္မိံ၌ သ္မိံဝိဘတ် လက္ခဏ အနက်ပေး။ နာမသဒ္ဒါ ဂရဟာအနက်ဟောနိပါတ်။နာမသဒ္ဒါကို စေတေဿသိ

http://www.dhammadownload.com

နာမဟု တွဲ၍အနက်ပေး။ ယင်း နာမသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အနာဂတ် ဝိဘတ်သည် အတိတ်ကာလ၌ သက်သည်။ "နာမေ ဂရဟာ ဝိမှယေသု" (မောဂ်၊ ၆။ ၃၁၁)ကိုကြည့်။

ခ-ဝါကျ၌ သဟ ရာဂေန ဝတ္တမာနာယ-ဖြင့် သရာဂါယ ပုဒ်ကို ရာဂေန သဟ ယော ဝတ္တတီတိ သရာဂေါ ဟု သဟပုဗ္ဗပဒ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ သ-သဒ္ဒါသည် သန္တ သမာနသဒ္ဒါတို့၏ ကာရိယမဟုတ်၊ သဟနိပါတ်ပုဒ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ယင်းသ-သဒ္ဒါ၏ သဟတ္ထကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂယသ။
၃။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။

ခ-ဝါကျ၌ ကပ္ပေဿသိ-ဖြင့် စေတေဿသိ၌ စိတ ဓာတ်သည် သဋ္ဌေတနာ အနက်ကိုမဟော၊ ဝိမိအနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

† စိတိ သဋ္ဌေတနေ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၀၇။

† ကပ္ပဝိမိမှိ၊ ကပ္ပဝိတက္ကေ ဝိမိမှိ ဆေဒနေ စ။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၃၂၃။

ခ-ဝါကျ၌ ပကပ္ပေဿသိ-ဖြင့် 'သ-ဥပသဂ္ဂေါပိ အနုပသဂ္ဂေါ ဝိယ ဓာတု အတ္ထံဝဒတိ"ဟူသော ပရိဘာသာ အရ ဥပသာရရှိသော ဓာတ်သည်လည်း ဥပသာရကင်းသော ဓာတ်ကဲ့သို့ ဓာတ်အနက်ကို ဟောနိုင်၏ ဟု သိစေလိုသောကြောင့် ကပ္ပေဿသိ-ဟူသော အနုပသဂ္ဂပဒ (ဥပသာရ ကင်းသော ပုဒ်)ကို ပကပ္ပေဿသိ ဟူသော သ-ဥပသဂ္ဂပဒ (ဥပသာရရှိသော ပုဒ်)ဖြင့် ဖွင့်သတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ မေထုနဓမ္မာယ-ဖြင့် သရာဂါယအရ မေထုန်တရားကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ သရာဂါယ၌ အာယကို ထေဒတ္ထ ဖွင့်ရာတွင် အာဒေသ်ကို ဝိရာဂတ္ထာယ စသည် မှီးလေ။

ခ-ဝါကျ၌ ဝါယမိဿသိ-ဖြင့် ပကပ္ပေဿသိ ၌ ကပ္ပဓာတ်သည် အားထုတ်ခြင်း (ဝါယမ) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

တနည်း။ ။ဝါယမိဿသိ-ဖြင့် စေတေဿသိ ဟု ဆိုရာ၌ စေတနာကို မယူရ၊ ဝီရိယကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ပုန-လ-ဝုတ္တာနိဖြင့် ရာဂဝိရာဂစသော ၉-ပုဒ် အရ ကိလေသက္ခယ နိဗ္ဗာန်ကို မယူရ၊ နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရာ နိဗ္ဗာန်ကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

၈-ဝါကျ၌ နိဗ္ဗာနတ္ထာယဖြင့် ရာဂဝိရာဂ စသော ၉-ပုဒ်တို့၌ အာယသဒ္ဒါ၏ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ တာဒတ္ထသမ္ဗန္ဓါနိ၌ သက်သည်-တို့လည်းကောင်း[၂]၊ ရာဂဝိရာဂ စသော ၉-ပုဒ်အရ ကိလေသက္ခယ နိဗ္ဗာန်ကို မယူရ၊ လောကုတ္တရ နိဗ္ဗာန်ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။

စ-ဝါကျ၌ ရာဂေါ ဝိရဇ္ဇတိ-ဖြင့် ရာဂဝိရာဂ ပုဒ်ကို ရာဂေါ ဝိရဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ရာဂဝိရာဂေါ ဟု အဓိကရဏသာဓနေ ကိတန္တတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝိရာဂေါ၌ ရန္ဓဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ယင်းရန္ဓဓာတ်၏ ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဏပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယဓာတုပဒ။
၃။ ဘာဝတ္ထ၊ ၄။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊

မှတ်ချက်။ ။လဟုကနည်း အာဘော်ထည်း။ ဂရုကနည်းအာဘော်ကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ရာ၏။

တနည်း။ ။စ-ဝါကျ၌ ရာဂေါ ဝိရဇ္ဇတိ-ဖြင့် ဝိရာဂေါပုဒ်ကို ဝိရဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ဝိရာဂေါဟု အဓိကရဏသာဓနေဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ရာဂနှင့် ဝိရာဂကို ရာဂဿ ဝိရာဂေါ ရာဂဝိရာဂေါဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ဝိရာဂေါ၌ ရန္ဓဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ယင်းရန္ဓဓာတ်၏ ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ်၏အဖြစ်-ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊
၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၄။ ဒုတိယဓာတုပဒ၊ ၅။ ဘာဝတ္ထ၊

ရာဂဝိရာဂဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

ဝိရဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ဝိရာဂေါ။ ဝိ ပုဗ္ဗ ရန္ဓ+ဏ။(ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနေ၊ ၌။ ရာဂေါ ဝိရဇ္ဇတိ န ယောတိ ဣတိ တံ ဝိရာဂေါ။)

ဝိ-ဥပသာရ အရကား ဓာတွတ္ထဗာဓက ဘောဂုဏ်ရ၏။

ကတ္တုဋ္ဌ-အရ ရာဂ၏မရှိခြင်း၊ရာဂကင်းခြင်းဟုဆိုအပ်သောရာဂ၏အဘာဝ သည်မုချ။ အဓိကရဏတ္ထ အရ-နိဗ္ဗာန်၏ ရာဂဝိရာဂဘောဂုဏ်ရ၏။ ဏပစ္စည်း၏အရကား နိဗ္ဗာန်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ရာဂံသ ဝိရာဂေါ ရာဂဝိရာဂေါ။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ (ရာဂဿ၊ ရာဂ၏။ ဝိရာဂေါ၊ ကင်းရာဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်။)

ရာဂအရ ရာဂဒြပ်သည်မှချ။ ယင်းရာဂဒြပ်၏ နိဗ္ဗာန်နှင့် အဘာ၀ ဘာ၀ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ရာဂဝိရာဂဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရ ကား ထို-သော ရာဂကင်းရာနိဗ္ဗာန်ရ၏။

စ-ဝါကျ၌ နှ ဝုဟာတိ-ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍ ရာဂသည် တပ်မက်ခြင်းကင်း၏ဟူသည် ယင်းရာဂ မဖြစ်ပေါ်လာတော့ခြင်းကို ဆိုသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာ၀တ္ထ။)

စ-ဝါကျ၌ တံ အာဂမ္မ အာရဗ္ဘ ပဋိစ္စဖြင့် အရိယာမဂ်သည်သာ ရာဂ စသည်ကို ပယ်သတ်နိုင်သောကြောင့် ရာဂဝိရာဂဟု ခေါ်နိုင်သော်လည်း ဥပစာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရာဂဝိရာဂဟု ဆိုသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာ၀တ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အာဂမ္မာတိ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ အရိယမဂ္ဂံ အာရမ္မဏ ပစ္စယဘာ၀ဟေတု-ဟူသော သာရတ္ထအဖွင့်အညီ ဥပစာအဖြစ်ဖြင့် အာဘော် ဖော်သည်။

စ-ဝါကျ၌ နိဗ္ဗာနံ ရာဂဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ (နိဗ္ဗာနဥ္စ-ဝါကျ၌ နိဗ္ဗာနံကို ဝါကျအဆုံး ဝုစ္စတိမှာစပ်၍ အာဘော်ဖော်သည်။ -ဖြင့် ရာဂဝိရာဂ အရမှာ မှုချအားဖြင့် အရိယာမဂ် ဖြစ်သော်လည်း ဖလူပစာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ယူရ မည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မေထုန၊ မေစုန။ ။မိထုနာနံ ဣဒံ မေထုနံ=ဟု ဝစနတ္ထပြု။မိထုနပုဒ် ဣဒံ တဒ္ဓိတ်၌ ဏပစ္စည်း၊ မိ၌ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၍ "မေထုန" ဟု ပြီးသောကြောင့် "မေထုန" ပါဠ်သာ သင့်သည်။ (ဤကား အကျဉ်းချုပ် အဖြေတည်း။ အကျယ်ကိုဆက်လက်ရှုလေ။)

ဝိမတိဋီကာ၌ မေထုနသဒ္ဒါကား ဥဘယသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်။ (တနည်း) သဒိသသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်ဟု ဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သာရတ္ထဋီကာ ၌ မိထုနာနံ ဣဒံ မေထုနံဟု ဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခဒ်ဋီ၌လည်း မိထုနာနံ ဣတ္ထိပုရိသာနံ သမာနစ္ဆန္ဒာနံ အာစာရော မေထုနံဟု ဖွင့်ပြသော ကြောင့် မေထုန ပါဠ်သာသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂-နှင့် ယဝ်းဋီကာများကိုရှုလေ။

---

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့် ဥပစာ

ရာဂဝိရာဂ။ ။အာရမ္မဏိကအကျိုးဖြစ်သော အရိယာမဂ်၏ ရာဂဝိရာဂ ဟူသော အမည်ကို အာရုံအကြောင်းဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌ တင်စား၍ အာရုံ အကြောင်းဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်ကို ရာဂဝိရာဂဟု ဆိုသောကြောင့်ဖလူပစာ။(အဓိနာ ဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ကြွင်း မဒနိမ္မဒန-အစ နိရောဓအဆုံးရှိသော ဂ-ပုဒ်တို့၌ လည်း ဖလူပစာ အဝိနာဘာဝနည်းတင်လေ။

ရာဂဝိရာဂစသည်။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကိလေသက္ခယနိဗ္ဗာန်, လော-ကုတ္တရာနိဗ္ဗာန်တို့၏ ရာဂဝိရာဂစသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာ နိဗ္ဗာန်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာနိဗ္ဗာန်ကို ရာဂဝိရာဂစသည် ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်ဦး။)

မှတ်ချက်။ ။ပုန (ရာဂ) ဝိရာဂ ဒီနိ-လ-သန္ဒာယဝုတ္တာနိ-၌ သန္ဓာယ ဝုတ္တာနိကို ရှု၍ ဥပစာတင်သည်ဟု မှတ်ရာ၏။ဝုတ္တကိလေသက္ခယနိဗ္ဗာနတော ဝိသေသေတိဟူသော ဝိမတိအဖွင့်ကိုမျှော်လေ။

မဒနိမ္မဒနအဖွင့်

ယသ္မာပန-လ-မဒနိမ္မဒနန္တိ ဝုစ္စတိ-ကား ရာဂဝိရာဂပုဒ်၏ အကျယ်အဖွင့် ဟူသောအဖို့မှ တမျိုးတပါးသော မဒနိမ္မဒပုဒ်၏ အကျယ် အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် "ပက္ခန္တရ" ဝါကျ။ ထို-၍ နိဗ္ဗာနဉ္စ-လ-ရာဂဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိဝါကျသည် ရာဂဝိရာဂ၏ အကျယ်အဖွင့်ဟူသော အဖို့ကို ဖွင့်ပြခဲ့သော ကြောင့် "ပက္ခ"ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။နိဗ္ဗာနဉ္စ-လ-တိ၊ ၁၀၄-ဝိသံယုတ္တံ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနန္တိ ဝုစ္စတိတိ-တိုင်အောင် ဝိတ္ထာရဝါကျဟူသော သစ်တုံးရှည်တစ်တုံးကို ကိုးဝါကျ ကိုးပိုင်းပိုင်းလိုက်ရာ တဝါကျနှင့်တဝါကျ (တပိုင်းနှင့်တပိုင်း)ပိဏ္ဍတ္ထ(အကျဉ်း ချုပ်အဓိပ္ပာယ်) မတူကွဲလွဲသဖြင့် တဝါကျနှင့် တဝါကျ ပက္ခ ပက္ခန္တရဖြစ် သည်ဟုမှတ်။ ပေါင်းပြီးစိတ်ပြ၊ ပက္ခန္တရဟူသည် ဤဝါကျမျိုးပင်။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

မဒါ နိမ္မဒါ ဟောန္တိ-ဖြင့် မဒနိမ္မဒနပုဒ်ကို မဒါ နိမ္မဒီယန္တိ ဧတ္ထ အမဒဘာဝံ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တီတိ မဒနိမ္မဒနေ-ဟု အဓိကရဏသာဓနကိတန္တသမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယုပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက် သည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ သိစေသည်။ (လဟုကနည်းအာဘော်။)

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်ပဒတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။မဒါ နိမ္မဒါ ဟောန္တိ-ဖြင့် နိမ္မဒနေဝပုဒ်ကို နိမ္မဒီယန္တိ ဧတ္တာတိ နိမ္မဒနေဝှု အဓိကရဏသာဓနေဝစနတ္တ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ယ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ မဒနှင့်နိဒမ္မနကို မဒ နို့ နိမ္မဒနေဝ မဒနိမ္မဒနေဝဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။ (ဂရုကနည်းအာဘော်။)

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယဋ္ဌ။
၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၄။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။မဒ နိမ္မဒီယန္တိ ဧတ္ထ အမဒဘာဝံ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တီတိ မဒ နိမ္မဒနေဝ-ဟု သာရတ္ထဖွင့်ရာ၌ အမဒဘာဝံ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တိဖြင့် နိမ္မဒီယန္တိ ကြိယာသည် ကမ္မရုပ်မဟုတ်၊ ကတ္တုရုပ်ဟုပြသည်။ နိမ္မဒဟူသော နာမ်ပုဒ် နောက်၌ ဓာတုရူပ "ဤယ" ပစ္စည်း၊ အန္တိဝိဘတ်ဖြင့် နိမ္မဒီယန္တိ-ဟု ရုပ်ပြီး သည်။ ဧတ္ထ၊ ဤနိဗ္ဗာန်၌။ မဒါ၊ မာန်ယစ်ခြင်းတို့သည်။ နိမ္မဒီယန္တိ အမဒ ဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ။ ယစ်ခြင်းကင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏။ နိမ္မဒီယန္တိ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ ဣတိ တံ မဒနိမ္မဒနေဝ-ဟု အနက်ပေး။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

နိမ္မဒနေဝ။ ။နိမ္မဒီယန္တိ ဧတ္ထာတိ နိမ္မဒနေဝ။ အဓိကရဏသာဓန။ နိပုဗ္ဗ+မဒ+ယ။

နိ-ဥပသာရ အရကား ဝိဂတဘောဂတ်ရ၏။(နိမ္မဒါတိ ဝိဂတမဒဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇—အဖွင့်ကို ရှု၍ ဝိဂတဘောဂတ်ကောက်သည်။)

မဒဓာတ်အရ ကတ္တုငွကား မာန်မာန တရားတို့၏ မရှိခြင်း အဘာဝ ရ၏။

အဓိကရဏတ္ထ-ကား နိဗ္ဗာန်၏ အမဒ နိမ္မဒ (မာန်မာနမရှိခြင်း) သတ္တိရ၏။ ယ-ပစ္စည်း အရကား နိဗ္ဗာန်ရ၏။

မဒနိမ္မန။ ။မဒ နို့ နိမ္မဒနေဝ မဒနိမ္မဒနေဝ ဟု တွဲ၍လ။ ရာဂဝိရာဂ ပုဒ်ကို မှီး၍ ဉာဏ်ကောက်။

နိမ္မဒါကို အမဒါ ဟု ဖွင့်သဖြင့် နိမ္မဒါ၌ နိသဒ္ဒါသည် နိဿေသ စသော အနက်ကို မဟော၊ ဝိဂတအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂ-လိင်္ဂတ္ထ။)

† နိမ္မဒါ တိ ဝိဂတမဒ ဘာဝေါ။ ဣမမေဝ ဟိ အတ္ထံ ဒဿေတုံ အမဒါတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇။

မာနမဒပုရိသမဒါဒယော-ဖြင့် မဒ အရ မာနမဒ၊ ပုရိသမဒ စသည်တို့ကို ယူရမည်, ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

မာနမဒ

မာနမဒ။ ။မဇ္ဇတီတိ မဒေါ။ မာနော ယေဝ မာနမဒေါ ဟု တွဲ။

† ဥပ္ပဇ္ဇနကမာနောယေဝ မဒဇနနတ္ထေန မဒေါတိ မာနမဒေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။

ပုရိသမဒ။ ။"အဟံ ပုရိသော"တိ မဒေါ ပုရိသမဒေါ။ (ငါယောကျ်ားဟု ဖြစ်သော မာန်။)

† ပုရိသမဒေါ ဝုစ္စတိ ပုရိသမာနော။ အဟံ ပုရိသောတိ ဥပ္ပဇ္ဇနကမာနော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိနသဿန္တိ-ဖြင့် မာန်ယစ်ခြင်းကင်းကုန်၏ ဟူသည် မာန် မာနတရားတို့ ပျက်စီးခြင်းကိုပင် ဆိုသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ယသ္မာ ဝန တံ အာဂမ္မ စသည်၌ အာဘော်နှင့်ဥပစာကို ရာဂဝိရာဂအတိုင်း သိလေ။

ပိပါသဝိနယအဖွင့်

ကာမပိပါသံ ဝိနယံ ယာတိ–ဖြင့် ပိပါသဝိနယ ပုဒ်ကို ပိပါသံ ဝိနေတိ တြောတိ ပိပါသဝိနယော–ဟု အဓိကရဏသာဓန ကိတန္တသမာသ်၊ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနၱ၌သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ပိပါသ အရ ရေမွတ်သိပ်ခြင်း ဥဒကပိပါသ စသည်ကို မယူရ။ ကာမဂုဏ်မွတ်သိပ်ခြင်း ကာမပိပါသကို ယူရမည် ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။ (လဟုကနည်း။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိမေယျတ္ထ။

တနည်း။ ။ကာမပိပါသံ ဝိနယံ ယာတိ-ဖြင့် ဝိနယောပုဒ်ကို ဝိနေတိ တြောတိ ဝိနယော–ဟုအဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနၱ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပိပါသနှင့် ဝိနယကို ပိပါသာယ ဝိနယော ပိပါသ ဝိနယောဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၃။ အဘိမေယျတ္ထ။

အဇ္ဈတ္တံ-ဖြင့် ဝိနယံ သဒ္ဒါသည် ပျက်စီး ချုပ်ပျောက်ခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

သဗ္ဗာပိ-ဖြင့် အလုံးစုံသော ကာမတဏှာ,အသီးသီးသော ကာမတဏှာသည် ပျက်စီးချုပ်ပျောက်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သဗ္ဗာပိ၌ အပေါင်း၏နေ့ခင်ထိုင်သော ပိသဒ္ဒါဖြင့် အစိတ် အစိတ်ကိုဆည်းသည်။

မှတ်ချက်။ ။ယသ္မာ စ တံ အာဂမ္မ—ဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘော် ဥပစာ စသည်ကို ရာဂဝိရာဂအတိုင်း သိလေ။

ကာမပိပါသ

ကာမပိပါသာ။ ။ပါတုမိစ္ဆာ ပိပါသာ။ ကာမာနံ ပိပါသာ ကာမ ပိပါသာ။ကာမာနံ၊ ကာမဂုဏ်တို့ကို။ ပိပါသာ၊ သောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိခြင်း။ (မွတ်သိပ်ခြင်း)။ ကာမပိပါသာ-လ-(မွတ်သိပ်ခြင်း) ကာမတဏှာရ၏။

† ကာမပိပါသာတိ ကာမာနံ ပါတုကမျတာ၊ ကာမတဏှာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇။

အာလယသမုဂ္ဃါတ အဖွင့်

ပဉ္စ ကာမဂုဏာလယာ သမုဂ္ဃါတံ ဂစ္ဆန္တိ-ဖြင့် အာလယ သမုဂ္ဃါတောပုဒ်ကို အာလယေ သမူဟနတိ ဧတ္ထာတိ အာလယသမုဂ္ဃါတောဟု အဓိကရဏ သာဓနဝိဂ္ဂဟ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အာလယ အရ ကာမဂုဏ် ငါးပါးကို ယူရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။ (လဟုကနည်း အာဘော်။)

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

တနည်း။ ။ပဉ္စ-လ-ဂစ္ဆန္တိ-ဖြင့် သမုဂ္ဃါတောပုဒ်ကို သမူဟနတိ ဧတ္ထာတိ သမုဂ္ဃါတော-ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏ သာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊အာလယနှင့် သမုဂ္ဃါတကို အာလယာနံ သမုဂ္ဃါတော အလယသမုဂ္ဃါတောဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝိဂ္ဂဟ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အာလယ-အရ ကာမဂုဏ် ငါးပါးကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။ (ဂရုကနည်း အာဘော်။)

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၄။ အဘိဓေယျဋ္ဌ၊

မှတ်ချက်။ ။ယသ္မာ ပန တံ အာဂမ္မဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘော်ကို ရှေးနည်းအတိုင်းသိလေ။အာလယသမုဂ္ဃါတော ပါဠိတော်၌ အာလယပုဒ်ကို

http://www.dhammadownload.com

အဋ္ဌကထာက ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ–ဟုဖွင့်သည်။ ယင်းကို သာရတ္ထဆရာက (က) အာလီယန္တိ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝိယန္တီတိ အာလယာ၊ ပဉ္စကာမဂု–ဏာတိ အာဟ "ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ"တိ(သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇။)ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းအလို"အာလယ"ပုဒ်ကို အာလီယန္တီတိ အာလယာဟု ကမ္မသာဓ်ပြု။

ဉာဏ်ကောက်

အာလီယန္တိ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝိယန္တီတိ အာလယာ။ (ယေ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ၊ တို့ကို။ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ အာလီယန္တိ၊ မှီဝဲအပ်ကုန်၏။ ဣတိ တေ အာလယာ။) အာပုဗ္ဗ+လီဓာတ်+ဏ–ပစ္စည်း။

အာ–အရကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဘောဂုဏ်ရ၏။ (လီ သိလေသနေ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၅၄)ဟု ဆိုရာ လီဓာတ်သည် သိလေသန (=ကပ်ငြိခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌ အာ–ဥပသာရက အထူးပြုသဖြင့် သေဝနအနက်ကို ဟောသည်။ သို့ဖြစ်၍ အာ–အရ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဘောဂုဏ်ကို ကောက်သည်။)

လီဓာတ်အရ ကတ္တုဇ္ဈ–ကား ကာမဂုဏ်ကို မှီဝဲသောပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကာမတဏှာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထကြိယာ အရကား ထို–အားတပ်သော ကာမဂုဏ် ငါးပါး၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏ–ပစ္စည်းအရကား ထို–မှတ်အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးရ၏။

ကာဂုမဏာ ဝေ အာလယာ ကာမဂုဏာလယာဟု ကမ္မဓာရယ်တွဲပါ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပဉ္စ၊ ငါးပါးကုန်သော။ ကာမ ဂုဏာလယာ။ မှီဝဲအပ်ကုန်သော ကာမဂုဏ်တို့သည်။ ဝါ–ကာမဂုဏ်ဟု ဆိုအပ်သော မှီဝဲ အပ်သော တရားတို့သည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၏ ပဉ္စ ကာမဂုဏာလယာ ဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော ဆန္ဒရာဂ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော ဆန္ဒရာဂကို ပဉ္စ ကာမဂုဏာလယာဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ပဉ္စ–လ–သမုဋ္ဌါတံ ဂစ္ဆန္တီဟု ဆိုရာ၌ ရုပ်သည် အပဟာ တဗ္ဗဖြစ်၍ မပယ်သတ်နိုင်၊ ကာမဂုဏ်တရား၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂကို သာ ပယ်သတ်နိုင်သည်။

http://www.dhammadownload.com

† ပဥ္စသု ဟိ ကာမဂုဏေသု ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေနေဝ ပဥ္စကာမဂုဏာပိ ပဟီနာ နာမ ဟောန္တိ တေနေဝ "ယော ဘိက္ခုဝေ ရူပေသု ဆန္ဒရာဂေါ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇။

သာရတ္ထဒုတိယဝိကပ်

(ခ) ပဥ္စသု ကာမဂုဏေသု ဝါ အာလယာ ပဥ္စကာမဂုဏာလယာ။ အာလီယန္တိ အလ္လီယန္တိ အာဘိရမနဝသေန သေဝန္တီတိ အာလယာတိ ဟိ တဏှာဝိစရိတာနံ အဓိဝစနံ။ ယင်းသာရတ္ထအလို အောက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂဟပြုရာ၏။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အာလီယန္တိ အလ္လီယန္တီတိ အာလယာ။ (ယာ ယော တဏှာဝိစရိတာယော၊ တို့သည်။ အာလီယန္တိ အလ္လီယန္တိ။ ကပ်ငြိတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တ‌ာ အာလယာ။) ကတ္တုသာဓန။ အာပုဗ္ဗ လီဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

အာ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်ရ၏။ လီဓာတ်၏ အရကား ကပ်ငြိတတ် (အလွန်မွေ့လျော်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် မှီဝဲတတ်)သော တဏှာဝိစရိုက်တို့၏ သတ္တိ လက္ခဏာ သဘာဝရ၏။

ဏ-ပစ္စည်းအရကား သတ္တိမန္တ လက္ခဏာဝန္တသဘာဝဝန္တဖြစ်သော တဏှာဝိစရိုက်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကတ္တုသာဓ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါဉာဏ်ကောက်။

ကာမဂုဏေသု အာလယာ ကာမဂုဏာလယာ။ (ကာမဂုဏေသု၊ တို့၌။ အာလယာ၊ ကပ်ငြိတတ်-လ-တဏှာဝိစရိုက်တို့တည်း။)ကာမဂုဏပုဒ်+အာလယပုဒ်။ သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။

ကာမဂုဏ-အရကား ကာမဂုဏ်တရားတို့ ဒြပ်ရ၏။ ယင်းတို့၏ တဏှာဝိစရိုက်တို့နှင့် အာရုံအာရမ္မဏိက အကြောင်းအကျိုးအဖြစ်ဖြင့်စပ်-ဌာနူပစာ။ သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို-မှတ်အပ်သော ကာမဂုဏ်တို့၌ ကပ်ငြိတတ် အလွန်မွေ့လျော်သည်၏အစွမ်းဖြင့် မှီဝဲတတ်ကုန်သော တဏှာဝိစရိုက်တို့ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပဥ္စ၊ ကုန်သော။ ကာမဂုဏာလယာ၊ ကာမဂုဏ်တို့၌ ကပ်ငြိတတ်(အလွန်မွေ့လျော်သည်၏အစွမ်းဖြင့် မှီဝဲတတ်)ကုန်သော တဏှာဝိစရိုက်တို့သည်။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထဋီကာ (က) ဝိကပ် (ခ) ဝိကပ်တွင် (က) ဝိကပ်အလို အလ္လီယန္တိကား ကမ္မရုပ်၊ ပဥ္စကာမဂုဏာလယာအရကား၊ ကာမဂုဏ်

http://www.dhammadownload.com

ငါးမါး။ ကာရဏ္ဍုပစာပုဒ်။ (ခ) ဝိကပ်အလို အလွိုယန္တိကား ကတ္တုရုပ်။ ပဥ္စကာမဂုဏာလယာအရကား တဏှာဝိစရိုက်ရှိ မုချပုဒ် (ဥပစာမရ) ဟု (က) ဝိကပ် (ခ) ဝိကပ်အထူးကို မှတ်ရာ၏။

ပါဠိတော် အနက်ယောဇနာ။ ။အာလယသမုဂ္ဃါတာယ။ မှိဝဲအပ်ကုန်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ကို ကောင်းစွာပယ်သတ်ရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။ **တနည်း**—ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ ကပ်ငြိတတ် (မွေ့လျော်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် မှိဝဲတတ်) ကုန်သောတဏှာဝိစရိုက်တို့ကို ကောင်းစွာပယ်သတ်ရာနိဗ္ဗာန် အကျိုးငှာ။

ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒေါ အဖွင့်

တေဘူမကဝဋ္ဋ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ-ဖြင့်ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒေါပုဒ်ကို ဝဋ္ဋံ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒေါဟု အဓိကရဏသာဓနကိတန္တသမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်း ကောင်း¹၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ဝဋ္ဋအရ တေဘူမကဝဋ်ကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်၊ (လဟုကနည်း။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။
၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။

တနည်း။ ။တေဘူမကဝဋ္ဋံ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိဖြင့် ဥပစ္ဆေဒေါပုဒ်ကို ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ဥပစ္ဆေဒေါဟု အဓိကရဏသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ဝဋ္ဋနှင့်ဥပစ္ဆေဒေါကို ဝဋ္ဋဿ ဥပစ္ဆေဒေါ ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒေါဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း³၊ ဝဋ္ဋအရ တေဘူမကဝဋ်ကို ယူရမည်-ကိုလည်း ကောင်း⁴ သိစေသည်။ (ဂရုကနည်း။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၄။ အဘိဓေယျတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒါယ၊ ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်တရား၏ ကင်းပြတ်ရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။

မှတ်ချက်။ ။ဝဋ္ဋူပစ္ဆေဒ တဏှာက္ခယတို့ကို ရာဂဝိရာဂနည်းမှီး၍ ညာသ်ကောက်ပါ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

တေဘူမက။ တေဘုမ္မက။ ။တိဿော ဘူမိယော တိဘူမံ။ (တိဘူမိဟူလိုလျက် ကွစ်သမာသန္တသုတ်ဖြင့် အ-ပြု။ အစုရတ္တံပြယ်ဂ်ကဲ့သို့ တိဘူမဟုရုပ်ပြီးသည်။)တိဘူမေ ပဝတ္တံ တေဘူမကံ။ တိဘူမပုဒ်+ကဏ်ပစ္စည်း။တိ၌ဣကိုဧဝုဒ္ဓိပြု။

http://www.dhammadownload.com

တေဘူမကံ ဝဋ္ဋံ တေဘူမကဝဋ္ဋံဟု အစိတ်အပေါင်း ဝစနတ္ထပြု၍ ပြီးသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မ-သံယုတ်ဆင့်ဖို့ရာ အကြောင်းမရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း တေဘူမကံပါဌ်သာသင့်သည်။

တေဘူမကဝဋ္ဋံမှတ်ဖွယ်

တေဘူမကဝဋ္ဋန္တိ တီသု ဘူမီသု ကမ္မကိလေသဝိပါက ဝတ္တနဋ္ဌေန ဝဋ္ဋံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇-၌ တီသု ဘူမီသုဖြင့် တိဿော ဘူမိယော တိဘူမံဟူသော ဝစနတ္ထ၊ တိဘူမေ ပဝတ္တံ တေဘူမကံဟူသော ဝစနတ္ထကိုပြ၍ ဝတ္တနဋ္ဌေန-ဖြင့် ဝတ္တတီတိ ဝဋ္ဋံ ဟူသော ဝစနတ္ထကိုပြသည်။ ကမ္မကိလေသဝိပါက-ဖြင့် ဝဋ္ဋ သရုပ်ကိုပြသည်။ သံဝဏ္ဏနာ တဝါကျလုံးဖြင့် တေဘူမကံ ဝဋ္ဋံ တေဘူမကဝဋ္ဋံ ဟူသော ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ကိုပြသည်။ ဤအလို တေဘူမကံဝဋ္ဋံ၊ ဘုံသုံးပါး တို့၌ဖြစ်သော (ကံကိလေသဝိပါက) ဝဋ်သည်-ဟုအနက်ပေး။

ဋီကာကျော်ဝါဒ။ ။တိဿော ဘူမိယော ဝုမဿာတိ တိဘူမံ၊ တိဘူမံ ယေဝ တေဘူမကံ။ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၃၂။) ယင်းအလို တိဘူမကား ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်။ တိဘူမံယေဝ တေဘူမကံဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌ ကဏ်ပစ္စည်းသက်။ ဤအလို တေဘူမကဝဋ္ဋံ၊ ဘုံသုံးပါးတို့ရှိသော ဝဋ်တရားဟု အနက်ပေး။

တဏှာက္ခယောအဖွင့်

တဏှာ ခယံ ဂစ္ဆတိဖြင့် တဏှက္ခယောပုဒ်ကို တဏှာ ခီယတိ ဧတ္ထာတိ တဏှာက္ခယောဟု အဓိကရဏသာဓနေ ကိတန္တဝစနတ္ထ ပြုရမည် - ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။(လဟုကနည်း။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

တနည်း။ ။တဏှာခယံ ဂစ္ဆတိဖြင့် ခီယတိ ဧတ္ထာတိ ခယောဟု အဓိကရဏ သာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တဏှာယ ခယော တဏှာက္ခယောဟု ဆဋ္ဌီ-တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ရာဂဝိရာဂပုဒ်ကို မှီး၍ ညှိကောက်ပါ။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

တဏှာက္ခယော။ တဏှက္ခယော။ ယာဝဇ္ဇေဂင်္ဂတ္တော ဝေဒနာက္ခန္ဓော- ၌ ဇီယာသဒ္ဒါ ဝေဒနာသဒ္ဒါတို့သည် ဒွေ ဂုတ္တိလိင်များဖြစ်ကြသည်။ ယင်းနိစ္စ

ဝုတ္တိလိဝ်ပုဒ်များနှင့် သမာသ်တွဲစပ်ရာတွင် ဇိယာ၌ အာကို အ-ရဿ၊ ဝေဒနာ၌ အာ-ကို အ-ရဿမပြုရသကဲ့သို့ ဤ၌ တဏှာသဒ္ဒါလည်း နိစ္စဝုတ္တိလိင်ပုဒ် ဖြစ်၍ "သမာသ်လယ်မှာ၊ ထိမြဲအာ၊ ရဿာမပြုရ" ဟူသောသဒ္ဒါစည်းကမ်း နှင့်အညီ အ-ရဿမပြုရသောကြောင့် တဏှာက္ခယော-ဟု ဏှာ၌ အာဒီဃနှင့် ရှိသောပါဠိသာ သင့်ပါသည်။

တဏှာ။ ။တသတိ ပါတုမိစ္ဆတိ ဧတာယာတိ တဏှာ။ (တသဓာတ်+ ဟ-ပစ္စည်း။ သ-ကို ဏ-ပြု။ ဏ-ကို ဟ-သို့ကပ်။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၂၃။)

သဗ္ဗသော တဏှာ ခယံ ဂစ္ဆတိ။ သဗ္ဗသော တဏှာ ခယံ ဂစ္ဆတိ။ တဏှာ ခယံဟု သမာသ်ရှိလျှင် ဂစ္ဆာတိ၏ ကတ္တားပျောက်သွားခြင်း၊ တဏှာပုဒ် သည် ခယံနှင့် သမ္ဗန္ဓဖြစ်၍ ဂစ္ဆတိနှင့် မဆက်မိတော့ခြင်း အပြစ်များရောက် ရသောကြောင့် တဏှာ ခယံဟု ဝါကျရှိသော ပါဠိသာသင့်သည်။ တဏှာက္ခယံ ဟု သမာသ်ရှိသောပါဠိကား မသင့်။

အနက်ယောဇနာ။ ။တဏှာက္ခယာယ၊တဏှာ၏ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

တဏှာက္ခယော၊ ။အစိတ်ဖြစ်သော တဏှာ၏ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်၏ တဏှာက္ခ- ယ ဟူသော အမည်ကို အပေါင်း ဖြစ်သော ကိလေသာ၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ကိလေသာ၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ကို တဏှာက္ခယော ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။နိဗ္ဗာန်မှာ တဏှာ တမျိုးတည်း၏ ကုန်ရာမဟုတ် တဏှာ (လောဘ)စသော ကိလေသာတို့၏ ကုန်ရာဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤသို့ နည်း ဥပစာ တင်ရသည်။ တဏှာက္ခယော၌ တဏှာ ပုဒ် သက်သက်ကို ခွဲ၍ တင် လျှင်လည်း ဧကဒေသူပစာပင်။ အစိတ်ဖြစ်သော တဏှာ၏ တဏှာ ဟူသော အမည်ကို အပေါင်း ဖြစ်သော ကိလေသာ၌ တင်စား၍ စသည်မျှသာထူး သည်။ တဏှာ ခယံ ဂစ္ဆတိ၌ တပုဏ်ဒ်၌လည်း အတူတူပင်၊ ရာဂဝိရာဂါယ ပုဒ်၌ ဖလူပစာ ရသကဲ့သို့ ဤ တဏှာက္ခယ ပုဒ်၌လည်း ဖလူပစာရသည်ကိုလည်း သတိရှိစေ။

ဝိရာဂပုဒ်အဖွင့်

ယသ္မာ ပန တံ အာဂမ္မ တဏှာ ဝိရဇ္ဇတိ-ဖြင့်(တဏှာကို ဝိဇ္ဇရတိ နှင့်တွဲ၍ အာဘော်ဖော်သည်။) ဝိရာဂေါပုဒ်ကို တဏှာ ဝိရဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ဝိရာဂေါဟု

အဓိကရဏသာဝနေ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏပ်စွည်း၏ အဓိက-ရဏ သာဝနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။

ဉာဉ်ကောက်

ဝိရဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ဝိရာဂေါ။ (ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနေ၊ ၌။ တဏှာ၊ သည်။ ဝိရဇ္ဇတိ ဣတိ တံ ဝိရာဂေါ။ အဓိကရဏ သာဓနေ။ ဝိ+ရဉ္ဇ။)

ဝိ-အရကား ဓာတွတ္ထဗာဓကေ ဥပသဂ္ဂဏ်ရ၏။ ရဉ္ဇဓာတ် အရကား တဏှာ၏ အဘာဝရ၏။ အဓိကရဏတ္ထကြိယာ အရကား နိဗ္ဗာန၏ တပ်ခြင်း ကင်းခြင်းဂုဏ်ရ၏။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား နိဗ္ဗာန်ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ဝိရာဂါယ။ ။တပ်ခြင်း ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။

နိရောဓပုဒ်အဖွင့်

ယသ္မာပန တံ အာဂမ္မ တဏှာ နိရုဇ္ဈတိ-ဖြင့်နိရောဓောပုဒ်ကို တဏှာနိရုဇ္ဈတိ ဧတ္ထာတိ နိရောဓောဟု အဓိကရဏသာဓနေဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။

အနက်ယောဇနာ။ ။နိရောဓာယ၊ တဏှာ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန် အကျိုးငှာ။

အာဘော်မှတ်ဖွယ်

ရာဂဝိရာဂ စသော ဂ-ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်၌ တံ အာဂမ္မဖြင့် အဓိကရဏသာဓ်ကိုပြသည်။ ထိုကြောင့် အောက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်နည်းကို မှတ်ရာ၏။

* ဓာတုပစ္စယ၊ ကိတ်ပဒကို၊ တံအာဂမ္မနှင့်၊ ဖွင့်၍ပြ၊ အဓိကရဏ သာဓနေ ကြံစရာ။ (သစ်)

ယသ္မာ ပနေတံ စတသော ယောနိယော၊ ပဉ္စ ဂတိယော-လ-တသ္မာ နိဗ္ဗာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဋ ၁၇၄။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဝါနန္တိလဒ္ဓဝေါဟာရာယ နိက္ခန္တတ္တဖြင့်-နိဗ္ဗာန် ပုဒ် ကို ဝါနတော နိက္ခန္တံ နိဗ္ဗာနံ ဟု ပဉ္စမီ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ နိဗ္ဗာန်၌ နိသဒ္ဒါသည် နိဿေသအနက် ကိုမဟော၊ နိက္ခန္တ အနက်ကိုဟော သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ နိဝါန ဟု ဆိုလိုလျက် နိဗ္ဗာန ဟု နိရုတ္တိနည်း ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၃။ တာဝဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

တဏှာယ-ဖြင့် ၀ါန အရ တဏှာကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တ။)

နိဿင့် ဖြင့် နိက္ခန္တ သဒ္ဒါသည် ထွက်မြောက်ခြင်း နိဿရ အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္တ။)

ဝိသံယုတ္တံဖြင့် တဏှာမှ ထွက်မြောက်၏ ဟူသည် အိမ်မှထွက်သွားခြင်း, တောထဲမှထွက်သွားခြင်း ကဲ့သို့ မဟုတ်၊ ယင် တဏှာနှင့် မယှဉ်ခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္တ။)

† နိက္ခမနဥ္စာ တဏှာယ ဝိသံယောဂေါ ဝေါတိ အာဟ, ဝိသံယုတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၀။

အနက်ယောဇနာ။ ။နိဗ္ဗာန်။ ၀ါန ဟု ဆိုအပ်သော တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ၀ါန ဟု ဆိုအပ်သော တဏှာနှင့် မယှဉ်ရာ နိဗ္ဗာန်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ဝိနနတော-ဖြင့် ၀ါနံ ပုဒ်ကို ဝိနတီတိ ၀ါနံဟုကတ္တုသာဓနဝစနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယု ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ၀ါနံ ၌ ဝီဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ယင်း ဝီဓာတ်၏ ကီယာဒိဂဏိကဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဓာတုပဒ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဝိနနတော ကား ၀ါ-ဓာတ် ကီယာဒိ နာပစ္စည်း ယု ပစ္စည်း တော ပစ္စည်း၊ ယင်းဖြင့် ၀ါန ပုဒ် ဝီဓာတ် ကတ္တုသာဓ်ဟု ပြသည်။ ၀ါန= ဝီ+ယု။ ဝီ+အန-ဖြင့် ၀ါနပြီးသည်။

အာဗန္ဓနတော သံသိဗ္ဗနတော-ဖြင့် ဝိနနတော၌ ဝီဓာတ်သည် တန္တသန္တာန ဟူသော အာဗန္ဓန=ဖွဲ့ခြင်း, သံသိဗ္ဗန=ချုပ်စပ်ခြင်း အနက်ကိုဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္တ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။နိဗ္ဗာန်၊ (လေးပါးကုန်သော ယောနိ၊ ငါးပါးကုန်သော ဂတိ ခုနစ်ပါးကုန်သော ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ကိုးပါးကုန်သော သတ္တာဝါသတို့ကို အပြန်ပြန်အထပ်ထပ် ဖြစ်ခြင်းငှာ ဖွဲ့တတ်ချုပ်စပ်တတ်သောကြောင့်-ဟိတ်) ၀ါနဟု ဆိုအပ်သောတဏှာမှ ထွက်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ၀ါနဟု ဆိုအပ်သောတဏှာနှင့် မယှဉ်ရာ။ နိဗ္ဗာန်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟ။ ။စတဿောယောနိယော-လ-နဝ စ သတ္တာဝါသေ အပရာပရဘာဝါယ ဝိနတိ (ဝိနာတိ) အာဗန္ဓတိ သံသိဗ္ဗတီတိ ၀ါနံ။

http://www.dhammadownload.com

ဓာတ်ပစ္စည်း

ဤဋ္ဌ၊ ဌ္ဌိ တို့အလို ဝါနကား ဝိဓာတ်+ယု ပစ္စည်း။ ဝါတိ အာရမ္မဏမီတိ ဝါနံ၊ သတ္တေသု ဝါတိ ပဝတ္တတီတိ ဝါနံ။ ဝိ သံသိဗ္ဗနေ ဝါ–စသည် သူ့စီအလို ဝါဓာတ်+ယုပစ္စည်း။ တနည်း။ ဝိဓာတ်+ယုပစ္စည်း။

(က) ကာမာနံ ပဟာနံအက္ခာတန္တိ–လ–ပဟာနံ ဝုတ္တံ။ (ခ) ကာမသညာနံ ပရိညာတိ–လ–တိဝိဓာပရိညာအက္ခာတာ။ (ဂ) ကာမပိပါသာနန္တိ–လ–ပါတဗျတာနံ။ (ဃ) ကာမေ ဝါ ပါတုမိစ္ဆာနံ။ (င) ကာမဝိတက္ကာနန္တိ ကာမုပသဥ္ဟိတာနံ ဝိတက္ကာနံ။ (စ) ကာမပရိဠာဟာနန္တိ–လ–အဇ္ဈောဒါဟာနံ။ ဋ္ဌ။ ၁၀၄။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဋ္ဌ ဝတ္ထုကာမာနံ ကိလေသကာမာနဥ္စ–ဖြင့်ကာမီယတီတိ ကာမော (ဝတ္ထုကာမ)၊ ကာမေတီတိ ကာမော (ကိလေသာကာမ)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကာမ အရ ဝတ္ထုကာမ ကိလေသာကာမတို့ကိုယူရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊ ကာမော စ ကာမော စ ကာမာဟု ဧကသေသ်တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္တ။ ၂။ အဘိဓာနတ္တ။

† ကာမာနံ ပဟာနန္တိ ဧတ္ထ ကာမဂ္ဂဟဏေန ကာမီယတေတိ ကာမော၊ ကာမေတီတိ ကာမောတိ ဒုဝိဓောပိ ကာမဿ သင်္ဂဟော ကတောတိ အာဟ ဝတ္ထုကာမာနံ ကိလေသကာမာနဥ္စ ပဟာနန္တိ။

မှတ်ချက်။ ။စ–သဒ္ဒါဖြင့်ဖွင့်လျှင် ဒွန်ကိုလည်းကောင်း ကမ္မဓာရယ်ကိုလည်းကောင်း ဧကသေသ်ကိုလည်းကောင်း ပြတတ်ရာ ဤကိလေသကာမာနဥ္စဋ္ဌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဧကသေသ်ကိုပြသည်။

ကာမာနံဋ္ဌ နည်းဥပစာ

ပြယုဂ်ကား–ကာမာနံ ပဟာနံဟူသည်တည်း။ ဤဋ္ဌ ကာမာနံ ဟူသော နည်းသည် ကာမသဒ္ဒါတစုကို ချေ၍ ကာမသဒ္ဒါ တခုကြွင်းပြုသောကြောင့် ဧကသေသနည်းမည်၏။

တနည်း။ ။အနက်ပြားလျက် သဒ္ဒါချင်းတူသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တခုတည်း ပြုသောနည်းသည် သာမညနိဒ္ဒေသနည်းမည်၏။ ပြယုဂ်ကား–ကာမာနံ ပဟာနံ တည်း။ ဤဋ္ဌ ကာမာနံ ဟူသောနည်းသည် ကာမာနံ၊ ဝတ္ထုကာမကိလေသာ

http://www.dhammadownload.com

ကာမတို့ကို။ ပဟာနံ။ ပယ်ခြင်းကို။ ဤသို့အနက်ပြားလျက် ကာမသဒ္ဒါချင်း တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တခုတည်း ညွှန်ပြသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း မည်၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ကာမာနံ၊ ဝတ္ထုကာမ ကိလေသာကာမတို့ကို။ က-ဝါကျ၌ ဝုတ္တံဖြင့် အက္ခာတံ၌ ခါဓာတ်၏ ပကထန=ပြောဆိုခြင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အာဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂]၊ အာပုဗ္ဗ ခါဓာတ် ဓာပစ္စည်း၊ ခါဓာတ်ဝယ် အသဒိသဒွေဘော် လာ။ ယင်းအသဒိသဒွေဘော် (သံယုတ်) ကြောင့် သံယောဂေ ပရေ ရဿတ္တံ ပရိဘာသာအရ အာကို အ-ရဿပြု၍ အက္ခာတံဟု ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်း ကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

† ခါ ပကထနေ ချာ စ။ နီတိ ဓာ။ ၁၇။

ခ-ဝါကျ၌ ဉာတ-လ-တိဝိဓာဖြင့် ပရိညာသုံးပါးသရုပ်ကို သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျဖြင့် ပိပါသ၌ ပါဓာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပိပါသအရ သုံးဆောင်ခံစားတတ်သော တဏှာကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကာမနှင့် ပိပါသာကို ကာမေသု ပိပါသာ ကာမပိပါသာဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ကာမေသုပါတဗျတာနံ။ ။အာရုံအကြောင်းဖြစ်သော သုဘစသော အခြင်းအရာတို့၏ ပါတဗျတာနံ ဟူသောအမည်ကို အာရမ္မဏိက အကျိုးဖြစ်သော သုဘစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ယူတတ်သော တဏှာတို့၌တင်စား၍ သုဘစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ယူတတ်သောတဏှာတို့ကို ပါတဗျတာနံ ဟုဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာသဒ္ဒါမည်၏။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ဝိသယမုခေန ဟေတ္ထ ဝိသယိနော ဂဟိတာဟူသော ဝိမတိ အဖွင့်ကို ထောက်၍ ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ သမုဋ္ဌါတံ ဂစ္ဆန္တိ, ဝတ္ထုကာမာနံ ပဟာနံတို့၌ ကာရဏူပစာရကြောင်း သိရာ၏။

† ကာမေသု ပါတဗျတာနန္တိ ဝတ္ထုကာမေသု ပါတဗျတာသင်္ခါတာနံ သုဘာဒိအာကာရာနံ တဒါကာရဂဟိတာနံ တဏှာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိသယမုခေန ဟေတ္ထ ဝိသယိနော ဂဟိကာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ကာမေသု၊ ဝတ္ထုကာမတို့၌။ ပါတဗျတာန်၊ သောက်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော သုဘာစသော အခြင်းအရာတို့ကို။ (မှချနက်။) သုဘာစသော အခြင်း အရာအားဖြင့် ယူတတ်ကုန်သော တဏှာတို့ကို။ (ဥပစာနက်။)

ဃ—ဝါကျဖြင့် ပိပါသာ၌ ပါဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သ-ပစ္စည်း၏ ဣစ္ဆာအနက်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပါတုမိစ္ဆတိတိ ပိပါသနာဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ကာမနှင့် ပိပါသာကို ကာမေ ပိပါသာ ကာမပိပါသာဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဓုတိယဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယဝစ္စယတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဃ—ဝါကျ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဝိဂ္ဂြိုဟ်စာမျိုး လဲလှယ်ပြသည်။ အတ္ထန္တရဝိကပ်ဝါတည်း။

င-ဝါကျဖြင့် ကာမနှင့် ဝိတက္ကကို ကာမေဟိ ဥပသဋ္ဌိတာ ဝိတက္ကာ ကာမဝိတက္ကာဟု မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ ဝါကျ၌ ပဉ္စ—လ—ပရိဠာဟာန်ဖြင့် ကာမအရ ကာမဂုဏ် ၅-ပါး၌ ဖြစ်သောရာဂကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကာမနှင့် ပရိဠာဟကို ကာမေန ဥပ္ပန္နာ ပရိဠာဟာ ကာမပရိဠာဟာဟု မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပ္ပုသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ကာမပရိဠာဟာန်၊ ကာမဂုဏ် ၅-ပါး၌ ဖြစ်သော ရာဂကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော အတွင်း၌ ပူလောင်ခြင်းတို့ကို။

ခ-ဝါကျ၌ အန္တောဒါဟာန်-ဖြင့် ပရိဠာဟသဒ္ဒါသည် အတွင်း၌ပူလောင်ခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

(က) နေတံ အာဝုသောတိ န ဧတံ အာဝုသော။ (ခ) တဝ ပါပကမ္မံ—လ—ပသာဒတ္ထာယ န ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၄။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် နေတံပုဒ်ကို န ဧတံဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

http://www.dhammadownload.com

ခ–ဝ ါကျ၌ တ ဝ ပ ါပက–မှ်ဖြင့် ဧတေသဒ္ဒါသည် သင်၏(သုဒ္ဓိနီ၏)မကောင်းမှုကိုကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ–ဝ ါကျ၌ ပသာဒတ္ထာယ–ဖြင့် ပသာဒါယကို ဖွင့်ရာ၌ အာဘော်သံဝဏ္ဏနာများ ရေးခဲ့ပြီ။ ကြွင်းဘာဝတ္ထဖော်လေ။

မှတ်ချက်။ ။ပသာဒ=ပပုဗ္ဗ+သဒိ+ဏပစ္စည်း။(သဒဓာတ်မဟုတ်။)နီတိ၊ ဓာ။ ၉၅။

(က) အညထတ္တာယာတိ–လ–ဝိပ္ပဋိသာရာယ ဟောတိ၊ (ခ)ယေ မဂ္ဂေန–လ–ဝိပ္ပဋိသာရံကရောတိ။ ဤဒိသေပိနာမ–လ–ဒုပ္ပဋိပန္နာဘိက္ခူတိ။ (ဂ) ယေ ပန မဂ္ဂေနာဂတာသဒ္ဒါ–လ–ဒါရုဏတာရေဟိ။ (ဃ) တေန ဝုတ္တံ–လ–အညထတ္တာယာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ (၁၃၂၉–ခု၊ အစိုးရမေးပြီးဝ ါကျ။)

❁ အနက်ယောဇနာ

သိနေရု ဝ ါတေဟိ အစလော ဟောတိ ဝိယ ဧဝံ ယေ မဂ္ဂေန အနာဂတသဒ္ဒါ တေသံ ပသာဒေါ ဤဒိသေဟိ ဝတ္ထူဟိ ဝ ါ ဣတော ဒါရုဏတရေဟိ ဝ ါ အစလော ဟောတိ၊ (ဝိယပုဒ်ကို ကြိယာနှင့်စပ် အနက်ယောဇနာခြင်း၊ ဝ ါ–ဥပမာ နှ ထင်ရှားအောင်ပြု၍ အနက်ယောဇနာခြင်း။)

❁ ဝ ါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝ ါကျ ဂ–ဝ ါကျကား ဝိတ္ထာရဝ ါကျ။ ထို–၍ က–ဝ ါကျကား သခေ်ပ။

တနည်း။ ။ခ–ဂ–ဝ ါကျကား တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏဝ ါကျ။ ထို–၍ က–ဝ ါကျကား တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏီယ၊ ဝ ါ–အပါဋ္ဌကဝ ါကျ။

မှတ်ချက်။ ။မူလ (က) ဝ ါကျ၌ ဝိပ္ပဋိသာရာယပုဒ်ကို မူလီ, အနုကရဏ ခ–ဂ–ဖြင့် ကျယ်အောင် ထင်ရှားအောင် အနိယတ် နိယတ်, အာကာရ အာကာရဝန္တသွင်း၍ ဖွင့်ပြသောကြောင့် အထက်ပါအတိုင်း ဝိတ္ထာရ ဝ ါ–တပ္ပါကဋ္ဌိ ကရဏဝ ါကျဟု ဆိုရသည်။

ဃ–ဝ ါကျကား နိဂမနဝ ါကျ။ ထို–၍ ခ–ဂ ဝ ါကျကား နိဂမနီယ၊ ဝ ါ–စုဏ္ဏိယဝ ါကျ။

ခ–ဝ ါကျတွင် ပဌမဝ ါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က–ဝ ါကျဖြင့် ကြည်ညိုသည်မှ တပါးသောအပြား၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ နှလုံးမသာယာခြင်းငှာ–ဟု ဆို၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့အား ဝ ါ–

http://www.dhammadownload.com

ကြည်ညိုသူမှန်သမျှတို့အား နှလုံးမသာယာမှုကို ပြုပါသလော။ (အဖြေ၀ါကျ၌ ယေ မဂ္ဂေန အနာဂတသဒ္ဒါဟူသော အစိတ်ကိုမြင်သဖြင့် "ကြည်ညိုသူ မှန်သမျှ တို့အားဟု အပေါင်းအာဘော်ဆင်သည်။ အစိတ်အဖြေမြင်က အပေါင်း အာဘော်ဆင်၊ အပေါင်းအဖြေမြင်က အစိတ်အာဘော်ဆင်၊ အဖြေမြင် အတင်သိ၊ မိ၏ကျမ်းရိုးအနေတည်း။)

အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား နှလုံးမသာယာခြင်းကို ပြုတတ်ပါသနည်း။(တေသံ ဝိပ္ပဋိသာရံ ကရောတိ၌ တေသံဟူသော အဖြေကိုရှု၍ ကေသံဟု ပုစ္ဆာထုတ်။) ကြောင့် ခ-၀ါကျတွင် ပထမ၀ါကျမိန့်။

ကား-ခ-၀ါကျတွင် ပထမ၀ါကျဖြင့် မင်ဖြင့်မလာသော သဒ္ဓါတရားရှိသော ၀ါ-ပုထုဇဉ်သဒ္ဓါတရားမျှ ရှိသောသူတို့အား နှလုံးမသာယာခြင်းငှာ (ပြုတတ် ၏)ဟု ပြေဆို၏ဟူလို။

ခ-၀ါကျတွင် ဤဒိသေပိ+လ-ဘိက္ခုတိကား အာကာရ၀ါကျ။ ထို-၍ ယေ-လ-ကရောတိကား အာကာရ၀န္တ၀ါကျ။

အာကာရ၀ါကျကျမ်းတက်

"ကိံ ဝိပ္ပဋိသာရံ ကရောတိ"ဟု ဣတိသဒ္ဒါ အာကာရတ္ထစသော နိယံ အလို ပုစ္ဆာထုတ်။ သာရတ္ထ ဋီကာ၌ကား ကီဒိသံ ဝိပ္ပဋိသာရံ ကရောတိဟု ကျမ်း တက်သည်။

နနု ဝိပ္ပဋိသာရာကာရံ န ဒဿေတိ။ (အာဘော်။)

ခ-၀ါကျကား အနုဿယ။ ဂ-၀ါကျကား ဗျတိရေက။

မှတ်ချက်။ ။ခ-၀ါကျ၌ ဝိပ္ပဋိသာရံ ကရောတိဟု ပဋိသေဓမပါဘဲရှိသည်။ ဂ-၀ါကျ၌ကား အစလော ပသာဒေါ (ကြည်ညိုခြင်းသည် တုန်လှုပ်မှုမရှိ)ဟု ဆိုရာ ဝိပ္ပဋိသာရံ န ကရောတိဟု ဆိုသည်နှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူပင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း ၀ါကျခွဲရသည်။

မဂ်ဖြင့်မလာသောသဒ္ဓါတရားရှိသူတို့အား နှလုံးမသာယာခြင်းကိုပြုတတ်၏ ဟု(ခ)၀ါကျဆိုခဲ့ရာ "မဂ်ဖြင့်လာသော သဒ္ဓါတရားရှိသောသူတို့အား အဘယ် သို့မှတ်ရမည်နည်း၊ နှလုံးမသာယာခြင်း(ဝိပ္ပဋိသာရ)ကို ပြုတတ်ပါသေးသလော ဟု စောဒကပသင်္ဂရှိ၍ ယေ ပန စသည် (ဂ) ၀ါကျမိန့်သည်ဟု ကျမ်းတက် ရာ၏။ ဝိပ္ပဋိသာရံ န ကရောတိဟု ရှိသင့်ရာ၀ယ် န ကိုပယ်၍ ကျမ်းတက်သည် ဟု မှတ်။

ဂ-၀ါကျတွင် သိနေရု ဝိယ ဖ ါတေတိ အစလောကား ဥပမာန၀ါကျ။ ယေ ပန စသည်ကြွင်းသော စကားရပ်များ ဥပမေယျ၀ါကျ။ ယေ ပန-လ-

သဒ္ဒါကား အနိယတ်ဝါကျ။ တေသံ–လ–ဒါရုဏာတရေဟိကား နိယတ်ဝါကျ။ အနိယတ် နိယတ်နှစ်ပါးစုံသောကြောင့် ဥတ္တမဝါကျ။

ဂ ဝါကျသာဘောဂပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ–ဝါကျဖြင့် မဂ်ဖြင့်မလာသောသဒ္ဒါတရား ရှိသောသူတို့အား နှလုံးမသာယာခြင်းကိုပြုတတ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ မဂ်ဖြင့်လာသောသဒ္ဒါတရားရှိသူတို့အားလည်း နှလုံးမသာယာခြင်းကို ပြုတတ်ပါသလော၊ မဂ်ဖြင့်လာသောသဒ္ဒါတရားရှိသူတို့အား နှလုံးမသာယာခြင်းကိုပြုတတ် မပြုတတ် အဘယ်သို့မှတ်သားရမည်နည်း ...ကြောင့် ဂ–ဝါကျမိန့်။-

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အညထာ။ ။အညော ပကာရော အညထာ။ (အညော၊ ကြည်ညိုသည်မှ တပါးသော။ ပကာရော၊ အပြားတည်း။) ပကာရတဒ္ဓိတ်။ အညပုဒ်။ ထာ ပစ္စည်း။

အည... အရကား ကြည်ညိုသည်တကားဟူသော အညဘောဂုဏ်ရ၏။ယင်း၏ ပကာရဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေအဖြင့်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ထာ ပစ္စည်းအရကား ပကာရဘောဂုဏ်ရ၏။

အညထတ္တံ။ ။အညထာ ဘာဝေါ အညထတ္တံ။ (အညထာ၊ ကြည်ညိုသည်မှတပါးသောအပြား၏။ ဝါ–မကြည်ညိုခြင်း၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်းတည်း။ အညထတ္တံ၊ ကြည်ညိုသည်မှ တပါးသောအပြား၏ ဖြစ်ကြောင်း။ ဝါ–မကြည်ညိုခြင်း၏ဖြစ်ကြောင်း။)ဘာဝတဒ္ဓိတ်။ အညထာပုဒ်။ တ္တပစ္စည်း။

အညထာ .. အရကား ကြည်ညိုသည်မှတပါးသောအပြား၊ ဝါ မကြည်ညိုခြင်းရ၏။ ယင်း၏ ဝိပ္ပဋိသာရနှင့် အကျိုးအကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ၊ တ္တပစ္စည်းအရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဝိပ္ပဋိသာရ ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။အညထတ္တာယ၊ ကြည်ညိုသည်မှတပါးအပြား၏။ ဝါ–မကြည်ညိုခြင်း၏ဖြစ်ကြောင်း နှလုံးမသာယာခြင်းငှာ။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဝတ္တုဟိ။ ။ဝသဓာတ်+ရတ္ထုပစ္စည်း။ နပုလ္လိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း။

မှတ်ချက်။ ။ရတ္ထု ရိတု၊ ရာတု တု၊ လေးခုပစ္စယံ၊ ပုဒ်မျိုးမှန်၊ မှတ်ရန် သတ္တုပိတာဒိဂိုဏ်းပေတည်း(မန်လည်) နိယံအရ ဤ လေးပစ္စည်း ဆုံးလျှင် သတ္တာဒိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်အဖြစ်များ၏။ သို့သော် ဤဝတ္ထုကား ရတ္ထုပစ္စည်းဆုံးသော်လည်း သတ္တာဒိဂိုဏ်းမဟုတ်၊ ဝတ္ထုတွင် ကာရဏေ ဒဗ္ဗေ စသည် အဘိဓာန်ကိုထောက်၍ စက္ခုသဒ္ဒါနှင့်အတူ နပုလ္လင် ရတ္တာဒိဟုမှတ်။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပသာဒညထာဘာဝါယဖြင့် အညဏ်အပါဒါန်ကား ကြည်ညိုခြင်း(ပသာဒ)ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အညထတ္တံပုဒ်ကို အညထာဘာဝေါအညထတ္တံဟုဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တ္တပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ဝိပ္ပဋိသာရာယဖြင့် အညထတ္တအရ ဝိပ္ပဋိသာရကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပါဌဝိနိစ္ဆယ

အထခွေတံ။ အထခေါတံ။ အထခေတံ။ အထခွေတန္တိ အထခေါ တံဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အထ ခေါ တံကို ဝမောဒုဒန္တာနံ သုတ်ဖြင့်စီရင်၍ အထခွေတံဟု ရုပ်ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း အထခွေတံ ပါဌ်သင့်သည်။

အထ ခေါ တန္တိပိ ပါဌောဟု အဋ္ဌကထာဆရာကိုယ်တိုင်ကပင် ပါဠိတမျိုး (ပါဌန္တရ)ရှိသေးကြောင်း ဖွင့်ပြသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ တံ န သုန္ဒရံ စသည်ဖြင့် ယင်း အထ ခေါ တံ ဟူသော ပါဠိတမျိုး အဋ္ဌကထာဆရာ မပယ် သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အထ ခေါ တံဟု ပဒစ္ဆေဒပြု၍ ဝါပရော အသရူပါဖြင့် သေရကို ချေလျှင် အထ ခေါ တံ ဟု ရုပ်ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း အထခေါ တံ ပါဌ်လည်းသင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပမာ

ဥပမာစတုက္က။ ။ ၁။ သိနေရု-မြင်းမိုရ်တောင်ကား နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဥပမာန။ ၂။ယေ ပန မဂ္ဂေနာဂတသဒ္ဓါ၊ တေသံ ပသာဒေါအရ မဂ်ဖြင့်လာသောသဒ္ဓါတရားရှိသူတို့၏ ကြည်ညိုခြင်းပသာဒသည် နှိုင်းယှဉ်အပ်သောကြောင့် ဥပမေယျ။ ၃။ ဝါတေဟိ အစလောအရ မြင်းမိုရ် တောင်၏ လေတို့ကြောင့် မတုန်လှုပ်ခြင်း အစလဘောဂုဏ်နှင့် အစလော ဤဒိသေဟိ ဝတ္ထူဟိ ဣတော ဝါ ဒါရုဏတရေဟိအရ ဤသုဒိန်ဝတ္ထုကဲ့သို့ သဘောရှိသော ဝတ္ထုတို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤဝတ္ထုထက် အထူးသဖြင့် ရုန့်ရင်းကုန်သောဝတ္ထုတို့ကြောင်းလည်းကောင်း မတုန်လှုပ်ခြင်း အစလဘော ဂုဏ်၊ ယင်း အစလဘောဂုဏ်တို့၏ တူညီမှု သဒိသဘောဂုဏ်သည် ဥပမာ

http://www.dhammadownload.com

မည်၏။ ၄။ ဝိယသဒ္ဒါကား ဥပမာအနက်ကိုထွန်းပြနိုင်သောကြောင့် ဥပမာဇောတကမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။နည်းဥပစာအစား ဥပမာစတုက္ကမေးနိုင်သည်ကို သတိပြုပါ။

(က) ဘဂဝတော တေ မတ္တံ-လ-ပဋိဝေဒယိံသု။ (ခ) အာရောစယမာနာ စ-လ-အာရောစေသုံ။ (ဂ) အထ ခေါ ဣမံသာသနေ ဥပ္ပန္နံ—လ—အာရောစေသုံ။ ငွ။ ၁၀၄။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ခ-ဝါကျဂဏ္ဌိသစ်ကျမ်းတက်

ပေသုညာဓိပ္ပာယ စသည်ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ကြားကုန်သလော? ဤသို့စုဝ်ကြောင့် အာရောစယမာနာ ဝါကျကိုမိန့်။

န-ပယ်၍ကျမ်းတက်ပုံ

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် မြတ်စွာဘုရားအား ဤအကြောင်းကို လျှောက်ကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။အဘယ်ကြောင့် အဘယ်အကျိုးငှာ မြတ်စွာဘုရားအားကြားလျှောက်ကုန်သနည်း၊ ပိယကမျတာကြောင့်, ဘေဒပုရေက္ခာရတာကြောင့်ကြားလျှောက်ကုန်တလော?။ အဝဏ္ဏပကာသနအကျိုးငှာ,ကလိသာသနာရောပန အကျိုးငှာ ကြားလျှောက်ကုန်သလော။ ရှင်သုဒိန်ကို သာသနာတော်မှနှင်ထုတ်လိမ့်မည်ဟု မှတ်ထင်သောကြောင့် ကြားလျှောက်ကုန်သလော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား အန္ဒယဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။

ယင်း ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျဖြင့် မူလ က-ဝါကျကို ဗျတိရေကအန္ဒယ သွင်းကာ ဖွင့်ပြသောကြောင့် ခ-ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပဝါကျ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဘဂဝတော တေ အတ္တံ ပိယကမျတာဒီဟိ နေဝ အာရောစေသုံ။ (ဗျတိရေက။)အထ ခေါ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿတီတိ အာရောစေသုံ။(ပါဠိတော်ကို ဗျ+နွ ထည့်၍ ယောဇနာပုံ။,)

မှတ်ချက်။ ။ရှေ့ မူလဝါကျ၌ နှ၊ နေဝ၊ န ကေဝလံစသည် ဗျတိရေကဇောတကပါလျှင် နောက်မူလိဝါကျ၌ အန္ဒယဇောတက အထခေါ နိပါတ်ပါမြဲမှတ်။

---

http://www.dhammadownload.com

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညသ်ကောက်

ကလိ။ ။ကလိယတိ ပရမီယတီတိ ကလိ၊ ပါပံ။ မောဂ်။ ၇။ ၇။

† ပါပေ ကလိ ပရာဇယေ။ ဓာန်။

သာသန။ ။သာသိယတေတိ သာသနံ။ သူစိ။

† အာဏာယ မာဂမေ လေခေ သာသနမနုသာသနေ။ ဓာန်။ ၉၉၃။

ကလိသာသနံ။ ။ကလိနော သာသနံ၊ (ကလိနော၊ အမျက်ဒေါသ၏။ သာသနံ၊အာဏာတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်၊ ကလိပုဒ် သာသနပုဒ်။

ကလိ-အရကား အမျက်ဒေါသရ၏။ယင်း၏ အာဏာနှင့်အကြောင်းအကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ကလိသာသနအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အမျက်ဒေါသ၏ အာဏာရ၏။

ကလိသာသနာရောပန။ ။ကလိသာသနဿ အာရောပနံ ကလိသာသနာရောပနံ။ (ကလိသာသနဿ၊ အမျက်ဒေါသ၏ အာဏာသို့။ အာရောပနံ၊တင်ခြင်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ ကလိသာသနပုဒ် အာရောပနပုဒ်။

ကလိသာသန-အရကား အမျက်ဒေါသ၏ အာဏာသည်မှချ၊ ယင်း၏ တင်ခြင်းကြိယာနှင့် ကမ္မကမ္မီအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ကလိသာသနာရောပန-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အမျက်ဒေါသ၏ အာဏာသို့တင်ခြင်းရ၏။

† နကလိသာသနာရောပနတ္ထာယာတိ န ဒေါသရောပနတ္ထာယ။ ကလိ တိကောဓဿေတံ အဓိဝစနံ၊တဿ သာသနံ ကလိသာသနံ။ကောဓ ဝသေန ဝုတ္တမာနေ ဂရဟာဒေါသော၊ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။

အနက်ယောဇနာ။ ။ကလိသာသနာရောပနတ္ထာယ၊ အမျက်ဒေါသ၏ အာဏာသို့တင်ခြင်းအကျိုးငှာ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဒေါသ၏အစွမ်းဖြင့် ဆိုအပ်သော ကဲ့ရဲ့ခြင်း အပြစ်သို့တင်ခြင်း အကျိုးငှာ။ (သာရတ္ထဖွင့်ပြသော အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ပိယကမျတာ

နေဝ ပိယကမျတာယာတိ အတ္တနိ သတ္ထု နေဝပိယဘာဝကာမတာယ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁)၌ ပိယကို ပိယဘာဝဖွင့်သဖြင့်ပိယပုဒ်ကား ဘာဝပ္ပဓာန် ဝါ–ဘာဝလောပဟု သိစေသည်။ တနည်း–ပိယဘာဝဖြင့် ပိယတေ ပိယော ဟူသောဘာဝသာဓိကိုပြသည်။(ပိယ=ပီဓာတ်+ဏျပစ္စည်း။)ကာမဖြင့် ကမျ္ဍ ဏျပစ္စည်းသွတ္တဟုပြသည်။ဤသည်ကိုထောက်၍ အောက်ပါဝိဂ္ဂဟကိုမှတ်ရာ၏။

F.32 B

http://www.dhammadownload.com

ပိယကာမ။ ။ပိယတော ပိယော၊ ပိယံ ကာမေတီတိ ပိယကာမော။ (ပိယံ၊ ချစ်ခြင်းကို၊ ဝါ-ချစ်အပ်သည် အဖြစ်ကို။ ကာမေတိ၊ အလိုရှိတတ်၏။) ပိယကာမော ဧဝ ပိယကမျံ၊ ပိယကမျဿ ဘာဝေါ ပိယကမျတာ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဇတံ အတ္ထံ-ဖြင့် တေမတ္တံကို တေ အတ္ထံဟု ပဒစ္ဆေဒ မပြုရ။ ဇတံ အတ္ထံ ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

က-ဝါကျ၌ အာစိက္ခိ သု-ဖြင့် အာရောစေသို့၌ ရှိစခတ်သည် နှစ်သက်ခြင်း ရောစနအနက်ကို မဟော၊ ပြောကြားခြင်း အစိက္ခနအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အာဥပသာရသည် ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကမဟုတ်၊ ဓာတွတ္ထဝိသေသကအဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။   ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

† ရုစ ရောစနေ-အာပုဗ္ဗော စေ အာစိက္ခနေ ဝတ္တတိ၊ အာရောစေတိ အာရောစယတီတိ ရူပါနိ ဒိဿန္တိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၂၂-၂၃။

က-ဝါကျ၌ ပဋိဝေဒယိ သုဖြင့် ပြောကြား၏ဟူသည် သိစေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။အာရောစေသိ၊ ပြောကြား-လျှောက်ကြား-ကြလေကုန်ပြီ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သိစေကုန်ပြီ။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ကလိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ပါပ, ပရာဇယ တို့၏ ကလိဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပါပ၌တင်၊ ကေဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ပါပေ ကလိ ပရာဇယေ နှင့် အညီ ဥပစာတင်သည်။ မကောင်းမှုအားလုံး ပါပသဒ္ဒါက ဟောနိုင်ရာတွင် အမျက်ဒေါသဟူသော မကောင်းမှုတစိတ်ကို ထုတ်ယူစေလိုသဖြင့် ကောဓဿေတံ အဓိဝစနံ (ဋီကာ)ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းနှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း ဥပစာတင်ရမည်။

တနည်း။ ကလိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော မကောင်းမှုအားလုံး၏ ကလိဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသကို ကလိဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

သာသန။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အာဏာ, အာဂမ, လေခ, အနုသာသန အနက်တို့၏ သာသနဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အာဏာ၌တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

http://www.dhammadownload.com

ဝေလံ။ ။အတူဖြစ်သော ကမ်း၏ ဝေလံဟူသောအမည်ကို အတူရှိသော သိက္ခာပုဒ်၌ တင်စား၍ အတူရှိသော သိက္ခာပုဒ်ကို ဝေလံဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။မရိယာဒ၌လည်း နည်းတင်လေ။

† ဝေလန္တိ သိက္ခာပဒဝေလံ။ မရိယာဒန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ သိက္ခာပဒဉှိ အနတိက္ကမနီယဋ္ဌေန ဝေလာ၊ မရိယာဒါတိ စ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၁။

(က) တေသံ့ နိဒါနေ-လ-ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ခ) ကာရဏဉှိ ယသ္မာ-လ-ကရောတိယေဝ ဝါ။

(ဂ) တသ္မာ နိဒါနန္တိ ပကရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၄။

ဝါကျစွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျဖြင့် နိဒါန ပကရဏတို့၏ ကာရဏမည်ပုံကို ဝစနတ္ထအကျယ်ဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိတ္ထာရဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား နိဂမနဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား နိဂမနီယ၊ ဝါ-စုဏ္ဏိယဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျ၌ "နိဒါနန္တေဝ ပကရဏန္တိ ဝုတ္တော" နှင့် ဂ-ဝါကျ၌ နိဒါနန္တေဝ ပကရဏန္တိ ဝုစ္စတိ အတူပင်ဖြစ်သည်။ ဝိတ္ထာရ၏ ရှေ့၌ရှိသောစကားရပ်ကို သင်္ခေပဟုခေါ်၍ ဝိတ္ထာရနောက်ရှိသင်္ခေပနှင့် အလားတူစကားရပ်ကို နိဂမနဟုခေါ်သည်။ ခ-ဝါကျ ယသ္မာနှင့် ဂ-ဝါကျ တသ္မာကို ထောက်၍ ဂ-ဝါကျကို ဖလဝါကျဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့သော်သံခိပ်, ဝိတ္ထာ, နိဂုံး-စကားရပ်ညှိနှိုင်း၍ ဂ-ဝါကို နိဂုံးဟုဆိုလိုက်သည်။ အားကောင်းရာသို့လိုက်၍ ဝါကျနာမည်ပေးရသည်။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် သုဒိန်၏ လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဝီတိက္ကမကို သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းကြောင့် နိဒါန ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပကရဏဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ကာရဏကို နိဒါနပကရဏဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုအပ်ပါသနည်း ကာရဏကို နိဒါနပကရဏဟု ဆိုရခြင်း၏အကြောင်းကို မပြပြီလေ-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။ (ယသ္မာ တသ္မာ မျှော်၍ကျမ်းတက်။)

ခ–ဝါကျ၌ ပကရောတိ စ-လ-ကရောတိယေဝ ဝါ ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ နိဒေတိ လ–အပွေတိ ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

ခ-ဝါကျတွင် ဂဏ္ဍထ-လ-အပွေတိကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို–၍ နိဒေတိ-လ-ဖလံကား သခေ်ပ။

ခ-ဝါကျတွင် ကရောတိယေဝ ဝါ ဝါကျသည် ပသဒ္ဒါ၏ အာရမ္ဘဝစန အနက်ဟော ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဟူသောအဖို့မှ တမျိုးတပါးသော ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သောကြောင့် ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို–၍ ပကရောတိ စ နံ ကတ္တုံ အာရဘတိ ဟူသော ဝါကျသည် ပသဒ္ဒါ၏ အာရမ္ဘဝစနအနက်ဟော ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဟူသောအဖို့ကို ပြခဲ့သောကြောင့် ပက္ခဝါကျမည်၏။

† ပကရဏောတိ ဧတ္ထ ပ-သဒ္ဒေါ အာရမ္ဘဝစနောတိ အာဟ "ကတ္တုံ အာရဘတီ"တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညွှန်ကောက်

ကာရဏ။ ။ကရောတိ ဧတေနာတိ ကာရဏံ။ (ဧတေန အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမေန သိက္ခာပဒပညတ္တိံ ဘဂဝါ ကရောတိ ဣတိ ကာရဏံ။)

ကရဓာတ်အရ–ကား သိက္ခာပုဒ်ပညတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ မဟာကရုဏာ ပြဋ္ဌာန်းသော (မဟာကရုဏာပုဗ္ဗင်္ဂမ) မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်မှချ။ ကရဏတ္ထကြိယာအရကား ထို-အားတပ်သော ရှင်သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမ၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ယု ပစ္စည်းအရကား၊ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမရ၏။

❁ ဓာတုပစ္စယဒီပနီဘာဂ

အပွေတိ။ ။အပွေတိ=ထား၏။ ဆင်တဲဂဏ္ဍ။ ဝါ—ဆက်သွင်းတတ်၏။ ပါရာဂံ၊ သစ်။ ဖြစ်တတ်၏။ မအူသျှ။ ဤအလို အပွေတိကား သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာဓာန်၌ (အပ္ပ+ဏေ+တိ။ အပိ+ဣ+ဏေ+တိ။ အပိ+အရ+ဏေ+တိ) ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ ဆက်ခံစေ၏။ အပ်နှင်း၏ဟု ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်ပြန်၏။

အပွေတိ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆။) ကို နိယျာဒေတိဟု ဖွင့်သော သံ၊ ဋီ-ကို ကိုးကား၍ ရေးသားထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

နိဒါနပုဒ်ကို ဤအဋ္ဌကထာ၌ နိဒေတိဟု ဝိဂ္ဂဟဖွင့်ပြသည်။ ယင်းအဖွင့်သည် သုဒ္ဓကတ္တုလော ဟေတုကတ္တုလော–ဟု စဉ်းစားရာတွင် နိဒဒါတိ ဖလန္တိ နိဒါနံဟူသော ခါန်၊ ဋီ။ နိဒဒါတိ ဒေသနံ ဒေသကာလာဒိဝသေန အဝိဒိတံ ဝိဒိတံ ကတွာ ဒဿေတီတိ. နိဒါနံ၊ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၇။ တို့ကိုထောက်၍ နိဒဒါတိကို ဒဿေတိ ဖွင့်သကဲ့သို့ နိဒေတိကို ဒဿေန္တံ ငိယ အပေ့ဝတိဟု ဖွင့်ပြသည်ဟု မှတ်ရမည်။ ယင်းသို့ဖွင့်ပြသည်ကို ထောက်၍ နိဒေတိကား သုဒ္ဓကတ္တု ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ ယင်း နိဒေတိ ဟူသော သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်ပုဒ်ကို ဒဿေန္တံ ဝိယ အပေ့ဝတိဟု ဖွင့်ရာ နိဒဒါတိကို ဒဿေတိဟု ဖွင့်ပြသည်နှင့် အလားတူပင်ဖြစ်၏။

ထို့ပြင် အပ္ပေတိ အပ္ပနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိဟု ဖွင့်သော မဏိမဉ္ဇူကိုလည်း ထောက်ထားသင့်၏။ ယင်းတို့ကိုထောက်၍ အပေ့ဝတိကား သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်သာ ဖြစ်ရာ၏။

ဓာတ်ပစ္စည်းကား အပ္ပ- ပုဗ္ဗ+ဣဓာတ်+တိဝိဘတ်။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမော–ဖြင့် နိဒါနနှင့် ပကရဏအရ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ ကာရဏတ္တာဖြင့် သတ္တဝိဓံ ပညတ္တိဋ္ဌာနံ နိဒါနံ၌ နိဒါန သဒ္ဒါသည် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ရာအရပ်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဤ၌ နိဒါနသဒ္ဒါသည် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ရာအရပ် ဟူသော အနက်ကိုမဟော (မူ)၊ ကာရဏအနက်ကို ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ပဠပကရဏံ၌ ပကရဏသဒ္ဒါသည် ကျမ်းဂန် အနက်ဟောသကဲ့သို့ ဤ၌မဟော (မူ)၊ ကာရဏအနက်ကိုဟောသည်ကိုလည်း ကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ခ–ဝါကျ ကာရဏံ နိဒါနဉ္စေဝ ပကရဏဉ္စာတိ ဝုစ္စတိ၌ ကာရဏံဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘောဂသံဝဏ္ဏနာကို ဤအတိုင်းမှတ်ပါ။

ခ–ဝါကျ၌ နိဒေတီ–ဖြင့် နိဒါနံ ပုဒ်ကို နိဒေတီတိ နိဒါနံဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယု ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည် ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ အတ္တနော ဖလံ-ဖြင့် ညွှန်ပြ၏(နိဒေတိ)ဟူသည် အမိမိအကျိုးကို ညွှန်ပြသတည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဒဿေန္တိ ဝိယ အပ္ပေတိ--ဖြင့် နိဒေတိ၌ ဒါဓာတ်သည် ဒါန=ပေးခြင်းအနက်ကို မဟော၊ နိဒဿန=ညွှန်ပြခြင်းအနက်ကိုဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ညွှန်ပြ၏(နိဒေတိ)ဟူသည် မုချတိုက်ရိုက်ညွှန်ပြခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ညွှန်ပြသကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းတည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ နိဥပသာရှ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ဂဏှထ နန္တိ-ဖြင့် ဒဿနာကာရကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

နိဒါနဝိဂ္ဂဟဉာဉ်ကောက်

နိဒါန။ ။နိဒေတိ အတ္တနော ဖလန္တိ နိဒါနံ(ယံ ကာရဏံ၊ အကြင်အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမဟု ဆိုအပ်သော်အကြောင်းသည်။ အတ္တနော၊ ၏။ ဖလံ၊ ကို။ နိဒေတိ၊ ပြတတ်၏။(ပြသကဲ့သို့ဖြစ်တတ်၏။) ဣတိ တသ္မာ တံ နိဒါနံ။ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန။ နိပုဗ္ဗ+ဒါ+ယု။

နိ-အရကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဘောဂုဏ်ရှ၏။ဒါဓာတ်၏အရကား မိမိအကျိုးကို ပြသကဲ့သို့ဖြစ်သောအဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းတရား၏။ ဥပါဒ်သည် မုချ။ ယု ပစ္စည်းအရကား ဥပါဒဝန္တဖြစ်သော မိမိအကျိုးကို ပြတတ်သကဲ့ ဖြစ်တတ်သော အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းတရားရှ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။နိဒါနံ၊ မိမိအကျိုးကို ပြသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းတရားသည်။

ခ-ဝါကျ၌ ပကရောတိ-ဖြင့် ပကရဏံပုဒ်ကို ပကရောတီတိ ပကရဏံဟု ကတ္တုသာဓနဝဏ္ဏနတ္တ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ပကရဏသဒ္ဒါ၏ ဝိဂ္ဂဟတမျိုး ရှိသေးကြောင်း သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ခ-ဝါကျ၌ နံ-ဖြင့် ရှေ့ဝါကျမှ အတ္တနော ဖလံပုဒ် ဤဝါကျသို့ လိုက်လာကြောင်း သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကတ္တုံ အာရဘတိ—ဖြင့် ပကရဏ၌ ပသဒ္ဒါသည် အာရမ္ဘအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။၂-နံပါတ်အဖြေ၊ သာရတ္ထဋီကာဖွင့် ပြန်ကြည့်။ ပ-ဥပသာရကို အာရာဘတိဟု အာချာတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။ ဤအဖွင့်မျိုး အလွန်ရှား၏။ သတိပြုလေ။

ပကရဏံဝိဂ္ဂဟညာသ်ကောက်

ပကရဏ။ ။ပကရောတိ အတ္တနော ဖလန္တိ ပကရဏံ။

ယံ ကာရဏံ၊ အကြင် ရှစ်သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းသည်။ အတ္တနော၊ ၏။ ဖလံ၊ ကို။ ပကရောတိ၊ အားထုတ်၍ ပြုတတ်၏။ ဣတိ တံ ကာရဏံ ပကရဏံ။ ကတ္တုသာဓန။ ပပုဗ္ဗ+ကရဓာတ်+ယု ပစ္စည်း။

ပ-အရကား အာရမ္ဘဘောဂဏ်ရ၏။ ကရဓာတ်အရကား မိမိအကျိုးကို အားထုတ်၍ပြုတတ်သော ရှစ်သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရ ဝီတိက္ကမဟူသောအကြောင်း၏ ဥပါဒ်ရ၏။ ယု ပစ္စည်း၏အရကား ဥပါဒဝန္တဖြစ်သော ရှစ်သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမ ဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းရ၏။

ခ-ဝါကျ၌ ဝါ-ဖြင့်အတ္တန္တရ လဲလှယ်ပြကြောင်း သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကရောတိ-ဖြင့် ပကရဏံပုဒ်ကို ပကရောတီတိ ပကရဏဟု ကတ္တုသာဓန ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပ-ဥပသာရသည် ဤဝိကပ်အလို ဓာတွတ္ထဝိသေသကမဟုတ်။ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ကရောတိယေဝဝယ် ဧဝ-ဖြင့် ဓာတ်နက်ဟူသော ဂုဟေတဗ္ဗတ္ထ၊ ဝိသေသအနက်ဟူသော နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ ၂-မျိုးကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ကရောတိယေဝ၌ ဧဝ-သဒ္ဒါဖြင့် န ကရောတိ ဟူသော ကြိယာတပါးကို နစ်စေသည်မဟုတ်၊ ဝိသေသတ္ထကိုသာ တားမြစ်သည်ဟုမှတ်။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၂၁-ကြည့်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဝီတိက္ကမ၊ ဝီတိက္ကမ။ ။ဝိ အတိ ပုဗ္ဗော ကမု ပဒဝိက္ခေပေ၊ ဝိရူပေါ အတိက္ကမော ဝီတိက္ကမော(သုတ်စ)နှင့်အညီ ဝိ ရှေးရှိသော ကမုဓာတ်။ အ-ပစ္စည်း။ ဝါ ပရေး အသရှုပ်ဖြင့် အ-ကိုချေ။ ပုဗ္ဗော စ-ဖြင့် ဣ-ကို ဤ-ဒီဃ ပြုခြင်းစသည်ဖြင့် ပြီးသောကြောင့်"ဝီတိက္ကမော"ဟု ဒီဃနှင့် ရှိသောပါဠ်သာ သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ဒဿေန္တိ။ ဒဿေန္တိ။ ။ဒိသဓာတ်+ကာရိုက်ဏေပစ္စည်း။ အန္တပစ္စည်း။ ဒိသကို ဒဿပြု။ ဒဿေန္တိ=မြင်စေသည်။(သဒ္ဒတ္ထ။) ပြသည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။) ဤသို့သော သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိကိုထောက်၍ ဒဿေန္တိပါဌ်သာသင့်သည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒဿေန္တိ ဝိယ။ ။ပြယုဂ်ကား ဒဿေန္တိ ဝိယတည်း။ ဤပြယုဂ်၌ ထင်ရှားရှိသော ပြတတ်သောသတ္တိ၏ ဒဿေန္တိဟူသောအမည်ကို ထင်ရှားမရှိသော မပြတတ်သောသတ္တိ၌ တင်စား၍ မပြတတ်သောသတ္တိကို "ဒဿေန္တိ" ဟု ဆိုသောကြောင့် တဒ္ဓမ္မူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။"နိသတ္တိကို၊ သတ္တိရှိလာ၊ ကျမ်းဦးပါ၊ ဝါစာသိလိုင်၊ ဥပရိက်။ (တွင်းကြီး)နှင့်အညီ သမ္ပဋိစ္ဆန္တံ ဝိယ သမ္ပဋိစ္ဆတ္တါ၌ ဝိယ-သဒ္ဒါကား မုချ ခံနိုင်စွမ်းသတ္တိမရှိဘဲ ယင်းခံနိုင်စွမ်းသတ္တိရှိသကဲ့သို့ တင်စား၍ခေါ်သောကြောင့် "ဥပရိက္ခ္ဂျာ" မည်၏။ (ဥပရိ-လွန်လွန်ကဲကဲ။ ဝါ-ဖြစ်သင့်သည်ထက် ပိုလွန်၍။ ချာ-ပြောဆိုသောစကား။) ယင်းကိုထွန်းပြသော ဝိယသဒ္ဒါကား ဥပရိက္ခ္ဂျာ ဇောတက။ ယင်း တဒ္ဓမ္မူပစာကို ပြသည်။

* ဥပရိက္ခ္ဂျာ၊ ပြလာ ဇောတက၊ ဝိယ သဒ္ဒါ။ တွေ့လေရာ၊ မှတ်ပါ တဒ္ဓမ္မူ။ **(သစ်။)**

နိဒါနံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ် ပညတ်ရာ ဌာန, အဇ္ဈာစာရ ဝီတိက္ကမ,ဟူသောအကြောင်းတို့၏ နိဒါနဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမ ဟူသော အကြောင်း၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈာစာရ ဝီတိက္ကမဟူသော အကြောင်းကို နိဒါန ဟုဆိုအပ်သောကြောင့် ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

ပကရဏံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကျမ်းဂန်, အဇ္ဈာစာရ ဝီတိက္ကမဟူသော အကြောင်းတို့၏ ပကရဏဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမ ဟူသော အကြောင်း၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမဟူသောအကြောင်းကို ပကရဏဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဆင်တဲဂဏ္ဌိ နိဒါန, ပကရဏပုဒ်အဖွင့်ကို ရှု၍ ဥပစာတသည်။

F.33 A

http://www.dhammadownload.com

(က) ဝိဂရဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ တိ-လ-အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။
(ခ) န ဟိ ဘဂဝတော-လ-ဂရဟိတဗ္ဗော။
(ဂ) တသ္မာ တံ တာဒိလက္ခဏေ-လ-ဝစနေဟိ။ ဋ။ ၁၇၅။

❁ အနက်ယောဇနာ

က-ဝါကျ ယထာ တံ၌ တံ သဒ္ဒါကား ယထာ တံ ယံဝါ ယံဝတိ၌ ကဲ့သို့ အနက်မဲ့တည်း။ (ကစ္စည်း တံ ယထာ၌ တံကား အနက်ရှိ။)

* တံ ယထာသာ၊ ရှိလငြားမူ၊ တံ ကို အနက်ယူ။
* ယထာ တံ မူ၊ တံ၏အနက်၊ ထူးမထွက်။ (ဘုရားကြီး။)

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျ၌ ဘဂဝတောပုဒ်ကို စိတ္တံ နှစ်ပုဒ်ဝယ် သမ္ဗန်စပ်ပါ။ စာစပ်ပေးသည်။ သတိပြု။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျ၌ ယထာ တံ-လ-အဂ္ဂပုဂ္ဂလောကား ဥပမာန ဝါကျ။ ဝိဂရဟိ-လ-ဝိဂရဟိ နိန္ဒိ-ကား ဥပမေယျဝါကျ။

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို့-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျ။

ခ-ဝါကျတွင် န ဟိ ချီသော ဝါကျ၊ နာပိ ပေသလံ ချီသော ဝါကျကား ဗျတိရေက။ အထ ခေါ-လ-ပသံသတိ ဝေ-ကား အန္ဝယ။

ယင်းဗျတိရေက ၂-ဝါကျတွင် န ဟိ ချီသောဝါကျကား သီလဝိ-တိက္ကမပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပတ်သက်သောကြောင့် ပက္ခ။ နာပိ ပေသလံ ချီသောဝါကျကား ပေသလ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပတ်သက်သောကြောင့် ပက္ခန္တရ။

အထ ခေါ ချီသော အန္ဝယဝါကျတွင် ပထမဝါကျကား ကဲ့ရဲ့ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သဖြင့် ပက္ခ။ ဒုတိယ ဝါကျကား ချီးမွမ်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သဖြင့် ပက္ခန္တရဝါကျ။

ခ-ဝါ၌ အယဉ္စ ဂရဟိတဗ္ဗောကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့-၍ အထ ခေါ-လ-ပသံသတိ ဝေ ကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား နိဂမန။ ထို့-၍ ခ-ဝါကျကား နိဂမနိယဝါကျ။ ဝါ-စဏ္ဏိယဝါကျ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကုလပုတ္တ။ ။ကုလာနံ ပုတ္တော ကုလပုတ္တော။ (အစိတ်ဝိဂ္ဂဟ။)ကုလာနံ၊ အမျိုးတို့၏။ ဝါ-အမျိုးကောင်းတို့၏။ ပုတ္တော၊ သားတည်း။

http://www.dhammadownload.com

ကုလ ...အရကား အမျိုးကောင်းဖြစ်သည်မှချ။ ယင်း၏ သားဖြစ်နှင့် ဇနက ဇညအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ကုလပုတ္တော-အရကား ထို-မှတ်အပ်သော အမျိုးကောင်းသားတို့ဖြစ် ရ၏။

ကုလပုတ္တဿ ဘာဝေါ ကော်လပုတ္တိယော။ (အပေါင်းဝိဂ္ဂဟ။) ကုလပုတ္တဿ၊ အမျိုးကောင်းတို့၏ သား၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်းတည်း။ ကုလပုတ္တ ပုဒ်+ဏိယပစ္စည်း။ ဘာဝတဒ္ဓိတ်။

ကုလပုတ္တ-အရကား အမျိုးကောင်းတို့၏ သားဖြစ်သည် မှချ။ ယင်း၏ အမျိုး၏ကောင်းခြင်း ဝိသိဋ္ဌဘောဂဏ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ (ဝိသိဋ္ဌကုလာနံဟူသော ဋီကာဖွင့်ကိုရှု၍ကောက်။) ဏိယ ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော အမျိုး၏ကောင်းခြင်း ဝိသိဋ္ဌဘော ဂုဏ်ရ၏။

† ကောလပုတ္တိယေနာတိ ခတ္တိယာဒိဇာတိသုယေဝ သက္ကကုလ,သောတ္ထိယကုလာဒိဝိသိဋ္ဌကုလာနံ ပုတ္တဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ နိဒ္ဒိ-ဖြင့် ဝိဂရဟိ၌ ဂရဟဓာတ်၏(နိန္ဒာ=ကဲ့ရဲ့ခြင်း) အနက် ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဝိဥပသာရ၏ အနုတ္တက(အနက်မဲ့) ၏အဖြစ် ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂ။

(က) ယဒိဒံ တယာ မောဃပုရိသ-လ•န အနုစ္ဆဝိကံ။
(ခ) တေသံ ဆဝိ, ဆာယံ-လ-နာနုဂစ္ဆတိ။
(ဂ) အထ ခေါ အာရကာဝ တေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ဋ။ ၁၇၅။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ တုစ္ဆမနုဿ-ဖြင့် မောဃပုရိသ၌မောဃသဒ္ဒါသည် အချည်းနှီး (တုစ္ဆ) အနက်ကိုဟောသည်—ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ပုရိသသဒ္ဒါ၏ လူအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂ။ ၂။ နာမလိင်္ဂ။

မှတ်ချက်။ ။ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထလည်း ဖော်နိုင်သည်။

မောဃပုရိသနှစ်မျိုး

၁။ ဤဘဝမှာ မဂ်ဖိုလ်ကို လုံးဝမရလတ္တံ့သော မောဃပုရိသ။ အရိဋ္ဌ ရဟန်း, ကဏ္ဍကသာမဏေ, သုဒိန္န။

http://www.dhammadownload.com

၂။ ဤဘ၀မှာ မဂ်ဖိုလ်ရလတ္တံ့ဖြစ်သော်လည်း ဘုရားရှင် မောဃပုရိသဟု ခေါ်တော်မူသောအခိုက်၌ မဂ်ကိုမရသေးသော မောဃပုရိသ။ ဝနိယ၊ဥပသေန မထေရ်။

က-ဝါကျ၌ ယဒိဒံ-လ-တံ-ဖြင့် အနနုစ္ဆဝိကသည် ပါဠိ၌သာမန်ဆိုသော်လည်း ရှင်သုဒိန်ပြုအပ်သော အမှုပင်တည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ နအနုစ္ဆဝိကံ-ဖြင့် အနနုစ္ဆဝိကံပုဒ်ကို နအနုစ္ဆဝိကံ. အနနုစ္ဆဝိကံဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အနသဒ္ဒါ၏ နနိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ သမဏကရဏာနံ-လ-သာသနာနံ ဝါ-ဖြင့် အနုစ္ဆဝိကံပုဒ်သည် သမ္ဗန္ဓိကိုငဲ့သည်ဖြစ်၍ ယင်း၏သမ္ဗန္ဓိကား သမဏ-လ-သာသနံပင်တည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဆဝိံ အနွေတိ-ဖြင့် အနုစ္ဆဝိပုဒ်ကို ဆဝိံ အနုဂတံ အနုစ္ဆဝိဟု အဗျယီဘာဝသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အနုဥပသာရ၏ အနုဂတ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အနုစ္ဆဝိ ဝေ အနုစ္ဆဝိကံဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ကဏ်ပစ္စည်း၏ သွတ္ထ-တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။သမာသလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ပစ္စယတ္ထ။

ဆဝိ။ ။ဆာဒေတီတိ ဆဝိ ရဝိ။(မောဂ်။ ၇။ ၂၀၀။)

ခ-ဝါကျ၌ ဆာယာ-ဖြင့် ဆဝိသဒ္ဒါ အရေ အနက်ကို မဟော၊ ဆာယာ-အရိပ်အရောင်(ပဘာ)အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

† ဆာယာ တု အာတပါဘာဝေ၊ပဋိဗိမ္ဗေ ပဘာယ စ။(ဓာန်။ ၉၅၄။)

ခ-ဝါကျ၌ သုန္ဒရဘာဝံ-ဖြင့်ဆာယာ=အရိပ်အရောင်ဟူသည်နေရိပ်နေရောင်စသည် အရိပ်အရောင်မျိုးမဟုတ်။ ကောင်းသည်၏အဖြစ်ဟူသော သုန္ဒရဘာဝ ဂုဏ်တည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

အနုစ္ဆဝိဉာဏ်ကောက်

၇. အနုစ္ဆဝိ။ ။ဆဝိံ အနုဂတံ အနုစ္ဆဝိ။ ဆဝိံ၊ အရိပ်အရောင်သို့၊ ဝါ-ကောင်းသည်၏အဖြစ်သို့။ အနုဂတံ၊ အစဉ်လိုက်သည်တည်း။ အနုစ္ဆဝိ။-လိုက်သည်။ အဗျယီဘာဝသမာသ်။ အနုပုဒ်+ဆဝိပုဒ်။

http://www.dha

ဆဝိ-အရကား အရိပ်အရောင်၊ ဝါ-ကောင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သုန္ဒရဘောဂဏ်သည်မှချ။ ယင်း၏ အစဉ်လိုက်သော မေထုနဝိရတိတရားနှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာန္တပစ။ အနုစ္ဆဝိ ပုဒ်လုံးအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောအရိပ်အရောင်သို့၊ ဝါ-ကောင်းသည်၏အဖြစ်ဟူသော သုန္ဒရဘောဂဏ်အစဉ်လိုက်တတ်သော မေထုနဝိရတီရ၏။

မှတ်ချက်။ ။တံ ကမ္မံ၊ ထိုမေထုန ဝိရတီအမှုသည်။ သမဏကာရဏာနံ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနံ သာသနာနံ ဝါ အနုစ္ဆဝိကံဟု အရဌာနသို့လိုက်၍ညာသ်ကောက်သည်။ ဤဌ်ကား တံ ကမ္မံ၊ ထိုသင့်ပြုသော မေထုန်အမှုသည်။ အနနုစ္ဆဝိကံ၊ (ရဟန်းအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော ဟိရီဩတ္တပ္ပစသောတရား မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ဟူသော သာသနာတော်တို့၏၊ ဝါ-တို့အား) အရိပ်အရောင်သို့၊ ဝါ-ကောင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ မလိုက် (သဒ္ဒတ္ထ)။ ဝါ-မလျှောက်ပတ်-ဟု ပါဠိတော်ကို အနက်ယောဇနာ။

ခ-ဝါကျ၌ အနုဂစ္ဆတိ-ဖြင့် အန္ဓေတိ၌ ဣဓာတ်သည် ပဝတ္တန,ဉာဏအနက်တို့ကိုမဟော၊ ဂတိအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

(က) အနနုစ္ဆဝိကတ္တာ ဧဝ စ အနနုလောမိကံ။ (ခ) တေသံ နှ အနုလောမေတိ။ (ဂ) အထ ဓော ဝိလောမံ ပစ္စနီကဘာဝေ ဌိတံ။ ဋ္ဌ။ ၁၇.၅။

ရှေးရှေးပုဒ်သည်နောက်နောက်ပုဒ်၏ဟိတ်

အနနုစ္ဆဝိကံ, အနနုလောမိကံ စသည်တွင် အနနုစ္ဆဝိကံဟူသော ရှေ့ပုဒ်သည် အနနုလောမိကံဟူသော နောက်ပုဒ်၏ ဟိတ်ဖြစ်ကြောင်းကို သိစေလို၍ အနနုစ္ဆဝိကတ္တာ ဧဝ စ အနနုလောမိကံ၊ ရှေ့ အနနုစ္ဆဝိကံပုဒ်ကို ဟိတ်ပုဒ်ပြု၍ဟု ဖွင့်သည်။ အနနုလောမိကတ္တာ စသည်ပုဒ်များကို ဟိတ်ပြင်၍ ဖွင့်ရာ၌လည်း ဤနည်းတူပင်မှတ်။ ဟေတုမန္တဝိသေသနပုဒ်မျိုး၌ ဤသို့ ဖွင့်ရိုးရှိသည်။

အနုလောမ

လောမာနိ အနုဂတံ အနုလောမံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်၊ (ပထမမွေးညင်းအားလျော်သောနောက်မွေးညင်း) ဤဝစနတ္ထကိုထောက်၍“သင့်လျော်သော အရာ” မှန်သမျှ ရုဋ္ဌီအားဖြင့် အနုလောမံ ဟု ခေါ်သည်။

အနုလောမိက

အနုလောမမေဝ အနုလောမိကံ။ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်။

အနုလောမေတိ

အနုလောမဟူသော နာမခာတ်၊ ဧာပစ္စည်း။ တိ ဝိဘတ်။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ န အနုလောမေတိဖြင့် အနုလောမပဒ်ကို လောမာနိ အနုဂတံ အနုလောမံဟု အဗျယီဘောသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အနု ဥပသာရ၏ အနုဂတအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အနုလောမမေဝ အနုလောမိကံဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဣက ပစ္စည်း၏သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ န အနုလောမိကံ အနနုလောမိကံဟုကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၅]၊အနသဒ္ဒါ၏ န နိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၆] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၄။ ပစ္စယဋ္ဌ။
၅။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၆။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။

အပ္ပတိရူပံအဖွင့်

(က) အနနုလောမိကတ္တာ ဝေ စ အပ္ပတိရူပံ။ (ခ) ပတိရူပံ သဒိသံ ပဋိဘာဂံ န ဟောတိ။ (ဂ) အထ ခေါ အသဒိသံ အပ္ပဋိဘာဂမေဝ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ ပတိရူပံ န ဟောတိ–ဖြင့် န ပတိရူပံ အပ္ပတိရူပံဟု တပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အပ္ပတိရူပဥ္ဇ အသဒ္ဒါ၏ နနိပါတ် ၏ ကာရိယာ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊(အတ္တံ နသာ တပ္ပုရိသေ) သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

ခ–ဝါကျ၌ သဒိသံဖြင့် ပတိရူပသဒ္ဒါ အတူဟူသော (သဒိသ) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ ပဋိဘာဂံဖြင့် သဒိသသဒ္ဒါအတူဟူသော (ပဋိဘာဂ)အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပတိရူပံကို သဒိသံ၊ သဒိသံကို ပဋိဘာဂံဟု ပရိယာယ်လဲလှယ် ဖွင့်သည်ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။

---

http://www.dhammadownload.com

အဿာမဏကံအဖွင့်

(က) အပ္ပတိရူပတ္တာ ဝေ စ အဿာမဏကံ။ (ခ) သာမဏာနံ ကမ္မံ န ဟောတိ (ဂ) အဿာမဏကတ္တာ အကပ္ပိယံ။ (ဃ) ယဋ္ဌိသမဏာနံ ကမ္မံ န ဟောတိ၊ တံ တေသံ န ကပ္ပတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

အဘိဓာနနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျဖြင့် သာမဏကံပုဒ်ကို သာမဏာနံ ကမ္မံ သာမဏကံဟု ကမ္မတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ တံ ပစ္စည်း၏ ကမ္မတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ န သာမဏကံ အဿာမဏကံဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[3]၊ အဿာမဏက၌ အသဒ္ဒါ၏ န နိပါတ်၏ ကာရိယအဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၃။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

ဃ-ဝါကျ၌ န ကပ္ပတိ-ဖြင့် ကပ္ပံပုဒ်ကို ကပ္ပတီတိ ကပ္ပံဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ကပ္ပံ ဝေ ကပ္ပိယံဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဣယပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[4]၊ န ကပ္ပိယံ အကပ္ပိယံဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[5]၊ အသဒ္ဒါ၏ န နိပါတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[6] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။
၄။ ပစ္စယဋ္ဌ။ ၅။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။
၆။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

မှတ်ချက်။ ။န ဟိ သမဏာ-လ-တံ ကရောန္တိဟူသော ဒဋ္ဌိဝါကျ၌ န ကရောန္တိ-ဖြင့် န ကရဏီယံ အကရဏီယံပြုဟု ပြသည်။ အာဘောဇ်ဖော်လေ။ တူပြီ။

(က) ကထံ ဟိ နာမာတိ ကေန နာမ ကာရဏေန။ (ခ) ကိံ နာမ ကာရဏံ ပဿန္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

က-ဝါကျ၌ ကေန နာမ ကာရဏေန-ဖြင့် ကထံနိပါတ်၏ ကာရဏအနက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယင်း ကထံနိပါတ်၌ နာဝိဘတ်ကျေသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဟိနိပါတ်၏ အနတ္ထက (အနက်မဲ့) ၏ အဖြစ်ကိုလည်း ဟောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၂။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၃။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။က-ဝါကျ၌ ကေန နာမ ကာရဏေန-ဖြင့် ကထံပုဒ်ကို ကေန ကာရဏေန ဂထံဟု ကာရဏ၊ ဝါ-ပကာရတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ထံ ပစ္စည်း၏ ကာရဏ၊ ဝါ-ပကာရတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]။ ဟိ နိပါတ်၏ အနုတ္ထက (အနက်မဲ့) ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ကထံ၊ အဘယ် (မည်သော) အကြောင်းကြောင့်။ (သဒ္ဒတ္ထ။ က-ဝါကျထောက်။) ဝါ-အဘယ်သို့သောအကြောင်းကို မြင်သောကြောင့်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။ ခ-ဝါကျထောက်။)

အသိဝိသအဖွင့်

(က) ဣဒါနိ ယသ္မာ မံ-လ-မေဒဿပုရိသာတိ အာဒိမာဟ။ (ခ) တတ္ထ အာသုသီယံ-လ-အာသိဝိသော။ (ဂ) တဿ အာသိဝိသဿ ဃောရဝိသဿ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား အဝယဝတ္ထပြ ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ က—ဝါကျကား။ အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထပြ သခေ်ပ။

မှတ်ချက်။ ။ဖါ+ဖြေ+ပထမ။ ၄၆၁—၄—၌ အနုသန္ဓေဝါကျကျမ်းတက်နည်း စသည်ရေးခဲ့ပြီ။

ဂ—ဝါကျ ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၌ ခ—ဝါကျ အာရဒ္ဓဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဋ္ဌ။ ၁၆၉—တေဟိ သဟာယကေဟိဝါကျ၌ ပဒါဝဗိက် စသည်ဝါကျအကြောင်းရေးခဲ့ပြီ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

ကတာပရာဓ။ ။ကတော အပရာဓော ယေနာတိ ကတာပရာဓော။ တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ တတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိ။ ကတ+အပရာဓ+ယ။

ကတအပရာဓ-အရ ပြုအပ်ပြီးသောအဖြစ်သည် မုချ။ ယင်း၏ သားဖြပ်နှင့် သာဓ၊ သာဓကအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ယ-အရ ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော အပြစ်ရှိသော သားဖြပ်ရ။ (ပုတ္တံ၌ စပ်သဖြင့် ဝိသေသနပုဒ်ဖြစ်၍ ဝိသေသနဆက်ကောက်။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ဥပမာနဘက် ကတာပရာမပုဒ် ဉာဏ်ကောက်တည်း။ ဥပမေယျဘက်၌မူ ရှင်သုဒိန်ရအောင်ကောက်။ ယေန၊ အကြင်သုဒိန်သည်။ ကတော၊ ပြုအပ်ပြီးသော။ အပရာဓော၊ မေထုန်အမှုကို လွန်ကျူးခြင်းတည်းဟူသော အပြစ်သည်။ အတ္ထိ၊ ၏-ဟု အနက်ပေး။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်

ဒယာလု။ ဒယာယ (သနားခြင်းနှင့်) သဟိတံ (တကွဖြစ်သည်တည်း။) ဒယာလု။ (စိတ္တံ၌ စပ်ရသဖြင့် နပုလ္လိင် ရတ္တာဒိဂိုဏ်း ဥကာရန္တ။)

ဒယာလုကံ။ ။ဒယာလု ဧဝ ဒယာလုကံ။ (စိတ္တံစပ်။)

† ဒယာလုကေနာတိ အနုကမ္ပာယ သဟိတေန။ သာရတ္ထ။ ၂၂၂။

(❀) အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝ ါကျ၌ အာသု တေဿ ဝိသံ-ဖြင့် အာသီဝိသောပုဒ်ကို အာသုဝိသံ တေဿာတိ အာသီဝိသော်ဟု စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း ၊ အာသုဝိသဟုဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဥကို ဤပြု၍ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလင်္ကာပဒဋ္ဌ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

† နိရုတ္တိနယေန- အာသီဝိသသဒ္ဒဿ အတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ "အာသုသိယ" န္တိအာဒိ။ သာရတ္ထ။ ၂၂၂။

ခ-ဝ ါကျ၌ သီဃံဖြင့် အာသုနိပါတ်သည် လျင်မြန်ခြင်း (သီဃ) အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလင်္ကာ။)

ခ-ဝ ါကျ၌ အာဂစ္ဆတိ-ဖြင့် လျင်မြန်သောအဆိပ်ရှိ၏ဟူသည် လျင်မြန်စွာ အဆိပ်တက်တတ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အာသု။ ။နိပါတ်ပုဒ်။ (လျင်သော၊ လျင်သည်-ဟု အနက်ပေး။ ထောမင်၌ အသ+ဥဏ်ဟု ပုဒ်ခွဲသည်။ သဒ္ဒနီတိ, ရူပသိဒ္ဓိနိပါတ်ခန်း၌ အာသုံဟု နိဂ္ဂဟိတန္တ ရှိသည်။) သီဃတ္ထ။

ခ-ဝ ါကျ၌ စဏ္ဍံ-ဖြင့် ဃောရသဒ္ဒါသည် ကြမ်းတမ်းခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလင်္ကာ။)

မှတ်ချက်။ ။ပဒိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထလည်း ဖော်နိုင်သည်။

ခ-ဝ ါကျ၌ ဃောရံ အဿ ဝိသံ-ဖြင့် ဃောရဝိသံပုဒ်ကို ဃောရံ ဝိသံ အဿာတိ ဃောရဝိသံဟု စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလင်္ကာပဒဋ္ဌ။)

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျဖြင့် အာသီဝိသော ဃောရဝိသောဟု ပဋမန္တဖြင့် မိမိဖွင့်ပြသော်လည်း–ပါဠိတော်၌မူ အာသီဝိသဘာ ဃောရဝိသဿဟု ဆဋ္ဌျန္တနှင့်ရှိသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ ဝိဘတျတ္ထမဟုတ်။)

ပါဋ္ဌဝိနိစ္ဆယ

အာသီဝိယ။ အာသီဝိသ။ အာသီဝိသ။ အာသီဝိသ။ ။ဥဿီဗျဥ္စနေ။ နီတိ၊ သုတ္တ–ကိုထောက်၍ နောက်ဗျည်း (ဝိသ၌ဝဗျည်း) နှောင်းသောကြောင့် အာသုံ၌ ဥကို ဤပြု၍ ပြီးသောကြောင့် အာသီဝိသပါဠ်သာ မှန်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဥဿီဗျဥ္စနေ ဟူသော နီတိသုတ္တမှာပင် ဥဿီ+ဥဿီ–ဟု ၂–မျိုးမူကွဲရှိသည်။ ဥဿီဗျဥ္စနေ ဟူသော ဆဋ္ဌမူ နီတိ သုတ္တအရ သာ အာသီဝိသမှန်ကြောင်းဆုံးဖြတ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဥဿီဗျဥ္စနေ ဟု ဣရဿနှင့်ရှိသော နီတိသုတ္တသာ အမှန်ဖြစ်ပါမူ အာသိဝိသဟု သိ–၌ ဣရဿရှိသောပါဠ်သင့်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရပေမည်။ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်အရာဖြစ်၍ အမှန်ဆိုနိုင်ဖို့ ခက်သည်။

သိယံ။ သိယံ။ သိယံ ။ ။သိဓာတ်+ဃပစ္စည်း။ သေတိ လဟု ဟုတ္တ ပဝတ္တတီတိ သိယံ (မောဂ်၊ ၇။ ၃၈။) ဟု ဝစနတ္တပြု။ သိ–၌ ဣကို ဤ ဒီဃပြု၍ ပြီးသောကြောင့် သီယံ–ပါဠ်သာသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။အာသီဝိသသဒ္ဒါ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးပုံ အမျိုးမျိုးကို သာရတ္ထ၌ ဖွင့်ပြထားသည်။ ရှုလေ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

အာသီဝိသဿ၊ ဃောရဝိသဿ။ ။ဤပြယုဂ်၌ အာသီဝိသဿ၊ ဃောရဝိသဿ ဟူသောနည်းသည် ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သော ကဏှသပ္ပအရ မြွေဟောက်မှကြွင်းသော မြွေပွေးကို ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်းမည်၏။

အပေါင်းဖြစ်သော လျင်မြန်သော အဆိပ်၊ ကြမ်းသောအဆိပ်ရှိသော မြွေပွေး မြွေဟောက်တို့၏ အာသီဝိသဿ ဃောရဝိသဿဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မြွေပွေး၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သောမြွေပွေးကို အာသီဝိသဿ ဃောရဝိသဿဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ–သမုဒါယူပစာ၊

က–ဝါကျ၌ ဥပမာ စတုက္ကထုတ်ပုံ

၁။ အပြစ်ရှိသော သားကို သနားသော မိခင် ဖခင်တို့က သနားခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်ဖြင့် ကဲ့ရဲ့ခြင်းသည် (နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်) ဥပမာ။

http://www.dhammadownload.com

၂။ ဘုရားရှင်သည် အပြစ်ရှိသော သုဒိန်ကို မဟာကရုဏာစိတ်ဖြင့် ကဲ့ရဲ့တော်မူခြင်းသည်။ (နှိုင်းယှဉ်အပ်သောကြောင့်။) ဥပမေယျ။

၃။ ကဲ့ရဲ့ခြင်းကြိယာ ၂-ခု တို့၏။ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့ သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခ သမ္ဗန္ဓဘောသည် ဥပမာ။

၄။ ဝိယသဒ္ဒါကား ဥပမာဇောတက။

(က) ပက္ခိတ္တန္တိ တေဃ-လ-သမ္ဗန္ဓော။

(ခ) ဤဒိသဿ အာသီဝိသဿ-လ-ဝရံ ပက္ခိတ္တံ။

(ဂ) သစေ ပက္ခိတ္တံ ဘဝေယျ-လ-သုဋ္ဌု သိယာတိ အတ္ထော။ ဋီ။ ၁၇၅-၆။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (အနက်သမ္ဗန်ပုံကို ဆက်လက်ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား သခ်ေပ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ဝရံကား ဝါကျ၏အစ၊ ပက္ခိတ္တံကား ဝါကျအဆုံးဖြစ်၍ အလှမ်းဝေးကွာနေရသည်။ ယင်း အလှမ်းဝေးကွာသည့် ၂-ပုဒ်ကို တုလျက်လိင်္ဂတ်စပ် ဟု သိစေသည်။ (သံဗန္ဓ။)

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိသော၊ စသော ဘုရားကြီးနိယံနှင့်အညီ အာဘော်။

ခ-ဝါကျဖြင့် ဝရံ တေ မောဃပုရိသ စသော ပါဠိဝါကျ၏ အနက်ယောဇနာပုံကို ပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ သစေ ပက္ခိတ္တံ ဘဝေယျ-ဖြင့် "ပက္ခိတ္တံ၊ ထည့်ခြင်းသည်။ ဝရံ၊ မြတ်၏-ဟု ပါဠိ၌ ဆိုသဖြင့် ကေန္တိက စကားဖြစ်နေရာ ကေန္တိက စကားမဟုတ်၊ အနေကန္တိက စကား၊ ဝါ-ပရိကပ္ပ စကားမျှသာ ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဂ-ဝါကျ၌ သုဋ္ဌုရံ-ဖြင့် ဝရံ သဒ္ဒါသည် သားမက် (ဇာမာတာ)စသော အနက်ကို မဟော၊ ကောင်းခြင်း (ဥတ္တမ) အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ)

မှတ်ချက်။ ။ဝရံ ကို သုဋ္ဌုရံ။ သုဋ္ဌုရံ ကို သာဓု။ သာဓုကို သုဋ္ဌု ဖွင့်၍ နာမလိင်္ဂတ္ထအာဘော်ချည်းသာ ဖော်လေ။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) နတွေ့ဝါတိ နတု ဝေ ဝရံ။

(ခ) န သုန္ဒရမေဝ န သာဓုမေဝ န သုဋ္ဌုမေဝ၊

(ဂ) သေနယော သဒ္ဒတ္ထ။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ပဉ္စနတ္ထရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပကတ္ထ။

(ဂ) ဝါကျကား အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာ ဝါကျ။ ဝါ-ဝါကျခုရမှာ ဝါကျ။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ နတုဝေ ဝရံ–ဖြင့် နတွေဝကို နတုဝေ ဟုပဒစ္ဆေဒပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝရံ တေ မောဃပုရိသ ဟူသော ပါဠိတော် ရှေ့ဝါကျမှ ဤ နတွေ ဝါကျသို့ ဝရံဟူသော သဒ္ဒါလိုက်လာသည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သန္ဓိလိင်ပဒ။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ၊

ခ-ဝါကျ၌။ အာဘောဂ်သံဝဏ္ဏနာကား သစေ ပက္ခိတ္တံ ဝါကျနှင့် တူပြီ။

(က) ကဏှသပ္ပဿာတိ ကာဠသပ္ပဿ။

(ခ) အင်္ဂါရကာသုယာတိ အင်္ဂါရပုဏ္ဏကူပေ။

(ဂ) အင်္ဂါရ ရာသိမှိ ဝါ။ ဌ။ ၁ဂ၆။

က–ဝါကျဖြင့် ကဏှသပ္ပသဒ္ဒါသည်။ မဲသော မြွေ၊ ဝါ-မြွေဟောက် အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်တ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပရိယာယ် ဖွင့် ဟု လည်း ကြံနိုင်သည်။

ခ–ဝါကျဖြင့် အင်္ဂါရကာသုယာ၌ ကာသု ပုဒ်ကို ကဿတိ ခဏိယတိ(တူးအပ်၏) တိ ကာသု ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကာသု အရ တွင်းကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝါ-ကာသု သဒ္ဒါ၏ တွင်း (ကူပ) အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အင်္ဂါရေဟိ ပုဏ္ဏာ ကာသု အင်္ဂါရကာသုဟု မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ကာသုယာ၌ ယာသဒ္ဒါသည် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ သတ္တမီ သို့ ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်တ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်ပဒတ္ထ။ ၄။ ဝိဘတ္တိပဒ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျနှင့်အညီ ဉာဏ်ကျောက်

ကာသုံ။ ။ကာယတိ ခဏီယတိတိ ကာသုံ။ (ကာသ ဝိလေခနေ ဏု။)

၁။ ကတ္တုရုပ္ပ-တွင်းတူးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝီရိယ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။

၂။ ကမ္မတ္ထ-ထို-အားတပ်သော တွင်း၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။

၃။ ရုပ်စွည်း-ထို-မှတ်အပ်သော တွင်းရ၏။

အင်္ဂါရကာသ။ ။အင်္ဂရေဟိ ပုဏ္ဏာ ကာသု အင်္ဂါရကာသုံ။ (မဇ္ဈေလောပ ဝိတတိယာ တပ္ပုရိသ်။) အင်္ဂါရပုဒ်+ကာသုပုဒ်။

၁။ အင်္ဂါရ၏ အရ မီးကျီးတို့ဖြစ်သည် မုချ။

၂။ ထို-၏ ပြည့်သော တွင်းနှင့် ဌာနီ ဌာနစပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူ ပစာ။

၃။ အင်္ဂါရကာသု-အရ ထို-မှတ်အပ်သော မီးကျီးတို့ဖြင့် ပြည့်သော တွင်းဖြစ်ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။အင်္ဂါရကာသုယာ၊ မီးကျီးတို့ဖြင့် ပြည့်သော တွင်း၌။

ဂ-ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဝိကပ် တမျိုးကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ အင်္ဂါရရှာသိမ့်ဖြင့် အင်္ဂါရကာသုယာ၌ ကာသုပုဒ်ကို ကသိယတိ ဝိယတီတိ ကာသု ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကာသုအရ အပေါင်းအစု(ရာသိ)ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဝါ-ကာသုံသဒ္ဒါ၏ အပေါင်းအစု အနက်ဟော သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ အင်္ဂါရာသ ကာသု အင်္ဂါရကာသု ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ အင်္ဂါရကာသုယာ၌ယာသဒ္ဒါသည် နာဝိဘတ်၏ကာရိယမဟုတ်၊ သ္မိံဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျဋ္ဌ၊ ၂။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ။
၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၄။ ဝိဘတ္တိဂုဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျနှင့် အညီဉာဏ်ကောက်

ကာသုံ။ ။ကသိယတိ ဝိယတီတိ ကာသု။ တူးတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝီရိယ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏ဟုဆိုကာမျှသာ ထူးသည်။ ကြွင်းတူပြီ။

အင်္ဂါရကာသုံ။ ။အင်္ဂါရာသ ကာသု အင်္ဂါရကာသု။ (ဆဋ္ဌီ တပ္ပုရိသ်။ အင်္ဂါရပုဒ်+ကာသုပုဒ်။)

http://www.dhammadownload.com

၁။ အင်္ဂါရ-အရ မီးကျီးဖြစ်သည် မုချ။

၂။ ယင်းမီးကျီးဖြစ်၏ အစုဖြစ်နှင့် အဘေဒ ဘေဒ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန် ဌာန။

၃။ အင်္ဂါရကာသု-အရ ထိုမှတ်အပ်သော မီးကျီးစုရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။အင်္ဂါရကာသုယာ၊ မီးကျီးစု၏။

နည်းနှင့် ဥပစာ

အင်္ဂါရကာသု။ ။မီးကျီးနှင့် အစုတို့ မပြားပဲ ပြားသကဲ့သို့ ဆိုသော ကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။

(က) အာဒိတ္တာယာတိ ပဒိတ္တာယ ဂဟိတအဂ္ဂိဝဏ္ဏာယ။
(ခ)သမ္ပဇ္ဇလိကာယာတိ သမန္တတော-လ-အစ္စိယော မုစ္စန္တိယာ၊
(ဂ) သဇောတိဘူတာယာတိ သပ္ပဘာယ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ။
ဋ္ဌ။ ၁၈၆။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပဒိတ္တာယဖြင့် အာဒိတ္တသဒ္ဒါသည် တောက်ပခြင်း (ပဒိတ္တ) အနက်ကိုဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ဂဟိတအဂ္ဂိဝဏ္ဏာယဖြင့် တောက်ပ၏ ဟူသည် ယူအပ်သော မီးအဆင်းရှိသတည်း၊ ဝါ-ပြာမဖုံး လုံးလုံးတောက်ပသတည်းဟု သိစေသည်။

ခ-ဝါကျ၌ သမန္တတော ပဇ္ဇလိတာယဖြင့် သမ္ပဇ္ဇလိတာယ၌-သံသဒ္ဒါသည် သမ္မောဓာန စသောအနက်ကို မဟော၊ သမန္တအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သမန္တတော ပဇ္ဇလိတာ သမ္ပဇ္ဇလိတာဟု ပဉ္စမီ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။အစ္စိယော မုစ္စန္တိ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထကို ပြသည်။

ဂ-ဝါကျ၌ သပ္ပဘာယဖြင့် သဇောတိဘူတာယ၌ သသဒ္ဒါ၏ သဟသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်) ဇောတိသဒ္ဒါ၏ အရောင် (ပဘာ) အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဇောတိဝေဘူတာ ဇောတိဘူတာဟု တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သဇောတိဘူတာယကို သပ္ပဘာယဟု ဖွင့်ရာ၌ ဘူတပုဒ်ကို ဖျောက်၍ဖွင့်သည်။ ကိတ္တိသဒ္ဒါကို ကိတ္တိ ဧဝ ဟုသဒ္ဒါသဒ္ဒါဖျောက်၍ဖွင့်သည်နှင့်တူသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကမ္မခာရာယ်အာဘော် ဖော်ရသည်။ ပါ+မြေ၊ ၂၆၄ ကြည့်။

(က) တံကိဿ ဟေတူတိ-လ-ကာရဏေနာတိ စေ။ (ခ) ဣတော နိဒ္ဒါနဥ္စ ခေါ-လ-နိရယံ ဥပပဇ္ဇေယျ။ (ဂ) ဝေံ ကမ္မဿ-လ- ဒုက္ခာဂမံ ဣစ္ဆမာနော၊ ဌ။ ၁၇၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ဂ-ဝါကျတွင် န တဿချိသော ဝါကျကား ဗျတိရေက။ ထို-၍ ဝေံ ကမ္မဿ-လ- တံ ဂရဟိကား အန္ဒယ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

,က—ဝါကျ၌ ယံ မဟာ ဝုတ္တံ ဝရန္တိ—ဖြင့် တံ ကိဿ၌ တ ဟူသော နိပါတ်၏ အနိယတ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

က—ဝါကျ၌ ကတရေန ကာရဏေန—ဖြင့် ကိဿ၌ ကိံ သဒ္ဒါ၏ သဗ္ဗနာမ်ဇ် အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ယင်း ကိံ သဒ္ဒါ၏ ပုစ္ဆာဝါစက၏ အဖြစ်ကိုလည် ကောင်း[2]၊ သ-ဝိဘတ်၏ ဟိတ်အနက်၌သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဟေတု သဒ္ဒါ၏ အကြောင်း (ကာရဏ) အနက်ဟော၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[4] ယင်း ဟေတုသဒ္ဒါနောင်-သ ဝိဘတ်ကျေသည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[5] ယင်း ကျေသော သ-ဝိဘတ်၏ ဟိတ်အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[6] သိစေသည်။

၁။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂပဒ။ ၂။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။
၄။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၅။ ဝိဘတျတ္ထ။

ဒုဿီလသော ရေပြည်

ဣတော နိဒ္ဒါနဥ္စ—လ—နိရယံ ဥပပဇ္ဇေယျ-ဟု ပါဠိ၌ ဥပပဇ္ဇေယျပုဒ် သတ္တမီဝိဘတ်ဖြင့် ဟောကြားထားသည်။ သို့ ပရိကပ္ပ သတ္တမီဖြင့် ဟောကြားသဖြင့် ရဟန်း၏ မေထုနပဋိသေဝနကြောင့် ငရဲ သို့ ကျရသည်ဟု ဆိုခြင်းမှာ ကေန်မုချ စကားမဟုတ်၊ အနေကန် ပရိကပ္ပစကားမျှသာဖြစ်၍ ကျချင်မှ

ကျပေမည်ဟု မှတ်ထင်တတ်, ယူဆတတ်သည်။ သို့မယူဆသင့်ပေ။ ဒုဿီလဿ အဘိက္ကမေ ဗြိန္ဒံ ဂစ္ဆိန် အညာတရံ ဝဇ္ဇါမိ နိရယံ ဝါ တိရစ္ဆာနယောနိံ ဝါ ဟု အင်္ဂုတ္တိုရ်၌ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသဖြင့် ရဟန်း၏ မေထုနပဋိသေဝန အမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိ ၂-မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးသို့ ကေန် ရောက်နိုင်သည်ဟု မုချ မှတ်ရာ၏။

ခ-ဝါကျ၌ ယံ-လ-ပက္ခိပန်-ဖြင့် ဣတောနိဒါန်း၌ ဣမဟူသော နိပါတ်၏ အနိယတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဣတောနိဒါန်ပုဒ်ကို ဣဒံ (မာတုဂါမဿ အင်္ဂဇာတေ အင်္ဂဇာတပက္ခိပနံ) နိဒါန်း (ကာရဏံ) အဿာ (နိရယူပပတ္တိနုဿာ) တိ ဣတော နိဒါန်းဟု စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။အာဘော်၌ လက်သည်းကွင်းများကို ချန်ဖတ်လျှင် ဣဒံ နိဒါန်း အဿာတိ ဣတော နိဒါန်းဟူသော ပြုလိုရင်းဝိဂ္ဂဟကို တွေ့ရမည်။ တတောနိဒါန်းနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

(က) တတ္ထ နာမ တန္တိ တသ္မိံ နာမ-လ-သမာနေပိ တုံ။ (ခ) ယံ တန္တိ တွေ ယန္တိ ဟိင္ဒနတ္တေ နိပါတော။ (ဂ) တန္တိ တံ သဒ္ဒဿ ဝေဝစနံ။ (ဃ) ဒွိဟိပိ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟိဉ္စိတံ အဝညာတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁ဂ၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဗက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ တသ္မိံ-ဖြင့် တတ္ထ၌ တ္ထပစ္စည်းသည် သတ္တမျတ္ထ၌ သက်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဟိင္ဒနတ္တေ နိပါတော-ဖြင့် ယံ တံ ၌ ယံသဒ္ဒါသည် သဗ္ဗနာမ် ပုဒ်မဟုတ်၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်၌ နိပါတ်ပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂပဒ။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျဖြင့် တံ့ သဒ္ဒါကား တံ သဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ် တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃-၌ တံသဒ္ဒါ သမာပဇ္ဇိဿသိ၌ စပ်ဟု သိစေလိုသဖြင့် တွန္တိ တံ သဒ္ဒဿ ဝေ ဝစနံ-မိန့်သည်ဟု ဖွင့်သေး၏။

ဃ-ဝါကျ၌ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟီဠိတံဖြင့် ယံတံ ၂-ပုဒ်လုံး ဟီဠနတ္ထ (ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်) ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ အဝညာတံ-ဖြင့် ဟီဠိတ=ကဲ့ရဲ့အပ်၏ဟူသည် အဝညာတ= အယုတ်အားဖြင့် သိအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃-၌ ယံ တံ ဟူသော ပါဠ်သာသင့် သည်ဟု ဂဏ္ဌိပဒအဆုံးအဖြတ်ကိုဆို၍။ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟီဠိတံ အဝညာတံ ဖြင့် ယံ-တံ သဒ္ဒါကား ဥဒ္ဒေသ (အနိယတ်) နိဒ္ဒေသ (နိယတ်) မဟုတ်၊ ဟီဠန (အဝညာတ=ဟူးဟူးညားညား) အနက်ဟော နိပ္ပါတ်ဖြစ်သတည်းဟု သိစေ သည်ဟု အာဘော်ဖေါ်သည်။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ သံဝဏ္ဏနာပင်။

သို့ဖြစ်၍ အဋ္ဌကထာအလို ယံ တံ ပါဠ်သင့်၍ ဂဏ္ဌိပဒ—အလို ယံ တံ ပါဠ်သင့်ကြောင်း သတိပြုရာ၏။ အသဒ္ဓမ္မံအဖွင့် ပါဠ်ဝိနိစ္ဆယ—ကြည့်။

ပါဠ်ဝိနိစ္ဆယ

ဟီဠိတံ၊ ဟီဠိတံ။ ။ဟီဠဓာတ်+က-ပစ္စည်း၊ ဠ—အာဂုံလာ၍ပြီးသော ကြောင့် "ဟီဠိတံ—" ဟု အစ၌ ဒီဃရှိသော ပါဠ်သာသင့်သည်။

† ဟီဠ နိန္ဒာ လဇ္ဇာသု၊ တော။ သူစိ။

(က) အသဒ္ဓမ္မန္တိ အသတံ နီစဇနာနံ ဓမ္မံ။ (ခ) တေဟိ သေဝိ- တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ (ဂ) ဂါမဓမ္မန္တိ ဂါမာနံ ဓမ္မံ။ (ဃ) ဂါမ- ဝါသိကမနုဿာနံ ဓမ္မန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဋီ။ ၁၀၆။

အနက်ယောဇနာ

အသဒ္ဓမ္မံ။ ။သူတော်မဟုတ် သူယုတ်မာတို့၏ တရားကို(သဒ္ဒတ္ထ)။သူတော် မဟုတ် သူယုတ်မာတို့သည် မှီဝဲအပ်သောတရားကို (အဓိပ္ပာယတ္ထ)။

ဂါမဓမ္မံ။ ။ရွာတို့၏ တရားကို (သဒ္ဒတ္ထ။ မုချနက်)။ ရွာ၌နေကုန်သော သူတို့၏တရားကို (အဓိပ္ပာယတ္ထ။ ဥပစာနက်)။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ဝါ—ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို—၌ က—ဝါကျကား သခေ်ပ၊ ဝါ-အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို—၌ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဃ-ဝါကျတွင် ဃ-ဝါကျ ကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

☸ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အသဒ္ဓမ္မံ။ ။အသတံ ဓမ္မော။ အသဒ္ဓမ္မော။ (အသတံ၊ သူတော်မဟုတ် သူယုတ်မာတို့၏။ ဓမ္မော၊ တရားတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ အသန္တပုဒ်+ ဓမ္မပုဒ်။

အသန္တ-အရကား သူတော်မဟုတ် သူယုတ်မာတို့ဖြပ်သည် မုချ။ ယင်းတို့၏ တရားဖြပ်နှင့် သေဝက သေဝိတဗ္ဗ၊ ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အသဒ္ဓမ္မ-အရကား သူတော်မဟုတ်-လ-တရား (မေထုန်) ရ၏။

မှတ်ချက် ။ ။အသန္တဋ္ဌ သန္တသဒ္ဒါကား သမုခ္ခတ်၊ အန္တ ပစ္စည်း။ ကိလေသေ သမေန္တီတိ သန္တာဟုပြု။ န သန္တာ အသန္တာ ဟုတွဲ။ ပုလ္လိင်၊ ဂန္တဗ္ဗာဒိ ဂိုဏ်း။ ၆-နံပါတ်အဖြေနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဂါမဓမ္မ။ ။ဂါမာနံ ဓမ္မော ဂါမဓမ္မော။ (ဂါမာနံ၊ ရွာတို့၏။ ဝါ-ရွာ၌နေကုန်သော သူတို့၏။ ဓမ္မော၊ တရားတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်။ ဂါမပုဒ်+ဓမ္မပုဒ်။

ဂါမ-အရကား ရွာတို့ဖြပ်၊ ဝါ-ရွာ၌ နေကုန်သော သူတို့ဖြပ်သည်မုချ။ ယင်းတို့၏ တရားဖြပ်နှင့် သေဝက သေဝိတဗ္ဗ၊ ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ၊ ဂါမဓမ္မ-အရကား ရွာတို့၏ တရား၊ ဝါ-ရွာ၌နေကုန် သူတို့၏ တရားဖြပ်ရ၏။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အသတံ ဓမ္မံ-ဖြင့် အသဒ္ဓမ္မံပုဒ်ကို အသတံ ဓမ္မံ အသဒ္ဓမ္မံ ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အသဒ္ဓမ္မ၌ သ-သဒ္ဒါသည် သန္တသဒ္ဒါ၏ ကာရိယတည်း။ (နှ။) သမာနစသည် တို့၏ ကာရိယ မဟုတ်သည် (ဗျ။) ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အသင်္ခတနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂ၂၀၃ဋ္ဌ။ ၂။ နာမလိင်္ဂ၂၀၃။

က-ဝါကျ၌ နိစ ဇနာန်-ဖြင့် အသန္တအရ ယုတ်နိမ့်သောသူတို့ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အသတံ၌ တံ သဒ္ဒါ၏ နံဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။ ၂။ ဝိဘင်္ဂ၂၀၃။

F.35 B

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျဖြင့် အသဒ္ဓမ္မ=သူတော်မဟုတ် သူယုတ်မာတို့၏ အကျင့်ဟူသည် ဘိက္ခုနောပတ္တကံ့သို သာမိ သံအဖြစ်ဖြင့် ပိုင်ဆိုင်သောအကျင့်မျိုးမဟုတ်။ (ဗျ။) ယင်း သူတော်မဟုတ် သူယုတ်မာတို့ မှီဝဲအပ် (ကျင့်အပ်)သောအကျင့် တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဂတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျဖြင့် ဂါမဓမ္မပုဒ်ကို ဂါမော စ ဓမ္မော ဟု ဒွန်လည်းကောင်း၊ ဂါမော စသော ဓမ္မော စာတိဟု ကမ္မဓာရယ်လည်းကောင်း၊ ဂါမော ဓမ္မော ယဿာတိ ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိလည်းကောင်း ဝစနတ္ထမပြုရ။ ဂါမာနံ ဓမ္မံ ဂါမ ဓမ္မံဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာ နတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် ဂါမဓမ္မ၌ ဂါမအရ ဥပစာအားဖြင့် ရွာနေသူ။ ဝါ-ရွာ သူရွာသား (ဂါမဝါသိကမနုဿ)ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေ ယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။နံပါတ် ဂ။ ဥပစာအဖြေနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ယံ တွံ။ ယံ တံ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ ယန္တိ ဟိဋ္ဌနတ္တေ နိပါတောဟုလည်း ကောင်း၊ တွန္တိ တံသဒ္ဒဿ ဝေဝစနံဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သောကြောင့် ယင်း အဋ္ဌကထာအလို "ယံ တွံ" ပါဌ်သင့်သည်။

ယံ တန္တိ ပန ပါဌော ယုတ္တရူပေါတိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံဟု သာရတ္ထ ဋီကာ ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂဏ္ဌိပဒတို့အလို ယံ တံ ပါဌ်သင့်သည်။

နီစဓမ္မံ။ နိစဓမ္မံ။ ။နိပုဗ္ဗ+စိဓာတ်+ဏပစ္စည်း။ နိ၌ ဣကို ဤဒီဃပြု၍ ပြီးသောကြောင့် နီစ-ဟု ဤဒီဃနှင့် ရှိသောပါဌ် သင့်သည်။

† နိဟီနံ စိနောတီတိ နီစော။ ဏော စိ စယေ ရဿဿ ဒီဃတာ။ သူစိ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဂါမဓမ္မ။(ဂါမာနံ ဓမ္မံ)။ ။ဌာနဖြစ်သော ရွာတို့ဒြပ်၏၊ ဂါမ(ဂါမာနံ) ဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ရွာနေသူတို့၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော ရွာနေသူတို့ကို ဂါမ (ဂါမာနံ)ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။

ပြယုဂ်ကား-ဂါမဓမ္မ (ဂါမာနံ ဓမ္မံ) ဟူသည်တည်း။ ဤ၌ ဂါမ (ဂါ မာနံ) ဟူသောနည်းသည် ရွာတို့ဒြပ်တည်း ဟူသော ဌာနကိုဆိုသဖြင့် ရွာနေ သူဒြပ်တည်းဟူသော ဌာနီကိုလည်း ရသောကြောင့် နာနန္တရိကနည်းမည်၏။

http://www.dhammadownload.com

၁ . ဉာဏ္ဍဍီကာဝါဒ

ဂါမဓမ္မန္တိ ဧတ္ထ ဂါမ——ဂါမဝါသိနော ဝုတ္တာ အဘေဒူပစာရေနာတိ အာဟ ဂါမဝါသိက မနုဿာနန္တိ အာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃။

ဉာဏ္ဍဍီကာအလို-ရွာနှင့် ရွာ၌နေသူ (ဘေဒ) ကွဲပြားနေသည်ကို (အဘေဒ) မကွဲမပြားသလို တင်စား၍ ဂါမဓမ္မ (ဂါမာနံ ဓမ္မံ) ဟု ဆိုထားရကား ဘေဒအဘေဒူပစာ ဟု မှတ်ရမည်။ အောက်ပါအတိုင်း နည်း ဥပစာတင်ရမည်။

ပြယုဂ်ကား—ဂါမဓမ္မ (ဂါမာနံ ဓမ္မံ) ဟူသည်တည်း။ ဤ၌ ဂါမဓမ္မ (ဂါမာနံ ဓမ္မံ) ဟူသောနည်းသည် ရွာတို့ဖြစ်နှင့် ရွာ၌နေသူတို့ဖြစ် (ဘေဒ) ကွဲပြားပါလျက် (အဘေဒ) မကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့် အဘေဒ နည်း။ (သဗ္ဗော ဂါမော အာဂတော၊ နည်း ၄၀-ပြယုဂ်ကြည့်ပါ။)

ပြယုဂ်ကား—ဂါမဓမ္မ (ဂါမာနံ ဓမ္မံ) ဟူသည်တည်း။ ဤ၌ ရွာတို့ဖြစ်နှင့် ရွာ၌နေသူတို့ဖြစ်ကို အပြားမဲ့အားဖြင့် ဆိုသောကြောင့် အဘေဒူပစာ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။သဒ္ဒါစိစ်၌ ဆိုသော "သိလာပုတ္တကဿ သရီရံ"ကား ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ကျောက်ကုန်း မကွဲမပြား တသားတည်းရှိသည်ကို ကွဲပြားသလို တင်စားခေါ်ထားသောကြောင့် အဘေဒ+ဘေဒ+ဥပစာရ=အဘေဒ ဘေဒူပစာတည်း။

(က) ဝသလဓမ္မန္တိ ပါပဓမ္မံ-လ-ဝသလာ။ (ခ) တေသံ ဝသလာနံ ဟီနပုရိသာနံ ဓမ္မံ။ (ဂ) ဝသလံ ဝါ ကိလေသ ပဂ္ဃရဏကံ ဓမ္မံ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၆။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပကဓန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပကဓ၊
ဂ-ဝါကျကား ပကဓန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပကဓ။

အာဒေသာဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ဝသန္တိ-ဖြင့် ဝသလာပုဒ်ကို ဝသန္တီတိ ဝသလာဟု ကာရိ တဒ္ဓေဘာဂဓ ကာရိတလောပ ကတ္တုသာဓနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အလ ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဝသဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၂။ ဒုတိယသဒ္ဒယဋ္ဌ၊ ၃။ ဒုတိယဓာတုယဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဆင်တဲ့ဂဏ္ဌိ၌ ဝသေ ဗြာဇ္ဌာဒနေ အလန္တိ ဝသလံဟု ဝစနတ္ထ မပြုရ ဟု ဗျတိရေက အာဘော်ကိုဆို၏။

က-ဝါကျ၌ ပါပဓမ္မေ-ဖြင့် ဝသန္တိ ဟူသော ကာရိတန္တောဂဓ ကာရိတ ပလောပ၏ ကံပုဒ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အကမ္မကဓာတ် (ကြိယာ) ကို ကံပုဒ်ထည့်၍ ဖွင့်လျှင် ယင်း ကြိယာ၌ ကာရိက် အတွင်းဝင်သည်၊ ငုပ်သည်၊ ကာရိုက်ကျေသည်ဟု ပြသည်။

က-ဝါကျ၌ ပဋ္ဌရန္တိ-ဖြင့် ဝသန္တိ၌ ဝသဓာတ်သည် နေခြင်း (နိဝါသန) အနက်ကို မဟော၊ ယိုစီးခြင်း (ပဋ္ဌရဏ) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေ သည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညာသ်ကောက်

ပါပဓမ္မေ ဝသန္တိတိ ဝသလာ။ (ယေ ဟီနပုရိသာ၊ တို့သည်။ ပါပ ဓမ္မေ၊ တို့ကို။ ဝသန္တိ၊ ယိုစီးစေတတ်ကုန်၏။) ဝသ ဓာတ်။ အလ ပစ္စည်း၊ ဟေတုတ္ထကတ္တုသာဓန။

ဝသ-အရကား ပါပဓမ္မတို့၏ ဥပါဒ်သည် မုချ။ ဟေတုကတ္တု၌-အရကား ထိုပါပဓမ္မတို့၏ ဥပါဒ်အားတပ်သော ဟီနပုရိသတို့၏ ပကာတူပနိဿယသတ္တိ။ သဟဇာတာဒိသတ္တိသည် ဖလူပစာရတ္ထ။

အလပစ္စည်း အရကား-ထို-မှတ်အပ်သော ဟီနပုရိသတို့ဒြပ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဟေတုကတ္တုသာဓန ညာသ်ကောက်နည်းကို ပါ+ဖြေ။ ပထမ။ ၇၀-ကြည့်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဝသလာ။ မကောင်းမှုတရားတို့ကို ယိုစီးစေတတ် ကုန်သော ယုတ်ညံ့ကုန်သောသူတို့။ (သဂုဏ ဒဗ္ဗာပေက္ခအနက်။) ဝသလာ၊ ယုတ်ညံ့ကုန်သော သူတို့။ (ကေဝလဒဗ္ဗာပေက္ခ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဝသလာနံ ဓမ္မံ-ဖြင့် ဝသလဓမ္မံပုဒ်ကို ဝသလာနံ ဓမ္မံ ဝသလ- ဓမ္မံဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာ- နတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဟီနပုရိသာနံ-ဖြင့် ဝသလအရ သူဆင်းရဲ (သုဒ္ဒ) ကိုမယူရ။ ဟီနပုရိသ (ယုတ်ညံ့သူ) ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညာသ်ကောက်

ဝသလာနံ ဓမ္မံ ဝသလဓမ္မံ (ဝါကျာဝဓိကန္တ)။ ဝသလာနံ၊ မကောင်းမှု တရားတို့ကို ယိုစီးစေတတ်ကုန်သော ယုတ်ညံ့ကုန်သော သူတို့၏။ ဓမ္မံ၊ အကျင့်။ ဝသလဓမ္မံ-အကျင့်။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ ဝသလပုဒ်+ဓမ္မပုဒ်။

http://www.dhammadownload.com

ဝသလ-အရကား မကောင်းမှုတရားတို့ကို ယိုစီးစေတတ်ကုန်သော ယုတ်ညံ့ကုန်သော သူတို့ဖြစ်သည် မှချ။ ယင်းတို့၏ အကျင့်ဖြစ်နှင့် သေဝက သေဝိတဗ္ဗ၊ ဌာန ဌာနီ၊ ဂုဏဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သံမွန်သည် ဌာနူပစာ။ ဝသလဓမ္မာ–အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော မကောင်းမှုတရားတို့ကို ယိုစီးစေတတ်ကုန်သော ယုတ်ညံ့ကုန်သော သူတို့၏ အကျင့်ဖြစ်ရ၏။

ဝသလဓမ္မံ။ ။မကောင်းမှု တရားတို့ကို ယိုစီးစေတတ်ကုန်သော ယုတ်ညံ့ကုန်သော သူတို့၏ အကျင့်။

ဂ–ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဒါဖြင့် ဝသလဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဓါကပ်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြသည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ–ဝါကျ၌ ကိလေသပဂ္ဃရဏကံဖြင့် ဝသံပုဒ်ကို ဝသတီတိ ဝသလံ ဟု ကာရိတန္တေ ဂဝ, ကာရိတလောပ ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္တ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အလပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2] ဤ၌လည်း ဝသဓာတ်သည် နိဝါသအနက်ကို မဟော၊ ပဂ္ဃရဏ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဝသတီဟူသော ကာရိတန္တေ ဂဝ,ကာရိတလောပ ပုဒ်၏ကံကို ကိလေသေဟု ထည့်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ၊ ၄။ ဘာဝတ္ထ၊

ဂ–ဝါကျ၌ ဝသလံ ဓမ္မံ-ဖြင့် ဝသလဓမ္မံ ပုဒ်ကို ဝသလံ ဓမ္မံ ဝသလဓမ္မံ ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၊ ဝစနတ္တ ပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဉ်ကောက်

ကိလေသေ ဝသတိ ပဂ္ဃရတီတိ ဝသလော။ (ယော ဓမ္မော၊ အကြင်မေထုန် အကျင့်သည်။ ကိလေသေ၊ တို့ကို။ ဝသတိ ပဂ္ဃရတိ၊ ယိုစီးစေတတ်၏။ ဣတိ သော ဝသလော။ ဟေတုကတ္တုသာဓန။ ဝသဓာတ်+အလပစ္စည်း။

ဝသ–အရကား ကိလေသာတို့၏ ဥပါဒ်သည် မှချ။ ဟေတုကတ္တု၌–အရကား ထို-အားဖြင့်အပ်သော မေထုန်အကျင့်၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ရလူပစာ။ အလပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ကိလေသာတို့ကို ယိုစီး စေတတ်သော မေထုန်အကျင့်ရ၏။ (ဝိသေသနဆက်ကောက်။)

ဝသလော ဓမ္မော ဝသလဓမ္မော။ (တံ ဝသလဓမ္မံ။) ဝသလ-အရကား ကိလေသာတို့ကို ယိုစီးစေခြင်း ဝသလဘောဂုဏ်သည် မှချ။ ယင်း၏အကျင့်

http://www.dhammadownload.com

နှင့် ဂုဏ်ဂုဏအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဝသလဓမ္မံ-အရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ကိလေသာတို့ကို ယိုစီးစေတတ်သော မေထုန်အကျင့် ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဝသလဓမ္မံ၊ ကိလေသာတို့ကို ယိုစီးစေတတ်သော အကျင့်။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပဋ္ဌရန္တိ" ပဂ္ဂရန္တိ။ ။ရူပသိဒ္ဓိ၊ ဝဂ္ဂေ ဃောသာဃောသာနံ-သုတ်အဖွင့် ဌ် ပ ဥပသာရရှေးရှိသော ဃရဓာတ်နောင် အသဒိသဒွေဘော်ရုပ်ကို ထုတ်ပြ ထားသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပ ပုဗ္ဗ ဃရ အန္တိဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသော ကြောင့်လည်းကောင်း ပဋ္ဌရန္တိပါဠ်သာ သင့်သည်။

ဟီန။ ဟိန။ ဟီဏ။ ဟိဏ။ ။ဟာဓာတ်+တပစ္စည်း။ ကွစိဓာတုသုတ် ဖြင့် တ-ပစ္စည်းကို ဤဏပြု။ ဏ-ကို န-ပြု၍ပြီးသောကြောင့် ဟီန-တချက် သာ သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ၊ ပဌမ။ ၂၇၉။ ပဟီန ပုဒ်အဆုံးအဖြတ်ကြည့်။

(က)ဒုဋ္ဌုလ္လန္တိ ဒုဋ္ဌု စ ကိလေသဒုသိတံ, ထုလ္လဉ္စ အသုခုမံ။ (ခ)အနိပ္ပုဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ဩဒကန္တိကန္တိ ဥဒကကိစ္စံ အန္တိကံ အဝသာနံ အဿာတိ ဩဒကန္တိကော။ (ဃ) တံ ဩဒကန္တိကံ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ (တေဟိ သဟာယကေဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၆၉=ဝါကျနှင့်တူပြီ။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဒုဋ္ဌု စ ထုလ္လဉ္စ-ဖြင့် ဒုဋ္ဌုလ္လပုဒ်ကို ဒုဋ္ဌု နိဿိတံ ဒုဋ္ဌုလ္လံဟု နိဿိတတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ဒုဋ္ဌု စ တံ ထုလ္လဉ္စာတိ ဒုဋ္ဌုလ္လံဟု ကမ္မဓာရယ်

http://www.dhammadownload.com

သမာသ်ဝစ်နတ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဒုထူလံဟုဆိုလိုလျက် ဒန္တဇထ-ကို မုဒ္ဓဇဌပြန်ခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်း၊ ဒု-ဥပသာရနောက်၌ အသဒိသ ဒွေဘော်လာခြင်း ဝဏ္ဏာဂမ၊ လဒွေဘော်လာခြင်းဝဏ္ဏာဂမ။ ဦကို ဥ-ရဿ ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဒုဋ္ဌုလ္လဟုရုပ်ပြီးသည်–ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဒု-ဥပသာရ၏ (ဒုဗ္ဗိက္ခာစသည်တို့၌ကဲ့သို့) အသမိဒ္ဓိ အနက်ကိုမဟော၊ ဒုဋ္ဌု (ကုစ္ဆိတ) အနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဝိဒေနတ္တ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ၊ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ

မှတ်ချက်။ ။အတ္တံ အဒဿနေ ဒုဋ္ဌု၊ နိန္ဒာယံ ဝန္ဒနေ နမော။ ဓာန်။ ၁၁၅၄–အလို ဒုဋ္ဌုသဒ္ဒါနိန္ဒာအနက်ကိုဟောသည်။ ဓာန် ၁၁၅၉။ ကုစ္ဆာယံ ဒုဋ္ဌု ကုစ္ဆနေနင့် ကုစ္ဆာယံ ဒုဋ္ဌုလ္လန္တိအာဒီသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ သူစီ။–ကိုထောက်၍ (ဒုဋ္ဌုသဒ္ဒါကုစ္ဆိတအနက်ကိုဟောသည်။ ဒုကုစ္ဆိတေဿဒတ္တေသု ဓာန်။ ၁၁၇၀) ကို ထောက်၍ ဒု-သဒ္ဒါသည်လည်း ကုစ္ဆိတအနက်ကိုဟောသည်။ ထို့ကြောင့် ဒု-ကို ဒုဋ္ဌုဟု ဖွင့်ရာ၌ ဒုသဒ္ဒါကုစ္ဆိတအနက်ဟောကြောင်း ဖွင့်ပြသည်ဟု သိရာ၏။ ယင်းအလို ဒုဋ္ဌု စ၊ စက်ဆုပ်အပ်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဟုတ်၏။ သော၊ ထို-သည်။ ထူလော စ၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏-ဟု ဝိဂ္ဂြိုဟ်ကို အနက်ပေးလေ။

က–ဝါကျ၌ ကိလေသဒူသိတံ-ဖြင့် ဒုဋ္ဌု=စက်ဆုပ်၏ဟူသည် ကိလေသာတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်၊ ဖျက်ဆီးထား၊ ကိလေသာတို့၏ ဖျက်ဆီးခြင်းခံရသောကြောင့် စက်ဆုပ်အပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။) ၂

မှတ်ချက်။ ။ဖော်ပြပြီး ဒုဋ္ဌုသဒ္ဒါ၏အနက်တို့တွင် ဒူသိတအနက်ဟော မပါရှိသောကြောင့် ကိလေသဒူသိတံ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤအလို အောက်ပါအတိုင်းအနက်ပေး။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဒုဋ္ဌုလ္လံ၊ စက်ဆုပ်အပ်သည်ဖြစ်၍ (သဒ္ဒတ္ထ။) ကိလေသာတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သည်ဖြစ်၍ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။) ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော။

တံနည်းအာဘော်

က–ဝါကျ၌ ဒုဋ္ဌုဖြင့် ဒုဋ္ဌုလ္လ၌ ဒုသဒ္ဒါသည် ကိလေသာတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်၏ဟူသောအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ ဒုဋ္ဌု စ ထူလဥ္စ-ဖြင့် သိစေအပ်သောအာဘော်ကား ပထမ အာဘော် ၁–၂–နှင့်တူပြီ။

က-ဝါကျ၌ ကိလေသဒုသိတံ-ဖြင့် ဒုဋ္ဌု၏ဒုသဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဒုဋ္ဌု၌ တုပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနနှင့်သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဒုသိတန္တိဒုဋ္ဌု (ဒုသိယတေတိ ဒုဋ္ဌု) ဟု ကမ္မသာဓနေဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဖျက်ဆီးအပ်သည်ဟူသည် ကိလေသာတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဒုဋ္ဌုလ္လ ကိလေသေဟိ ဒုဋ္ဌတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၂-အဖွင့်၊ ဒုဋ္ဌော ကုဒ္ဓေ စ ဒူသိတေ။ ဓာန်။ ၁၀၇၈-ကိုထောက်၍ ဒုဋ္ဌုကို နာမ်ပုဒ်ကြံ၍ အဘောဲဖော်သည်။ ဤအလို အောက်ပါအတိုင်း အနက်ပေးပါ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဒုဋ္ဌုလ္လံ။ ကိလေသာတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သည်ဖြစ်၍ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော။

ခ-ဝါကျ၌ အနိပုဏံ-ဖြင့် အသုခုမသဒ္ဒါသည် အနိပုဏ=မသိမ်မွေ့ခြင်းအနက်ကိုဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သုခုမ-ကို နိပုဏဟူသော ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်သည်ဟု ကြံနိုင်သည်။ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ။ နီတိ။ ဓာ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၂၃။ ကြည့်။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဒုဋ္ဌုလ္လ။ ဒုဋ္ဌုလ္လ။ ။ဒုပုဒ်+ထုလပုဒ်။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဒုဋ္ဌုလ္လ-ဟုပြီးသောကြောင့် ဒုဋ္ဌုလ္လ ပါဠ် သာသင့်သည်။

နိပုဏ။ နိပုန။ ။နိပုဗ္ဗ+ပုဓာတ်+ဥဏပစ္စည်း။ တနည်း။နိပုဗ္ဗ+ပုဏဓာတ်ဖြင့်ပြီးသောကြောင့် နိပုဏပါဠ်သာ သင့်သည်။

† ပုဏ နိပုဏေ။ ပုဏတိ။ နိပုဏတိ နိပုဏဓမ္မော။ ဧတ္ထ စ နိပုဏသဒ္ဒေါ သုခုမသဒ္ဒေါ ဝေဝစနသဒ္ဒေါ၊ ကုသလဆေကဒက္ခသဒ္ဒေါ ဝိယ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၆၁။

ထူလ။ထုလ။ ။ထူလဓာတ်+အပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ထူလပါဠ် သင့်သည်။

†ထူလ ပရိဒေဝနေ၊ အ။ ထူလံ။ သူစိ။

ဒူသိတ။ ဒုသိတ။ ။ဒုသ အပ္ပီတိယံ ဒူသကော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၃၉-ကိုထောက်၍ ဒုသဓာတ်+တ-ပစ္စည်း ဣ အာဂုံ။ ဒု-၌ ဥကို ဦဒီဃပြု၍ပြီးသောကြောင့် ဒူသိတ သင့်။

မှတ်ချက်။ ။ဒုဋ္ဌုလ္လံ-နိရုတ္တိနည်းရသည်ကို သတိပြု။

F:36A

http://www.dhammadownload.com

(က) ဩဒကန္တိကန္တိ ဥဒကကိစ္စံ-လ-ဩဒကန္တိကော။ (ခ) တံ ဩဒကန္တိကံ။ (ဂ) ရဟာဿန္တိ-လ-ဥပ္ပဇ္ဇနကံ။ (ဃ) အယဉ္ဇိ ဓမ္မော-လ ဒဿနဝိသယေ ကာတုံ။ (င) တေန ဝုတ္တံ "ရဟာဿ" န္တိ။ ၄။ ၁၇၆။

ဝါကျစွဲနှင့်ကျမ်းတကာ

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ (တေဟိ သဟာယကေဟိ ဝါကျနှင့်တူပြီ။) ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျတွင် ပဋိစ္ဆန္နေ ဩကာသေ ဥပ္ပဇ္ဇနကံကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ရဟောဘာဝံကား သခေပ။

ဃ-ဝါကျကား ဗျတိရေကယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အန္ဝယယုတ္တိဒဠှီယ။

မှတ်ချက်။ ။ပဋိစ္ဆန္နေ ဩကာသေ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ။(=ဖုံးလွှမ်းသောအရပ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သောမေထုန်အမှု ဟူသော အန္ဝယစကားကို န-သက္ကာ-လ-ဒဿနဝိသယေ ကာတုံ=လူမြင်ကွင်းမှာ မပြုသင့်ဟူသော ဗျတိရေကစကားဖြင့် ထောက်ခံခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဃ-ဝါကျကို ယုတ္တိဒဠှီကရဏ ဟု ဆိုသည်။

င-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏီယဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ယုတ္တိဒဠှီကရဏ ဃ-ဝါကျကို မျှော်၍ င-ဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏဟုဆိုသည်။ ယုတ္တိဝါကျနောက်၌ လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျလိုက်တတ်၍ ဝိတ္ထာရဝါကျနောက်၌ နိဂုံးဝါကျလိုက်တတ်သည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

ရဟဿံ။ ။ရဟာသိ ဘဝံ ရဟဿံ။ (ဝါကျာဝစိကန္တ ဝိဂ္ဂိုဟ်။)ရဟာသိ၊ ဆိတ်ကွယ်ရာ၌။ ဝါ-ဖုံးကွယ်ရာအရပ်၌။ ဝါ-သူတပါးတို့ မမြင်နိုင်သော အရပ်၌။ ဘဝံ၊ ဖြစ်လတ္တံ့သည်တည်း။ ရဟဿံ၊ ....၌ဖြစ်လတ္တံ့သော အမှု။ ဘဝတဒ္ဓိတ်။ ရဟပုဒ်+ဏျပစ္စည်း။

ရဟ-အရကား ဆိတ်ကွယ်ရာ အရပ်၊ ဝါ-ဖုံးကွယ်ရာအရပ်၊ ဝါ-သူတပါး တို့ မမြင်ကောင်းသောအရပ် ဒြပ်သည် မုချ။ ယင်း-၏ ပြုကျင့်လတ္တံ့ (ဖြစ်လတ္တံ့သော မေထုန်အမှုနှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ ဏျပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မေထုန်အမှုရ၏။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ရဟသိ၊ ဆိတ်ကွယ်ရာ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော (ဘဒ္ဒတ္တ) ဖုံးလွှမ်းအပ်သောအရပ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော(အနွယ အဓိပ္ပာယတ္တ။) သူတပါးတို့ မမြင်နိုင်သောအရပ်၌ ပြုသင့်(သူတပါးတို့မြင်ကွင်း၌ မပြုသင့်) သော (မေထုန် အမှု)။

ခေတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ရဟဿံ။ ။ရဟဿံ၌ ရဟသဒ္ဒါကား နာမ်ပုဒ်၊ ပုလ္လိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ။ ရဟော ဘဝံ၌ ရဟသဒ္ဒါကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဩကာရန္တ။

မှတ်ချက်။ ။မနောဂိုဏ်းဝင်နာမ်ပုဒ် ရဟသဒ္ဒါကို ရဟတိ ဝိဝိစ္စတီတိ ဝါ ရဟော၊ ရဟ ဝိဝေကေ၊ အ ဟု သူ့စိ၌ ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုသည်။ နီတိသုတ္တ၊ ၃၈၀-၌ သမ္မုခါ ပရမ္မုခါ အာဝိရဟော-လ-ဣစ္စေတေ သတ္တမိယာဟု ဆိုသဖြင့် ရဟော-သဒ္ဒါကို သတ္တမျတ္ထနိပါတ် ဟု မှတ်။

အာဝိ။ ။အာဝိ သဒ္ဒါကား ဥပသာရ ၂၀-တွင်လည်းမပါ၊ အာဝိဿ အာဝိနံစသည် ဝိဘတျန္တ အဖြစ်ဖြင့်လည်းမထင်၊ ဓာတ်ဝိဘတ်ဖြင့်ပြီးသော အာ ချာတ်၊ ဓာတ်ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသောကိတ်၌လည်း မသက်ဝင်သောကြောင့် နိပါတ် ပုဒ်နှင့်နှင့်ဖြစ်ချေသည်။ထိုကြောင့် နီတိသုတ္တ ၃၈၀-၃၈၁-၌ အာဝိကို သတ္တ မျတ္ထနိပါတ်ဟု ဖွင့်ပြထားပေသည်။ ယင်းတို့ကိုထောက်၍ အာဝိဟု ဣကာရန္တ ရှိသောပါဌ်သာ မှန်သည်။ အာဝီ ဟု ဤကာရန္တရှိသောပါဌ်ကား မမှန်။

အယံ ဓမ္မော။ ။ကာတုံဟူသော ဘောဟောကြိယာက အယံ ဓမ္မော ဟူသောကံကို မဟောနိုင်။ န သက္ကာ၌ သက္ကာဟူသော နိပါတ်ကသာ ဟော နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၇၉-၌ အတ္ထိ၊ သက္ကာ၊ လဗ္ဘာ ဣစ္စေတေ ပဌမန္တဝါစကာ-ဟု ဆိုသည်။

ယင်း အယံ ဓမ္မောပုဒ်ကို ဇိဂုစ္ဆနီယတ္တာ၀ယ် ဇိဂုစ္ဆနီယဟူသော ဘာဝ ယောဂပုဒ်ကလည်း ဟောနိုင်သည်။ ယင်း အယံ ဓမ္မောပုဒ်ကို ဇိဂုစ္ဆနီယ၌ ကံ၊ ကံ၏ကြိယာစပ်။ အယံ ဓမ္မောကို ဣမဿ ဓမ္မဿဟု သမ္ဗန်မြင်။ ဇိဂုစ္ဆ နီယတ္တာ ၌ ကံ သမ္ဗန် ၂-ချက်စပ်။

ဇိဂုစ္ဆနီယ။ ။ဇိဂုစ္ဆိယတေ (ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗော) တိ ဇိဂုစ္ဆနီယော။ (ယော ဓမ္မော သပ္ပုရိသေဟိ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗော ဣတိ သော ဇိဂုစ္ဆနီယော။) ကမ္မသာဓန။ ဂုပဓာတ်+ဆပစ္စည်း+အနီယပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

ဂုပခာတ်–အရကား သူတော်ကောင်းတို့၏ မေထုန်အမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်း ဟိရီ ဩတ္တပ္ပစသည်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ၊ ထို–အားတပ်သော မေထုန်အမှု၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ၊ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဆ–ပစ္စည်း အရကား ရူပသိဒ္ဓိမတ္တ ပဒသိလိဋ္ဌတာဘောဂုဏ် ရ၏။ အနီယ ပစ္စည်းအရကား ထို–မှတ်အပ်သော မေထုန်အကျင့်ရ၏။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဥဒကကိစ္စံ–ဖြင့် ဩဒကံပုဒ်ကို ဥဒကေ ဘဝံ ဩဒကံ ဟု ဘဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏပစ္စည်း၏ ဘဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဩဒကံအရ ရေကိစ္စ၊ ဝါ–ရေဆေးခြင်းကိစ္စကို ယူရမည်–ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။

ဉာသ်ကောက်

ဥဒကေ ဘဝံ ဩဒကံ။ ဘဝတဒ္ဓိတ်။ ဥဒကပုဒ်+ဏပစ္စည်း။

ဥဒက–အရကား ရေဖြပ်သည်မုချ။ ယင်း၏ ရေဆေးခြင်းကိစ္စနှင့် သာမက သာဓေ့အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏ–ပစ္စည်းအရကား ထို–မှတ်အပ်သော ရေဆေးခြင်းကိစ္စ ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဩဒကံ၊ ရေ၌ဖြစ်သောကိစ္စ။ ဝါ–ရေဆေးခြင်း ကိစ္စ။

က–ဝါကျ၌ အဝသာန်ဖြင့် အန္တိကသဒ္ဒါသည် အဝသာန=အဆုံးဟူသော အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ ဥဒကကိစ္စံ အန္တိကံ အဿ–ဖြင့် ဩဒကန္တိကံပုဒ်ကို ဩဒကံ အန္တိကံ အဿာတိ ဩဒကန္တိကော (တံ) ဟု စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဉာသ်ကောက်

ဩဒကံ အန္တိကံ အဿာတိ ဩဒကန္တိကံ။ (အဿ၊ ထို မေထုန်အမှု အား။ ဩဒကံ၊ ရေဆေးခြင်းကိစ္စဟူသော အန္တိကံ၊ အဆုံးသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သော ဩဒကန္တိကော။ အတဂ္ဂုဏ သံဝိညာဏစတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ ဩဒက+အန္တိက+တ။

ဩဒကအန္တိက–အရကား ရေဆေးခြင်းကိစ္စဟူသော အဆုံးသည် မုချ။ ယင်း၏ မေထုန်အမှုနှင့် အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ တ–အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော မေထုန်အမှုရ၏။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ဩဒကန္တိကော၊ ရေဆေးခြင်းကိစ္စဟု ဆိုအပ်သော အဆုံးရှိသော။ (မေထုန်အကျင့်။)

မှတ်ချက်။ ။ဩဒကအန္တိက-ဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပုဒ်အရ ရေဆေး ခြင်းကိစ္စဟူသော အဆုံးကား အကျိုးတရား။ ဩဒကန္တိကဟု ပုဒ်ပြီးနိဂ္ဂုန္န အညပုဒ်အရကား အကြောင်းဖြစ်သော မေထုန်ရ၏။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါ အတိုင်း ဥပစာကြံရသည်။

ဥပစာတင်ပုံ

အကျိုးဖြစ်သော ရေဆေးခြင်းကိစ္စဟူသော အဆုံး၏ ဩဒကအန္တိက(ဩဒ-ကန္တိက) အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော မေထုန်အမှု၌တင်စား၍ အကြောင်း ဖြစ်သော မေထုန်အမှုကို ဩဒကန္တိကဟု ခေါ်သောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

ခ-ဝါကျဖြင့် ဩဒကန္တိကောဟု ပထမန္တ-ဖြင့် မိမိ (အဋ္ဌကထာဆရာ) ဖွင့် ဆိုသော်လည်း သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၌ ဒုတိယန္တအားဖြင့် ရှိသတည်းဟု သိ စေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ရဟော ဘဝံ-ဖြင့်ရဟသဒ္ဒါ၏- ဆိတ်ကွယ်ရာ (ရဟော)အနက် ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ရဟသိ ဘဝံ ရဟဿံဟု ဘဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ဏျပစ္စည်းဘဝတဒ္ဓိတ်(ဘာဝတဒ္ဓိတ်မဟုတ်) ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ရဟဿံ၌ ရဟ ဟူသော မနောဂိုဏ်းဝင် နာမ်ပုဒ်ကို ရဟော ဟူသော သတ္တမျတ္ထနိပါတ်ပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်သည်ဟု မှတ်။

ဂ-ဝါကျ ပဋိစ္ဆန္နေ ဩကာသေ-ဖြင့် ရဟောအရ သောတရဟ (နား၏ ဆိတ်ကွယ်ရာ၊နားမကြားနိုင်သောအရပ်) ကို မယူရ။ စက္ခုရဟ(မျက်စိ၏ဆိတ် ကွယ်ရာ။ မျက်စိမမြင်နိုင်သောအရပ်) ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည် (အဘိ-ဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ-ဖြင့် ဘဝံ၌ ဘူဓာတ်သည် ပတ္တိ=ရောက်ခြင်းအနက်ကို မဟော၊ သတ္တာ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်း အနက်ကိုဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဘဝိဿတိ ဥပ္ပဇ္ဇိဿ-တိတိ ဘဝံဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ရဟာသံ။ ရဟသိ။ ။ရဟာသံကား ရဟ နာမ်ပုဒ်၊ ဏ၂-ပစ္စည်း။ ဏ-အနုဗန်ကိုချေ။ -၂-ကြွင်းစေ။ သ-အာဂုံကာ၊ -၂-သို့ကပ်။ သျ ဖြစ်၏။ ယဝတံ၌ အတ္တဘာဝနိဒ္ဒေသဖြင့် သျကို သ-ပြု။ သ-ဒွေဘော်လာ၊ ရဟာသံဟု ပြီးသည်။ သောမနဿံ ကဲ့သို့တည်း။ သို့ရုပ်ပြီးသောကြောင့် ရဟာသံပါဠိသာ သင့်သည်။

(က) ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိန္တိ ဒွီဟိ ဒွီဟိ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ (ခ) ဒွယံ ဒွယံ သမာပတ္တိန္တိပိ ပါဠော။ (ဂ) ဒယံ ဒယံ သမာပတ္တိန္တိပိ ပဋ္ဌန္တိ။ (ဃ) တံ န သုန္ဒရံ။ (င) သမာပဇ္ဇိဿတီတိ ဇတံ-လ-သမာပဇ္ဇိဿသိ နာမာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် ဒယံ ဒယံ သမာပတ္တိ ဟုလည်း အချို့ဆရာတို့ ရွတ်ဆိုကြကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဒယံ ဒယံ သမာပတ္တိ ဟု အချို့သောဆရာတို့ ရွတ်ဆိုကြခြင်းသည် ကောင်းပါသလော။ (တံ နသုန္ဒရံ၌ န-ကိုပယ်။ နနု တံ သုန္ဒရံ ဟု အာဘော်ဆင်။) အဘယ်သို့မှတ်သားရမည်နည်း ကြောင့်-ဃ-ဝါကျမိန့်။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သမာပတ္တိ ပုဒ်ကို သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ သမာပတ္တိ (ဝါကျာဝဓိကန္တ) ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဒွယ ဒွယ သဒ္ဒါ၏ ဝိစ္ဆာတဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဒွီဟိ ဒွီဟိ သမာပတ္တိ၊ ဒွယ ဒွယသမာပတ္တိ ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ဒွယ ဒွယသမာပတ္တိ ဟု ဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတ်လာခြင်း ဝဏ္ဏာဂမနိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဒွယံ ဒွယံသမာပတ္တိ ဟု ရုပ်ပြီးသည်၏-အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ တဒ္ဓိတလိင်္ဂပဒ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၅။ ဘာဝတ္ထ။ ဝါ-သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။
(အာဂမသန္ဓိပြု)

http://www.dhammadownload.com

ဒွယံ ဒွယ သမာပတ္တိအဖွင့်မှတ်ဖွယ်

ဒွိတ္တံ ဝိစ္ဆာယ မေကသ္မိ၊ နေကတ္တသ္မိ နိပါတနာ။ (ဘေဒစိန္တာ။ ၂၀၆။)

တခုတည်းသောအနက်ရှိသော ဂါမေစသောသဒ္ဒါကို နိပါတနသုတ်ကြီးဖြင့် ဂါမေ ဂါမေစသည် ဒွေဘော်ပြုရမည်ဟူသော သဒ္ဒါဆရာတို့အဆိုအမိန့်နှင့်အညီ ဤ၌ ဒွယံ ဒွယသဒ္ဒါသည် ဒွယသဒ္ဒါတခုကို ဒွယ ဒွယဟု ဒွေဘော်ပြုထားသော ဝိစ္ဆာတဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၆-၌ ဒွိဟိ ဒွိဟိ ဟုလည်းကောင်း။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂-၌ ဒွယေန ဒွယေန ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြသည်။ တို့ကြောင့် အထက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်ရသည်။

ဒွယပုဒ်ကား ဒွိပုဒ်၊ သမူဟတဒ္ဓိတ်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်၊ ဒွိန္နံ သမူဟော ဒွယံ၊ တေသုဝုဒ္ဓိတိအာဒိနာ ဣကာရဿ အယာဒေသော။ ရူ။ ၃၇၉-အဖွင့်နှင့်အညီ ဒွိ၌ ဣကို အယပြု၍ ဒွယပြီးသည်။

ဉာသ်ကောက်

သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗာတိသမာပတ္တိ။ (ယာ မေထုနဓာတိ ဒွိဟိ ဒွိဟိ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ ဣတိ သာ သမာပတ္တိ။) ကမ္မသာဓန။ သံ+အာ+ပဒ+တိ။

သံ အာ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်ရ၏။ ပဒဓာတ်+အရကား မေထုန်မှီဝဲသောယောကျ်ားမိန်းမနှစ်ယောက်တို့၏ ရာဂပြင်းသောအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှုချ။ ကမ္မတ္ထ-ကား ထို-အားတပ်သော မေထုန်၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလှု။ ဟိပစ္စည်းအရ ထို-မှတ်အပ်သော မေထုန်အကျင့်ရ၏။

ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ။ ။ဒွိဟိ ဒွိဟိ သမာပတ္တိ ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိ။ တတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ဒွယဒွယပုဒ်၊ သမာပတ္တိပုဒ်။

ဒွယ ဒွယ-အရကား မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ဦးသားတို့ဒြပ်သည် မှုချ။ ယင်း၏ မေထုန်အမှုနှင့် သာဓကသာဓျအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိ-အရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော မေထုန်အမှုရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိ၊ မိန်းမယောကျ်ား၏ အစုံမှ ဖြင့် နှစ်ယောက်ကုန် နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် ရောက်အပ် ကျင့်အပ်သော (မေထုန်အမှု။)

ဝေ-ဝါကျဖြင့် သမာပဇ္ဇိဿသိဟူသောပုဒ်ကို နာမသဒ္ဒါနှင့်စပ်၍ သမာပဇ္ဇိဿသိ နာမ ဟု ယောဇနာရမည် ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ၊ ဝါ-ဘာဝတ္တ။)

မှတ်ချက်။ ။နာမေ ဂရဟာ ဝိမှယေသု (မောဂ်၊ ၆။ ၃)-ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့်အညီ ဂရဟာအနက်ဟောသော နာမသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် သမာပဇ္ဇိဿသိ၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် (ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်) သက်သည်။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။သမာပဇ္ဇိဿာသိ နာမ၊ ကျင့်ကြံတုံဘိသနည်း၊ ကျင့်ကြံလေဘိသနည်း။ ကျင့်မှုကျင့်ရက်ပလေ။

(က) ဗဟုန္နံ ခေါ။ ပ။ အာဒိကတ္တာ-လ-သန္တာယ ဝဒတိ။ (ခ) ဣမသ္မိံ သာသနေ-လ-သဗ္ဗပဌမံကရဏတော။ (ဂ) ပုဗ္ဗင်္ဂမောသဗ္ဗပဌမံ-လ-ပုဗ္ဗပန္နတ္တာ။ (ဃ) ဒွါရံဒဒေါ ဥပါယဒဿကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (င) ဣမဿ္မိံ လေသံ လဒ္ဓါ-လ-အဓိပ္ပာယော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

က-ဝါကျလျှဉ်းပါးတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဗဟုန္နံ ခေါ-လ-ပုဗ္ဗင်္ဂမောဟု မိန့်တော်မူ၏။ လောက၌ တစုံတယောက်သော ကမ္ဘာဦးသူသည် မေထုန်ကို အစစွာပြုသည် မဟုတ်ပါလော၊ သို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကိုရည်ရွယ်၍ (အဘယ်ကြောင့်) ဗဟုန္နံ ခေါ စသော စကားကို ဘုရားရှင် မိန့်တော်မူပါသနည်း-ကြောင့် သာသနံ သန္တာယဝဒတိ-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။ (အဓိပ္ပာယ်ပြန်။)

†. လောကေ မေထုနဓမ္မဿ အာဒိကတ္တာ ကောစိ ပထမကပ္ပိကော န ပနာယန္တိ အာဟ "သာသနံ သန္တာယ ဝဒတိ" တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့ကိုထောက်၍ အာဒိကတ္တာ, ပုဗ္ဗင်္ဂမ (အစစွာပြုလုပ်သူ ရှေ့သွား) အရ လောကကိုငဲ့၍ ကမ္ဘာဦးသူ၊ သာသနာတော်ကိုရှု၍ ရှင်သုဒိန်-ဟု ၂-ယောက် ၂-မျိုးရသည်ကို သတိပြုပါ။ ဥပစာတင်ပုံနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါလေ။

ခ-ဂ-ဝါကျကား ပိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေပ။

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျဖြင့် ဗဟုန္နံ ခေါ စသော စကားကို သာသနာတော်ကို ရည်ရွယ်၍ မြတ်စွာဘုရားမိန့်သည်။ (သန္တာယဘာသိတတ္ထ။) ခ-ဂ-ကျဝါဖြင့် ဗဟုန္နံစသော ပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထ အဓိပ္ပာယတ္ထအကျယ်ကို ပြသည်-ဟု ရှေ့ပိဏ္ဍတ္ထ နောက်ပိဏ္ဍတ္ထကို ရှု၍ အောက်ပါအတိုင်း ကျမ်းတက်ရ၏။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် သန္တာယဘာသိတတ္ထ အကျဉ်းကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဗဟုန္နံစသော ပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထ-အဓိပ္ပာယတ္ထအကျယ်ကို ပြခြင်းငှာ ခ-ဇ-ဝါကျကိုမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ခ–ဝါကျဖြင့် ဗဟူနံ-လ-အာဒိကတ္တာဟူသောပါဠိကို ဖွင့်၍ ဂ–ဝါကျဖြင့် ပုဗ္ဗင်္ဂမောဟူသော ပါဠိကို ဖွင့်သည်။

ခ–ဝါကျတွင် သမ္ပပထမံ ကရဏတောကား ဟေတုဝါကျ။(နာမလာဘာ ဟိတ်ပြသည်။) အာဒိကတ္တာကား ဖလဝါကျ။

ဂ–ဝါကျတွင် သမ္ပပဋ္ဌမံ-လ–ပဋိပန္နတ္တာကား ဟေတုဝါကျ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမော -ကား ဖလဝါကျ။

ဃ–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ဝါ-ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ ဂ–ဝါကျကား သင်္ခေပ။ ဝါ-အာရဒ္ဓ။

င–ဝါကျကား(ဗဟူနံ ခေါ စသောစကား၌ မြတ်စွာဘုရား၏အလိုအဓိပ္ပာယ် အကျယ်ကိုပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ ဗဟူနံ ခေါ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ တိုင်အောင်သော က–ခ–ဂ–ဃ–ဝါကျတို့ကား သင်္ခေပ။

⊛ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ သာသနံ သန္ဓာယဝဒတိ-ဖြင့် ဗဟူနံ ခေါ စသော စကားကို လောကကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်မဟုတ်၊ သာသနာကို ရည်ရွယ်၍ဆိုသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

တနည်း။ ။သာသနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ–ဖြင့် အာဒိကတ္တာ ပုဗ္ဗင်္ဂမောအရ လောက၌ မေထုန်အမှုကို ရှေးဦးစွာပြုတတ်သော အချို့သောကမ္ဘာဦးသူကို မယူရ၊ သာသနာတော်ကိုငဲ့၍ ရှင်သုဒိန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိ-ဓေယျတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ ဣမသ္မိံ သာသနေဖြင့် ဗဟူနံ ခေါ စသော ပါဠိတော်ဝါကျ၌ ဣမသ္မိံ လောကေ ဟူသော အာဓာရကိုနစ်စေ၍ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဟူသော အာဓာရဖြည့်စွက်၍ ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။(သမ္ဗန္ဓ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ ပုဂ္ဂလာနံဖြင့် ဗဟူနံ ပုဒ်ကား အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပုဒ်သို့ ငဲ့ရ, ဆိုက်ရ, စပ်ရသောပုဒ်မဟုတ်၊ ပုဂ္ဂလာနံ သဒ္ဒါကို ငဲ့ရ၊ ဆိုက်ရ၊စပ်ရသော ပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။(သမ္ဗန္ဓ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

တနည်း။ ။ပုဂ္ဂလာနံ-ဖြင့် ဗဟူနံပုဒ်ကို အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၌ စပ်၍ ဗဟူနံအရ အကုသိုလ်ဓမ္မတို့ကို မကောက်ယူရ၊ ပုဂ္ဂလာနံထည့်စပ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ သဗ္ဗံ ပထမံ ကရဏတောဖြင့် အာဒိသဒ္ဒါသည် ဤ၌ သီမာ (အပိုင်းအခြား)စသောအနက်ကို မဟော၊ ပထမ(ရှေးဦးစွာ) အနက်ကိုဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အာဒိသဒ္ဒါသည် ပထမအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ယင်းပထမအနက်ကို ဟောသော အာဒိသဒ္ဒါ၏ အပါဒါန်ကား သဗ္ဗေဟိတည်း၊ သဥ္ဇနိကား သဗ္ဗေသံတည်း- ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ကဿ၌ ကရဓာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊တုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ကရောတီတိ ကတ္တာဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်-ဟုလည်းကောင်း[၅]၊ အာဒိနှင့် ကတ္တာကို အာဒိ ကတ္တာ အာဒိကတ္တာဟု ပထမာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၆] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွာဒ။
၄။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၆။ အဘိဓာနတ္ထ၊သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကရောတီတိ ကတ္တာ။ ယော သုဒိန္နော၊ သည်။ အကုသလေ ဓမ္မေ ကရောတိ ဣတိ သော ကတ္တာ။(ပါဠိတော်ကိုရှုရှ်ဤသို့ ဝါကျဖြောင့်၍ထား။) ကတ္တုသာဓန။ ကရဓာတ်+တုပစ္စည်း။

ကရဓာတ်အရကား မေထုန်အမှုကို ပြုဆဲသော ရှင်သုဒိန်၊၊ နန္ဒိရာဂပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်မှုချ။ ရှေး၌ ဖြစ်သော အယောနိသောမနသိကာရအသပ္ပုရိသူပနိဿယ စသည်တို့သည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက်၌ ဖြစ်သော ကုက္ကုစ္စ, ဝိပ္ပဋိသာရစသည်တို့သည် ကာရဏူပစာ။ တုပစ္စည်းအရ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရှင်သုဒိန်ဖြပီရ၏။

အာဒိ ကတ္တာတိ အာဒိကတ္တာ။အာဒိ၊ခပ်သိမ်းသောသူတို့မှ (တို့၏) ရှေးဦးစွာ။ ကတ္တာ၊ ပြုတတ်သောသူတည်း။ ပဌမာတပ္ပုရိသ်သမာသ်။အာဒိပုဒ်ကတ္တာပုဒ်။

အာဒိ-အရကား ခပ်သိမ်းသော သူတို့မှ (တို့၏) ရှေးဦးပထမဟူသော ပဌမတ္တဘောဂုဏ်သည်မုချ။ ယင်း၏ပြုတတ်သော ရှင်သုဒိန်ဖြပ်နှင့် ဝိသေသနစိသေသျဂုဏ်ဂုဏေအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အာဒိကတ္တာအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ခပ်သိမ်းသော သူတို့မှ(သူတို့၏)ရှေးဦးစွာ ပြုတတ်သော ရှင်သုဒိန်ဖြပ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။အာဒိကတ္တာပုဒ်ကို ကမ္မဓာရာယ် သမာသ်ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ မအူသျှ၌ အာဒိမှိ ကတ္တာ အာဒိကတ္တာဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ပြုသေး၏။

http://www.dhammadownload.com

အနိက်ယောဿနာ။ ။အာဒိကတ္တာ၊ (ခပ်သိမ်းသောသူတို့မှ၊ ဝါ-သူတို့၏) ရှေးဦးစွာပြုတတ်သောသူတည်း။

ဂ-ဝါကျ၌ သဗ္ဗပထမံ ပဋိပန္နတ္တာဖြင့် ပုဗ္ဗဂ်မောဠ် ပုဗ္ဗသဒ္ဒါသည် သွေး၊ပြည် ဟူသော အနက်ကိုမဟော၊ ရှေးဦးစွာ (ပထမ) အနက်ကိုဟောသည်-ကို လည်းကောဝ်း၊ ပုဗ္ဗသဒ္ဒါသည် ပထမအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ပုဗ္ဗ-သဒ္ဒါ၏ အပါဒါန်ကား သဗ္ဗဟိတည်း။ သမ္ဗန်ကား သဗ္ဗေသံတည်း ဟူသော အမိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောဝ်း[၂]၊ (ပုဗ္ဗကို သဗ္ဗပထမဖွင့်သဖြင့် ရသောအာဘော်တည်း။) ပုဗ္ဗဂ်မောဌ် ဂမုခါတ်၏ ဂတိအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောဝ်း[၄]၊ အဂမိတိဂမောဟု ကတ္တုသာဓနေဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ ပုဗ္ဗဂ်မောကို ပုဗ္ဗံ ဂမော ပုဗ္ဗဂ်မောဟု ပထမာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် - ကိုလည်းကောဝ်း[၆]၊ သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ အာဝုတ္တ၊ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၄။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၆။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။

† 'ပုဗ္ဗော ပုယေဂ္ဂတော အာဒေါ၊ သော ဒိသာဒေါ တိလိင်္ဂကော။
ဓာန်။ ၉၅၁။

မှတ်ချက်။ ။ပုဗ္ဗဂ်မော-၌ ဂမောကို ပဋိပန္နတ္တာ ဟူသော ဟိတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။ ပုဗ္ဗဂ်မောပုဒ်ကို ပုဗ္ဗံ အာဂမာသီတိ ပုဗ္ဗဂ်မော-ဟု နိစ္စသမာသ် ဝိဂ္ဂဟ လည်း ပြုနိုင်သည်။ တော် မဂ္ဂံ ဟူသော ကံပုဒ်ကို ထောက်၍ ပုဗ္ဗဂ်မော၌ ပုဗ္ဗံသဒ္ဒါဝယ် ဒုတိယာဝိဘတ်မဟုတ် ပထမာဝိဘတ် ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။

ဂ-ဝါကျ၌ တော်မဂ္ဂံဖြင့် ပုဗ္ဗဂ်မောဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၌ ဂမုဓာတ်၏ ကံ၏ ပဋိပန္နတ္တာဟူသော သံဝဏ္ဏနာ၌ ပဒဓာတ်၏ ကံကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အာဂမာသီတိ ဂမော။ (ယော သုဒ္ဓိန္နော မေထုနမဂ္ဂံ အာဂမာသိ ဣတိ သော ဂမော။) ဂမုဓာတ်+အပစ္စည်း။ ဂမုဓာတ်အရကား မေထုန်ဟူသော ခရီးကိုသွားသော ရှင်သုဒိန်၏ နန္ဒီရာဂပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ (ရှေ့နောက်စိတ်များကို ကတ္တာပုဒ်အတိုင်း ကောက်) အ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရှင်သုဒိန်ဒြပ်ရ၏။

ပုဗ္ဗံ ဂမော ပုဗ္ဗဂ်မော။ (ပုဗ္ဗံ၊ ရှေးဦးစွာ၊ ဂမော။ မေထုန်ဟူသော ခရီးသို့သွားပြီးသူတည်း။)

http://www.dhammadownload.com

ပုဗ္ဗ—အရကား အာဒိအကောက်နှင့်တူပြီ။ ယင်း၏ မေထုန်ခရီးကို သွားပြီးသော သူဒိန်နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျ၊ ဂုဏ်ဂုဏ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာန္ဒပစာ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမော-ဟူသော သမာသ်ပုဒ် အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောရှေးဦးစွာ မေထုန်ဟူသောလမ်းကို သွားပြီးသော ရှင်သုဒိန်ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပုဗ္ဗင်္ဂမော၊ ခပ်သိမ်းသော သူတို့မှ၊ ဝါ—သူတို့၏ ရှေးဦးစွာ (မေထုန်အမှုတည်းဟူသော လမ်းခရီးကို) သွားပြီးသောသူ။ (သဒ္ဒတ္ထ။)

ဃ-(ဝါကျဖြင့် ပုဗ္ဗင်္ဂမော=ရှေ့သွား ဟူသည် လမ်းပေါက်ကိုပေးသော သူ၊ နည်းဥပါယ်ကို ပြသောသူတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။ပုဗ္ဗင်္ဂမော၊ လမ်းပေါက်ကို ပေးသောသူ၊ နည်းဥပါယ်ကို ပြသောသူတည်း။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

တနည်း။ ။ဥပါယဒဿကော-ဖြင့် ဒွါရံ ဒဒေါ်္ဒ ဒွါရသဒ္ဒါသည် ဥပါယသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဒွါရံဒဒေါ=လမ်းပေါက်ကို ပေးသောသူဟူသည် နည်းပရိယာယ်ကို ပြတတ်သော သူတည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

† ဥပါယောပိ ဒွါရန္တိ ဝုစ္စတိ၊ နီတိ။ ဓာ။ ၁၅၀။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဒဿကော။ ။ဒဿေတီတိ ဒဿကော။ ဒိသ+ဏေ+ဏွု။ (ယော သုဒိန္နော၊ သည်။ ဗဟူ ပုဂ္ဂလေ ဥပါယံ ဒဿေတိ=မြင်စေတတ်၏၊ ဝါ-ပြတတ်၏။ ဣတိ သော ဒဿကော။) ဟေတုကတ္တုသာဓန။

ဒိသဓာတ်အရ သုဒ္ဓကတ္တုကြိယာအရကား ရှင်သုဒိန်၏ နည်းကို မြင်၍ ဝါ-ရှင်သုဒိန်သို့ အတုလိုက်၍ မေထုန်အမှု ပြုကြသူတို့၏ ရာဂပြင်းသောအကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ဟေတုကတ္တု ကြိယာအရကား ထိုအားတပ်သောရှင်သုဒိန်၏ မေထုန်အမှု၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏွုပစ္စည်း အရကား ထို—ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရှင်သုဒိန်ဒြပ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဣမဥ္စလေသံ စသော ဝိတ္ထာရဝါကျကိုရှု၍ အကျယ် ဉာဏ်ကောက်သည်။

ဥပါယဿ ဒဿကော ဥပါယဒဿကော။ (ဥပါယဿ၊ ကို။ ဒဿကော၊ ပြတတ်သော သူတည်း။) ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီ။ ဥပါယပုဒ်+ဒဿကပုဒ်။

ဥပါယ-အရကား-နည်း ဥပါယ်သည်မှချ။ နည်း၏ ပြတတ်သော ရှင်သုဒိန်နှင့် ကမ္မကမ္မီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဥပါယဒဿက-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော နည်းဥပါယ်ကို ပြတတ်သော ရှင်ဒိန်ရ၏။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

လေသံ။ ။လိသဓာတ်+အပစ္စည်း။ နပုလ္လိင်၊ အကာရန္တ၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း။

လဒ္ဓါ။ ။လဘဓာတ်+တပစ္စည်း။ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ ဗဟူ ပုဂ္ဂလာဟူသော ကတ္တားသို့ လိုက်၍ လဒ္ဓါကား ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ ပထမာ ဗဟုဝုစ်ယောဝိဘတ်ချတ္တ။

မှတ်ချက်။ ။ဣမံ လေသံ၊ ကို။ လဒ္ဓါ၊ ရကြကုန်သည်။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်ကုန်၍။ ဗဟူ ပုဂ္ဂလာ ကရိဿန္တိ-ဟု စာစပ်ပါ။ ယင်းသို့စာစပ်လျှင် လဒ္ဓါကား ကတ္တားလွန်တည်းဟု သိရ၏။ ယင်းကတ္တားလွန်သည် ဗဟူပုဂ္ဂလာဟူသော ကတ္တားနှင့် အတူပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းကတ္တားအတိုင်း လိင်၊ ဂဏစသည်ကို ဆုံးဖြတ်ရ၏။

ဒွါရံ။ ။ဒွရ+ဏ။(ဒွရတိသံဝရတိ ဧတေနာ တိဒွါရံဟုကရဏသာဓိပြု။)

† ဒွရ သံဝရဏေ၊ သံဝရဏံ ရက္ခဏံ။ နီတိ။ ဓာ။ ၁၅၀။

တနည်း။ ။ဒွိ+အရ+ဏ။

† ဒွရ န္တိ သံဝရန္တိ ဧတေနာတိ ဒွါရံ။ အထ ဝါ ဒွေ ကဝါဋ္ဌာ အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ တေ္ထာတိ ဒွါရာနိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၅၀။
ဒွါရံ=နပုလ္လိင်။ ဒွါရာ=ဣတ္ထိလိင်။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၅၀။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဒွါရံဒဒေါ။ ဒွါရံဒါယကော၊ ဒွါရဒါယကော။ ဒွါရံဒဒတော။ ။ဒဒေါကား ဒါဓာတ်+အပစ္စည်း။ ဒါကို ဒါ ဒါ ဟုဒွေဘော်ပြု၊ ရှေ့အဗ္ဘာသ်၌ အာ-ကို အ-ရဿပြု၊ နောက်အ-ပစ္စည်းကြောင့် ရှေ့ဒါ၌ အာကိုချေ။ ဒ-အ-သို့ကပ်။ သိ-သက်၊ ဩပြု၊ ခွင်းချေကပ်၍ ဒဒေါဟု ရုပ်ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ဒွါရံဒဒေါဟု ဝါကျနှင့် ရှိသည်ဖြစ်စေ၊အမတံ ဒဒေါ စ သော ယောတိ စသော သံယုတ်ပါဠိတော်ကို ထောက်၍ အလုတ္တသမာသ်ရှိသည် ဖြစ်စေ အတ္တယုတ္တိ မပျက်သောကြောင့် ဒွါရံ ဒဒေါ ရှိသော ပါဠိသာ ယုတ္တတရ ဖြစ်သည်။

လေသံ။ **လိသံ**။ ။လေသံ လိသန္တိ ဝဒ္ဒယံ ဝေဝစနံ ဟူသော ပါဠိ၊ ယော-ကို ထောက်၍ ၂-ပါဠိသင့်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

အာဒိကတ္တာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော လောက၌ မေထုန်အမှုကို အစစွာ ပြုသူ အချို့သော ပထမကပ္ပိကပုဂ္ဂိုလ်၊ သာသနာတော်၌ မေထုန်အမှုကို အစစွာပြုသူ အရှင်သုဒိန်တို့၏ အာဒိကတ္တာ (ပုဗ္ဗင်္ဂမော) အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သာသနာတော်၌ မေထုန်အမှုကို ရှေးဦးစွာပြုသူ ရှင်သုဒိန်ဖြစ်၍ တစ်စား၍ ယင်း ရှင်သုဒိန်ကို အာဒိကတ္တာ (ပုဗ္ဗင်္ဂမော) ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ပုဗ္ဗင်္ဂမောကို ဥပစာတင်လျှင် အာဒိကတ္တာကို နည်းမှီး၍ ပုဗ္ဗင်္ဂမော "ရှေ့သွား" ဟသောအနက်ပါမှအောင် တင်လေ။ သန္ဓာယဝဒတိဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်ကို ထောက်၍ ဥပစာတင်သည်။သန္ဓာယဝုတ္တံနှင့် ဥပစာတူသည်။

* သန္ဓာယဝဒတိ၊ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ ဖွင့်ဆိုပြန်၊ မှတ်ရန် ကေဒေသျူ-ပစာ။ (သစ်။)

(က) ဒုဗ္ဘရတာယ-လ-ဂရဟံ ဘာသိတွာတိ အတ္ထော။(ခ)ယသ္မာ ဟိ အသံဝရေ-လ-ကောသဇ္ဇဿာတိ ဝုစ္စတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ ဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

မှတ်ချက်။ ။က-ဝါကျဖြင့် ဒုဗ္ဘရတာယ-လ-ကောသဇ္ဇဿာတိုင်အောင်သော ၆-ပုဒ်တို့၏ အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဝဏ္ဏပုဒ်ကို နိန္ဒာ ဂရဟံ ဟုလည်းကောင်း အကျဉ်းချုပ်ဖွင့်ပြီးနောက် အကျယ်ဖွင့်ပြခြင်းငှာ ယသ္မာ ဟိ ဝါကျ၊ ယသ္မာ ပန ဝါကျ၊ ယသ္မာ စ ဝါကျများ တက်လာသည်။ ယသ္မာ ချီသော သုံးဝါကျကို ကျမ်းတက်လိုလျှင် "တသ္မာကို၊ ကြောင်းပြဆိုမှု၊ ထိုတသ္မာ၊ နောက်၌သာ၊ လိုရာအရကောက်။" နိယံနှင့်အညီ ကသ္မာ-ဝုစ္စတိဟု ပုစ္ဆာထုတ်၍တက်၏။

ခ-ဝါကျတွင် ယသ္မာ ပန-ချီသောဝါကျကား ပက္ခန္တရ၊ ထို-၍ ယသ္မာ ဟိ ချီသောဝါကျကား ပက္ခ။ ယသ္မာ စ ချီသောဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ထို-၍ ယသ္မာ ပန ချီသောဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ယသ္မာ တသ္မာ ဝါကျထုံးစံအတိုင်း ကာရက ဖလ၊ အနိယတ်၊ နိယတ် ခွဲလေဦး။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဒုဋ္ဌုလ္လ။ ။ဘာရိတာဗ္ဗောတိ ဘာရော။ ဒုက္ခေန ဘာရော ဒုဋ္ဌုလ္လော။ (ဒုက္ခေန၊ ဆင်းရဲသဖြင့်။ အတ္တနာ စ၊ မိမိသည်လည်းကောင်း။ ပဉ္စယဒါယကေဟိ စ၊ ပစ္စည်းလေးပါး ဒါယကာတို့သည်လည်းကောင်း။ ဘာရော၊ မွေးမြူအပ်၏။ ဣတိ တသ္မာ ဒုဋ္ဌုလ္လော။ တတိယာတပ္ပုရိသ်။ ဒုပုဒ်+ဘရပုဒ်။

ဒု-ဟူသော ဝိသေသနပုဒ်အရကား ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခဒ္ဒဘောဂုဏ်သည် မခု။ ယင်း၏ မစောင့်စည်းခြင်း၌ တည်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်စိတ်နှင့် (ဝါ) စိတ်နှင့် (ဝါ) အတ္တဘောနှင့်၊ တနည်း-မစောင့်စည်းခြင်း၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီ ဝိသေသန ဝိသေသျအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ ဒုဋ္ဌုလ္လအရ မိမိသည်လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းလေးပါး ဒါယကာ တို့သည်လည်းကောင်း ဆင်းရဲသဖြင့် မွေးမြူအပ်သော မစောင့်စည်းခြင်း၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်စိတ်၊ ဝါ-စိတ်၊ ဝါ-အတ္တဘော၊ တနည်း-မစောင့် စည်းခြင်း၌တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ဒြပ်ရ၏။

ရှင်းလင်းချက်။ ။အဋ္ဌကထာ၌ အသံဝရေ ဌိတဿ ပုဂ္ဂလဿ အတ္တဘာဟု ဖွင့်သည်။ သာရတ္ထ၌ အသံဝရေ ဌိတော ဟိ ကေစ္စော အတ္တနာပိ ဒုဋ္ဌုလ္လော ဟောတိ ဒုပ္ပေါသော-ဟု ဖွင့်သည်။ ဤ ဌာ-ဋီ တို့အလို ဒုဋ္ဌုလ္လအရ အတ္တာ၊ တနည်း-ပုဂ္ဂိုလ်ရသည်။ အတ္တာတိ စိတ္တံ သရီရဥ္စ၊ စိတ္တမေဝ ဝါ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄) ဟုလည်းကောင်း၊ အတ္တာတိ အတ္တဘာဝေါ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၄) ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ ယင်းအဖွင့်များကို ထောက်၍ အထက်ပါအတိုင်း ဉာဏ်ကောက်သည်။

ဒုဋ္ဌုလ္လဿ ဘာဝေါ ဒုဋ္ဌုလ္လတာ။ (ဒုဋ္ဌုလ္လဿ၊ မိမိသည်လည်းကောင်း ဒါယကာတို့သည်လည်းကောင်း-လ-ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်းတည်း။ ဒုဋ္ဌုလ္လတာ-ဖြစ်ကြောင်း။) ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဒုဋ္ဌုလ္လပုဒ်+တာပစ္စည်း။

ဒုဋ္ဌုလ္လ-အရကား မိမိသည်လည်းကောင်း၊ ဒါယကာတို့သည်လည်းကောင်း -လ-ပုဂ္ဂိုလ်ဒြပ်ရ။ ယင်း၏ စေတသိကဒုက္ခနှင့် အကျိုးအကြောင်း၊ အပေါင်း အစိတ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ တာ ပစ္စည်းအရကား- ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဆင်းရဲသဖြင့် မွေးမြူရခြင်း စေတသိက ဒုက္ခရ၏။

ထိုသို့ပင် ရငြားသော်လည်း ဒုဋ္ဌုလ္လတာပုဒ်၏ ဖလူပစာရပုဒ် ဖြစ်သော ကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော မစောင့်စည်းခြင်း အသံဝရ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။အသံဝရော ဒုဋ္ဌုလ္လတာ ဒုပ္ပေါသတာတိ ဝုစ္စတိ-ဟူသော အဋ္ဌကထာဖွင့်၊ ကာရဏေ ဖလူပစာရေနာတိ အာဂတ (သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၂၄)

http://www.dhammadownload.com

ဟူသော ဋီကာအဖွင့်ကိုလည်းကောင်း ထောက်၍ ဖလူပစာကောက်သည်။ အတ္တနာ ပစ္စယဒါယကေဟိ စ ဒုက္ကေန ဘရိတဗ္ဗတံ ပေါသေတဗ္ဗတန္တိ အာပဇ္ဇတိ ဟူသော သာရတ္ထ-ဖွင့်ကို ထောက်၍ ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ကတ္တားထည့်သည်။ ဒုပ္ပေါသပုဒ်ကိုလည်း ပေါသေတဗ္ဗောတိ ပေါသော၊ ဒုက္ခေန ပေါသော ဒုပ္ပေါသော၊ ဒုပ္ပေါသဿ ဘာဝေါ ဒုပ္ပေါသတာဟု အစိတ်အပေါင်း ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ဒုဗ္ဘရတာနှင့်အတူ ညှိကောက်လေ။

အကျဉ်းချုပ်။ ။ဒုဗ္ဘရတာ ဒုပ္ပေါသတာ အရကား မိမိသည်လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းလေးပါး ဒါယကာတို့သည်လည်းကောင်း ဆင်းရဲသဖြင့် မွေးမြူရခြင်းအကျိုး (မိမိနှင့် ဒါယကာတို့၏) စေတသိက ဒုက္ခကိုမှူ၍ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ မစောင့်စည်းမှု အကြောင်း အသံဝရကို ဖလူပစာအားဖြင့်ရသည်။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

မဟိစ္ဆ။ ။မဟန္တာနိ ဝတ္ထူနိ ဣစ္ဆတီတိ မဟိစ္ဆော။

တနည်း။ ။မဟတိ ဣစ္ဆာ အဿာတိ မဟိစ္ဆော။

မဟိစ္ဆတာ။ - ။မဟိစ္ဆဿ ဘာဝေါ မဟိစ္ဆတာ။

† မဟိစ္ဆတန္တိ ဧတ္ထ မဟန္တာနိ ဝတ္ထူနိ ဣစ္ဆတိ၊ မဟတီတိ ပနဿ ဣစ္ဆာတိ မဟိစ္ဆော။ တဿ ဘာဝေါ မဟိစ္ဆတာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။

မပြည့်နိုင်သည့်အရာသုံးမျိုး

အဂ္ဂိက္ခန္ဓော သမုဒ္ဒေါ စ၊ မဟိစ္ဆော စာပိပုဂ္ဂလော။
သကဋေန ပစ္စယေဒေန္တု၊ တယောပေတေ အတပ္ပိယာ။

မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၂၄။

သံဝရ။ ။သံပုဗ္ဗ+ဝရဓာတ်+အပစ္စည်း။ ဓာတွတ္ထ။

သံဝရ ၅-မျိုး

၁။ ပါတိမောက္ခ သံဝရ။ ၂။ သတိသံဝရ။ ၃။ ခန္တီသံဝရ။ ၄။ ဉာဏသံဝရ။ ၅။ ဝီရိယသံဝရ။

မှတ်ချက်။ ။ဤငါးမျိုးမှ ဆန့်ကျင်ဘက် မစောင့်စည်းမှုကို အသံဝရဟု ခေါ်သည်။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဒုဗ္ဘရတာဒီနံ-လ-အသံဝရတာ-ဖြင့် ဒုဗ္ဘရတာ-လ-ကောသဇ္ဇ ဟူသော ၆-ပုဒ်တို့အရ ဖလူပစာအားဖြင့် အသံဝရကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အာဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထအဖွင့် ရှုလျှင် အဘိဓေယျတ္ထ သံဝဏ္ဏနာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ အချို့ကား ဘာဝတ္ထသံဝဏ္ဏနာဟုဆို၏။

က-ဝါကျ၌ နိဒ္ဒိဖြင့် အဝဏ္ဏသဒ္ဒါသည် ကဲ့ရဲ့ခြင်း အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ဂရဟံဖြင့် နိန္ဒသဒ္ဒါ ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပုရိမံ ပုရိမံ ပစ္ဆိမဿ ပစ္ဆိမဿ ဝေ ဝစနံ၊ ရှေးရှေးပုဒ်သည် နောက်နောက်ပုဒ်၏ ဝေဝုစ်ဟူသော ပရိဘာသာအရ အဝဏ္ဏကို နိန္ဒ၊ နိန္ဒကို ဂရဟံ ဟု ပရိယာယ် ဖွင့်သည်ဟု အာဘော်ဖော်လေဦး။ အဘိဓေယျတ္ထ သံဝဏ္ဏနာတည်း။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

မဟိစ္ဆတံ၊ မဟိစ္ဆတာ၊ မဟိစ္ဆတာယ။ ။ယသ္မာ ပန ဝါကျ၌ အာပဇ္ဇတိ ကြိယာသည် သကမ္မကကြိယာဖြစ်သောကြောင့် ကံကိုငဲ့သည်။ ယင်းသို့ ကံကို ငဲ့သောကြောင့် အသန္တုဋ္ဌိတံဟု ဒုတိယာ ဧကဝုစ်ဝိဘတ်နှင့် ရှိသကဲ့သို့ ဤ၌လည် မဟိစ္ဆတံဟု ဒုတိယာဧကဝုစ်ဝိဘတ်နှင့် ရှိသောပါဌ်သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဥ ဒု နိနောက်၊ ဒွေဘော်ရောက်၊ မဖောက်ကေနိမြဲ-နှင့် အညီ ဒုဗ္ဗရတာ, ဒုပ္ပေါသတာ၌ ဒွေဘော်နှင့် ရှိသောပါဌ်သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒုဗ္ဗရတာယ။ ။အကျိုးဖြစ်သော မိမိသည်လည်းကောင်း၊ ဒါယကာတို့သည်လည်းကောင်း မွေးမြူနိုင်ခဲသောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော စေတသိကဒုက္ခ ၏ ဒုဗ္ဗရတာယ (ဒုပ္ပေါသတာယ) အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အသံဝရ၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော အသံဝရကို ဒုဗ္ဗရတာယ (ဒုပ္ပေါသတာယ) ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။အကျိုးထောက်ဆ၊ ကြောင်းသိရ၊ ဖလာနုမာနာ-ဆိုသည့် အတိုင်း ဖလူပစာ ဖလစနုံမာနမျိုးတည်း။ ယင်း ဖလူပစာကို ဝိမတိ၌ ကာရိယောပစာဟု ဆိုသည်။ အတူတူပင်။

အတ္ထာ။ ။ပြယုဂ်ကား အတ္တာ တည်း ဤ၌ အတ္တာသဒ္ဒါတုခုကိုချေ၍ တခုကြွင်းပြုသောကြောင့် ဧကသေသနည်း။

† အတ္တာတိ စိတ္တံ သရီရဥ္စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။

http://www.dhammadownload.com

ကေသေသတဒ္ဓိတ် ဉာဏ်ကောက်

အတ္တာ စ အတ္တာ စ အတ္တာ။ ကေသေသတဒ္ဓိတ်၊ အတ္တာပုဒ်+အတ္တာပုဒ် (အတ္တာ စ၊ စိတ်လည်း။ အတ္တာ စ၊ ကိုယ်လည်း။ အတ္တာ၊ စိတ်ကိုယ်။)

အတ္တာဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်၏အရကား စိတ်ဒြပ်သည်မုချ။ ယင်း၏ ကိုယ်ဒြပ်နှင့် အာပဇ္ဇတိ ကြိယာကိုမှီ၍ အချင်းချင်းငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အတ္တာဟူသောပုဒ်ပြီး နိပ္ဖန္နတဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား စိတ်ဒြပ် ကိုယ်ဒြပ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဒွန်သမာသ်ကောက်ကိုမှီး၍ ကောက်လေ။

သာမညနိဒ္ဒေသနည်း

အတ္တာ-ဟူသည်တည်း။ ဤအတ္တာဟူသောနည်းသည် အတ္တာ၊ စိတ်ကိုယ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ရောက်၏။ ဤသို့အနက်ပြားလျက် အတ္တသဒ္ဒါချင်း တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တခုတည်းပြုသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသ နည်း။

အတ္တာဥပစာ။ ။အတ္တသဒ္ဒါအနက် ၄-နက်တွင် ကိုယ် စိတ် အနက် ၂-မျိုးကိုရသောကြောင့် အတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ရနေကျ ကေဒေသျူပစာ၊ သမုဒါယူပစာ တင်ပါ။

မဟိစ္ဆတာ၊ အသန္တုဋ္ဌိတာ။ ။အကျိုးဖြစ်သော အလွန်အလိုကြီးသောသူ၏အဖြစ် (အတိလောဘ) ၏ မဟိစ္ဆတာ (အ သန္တုဋ္ဌိတာ) အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အသံဝရ၌ တင်လေ။ (အဝိနာဘာဝနည်းတည်း။)

ဝိဂ္ဂဟာနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကုသိတ။ ။ကုစ္ဆိတံ သီဒတီတိ ကုသီတော။ (ကုစ္ဆိတံ၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်။ သီဒတိ၊ နစ်မြုပ် ဆုတ်နစ်တတ်၏။ ဣတိ ကုသီတော။) ကု ပုဗ္ဗ+သီဒဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ (သဒ-ကို သီဒ-ပြု။)

ကု-အရကား ကုစ္ဆိတဘောဂုဏ်ရ၏။ ယင်း၏ပျင်းရိသောသူဒြပ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။

သီဒဓာတ်အရ ပျင်းရိသောသူ၏ ထိန မိဒ္ဓ (ဝါ) ထိနမိဒ္ဓ ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော အယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဖလူပစာ။ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော အကျိုးမဲ့မှုန်သမျှသည် ကာရဏူပစာ။ အ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပျင်းရိသောသူဒြပ် ရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း ကုသီတသဒ္ဒါသည် ဘာဝလောပ၊ ဘာဝပ္ပစ္စည်းချေပ်ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ပျင်းရိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ထိနမိဒ္ဓ၊ ဝါ-ထိနမိဒ္ဓ ပြဋ္ဌာန်းသောအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ်သည်သာ ပဓာနအားဖြင့်ရ၏။ (ဋီကာ၌ ကုသီ-တောကို သော-ကုသီတဘာဝေါ-ဟု ဖွင့်သည်ကို ထောက်၍ ယင်းသို့ ဉာဏ်ကောက်ရသည်။)

အဖွင့်နှင့်အညီ ဥပစာတင်ပုံ

အကျိုးဖြစ်သော ပျင်းရိသူ ဒြပ်၏ ကုသီတအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ထိနမိဒ္ဓ၊ ဝါ-ထိနမိဒ္ဓ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော ထိနမိဒ္ဓ၊ ဝါ-ထိနမိဒ္ဓ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်ကို ကုသီတ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝ။)

* ကျိုးဖြင့်ကြောင်းပြ၊ ဘာဝပ္ပစ္စာန်၊ ဖွင့်ထုတ်ပြန်၊ မှတ်ရန် ဖလူပစာ။ (သစ်။)

ကုသီတဝတ္ထုနိ။ ။ကုသီတဿ ဝတ္ထုနိ ကုသီတဝတ္ထုနိ။ (ကုသီတဿ၊ ပျင်းရိသောသူ၏ အဖြစ်၏။ ဝတ္ထုနိ၊ အကြောင်းတို့တည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ကုသီတဘာဝ ဝတ္ထုနိ ဟု ဖွင့်သော ဋီကာနှင့်အညီ ဝိဂ္ဂဟ။

ကုသီတဝတ္ထုပါရိပူရိ။ ။ကုသီတဝတ္ထုနံ ပါရိပူရိ ကုသီတဝတ္ထုပါရိပူရိ။

မှတ်ချက်။ ။တေသံ ပါရိပူရိယာ ဟု ဖွင့်သော ဋီကာနှင့်အညီတည်း။ အဋ္ဌနှင့် ကုသီတဝတ္ထုဒိဂုသမာသ်တွဲ။

† အဋ္ဌကုသီတဝတ္ထုပါရိပူရိယာတိ ဧတ္ထ ကုစ္ဆိတံသီဒတီတိ ကုသီတော။ ဒ ကာရဿ တ ကာရံ ကတွာ၊ ယဿ ဓမ္မဿ ဝသေန ပုဂ္ဂလော ကုသီတောတိ ဝုစ္စတိ၊ သော ကုသီတဘာဝေါ ဣဓ ကုသီတသဒ္ဒေန ဝုတ္တော။ ဝိနာပိ ဟိ ဘာဝဇောတနသဒ္ဒံ ဘာဝတ္ထော ဝိညာယတိ၊ ယထာ ပဋဿ သုက္ကန္တိ, တသ္မာ ကုသီတဘာဝ ဝတ္ထုနီတိ အတ္ထော။ ကောသဇ္ဇကာရဏာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။-လ-တေသံ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ကုသီတ။ ကုသီဒ။ ။ကုပုဗ္ဗသဒ- ဓာတ် အပစ္စည်း။ သဒ ကို သီဒ ပြု၍ ကုသီဒ ဟုဆိုလိုလျက် ဒ-ကို တပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်းဖြင့် ပြီးသည် ဟု သာရတ္ထ ဖွင့်သောကြောင့် ကုသီတ ပါဠိသာသင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အင်္ဂုတ္တရကုသိတဝဏ္ဏ (ပျင်းရိကြောင်း ၈-ပါး)ကိုဒီ၊ ၃။ ၂၁၁။ အံ၊ ၃။ ၁၄၇-ကြည့်။

ယသ္မာ စ-ဝါကျ၌အာဘော် စသည်

မှတ်ဖွယ်

ယသ္မာ စ အသံဝရေ ဝါကျ၌ ဂဏ-လ-သင်္ဂဏိကာယ စ ပါဌ်ဖြင့် သင်္ဂဏိ-ကာပုဒ်ကို သတ္တေဟိ ကိလေသေဟိ စ သင်္ဂဏန် သမောဓာနံ သင်္ဂဏိကာ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ (သာရတ္ထ-အာဘော်) သင်္ဂဏိကာအရ သတ္တဝါနှင့် ပေါင်းဆုံ စုဝေးခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းဆုံစုဝေးခြင်းကိုလည်း ကောင်း ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† သတ္တေဟိ ကိလေသေဟိ သင်္ဂဏန် သမောဓာနံ သင်္ဂဏိကာတိ အာဟ ဂဏ-လ-သင်္ဂဏိကာယစာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅။

မှတ်ချက်။ ။ဤဋီကာပါဌ်ဖြင့် သင်္ဂဏန် သင်္ဂဏိကာ။ သံပုဗ္ဗ+ဂဏဓာတ်+ဏွု-ပစ္စည်း၊ အကပြု၊ အ-ကို ဣပြု (ဥပါသိကာ,ဒါယိကာတို့ကဲ့သို့)သင်္ဂဏိကာ ဟု ရုပ်ပြီးသည်။

တနည်း။ ။သင်္ဂဏန် သင်္ဂဏော၊ သင်္ဂဏော ဧဝ သင်္ဂဏိကာ။ သင်္ဂဏပုဒ်+ဣက ပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိလိင် ဇောတက အာ-ပစ္စည်း-ဟု ပြသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သတ္တေဟိ ကိလေသေဟိ စ သင်္ဂဏန် သမောဓာနံ သင်္ဂဏိကာ။ ဘာဝ-သာဓန။ သံ+ဂဏ+ဏွု။

သံ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂဏ်ရ၏။ ဂဏဓာတ်၏ အရကား သတ္တဝါတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာတို့နှင့်လည်းကောင်း ပေါင်းစည်း စုဝေးခြင်း ဟူသော ထိနမိဒ္ဓ၊ ဝါ-ထိနမိဒ္ဓ ပြဋ္ဌာန်းသောအကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒ် ရ၏။

ဏွုပစ္စည်း၏ အရလည်း ဘာဝသာဓနတို့၏ သဘောသည် ဓာတ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် သတ္တဝါတို့နှင့်-လ-စိတ္တုပ္ပာဒ်ပင် ရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း သင်္ဂဏိကာသဒ္ဒါ ဖလူပစာ သဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် အသံဝရသည်သာ ပဓာနအားဖြင့် ရ၏။

ဥပစာတင်ပုံ

သင်္ဂဏိကာ။ ။အကျိုးဖြစ်သော သတ္တဝါတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာ တို့နှင့်လည်းကောင်း ပေါင်းစည်းစုဝေးခြင်း ထိနမိဒ္ဓ၊ ဝါ ထိနမိဒ္ဓ

ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒ်၏ သင်္ဂဏိကာ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အသံ၀ရန္ဒ တင်။ ဖလူပစာ။ အ၀ိနာဘာ၀နည်း။

ကောသဇ္ဇ။ ။အကျိုးဖြစ်သော ပျင်းရိသော သူ၏ အဖြစ်ဟူသော ထိန မိဒ္ဓ၊ ဝါ-ထိနမိဒ္ဓ ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒ်၏ ကောသဇ္ဇအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အသံ၀ရ-၌တင်။ (အ၀ိနာဘာ၀နည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ဒုဿီလတာယ, ဒုပ္ပေါ်သတာယ, မဟိစ္ဆတာယ, အသန္တုဋ္ဌိ တာယ, သင်္ဂဏိကာယ, ကောသဇ္ဇာ-၌ ၆-ပုဒ်၌ နည်းဥပစာ အတူတူပင်ရ သည်။ ပုဒ်ရင်းအနက်သို့လိုက်၍ တင်ရခြင်းသည်သာ ထူး၏။

(က) သုဘရတာယ-လ-ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာတိ အဇ္ဈော။ (ခ) ယသ္မာ ဟိ အသံ၀ရံ-လ-ဟောတိ သုပေါသော။ (ဂ) စတူသု စ ပစ္စယေသု -လ-အာပဇ္ဇတိ။ (ဃ) ကေမေကသ္မိဥ္စ ပစ္စယေ- လ-သံ၀တ္တတိ။ (င) တသ္မာ သံ၀ရေ-လ-၀ုစ္စတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၊၇။

❁ ၀ိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သုဘရ။ ။ဘရိတဗ္ဗောတိ ဘရော၊ သုခေန ဘရော သုဘရော။

သုပေါသ။ ။ပေါသေတဗ္ဗောတိ ပေါသော။ သုခေန ပေါသော သုပေါသော။ (ဒုဗ္ဘရတာ အစိတ်အပေါင်း ဉာဏ်ကောက်ကို နည်းမှီး၍ဉာဏ် ကောက်လေ။)

အပ္ပိစ္ဆော။ ။အပ္ပါ ဣစ္ဆာ အဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော၊ (အဿ၊ ထိုသတ္တ၀ါ အား။ အပ္ပါ၊ နည်းသော၊ ဝါ-မရှိသော။ ဣစ္ဆာ၊ အလိုသည်။ အတ္ထိ ဣတိ သော အပ္ပိစ္ဆော။) တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ။ အပ္ပါ+ဣစ္ဆာ+တ။

အပ္ပါ ဣစ္ဆာအရကား နည်းသော၊ ဝါ-မရှိသောအလိုသည်မှချ။ ဝါ-အလို၏ မရှိခြင်း အဘာ၀ဘောဂဏ်သည် မှချ။ ယင်း၏ အတ္တာနှင့် ဂုဏ်ဂုဏီအဖြစ် ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ တ-အရကား ထို-မှတ်အပ်သော နည်း သော အလိုရှိသောအတ္တ၊ ဝါ-အလိုမရှိသော အတ္တရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း အပ္ပိစ္ဆသဒ္ဒါ၏ ဖလူပစာပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော သံ၀ရသည်သာလျှင် ပဓာနအားဖြင့်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သံ၀ရေ ဋ္ဌိတဿ အတ္တာ ဟူသော အဖွင့်၊ အပ္ပိစ္ဆတာကို နိတ္တဏှာဘာ၀ဟု ဖွင့်သောအဖွင့်၊ သံ၀ရော အပ္ပိစ္ဆော ၊ စာတိ ၀ုစ္စတိ ဟူသော အဖွင့်တို့ကို ထောက်၍ ဉာဏ်ကောက်သည်။

http://www.dhammadownload.com

အာသော် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝ ါကျ၌ နိတ္တဏောဘာဝံ-ဖြင့် အပ္ပိစ္ဆတံ၌ အပ္ပသဒ္ဒါ အနည်းငယ် ဟူသော အနက်ကို ဟောသော်လည်း အပ္ပါဗာဓတ္တံ သဉ္ဇာနာမိ၌ အပ္ပသဒ္ဒါကဲ့သို့ အဘာဝအနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဣစ္ဆာသဒ္ဒါ၏ တဏှာအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တာပစ္စည်းသည် ဒေဝတာ၌ကဲ့သို့ သွတ္ထ၌ မသက်၊ သင်္ဂဏိကာရာမတာ၌ကဲ့သို့ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အပ္ပိစ္ဆော ယေဝ အပ္ပိစ္ဆတာ ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ အပ္ပိစ္ဆဿ ဘာဝေါ အပ္ပိစ္ဆတာ ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အပ္ပိစ္ဆဿ ဘာဝေါ အပ္ပိစ္ဆတာ။ (တံ) (အပ္ပိစ္ဆဿ၊ နည်းသော အလိုရှိသော စိတ် ကိုယ်၏။ ဝါ-စိတ်၏။ ဝါ-အတ္တဘော၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်း။ ဘာဝတဒ္ဓိတ်။ အပ္ပိစ္ဆပုဒ်+တာ ပစ္စည်း။

အပ္ပိစ္ဆ-အရကား နည်းသောအလိုရှိသော ဝါ-အလိုမရှိသော စိတ် ကိုယ်၊ ဝါ-စိတ်၊ ဝါ-အတ္တဘောရ၏။ ဝါ-သံဝရ ရ၏။ ယင်း၏ အပ္ပိစ္ဆဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေ ဂုဏ်အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ တာပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အပ္ပိစ္ဆတာဂုဏ် ဟူသော အလောဘရ၏။

မှတ်ချက်။ ။နိတ္တဏှာဘာဝံ အရကို အပ္ပိစ္ဆတံကဲ့သို့ အလောဘပင်ကောက်။

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

သဘာရတာ၊ သုပေါသတာ။ ။အကျိုးဖြစ်သော မိမိသည်လည်းကောင်း၊ ဒါယကာတို့သည် လည်းကောင်း လွယ်ကူသဖြင့် မွေးမြူရခြင်းဟူသော စေတသိက သုခ၏ သုဘရတာ သုပေါသတာအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သံဝရ၌တင်။ ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။

အပ္ပိစ္ဆတာ။ ။အကျိုးဖြစ်သော နည်းသော အလိုရှိသော စိတ် ကိုယ်၏၊ ဝါ-စိတ်၏။ ဝါ-အတ္တဘော၏ အဖြစ် ဟူသော အလောဘ၏ အပ္ပိစ္ဆတာ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သံဝရ၌တင်။ ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။

http://www.dhammadownload.com

ယထာလာဘ၊ ယထာဗလ၊ ယထာသာရုပ္ပ။ ။ယထာလာဘ သန္တောသ၊ ယထာဗလ သန္တောသ၊ ယထာသာရုပ္ပ သန္တောသ-ဟု ဆိုလိုလျက် ယထာလာဘ၊ ယထာဗလ၊ ယထာသာရုပ္ပဟု တစိတ်အားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ကြောင့် ကေဒေသဝေါဟာရနည်း။

မှတ်ချက်။ ။သန္တောသမှတ်ဖွယ်များကို မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၊ ၂၈-တို့၌ ရှုလေ။

သလ္လေခနှင့် ဓုတအဖွင့်

ယသ္မာ ပန ဝါကျ၌ ကိလေသသလ္လေခနတာယ–ဖြင့် သလ္လေခေါ ပုဒ်ကို ကိလေသေ သလ္လေခတီတိ သလ္လေခေါ ဟု ကာရိတန္တောဂဓ ကတ္တုသာဓနေ (ဟေတုကတ္တုသာဓနေ) ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။　၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

† လိခ လေခနေ။ လိခတိ၊ သလ္လေခတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၃။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ယော အတ္တာ၊ သည်။ ကိလေသေ၊ တို့ကို။ သလ္လေခတိ၊ ခေါင်းပါး စေတတ်၏။ ဣတိ သော သလ္လေခေါ။ ဟေတုကတ္တု သာဓနေ။ သံ+လိခ+ဏ။

သံ-အရကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဘောဂုဏ် ရ၏။ လိခ-ဓာတ်အရ သုဒ္ဓကတ္တုဋ္ဌကြိယာအရကား ကိလေသာတို့ ခြပ်သည် မုချ။

ဟေတုကတ္တုဋ္ဌ ကြိယာအရကား ထိုကိလေသာတို့အားတပ်သော သံဝရ၌ တည်သော အတ္တ၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော စောင့်စည်းခြင်း၌တည်သော အတ္တရ၏။

ထိုသို့ပင် ရငြားသော်လည်း သလ္လေခပုဒ်သည် ဖလူပစာ သဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော သံဝရသည်သာ ပဓာန အားဖြင့် ရ၏။

နည်းနှင့်ဥပစာ

အကျိုးဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ခေါင်းပါးစေတတ်သော သံဝရ၌ တည်သော အတ္တ၏ သလ္လေခဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သံဝရ၌တင်၏၊ ဖလူပစာ၊ အဝိနာဘာဝနည်း။

http://www.dhammadownload.com

အာစာရဂေါစရနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ယသ္မာ ပန ဝါကျ၌ နိဒ္ဒိဋ္ဌနနတာယ-ဖြင့် ဓုတောပုဒ်ကို ကိလေသေ ဓုနာတိ နိဒ္ဒုနာတီတိ ဓုတောဟု ကာရိတန္တောဂဓ ကတ္တုသာဓန (ဟေတုကတ္တုသာဓန) ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ကိုလည်းကောင်း၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သလ္လေခပုဒ်ကိုမှီး၍ ညာဏ်ကောက်၊ ဥပစာတင်လေ။

† ဓူ ကမ္ပနေ၊ ဓုနာတိ-လ-ဓုတော။ နီတိ၊ မာ။ ၂၄၉။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

ပ သာဒိကော။ ။ပသာဒံ ဇနေတီတိ ပါသာဒိကော။ (ယော အတ္တာ၊ သည်။ ပသာဒံ၊ ကြည်ညိုခြင်းကို။ ဇနေတိ၊ ဖြစ်စေတတ်၏။ ဣတိ သော ပါသာဒိကော။) ဇနေတိ တဒ္ဓိတ်။ ပသာဒ ပုဒ်+ဏိကပစ္စည်း။

ပသာဒ-အရကား ကြည်ညိုခြင်း သဒ္ဒါတရားသည် မုချ။ ယင်း၏ စောင့်စည်းခြင်း၌ တည်သောသူ၏ အတ္တနှင့် အကျိုးအကြောင်း အာရမ္မဏိကအာရုံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏိကပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အတ္တရ၏။ (ဥပစာဆက်ကောက်။)

မှတ်ချက်။ ။ဤညှသ်ကောက်ကား ပါဠိတော်၌ ပါသာဒိကသဒ္ဒပုဒ်၊ ကင်္ခါဋီကာ၌ အသံဝရေ ပါသာဒိကော ပုဒ်၏ ညှသ်ကောက်တည်း။ ကာယဝစီ သုစရိတဿ စေဝ ကုသလဝိတက္ကဿ စ ပါသာဒိကဿ ၌ ပါသာဒိက ပုဒ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ညှသ်ကောက်ရာ၏။ ဝိဂ္ဂဟ-ပုဒ်ခွဲ အတူထူပင်။

ပသာဒ-အရကား ကြည်ညိုခြင်းသဒ္ဒါတရားသည် မုချ။ ယင်း၏ ကာယဝစီ သုစရိုက်, ကုသိုလ်ဝိတက်သုံးခုနှင့် အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏိက-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကာယဝစီသုစရိုက် ဝိတက်သုံးခုအပေါင်း ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ ပါသာဒိကဿကား ဝိသေသျသို့လိုက်၍ နပုလ္လိင် စိတ္တာဒိဂိုဏ်းတည်း။

အပစယ။ ။သဗ္ဗကိလေသေ အပစယန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ ဧတေနာတိ အပစယော။ (ဧတေန၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ဖြင့်။ သဗ္ဗကိလေသေ၊ တို့ကို။ အရိယပုဂ္ဂလာ၊ တို့သည်။ အပစယန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ၊ ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တံ နိဗ္ဗာနံ အပစယော။ ကရဏသာဓန။ အပ ပုဗ္ဗ+စိဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

အပ-အရကား ခေတ္တတ္ထဗာဓကေ ဘောဂုဏ်ရ၏။ (စိ-စယေ ဆည်းပူးခြင်း။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၄၅-၂၄၇-လာသောကြောင့် စိဓာတ်သည် ဆည်းပူးခြင်း စယအနက်ကိုဟော၏။ အပ-ဥပသာရကြောင့် ဝိဒ္ဓံသနအနက်ကို ဟောသော ကြောင့် အပ-ဥပသာရကို ခေတ္တတ္ထ ဗာဓကေဟု ဆိုသည်။)

စိဓာတ်-အရကား အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မဂ်ဖိုလ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ် သည် မုံချ။ ကရဏတ္ထ ကြိယာအရကား ထို-အားတပ်သော နိဗ္ဗာန်၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိသည် ဖလုပ္ပစာ။

ဏ-ပစ္စည်း အရကား ထိုဖြင့် မှတ်အပ်သော နိဗ္ဗာန်ဖြပ်ရ၏။

(က) ဘိက္ခုနံ တဒနုစ္ဆဝိကံ-လ-ဘိက္ခုနံ။ (ခ) ယံ ဣဒါနိ သိက္ခာပဒံ-လ-အနုလောမိကဋ္ဌ။ (ဂ) ယော ဝါ အယံ သုဘာ- ရတာဒီဟိ-လ-အနုလောမိကဋ္ဌ။ (ဃ) သံဝရပ္ပဟာနံ ပဋိသံယုတ္တံ -လ-ကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတကာ

ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျသည် ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ၊ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ခ-ဝါကျ ဣဒါနိ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာတိ-ဖြင့် တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမိကံ၌ တ-သဒ္ဒါ ဝက္ခမာနာပေက္ခ (ဝုစ္စမာနာပေက္ခ)ဟု လည်းကောင်း၊ ဂ-ဝါကျ ယော ဝါ အယံ-လ-ဝုတ္တော-ဖြင့် ယင်း တ- သဒ္ဒါ အတီတာပေက္ခ(ပက္ကန္တဝစန) ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြသည်။ က-ဝါကျ ကား ဘိက္ခုနံကို ဖွင့်ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ က-ကို ပက္ခ။ ခ-ဂ-တို့ကို ပက္ခန္တရ ခ-ဂ-တွင် ဂ-သည် ပက္ခန္တရ။ ခ-သည် ပက္ခဟု ဝါကျခွဲခဲ့သည်။အောက်ပါ ဋီကာပါဌ်ကိုရှုပါ။

† တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမိကန္တိ ဧတ္ထ တသဒ္ဒေါ ဝက္ခမာနာ- ပေက္ခော စ အတီတာပေက္ခော စ ဟောတီတိ အာဟ "ယံ ဣဒါနိ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿတိ" တိ အာဒိ။ သဗ္ဗနာမာနိ ဟိ ဝက္ခမာန ဝစနာနိ ဟောန္တိ ပက္ကန္တဝစနာနိပိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၉။

ဝါသဒ္ဒါလဲလှယ်ပုံ

တ-သဒ္ဒါ၏ ဝက္ခမာနာပေက္ခ (ဝုစ္စမာနာပေက္ခ) အနက်မှ တမျိုးတပါး သော အတီတာပေက္ခ၊ ဝါ-ဝုတ္တာပေက္ခ၊ ဝါ-ပက္ကန္တ အနက်တမျိုးကို လဲလှယ် ၍ ပြလိုသောကြောင့် ယော ဝါ အယံ ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါ ထားရသည်။ (အနက်လဲသည်ဟု မှတ်။)

http://www.dhammadownload.com

၈—ဝါကျအနုသန္ဓိတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့် တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမ်ကံ၌ တ-သဒ္ဒါသည် ဝက္ခမာနာပေက္ခ(ဝုစ္စမာနာပေက္ခ)ဟု ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်း တ-သဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကို ပြခြင်းငှာ၊ ဝါ-ပြတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် ဂ-ဝါကျမိန့်။

ဃ-ဝါကျကား(ဓမ္မိ ကထံ ကတွာ၏ အဖွင့်ကိုပြသောကြောင့်)ပက္ခန္တရ။ ထို—၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား (တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမိကံ ပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့်) ပက္ခဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဘိက္ခူနံ တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမိကံ ဓမ္မိ ကထံကတွာ။ (ပါဠိတော်။ ၂၄။) ယင်းကို ၌၊ ၁၈၈-က-ဝါကျဖြင့် ဘိက္ခူနံကိုဖွင့်။ ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျဖြင့် တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမိကံကိုဖွင့်။ ဃ-ဝါကျဖြင့် ဓမ္မိ ကထံကို ဖွင့်သည်။

ဃ-ဝါကျ၌ သံဝရပဟာနပဋိသံယုတ္တံ-ဖြင့် ဓမ္မိကထံ ကတွာဟူသော ပါဠိတော်ဝယ် ဓမ္မိပုဒ်ကို ဖွင့်သည်။ ဩက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနံ-ဖြင့် ကထံပုဒ်ကို ဖွင့်သည်။ အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓံ ပါဠိဝိနိမုတ္တံ နှစ်ပုဒ်ဖြင့် ဩက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနံ နှစ်ပုဒ်၏အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို ဖွင့်သည်။ သို့ အကျယ်ဖွင့်ကြောင်းသိစေရန် အဋ္ဌကထာ၌ ကတွာတိ အတ္ထော ဟု အတ္ထော-ဖြင့် ဖွင့်သည်။ သို့ဖွင့်သော်လည်း ဝိတ္ထာရဝါကျဟု မမှတ်ရ။ ပက္ခန္တရသာ ဖြစ်သည်။ ဃ-ဝါကျကို တဒနုစ္ဆဝိကံ တဒနုလောမိကံ နှစ်ပုဒ်၏ ဝိတ္ထာရဝါကျဟု အထင်မှားစရာ ကောင်းသည်၊ပါဠိတော်နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်မှ ဝါကျကိုပီပီပြင်ပြင် သိနိုင်သည်။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

သံဝရ။ ။သံဝရတီတိ သံဝရော။ (ယော ဓမ္မော၊ သည်။ ကာယဒုစ္စရိတာဒိနိ၊ တို့ကို။ သံဝရတိ၊ ဖေင့်စည်းတတ်၏။ ဝါ-တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်၏။ ဣတိ-သော သံဝရော။) ကတ္တုသာဓန။ သံ+ဝရ+အ။

သံဝရ-အရ အဘိဓမ္မေတ္တကား ကာယဝစီဒုစရိုက်တို့ကို လည်းကောင်း၊ မေ့လျော့ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဘိဇ္ဈာစသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သည်းမခံခြင်း ဉာဏ်ကင်းမဲ့ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ပျင်းရိခြင်းကို လည်းကောင်း၊ စောင့်စည်းတတ် တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သော (၁) ကာယိကဝါစသိက အဝီတိက္ကမဟူသော သီလသံဝရ။ (၂) သတိဟူသော သတိသံဝရ။ (၃) ပညာ

ဟူသော ဉာဏသံဝရ။ (၄) သည်းခံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာ၊ ဝါ-အဒေါသစေတသိက်ဟူသော ခန္တီသံဝရ။ (၅) ဝီရိယဟူသော ဝီရိယသံဝရ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။အဘိဓေယျတ္ထ ကောက်ပါဟုဆိုလျှင် ဤကဲ့သို့ အဖွင့်များနှင့် အညီ ပြည့်ပြည့်စုံစုံကောက်ပါ။

ဉာဏ်ကောက်

သံ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်ရ၏။ ဝရဓာတ်၏ အရကား ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့ကို စောင့်စည်းပိတ်ပင်တတ်သော သံဝရတရား၄ါးပါးတို့၏ သတ္တိလက္ခဏာသဘာဝရ၏။ အ-ပစ္စည်းအရကား သတ္တိမန္တလက္ခဏာဝန္တ သဘာဝ ဝန္တဖြစ်သော သံဝရတရား ၄ါးပါးရ၏။

† သံဝရတီတိ သံဝရော၊ ပိဒဟတီ နိဝါရေတီ ပဝတ္တိတုံ န ဒေတီတိ အတ္ထော။ ပစ္စယသမဝါယေ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟာနံ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ တထာ တထာ အနုပ္ပာဒနမေဝ ဣဓ သံဝရဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀။

ဥက္ကန္တ။ ။ဥက္ကမနံ ဩတရဏံ (သက်ဝင်ခြင်း) ဥက္ကန္တံ။

ဩက္ကန္တိက။ ။ဥက္ကန္တေ နိယုတ္တာ ဩက္ကန္တိကာ။

ဓမ္မဒေသနာ။ ။ဓမ္မော ဧဝ ဒေသနာ ဓမ္မဒေသနာ။

ဩက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ။ ။ဩက္ကန္တိကာ စ သာ ဓမ္မဒေသနာစာတိ ဩက္ကန္တိက ဓမ္မဒေသနာ။ (ဩက္ကန္တိကာ စ၊ ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်ခြင်း၌ ယှဉ်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဟုတ်၏။ သာ၊ ထိုသက်ဝင်ခြင်း၌ ယှဉ်၏ဟူသည်။ ဓမ္မဒေသနာ စ၊ တရားဟောတော်မူခြင်းသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ ဩက္ကန္တိက ဓမ္မဒေသနာ။) ဩက္ကန္တိကပုဒ်+ဓမ္မဒေသနာပုဒ်။

ဩက္ကန္တိကာ-အရကား ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်ခြင်း၌ ယှဉ်ခြင်းဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဓမ္မဒေသနာဒြပ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဩက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်ခြင်း၌ ယှဉ်သော တရားဒေသနာ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ဉာဏေန အနုပဝိသိတ္ဗာဟူသော သာရတ္ထနှင့် ပါရာ၊ ယော ဝိဂ္ဂဟအတိုင်း ဉာဏ်ကောက်ခြင်းတည်း။

⊛ အာဆောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ တတ္ထသန္နိပတိတာနံ-ဖြင့် ဘိက္ခူနံအရ ရဟန်းတို့ဟူသည် ယင်း မြတ်စွာဘုရား ကဲ့ရဲ့တော်မူရာအရပ်၌ စည်းဝေးကုန်သော ရဟန်းတို့တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

အပေါင်းဖြစ်သောရဟန်းတို့၏ ဘိက္ခုနံ ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့တော်မူရာအရပ်၌ စည်းဝေးကုန်သော ရဟန်းတို့၌တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့တော်မူရာ အရပ်၌ စည်းဝေးကုန်သော ရဟန်းတို့ကို ဘိက္ခုနံ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း။)

ခ-ဝါကျ၌ ယံ ဣဒါနိ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿတိ-ဖြင့် တဒနုစ္ဆဝိကံ၊ တဒနုလောမိကံ-၌ တ-သဒ္ဒါကား ဝက္ခမာနာပေက္ခ (ဝုစ္စမာနာပေက္ခ) ဖြစ်၍ ယခုပညတ်လတ္တံ့သော သိက္ခာပုဒ်ကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ တဿ အနုစ္ဆဝိကံ-ဖြင့် တဒနုစ္ဆဝိကံပုဒ်ကို တဿအနုစ္ဆဝိကံ၊ တဒနုစ္ဆဝိကံဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တအနုစ္ဆဝိကံ ဟူလိုလျက် သမာသ်ဖြစ်၍ တ သဒ္ဒါ၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာခြင်း ဝဏ္ဏာဂမ၊ ယင်း နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဒ-ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

† ယ တ သဒ္ဒသမာသမှိ၊ သဒ္ဒိ ပရပဒေန စေ။
နိဂ္ဂဟီတာဂမော ပုဗ္ဗေ၊ ဒွေဘာဝေဝါ ပရောသိယာ။ (ပေါရာဏ။)

* ယ တနှင့်စပ်၊ ထိုသမာသ်မှာ၊ ဒွေဘော်လာ၊
နိဂ္ဂဟိတ်လည်းရဲတခါ။ (ပေါရာဏ။)

မှတ်ချက်။ ။တဿအနုလောမိကံ၌ အာဘော် သံဝဏ္ဏနာကား တဿ အနုစ္ဆဝိကံနှင့် တူပြီ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

တဿ အနုစ္ဆဝိကံ တဒနုစ္ဆဝိကံ။ (တဿ၊ ထို ယခုပညတ်လတ္တံ့သောသိက္ခာပုဒ်အား။ အနုစ္ဆဝိကံ၊ လျော်သည်တည်း)။ တ ပုဒ်+အနုစ္ဆဝိကပုဒ်။

တ-အရကား ထိုယခုပညတ်လတ္တံ့သောသိက္ခာပုဒ်သည် မုချ။ ယင်း၏ လျော်ကပ်ပတ်သော တရားစကား (ဓမ္မီကထံ) နှင့် အကျိုးအကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။

တဒနုစ္ဆဝိကံ-အရကားထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောယခုပညတ်လတ္တံ့သောသိက္ခာပုဒ်အားလျော်ကပ်ပတ်သောတရားစကား (ဓမ္မီကထံ)ရ၏။ (ဝိသေသနကောက် ထက်ကောက်-)

မှတ်ချက်။ ။တဒနုလောမိကံပုဒ်ကိုလည်း ဤနည်းတူ ညှသ်ကောက်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဝါကျ၌ ဝါ သဒ္ဒါဖြင့် တ-သဒ္ဒါသည် အနက်တမျိုးကို ဟောသေးသည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌၊ ယော-လ-ဝုတ္တော-ဖြင့် တဒနုစွဝိက၊ တဒနုလောမိက၌ တ-သဒ္ဒါကား အတီတာပေက္ခ (ဝုတ္တာပေက္ခ) ဖြစ်၍ သုဘာရတာ စသည်တို့ဖြင့် ဟောအပ်ပြီးသော သံဝရကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓာမလင်္ကာတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျ တဿ အနုစ္စဝိကတ္ထေ၀ အနုလောမိကတ္ထ-ဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘော်သံဝဏ္ဏနာကား ခ-ဝါကျနှင့်တူပြီ။ ညာသ်ကောက်ရာ၌ တ-အရ သုဘာရတာစသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော သံဝရ-၅-ပါးကို အနုစ္စဝိက အနုလောမိကအရ လျောက်ပတ်သော ဓမ္မိကထနှင့် သမ္ပဒါနိ၊ သမ္ပဒါနီစပ်၍ ညာသ်ကောက်ရခြင်းသာ ထူး၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။တဒနုစွဝိက၊ ထို ယခုပညတ်လတ္တံ့သော သိက္ခာပုဒ်အား လျောက်ပတ်သော။ တဒနုလောမိက၊ ထို ယခုပညတ်လတ္တံ့သော သိက္ခာပုဒ်အားလျော်သော။ (ခ-ဝါကျနှင့်အညီ။)

တဒနုစွဝိက။ ထို သုဘာရတာစသည်တို့ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော သံဝရအား လျောက်ပတ်သော။ ဝါ-တဒနုလောမိက၊ ထို-လ-အားလျော်သော။

ဃ-ဝါကျ၌ သံဝရပ္ပဟာနပဋိသံယုတ္တံ-ဖြင့် ဓမ္မိ၌ ဓမ္မအရ သံဝရ ၅-ပါး၊ ပဟာန ၅-ပါးကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဓမ္မိပုဒ်ကို ဓမ္မေန ပဋိသံယုတ္တာ ဓမ္မိ ယုပဋိသံယုတ္တတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဤပစ္စည်း၏ ပဋိသံယုတ္တတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

ဃ-ဝါကျ၌ အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓံ-ဖြင့် ဩက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ ဟူသည်။ သုတ္တန်ပါဠိတို့၌ မဖွဲ့အပ်သော တရားတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ပါဠိဝိနိမုတ္တံဖြင့် အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓ ဟူသည် သုတ္တန်ပါဠိတို့၌ ပါဠိမှ လွတ်သော တရားဒေသနာတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ပကာသေန္တော အာဟ "ပါဠိဝိနိမုတ္တ" န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။

တနည်း။ ။အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓံ-ဖြင့် သုတ်အဘိဓမ္မာ ပါဠိသို့ မတင်အပ်သေးသော (ဓမ္မိကထ) စကားတည်းဟု သိစေ၍ ပါဠိဝိနိမုတ္တံဖြင့် ဝိနယပါဠိသို့လည်း မတင်ရသေးသော (ဓမ္မိကထ) တရားစကားတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။ ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အသုတ္တန္တဝိနိမဗဒ္ဓ သုတ္တန္တအရ သုတ္တန္တပါဠိနှင့် အဘိဓမ္မာပါဠိကို ယူ၍ ပါဠိဝိနိမုတ္တ ၌ ပါဠိအရ ပါရိသေသနည်းဖြင့် ဝိနယပါဠိကိုယူရမည် ဟု အောက်ပါဋီကာဖွင့်ပြသည်ကိုမှီး၍ အထက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်သည်။

† အထ ဝါ အသုတ္တန္တဝိနိမဗဒ္ဓန္တိ သုတ္တာဘိဓမ္မပါဠိံ အနာရုဠှဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ပါဠိဝိနိမုတ္တန္တိ ဝိနယပါဠိံ အနာရုဠှဘာဝံ သန္ဓာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပြယုဂ်ကား။ ။ပါဠိဝိနိမုတ္တံ ဟူသည်တည်း။ ဤ၌ ပါဠိဝိနိမုတ္တ ဟူသော နည်းသည်။ အသုတ္တန္တဝိနိမဗဒ္ဓ၌သုတ္တန္တအရ ဆိုအပ်ပြီးသော သုတ်အဘိဓမ္မာပါဠိမှ ကြွင်းသော ဝိနယ ပါဠိကို ပါဠိဝိနိမုတ္တ၌ ပါဠိအရ ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း မည်၏။

အပေါင်းဖြစ်သော သုတ္တန် အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းပါဠိတို့၏ ပါဠိဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဝိနယပါဠိ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဝိနယပါဠိကို ပါဠိ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာမည်၏။

ဃ-ဝါကျ၌ ဩက္ကန္တိကမေဝ-ဖြင့် ဘုရားဟောတော်မူအပ်သော ၊ တရားဟူသည် ဒေသနာဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ ဟောတော်မူအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ဒေသနံ-ဖြင့် ကထံ၌ ကထဓာတ်၏ ကထန အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အပစ္စည်း၏ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ကထီယတေ ဒေသီယတေတိ ကထာဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

[1] ဒုတိယတ္ထ။ [2] ဒုတိယာစွယတ္ထ။ [3] အဘိဓေယတ္ထ။

တေနဟိ တိ တေန သုဒိန္နသာ-လ-ဘူတေန။ ၄။ ၁၇၇။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

တေနဟိ ဝါကျ၌ အဇ္ဈာစာရေန-ဖြင့် တေန၌ တ-သဒ္ဒါသည် အဇ္ဈာစာရ (လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်း) ကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

သုဒိန္နသာ-ဖြင့် အဇ္ဈာစာရဟူသည် သုဒိန်၏ အဇ္ဈာစာရတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ကာရဏာဘူတေန-ဖြင့် တေနဌ် နာဝိဘတ်သည် ကတ္တား အနက်၊ ကရိုဏ်း အနက်တို့ကို မဟော။ ကာရဏ၊ ဝါ-ဟိတ်အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေ သည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

သံဝဏ္ဏနာဌ် ဟိသဒ္ဒါကို ဖျောက်၍ ချန်လှပ်၍ ဖွင့်သဖြင့် တေနဟိ-ဌ် ဟိသဒ္ဒါကား အနက်မဲ့(အနတ္ထက)တည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတ လိင်္ဂတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။တေန၊ ထိုရှင်သုဒိန်၏ လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်း ကြောင့်။

(က) သိက္ခာ ပဒန္တိ ဧတ္ထ သိက္ခိတဗ္ဗာ-လ-သိက္ခာပဒံ။ (ခ) သိက္ခာ-ယ အဓိဂမုပါယောတိ အတ္ထော။(ဂ) အထဝါ မူလံ နိဿယော ပတိဋ္ဌာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဃ) မေထုနဝိရတိယာ-လ-အဓိ-ဝစနံ။ (င) မေထုနသံဝရော ဟိ-လ-အဓိပ္ပေတော။ (စ) အယဥ္စ အတ္ထော-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဝါကျစုံနှင့် ကျမ်းတက်

သိက္ခာပဒန္တိ ဧတ္ထ အဝယဝတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော-ဟု ပါဌ်သေသ ဖြည့် စွက်၍ အနက်ယောဇနာ။ ယင်းဝါကျမျိုးကို ပဋိညာ (ဝန်ခံ) ဝါကျဟု ခေါ်သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ-မှ-ဧဝေါ ပဒေသောတိပိ အတ္ထော-ကား ပဋိညာတဗ္ဗ (ဝန်ခံအပ်သော) ဝါကျတည်း။

ပဋိညာမှ ပဋိညာတဗ္ဗသို့

ဆရာ၊ ဆရာသည် သိက္ခာပဒန္တိ ဧတ္ထ အဝယဝတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော-ဖြင့် သိက္ခာပဒံ ဟူသော ဤပုဒ်၏ အစိတ်ဖြစ်သောအနက်ကို ဤသို့ သိအပ်၏။ ဟု ပဋိညာကို ဆိုတော်မူ၏။ (ပဋိညာတို့မည်သည် ပဋိညာတဗ္ဗနှင့် မကင်း ကောင်းသောကြောင့်)ပဋိညာတဗ္ဗကို မပြပြီလော။ ပဋိညာတဗ္ဗကား အဘယ် နည်း-ကြောင့် သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာစသော အဝယဝတ္ထဝါကျကိုမိန့်။

က-ဝါကျတွင် ပဥ္စေဝ ဣမိနာတိ ပဒံကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ သိက္ခိ-တဗ္ဗာတိ သိက္ခာကား ပက္ခ။

သိက္ခာယ ပဒံ သိက္ခာပဒံ ဝါကျကား သိက္ခာပဒသဒ္ဒါ၏ အပေါင်းဝစနတ္ထ ကို ပြသောကြောင့် ပက္ခန္တရ။ ထို ၍ သိက္ခိတဗ္ဗာ-လ-ပဒံကား သိက္ခာနှင့် ပဒ ပုဒ်တို့၏ အစိတ် ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် ပက္ခ။

တနည်းဝါကျာရမ္ဘကြံပုံ

ဆရာ၊ ဆရာသည် သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ၊ ပဥ္စေဝ ဣမိနာတိ ပဒံ ဟူသော ဝါကျတို့ဖြင့် သိက္ခာ သဒ္ဒါ ပဒသဒ္ဒါတို့၏ အစိတ်ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။

http://www.dhammadownload.com

သိက္ခာနှင့် ပဒ်ကို သိက္ခာ စ ပဒဥ္စဟု ဒွန်သမာသ်၊ သိက္ခာ စ သာ ပဒဉ္စာတိဟု ကမ္မဓာရယ်၊ သိက္ခာ ပဒံ ဧတေသာတိဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်လော။ အဘယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်နည်း-ဤသို့-ကြောင့် သိက္ခာယပဒံ သိက္ခာပဒံမိန့်။

ဤကျမ်းတက်နှင့်အညီ သိက္ခာယ ပဒံ သိက္ခာပဒံ ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ၊ ထို-၌ သိက်ိတဗ္ဗာတိ-လ-ပဒံ ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။အစိတ် ဝစနတ္ထပြုပြီးနောက် အပေါင်းဝစနတ္ထပြုလို၍ တက်လာသောဝါကျကို ဤအထိုင်း ပက္ခန္တရ ဝါကျာရမ္ဘ ကြံစည်နိုင်သည်။ ပက္ခန္တရခွဲလျှင် ပက္ခန္တရ ကျမ်းတက်၊ ဝါကျာရမ္ဘခွဲလျှင် ဝါကျာရမ္ဘကျမ်းတက်။

ပက္ခန္တရကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် သိက္ခိတဗ္ဗာစသော ၂-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာသဒ္ဒါ ပဒသဒ္ဒါတို့၏ အစိတ်ဝစနတ္ထကိုဆို၏။ ယင်းသိက္ခာပဒသဒ္ဒါ၏ အပေါင်း ဝစနတ္ထကား အဘယ်နည်း။ ယင်း၏အပေါင်း ဝစနတ္ထကိုမပြုပြီလော-ကြောင့် သိက္ခာယပဒံ စသည်မိန့်။

ခ-ဂ ၂-ဝါကျသည် (ပဒ သဒ္ဒါအနက်ငုပ်သည်ကိုဖော်ထုတ် ဖွင့်ပြသောကြောင့်)ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား သခေ်ပဝါကျ။

ထို ခ-ဂ ဝါကျတွင် ဂ-ဝါကျကား (ပဒ သဒ္ဒါ မူလဟူသောအနက်တမျိုးကို ဟောသည်ဟုဖွင့်ပြသောကြောင့်) ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား (ပဒ သဒ္ဒါ အဓိဂမုပါယ အနက်ကိုဟောသည်ဟု ဖွင့်ပြခဲ့သောကြောင့်)ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျ ဣတိ အတ္တော၊ ဂ-ဝါကျ ဣတိဝုတ္တံ ဟောတိ-တို့ဖြင့် ယင်း ခ-ဂ ၂-ဝါကျ ဝိတ္ထာရဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ပြသည်။ ဂ-ဝါကျ၌ အထဝါ-ဖြင့် ခ-ဂ-ဝိတ္ထာရဝါကျ အချင်းချင်းထောက်၍ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ၊ခ-ဝါကျကား ပက္ခတည်းဟု ပြသည်။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒံ၌ ပဒသဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်း ပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကို ပြလိုရကား ဂ-ဝါကျကိုမိန့်။

† ပဒံ ဌာနေ ပရိတ္တာဏေ၊ နိဗ္ဗာနမှိ စ ကာရဏေ။
သဒ္ဒေ ဝတ္ထုမှိ ကောဋ္ဌာသေ ပါဒေ တလ္လဉ္ဆနေ မတံ။
(ဓာန်။ ဂ၁၉။)

http://www.dhammadownload.com

ဂဏ္ဌိဟောင်းကျမ်းတက်

၁။ ဥပနိဿယအားဖြင့်သာ သိက္ခာပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုပြပြီး၍ သမ္ဗယောဂ အားဖြင့်လည်း ပြခြင်းငှာ အထဝါ စသည်မိန့်။

၂။ တနည်းကား၊ ဝိရတိသာ သိက္ခာပဒ မည်သည်မဟုတ် စေတနာလည်း သိက္ခာပဒမည်သည်ဟု ပြခြင်းငှာ အထဝါစသည်ကို မိန့်။ ဂဏ္ဌိဟောင်း ။၃၇၁။

သာရတ္ထဖွင့်ပုံ

တတ္ထ ပတိဋ္ဌာတိ သမ္ပယောဂဝသေန ဥပနိဿယဝသေန စ ဩကာသ ဘာဝေါ၊ သိက္ခာသင်္ခါတာနဥ္စ အဝသေသကုသလဓမ္မာနံ မေထုနဝိရတိ သမ္ပယောဂဝသေန ဝါ ပတိဋ္ဌာ သိယာ ဥပနိဿယဘာဝေန ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂။

ဋီကာ၌ ဘမ္ပယောဂဝသေန ဥပနိဿယဝသေန ဟု ပတိဋ္ဌာကို ဖွင့်သဖြင့် (ခ) ဝါကျကို ဥပနိဿယဝသေန ဟု ကရိယာဖြည့်စွက်၍ ဖွင့်ရာရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဂဏ္ဌိဟောင်း ၁- နံပါတ် အဆိုနှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း ကျမ်းတက်ရမည်။

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့် ဥပနိဿယ၏ အစွမ်းဖြင့် သိက္ခာပဒ၏ အဖြစ်ကိုပြပြီး ၍ ယခုအခါ၌ သမ္ပယောဂ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥပနိဿယ၏ အစွမ်း ဖြင့်လည်းကောင်း သိက္ခာပဒအဖြစ်ကိုပြခြင်း ငှာ ဂ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဆိုလိုသည်မှာ ခ--ဝါကျဖြင့် သိက္ခာနှင့်ပဒ ဥပနိဿယ အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ကို ပြ၍ ဂ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာနှင့် ပဒ သမ္ပယောဂ ဥပနိဿယ နှစ်မျိုးဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ပြသည်။ ဂဏ္ဌိဟောင်း ၂-နံပါတ် နည်းကား ဃ-ဝါကျအဖွင့် ရောယှက်လျက်ရှိသည်ဟု ထင်၏။

ဃ-ဝါကျကား ငါကျာရမ္ဘ၊ ဝါ-ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ၊ ဝါ-ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ဓ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒ သဒ္ဒါ၏ အဓိပ်္ပာယ် အပေါင်း ဝစနတ္ထကိုပြပြီးနောက် ယင်းသိက္ခာပဒ သဒ္ဒါ၏ အဘိဓေယျတ္ထ (သရုပ်အရ ကောက် စာရေးကိုယ်)ကို ပြလို၍ ဃ-ဝါကျ တက်လာသည်။ က-ဝါကျ ကား မူလဝါကျ။ ဃ-ဝါကျကား မူလီ တနုကရဏဝါကျ။ ဃ-ဝါကျကျမ်း တက်လိုလျှင် မူလ-က-ဝါကျမှ ဆက်ရမည်။ အနီးမှာရှိသော ခ-ဂ-ဝါကျမှ ကျမ်းမတက်ရ။ ကျမ်းတက်နည်းလွယ်ပြီ။

င-ဝါကျကား၊ ယုတ္တိ ဒဋ္ဌီကရဏ။ ထို-၌ ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီယ ဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဃ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပုဒ် အရ မေထုန ဝိရတိကို ယူရမည်ဟု မိမိ (အဋ္ဌကထာဆရာ)ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ယင်းအဖွင့်ကို တဒေသ သိက္ခာသမ္ပါဒါန်-လ-ပဒတ္တာ စသော ဟိတ်ဖြင့် ထောက်ခံ ခိုင်မြဲစေသည်။ သို့ဖြစ်၍ င-ဝါကျကို ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဟု ဆိုရသည်။ သကာရဏ ယုတ္တိဒဋ္ဌိ ကရဏဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။

ဝိတ္ထာရကြံပုံ

က—ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပုဒ်ပုဒ်၏ အစိတ်အပေါင်း ဝိဂ္ဂဟ အကျဉ်းကိုပြသည်။ ဃ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပုဒ်အရကောက်ကို ပြသည်။ ထိုနောက် သိက္ခာသဒ္ဒါ တရားကိုယ်၊ သိက္ခာယဉ်၌ ငုပ်နေသော ဝိဘတ် စသည်တို့ကို အကျယ်ပြလို၍ င-ဝါကျ တက်လာသည်ဟု အချို့ကြံကြသေးသည်။ မိမိကား သကာရဏ ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျကိုသာ နှစ်သက်သည်။

စ-ဝါကျ ဝါကျာရမ္ဘကြံပုံ

ဃ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပုဒ်အရကောက်ကို ပြပြီးနောက် ယင်းအရကောက်သည် မိမိ (အဋ္ဌကထာဆရာ)၏ သဘောအလျောက် အရကောက်လော၊ ဝါ-အတ္တနောမတိ အရကောက်လော-ဟု သူတပါး စောကြောဖွယ်ရှိသည်။ ယင်းကို ပယ်ဖြေလို၍ စ-ဝါကျတက်လာသည်။စ-ဝါကျဖြင့် အဆိုပါ သိက္ခာပုဒ် အရကောက်မှာ အတ္တနောမတိ အရကောက်မဟုတ်။ သိက္ခာပုဒ်ဝိဘင်္ဂပါဠိ၌ ဟောတော်မူသည်နှင့်အညီ ကောက်ယူအပ်သော အရကောက်တည်းဟု စောဒက စကားကို ပယ်ဖြေသည်။ ယင်း စ-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပုဒ် ဝိဘင်္ဂပါဠိကို ထုတ်ပြကိုးကား၍ ဖြေဆိုလျှင်-စ-ဝါကျကို အာဂမဒဋ္ဌိ ကရဏဟု ဆုံးဖြတ်ရမည်။ သို့သော် ယခုမူ "သိက္ခာပုဒ်ဝိဘင်္ဂပါဠိ၌ ဟောတော်မူအပ်သော နည်းဖြင့်သာလျှင် သိအပ်၏"ဟု ညွှန်းပြရုံသာ ညွှန်ပြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်း စ-ဝါကျကို အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာဝါကျဟု မှတ်ပါ။ ယင်း အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဂန္ထဂရု ဒေါသကိုပယ်သည်။ ယင်း ဝါကျမျိုးကား အဆိုပ် စောဒနာ ပသင်္ဂကို ပယ်သောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘဝါကျဟု ဆုံးဖြတ်ရမည်။

* ကျမ်းလေးပယ်ချ၊ နည်းညွှန်ပြ၊ အတိဒေသသာ။
အတိဒေသ၊ ယင်းဝါကျ။ ဝါကျာရမ္ဘသာ။ (သစ်)

စ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာဝါကျ)။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

စ–ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဃ–ဝါကျဖြင့်–လ–၏ ဤအနက်ကို အဘယ်၌ ဆိုအပ်သော နည်းဖြင့် သိအပ်ပါသနည်း။ (အယံ အတ္ထော ကတ္ထ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗောဟု–သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂေပုဒ်ဖြုတ်၍ ကတ္ထထည့်လျက်အဖြေရှောင်တက်ပါ။) ဤအနက်ကို ယံဝါ တံဝါ ဟူးဟူးငြားငြားအားဖြင့် သိအပ်ပါသလော၊ ဝါ–ဤအနက်ကို ဆရာ့အတ္တနောမတိဟု မှတ်ရမည်လော–ကြောင့် ခ–ဝါကျမိန့်။ (ဤကား အဖြေရှောင်တက်ပုံတည်း။ ဋီကာတက်ပုံကို ဆက်လက်ရှုလေ။)

စ–ဝါကျ ဋီကာတက်ပုံ

ဤသို့ ဃ–ဝါကျ သိက္ခာပဒ ဟူသော အမည်–လ–ဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ သိက္ခာပဒ ဝိဘင်း၌ ပြအပ်သော ဝိရတိစေတနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည်လည်း သိက္ခာပဒမည်၏ ဟု ပြခြင်းငှာ စ–ဝါကျကိုမိန့်။

† သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂေ၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌဝိရတိစေတနာ၊ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ၊ စ သိက္ခာပဒန္တိ ဒဿေတုကာမော အာဟ အယဉ္စ အတ္ထော–လ–ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂၃။ ၂။

မှတ်ချက်။ ။စ–ဝါကျကို အနုသန္ဓေတက်ပါ ဟု မေးလျှင် ဤဋီကာတက်အတိုင်း ဖြေရမည်။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညသ်ကောက်

သိက္ခာ။ ။သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ။ သိက္ခဓာတ်+အပစ္စည်း+ဣတ္ထီ–အာ ပစ္စည်း။ (သမ္ပုရိသေဟိ ယာ သီလဝိပဿနာစျာနမဂ္ဂဇာတိ သိက္ခိတဗ္ဗာ ဣတိ သာ သိက္ခာ။)

သိက္ခဓာတ်အရ–ကား ကျင့်သောသူတော်ကောင်းတို့၏ သန္တာန်၌ရှိသော သတိဝီရိယသမာဓိပညာ စသည် ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထ–ကား ထို–အားတပ်သောမေထုန ဝိရတီမှ တပါးသော သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်တရား၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ အပစ္စည်း အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော မေထုနဝိရတီမှ တပါးသော သီလ ဝိပဿနာဈာန် မဂ်ရှိ၏။ (အာပစ္စည်းကား ထိ ဇောတကမျှသာတည်း။)

မှတ်ချက်။ ။သီလ ဝိပဿနာဈာန မဂ္ဂ ဟူသည်၊ အစဉ်အတိုင်း အဓိသီလ အဓိစိတ္တ အဓိပညာ သိက္ခာ ၃–ပါးပင်တည်း။

ပဒံ။ ။ပဇ္ဇတေ ဉာယတီနာတိ ပဒံ။ (သမ္ပုရိသေဟိ၊ တို့သည်။ သိက္ခာ၊ ကို။ ဉာမိနာ ဥပါယေန (မူလေန) ပဇ္ဇတေ ဉာတိ ပဒံ။) ပဒ–ဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ကရဏသာဓိ။

http://www.dhammadownload.com

ပဒခဝတ်အရ—ကား သူတော်ကောင်းတို့၏ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်စသည်ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်မှချ။ ကရဏတ္ထကား ထို-အားတပ်သော မေထုနဝိရတီ၏ သဟဇာတာဒိပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ အ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မေထုနဝိရတီ ရ၏။

သိက္ခာပဒံ။ ။သိက္ခာယ ပဒံ သိက္ခာပဒံ။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်။ သိက္ခာပုဒ်+ပဒပုဒ်။ (သိက္ခာယ၊ မေထုန ဝိရတိမှ တပါး သီလ ဝိပဿနာချာန်မဂ်တရားဟုဆိုအပ်သော သိက္ခာ သုံးပါး၏။ ပဒံ၊ ရကြောင်း၊ ဝါ—အမြစ်အရင်း မှီရာ တည်ရာ။)

သိက္ခာ—အရကား မေထုနဝိရတိမှ တပါး သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်တရားသည် မှချ။ (မေထုန်သံဝရော ဟိ ဝါကျ ရှု၍ ကောက်သည်။) ယင်း၏ ခမေထုနဝိရတီဟူသော သိက္ခာပဒနှင့် အကျိုးအကြောင်း၊ ဝါ-နိဿိတ နိဿယ၊ ဝါ-အပေါင်းအစိတ်အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ (သိက္ခာနှင့် ပဒကို ဥပါယော အဖွင့်ကိုထောက်၍ အကျိုးအကြောင်း၊ မူလံ နိဿယော၊ ပတိဋ္ဌာကိုထောက်၍ နိဿိတ နိဿယ၊ တဒဉ္ဉေသံကို ထောက်၍ အပေါင်းအစိတ်စပ်သည်။)

သိက္ခာပဒ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မေထုနဝိရတီ ဟူသော သိက္ခာ-ပဒ ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။သိက္ခာပဒံ၊ မေထုနဝိရတိမှ တပါး သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်တရားဟု ဆိုအပ်သော သိက္ခာသုံးပါးကို၊ ဝါ-၏ ရကြောင်း ဝါ—အမြစ်အရင်း မှီရာတည်ရာ ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို။ (ပညပေဿာမိ စပ်။)

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အဓိဂမ။ ။အဓိ+ဂမု+အ။ (အဓိဂမာယာတိ ပဋိလာဘာယ-ဟု ဖွင့်သော မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃-နှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂုဟ်ကြံလေ။)

† အဓိဂမနံ ပဋိလာဘနံ အဓိဂမော။

ဥပါယ။ ။ဥပ+အယ+ဏ။ (အောက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂုဟ်ကြံ။)

† ဥပဂစ္ဆတိ ဧတေန ဖလန္တိ ဥပါယော။

အဓိဂမုပါယော။ ။အဓိဂမဿ ဥပါယော အဓိဂမုပါယော။

မူလ။ ။မူလဓာတ်+အပစ္စည်း။ (အောက်ပါအတိုင်း-ဝိဂ္ဂုဟ်ကြံ။)

† မူလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထာတိ မူလံ။

http://www.dhammadownload.com

ဉာဏ်ကောက်

မူလစာတ်အရ-ကား မေထုန ဝိရတိမှတပါး သီလ ဝိပဿနာစျာန် မဂ်ဟုဆို အပ်သော သိက္ခာသည် မုချ။ အဓိကရဏတ္ထ ကြိယာအရကား ထို-အားတပ် သောမေထုန ဝိရတီ၏ ပကတူပနိဿယ သတ္တိသည် ဖလူပစာ။ အ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မေထုနဝိရတီရ၏။

နိဿယ။ ။နိပုဗ္ဗ+သိဓာတ်+အပစ္စည်း။(နိဿယတိ ဋ္ဌောတိ နိဿယော၊ မူလနှင့်အတူကောက်။)

ပတိဋ္ဌာ။ ။ပတိ ပုဗ္ဗ+ဌာဓာတ်+အပစ္စည်း+ထီ-အာပစ္စည်း။ (ပတိဋ္ဌာတိ ဋ္ဌောတိ ပတိဋ္ဌာ။ မူလပုဒ်နှင့် အတူကောက်။)

ဝိရတိ။ ။ဝိပုဗ္ဗ+ရမုဓာတ်+တိ ပစ္စည်း။

† ဝိရမနံ ဝိရတိ။ သုဓိ။

တဒညေသံ။ ။တ+အညာ။ သမာသ် နာမ်ပုဒ်။ ဆဋ္ဌီ- နံ ဝိဘတ်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

တတော အညာ တဒညာ။ (တေသံ တဒညေသံ)။ တ-ပုဒ်+အညပုဒ်။ (တတော မေထုန သံဝရတော၊မှ။ အညာ၊ တပါးကုန်သော သိက္ခာ ဟု ဆို အပ်ကုန်သော သီလ ဝိပဿနာစျာန် မဂ်တရားတို့တည်း။) ပဉ္စမီ တပ္ပုရိသ် သမာသ်။

တ-အရကား ထို-မေထုနသံဝရသည် မုချ။ ယင်း၏ မေထုနသံဝရမှ တပါးသော သိက္ခာပုဒ် ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော သီလ ဝိပဿနာစျာန် မဂ်တရားတို့ နှင့် အကြောင်းအကျိုး, နိဿယနိဿိတ အစိတ်အပေါင်းအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည်ဌာနူပစာ။ တဒညာ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ထိုမေထုန သံဝရမှတပါးသော သိက္ခာပုဒ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သော သီလဝိပဿနာစျာန် မဂ် တရားရ၏။ (ဝိသေသနကောက်ဆက်ကောက်။)

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သိက္ခိတဗ္ဗာ-ဖြင့် သိက္ခာ၌ သိက္ခဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်း ကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနဉ်သက်သည့်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သိက္ခိ တဗ္ဗာတိ သိက္ခာဟုကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုပဒ။   ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။   ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဝိဂ္ဂြိုဟ်ပြုရာ၌ ဋ္ဌတိသဒ္ဒါမှန်သမျှ ဝစနဟောတုဇောတက ချည်းသာတည်း။ သီလက္ခန်ဝစနဆက်ကြည့်။

http://www.dhammadownload.com

က-ဝါကျ၌ ပဋ္ဌတေ ဂ္ဂမိနာ-ဖြင့် ပဒ၌ အ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနနှင့် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပဋ္ဌတေ ဂ္ဂမိနာတိ ပဒံ ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] ကမ္မအန္တောဂဓ, ကမ္မဂဗ္ဘကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပါရာဇိကဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ သိက္ခာယ ပဒံ-ဖြင့် သိက္ခာနှင့်ပဒကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။)

ခ-ဝါကျ၌ အဓိဂမုပါယော-ဖြင့် ပဋ္ဌတေ၌ ပဒဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို မဟော(ဗျ)၊ ရခြင်း (အဓိဂမ) အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ပဒံ သဒ္ဒါသည် ပရိတ္တာဏအနက်ကိုမဟော(ဗျ)၊ ကာရဏ၊ ဝါ-ဥပါယအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ။

ဂ-ဝါကျ၌ အထ ဝါဖြင့် ပဒသဒ္ဒါ အတ္ထန္တရကို လဲလှယ်ပြသည်-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ မူလံ-ဖြင့် သိက္ခာပဒံ၌ ပဒသဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ကိုသာ ဟောသည်မဟုတ်၊ ဌာနအနက်ကိုလည်းဟောသတည်းဟု သိစေသည်။

ဂ-ဝါကျ၌ နိဿယော-ဖြင့် မူလံသဒ္ဒါကား နိဿယော၏ ဝေဝုစ်စကားလှယ်ပရိယာယ်တည်း၊ ဝါ-မူလံ သဒ္ဒါ၏ဝေဝုစ်, စကားလှယ်ပရိယာယ်ကား နိဿယောတည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† မူလံ နိဿယော ပတိဋ္ဌာတိ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ပဌမဿ ပဌမဿ ဝေဝစနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂။

ဂ-ဝါကျ၌ ပတိဋ္ဌာ-ဖြင့် နိဿယောသဒ္ဒါကား ပတိဋ္ဌာသဒ္ဒါ၏ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း၊ ဝါ-နိဿယောသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်ကား ပတိဋ္ဌာသဒ္ဒါတည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။).

မှတ်ချက်။ ။ဤကား သာရတ္ထအဖွင့်နှင့်အညီ၊ အဘိဓေယျတ္ထအာဘော် ဖော်ခြင်းတည်း။မူလံ ဘေ သန္တိကေ မူလ၊မူလေ ဟောတုမှိ ပါဘတေ-ဟူသော မူလသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရနှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်ရမည်၊

ဂ-ဝါကျ၌ နိဿယော-ဖြင့် မူလံသဒ္ဒါသည် မူလနက္ခတ် စသောအနက်ကို မဟော၊ မှီရာနိဿယအနက်ကိုဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂဋ္ဌ။)

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျ၌ ပတိဋ္ဌာ-ဖြင့် နိဿယသဒ္ဒါသည် နိဿယကျမ်းစာ၊ နိဿရည်း ဆရာစသောအနက်ကိုမဟော၊ တည်ရာဟူသောအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ဃ–ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒအရ ဝိရတိ, စေတနာ, တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ သုံး မျိုးလုံးကိုရသော်လည်း ဤ၌ ဝိရတိ (မေထုနဝိရတိ) ကိုသာယူရမည်ဟု သိစေ သည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ရှင်းလင်းချက်

"အဓိဝစနံ၊ နာမံ၊ ဇဝံ၊ သုံးပါးပြွမ်းမူ၊ စကားလိုးလွဲ၊ ဆိုစမြဲ"–ဟူသော နိယံနှင့်အညီ က–ခ–ဂ–သုံးဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ ဂုဋ္ဌတ္ထ ပဒပိဏ္ဍတ္ထတို့ကိုပြ၍ တရားကိုယ်မှာ သာမည်အားဖြင့် ဝိရတိစေတနာ သမ္ပယုတ္တ ဓမ္မတို့ကိုရသည်။ အဓိဝစနံသဒ္ဒါ-ဖြင့် ရေးသားအပ်သော ဃ–ဝါကျတက်လာ သောအခါ က–ခ–ဂ–ဝါကျ အနက်၌ကဲ့သို့ ဝိရတိစေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မသုံးမျိုး လုံးကို မကောက်ယူရ၊ ဝိရတိ (မေထုနဝိရတိ) ကိုသာယူရတော့သည်။ အံရ ကောက်လိုးလွဲယူရတော့သည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်ရ သည်။ ကျမ်းတက်လိုလျှင်"ဆရာ ဆရာသည်၊ က–ခ–ဂ–ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒ သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ၊ ဂုဋ္ဌတ္ထ၊ ပဒပိဏ္ဍတ္ထကို ဖွင့်ဆို၏။ ယင်းသိက္ခာပဒအရ ဝိရတိ စေတနာ တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို ကောက်ယူရမည်လော၊ (အဖြေရှောင်၍ စကားလိုးလွဲဆိုလေ၏။) သိက္ခာပဒအရ အဘယ်ကိုကောက်ယူရမည်နည်း–ကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။

ဥပမာဖြစ်ပုံ

* အဓိဝစန၊ နာမရှိရာ၊ ဥပစာ၊ မြစ္စာဉာဏ်ဖြင့်ရှု။
* ဝုတ္တိ ဝုတ္တံ၊ နာမံရှိရာ၊ ဥပစာ။(တောင်တွင်း)
* ဝုစ္စတိ၊ နာမ၊ ရှိလကလျှင်၊ ဥပစာ။ (တိပိဋက)

အထက်ပါနိယံများကို ထောက်၍ ဃ–ဝါကျဖြင့် ဥပစာကို ပြသည်ဟု မှတ်။ မည်သည့် ဥပစာကိုပြသနည်း–က–ခ–ဂ–ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒ အရ ဝိရတိစေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော တရားများကိုရသည်။ ဃ–ဝါကျ တက်လာသောအခါ မေထုနဝိရတိသာ ရတော့သည်။ သို့ အများရသည်မှ အနည်းကိုထုတ်ယူခြင်း၊အပေါင်းကိုဆို၍ အစိတ်ကိုရခြင်းကြောင့် ကေဒေသျူ ပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာကိုပြသည်ဟု မှတ်ရာ၏။

http://www.dhammadownload.com

* အမျှားပြ၊ အနည်းရ။ မှတ်ကြကေဒေသျှုပစာ။ (သမုဒါသူပစာ။) (သစ်။)
* အပေါင်းဆိုက၊ အစိတ်ရ၊ သမုဒါယူပစာ။
အစိတ်ဆိုက၊ အပေါင်းရ၊ ကေဒေသူပစာ။ (ဆူးခါးနိယံ။)

ဥပစာရာင်ပုံ

အပေါင်းဖြစ်သော ဝိရတီ စေတနာ တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို၏ သိက္ခာပဒံ ယူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဝိရတီ၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဝိရတီကို သိက္ခာပဒံဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျှုပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

င-ဝါကျ၌ မေထုနသံဝရေ ဠဓ သိက္ခာပဒန္တိ အဓိပ္ပေတော-ဖြင့် သိစေ အပ်သော အာဘော် သံဝဏ္ဏနာကား ဃ-ဝါကျနှင့်တူပြီ။ (အဓိပ္ပေတော-ဟု ဆိုသဖြင့် အဓိပ္ပေတတ္တသံဝဏ္ဏနာဟု ဆိုနိုင်ခြင်းသည်သာထူးသည်။)

င-ဝါကျ၌ တဒညေသံ သီလဝိပဿနာဈာနမဂ္ဂဓမ္မာနံ-ဖြင့် သိက္ခာသင်္ခါ-တာနံ၌ သိက္ခာအရ မေထုနဝိရတီမှ တပါးသော သီလ ဝိပဿနာ ဈာန် မဂ် တရားများကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ သိက္ခာသင်္ခါတာနံ ပဒတ္တာ-ဖြင့် သိက္ခာနံ ပဒံ သိက္ခာပဒံ ပြသည်။ သိက္ခာယ ပဒံနှင့် တူပြီ။

င-ဝါကျ၌ ဝုတ္တတ္ထဝသေန-ဖြင့် ပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပတိဋ္ဌာ အဓိဂမုပါယအနက်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† ဝုတ္တတ္ထဝသေနာတိ ပတိဋ္ဌာအဓိဂမုပါယဝသေန။
သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၂။

သိက္ခာပဒစိတင်း၌ ဘုရားဟောပုံ

အဘိ၊ ဝိ။ ၃၀၀-၌ တတ္ထ ကတမံ ကာယမေသု မိစ္ဆာစာရော—ချီသော သုံးဝါကျကိုဟောရာတွင် ပထမဝါကျဖြင့် ဝိရတီကို၊ ဒုတိယဝါကျဖြင့် စေ-စေနာကို၊ တတိယဝါကျဖြင့် တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို သိက္ခာပဒ-ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဤသည်ကို ရည်ညွှန်း၍ အယဥ္စ အတ္ထော စသော င-ဝါကျကို အဋ္ဌကထာ ဆိုသည်။

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

တဒညေသံ။ တမညေသံ။ ။တတော အညာ တဒညာ။ တ-ပုဒ်+အည ပုဒ်။ ပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ဃ+တနှင့် သမာသ်စပ်ရာဝယ် နိဂ္ဂဟိတ်သော် လည်း လာရမည်၊ ဒွေဘော်သော်လည်း ပြုရမည်ဟု သဒ္ဒစည်းကမ်းရှိ၍

http://www.dhammadownload.com

သမာသေ ဒေါ တိလိင်္ဂေ (နီတိသုတ္တ။ ၁၄၄)ဖြင့် သမာသ်အရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဒ-ပြု၍ ပြီးသောကြောင့် တဒညေသံ ပါဌ်သာသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။တာမတ္တံ ပကာသေန္တော၊ တေမတ္တံ ဝိဒိတွာ တာမပြဝိ စသည် သန္ဓိအရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို မ-ပြု။ ယဒနန္တရံ၊ တဒနန္တရံ။ တေဒတ္တော စသည် သမာသ်အရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဒ-ပြု။

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

သိက္ခာပဒံ။ ။ကေဒေသျူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။ နေယျတ္ထ။ ရှင်္ဂီ။ ဗြ-နံပါတ်အဖြေ ဥပစာတင်ပုံကို ပြန်ကြည့်။

တနည်း-သိက္ခာပဒံ။ ။အကြောင်း ပစ္စည်းဖြစ်သော ဝိရတီ၏ သိက္ခာပဒ ဟူသောအမည်ကို အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော စေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၌ တင်စား၍ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော စေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကိုလည်း သိက္ခာပဒဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

† တတ္ထ ဝိရတိ နိပ္ပရိယာယသိက္ခာပဒံ–လ–တသ္မာ စေတနာစေဝ အဝသေသ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စ ပရိယာယသိက္ခာပဒန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂**။

မူလံ။ ။အတူဖြစ်သော သစ်ပင်အမြစ်အရင်း၏ မူလံဟူသော အမည်ကို အတူရှိသော မေထုနဝိရတီ၌ တင်စား၍ အတူရှိသော မေထုနဝိရတီကို မူလံ ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်္ဂီတွဲ။)

မှတ်ချက်။ ။မူလံ၊ အမြစ်အရင်းတည်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-မူလံ၊ အမြစ် အရင်းနှင့်တူ၏။ (သဒိသူပစာ။) ပါဠိ၊ ဂံ၊ သစ်-နှင့်အညီ ဥပစာကြံပုံ။

တနည်း – မူလံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော မူလနက္ခတ်, အနီး, အမြစ် အရင်း, အကြောင်း, တန်ဖိုး, မိုရာအနက် တို့၏ မူလံဟူသောအမည်ကို အစိတ် ဖြစ်သော မိုရာအနက်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော မိုရာအနက်ကို မူလံဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။မူလသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဒါရနှင့် မူလံ နိဿယော ပတိဋ္ဌာအဖွင့် ကိုထောက်၍ ဥပစာတင်သည်။

(က) အယဉ္စအတ္ထော–လ–ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ခ) အပိ စ တဿတ္ထာဿ –လ–ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဂ) ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ–လ–ဗျဉ္ဇနကာယောတိ။ (ဃ) ယထာ အနဘိဇ္ဈာဓမ္မပဒန္တိ–လ–ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၈၈။

F.41 A

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ ဋီကာတက်ပုံ

ဣဒါနိ န ကေဝလံ ဣဓ ဝိရတိအာဒယော ဓမ္မာဝ သိက္ခာပဒံ၊ အထ ခေါ တဒတ္ထဇောတိကာ ပညတ္တိပီတိ ဒဿေန္တော အာဟ အပိစာတိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။

ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေဖြည့်ပုံ

ဝေံ အယန္တု အတ္တောတျာဒိနာ ဝိရတိစေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စ သိက္ခာပဒန္တိ အတ္ထသိက္ခာပဒံ ဒဿေတွာ။ (ဣဒါနိ-လ-အပိစာတိ အာဒိမာဟ-ဆက်လေ။).

မြန်မာပြန်ကျမ်းတက်

ဤသို့ အယန္တု အတ္တောစသော က-ဝါကျဖြင့် ဝိရတိစေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် သိက္ခာပဒမည်၏ဟု အတ္ထသိက္ခာပဒကို ပြပြီး၍ အခုအခါ၌ ဤသိက္ခာပဒ်ဟူသော ပုဒ်၌ ဝိရတိစသောတရားတို့သည်သာ သိက္ခာပဒမည်သည် မဟုတ်။ ယင်းဝိရတိစသော အနက်ကို ပြတတ်သော ယော ပန ဘိက္ခုစသော သဒ္ဒပညတ်သည်လည်း သိက္ခာပဒမည်၏ဟု ပြခြင်းငှာ အပိစ စသော ခ-ဝါကျကိုမိန့်။

ဂဏ္ဌိကျမ်းတက်

အတ္ထဖြစ်သော သီလသည်သာ သိက္ခာပဒ မည်သည်မဟုတ်၊ သီလတည်းဟူသော အနက်ကိုပြတတ်သော ပညတ်သည်လည်း သိက္ခာပဒမည်၏ဟု ပြခြင်းငှာ အပိစ တဿတ္ထဿ စသည်မိန့်။ ဂဏ္ဌိဟောင်း။ ၃၇၅။

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီကရဏဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီယဝါကျ။

အထ ဝါချီသော ဃ-ဝါကျမှတ်ဖွယ်

ဤဝိကပ်၌ ပဒသဒ္ဒါကား သဒ္ဒါဟော၊ ယင်းပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုပြန်လိုရကား အထဝါစသည်မိန့်-ဟု ပါရာ၊ ဂံ။ သစ်၊ ၂။ ၄၅၁-၌ ဆိုသည်။ ထိုအတူပင် မအူသျှ၌လည်း "ဤဝိကပ်၌ ပဒသဒ္ဒါ သဒ္ဒါ-ဟောတည်း"ဟုဆိုသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ဂံ၊ သစ်။ မအူသျှတို့၌ "ဤဝိကပ်" ဆိုသည်မှာ အပိစချီသောဝိကပ်၊ ခ-ဝါကျတည်း။ ဂံသစ်နှင့် မအူသျှတို့အလို ဃ-ဝါကျကို အောက်ပါအတိုင်း ကျမ်းတက်ရမည်။

http://www.dhammadownload.com

ကျမ်းတက်ပုံ

ဤသို့ ခ–ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒံ၌ ပဒသဒ္ဒါသည် သဒ္ဒါယောဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကိုပြခြင်းငှာ ဃ-ဝါကျမိန့်။

ဆရာတို့ဝါဒကို စိစစ်ခြင်း

ဆရာတို့အလို–အပိစဝါကျတွင် တဿတ္ထဿ–ဖြင့် သိက္ခာပဒ်ကို ဖွင့်သည်။ ဝစနံ–ဖြင့် ပဒကို ဖွင့်သည်။ သိက္ခာယ ဒီပကံ ပဒံ သိက္ခာပဒံဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၍ "သိက္ခာယ၊ ဝိရတိစေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်သိက္ခာကို။ ဒီပကံ၊ ပြတတ်သော။ ပဒံ၊ ယောပနဘိက္ခုစသော သဒ္ဒါ တည်း"ဟုလည်း အနက်ပေးရပေဦးမည်။ သို့ဆိုလျှင် သိက္ခာပဒ အရ ဝိရတိစေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို၊ ယူရမည်ဟူသော သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂလာ စကားနှင့် နီးနှောမိမည်မဟုတ်၊ အဟုတ်ကိုဆိုရပါမူ မေထုနဝိရတိယာ ချီသောဝါကျ၊ အယဥ္စ အတ္ထောဝါကျတို့ဖြင့် မုချဖြစ်သော အတ္ထသိက္ခာပဒ (အနက်သိက္ခာပဒ) ကို ဖွင့်ပြခဲ့၍ အပိစဝါကျဖြင့် ဥပစာဖြစ်သော သဒ္ဒါသိက္ခာပဒ(အညတ္တိ သိက္ခာပဒ)ကို ပြသည်ဖြစ်ရာ ပဒသဒ္ဒါကို သဒ္ဒါယောဟု ကြံဖွယ်လိုမည် မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်၍ ဃ–အထဝါ ဝါကျကို အောက်ပါအတိုင်း ကျမ်းတက်ရာ၏။

ဃ–ဝါကျကျမ်းတက်

ဤသို့ အပိစချီသော ခ–ဝါကျဖြင့် ဝိရတိစေတနာ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်ကိုပြတတ်သော ယော ပန ဘိက္ခု စသောသဒ္ဒါ (ပညတ္တိ)သည်လည်း သိက္ခာပဒမည်၏ဟု ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ သိက္ခာပဒပုဒ်ဝယ် ပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်တမျိုးကို ပြပြန်လိုရကား အထဝါ စသော ဃ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဤအတက်ကား အလွန်ချည်း မကောင်းလှသေး။ ပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို သိက္ခာယ အဓိဂမုပါယော–ဟုလည်းကောင်း၊ မူလံ နိဿယော ပတိဋ္ဌာ ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြခဲ့သည်။ ယခုတဖန် အထဝါ ယထာ ဝါကျဖြင့် ဖွင့်ပြပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍ သိက္ခာယ အဓိဂမုပါယော စသောမူလဝါကျမှ အထဝါ ယထာ စသော မူလီ့ အနုကရဏဝါကျ တက်လာသည်ဟု ဆိုမှ အမှန်ကျမည်။ထို့ကြောင့် အောက်ပါအတိုင်းကျမ်းတက်ခြင်းသည်သာ ယုတ္တတရ ဖြစ်ပေသည်။

တနည်း ဃ–ဝါကျတက်ပုံ

ဤသို့ သိက္ခာယ အဓိဂမုပါယော၊ အထဝါ မူလံ စသောဝါကျတို့ဖြင့် သိက္ခာပဒံ၌ ပဒသဒ္ဒါသည် ဥပါယ အနက်၊ မူလအနက်ကို ဟောသည်ဟု

http://www.dhammadownload.com

ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းပဒ သဒ္ဒါ၏ အနက် တမျိုးကို ပြလိုရကား အထဝါ စသော ဃ—ဝါကျမိန့်။

ဃ—ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျ (သို့မဟုတ်) သိက္ခာဃ အစိ-ဂုမုပါယော၊ အထဝါ မူလ် စသော ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။

အတ္ထသိက္ခာပဒ သဒ္ဒသိက္ခာပဒအဖွင့်

၁။ အတ္ထသိက္ခာပဒအဖွင့် - သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ-လ-ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ-တိုင်အောင် ဝါကျကား ဒီပေတဗ္ဗတ္ထ, ပါစ္စတ္ထ, အတ္ထ သိက္ခာပဒ အဖွင့်။

၂။ သဒ္ဒ (ပညတ္တိ) သိက္ခာပဒအဖွင့်-အပိစ-လ-ဖေဒိတဗ္ဗ-တိုင်အောင်ကား ဒီပက, ဝါစက, သဒ္ဒပညတ္တိသိက္ခာပဒ အဖွင့်တည်း။

ဃ-အထဝါ-ယထာ-လ-အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော ဝါကျမှာ အတ္ထသိက္ခာပဒ အဖွင့်မျိုး ဖြစ်၍ ယင်းဝါကျနောက်၌ အပိစ-ဝါကျ မျိုးကဲ့သို့ သဒ္ဒသိက္ခာပဒအဖွင့်ပြ ဝါကျလိုနေသည်။ ဤလိုနေသော ဝါကျဖြည့်စွက်၍-ဝါ-အပိစ ဝါကျကို အထဝါ ယထာ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော ဝါကျနောက်သို့ လိုက်စေ၍ ရေးသားရမည်ဟု သိစေလိုသဖြင့် သာရတ္ထဋီကာ၌ တဒတ္ထဇောတကံ ဝစနမ္ပိ သိက္ခာပဒန္တိ ဂ္ဂဒမ္ပိ တ္တေ လဗ္ဘတေဝ—ဟုဆိုသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဓမ္မပဒ။ ။ဓမ္မာနံ ပဒံ ဓမ္မပဒံ။ (ဓမ္မာနံ၊ အလောဘ ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် တို့၏ ပဒံ၊ အဖို့တစုတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ဓမ္မပုဒ်+ပဒပုဒ်။

ဓမ္မ-အရကား အလောဘ ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အဖို့အစုဟူသော အလောဘနှင့် အယောင်းအစိတ်(သဟဇာတ)အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဓမ္မပဒ—အရကား အလောဘပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ အဖို့အစု ဟူသော အလောဘ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။အနဘိဇ္ဈာဓမ္မပဒံ ဟူသော စကားနှင့် ဓမ္မကောဋ္ဌာသော ဟူသော အဖွင့်ကိုရှု၍ ဉာဏ်ကောက်သည်။

နာမ။ ။အတ္ထေ နမန္တီတိ နာမာနိ။ (ယာနိ ပဒါနိ၊ တို့သည်။ အတ္ထေ၊ ၌။ နမန္တိ၊ ညွတ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တာနိ နာမာနိ။ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန။ နမုဓာတ်+ဏပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

နမု-ကား အနက်၌ညွှတ်တတ်သော နာမ်ပုဒ်တို့၏ ဝါစကာသတ္တိ ရ၏။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား သတ္တိမန္တဖြစ်သော နာမ်ပုဒ်တို့ဒြပ် ရ၏။

နာမကာယ။ ။နာမာနံ ကာယော နာမကာယော။ (နာမာနံ၊ တို့၏။ ကာယော။ အပေါင်းတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ နာမပုဒ်+ကာယပုဒ်။

နာမ-အရကား နာမ်ပုဒ်တို့ဒြပ်သည် မှုချ။ ယင်း၏ အပေါင်းဒြပ်နှင့်အဘေဒ ဘေဒအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ နာမကာယ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော နာမ်တို့၏ အပေါင်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဘိက္ခူနံ သံဃော ဘိက္ခုသံဃောကဲ့သို့ အဘေဒဘေဒူပစာ ရသည်။ ဝိသေသန ဝိသေသျအရ မပြားသော ပုဒ်မှန်သမျှ အဘေဒဘေဒစပ်။ အဘေဒဘေဒူပစာတင်လေ။

အဘိဠော။ ။ပရသမ္ဗတ္တိံ အဘိမုခံ ကတ္ဝာ ဠာယတီတိ အဘိဠော။ အဘိ· ပုဗ္ဗ+ဠေ+အပစ္စည်း-အာပစ္စည်း။

ပဒေသော။ ။ပပုဗ္ဗ+ဒိသဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျဖြင့် ဝိရတိစေတနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည်သာ သိက္ခာပဒမည် သည် မဟုတ် (ဗျ)။ ယင်းဝိရတိစေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်ကိုပြတတ် သော ယော ပန ဘိက္ခု စသော သဒ္ဒါ(ပညတ္တိ) သည်လည်း ဥပစာအား ဖြင့် သိက္ခာပဒ မည်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ သိက္ခာ ကောဋ္ဌာသော-ဖြင့် သိက္ခာပဒ၌ ပဒ သဒ္ဒါသည် ပရိတ္တာဏ စသော အနက်ကိုမဟော (ဗျ)၊ အဖို့အစု(ကောဋ္ဌာသ) အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ သိက္ခာယ ဧကော ပဒေသော-ဖြင့် သိက္ခာ ကောဋ္ဌာသော၌ ကောဋ္ဌာသသဒ္ဒါသည် ကေသာ လောမာ စသော ၃၂-ကောဋ္ဌာသအနက်ကို မဟော၊ အဖို့အစု ဟူသော ပဒေသ အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သိက္ခာနှင့် ကောဋ္ဌာသကို သိက္ခာ စ ကောဋ္ဌာသော စ ဟု ဒွန်သမာသ်-ဝစနတ္ထမပြုရ- သိက္ခာယ ကောဋ္ဌာသော သိက္ခာကောဋ္ဌာသောဟု တပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။သိက္ခာပဒံ၊ မေထုနဝိရတိမှ တပါးသော သီလ ဝိပဿနာ ဈာန် မဂ်ဟူသော သိက္ခာကိုရကြောင်း။ ဝါ-၏ အမြစ်အရင်း မှီရာ တည်ရာကို။ (အတ္ထသိက္ခာပဒ၊ မုချ) ပညပေဿာမိ၊ အံ့။

http://www.dhammadownload.com

သိက္ခာပဒံ၊ ဝိရတိစေတနာ-သံ မ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်ကို ပြတတ်သော ယော ပန ဘိက္ခုစသော သဒ္ဒါကို။ (သဒ္ဒသိက္ခာပဒ။ ဥပစာ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား သိက္ခိတဗ္ဗာ သိက္ခာ-လ-သိက္ခာပဒန္တိ စေဒိတဗ္ဗ တိုင်အောင်သော ဝါကျတို့ဖြင့် သိစေအပ်သော မုချတ္ထ၊ ဥပစာရတ္ထ။

တနည်း။ ။သိက္ခာပဒံ။ မေထုနဝိရတိမှတပါး သီလ ဝိပဿနာစျာန်မဂ် ဟူသော သိက္ခာ၏ အဖို့အစုကို။ (အတ္ထသိက္ခာပဒ။ မုချ။) ပညပေဿာမိ။

သိက္ခာပဒံ။ ။မေထုနဝိရတိမှတပါး, သီလဝိပဿနာစျာန်မဂ် ဟူသော သိက္ခာ၏ အဖို့အစုကို ပြတတ်သော ယောပနဘိက္ခုစသော သဒ္ဒါကို။ (သဒ္ဒ-သိက္ခာပဒ။ ဥပစာ။) ပညပေဿာမိ။

မှတ်ချက်။ ။အထဝါ ယထာ အနဉ္ဇိဗ္ဗာ စသော ဝါကျနှင့် လိုက်လာသော အပိစ ဝါကျတို့ဖြင့် သိစေအပ်သော မုချတ္ထ ဥပစာရတ္ထတို့တည်း။

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

တဿတ္ထာယ။ တဒတ္ထာယ။ ။တဿတ္ထာယ ပုဒ်ကို တဿ+အတ္ထာယဟု ပဒစ္ဆေဒပြု။ ဒီပကံကား ဆီမီးတိုင် ဓမ္မစည်း၊ "ယုဏ္ဍုတုပြီ၊ ပစ္စည်းမှီ၊ ဆဋ္ဌီကံနေစေ" ဟူသော သဒ္ဒစည်းကမ်းအရ တဿ အတ္ထာယဟူသော ဆဋ္ဌီကံကို ဒီပကံ၌စပ်။ တဿ အတ္ထာယ။ ထို-လ-ကို။ ဒီပကံ၊ ပြတတ်သောဟု အနက်ပေး။ ယင်းသို့ သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိ ရှိသောကြောင့် တဿတ္ထာယ ဒီပကံဟု ဝါကျ ရှိသော ပါဠ်သင့်သည်။

ပါရာ၊ ယော။ ၁၁၄-၌ သော အတ္ထော၊ တဒတ္ထော တဒတ္ထာယ ဒီပကံ တဒတ္ထဒီပကံဟု ဖွင့်သည်။ ယင်း အလို တ-နှင့် အတ္ထသမာသ်တွဲ၊ တဒတ္ထဖြစ်၏။ တဒတ္ထနှင့်ဒီပကကိုလည်း တဒတ္ထာယ ဒီပကံ တဒတ္ထဒီပကံဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီ တပ္ပုရိသ် သမာသ်တွဲ။ တဒတ္ထဒီပကံ၊ ထို-လ-အနက်ကို ပြတတ်သောဟု အနက်ပေး။ သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိ နှစ်မျိုးလုံးရှိ၏။ ထို့ကြောင့် တဒတ္ထဒီပကံဟု သမာသ် ရှိသောပါဠ်လည်း သင့်သည်။

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော ဝိရတိစေတနာ တံ-သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ သိက္ခာပဒအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော ယော ပန ဘိက္ခု စသော ပညတ္တိသဒ္ဒါ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော ယော ပန ဘိက္ခုစသော ပညတ္တိသဒ္ဒါကို သိက္ခာပဒ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနတ္ထရိက နည်း။)

http://www.dhammadownload.com

ရှင်းလင်းချက်။ ။အပိစ တသ္မာတိ ဒီပကံ ဝါကျကိုထောက်၍ အထက်ပါ နည်းဥပစာကို ဆိုသည်။ ပို၍ ရှင်းလင်းစေရန် အပိစ ဝါကျနှင့် အလားတူ ကင်္ခါနှင့် ယင်း၏အဖွင့် ကင်္ခါယောဇနာတို့ဖွင့်ပုံကို ဖော်ပြ၍ ရှင်းလင်းပါမည်။

ရှင်းလင်းချက်

ဂန္ထော ပန တသ္မာ ပါတိမောက္ခံ ဝေါဟာရတော ပါတိမောက္ခန္တိ ဝုစ္စတိ။ (ကင်္ခါ)

ဝုစ္စတီတိ ဖလူပစာရေန ပါတိမောက္ခန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ကာရဏူပစာရေနာတိ ကေစိ။ (ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ။ ၅၀။)

ဂန္ထော ပန စသော ကင်္ခါစကားသည် အပိစ ဝါကျနှင့် အဖွင့်ခံပုဒ်သာထူး၍ ဖွင့်ပုံခြင်းမှာ တူသည်။ ကင်္ခါ မဟာဋီကာက ပါတိမောက္ခပုဒ်ကို ဖလူပစာ ဟုဆို၍ ကာရဏူပစာ ဟူသောအယူဝါဒကို ကေစိထိုးသည်။ သို့အလို— ပါတိမောက္ခပုဒ်ကို အောက်ပါအတိုင်း နှစ်နည်း ဥပစာတင်ရမည်။

၁။ အကျိုးဖြစ်သော အနက် သီလ ပါတိမောက်၏ ပါတိမောက္ခအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ယော ပန ဘိက္ခုစသော ဂန္ထပါတိမောက်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော ဂန္ထပါတိမောက်ကို ပါတိမောက္ခဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။) ကင်္ခါယော၊ မဟာဋီဆရာအလို။

၂။ အကြောင်းဖြစ်သော အနက်သီလပါတိမောက်၏ ပါတိမောက္ခအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော ယော ပန ဘိက္ခုစသော ဂန္ထပါတိမောက်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော ဂန္ထပါတိမောက်ကို ပါတိမောက္ခဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။(နာနန္တရိကနည်း။) ကင်္ခါမဟာဋီ ဆရာဆိုသော ကေစိအလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤနှစ်ဝါဒတွင် ကေစိဝါဒကို မီမိပို၍ နှစ်သက်သောကြောင့် သိက္ခာပဒ်၌ ကာရဏူပစာ၊ နာနန္တရိက နည်းတင်ခဲ့သည်။ ဖလူပစာတင်လိုပါမူ အကျိုးဖြစ်သော ဝိရတီစေတနာ တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ သိက္ခာပဒ ဟူသော အမည်ကိုအကြောင်းဖြစ်သော ယောပန ဘိက္ခုစသော ပညတ္တိသဒ္ဒါ၌တင်၍ သိက္ခာပဒဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။

အနက်သဒ္ဒါ နှစ်မျိုးတွင် အနက်ကိုအကြောင်း သဒ္ဒါကိုအကျိုးယူလျှင် ကာရဏူပစာတင်။ အနက်ကိုအကျိုး သဒ္ဒါကိုအကြောင်း ယူလျှင် ဖလူပစာ တင်လေ။

http://www.dhammadownload.com

ဥပစာမှတ်ဖွယ်

ဓမ္မပဒကို ဓမ္မကောဋ္ဌာသ ဖွင့်ရာ၌ လည်းကောင်း သိက္ခာပဒံကို သိက္ခာကောဋ္ဌာသ ဖွင့်ရာ၌လည်းကောင်း ကေဒေသျှူပစာ၊ သမုဒါယူပစာတင်လေ။ သိက္ခာပဒဋ္ဌီစသော အထက်ပါဝါကျများ ပြန်ကြည့်ပါ။

(က) ဒသ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စာတိ-လ-အာရဗ္ဘ။ (ခ) ဒသန္နံ ဟိတဝိသေသာနံ-လ-ဝုတ္တံဟောတိ။ ဌ။ ၁၇၉။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဒသကာရဏဝသေ-ဖြင့် ဒသအတ္ထဝသ=ဆယ်ပါးသောအကျိုးစီးပွားအထူးတို့သည်ပင်လျှင် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။စီးပွားချမ်းသာမှုသည် အကျိုးတရားသာဖြစ်သည်။ ယင်းကိုလိုလား၍ ကုန်သွယ်မှုစသည်ကိုပြုရာ၌ စီးပွားချမ်းသာမှု (အကျိုးတရား) ဟူသောအကြောင်းကြောင့် ကုန်သွယ်မှုပြုသည်ဟု ဆိုသကဲ့သို့ (ထို့အတူ) ဒသအတ္ထဝသ=ဆယ်ပါးသော အကျိုးစီးပွားအထူးကြောင့် သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူ၏ဟုဆိုရာ ယင်းဆယ်ပါးသော အကျိုးဟူသော အကြောင်းကြောင့် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်သည်။ ယင်းအကျိုးဆယ်ပါးသည် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းပင်ဖြစ်သည်ဟု သိစေလိုသဖြင့် ဒသကာရဏဝသေ ဟုဖွင့်သည်။ အတ္ထကို ကာရဏ-ဟု သဒ္ဒတ္ထဖွင့်သည်မဟုတ်၊ အဓိပ္ပာယတ္ထအဖွင့်သာဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို သိစေလို၍ သိက္ခာပဒပညတ္တိဟေတုအဓိဂမနီယေ—ဟု ဆက်ဖွင့်သည်။ သာရတ္ထ၌ကား အတ္ထကိုကာရဏဖွင့်သည်ဟု တမျိုးကြံပြသေးသည်။

က-ဝါကျ၌ ဟိတဝိသေသေ-ဖြင့် အတ္ထဝသ၌ အတ္ထသဒ္ဒါသည် သဒ္ဒါဘိဓေယျစသော အနက်တို့ကိုမဟော၊ ဟိတအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဝသသဒ္ဒါသည် ဗလ, ဘေဒ, ပဋိဗဒ္ဓ, ဆန္ဒအနက်တို့ကိုမဟော၊ ဝိသေသအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ပရိယာယ်ပြအဘိဓေယျတ္ထ, အဓိပ္ပေတတ္ထလည်းဖော်လေဦး။

† အတ္ထော ပယောဇနေ-လ-ပဗ္ဗတေ။ ဓာန်။ ၇၈၅။

† ပဘုတ္တာယတ္တတာ ယတ္တာ၊ ဘိလာသေသု ဝသော ဘဝေ။ဓာန်။၇၉၇။

* ဝသမှာကား၊ စွမ်းပြားစပ်လို၊ အထူးကို၊ ဟောဆိုငါးအတ္ထာ။ (ရှေ့)

http://www.dhammadownload.com

ဏ-ဝါကျ၌ သိက္ခာပဒ-လ-အဓိဂမနီယေဖြင့် အစီးအပွား အထူး (ဟိတ-ဝိသေသ) ဟူသည် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ခြင်းကြောင့်ရအပ်သော အစီးအပွား အထူးတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ အာဂမ္မ-ဖြင့် ပဋိစ္စ၌ ဣခေတ်သည် ဉာဏအနက်ကို မဟော၊ ဂတိအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယခေတ္တတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပဋိစ္စ=ပတိ+ဣ+တွာ-ကို အာဂမ္မ=အာ+ဂမု+တွာ-ဖြင့် ဖွင့်ရာ-ဣကို ဂမုဖြင့် ဖွင့်သည်ဟု လိုရင်းအဖွင့်ကို သတိပြု။

က-ဝါကျ၌ အာရဗ္ဘ-ဖြင့် အာဂမ္မ=ရောက်၍ဟူသည် အကြောင်းပြုခြင်း ပင်တည်း ဟု သိစေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။ ပါဠိလျှောက် အနက်ပြန်၍ အာဘော်ဖော်လေ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အတ္ထဝသ။ ။အတ္ထာ စ တေ ဝသာ စာတိ အတ္ထဝသာ။ (တနည်း)—ဝသာ အတ္ထာ အတ္ထဝသာ။ (အတ္ထာစ၊ အကျိုးတို့သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ဟုတ်ကုန်၏။ တေ၊ ထိုဟူသည်။ ဝသာ စ၊ ထူးကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ ဟုတ်ကုန်၏။ ဣတိ အတ္ထဝသာ။ (တနည်း) ဝသာ၊ ထူးကုန်သော၊ အတ္ထာ၊ အကျိုးတို့တည်း။) ဝိသေသန ပရပဒကမ္မဓာရယ သမာသ်။ အတ္ထပုဒ်+ဝသပုဒ်။

ဝသ-အရကား ထူးခြင်း ဝိသေသဘောဂုဏ်သည်မုချ။ ယင်း၏ အကျိုး နှင့် ဂုဏ်ဂုဏ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဥာနူပစာ။ အတ္ထဝသ-ကား ထူးသောအကျိုးတို့ ဖြစ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဂဟိတဝိသေသေ ဟူသော အဋ္ဌကထာဖွင့်၊ ဝုဒ္ဓိဝိသေသေ အာနိသံသဝိသေသေ ဟူသော သာရတ္ထ ပထမအဖွင့်နှင့်အညီ ဝိဂ္ဂဟပြုခြင်း ဉာဏ်ကောက်ခြင်းတည်း။

ဋီကာနည်း ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

တနည်း။ ။အတ္ထော ယေဝ အတ္ထဝသော။ (အတ္ထောယေဝ၊အကြောင်း သည်သာလျှင်။ အတ္ထဝသော၊ အတ္ထဝသမည်၏။) တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ ကမ္မဓာရယ သမာသ်။ အတ္ထ ပုဒ်+ဝသပုဒ်။

အတ္ထ ဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား အကြောင်းရ၏။ ဝသသဒ္ဒါအနက် အထူးမရှိသောကြောင့် အတ္ထဝသဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရလည်း ယင်း အကြောင်းပင်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။အဋ္ဌော ဝသော တေဿာတိ အဋ္ဌဝသော။ (တေဿ၊ ထိုအကြောင်းအား။ ဝသော၊ ထူးသော။ အဋ္ဌော၊ အကြောင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ အဋ္ဌဝသော။) အတဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။

အဋ္ဌဝသဟူသော–အရကား ထူးသောအကျိုးသည် မုချ။ ယင်း၏ အကြောင်းနှင့် အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန် ဌာနူပစာ။ တေ အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော အကြောင်းတရားရ၏။

† အဋ္ဌော ယေဝ ဝါ အဋ္ဌဝသော၊ ဒသ အဋ္ဌေ ဒသ ကာရဏာ-နီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ · အထဝါ အဋ္ဌော ဖလံ တဒဓီနဝုတ္တိတာယ ဝသော တေဿာတိ အဋ္ဌဝသော။ ဟောတူတိ ဝေမ္မေတ္ထ အဋ္ဌော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၃။

အနက်ယောဇနာ။ ။အဋ္ဌဝသေ၊ (သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်ခြင်းကြောင့် ရအပ်ကုန်သော) အစီးအပွားအထူးတို့ကို။ (အဋ္ဌကထာ။)

တနည်း။ ။အဋ္ဌဝသေ၊ အကြောင်းတို့ကို။ (ဋီကာ ပထမနည်း။) ဝါ-ထူးသော အကျိုးရှိသော အကြောင်းတို့ကို။ (ဋီကာ ဒုတိယနည်း။)

ဟိတ။ ။ဟိဓာတ်+တ–ပစ္စည်း၊ တိလိင်။ (ထောမ။)

တနည်း။ ။အနုရူပဝသေန ဟိနောတိ ပဝတ္တတီတိ ဟိတော၊ ဟိ ဂတိမှိ တိမယ်။ ဂဋ္ဌုန်ပို့။ ၇၉။ ယင်းအလို ဟိတသဒ္ဒါပုလ္လိင်။ (မအူသျှ၌–ဟိတာနိ စ တာနိ ဇိဝိဿသာ စာတိ ဟိတဝိဿသာဟု ဆိုသည်။ ယင်းအလို ဟိတသဒ္ဒါ နပုလ္လိင်။)

နိပ္ဖတ္တိ။ ။နိ+ပဒ+တိ။ ပ–ကို ဖ–ပြု၊ အသဒိသဒွေဘော်ပြု။

(က) ဣဒါနိ တေ ဒသ–လ–အာဒိမာဟ။ (ခ) တတ္ထ သံဃ သုဋ္ဌုတာ နာမ–လ–ဘာဝေါ။ (ဂ) သုဋ္ဌု ဒေဝါတိ အာဂတဋ္ဌာနေ ဝိယ–လ–ဘာဝေါ။ (ဃ) ယော စ တထာဂတဿ–လ–သုခါယ ဟောတိ။ (င) တသ္မာ သံဃဿ–လ–ဒဿေတွာ။ နဖလက္ကာရေန –လ–သံဃသုဋ္ဌုတာယာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ ဖြည့်ရေးပုံ

ဝေံ ဘဂဝါ ဒသ အဋ္ဌဝသေ ပဋိစ္စ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမီတိ ဝတွာ (က–ဝါကျ၌ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေဖြည့်) ဣဒါနိ တေ ဒသ အဋ္ဌဝသေ ဒဿေန္တော "သံဃသုဋ္ဌုတာယာ" တိ အာဒိမာ ။

http://www.dhammadownload.com

သံဃသုဋ္ဌုတာယ စသော ပါဠိဋ္ဌအနုသန္ဓေတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဒသ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စ (သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ) ဖြင့် ၁၀-ပါးသော အစီးအပွား အထူးတို့ကို စွဲ၍ သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူအံ့ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ၁၀-ပါးသော အစီးအပွား အထူးတို့ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ ယင်း ၁၀-ပါးသော အစီးအပွား အထူးတို့၏ သရုပ်ကို မိန့်တော်မမူပြီလော-ကြောင့် သံဃသုဋ္ဌုတာယ စသည်ကိုမိန့်။

• အနုသန္ဓေဝါကျသို့အနုသန္ဓေတက်ပုံ

ဤသို့ ဒသ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စာတိ ဒသကာရဏဝသေ စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ဒသ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထ အဓိပ္ပာယတ္ထတို့ကို ဖွင့်ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ သံဃသုဋ္ဌုတာယစသော ပုဒ်တို့၏ (အာဟာကို ကြည့်ပါ) အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကို ပြခြင်းငှာ မပြမီရှေးဦးစွာ ယင်းသံဃဋ္ဌုတာ စသော ပုဒ်တို့၏ အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓ, သမုဒါယတ္ထ အကျဉ်းကို ပြခြင်းငှာ ဣဒါနိ စသော အနုသန္ဓေဝါကျကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။အဋ္ဌကထာ ဆရာ၏ အနုသန္ဓေ(က)ဝါကျကို ရှေ့နောက် မျှော်ထောက်၍ မိမိက အနုသန္ဓေတက်ခြင်းတည်း။

* ရှေ့နောက်စကား၊ မျှော်ထောက်ထား၊ သွားလေ နုသန္ဓေ။
* အဓိပ္ပာယ၊ ပိဏ္ဍတ္ထ၊ ကျန နပ်နေသော၊
* အရိုးကျေမွ၊ အနေလှ၊ ထွက်စ တက်စဝေ။ (ဆူးခါးနိယံ)

☸ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

တတ္ထ သံဃသုဋ္ဌုတာယ-လ-တေန ဝုတ္တံ ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယာတိ (နှာ။ ၁၉၁)တိုင်အောင်သောဝါကျသည်။အဝယဝတ္ထ ဝါကျ၊ဝါ-ဝိတ္ထာရ ဝါကျ။ ထို-၍ က—ဝါကျသည် အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓ၊ သမုဒါယတ္ထ သင်္ခေပဝါကျ။ (အနုသန္ဓေဝါကျ။)

ဂ—ဝါကျကား တပ္ပာကဋ္ဌီကရဏ၊ ဝါ-အာဂမဒဋ္ဌီကရဏ ဝါကျ။ ထို-၍ ခ—ဝါကျကား တပ္ပာကဋ္ဌီကရဏိယ၊ ဝါ-အပါကဋ္ဌ။ တနည်း။အာဂမဒဋ္ဌီယ။

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ။ ပထမ။ ၇၁၂။ ၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ။

ဃ-ဝါကျကား (အကျိုးကိုဆက်လက်ပြသောကြောင့်)ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။ (အနိယတ်၊ နိယတ်၊ ဥတ္တမဝါကျခွဲလေ ဦး။)

http://www.dhammadownload.com

ရှင်းလင်းချက်

သံသယသုဒ္ဓတာ-ဖြင့် သံဃာတော်၏ကောင်းပါပြီဘုရားဟု မြတ်စွာဘုရား၏ စကားကို ဝန်ခံခြင်းကို ပြသည်။ ယင်းသို့သော ဝန်ခံခြင်းသည် ဒသ အတ္ထဝသေ ဟူသော အကျိုးပြစကားနှင့်ညီညွတ်ပါသလော၊ သံဃသုဒ္ဓတာသည် သိက္ခာ ပုဒ်ပညတ်ခြင်းကြောင့် ရအပ်သော အကျိုးဟုတ်ပါသလော-ဟုသံသယဖြစ်ဖွယ် ရှိသည်။ ယင်းသံသယကိုပယ်လို၍ ဃ-ဝါကျတက်လာရသည်။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄-ယေ မမ သောတဗ္ဗံ စသောစကားကိုရှု။) ထိုကြောင့် ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၅၂ -၌။ ယင်းသို့ဝန်ခံခြင်းကြောင့် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း-စုဒ်ကြောင့် ယော စသော ဝါကျမိန့်။-ဟုကျမ်းတက်သည်။ အဘယ်အကျိုးရှိသနည်းဟု အကျိုးကို မေး၍ ကျမ်းတက်သော်လည်း ဖလဝါကျမဟုတ်။ အကျိုးကို ဆက်ပြသော ဝါကျာရမ္ဘဝါကျသာ။

ဃ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ဆရာသည် ဃ-ဝါကျဖြင့် သံဃသုဒ္ဓတာမည်သည် သံဃာတော်၏ ကောင်းပါပြီ ဘုရားဟု စကားတော်ကို ဝန်ခံသည်၏အဖြစ်၊ ဝါ-ဝန်ခံခြင်း တည်းဟု ဆို၏။ ယင်းသို့ဝန်ခံခြင်းကြောင့် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း။ ယင်း သို့ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးကိုမပြပြီလော-ကြောင့် ဃ- ဝါကျမိန့်။

င-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို-၍ ဃဝါကျကားလဒ္ဓဂုဏီယဝါကျ။

င-ဝါကျ၌ သံဃာ-လ-ဒသောတ္ထာကား အနွယ။ န ဗလက္ကာရေန -လ-အဘိဘဝိတ္ဗာကား ဗျတိရေကဝါကျ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ သံဃဿ သုဋ္ဌုဘာဝေါ-ဖြင့် သံဃသုဋ္ဌုတာ၌ တာပစ္စည်း သည် ဒေဝတာ၌ တာပစ္စည်းကဲ့သို့ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌ မသက်၊ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သုဋ္ဌုဝေ သုဋ္ဌုတာဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ သုဋ္ဌု ဘာဝေါ သုဋ္ဌုတာဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်း ကောင်း[၂]၊ သံဃေ သုဋ္ဌုတာဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထမပြုရ၊ သံဃဿ သုဋ္ဌု- တာ သံဃသုဋ္ဌုတာဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ သုဋ္ဌုတိ ဘဒ္ဒေ ဝစနသမ္ပဋိစ္ဆနဘာဝေ-ဖြင့် သုဋ္ဌုဘာဝေ-၌ သုဋ္ဌုသဒ္ဒါကို သုဋ္ဌုတိ သမ္ပဋိစ္ဆနေ သုဋ္ဌု-ဟု ဥတ္တရပဒလောပသမ္ဘာဝနာ ကမ္မဓာရယ် သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သမ္ပဋိစ္ဆနဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အရှင်ဘုရားကောင်းပါပြီ ဟု စကားတော်ကို ဝန်ခံသည်၏ အဖြစ်သည် သုဋ္ဌုဘာဝမည်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သုဋ္ဌုဘဒ္ဒေတိ၌ ဣတိသဒ္ဒါဖြင့် သမ္ဘာဝနာဖြစ်ကြောင်း၊ သမ္ပဋိစ္ဆန-ဖြင့် ယင်းနောက်ပုဒ်ကျေကြောင်းပြသည်။ ထိုကြောင့် သုဋ္ဌုကား ဥတ္တရပဒလောပသမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယ် တည်း။

ဂ-ဝါကျ၌ သုဋ္ဌုဒေဝါတိ-လ-ဝိယ-ဖြင့် ရာဇဗန္ဓေပုရ ပဝေသနသိက္ခာပုဒ် သုဋ္ဌုသဒ္ဒါသည် သုဋ္ဌုတိ သမ္ပဋိစ္ဆန ကောင်းပါပြီဟု ဝန်ခံခြင်းအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဤသံဃသုဋ္ဌုတာ၌လည်း ယင်းသုဋ္ဌုတိ သမ္ပဋိစ္ဆနအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆတိ-ဖြင့် သမ္ပဋိစ္ဆနော ပုဒ်ကို သမ္ပဋိစ္ဆတီတိ သမ္ပဋိစ္ဆနောဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဝစနဿ သမ္ပဋိစ္ဆနော ဝစန-သမ္ပဋိစ္ဆနောဟု ကမ္မတ္ထ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။

ဃ-ဝါကျ၌ ယော-ဖြင့် သမ္ပဋိစ္ဆတိ ဝန်ခံ၏ဟူသည် ဓမ္မမဟုတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ စ-သဒ္ဒါဖြင့် ဝါကျာရမ္ဘ ဝါကျဖြစ်ကြောင်း ထွန်းပြသိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ တထာဂတဿ-ဖြင့် ဝစနဟူသော သမ္ဗန္ဓာပေက္ခပုဒ်၏ သမ္ဗန်ကား တထာဂတဿတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ တဿ-လ-သုခါယ ဟောတိ-ဖြင့် စကားတော်ကို ဝန်ခံသူရသောအကျိုးကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ယင်း တဿ-လ-သုခါယဟောတိ-ဖြင့်သံဃသုဋ္ဌုတာပုဒ်၏ ကာရဏူပစာပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သုဋ္ဌု။ ။သုဋ္ဌုတိ သမ္ပဋိစ္ဆနေ သုဋ္ဌု။ (သုဋ္ဌုတိ၊ကောင်းပါပြီ ဘုရား ဟူ၍။ သမ္ပဋိစ္ဆနေ၊ မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ကို ဝန်ခံသော သူတည်း။) ဥတ္တရပဒလောပ ကမ္မဓာရယ် သမာသ်။ သုဋ္ဌုပုဒ်+သမ္ပဋိစ္ဆန ပုဒ်။

သုဋ္ဌု-ကား အရှင်ဘုရားကောင်းပါပြီ ဟု ဝန်ခံခြင်း သဘောသည် မုချ။ ယင်း၏ ဝန်ခံသောသူဖြစ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏော၊ ဝိသေသန ဝိသေသျ၊ ဌာနီ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ သုဋ္ဌု-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ် သော အရှင်ဘုရားကောင်းပါပြီ ဟု မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ကို ဝန်ခံသော သူ ဖြစ်ရ၏။

သုဋ္ဌုတာ။ ။သုဋ္ဌုဘာဝေါ သုဋ္ဌုတာ။ (အနက်ပေး။) ဘာဝတဒ္ဓိတ်။ သုဋ္ဌုပုဒ်+တာ ပစ္စည်း။

သုဋ္ဌုကား အရှင်ဘုရား-လ-ဝန်ခံသောသူဖြစ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဝန် ခံခြင်းကြိယာနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ အာကာရဝန္တ အာကာရ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။တာပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော အရှင်ဘုရား ကောင်းပါပြီဟု-လ-ဝန်ခံခြင်း ကြိယာရ၏။

သံဃသုဋ္ဌုတာ။ ။သံဃဿ သုဋ္ဌုတာ သံဃသုဋ္ဌုတာ။ (အနက်ပေး။) ဆဋ္ဌီ-တပ္ပုရိသ်။ သံဃပုဒ်+သုဋ္ဌုတာပုဒ်။

သံဃ-အရကား သံဃာဖြစ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အရှင်ဘုရား-လ-ဝန်ခံခြင်း ကြိယာနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ အာကာရဝန္တ အာကာရအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန် သည် ဌာနူပစာ။ သံဃသုဋ္ဌုတာ-အရကား သံဃာ၏-လ-ဝန်ခံခြင်း ကြိယာ ရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း သံဃသုဋ္ဌုတာ သဒ္ဒါ၏ ကာရဏူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကြောင့် သံဃာတော်၏ ကောင်းပါပြီ အရှင်ဘုရားဟု မြတ်စွာဘုရား စကားတော်ကို ဝန်ခံခြင်း(လက်ခံခြင်း)ကြောင့်ရအပ်သော ဒီဃရတ္တဟိတသုခ ဟူသော အကျိုးသည်သာ ပဓာနအားဖြင့် ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။သံဃသုဋ္ဌုတာ၊ သံဃာတော်၏ကောင်းပါပြီဘုရား ဟု စကားတော်ကို ဝန်ခံသည်၏အဖြစ် အကျိုးငှာ။(မုချတ္ထ။) သံဃာတော်၏ -လ-ဝန်ခံခြင်းကြောင့်ရအပ်သော ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး အစီးအပွား ချမ်းသာအကျိုးငှာ။ (ဥပစာရတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဥပစာတင်ပုံ

အကြောင်းဖြစ်သော သံဃာတော်၏-လ-ဝန်ခံသည်၏ အဖြစ်၊ ဝါ-ဝန်ခံခြင်း၏ သံဃသုဋ္ဌုတာ အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော သံဃာတော်၏ -လ-ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ရအပ်သော ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး အစီးအပွား ချမ်းသာ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော သံဃာတော်၏-လ-အစီးအပွား ချမ်းသာကို သံဃသုဋ္ဌုတာဟု ခေါ်သောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိက နည်း။)

ဒီဃရတ္တံ။ ။ဒီဃာ ရတ္တိယော ဒီဃရတ္တံ။ (ဒီဃာ၊ ရှည်ကုန်သော။ ရတ္တိယော၊ ညဉ့်တို့တည်း။) ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်။ ဒီဃပုဒ်+ရတ္တိပုဒ်။

ဒီဃ-အရကား ရှည်ခြင်းဒီဃဘောဂုဏ်သည်မုချ။ ယင်း၏ ညဉ့်တို့ဖြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဒီဃရတ္တံ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရှည်ကုန်သော ညဉ့်တို့ဖြပ်ရ၏။

ထိုသို့ပင် ရငြားသော်လည်း ဒီဃရတ္တသဒ္ဒါ၏ ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကြောင့် ရှည်စွာသောနေ့ညဉ့် အချိန်ကာလ၊ ဝါ-ကြာမြင့်စွာသော အချိန်ကာလသည်သာ ပဓာနအားဖြင့်ရ၏။

ရုပ်ပြီးပုံ။ ။ဒီဃ+ရတ္တိ။ သမာသ်၌ ရတ္တိဝယ် ဣကို အ-ပြု၍လည်းကောင်း၊ တနည်း-အ ပစ္စည်းသက်၊ ဣ-ချေ၊ ဒီဃရတ္တဟု ပြီးသည်။ (ပုဗ္ဗရတ္တ၊ အပရတ္တ စသည် နည်းတူမှတ်။) ကစ္စည်း၊ ရူ-ကွဲစီသမာသန္တသုတ်အဖွင့်၊ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၂၂-သုတ်ကြည့်။

† ဒီဃာ ရတ္တိယော ဒီဃရတ္တံ၊ ဒီဃရတ္တန္တိဝ ပရံပရာတျတ္ထော။ နိရုတ္တိ ဒီပနီ။ ၃၇၃။

† ဒီဃရတ္တန္တိ စိရကာလံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။ (မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၈၂။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၈၂။)

ဥပစာတင်ပုံ

အစိတ်ဖြစ်သော ရှည်စွာသော ညဉ့်၏ ဒီဃရတ္တဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့်အချိန် ကာလ၌ တင်စား၍ ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့် အချိန်ကာလကို ဒီဃရတ္တဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏာနည်း။)

http://www.dhammadownload.com

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

သမ္ပဋိစ္ဆနံ။ ။သံရှေး+ပဋိရှေး+ဣသုဓာတ်+ယုပစ္စည်း။

† ဣသု ဣစ္ဆာယံ၊ ဣစ္ဆတိ၊ သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ သမ္ပဋိစ္ဆနံ၊ ဣစ္ဆာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၉၀။

သုဠ္ဌု။ ။သံဃသုဠ္ဌုဌ္ဌ သုဌ္ဌုကား ဥတ္တရပဒလောပသမာသ ဝနာ ကမ္မဓာရယ်။ သုဌ္ဌုဒေဝ၌ သုဌ္ဌု၊ သုဌ္ဌုဘန္တေ၌ သုဌ္ဌုကား နိပါတ်ပုဒ်။ သူစိ။

အာနိသံသ။ ။အာရှေး+နိရှေးရှိသော+သံသဓာတ်+အပစ္စည်း။ သူစိ။

ဗလက္ကာရ။ ။ဗလိ+ကာရ။ ဝါ-ဗလ+ကာရ။

† ဗလိနော (အားရှိသူ၏) ဗလေန (အားဖြင့်) ဝါ-ကာရော (ပြုခြင်း။) ဗလက္ကာရော။ သူစိ။

(က) သံဃဖာသုတာယာတိ-လ-ဘာဝါယ။ (ခ) သံဟဇီဝိတာယ-လ-အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ပါကျ၌ သံဃဿ ဖာသုဘာဝါယ-ဖြင့် ဖာသုတာ၌ တာ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဖာသုနော ဘာဝေါ ဖာသုတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဖာသု အဿ အတ္ထီတိ ဖာသု-ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ သံဃနှင့် ဖာသုတာကို သံဃဿ ဖာသုတာ သံဃဖာသုတာဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။
၄။ ပစ္စယတ္ထ၊ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂဗဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။၁-၂-အာဘောဂ်၌ ဗျုတ်ရေကကို သံဃသုဌ္ဌုတာကို နည်းမှီး၍ဖော်ပါ။ ၃-၄ အာဘောဂ်ကား ဖာသုနှင့် သံဃဿအရတူကြ၍ အဿတ္ထိ ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဖာသု။ ။ဖာသု အဿ အတ္ထီတိ ဖာသု။ (အဿ သံဃဿ၊ အား။ ဖာသု၊ ချမ်းသာခြင်းတည်း။ အတ္ထိ။) ဖာသု+ဏပစ္စည်း။ (ပိတာမဟန္တိ တဒ္ဓိတ လောပံ ကတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ-နှင့်အညီ တဒ္ဓိတ် ဏ-ပစ္စည်းကို ချေသည်။) အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်။

http://www.dhammadownload.com

ဖာသု-အရကား ချမ်းသာခြင်းသည် မုချ။ ယင်း၏ သံဃာ့ဒြပ်နှင့် ဌာနီ ဌာန၊ ဂုဏ် ဂုဏေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသော သံဃာ့ဒြပ်ရ၏။

ဖာသုတာ။ ။ဖာသုနော ဘာဝေါ ဖာသုတာ။ (အနက်ပေး။) ဖာသု ပုဒ်+တာပစ္စည်း။

ဖာသု-အရကား ချမ်းသာခြင်းရှိသော သံဃာ့ဒြပ်ရ၏၊ ယင်း၏ ချမ်းသာ ခြင်းနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ ဂုဏေ ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ တာပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ချမ်းသာခြင်းရ၏။

သံဃဖာသုတာ။ ။သံဃဿ ဖာသုတာ သံဃဖာသုတာ။ သံဃပုဒ်+ ဖာသုတာပုဒ်။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။

သံဃ-အရကား သံဃာ့ဒြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ချမ်းသာခြင်းနှင့် ဌာန ဌာနီ ဂုဏေ ဂုဏ်စပ်။ သံဃဖာသုဘာ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သံဃာ ၏ ချမ်းသာသည်၏ အဖြစ်၊ ဝါ-ချမ်းသာခြင်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤဖာသုကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဖာသု အဿ အတ္ထိဝ္ဗ မူရင်း ဖာသု သဒ္ဒါကား ဖဿဓာတ်၊ ဝါ-ဖုသဓာတ်၊ ဥပစ္စည်း။

† ဖဿတိ သိနိယှတီတိ ဖာသု၊ ဖုသတိ ဝါ ဗာဓတိ ဒုက္ခန္တိ ဖာသု၊ သုခံ။

(က) ဒုမ္မင်္ကူနံ ပုဂ္ဂလာနံ—လ—ဒုဿီလပုဂ္ဂလာ။ (ခ) ယေ မင်္ကုတံ -လ-န လဇ္ဇန္တိ (ဂ) တေ ဟိ သိက္ခာပဒေ-လ-ဝိဟေဌေဿန္တိ။ (ဃ)သိက္ခာပဒေ သတိ-လ-နိဂ္ဂဟေဿတိ၊ (င) တေန ဝုတ္တံ—လ— နိဂ္ဂဟာယာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

ဝါကျစွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ဝါ-တပ္ပါကဋီကရဏ ဝါကျ။ ထို-၍ က- ဝါကျကား သင်္ခေပ၊ ဝါ-တပ္ပာကဋီကရဏီယ၊ ဝါ-အပါက႗။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ယေမင်္ကုတံ အာပါဒိယမာနာ'ပိ-ကို ယေ-(ဒုဿီလပုဂ္ဂ- လာ)၊ တို့ကို။ ဘိက္ခူဟိ၊ ရဟန်းကောင်းတို့က။ မင်္ကုတံ၊ တုန်ခိုးအရှိန်အစော် ရှိသူ၏ အဖြစ်သို့။ အာပါဒိယမာနာ၊ ရောက်စေအောင်ကုန်သည် ရှိသော်-မှာ နက်ပေး၍ အဓိပ္ပာယ်ကို စဉ်းစားလျှင် ဂုန်ခိုးအရှိန် အစော်မရှိအောင် ပ်သူကား ရဟန်းကောင်း၊ အလုပ်ခံရသူကား ဒုဿီလ ဟုအဓိပ္ပာယ်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ဒုက္ခေန အာပဇ္ဇန္တိ-၌ အာပဇ္ဇန္တိကို ကတ္တုရုပ် ကြံ၍ ရောက်ကုန်၏ဟု အနက်ပေးလျှင် ဆင်းရဲ ဒုက္ခရောက်သူမှာ ဒုဿီလဖြစ်၏။ ဆင်းရဲဒုက္ခမှာ ဒုဿီလ သန္တာန်မှာသာရှိ၏။ ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် မည်သို့မျှ မသက်ဆိုင်။ အာပါဒိယမာနာနှင့် အာပဇ္ဇန္တိ နှစ်ပုဒ် အဓိပ္ပာယ်မှာလည်း ဖြောင့်ဖြောင့်ပင် ဆန့်ကျင်လျက်ရှိ၏။ ဆိုလိုသော အဓိပ္ပာယ်မှာလည်းပျောက်လျက် ရှိချေ၏။

ယေ-လ-အာပဇ္ဇန္တိ-ဖြင့် ဆိုလိုသည်မှာ-ရဟန်းကောင်းများက ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ် တို့ကို တန်ခိုး အရှိန်အစော်မရှိအောင် ပြုလုပ်ရာမှာ လွယ်လွယ်ကူကူ ပြုလုပ်နိုင်သည် မဟုတ်၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ ပြုလုပ်ရသည်-ဟု ဆိုလို၏။ ဤဆိုလိုသော အဓိပ္ပာယ်ကို အာပဇ္ဇန္တိကို ကတ္တုရုပ်ကြံလျှင် မရနိုင်။ အာပဇ္ဇန္တိ၊ ရောက်စေအပ်ကုန်၏ ဟု အာပါဒိယမာနာနှင့် အတူ-ဟေတုကမ္မရုပ်ကြံမှ ယင်း အဓိပ္ပာယ်ကို ရနိုင်မည်။ သို့ ဟေတုကမ္မရုပ်ကြံလျှင် ဒုမ္မင်္ကုပုဒ်ဝယ် ဒု-ကို ဒုက္ခေနဟု လည်းကောင်း မင်္ကုကို မင်္ကုတံ အာပါဒိယမာနာဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ မင်္ကုယန္တိ မင်္ကုတံ အာပါဒိယန္တီတိ မင်္ကူ၊ ဒုက္ခေန မင်္ကူ ဒုမ္မင်္ကူ ဟူသော အစိတ်အပေါင်းဝိဂ္ဂဟ်ကိုပြရာရောက်သည်။ ယေ-လ-အာပဇ္ဇန္တိ-ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော အဓိပ္ပာယ်ကိုပြ၍ ဝိတိက္ကမံ-လ-န အာပဇ္ဇန္တိဖြင့် ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့ သန္တာန်မှာ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပတရားမရှိ ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို လည်းကောင်း၊ နိဂ္ဂဟတ္ထာယဖြင့် နိဂ္ဂဟာယ-၌ အာယ-အပြုကိုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြသည်။ ဤသို့သော သဒ္ဒတ္ထ အဓိပ္ပာယတ္ထ အကျယ်ကို သိစေလိုသဖြင့် ယေတေ (ယ, တ-ဟူသော အနိယတ် နိယတ်) အစုံဖြင့် ရေးသားကာ-ခ-ဝါကျ တက်လာသောကြောင့် ခ-ဝါကျကို ဝိတ္ထာရဝါကျဟု ခွဲခဲ့သည်။ "ထိုအနက် ကိုပင် ထင်စေလိုရကား ယေ မင်္ကုတံစသည် မိန့်" ဟု ကျမ်းတက်သော ဆင်တဲ ဂဏ္ဌိ။ ၃၇၄-အလို တပ္ပါကဋီကရဏ ဝါကျခွဲခဲ့သည်။

† ယတ္ထ ယတ္ထ ပဒေသေ့ဝ၊ အဓိပ္ပာယာ အပါကဋာ။
တတ္ထေဝ ယံတံ သဒ္ဒေဟိ၊ သံဝဏ္ဏယေဝ ကောဝိဒေါ။

(သမ္ဗန္ဓစိန္တာဂဏ္ဌိ။)

ခ-ဝါကျ ပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဒုမ္မင်္ကူနံ ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာယ-၌ ဒုမ္မင်္ကူနံ ပုဂ္ဂလာနံအရ ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု အဘိဓေယျတ္ထ အကျဉ်းကို ဆို၏။ ယင်းဒုမ္မင်္ကူနံ ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာယပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထ အဓိပ္ပာယတ္ထ အကျယ်ကို မဆိုပြီလော၊ ယင်းပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထ အဓိပ္ပာယတ္ထ အကျယ်ကား အဘယ်နည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျကို အနိယတ်၊ နိယတ်၊ ဥတ္တမ ဝါကျများ ခွဲလေဦး။

ခ-ဝါကျ၌ ဝိတိက္ကမံ-လ-န လဇ္ဇန္တိ-ကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ယေ-လ-အာပဇ္ဇန္တိကား အာရဒ္ဓ။

ဝါကျာရမ္ဘဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဒုမ္မင်္ကုအရ ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကိုယူရမည်ဟု ဆို၏။ ယင်းဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အပြစ်ကိုကျူးလွန်ဆဲဖြစ်စေ လွန်ကျူးပြီး၍ဖြစ်စေ ရှက်ကြပါကုန်သလော။ (န လဇ္ဇန္တိ၌ န-ကိုပယ်၍ကျမ်းတက်သည်။) အဘယ်သို့မှတ်ရမည်နည်း-ကြောင့် ဝိတိက္ကမံစသည်ကိုမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။ (ဂ-ဝါကျ ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ ဖြစ်သောကြောင့်) ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဒဂုဏဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဒဂုဏီယ။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျတွင် တေဟိ-လ-ဝိပဟေဗ္ဗေယျန္တိကား (သိက္ခာပုဒ်မရှိသော်-ဟူသော ပဋိသေဓပါသော စကားကိုထောက်၍) ဗျတိရေကဝါကျ။ သိက္ခာပဒေပနသတိချိသောဝါကျကား (သိက္ခာပုဒ်ရှိသော်-ဟူသော အန္ဝယ စကားပါသောကြောင့်) အန္ဝယဝါကျ။ အဆိုပါ ဗျတိရေကအန္ဝယ-၂-ဝါကျဖြင့် ခ-ဝါကျစကားကို ခိုင်မြဲစေသဖြင့် ဂ-ဝါကျကို ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဟု ဆိုရသည်။ (သျ၊ သစ်၊ ဟောင်း။ ယောဇနာ။)

တနည်းဝါကျခွဲ

ဂ-ဝါကျကား ခ-ဝါကျကို ဗျတိရေက, အန္ဝယဖြင့်ချဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ဆိုနိုင်လျှင် ဂ-ဝါကျကို ဝိတ္ထာရ။ ခ-ဝါကျကို သခေ်ပ။ ဃ-ဝါကျကို နိဂုံးဟု ဝါကျခွဲရမည်။ (ခ-သံခိပ်၊ ဂ-ဝိတ္ထာ၊ ဃ-နိဂုံး ၃-ပါးစုံဟုမှတ်။)

ဂံသစ်ကျမ်းတက်

ယင်းတို့ကို(ဒုဿီလတို့ကို)သိက္ခာပုဒ်ဖြင့် အဘယ်သို့နှိပ်ရသနည်း-စုဒ်ကြောင့် ယေဟိ စသည်မိန့်။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၅၃။

ယင်းအလိုကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းငှာဟု ဆို၏။ (ခ-ဝါကျ၌ တေသံ နိဂ္ဂဟတ္ထာယ-ဟူသောနိယတ်ကိုရှု၍ ဥပနာထားသည်။) ယင်းဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို သိက္ခာပုဒ်ဖြင့် အဘယ်သို့ နှိပ်ကွပ်ရသနည်း၊

http://www.dhammadownload.com

ယင်းဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုသိက္ခာပုဒ်ဖြင့်နှိပ်ကွပ်ပုံအကျယ်ကိုမပြပြလော-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဃါကျတွင် ကိံ တုမှေဟိ-လ-နိဂ္ဂဏှထ-ကား အာကာရဝါကျ။ တေ သိက္ခာပဒေ အသတိ သံသံ ဝိဟေဌေဿန္တိကား အာကာရဝန္တဝါကျ။ (ဂ-ဝါကျ၌ ဗျတိရေက အနွယဝါကျ ထပ်ခဲ့လေ၊ ရွှေ၌ရေးခဲ့ပြီး။ ဃ-ဝါကျလည်းရေးခဲ့ပြီ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဒုဿီလာ။ ။နတ္ထိ သီလံ ဧတေသန္တိ ဒုဿီလာ၊ (ဧတေသံ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အား။ သီလံ၊ သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။) တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏစတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ ဒု-ပုဒ်+သီလပုဒ်+ဧတပုဒ်။

ဒုသီလ-ဒု-ရကား သီလမရှိခြင်း အဘာဝဇောတကဏ်ရ၏။ ယင်း၏ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြပ်နှင့်ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ဧတ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သီလမရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၊ ဝါ-ပါရာဇိကအဇ္ဈာပန္နပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြပ်ရ၏။

တနည်း။ ။ဒူသိတံ သီလံ ဧတေသန္တိ ဒုဿီလာ။ (ဧတေသံ၊ တို့အား။ ဒူသိတံ၊ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော။ သီလံ၊ သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။) ဝုင်းဗဟုဗ္ဗီဟိ။ ဒု+သီလ+ဧတ။

ဒု သီလ-အရကား ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသောသီလသည်မုချ။ ယင်း၏ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ဧတ-ကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝါ-ပါရာဇိကမှတြွင်းသောအာပတ် ၆-ပုံသို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၊ ဝါ-အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြပ်ရ၏။

ဒုဿီလာ။ ။ဒုဿီလာ စ ဒုဿီလာ စ ဒုဿီလာ။ (ဒုဿီလာ စ၊ သီလမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ဒုဿီလာ စ၊ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း။ ဒုဿီလာ၊ သီလမရှိ-လ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့။)ဧကသေသ တဒ္ဓိတ်။ ဒုဿီလ+ဒုဿီလ။

ဒုဿီလဟူသော ရှေ့ပုဒ်အရကား သီလမရှိကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြပ်သည်မုချ။ ယင်းတို့၏ဖျက်ဆီးအပ်သော သီလရှိသူတို့ဖြပ်နှင့် တ စုံတခုသောကြိယာကို မှီ၍ ဝါ-နိဂ္ဂဟာယကြိယာကို မှီ၍ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခာသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ၊ ဒုဿီလာ-ဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သီလမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဖျက်ဆီးအပ်သော သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြပ်ရ၏။ (ဒုဿီလပုဂ္ဂလာဟုဆိုရာ၌ ဒုဿီလပုဒ်သည် ဝိသေသန ဖြစ်၍ ဝိသေသနကောက် ဆက်ကောက်။)

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟရှင်း လင်းချက်

ဒုဿီလပုဂ္ဂလာတိ နိဿီလာ စ ဒုဿီတသီလာ စ ဟု (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅)၌ ဖွင့်သည်။ ယင်းဋီကာ၌ နိဿီလာဖြင့် နတ္ထိ သီလံ ဧတေသန္တိ ဒုဿီလာ ဟူသော ဝိဂ္ဂဟကို ပြသည်။ ဒုဿိတသီလာဖြင့်ကား ဒုဿိတံ သီလံ ဧတေသန္တိ ဒုဿီလာဟူသော ဝိဂ္ဂဟကို ပြသည်။ စ-သဒ္ဒါ ၂-လုံးဖြင့် ကေဿိက်ဝိဂ္ဂဟကို ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂဟပြုခဲ့သည်။

ဒုဿီလပုဂ္ဂလာ။ ။ဒုဿီလာ စ တေ ပုဂ္ဂလာ စာတိ ဒုဿီလ ပုဂ္ဂလာဟု ကမ္မဓာရယ်တွဲ၊ ဂုဏ် ဂုဏော စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်လေ။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

မင်္ကုတံ။ ။မင်္ကုနံ ဘာဝေါ မင်္ကုတာ။ (တံ မင်္ကုတံ။)

† မင်္ကုတန္တိ နိတ္တေဇဘာဝံ၊ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄။

† မင်္ကုတန္တိ နိတ္တေဇတံ အဓောမုခတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅။

ပုဂ္ဂလ။ ။ပူတိ+ဂလ+အ။ တိ-ချေ။ ဂ-ဒွေဘော်လာ။ လ-အ သို့ ကပ်။ ဦကို ဥရဿပြု၊ ပုဂ္ဂလပြီး။

† ပူတိသင်္ခါတမာဟာရံ ဂလတိ အဒတီတိ ပုဂ္ဂလော။ တိဿ လောပေါ။ သူစိ။

မှတ်ချက်။ ။ပုံဝုစ္စတိ နိရယော။ တံ ဂလတိ ဂစ္ဆတီတိ ပုဂ္ဂလော။ (ပု+ ဂလ+ကွိ။) ပုံဝုစ္စတိ နိရယော၊ တံဂစ္ဆတီတိပုဂ္ဂလော။ (ပု+ဂမု+ကွိ)-ဟု လည်း ဝိဂ္ဂဟကြံကြသေးသည်။

ဒုမ္မင်္ကုမှတ်ဖွယ်

ဝိသာရဒေါ ဥပသင်္ကမတိ အမင်္ကုဘူတော။ အံ၊ ၂။ ၃၃။ ၄၅၈။

မာ ခေါ မင်္ကု အဟောသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၁။

အမင်္ကုဘူတောတိ န နိတ္တေဇဘူတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀။

အထက်ပါ ပါဠိတို့၌ မင်္ကုသဒ္ဒါသည် တေဇအနက်၊ လဇ္ဇီ (ကျက်သရေ) အနက်ဟော မည်သည့်နည်းနှင့်မျှမဖြစ်နိုင်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်-အမင်္ကုကို န နိတ္တေဇ ဟုဖွင့်သဖြင့် မင်္ကုကိုနိတ္တေဇဟု ဖွင့်ရာရောက်သည်။ ထိုပြင် ရဟန်း လောင်းဆုံးမရာ၌ မင်္ကုသဒ္ဒါတေဇ (လဇ္ဇီ) အနက်ဟောလျှင် "မင်္ကု၊ တန်ခိုး ရှိသည်။(ကျက်သရေရှိသည်)မာ ခေါ အဟောသိ၊ မဖြစ်လိုက်ပါနှင့်" ဟုအနက် ပြန်ရလိမ့်မည်။ ဤသို့သောအနက်သည်လည်း ဤပါဠိ၏ အနက်မဖြစ်သင့်။

ခုံသေတုကာမော ဝမ္မေတုကာမော မကုံကတ္တုကာမောဟူသော ပါဠိတော်၌ မကုံကတ္တုကာမောကို နိတ္တေဇ ကတ္တုကာမော-ဟုဖွင့်သည်။ သာရတ္ထ ၌လည်း မကုံတန္တိနိတ္တေဇဘာဝံဟု ဖွင့်၍ ဝိမတိ၌မူ မကုံတန္တိ နိတ္တေဇတံ အခေါမုခဇာတံဟုဖွင့်သည်။ အဆိုပါ ပါဠိ၊ ဋ္ဌ၊ ဋီတို့ကိုထောက်၍ မကုံသဒ္ဒါကား နိတ္တေဇ—အနက်ဟောသည်ဟု ကေန်မှတ်ရာ၏။

ယင်းမကုံ၊ ဒုမ္မကုံ ပုဒ်တို့၏ ဓာတု ပစ္စယ ဝိဂ္ဂဟ တို့ကို ဋ္ဌ၊ ဋီ၊ ပါဠိခေါန် သက္ကတခေါန်ကျမ်းများ၌ ရေးသား ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို မတွေ့ရ။ အောက်ပါ အတိုင်း ကြံသင့်သည်ဟု မိမိထင်မိပါသည်။

ဝိ၊ ဋ္ဌ။ အံ၊ ဋ္ဌ။ တို့၌ မကုံတံ အာပါဒိယမာနာပိနှင့် ဒုက္ကေန အာပဇ္ဇန္တိ စကားနှစ်ရပ်ကို ထောက်၍ မကုံ-သဒ္ဒါကို မကိဓာတ်+ဥပစ္စည်း။ မကိ-ဓာတ် ဂဟိအနက်ဟော။ မကိယန္တိ နိတ္တေဇတံ အာပါဒိယန္တီတိ မကုံ။ (မကိယန္တိ၊ တန်ခိုးအရှိန်အစော်မရှိ မဲ့သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်ကုန်၏-ဟုအနက်ပေး။ ဟေတုကမ္မသာဓန။ ဒုက္ကေန မကုံ ဒုမ္မကုံဟုတွဲ။

ဒုမ္မကုံ။ ။ဆင်းရဲသဖြင့် (ဆင်းဆင်းရဲရဲ၊ ခက်ခက်ခဲခဲ) တန်ခိုးအရှိန် အစော်မရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေအပ်ကုန်သောဟု အနက်ပေး။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ဒုဿီလပုဂ္ဂလာ-ဖြင့် ဒုမ္မကုံအရ သီလမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ—ဝါကျ၌ ယေ-လ-အာပဇ္ဇန္တိ-ဖြင့် ဒုမ္မကုံပုဒ်ကို မကိယန္တိ နိတ္တေဇတံ အာပါဒိယန္တီတိ မကုံဟု ဟေတုကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဥ—ပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဒု-သဒ္ဒါသည် ဒုဋ္ဌု စသော အနက်ကို မဟော၊ ဒုက္ခ အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဒုက္ကေန မကုံ ဒုမ္မကုံဟု တတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို တန်ခိုးအရှိန် အစော်မဲ့အောင် ပြုရသည်မှာ ပြုလုပ်ရသူရဟန်းကောင်းများအတွက်လွယ်ကူသည်မဟုတ်၊ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ပြုလုပ်ရသည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။ ၅။ ဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂနှင့် ဉာဏ်ကောက်

မင်္ကု။ ။မင်္ကုယန္တိ နိတ္ထေဇတံ အာပါဒိယန္တီတိ မင်္ကု။ (ဘိက္ခူ၊ဟိ၊တို့သည်။ ယေ ဒုဿီလပုဂ္ဂလာ။ တို့ကို။ နိတ္တေဇတံ၊ သို့။ မင်္ကုယန္တိ အာပါဒိယန္တိ၊ ရောက်စေအပ်ကုန်၏။ ဣတိ တေ မင်္ကု။ ဟေတုကမ္မသာဓန။ မင်္ကု+ဥ။ ကာရိုက်ကျေ။

မင်္ကုအရ ဟေတုကတ္တုဋ္ဌကြိယာအရကား ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ တန်ခိုးအရှိန်အဝါမရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုရောက်စေကုန်သော၊ ဝါ—ရောက်အောင်ဆောင်ရွက်ကုန်သော ရဟန်းကောင်းတို့ သန္တာန်၌ရှိသော ကရုဏာမေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ဟေတု ကမ္မတ္ထ ကြိယာ အရကား ထို-အားတပ်သော ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဥ—ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ရ၏။

ဒုမ္မင်္ကု။ ။ဒုက္ခေန မင်္ကု ဒုမ္မင်္ကု။ (ဒု-အရ ဒုက္ခဋ္ဌ ဘောဂဏ်ကောက်။ မင်္ကု အရနှင့် ဗိသေသန ဝိသေသျစပ်။ တတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ်။)

အာပါဒိယမာနာ။ ။အာ+ပဒ+ယ+မာန။ မင်္ကုနှင့်အတူ ဉာဏ်ကောက်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဒုမ္မင်္ကုနံ၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် တန်ခိုးအရှိန်အဝါမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေအပ်ကုန်သော။ (ပုဂ္ဂလာနံ၌စပ်။)

ခ-ဝါကျ၌ ဝီတိက္ကမံ-လ-န လဇ္ဇန္တိ-ဖြင့် ဒုမ္မင်္ကု ခေါ် ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်သိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးမှု ပြုဆဲပင်ဖြစ်စေ, ပြုပြီးပင် ဖြစ်စေ ရှက်ခြင်းသဘောမရှိ ဟု ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သဘောကို သိစေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းအဖွင့်ကို ထောက်၍ ဒုမ္မင်္ကုနံ၊ အရှက်မရှိ ကုန်သော-ဟု အဓိပ္ပာယ်အနက်ပေး။

ခ-ဝါကျ၌ နိဂ္ဂဟတ္တာယ-ဖြင့် နိဂ္ဂဟာယ-၌ အာယ သဒ္ဒါသည် နာ-စသောဝိဘတ်တို့၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း သ-ဝိဘတ်သည် တုမတ္ထ ဂတျတ္ထစသည်တို့၌ မသက်၊ ထဒတ္ထသ ဒါန်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။　　၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။နိဂ္ဂဟာယ။ နှိပ်ကွပ်ခြင်းအကျိုးငှာ။ (သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ စပ်။)

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ယေ မက်ုတံ။ ယေ ဒုမ္မကုတံ။ ။မာ ခေါ မက်ုံ အယောသိဟူသော ဝိနယ ပါဠိ။ ဝိသာရဒေါ ဥပသက်မတိ အမက်ုဘူတော ဟူသော အင်္ဂုတ္တရပါဠိ။ ယင်းပါဠိတို့အဖွင့်များကို ထောက်၍ ဤနိစ္စတွေ့ဇ အနတ်ဟောသောမက်ုတံ ရှိသောပါဠိသာ သင့်သည်။ ဒုမ္မကုတံရှိသော ပါဠိကား မသင့်။

ဂဏ္ဌိသစ်ဝါဒ

ယေ ဒုသီလပုဂ္ဂလာ၊ တို့သည်။ ဒုမ္မက်ုတ်၊ အရှိန်အဝါမရှိသောသူ၏ အဖြစ်သို့။ ဋီကာ။ ဝါ-အသရေမရှိသော သူ၏ အဖြစ်သို့။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ။

မက်တိ တေနာတိ မက်ုံပြု။ တေဇ ရစေ၊ ဝါ-လက္ခိရစေ။ နတ္ထိ မက်ုံ ဧတေသန္တိ ဒုမ္မက်ု။ ဧတေသံ ဘာဝေါ တံ့။ မက် မက္ခနေ မက္ခနံ ဘူသနံ မက်တိ။ သဒ္ဒနီတိ။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၄၅၃။) ဤအလို ဒုမ္မက်ုတံ ပါဠိသင့်ဟု ဆိုရမည်။ ဝါဒန္တရဟု မှတ်ရာ၏။

ဝီတိက္ကမ။ ဝိတိက္ကမ။ ။ဝိ+အတိ+ကမု+ဏ။ ဝိဒ္ဓိ လ္လကို ဤဒီဃ ပြု၍ ပြီးသောကြောင့် ဝီတိက္ကမ သင့်။

† ဝိအတိပုဗ္ဗောဂမု ပဒဝိက္ခေပေ။ ဝိရူပေါ အတိက္ကမော ဝီတိက္ကမော သူစိ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒုသီလာ။ ။သဒ္ဒါတူလျက် အနက်ကွဲသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသ နည်း။ ဒုသီလသဒ္ဒါနှစ်ခုတွင် တခုချေ၍ တခုကြွင်းပြုသောကြောင့် ဧကသေသ နည်း။ (ဆိုရိုးကြည့်၍ တင်လေ။)

(က) ပေသလာနံ ဘိက္ခူနံ-လ-ဖာသုဝိဟာရတ္ထာယ။ (ခ) ပိယ သီလာ ဟိ ဘိက္ခူ-လ-ဥဗ္ဗာဠှာ ဟောန္တိ။ (ဂ) ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗံ ပန-လ-န ဥဗ္ဗာဠှာ ဟောန္တိ။ (ဃ) တေန နေသံ-လ-သံဝတ္တတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ ဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေပ ဝါကျ။

ရှင်းလင်းချက်

ခ-ဝါကျ၌ လိုရင်းကား အဇ္ဈတ္တ ကိလမန္တိ—ဟူသော အန္ဝယ စကား တည်း။ ဂ-ဝါကျ၌ လိုရင်းမှာ ဥ တ္တာ န ကိလမန္တိ—ဟူသော ဗျတိရေက စကားတည်း။

http://www.dhammadownload.com

ဃ-ဝါကျ တေန-ကို ခ-ဂ ၂-ဝါကျလုံး၏ ပဓာနဖြစ်သော အဇ္ဈာနန္တာ ကိလမန္တိ=မသိကုန်လျှင် ပင်ပန်းကုန်၏။ ဥတ္တာ န ကိလမန္တိ=သိကုန်လျှင် မပင်ပန်းကုန်-ဟူသောစကားကိုစွဲ။ တေန၊ ထိုသို့ မသိကုန်လျှင် ပင်ပန်း၊ သိကုန်လျှင် မပင်ပန်းသောကြောင့်။ သိက္ခာပဒပညာပနာ နေသံ ဖာသုဝိဟာရာယ သံဝတ္တတိ-ဟု စာစပ်ကြည့်လျှင် ခ-အန္ဝယ၊ ဂ-ဗျတိရေက၊ ဃ-ကာရဏ ဖြင့် က-ဝါကျကိုချဲ့သည်။ ဝါ-အန္ဝယကာရဏ, ဗျတိရေကကာရဏ (တေန အစွဲကြည့်ပါ)တို့ဖြင့် က-ပါကျကို ချဲ့သည်ဟု မှတ်ရာ၏။

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က—ဝါကျဖြင့် သီလကို ချစ်မြတ်နိုးကုန်သော ရဟန်းတို့အား ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းအကျိုးငှာ(သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်အံ့)ဟု ဆို၏။

သိက္ခာပုဒ်မရှိသော် လိုရာရာကိုသာ ကျင့်ရသဖြင့် ဖာသုဝိဟာရ ဖြစ်ရာသည် မဟုတ်လော။ အဘယ်သို့ သိက္ခာပုဒ်ဖြင့် ဖာသုဝိဟာရဖြစ်သနည်း-စုဒ်ကြောင့် ပိယသီလာ ဟိ စသည်မိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၅၃။)

ခ-ဝါကျကား အန္ဝယဝါကျ။ ဂ-ဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ဂ-ဝါကျတွင် နေသံ—လ—သံဝတ္တတိ-ကား ဖလ။ ထို—၌ ပိယသီလာ ဟိ-လ-တေန-ကား ကာရဏဝါကျ။ တေန—လ—သံဝတ္တတိကား နိယတဝါကျ။ ပိယသီလာ ဟိ—လ—ဥဗ္ဗဋ္ဋာ ဟောန္တိကား ယ-သဒ္ဒါကိုဆောင်၍ သိအပ်သောကြောင့် အနိယတဝါကျ။ အနိယတ် နိယတ် ၂-ပါး မစုံသောကြောင့် ဟီနဝါကျ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပေသလာ။ ။ပိယံ သီလံ ဧတောသန္တိ ပေသလာ။ (ဧတေသံ ဘိက္ခုနီ၊ တို့အား။ ပိယံ၊ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော။ သီလံ၊ သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ တေ ပေသလာ။) တဂ္ဂုဏ သံဝိညာဏစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ ပိယ+သီလ+တေ။

ပိယသီလ-အရကား ချစ်အပ်သော သီလသည် မှချ။ ယင်း၏ ရဟန်းတို့ ဖြုပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ တေအရ ချစ်အပ်သော သီလရှိသောရဟန်းတို့ဖြုပ်ရ၏။

ပေသလရုပ်ပြီးပုံ

ပိယ+သီလ၊ ပိယကို ပေပြု၊ သီ-၌ ဤကို အ-ပြု၍ ပေသလ-ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ (၁။ ဝဏ္ဏဝိကာရ။ ၂။ ဝဏ္ဏဝိကာရ။)

† ပိယသီလယုတ္တတာယ ပေသလာ။ ဂိယဿ ပေ၊ ဤ ဿတ္တံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၉၃။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ပိယ+သီလ။ ပိ—၌ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု။ ယ—ချေ။ ဤ ကို အ-ပြု။ (၁။ ဝဏ္ဏဝိကာရ။ ၂။ ဝဏ္ဏလောပ။ ၃။ ဝဏ္ဏဝိကာရ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ပိယံ သီလမဿာတိ ပေသလော။ ဝုဒ္ဓိ၊ ယကာရလောပေန၊ ဤကာရဿ အတ္တကာရဏေန။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ—ဟု ဆိုသော ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၅၃—အလိုတည်း။

☸ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဥဗ္ဗာဠှာ။ ။ဥပုဗ္ဗ+ဗာဟဓာတ်+တ—ပစ္စည်း။

† ဥဗ္ဗာဠှာတိ ပီဠိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅။

† အဗာဟီတိ ဗာဠှော။ ကွစိဓာတူတိ အာဒိနာ ဒီဃော။ ရူ။ ၃၇၉။

မရိယာဒါ။ ။ပရိ+အာ+ဒါ+အ+အာ။ ထီ၊ ကညာဒိ။

† ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အာဒီယတေတိ မရိယာဒါ။ ပရိ အာပုဗ္ဗော ဒါ ဒါနေ၊ ပဿ မော၊ ယကာရာဂမော။ သူစိ။

ဝေလာ။ ။ဝိနာသ+လာ+ကွိ။ ထီ၊ ကညာဒိ။ (အချိန်ကာလဟော ဝေလာသဒ္ဒါ။)

† ဝိနာသံ လာတီတိ ဝေလာ၊ လာ—အာဒါနေ ကွိ၊ ဝဏ္ဏလောပေါ။ သူစိ။

တနည်း။ ။ဝိ+ဣရ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပုဒ်၊ ဝိရ ဟူလိုလျက် ဣ-ကို ဧ-ပြု၊ ရ-ကို လ-ပြု၊ (ကမ်းပါးအနက်ကို ဟောသော ဝေလာသဒ္ဒါ။)

† ဝိဂစ္ဆန္တိ (ကင်းပျောက်ကုန်၏။) ဣရာ (ရေတို့သည်။) ယဿံ (အကြင်ကမ်းပါး၌။) သာ ဝေလာ။ လတ္တံ။ သူစိ။

ပိယ။ ။ပီ+ဏျ။

† ပီ ပီတိယံ၊ ပီနေတိ၊ ပီနာတိ၊ ပီတိ။ ပိယော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၄၅။

ကိလမန္တိ။ ။ကိလမုဓာတ်+အန္တိဝိဘတ်။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပိယသီလာနံ-ဖြင့် ပေသလာနံပုဒ်ကို ပိယံ သီလံ ဧတေသန္တိ ပေသလာ-ဟု စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း [၁]၊ ပိယသီလာ ဟု ဆိုလိုလျက် (ရေးခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်း။) နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း [၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သန္နိဟမာနာ။ သဒ္ဒိဟမာနာ။ သံဒိဋ္ဌမာနာ။ ။သံပုဗ္ဗ+ဒိဟဓာတ်+မာန ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော သန္နိဟမာနပုဒ်သည်သာလျှင် သံသယဖြစ်ခြင်း အနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် သံသယံ အာပဇ္ဇမာနာ-ဟု ဖွင့်သော (သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၄။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၀၅) ဋီကာတို့နှင့်ညီမည်။ ထိုကြောင့် "သန္နိဟမာနာ" ရှိသော ပါဠိသာ သင့်သည်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ အဆုံးအဖြတ်တည်း။ ယခုစာမူတို့၌ကား သန္ဒိဋ္ဌမာနာ-ဟု ရှိသည်။)

ရှင်းလင်းချက်

မနော ဝိလေခသန္ဒေဟာ၊ သံသယော စ ကထံကထာ-ဟူသော အဘိဓာန် ကိုထောက်၍ သန္ဒေဟသဒ္ဒါသည် သံသယအနက်ကိုဟောသည်။ သန္ဒေဟ၏ ဓာတုပစ္စယကား ဒိဟ-ဥပစယေ။ ဣဓ ပန သံပုဗ္ဗတ္တာ သံသယေဟု ဓာန်၊ ဋီ၊ သူစိတို့ လာသောကြောင့် သံပုဗ္ဗ+ဒိဟဓာတ်+ဏပစ္စည်းတည်း။

သို့ဆိုလျှင် သံပုဗ္ဗ ဒိဟဓာတ်သည် သံသယအနက်ကို ဟောနိုင်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရောက်၏။ သံပုဗ္ဗဒိဟဓာတ်+အပစ္စည်း၊ မာနပစ္စည်းဖြင့် သန္ဒိဟမာနာ ဟု ရုပ်ပြီးနိုင်၏။ ယင်းသို့ သန္ဒိဟမာနာဟု ရုပ်ပြီးသောပုဒ်သည်သာ သံသယံ အာပဇ္ဇမာနာ-ဟု ဖွင့်သော ဋီကာတို့နှင့် ညီသည်။ ထိုကြောင့် သန္ဒိဟမာနာ ရှိသော ပါဠိသာ သင့်သည်ဟူလို။

ဃဋ္ဋမာနာ။ ဃဋ္ဋမာနာ။ ။ဃဋ္ဋဓာတ် + အပစ္စည်း + မာနပစ္စည်း။ ဃဋ္ဋမာနာတိ ဝါယမမာနာ-ပါရာ၊ ယော။ ၁၁၄-တို့ကိုထောက်၍ ဃဋ္ဋမာနာ ပါဠိ သင့်သည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ပေသလာနံ။ ။နံပါတ် ၄-ဝိဂ္ဂဟအဖြေ၌ နိရုတ္တိနည်းများ ရေးခဲ့ပြီ။

ပိယသီလာနံ။ ။ဌာနီ (ဂုဏ်) ဖြစ်သော ချစ်အပ်သော သီလ၏ ပိယသီလ ဟူသောအမည်ကို ဌာန (ဂုဏဲ) ဖြစ်သော ရဟန်းတို့ဒြပ်၌ တင်စား၍ ဌာန (ဂုဏဲ) ဖြစ်သော ရဟန်းတို့ဒြပ်ကို ပိယသီလာနံ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ ဂုဏူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ဂုဏ်ကိုလွှန်မြောက်၊ ဂုဏဲရောက်၊ နက်ကောက် ဂုဏူပစာ။ (သစ်) နှင့်အညီ မိမိတို့ကား ဤလိုပုဒ်မျိုး၌ ဌာနျူပစာ၊ ဂုဏူပစာကို နှစ်သက်သည်၊ "ဗဟုဗ္ဗီဟိ အဿတ္ထိဟု၊ ရှိသည်အရာ၊ သဘောမှာ၊ နာနန္တရိကနည်း။" ဟုဆိုသည်မှာ ပိယသီလာ အာဂစ္ဆန္တိ-ပုံစံတွင် ဌာနဖြစ်သော ရဟန်းဒြပ်သာ

http://www.dhammadownload.com

လာသည်မဟုတ်၊ ဌာနီဖြစ်သော ချစ်အင်သော သီလလည်း လာသည်ဟု ဆိုလို၍ ဌာနနှင့်ဌာနီ ခွဲခြားမရသည်ကိုပင် နာနန္တရိကနည်းဟု ဆိုသည်ဟုမှတ်ပါ။

ဝဝလံ၊ မရိယာဒံ။ ။အတူဖြစ်သော ကမ်းပါး၏ ဝေလံ၊ မရိယာဒံ အမည်ကို အတူရှိသော သိက္ခာပုဒ်၌ တင်စား၍ အတူရှိသော သိက္ခာပုဒ်ကို ဝေလံ၊ မရိယာဒံ ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

(က) ယော ဝါ ဒုမ္မင်္ကူနံ-လ-ဖာသုဝိဟာရော။ (ခ) ဒုဿီလ ပုဂ္ဂလေ နိဿာယ—လ—န သင်္ကာနွိ။ (ဂ) ဒုဿီလေသု ပန —လ—ဖာသု ဝိဟရန္တိ။ (ဃ) ဝေ ပေသလာနံ-လ-အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။ ၁၇၉-၈၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျတွင် ယော ဝါ-လ-နိဂ္ဂဟောကား အနိယတ်ဝါကျ။ ဝါ-ကာရဏဝါကျ။ သေ့ဝ-လ-ဝိဟာရော့ကား နိယတ်ဝါကျ။ ဝါ-ဖလဝါကျ။ (အနိယတ် နိယတ် ၂-ပါးစုံသဖြင့် ဥတ္တမဝါကျ။)

မှတ်ချက်။ ။"အနိယမ၊ ဟူလာ၊ နိယမ အကြောင်း" ဟူသော သဒ္ဒနွစိန္တာ ဂံ၊ သစ်-အဆိုသည် ဤ ယော ဝါ ဝါကျနှင့်ညီသည်။ ဒုမ္မင်္ကုပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းသည် ပေသလပုဂ္ဂိုလ်တို့ ချမ်းသာစွာနေရခြင်း၏ အကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် အနိယတ်ကို ကာရဏ။ နိယတ်ကို ဖလ-ဟု ဝါကျ ခွဲခဲ့ပေသည်။

ခ-ဂ-ဝါကျတို့ကား (မူလ က—ဝါကျကို ဗျတိရေက၊ အန္ဒယဖြင့် ချဲ့ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေပ။

ခ-ဂ ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဒုမ္မင်္ကု (ဒုဿီလ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းသည် ပေသလဘိက္ခုတို့အား ချမ်းသာစွာနေရခြင်းပင်ဖြစ်သောဟု ဆို၏။ (အနိယတ်ကို နိယတ်၌သွင်း၍ ဌပနာထား။) ယင်းတို့ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းသည် အဘယ်ကြောင့် ဖာသုဝိဟာရဖြစ်သနည်း။ အဓိကရဏ်းဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲသည်သာမဟုတ်လော-စုဒ်ကြောင့် ဒုဿီလပုဂ္ဂလေ စသည်မိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၅၄။)

ခ-ဝါကျတွင် ပဝါရဏာ န တိဋ္ဌတိ စသောဝါကျများကား အဆင့်ဆင့် ဝါကျာရမ္ဘဝါကျများသာတည်း။ န-ကိုပယ်၍ ကျမ်းတက်လေ။

ဂ-ဝါကျကား အန္ဒယ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ဗျတိရေက။

http://www.dh...

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျ၌ အယံ ဥပဒ္ဒဝေါ န ဟောတိ-သည် ဥပေါ-သထော ဟိင္ဂတိ၊ ပဝါရဏာ တိဌတိ စသော အန္တယစကားနှင့် အတူပင် ဖြစ်သောကြောင့် န ဟောတိ-ဟု ဆိုစေကာမူ ဗျတိရေက ဟု မဆိုရပဲ အန္တယ ဟုသာ ဆိုရသည်။

ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ၊ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ တည်း။

မှတ်ချက်။ ။ပေယျာလာနံ ပိယသီလာနံ စသောဝါကျတို့အဆုံး၌ တေန နေသံ ချီသောဝါကျနှင့်အတူ ဤ၌ တစော-လ-ဝိဟရန်း-ဟု ဆိုသည်။ ဝါကျချင်း ယှဉ်ကြည့်ပါ။

င-ဝါကျကား နိဂမနဝါကျ။ ထို-၍ ပိယသီလာ ဟိ ဘိက္ခူ-လ-ဖာသု ဝိဟရန္တိ ဃ-ဝါကျတိုင်အောင်ဇ နိဂမနိယ၊ ဝါ-ဓုန္တိယ။

မှတ်ချက်။ ။ပေယျာလာနံ ပိယသီလာနံစသည် အနက်ဖွင့်ဝါကျနောက်၌ ဝိတ္ထာရဝါကျ ရှိသကဲ့သို့ ယော ဝါ စသော ဒုတိယဇိကပ် အနက်ဖွင့်နောက်၌ လည်း ဒုဿီလ-ဂ္ဂလေ နိဿာယ စသည် ဝိတ္ထာရဝါကျရှိသည်။ ယင်းဝိတ္ထာရ ၂-ဝါကျလုံး၏ အကျဉ်းချုပ်နိဂုံးကို ပြလိုသဖြင့် ဇဝံ စသည် နိဂမနဝါကျ တက်လာသည်။ ဤ၌ ဧဝံသဒ္ဒါကား နိဂမနကို ထွန်းပြသည်။

* လဒ္ဓဂုဏ်ပြ၊ ဒေါသဘဖုံ၊ နိဂုံတဖြာ၊ သရုပ်မှာ၊ လျော်စွာဝေပြ။ (ရှေး။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

သံဃကမ္မာနံ့။ ။သံဃေန ကတ္တဗ္ဗာနိ ကမ္မာနိ သံဃကမ္မာနိ။ (သံဃေန၊ သည်။ ကတ္တဗ္ဗာနိ၊ ပြုအပ်ကုန်သော။ ကမ္မာနိ။ ကံတို့တည်း။) မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပ္ပုရိသ်။ သံဃ+ကမ္မ။

သံဃ-အရကား သံဃာဖြပ်သည် မှုချ။ ယင်း၏ပြုအပ်သော ဥပုသ်, ပဝါရဏာ၊ ယင်းတို့မှကြွင်းသော သံဃကံတို့နှင့် သာဓေ, သာဓု-လ-သဒ္ဒန် သည်၌ဥပစာ။ သံဃကမ္မ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောသံဃာသည်ပြုအပ် သောဥပုသ်, ပဝါရဏာ, ယင်းတို့မှကြွင်းသော သံဃကံအားလုံးရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း ဤ၌ သံဃကမ္မသဒ္ဒါသည် ဂေါဗလီဗဒ္ဒနည်း ဖြင့်ဆိုအပ်သော ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ဥပေါသထော န တိဋ္ဌတိ၊ ပဝါရဏာ န တိဋ္ဌတိ-ဖြ ဆိုအပ်ပြီးသော ဥပုသ်ကံ, ပဝါရဏာကံမှကြွင်းသော ဥပသမ္ပဒ စသော ကံကိုသာရ၏။

မှတ်ချက်။ ။နည်းဥပစာအဖြေနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

---

http://www.dhammadownload.com

ဓာတုပစ္စယာဒီဝိဘာဂ

ဥပေါသထ။ ။ဥပပုဗ္ဗ+ဝသ+အထ။ ဝ—ကို ဩ—ပြု၊ ပ—ကိုဩကပ်၊ သ—အ သို့ကပ်။

† ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥပေါသထော။ တိထိဝိသေသော နဝမဟတ္တိ ကုလဋ္ဌ။ မောဂ်၊ ၇။ ၈၆။

† ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥပေါသထော၊ ဥပဝသန္တိ သီလေန ဝါ အန သနေန ဝါ ဥပေတာ ဟုတွာ ဝသန္တီတိ အတ္ထော။ နီတိ။ ဓာ။ ၁၀၄။

ဥပေါသထသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ

ဥဒ္ဒေသေ ပါတိမောက္ခဿ၊ ပဏ္ဏတ္တိယမုပေါသထော။
ဥပဝါသေ စ အဋ္ဌင်္ဂေ၊ ဥပေါသထဒိနေ သိယာ ဓာန်။ ၇၇၀။

ဉာဏ်ကောက်

ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥပေါသထော။ (ဧတ္ထ တိထိဝိသေသေ။ ဤနေ့အထူး၌။ သပ္ပုရိသာ၊ တို့သည်။ သီလေန ဝါ၊ နှင့် လည်းကောင်း။ အနသနေန ဝါ၊ အစာမစားခြင်းနှင့်လည်းကောင်း။ ဥပဝသန္တိ၊ ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ နေတတ်ကုန်၏။ ဣတိ သော တိထိဝိသေသော ဥပေါသထော။ (ဥပ+ဝသ+အထ။)

ဥပ–အရကား သီလနှင့်လည်းကောင်း၊ အစာမစားခြင်းနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံခြင်း ဥပေတ ဘောဂုဏ်ရ၏။

ဝသဓာတ်–အရကား သူတော်ကောင်းတို့၏ ဝိရတီ ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှုချ။ အဓိကရဏတ္ထ–ကား ထို–အားတပ်သော ဥပုသ်နေ့၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။

အထ–ပစ္စည်းအရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဥပုသ်နေ့ရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း ဥပေါသထသဒ္ဒါ ဥပစာသဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသစသော အနက်လေးနက်ရ၏။ အတ္ထပကရဏကိုထောက်၍ ဤနေရာ၌ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသရ၏။

ဥပစာတင်ပုံ

အပေါင်းဖြစ်သော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ, နာမပညတ်, ဥပဝါသ, အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်, ဥပုသ်နေ့တို့၏ ဥပေါသထော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကို ဥပေါသထော–ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်ဦး။)

http://www.dhammadownload.com

ပဝါရဏာပုဒ် မှတ်ဖွယ်

† ဝရ အာဝရဏေ-လ-ပဝါရေတိ၊ ပဝါရယတိ။ ပဝါရဏံ၊ ပဝါရဏန္တိ နိသေဓနံ ဝါ ကာမျဒါနံ ဝါ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၃၆၊

† ပဝါရဏာ ပဋိက္ခေပေ၊ ကထိတာဗ္ဗောသနာယစ။ ခါန်။ ၁၀၀၆။

ပဝါရဏာ။ ပဝါရနာ

ပဝါရဏာကား ပပုဗ္ဗဝရဓာတ် ယုပစ္စည်း။ ဣတ္ထိလိင် ဇောတက အာ-ပစ္စည်း။ ရဟာဒိတောဏ-သုတ်ဖြင့် စီရင်ရာ ရကာရန္တဓာတ်ဖြစ်၍ ဒန္တဇ န-ကို မုဒ္ဓဇ-ဏ ပြုန်၊ ပဝါရဏာသာသင့်၊ ပဝါရနာမသင့်။

† ပ ပုဗ္ဗော ဝရ အာဝရဏိစ္ဆာသု ယု၊ ဣတ္ထိယံ အာ။ ပဝါရဏာ။ ခါန်၊ ဋီ။ ၁၀၀၆။

ဉာဏ်ကောက်

ပဝါရိယတေ အဗ္ဗောသီယတေ သက္ကာရပုဗ္ဗကေန အာယာစိယတေ ပဝါ-ရဏာ။ ဘာဝသာဓိ။ ပ+ဝရ+ယု။

ပ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘောဂုဏ်ရ၏။

ဝရဓာတ်အရကား သက္ကာရကို ရှေ့သွားပြုသဖြင့် တောင်းပန်သူ၏ (ဖိတ်ကြားသူ၏) မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်ဟူသော တောင်းပန်ခြင်းကြိယာသည် မုချ။ ယု ပစ္စည်းအရလည်း ဘာဝသာဓနတို့၏ သဘောသည် ဓာတ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် ယင်းတောင်းပန်ခြင်း ကြိယာပင်ရ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

သမဂ္ဂ။ ။သမ+ဂမ+ကွိ။

† သမံ (သကလံ) ဂစ္ဆာတီတိ သမဂ္ဂေါ။ (ထောမ။)

† သမံ သကလမေဝ ဂစ္ဆာတီတိ သမဂ္ဂေါ။ (ကပ္ပဒုမ)

တနည်းသမဂ္ဂ။ ။သမ+အဂ္ဂ။ သမံ အဂ္ဂံ ကောဋ္ဌာသော ယဿာတိ သမဂ္ဂေါ။ (ရှေးဆရာမျာ်းဝိဂ္ဂဟ။)

တနည်း။ ။သံ+အဂ္ဂ။ အဂ္ဂေန သိခရေန သင်္ဂတံ သမဂ္ဂံ။ သူစိ။ ခါန်။ ဋီ။ ၇၀၂။ (ဤဌ် သမဂ္ဂ သဒ္ဒါ အလုံးစုံအနက်ကို ဟော၏။ သမာသ်ဝိဂ္ဂဟ။)

† သဗ္ဗါ သံဃာ သာမဂ္ဂီ။ ဓမ္မပဒ။

† သမဂ္ဂါ သခိလာ ဟောထ။ စရိယာ။

† သမဂ္ဂါတိ အဝဂ္ဂါ။ ကာယေန စ စိတ္တေန စ သဟိတာ အဝိရမိတာ အဝိယုတ္တာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၂၅။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။သမဂ္ဂေါ၊ (ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးဖြင့်) ညီညွတ်သော (သူ)။ လိင် ၃-ပါး၌ သမဂ္ဂေါ (ပု) သမဂ္ဂံ (နု) သမဂ္ဂါ (ထီ) ဖြစ်၏။

သာမဂ္ဂီ။ ။သမဂ္ဂါနံ ဘာဝေါ သာမဂ္ဂီ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၄။ (ဏာ၀-ဏီကာဒိ သုတ္တေန ဤပစ္စယော။ ရူ။ နှာ။ ၂၃၉။) သမဂ္ဂါနံ၊ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးဖြင့် ညီညွတ်ကုန်သောသူတို့၏။ ဘာဝေါ၊ တည်း။ ဘာ၀တဒ္ဓိတ်၊ သမဂ္ဂ+ဏ+ဤ။

သမဂ္ဂ-အရကား ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးဖြင့် ညီညွတ်ကုန်သော ရဟန်းတို့ဒြပ် သည့်မုခ္ခ၊ ယင်းတို့၏ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်ဟူသော ညီညွတ်ခြင်း ကြိယာနှင့် ဌာန ဌာနီ စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထိ-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရဟန်းတို့၏ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်ဟူသော ညီညွတ်ခြင်းကြိယာရ၏။ (ဤ ပစ္စည်း ထိဇောတက မျှသာတည်း။)

မှတ်ချက်။ ။စရိယာ၊ ငွ-၌ သမဂ္ဂါကို သဟိတာဟု ဖွင့်၏။ သမဂ္ဂ= သံ+အဇ ဓာတ်ကို သဟိတာ=သဟ+ဣတဟု ဣဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်ဟုကြံနိုင် သည်။ သို့ကြံ၍-ကာယေန စ စိတ္တေန စ သမံ (သဟ) အဇန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ သမဂ္ဂါ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုနိုင်သည်။ (ဤကား နောမတိ။)

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ဒုမ္မင်္ကု (ဒုဿီလ) ပုဂ္ဂိုလ်ကိုနှိပ်ကွပ်ခြင်းသည် ပေသလဘိက္ခု တို့အတွက် ချမ်းသာခြင်းအကျိုးရှိသည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

သံဃကမ္မာနိ နပ္ပဝတ္တန္တိ။ ။သံဃကမ္မာနိ သဒ္ဒါသည် ယှဉ်ဖက် ဥပေါ သထောသဒ္ဒါ၊ ပဝါရဏာသဒ္ဒါတို့၏ အနက်ကိုချန်၍ ဥပုသ်ကံ, ပဝါရဏာကံမှ ကြွင်းသော သံဃကံဟူသောအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဂေါဗလီဗဒ္ဒနည်း မည်၏။ (ပါရိသေသနည်း၊ ပုညာဏာသမ္ဘာရနည်းလည်းရသည်။)

အပေါင် ဖြစ်သော အလုံးစုံသော သံဃကံတို့၏ သံဃကမ္မာနိ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဥပုသ်ကံ ပဝါရဏာကံမှကြွင်းသော သံဃကံတို့၌ တင်စား၍ ကြွင်းသောသံဃကံတို့ကို သံဃကမ္မာနိဟု ဆိုသောကြောင့် ကေ ဒေသျူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဤသုံးနည်းရလျှင် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ အမြဲရသည်။ ယင်းကေဒေသျူပစာရတိုင်းကား ၎င်းသုံးနည်းမရ။ အပြန်အလှန် မရဟူလို။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ အာသဝါနံ-လံ-ဒုက္ခဝိသေသာ၊ (ခ) ဣတိ ဣဓမေ သံ-လ-ထကနာယာတိ အတ္ထော။ ဌ။ ၁၉ဝ။

⊛ အာသဝေါစနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဒုက္ခဝိသေသာဖြင့် အာသဝ နံ၌ အာသဝသဒ္ဒါသည် သေရည် အရက်၊ ကာမာသဝ စသောအနက်ကိုမဟော၊ ဥပဒ္ဒဝအနက်ကိုဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမသိဂ်တ္ထ။)

† သုရာယုပ္ပဒ္ဒဝေကာမာ၊ သံဝါဒိမှိ စ အာသဝေါ။ (ဓာန်။ ၉၆၉။)

မှတ်ချက်။ ။အာသဝါကို ဒုက္ခဝိသေသာ-ဟုဖွင့်။ ပါဏိပ္ပဟာရ-လ-ဝိပ္ပဋိသာရာယဖြင့် ဒုက္ခဝိသေသ သရုပ်ကိုဖွင့်။ အတ္တဘာဝေ ပတ္တဗ္ဗာဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံကိုဖွင့်သည်ဟု အကျဉ်းမှတ်။

က-ဝါကျ၌ ပါဏိပ္ပဟာရ-လ-ဝိပ္ပဋိသာရာဒယောဖြင့် ဒုက္ခဝိသေသာအရ ပါဏိပ္ပဟာ-လ-ဝိပ္ပဋိသာရ စသည်ကိုယူရမည်ဟုသိစေသည်။(အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ အတ္တဘာဝေ ပတ္တဗ္ဗာ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ-၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌော စ သောဓမ္မောစာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဒိဋ္ဌဓမ္မအရ အတ္တဘာဝ ကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ပတ္တဗ္ဗာ (ဘဝါ) တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဣကပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

† ဣဓ ပန ပရူပဝါဒဝိပ္ပဋိသာရဝဓဗန္ဓနာဒယော စေဝ အပါယ ဒုက္ခ ဘူတာ စ နာနပ္ပကာရာ ဥပဒ္ဒဝါ အာသဝါတိ အာဟ အသံဝရေဒိတေန -လ-ပတ္တဗ္ဗာတိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄။

† ဒိဋ္ဌဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခော အတ္တဘာဝေါ။ တတ္ထ ဘဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ။ တေန ဝုတ္တံ တသ္မိညေဝ အတ္တဘာဝေ ပတ္တဗ္ဗာတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၅။

† ဉာဏေန ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ ဒိဋ္ဌော။ ဒိဋ္ဌော စ သော သဘာဝဋ္ဌေန ဓမ္မော စာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၀။

† ဒိဋ္ဌဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခဘူတာ ခန္ဓာ။ မ။ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဉာဏ်ကောက်

ဒိဋ္ဌ။ ။ဉာဏေန ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ ဒိဋ္ဌော။ (ဉာဏေန၊ ဉာဏ်အားဖြင့်။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မြင်အပ်၏။ ဣတိ ဒိဋ္ဌော။) ကမ္မသာဓန၊ ဒိသဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

ဒိသစေတ်—မြင်သောသူ၏ ဉာဏ်ဖြင့်ခြားနှင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။ ကမ္မတ္ထကား ထို-အားတပ်သော သဘာဝ (ခန္ဓာ, အတ္တဘော) ၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယ်သတ္တိ သည် ဖလူပစာ။ တ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မြင်အပ်သော သဘာဝ၊ ဝါ-ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောရ၏။

ဒိဋ္ဌဓမ္မော။ ။ဒိဋ္ဌော စ သော ဓမ္မော စာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော၊ ဝိသေသန ပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်။ ဒိဋ္ဌ ပုဒ်+ဓမ္မပုဒ်။

ဒိဋ္ဌ—အရကား ဉာဏ်ဖြင့်မြင်ခြင်း ဒိဋ္ဌဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏သဘော တရား (ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော) နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သောသဘောတရား (အတ္တဘော ခန္ဓာကိုယ်) ရ၏။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိက။ ။ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ပတ္တဗ္ဗာ (ဘာဝါ) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ။ ပတ္တဗ္ဗ(ဘာဝ)တဒ္ဓိတ်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မ-အရကား ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အပ်သော သဘော (ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘော) သည်မုချ။ ယင်း၏ အာသဝတို့နှင့် ဌာန ဌာနီစပ်။ ဣက-အရကား ထို ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဏ်ပွဟာရစသော အာသဝ (ဒုက္ခဝိသေသ) တို့ရ၏။

က-ဝါကျ၌ တသ္မိံ ယေဝ-ဖြင့် အတ္တဘာဝအရ တမလွန်အတ္တဘောကို မယူရ၊ ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘောကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ပိဓာနာယ-ဖြင့် သံဝရာယ၌ ဝရဓာတ်သည် ဂုစ္ဆာအနက်ကို မဟော၊ ပိတ်ဆို့ခြင်း (အာဝရဏ) အနက်ကိုဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ အာဂမနထကနာယ-ဖြင့် ပိဓာယ-၌ အပိ ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထ ဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အပိ-၌ အ-သဒ္ဒါကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဓာဓာတ်၏ ပိတ်ခြင်း (ထကန) အနက်ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၃]၊ လာသောလမ်းကြောင်းကို ပိတ်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို လည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ပိဓာနာယ=အပိပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ်+ယု ပစ္စည်း၊ သဝိဘတ်၏ ကာရိယ အာယ။ ယင်းကို ထကနကာယ=ထက+ယု+အာယဖြင့် ဖွင့်သည်။

† ထက ပဋိဃာတေ၊ ထကေတိ ထကယတိ ဒွါရံ ပုရိသော၊ နီတိ၊ဓာ။ ၂ဝ၁။

http://www.dhammadownload.com

အနုက်ယောဇနာ။ ။ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ၊ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သောသဘော ဟူသော ပစ္စက္ခ အတ္တဘော၌ဖြစ်ကုန်သော။ အာသဝါနံ၊ လက်ဖြင့် ပုတ်ခတ်ခြင်းစသော ဆင်းရဲအထူးဟူသော ဘေးရန်တို့ကို။ သံဝရာယ၊ လာရာလမ်းကို တားမြစ်ပိတ်ဆို့ခြင်းငှာ။ (သိက္ခာပဒံ ပညာပေဿာမိ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

အပေါင်းဖြစ်သော သေရည်အရက်၊ အာသဝေါတရား ၄-ပါး ဥပဒ္ဒဝေါတို့၏ အာသဝအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဥပဒ္ဒဝ၌တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာဝါ-သမုဒါယူပစာ၊ (နေယျတ္ထ။ ရှဋ္ဌိ။)

(က) သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနိယံ-လ-ဒုက္ခဝိသေသာ။ (ခ) တေသံ ပဋိဃာတတ္ထာယ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၀။

က-ဝါကျ၌ ဒုက္ခဝိသေသာ-ဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘော် သံဝဏ္ဏနာကား ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ ဝါကျနှင့်တူပြီ။

က-ဝါကျ၌ နရကာဒီသု-ဖြင့် သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနိယပုဒ်ကို သမ္မာရေတဗ္ဗော ပစ္စဂန္တဗ္ဗော တိ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇော ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇအရ ပရလောကဖြစ်သော ငရဲစသည်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇေ ပတ္တဗ္ဗာ-ဖြင့် သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနိယပုဒ်ကို သမ္မာပရိဗ္ဗာဇေ ဘဝါ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနိယာဟု ဘဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1] ဣက ပစ္စည်း၏ ဘဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ပဒ္ဓယတ္ထ။

† သမ္မာရေတဗ္ဗတော ပေစ္စ ဂန္တဗ္ဗတောတိ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇော၊ ပရလောကောတိ. အာဟ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇေ နရကာဒီသူတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၅။

ဉာသိကောက်

သမ္မာပရိ။ ။သမ္မာရေတဗ္ဗော ပေစ္စ ဂန္တဗ္ဗောတိ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇော။ (ယော နရကာဒိ၊ အကြင်ငရဲ အစရှိသော။ ပေစ္စ၊ တမလွန်ဘဝသို့။ အသံဝရေ၊ မစောင့်စည်းခြင်း၌။ ဌိတေန၊ တည်သောသူသည်။ သမ္မာရေတဗ္ဗော၊ ရောက်အပ်၏။ ဣတိ သော နရကာဒိ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇော။) ကမ္မသာဓန။ သံပုဗ္ဗ+ပရာပုဗ္ဗ+ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်း။

သံ, ပရာ ဟူသော ဥပသာရပုဒ်တို့ အရှိကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘော ဂုဏ်ရှိ၏။ ဣဓာတ်အရ ကတ္တုရုပ္ပကား မစောင့်စည်းခြင်း၌တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်မှချ။ ကမ္မတ္ထကြိယာ အရကား၊

http://www.dhammadownload.com

ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ငရဲစသော ဒုဂ္ဂတိ၏ ပစ္စယုပ္ပန္နဘောဂုဏ်ရ၏။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ငရဲစသော ဒုဂ္ဂတိရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သမ္ပရာယ၌ အကုသိုလ်စေတနာဟူသော အန္တတ္ထ(ဓာတွတ္ထ) အရ တရားက ဗာဟျတ္ထအရ နရကာဒိအား နာနက္ခဏိကပစ္စယသတ္တိ၊ ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

သမ္ပရာယိကာ။ ။သမ္ပရာယေ ဘဝါ သမ္ပရာယိကာ။(သမ္ပရာယေ၊ ပရလောကဟူသော ငရဲစသည်၌။ ဘဝါ၊ ဖြစ်ကုန်သော ဥပဒ္ဒဝေါတို့တည်း။) ဘဝတဒ္ဓိတ်၊ သမ္ပရာယ+ဣက။

သမ္ပရာယ-ကား ပရလောကဟူသော ငရဲစသည်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဆင်းရဲခြင်းအထူးဟူသော ဥပဒ္ဒဝေါနှင့် ဌာန ဌာနီစပ်။ ဣကပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဆင်းရဲခြင်းအထူးဟူသော ဒုက္ခဝိသေသရ၏။(ဝိသေ-သနဆက်ကောက်။)

နရက။ ။နရန္တိ ပါပုဏန္တိ သတ္တာ တွောတိ နရကော=နိရယော။ မောဂ်။ ၇။ ၁၈။ ကတ္တုဒ္ဓ-ရဲသို့ကျရောက်သော သတ္တဝါ။ အဓိကရဏတ္ထ။ ထို-အားတပ်သော ငရဲ၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိ။ အကပစ္စည်းအရ-ငရဲရ၏။ နရဓာတ်+အက ပစ္စည်း။

ခ-ဝ ါကျ၌ ပဋိပဿမ္ဘနတ္ထာယ-ဖြင့် ပဋိဃာတတ္ထာယ-၌ ပဋိဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဟန-ဓာတ်၏ ဟိံသာ ဂတိ အနက်တို့ကို မဟော၊ ငြိမ်းအေးခြင်း=ပဋိပဿမ္ဘနအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိဟ-ဟနနံ ပဋိဃာတော ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။
၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။သမ္ပရာယိကာနံ၊ ငရဲစသော တမလွန်လောက၌ဖြစ်ကုန်သော။အာသဝါနံ၊ဆင်းရဲဒုက္ခအထူးဟူသော ဥပဒ္ဒဝေါတို့၏။ ဝါ-တို့ကို။ ပဋိဃာတာယ၊ ငြိမ်းအေးခြင်းငှာ။ (ပဋိပ္ပဿမ္ဘနတ္ထာယ- အဖွင့်နှင့်အညီ။) ပဋိဃာတာယ၊ ပယ်သတ်ခြင်းငှာ။ (ဟန ဟိံသာဂတီသုနှင့်အညီ။) ငြိမ်းအေးခြင်းငှာ။ (ဝူပသမတ္ထာယနှင့်အညီ။) သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ-စပ်။

http://www.dhammadownload.com

(က) အပ္ပသန္နာနံ ပသာဒါယာတိ-လ-ပသာဒံ အာပဇ္ဇတိ။
(ခ) ဝိနယပိဋကေ ပေါတ္ထကံ-လ-ဗြာဟ္မဏော ဝိယ။
(ဂ) တေနဝုတ္တံ-လ-ပသာဒါယာတိ။ ၄။ ၁၉၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျကား (ဥတိ-ကို ယသ္မာလုန်) ကာရကဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား ဖလဝါကျ။ ဝါ-လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။

က-ဝါကျတွင် သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ-လ-ပဏ္ဍိတမနုဿာ-ကား အနိယတ်ဝါကျ။ တေ-လ-ပသာဒံ ဇနေတိကား နိယတ်ဝါကျ။ ၂-ပါးစုံသဖြင့် ဥတ္တမဝါကျ။ (ဤ က-ဝါကျ၌ လိုရင်းကား အပ္ပသန္နာ (ပိ) ပဏ္ဍိတမနုဿာ ပသာဒံ အာပဇ္ဇန္တိ။) က-ဝါကျ၌ အာကာရ+အာကာရဝန္တစသည် ခွဲလေဦး။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

တုမှေဟိ အာစရိယ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ သတိ သိက္ခာပဒပညတ္တိံ ဥတွာ ဝါ, ယထာပညတ္တံ ပဋိပဇ္ဇမာနေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ဝါ အပ္ပသန္နာ ပဏ္ဍိတမနုဿာ (ပိ) ပသာဒံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ကော ဝိယ ပသာဒံ အာပဇ္ဇတီတိ ပုစ္ဆာဘာဝတော ဂ-ကာရကံဝါကျ-မာဟ။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျ၌ ဗြာဟ္မဏော ဝိယ ဟု ပထမာဝိဘတ်နှင့်ရှိသဖြင့် ကော ဝိယ ဟု ပထမာဝိဘတ်နှင့် ပုစ္ဆာထုတ်သည်။

ခ-ဝါကျကား ဥပမာနဝါကျ။ ဝါ-သာဓကဝါကျ၊ ထို-၍ က-ဝါကျကာ -ဥပမေယျဝါကျ ဝါ-သာဓျဝါကျ။

ဓာတုပစ္စယ-ဒီဝိဘာဂ

ပသာဒ။ ။ပ+သဒ+ဏ။ (ပသီဒန် ပသာဒေါ ဟု ဝိဂ္ဂဟကြံ။ နီတိ' ဓာ။ ၉၅-၌ကား သီဒ-ဓာတ်ရှိသည်။)

ပသန္န။ ။ပ+သဒ+တ။

ပေါတ္ထက။ ။ပုသဓာတ်+ထ—ပစ္စည်း။ သုတ္တ=က-သက်၍ ပေါတ္ထက ဖြစ်၏။ သူစိ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက ကုတဝေဒိဗြာဟ္မဏော။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော၊မှားသောအယူရှိသော။ ကုတဝေဒိဗြာဟ္မဏော၊ ကတဝေဒီမည်သော ပုဏ္ဏားသည်-ဟုလည်းကောင်း၊ ကတဝေဒီ, ပြုအပ်ပြီးသောကျေးဇူးကို သိလေ့ရှိသော။ ဗြာဟ္မဏော၊ သည်-ဟုလည်းကောင်း၊ နိသျတ္တိယောဇနာ ကြံ၏။ ဤနိသျတ္တိအလို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက ကတဝေဒီ ဗြာဟ္မဏော-ပါဠ် သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက-တိဝေဒီဗြာဟ္မဏော။ ။မိစ္ဆာ-လ-ဗြာဟ္မဏော ဝိယ၊ မှားသော အယူရှိသည်ဖြစ်၍ ဗေဒင်သုံးပုံသိသိသော၊ ဗြာဟ္မဏော ဝိယ၊ ကဲ့သို့-ဟု အနက်ယောဇနာ။ တိဝေဒ (ဗေဒင်သုံးပုံကို) ဇာနာတီတိ တိဝေဒီ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဟုတွာ တိဝေဒီ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကတိဝေဒီ ဟု ဝဇနတ္တပြု။ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကတိဝေဒီဗြာဟ္မဏော-လည်း သင့်။

(က) ပဿန္တာနံ ဘိယျော-လ-ပဿိဒန္တိ။ (ခ) တေန ဝုတ္တံ-လ-ဘာဝေါယာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၀။

ဘိယျော။ ။ပုနရတ္ထ (အဖန်ဖန်အနက်) ကို ဟောသော နိပါတ်ပုဒ်။ ဩကာရန္တ။ ရှု-၌ ပထမန္တနိပါတ်ဟု ဆိုသည်။ (ဗဟုတရ အနက်ဟောလျှင် နာမ်ပုဒ်။ ပုနရတ္ထ ဟောလျှင် နိပါတ်ပုဒ်။

† ဘိယျော ဗဟုတရေတ္ထေသော၊ ပုနရတ္ထေ သိယာ ဗျယံ။ (ဓာန်။ ၉၅၀။)

† ဘိယျောဘာဝေါယာတိ ဥပရိဘာဝေါယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၃။

† ဘိယျော ဘာဝေါယာတိ ပုနပ္ပုနဘာဝေါယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၇၁။

† ဘိယျောဘာဝေါ ပုနပ္ပုနံ ဘဝနံ၊ သော ပန ဥပရူပရိ ဥပ္ပတ္တီတိ အာဟ ဥပရိဘာဝေါယာတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၄၆။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဘာဝ။ ။ဘဝနံ ဘာဝေါ။ (ဘူ+ဏ။)

ဘိယျောဘာဝ။ ။ပုနပ္ပုနံ ဘာဝေါ ဘိယျောဘာဝေါ။ ကမ္မဓာရယ သမာသ်။ ဘိယျော+ဘာဝ။

ဘိယျော-အရကား အဖန်ဖန်၊ ဝါ-လွန်စွာ ဟူသော ဘိယျော ဘောဂျက်သည့် မုချ။ ယင်း၏ ဖြစ်ခြင်းကြီယာနှင့် ဝါ-ကြည်ညိုခြင်းနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေစပ်။ ဘိယျောဘာဝ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အဖန်ဖန် လွန်စွာဖြစ်ခြင်း၊ လွန်စွာကြည်ညိုခြင်းရ၏။

(က) သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိယာတိ တိဝိဓော-လ-အဓိဂမသဒ္ဓမ္မော-တိ။ (ခ) တတ္ထ ပိဋကတ္တယံ-လ-အဓိဂမသဒ္ဓမ္မော နာမ။ (ဂ) သော သဗ္ဗောပိ-လ-စိရဋ္ဌိတိကော ဟောတိ။ (ဃ) တေန ဝုတ္တံ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိယာတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၁။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ခ-ဝါကျတွင် သဒ္ဒမ္မသုံးပါးအဖွင့် ပက္ခ-ပက္ခန္တရ ဝါကျများပါဝင်သည်။

ဂ ဝါကျကား (သဒ္ဒမ္မဋ္ဌိတိဖြစ်ပုံနှင့် သဒ္ဒမ္မဋ္ဌိတိဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဆက်လက်ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘ။ တစ်နည်း။ (ခ-ဝါကျဖြင့် သဒ္ဒမ္မ သချုပ် အရကောက်ကို ဖွင့်ပြပြီးနောက် သဒ္ဒမ္မဋ္ဌိတိဖြစ်ပုံကို ယသ္မာ တသ္မာ စသည်ဖြင့် အကျယ်ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ တနည်း-သင်္ခေပ။

ဂ-ဝါကျတွင် သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ လ ဟောတိကား ဖလဝါကျ။ ထို-၍ ယသ္မာ-လ-တသ္မာကား ကာရဏ။

ဂ-ဝါကျတွင် ယသ္မာ-လ-အဓိဂစ္ဆန္တိ-ကား အနိယတ်။ တသ္မာ-လ-ဟောတိ-ကား နိယတ်။ အနိယတ် နိယတ် ၂-ပါးစုံသောကြောင့် ဥတ္တမ။

ဂ-ဝါကျတွင် ယထာ ပညတ္တဉ္စ-လ-အဓိဂစ္ဆန္တိကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ-လ-ပရိယာပုဏန္တိကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ ဝါကျ။

စာစပ်ပုံ

ဂ-ဝါကျ၌ သော သဗ္ဗောပိ-ပုဒ်ကို စိရဋ္ဌိတိကာ ပုဒ်၌ တုလျတ်, လိင်္ဂတ်စပ်။

မှတ်ချက်။ ။ယ, တ-ဟူသော အနိယတ် နိယတ် ဝါကျ၊ ဥပမာန ဥပမေယျ ဝါကျတို့၌ ယေဘုယျအားဖြင့် "အပြင်နေ အပြင်စပ်၊ အတွင်းနေ အတွင်းစပ်" ဆောင်ပုဒ်အရ ဂ-ဝါကျတွင် ယသ္မာ၏ အပြင်ဘက် (လက်ဝဲဘက်) ရှိသော သဗ္ဗောပိ-ကို တသ္မာ၏ အပြင်ဘက် (လက်ယာဘက်) ရှိ စိရဋ္ဌိတိကော ပုဒ်၌ စပ်ရသည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညှသ်ကောက်

အဓိဂမ။ ။အဓိဂန္တဗ္ဗောတိ အဓိဂမော။ (ဘိက္ခူဟိ၊ တို့သည်။ ပဋိပတ္တိယာ၊ ဖြင့်။ ယော လောကုတ္တရဓမ္မော၊ ကို။ အဓိဂန္တဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။ ဣတိ သော အဓိဂမော။) ကမ္မသာဓန။ အဓိ+ဂမု+အ။

အဓိ-အရကား ဓာတွတ္ထ ဝိသေသက ဘောဂုဏ်ရ၏။ ဂမုဓာတ်အရ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာကား ရဟန်းတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော ပဋိပတ်(ကုသိုလ်)ဖြင့်ခွန်း

http://www.dhammadownload.com

သော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထ-ဂ ၁း ထို-အားတပ်သော လောကုတ္တရာ တရား၏ အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိသည် ဖလူပစ်။ အ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လောကုတ္တရာ တရားရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သော သဗ္ဗောပိဓိသော ဂ-ဝါကျ၌ ဘိက္ခု ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂန္တုဗ္ဗံ လောကုတ္တရဓမ္မံ အဓိဂစ္ဆန္တိ-ဟူသော အဖွင့်များနှင့်အညီ အဓိဂမ ပုဒ်ကို ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ညှိကောက်သည်။

မှတ်ချက်။ ။စိရဋ္ဌိတိကပုဒ် ဝိဂ္ဂဟ-ကို ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂-နှင့် ပါ+ ဖြေ။ ပထမ၊ ၇၂၁-၌ ရှုလေ။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သဒ္ဓမ္မသရုပ်ကို ပြသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် သဒ္ဓမ္မ သုံးမျိုး၏ သရုပ်ကို အသီးသီး (၃-ဝါကျ) ဖွင့်ပြသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။ သုံးချက်။)

ဂ-ဝါကျ၌ အဓိဂန္တဗ္ဗံ-ဖြင့် အဓိဂမောပုဒ်ကို အဓိဂန္တဗ္ဗောတိ အဓိဂမောဟု ကမ္မသာဓနေဝိစနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပဋ္ဌယတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ လောကုတ္တရဓမ္မံ-ဖြင့် အဓိဂန္တဗ္ဗံ (အဓိဂမ) အရ လောကုတ္တရာ တရားကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❁ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဒွေအသီတိ မဟာဝတ္တာနိ။ အသီတိ မဟာဝတ္တာနိ။ ။သင်္ချာသဒ္ဒါ သုံးစွဲနည်းသည် သင်္ချာ (အရေအတွက်) နှင့် သင်္ချေယျ (ရေတွက်အပ်သော ဝတ္ထု) အညီအမျှ သုံးစွဲသည်ကို တွေ့ရသကဲ့သို့ (၁) သင်္ချေယျထက်ပို၍ သုံးစွဲသည်=အဓိကသင်္ချာ။ (၂) သင်္ချေယျအောက်လျော့၍ သုံးစွဲခြင်း=ဦနသင်္ချာဟု သင်္ချာ ၂-မျိုးဖြင့် သုံးစွဲသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ဤအသီတိမဟာဝတ္တာနိ၌ မဟာဝတ်မှာ ၈၂-ပါး (ဒွေအသီတိ)ရှိသည်။ သို့သော် ဦနသင်္ချာနည်းဖြင့် အသီတိမဟာဝတ္တာနိ-ဟု ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဦန သင်္ချာနည်းအားဖြင့်ဆိုလျှင် "အသီတိ မဟာဝတ္တာနိ" ရှိသောပါဌ် သင့်၍ သင်္ချာနှင့် သင်္ချေယျ အညီအမျှဆိုလျှင် ဒွေအသီတိ မဟာဝတ္တာနိ-ပါဌ်လည်း သင့်သည်။ ၂-ပါဌ်သင့် ဟူလို။

http://www.dhammadownload.com

† အညတ္ထ ပန အဋ္ဌကထာပဒေသေ အပ္ပကံ ဦနမဓိကံ ဝါ၊ ဂဏ-နူပဂံ န ဟောတီတိ အသီတိခန္ဓကဝတ္တာနီတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅-၆။

(က) ဧဝံ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ-လ-အာဟ။ (ခ) ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ဘိက္ခဝေ-လ-ဝါစေယျာထာတိ။ (ဃ) အတိရေကာနယနတ္ထော ဟိ တ္ထေ စသဒ္ဒေါ၊ (င) တေနာယမတ္ထော အာနီတော ဟောတီတိ။ ဋ္ဌ၊ ၁၉၁။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဝါကျကား အဝယဝတ္ထုပြ ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓ သမုဒါယတ္ထုပြ သင်္ခေပ။

ခ-ဝါကျကား ပါဒကဝါကျ။ ဝါ-ပုစ္ဆာဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ဝါ ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ။

ဃ-ဝါကျကား ကာရဏဝါကျ။ ဝါ-ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား ဖလဝါကျ။ ဝါ-ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။

ဃ-ဝါကျအယုတ္တပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဥဒ္ဒိသေယျာထ ဟု မြတ်စွာဘုရားက (တပုဒ်တည်း) ဟောတော်မူပါလျက် ဥဒ္ဒိသေယျာထ စ ပရိယာပုဏေယျာထ စ ဓာရေ-ယျာထ စ အညေသဉ္စ ဝါစေယျာထ စ ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဥဒ္ဒိသေယျာထ-ဟု ဟောရာ၌ အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝါ-အဘယ်ကြောင့် ပရိယာ ပုဏေယျာထ စ ဓာရေယျာထ စ အညေသဉ္စ ဝါစေယျာထ စ ဟူသော အနက် ဖြစ်သင့်ပါသနည်း-ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ဃ-ဝါကျဖြင့် ဤ ဝေဋ္ဌ စသည်၌ စ-သဒ္ဒါ၏ ဆိုအပ်ပြီးသော (ဥဒ္ဒိသေယျာထ) အနက်ထက် အပိုအလွန်ဖြစ်သော (ပရိယာပုဏေယျာထ စသော)အနက်ကို ဆောင်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဥဒ္ဒိသေယျာထဟုတပုဒ်တည်းဆိုရာ၌ ပရိယာပုဏေယျာထ စသော အနက်ကို ငါဖွင့်ဆို၏ ဟူလို။

† ကထံ ပနေတ္ထ "ဥဒ္ဒိသေယျထာ"တိ ဝုတ္တေ ပရိယာပုဏေယျာထာတိအာဒိ အတ္ထသမ္ဘဝေါတိ အာဟ။ အတိရေကာနယနတ္ထော ဟိ တ္ထေ စသဒ္ဒေါတိ။ သာရတ္ထ ၂။ ၃၈။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထဒီပနီကာ၌ ဥဒ္ဒိသေယျာသာတိ ဝုတ္တေ ဟူသော လက္ခဏာ အရစိဝါကျကို နနု ပါဠိယံ ဥဒ္ဒိသေယျာသာတိ ဗွေကမေဝ ဝုတ္တံ ဟု အနွယ အာဘော်။ နနု ပါဠိယံ ပရိယာပုဏေယျာထ စ ဓာရေယျာထ စ အညေသဉ္စ ဝါစေယျာထာတိ န ဝုတ္တံ ဟု ဗျတိရေကာဘောဂ ပြုလေ။

* လက္ခဏာကို၊ ပိနှင့်ဆိုမှု၊ ထိုလက္ခဏာ၊ စောဒကာ၏၊ မြင်ရပေါတု အာဘော်တည်း။ (သမ္ဗန္ဓစိန္တာဂဏ္ဌိသစ်။)

င-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၌ ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏီယဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

အာနယန။ ။အာနီယတေ အာနယနံ။ (ဆောင်ခြင်း။)

အတိရေကာနယန။ ။ဝုတ္တတ္ထတော အတိရေကဿ အတ္ထဿ အာနယနံ အတိရေကာနယနံ။ (ဝုတ္တတ္ထတော၊ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ထက်။ အတိရေ-ကဿ၊ ပိုလွန် သာလွန်သော။ အတ္ထဿ၊ အနက်ကို။ အာနယနံ၊ ဆောင်ခြင်း။) ဂ-မ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ အတိရေက+အာနယန။

အတိရေက-အရကား ဆိုအပ်ပြီးသော ဥဒ္ဒိသေယျာထ ဟူသောအနက် ထက် ပိုလွန်သော ပရိယာပုဏေယျာထ ဓာရေယျာထ အညေသဉ္စ ဝါစေ-ယျာထ ဟူသောအနက်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဆောင်ခြင်းကြိယာနှင့် ကမ္မ ကမ္မီ၊ ဝါစ္စ ဝါစက စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ အတိရေကာနယန ဟူသော သမာသ်ပုဒ်အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဆိုအပ်ပြီးသော ဥဒ္ဒိသေယျာထ ဟူသောအနက်ထက် ပိုလွန် သာလွန်သော ပရိယာပုဏေယျာထ, ဓာရေယျာထ, အညေသဉ္စ ဝါစေယျာထ ဟူသောအနက်ကို ဆောင်ခြင်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဆောင်ခြင်းဟူသည် ပြောခြင်းပင်တည်း။

အတိရေကာနယနတ္ထော။ ။အတိရေကာနယနံ အတ္ထော ဧတဿာတိ အတိရေကာနယနတ္ထော။ (ဧတဿ စသဒ္ဒဿ၊ ထို စသဒ္ဒါအား။ အတိရေကာနယနံ၊ ဆိုအပ်ပြီးသော-လ-ဆောင်ခြင်းဟူသော။ အတ္ထော၊ အနက်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ သော စသဒ္ဒေါ အတိရေကာနယနတ္ထော။) တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ အတိရေကာနယနပုဒ်+အတ္ထပုဒ်+ဧတ-ပုဒ်။

အတိရေကာနယန အတ္ထ—အရကား ဆိုအပ်ပြီးသော ဥဒ္ဒိသေယျာထ-လ-ဟူသောအနက်သည် မုချ။ ယင်း၏ စ-သဒ္ဒါနှင့် ဝါစ္စ ဝါစကအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ ဧတ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဥဒ္ဒိသေ-ယျာထ အနက်ထက် ပိုလွန်သော-လ-အနက်ရှိသော သဒ္ဒါရ၏။

http://www.dhammadownload.com

† ဝေဠု ပနာတိ တွေ စ-သဒ္ဒေါ ဘိန္နက္ကမေန ယောဇေတဗ္ဗော တိ အာဟ ဥဒ္ဒိသေယျာထ စာတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၀။

မှတ်ချက်။ ။ဘိန္နက္ကမဟူသည် အဋ္ဌာနပယုဂ်ပင်တည်း။

ဂ—ဝါကျ၌ ပရိယာပုဏေယျာထ စ-လ-ဝါစေယျာထ—ဖြင့် ဤသိက္ခာပုဒ်ကို မိမိကိုယ်တိုင် ပြရုံမျှမက သင်လည်းသင်ရမည်၊ ဆောင်လည်းဆောင်ရမည်။ ပို့ချလည်းပို့ချရမည်ဟူသော အနက်လွန် (အတိရေကတ္ထ, အတ္ထာတိသယ) ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် ဝေဠု ပန-၌ စ-သဒ္ဒါသည် ဝုတ္တသမုစ္စည်းအနက်၊ ဝါကျာရမ္ဘဇောတက စသောအနက်တို့ကို မဟော၊ အတိရေကာနယန် အနက်၊ ဝါ-အဝုတ္တသမုစ္စည်းအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။အတိရေကာနယနတ္ထော၊ဆိုအပ်ပြီးသော-လ-ဆောင်ခြင်းအနက်ရှိ၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-အဝုတ္တသမုစ္စည်းအနက်ရှိ၏၊ ဝါ-စ္စည်းအနက်ကိုဟော၏။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

(က) ဣဒါနိ ယံ ဝုတ္တံ-လ-အာဟ။ (ခ) ဝေဠံ-လ-ဥဒပါဒိ။

(ဂ) တဿုပ္ပတ္တိ-လ-ပညတ္တံ ဟောတီတိ။ (ဃ) တဿတ္ထော-လ-ဥဒပါဒီတိ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၂။

က-ခ-ဂ-အနုသန္ဓေသုံးဝါကျ။ ယင်းတွင် တဝါကျမှ တဝါကျကိုထောက်၍ ပက္ခ+ပက္ခန္တရ ဖြစ်၏။

ဃ-ဝါကျကား အဝယဝတ္ထပြ ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓ သမုဒါယတ္ထပြ သခေ်ပ။

ဣဒဥ္စ-လ-ဥဒပါဒိ-ဖြင့် ဝေဠဉ္စိဒံ၌ စ-သဒ္ဒါကို ဝေဠု ပန ဘိက္ခဝေ၌ ကဲ့သို့ အာဘော်ဖော်လေ။

ဃ-ဝါကျ၌ ဣဒဥ္စ အညံ ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ၊ ပက္ခန္တရ ၂-မျိုးကြံနိုင်သည်။

သုဒိန္နဘာဏ ဝါရ ပြီး၏။

http://www.dhammadownload.com

† ဝုတ္တတ္ထတော အတိရေကာသ အတ္ထသာ အာနယနံ အတိရေကာနယနံ။ သော အတ္ထော တေသာတိ အတိရေကာနယနတ္ထော။ အဝုတ္တ သမုစ္စယတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၀-၃၉။

☸ ခေတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အာနိသံသ။ ။အာ+နိ+သံသ+အပစ္စည်း။

†. သံသ ဟိံ သံဂတိသု၊ အာ နိ ပုဗ္ဗော အာနိသံသော သူစိ။ သံသ ထုတိယဥ္စ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၇၆။

ဥဒ္ဒေသ။ ။ဥဒ္ဒိသန္တိ တေနာတိ ဥဒ္ဒေသော။ ဥ+ဒိသီ+အ။ (ဒိသီ ဥစ္စာရဏေ။) တေ့ ကာလေ ဘိက္ခူ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသန္တိ။-ဟု ဝါကျဖြောင့်ပါ။

အဓိကရဏသာဓ်

ကတ္တုရုဒ္ဒ-အရကား ပါတိမောက်ရွတ်ဆိုသော(ပြသော)ရဟန်းတို့၏ ဖမတ္တာ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ အဓိကရဏတ္ထ-ကြိယာအရကား ထို-အားတုပ်သော အချိန်ကာလ၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလ္။ အ-အရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ပါတိမောက်ပြဆိုရာ အချိန်အခါရ၏။

ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ။ ။ပါတိမောက္ခဿ ဥဒ္ဒေသော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော။ ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီ။ ကာလဝန္တ ကာလ၊ ကမ္မ ကမ္မိ စပ်။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ဘိက္ခဝေ-ဖြင့် ဝေဠု ပန ဝါကျ၌ ဘိက္ခဝေဟူသော အာလုပ်ပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။ သမ္ဗန္ဓ။)

ဂ-ဝါကျ၌ မယာ ဣတိ သန္ဓယိတာနိသံသံ-ဖြင့် သိက္ခာပဒံဟူသည် ဘုရားရှင်ပြတော်မူအပ်သော အကျိုးအာနိသင်ရှိသော သိက္ခာပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဝံ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသေ-ဖြင့် ဣမံ သိက္ခာပဒံ ပုဒ်ကို အနက်ယောဇနာပြီးမှ ဝံပုဒ်ကို အနက် ယောဇနာရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသေဟူသော ပါဠ်သေသ ဖြည့်စွက်၍ အနက်ယောဇနာရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ သမ္ဗန္ဓ။

ဂ-ဝါကျ၌ ဥဒ္ဒိသေယျာထ စ-ဖြင့် ဝေဠု ပန-၌ စ-သဒ္ဒါကို (ဘိန္နက္ကမ ဖြစ်သောကြောင့်၊ ပါ-အဋ္ဌာနပယုဂ်ဖြစ်သောကြောင့်) ဥဒ္ဒိသေယျာထပုဒ်၌ ယှဥ်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

မဏ္ဍနိဝတ္ထုအဖွင့်

(က) တဿာတိ ဘုမ္မဝစနံ။ (ခ) ပဋိသေဝတီတိ ပစ္စယပဋိသေဝနေ ဝဟောတိ။ (ဂ) ပစ္စယတ္တေ ဟိ ဝတ္တမာနဝစနံ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတကာ်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠီကရဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီယ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဘုမ္မဝစနံ-ဖြင့် တဿာ၌ သာသဒ္ဒါ၏ သို့ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ သ-အာဂုံလာ၍ ရုပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိ၂၁။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ကုသလာ နစ္စဂီတဿာ ကဲ့သို့လည်း မဟုတ်၊ ဘုမ္မတ္တေ သာမိဝစနံ-ဟုလည်း မဖွင့်။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါ အတိုင်း အာဘောဂ် ဖော်သည်။ မောဂ်၊ ၂။ ၄၆-၌ သို့ဝိဘတ်ကို ဿာ-ပြုဟု ဆိုသည်။ ယင်းအလို ဘုမ္မဝစနံ-ဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကို ဿာပြုဟု ပြသည်-ဟု အာဘောဂ်ဖော် ရာ၏။

ခ-ဝါကျ၌ ပစ္စယပဋိသေဝနေ-ဖြင့် ပဋိသေဝတိ၌ ဝတ္တမာန် တိဝိဘတ် သည် ပစ္စယ (အများ) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယ ဝိဘတျတ္ထ။)

နည်းကြံရန်

ပစ္စယတ္တေ ဟိ ဝတ္တမာနဝစနန္တိ သဗ္ဗဒါ ပဋိသေဝနဘာဝေပိ ဂ္ဂဟာ မလ္လာ ယုဇ္ဈန္တီတိ အာဒီသု ဝိယ ဗာဟုလ္လဝုတ္တိ ဥပါဒါယ ဝတ္တမာနဝစနံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၉-၌ ဗာဟုလ္လဝုတ္တိ ဥပါဒါယ-ကိုထောက်၍ အောက်ပါ အတိုင်း ဗာဟုလ္လနည်းတင်။

အကြိမ်များစွာ မှီဝဲခြင်းတည်း ဟူသော အများကိုဆိုသဖြင့် မှီဝဲမှု၏ မရှိခြင်း၊ ဝါ-မမှီဝဲခြင်းတည်း ဟူသော အနည်းကိုလည်း ရသောကြောင့် ဗာဟုလ္လ နည်းတည်း။

တနည်း အာဘောဂ်

ခ-ဝါကျ၌ ပစ္စယပဋိသေဝနေ-ဖြင့် ပဋိသေဝတိ-၌ ဝတ္တမာန် တိဝိဘတ် ကား ပဝတ္တာဝိရတဝတ္တမာန် တည်း (အနွယ။)နိစ္စပဝတ္တိ,သမီပ, ပဝတ္တုပရတ ဝတ္တမာန်တို့ မဟုတ် (ဗျ။)-ဟုသိစေသည်။ (ဒုတိယဝိဘတျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

အဘော်ကြံပုံ

နိစ္စပ္ပဝတ္တိ သမီပေါ၊ ပဝတ္တူ ပရတော တထာ။
ပဝတ္တာဝိရတောစေတိ၊ ဝတ္တမာနေ စတုဗ္ဗိဓော။

၁။ နိစ္စပ္ပဝတ္တိ ဝတ္တမာန် = အမြဲတည်ရှိသော ဝတ္တမာန်။ ပုံစံ-ဣဟ ပဗ္ဗတာ တိဋ္ဌန္တိ။

၂။ သမီပ ဝတ္တမာန် = အတိတ် အနာဂတ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝတ္တမာန်။ ပုံစံ-ကုတော အာဂစ္ဆသိ 'တွံ။

၃။ ပဝတ္တူပရတဝတ္တမာန်=ဖြစ်ပြီး ကျင့်ပြီးနောက် ရှောင်ကြဉ်နေသမျှ ကာလပတ်လုံး သုံးနှုန်းရသော ဝတ္တမာန်။ ပုံစံ-အဟံ မံသံ န ခါဒါမိ။

၄။ ပဝတ္တာဝိရတဝတ္တမာန်။ ဖြစ်ပြီး ကျင့်ပြီး လွန်ကျူးပြီး နောက် မရှောင်ကြဉ်သမျှပတ်လုံး တည်ရှိသော ဝတ္တမာန်။ ပုံစံ— မံသံ ခါဒါမိ ဘော အဟံ။

ဤဝတ္တမာန် ၄-မျိုးတွင် ပဋိသေဝတိ ကား. ပဝတ္တာဝိရတဝတ္တမာန်မျိုး ဖြစ်သည်ဟု ပစုရပဋိသေဝနော်က ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါ အတိုင်း တနည်း အာဘော်ဖော်သည်။

(က) သော ဘိက္ခူတိ သော-လ-ဘိက္ခု။ (ခ) သေနာသန စာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာတိ-လ-ဝိစရိ သု၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၂။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ မေထုနဓမ္မပဋိသေဝနကော-ဖြင့် သော-သဒ္ဒါသည် မေထုန် မှီဝဲသော ရဟန်းကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ တေ ဘိက္ခူ-လ-အာဂတာ-ဖြင့် ပါဠိတော်၌ သမ္ဗဟုလား ဘိက္ခူအရ ဘုရားဖူးကြွလာသော ရဟန်းတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သမ္ဗဟုလာ^ဘိက္ခူ၌ ကေဒေသျူ၊ သမုဒါယူတာဝ်။

ဥပစာမှတ်ဖွယ်

၁။ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမန္တိ။ (ဝေရဉ္စ)

၂။ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိံသု။ (ဒုတိယ ပါရာဇိက)

၃။ သေနာသနစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ။ (မက္ကဋီဝတ္ထု)

"ကံပုဒ်လွန်တို့၊ စပ်စေဖို့ရာ၊ ပုဒ်မပါ၊ ကတ္တာထည့်လေမင်း" ဟူသော နိယံ အရ အထက်ပါဝါကျတို့၌ ကံပုဒ်လွန်ကို ကတ္တာဟူသော ပါဌ်သေသ၌ စပ်။ ဤသို့သော အရာဌာနမျိုး၌ အဘေဒဘေဒူပစာရသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဇနပုဒ် (ကျောင်းစဉ်) လှည့်လည်ခြင်းနှင့် ဖဲသွားခြင်း (လှည့်လည်ခြင်း) ကြိယာကို မပြားဘဲလျက် ပြားသကဲ့သို့ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမန္တိ၊ ပက္ကမိံသု (သေနာသနစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ)ဟု ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။

အာဟိဏ္ဍန္တာ = အာ+ဟိဍိ+အန္တ။

† ဟိဍိ ဂတိယံ ဟိဏ္ဍတိ အာဟိဏ္ဍတိ။ နီဘိ။ ဓာ။ ၅၈။

(က) ဆေပ္ပန္တိ နဂုံင်္ဂ။ (ခ) သြဒ္ဓိတိ အဘိမုခံ ဥပေတိ။ (ဂ) နိမိတ္တမှိ အကာသီတိ ယေန နိမိတ္တေန ယာယ ကြိယာယ-လ-တံ အကာသီတိ အတ္ထော။ (ဃ) သော ဘိက္ခုတိ ယဿာယံ ဝိဟာရော။ (င) ဧကမန္တံ နိလီယိံသု-လ-အစ္ဆိံသု။ ဋီ။ ၁၉၂။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဂ-ဝါကျတွင် အနိယတ်၊ နိယတ်၊ ဥတ္တမဝါကျခွဲလေဦး။
င-ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား ပက္ခ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အဘိမုခံ ဥပေသိ-ဖြင့် သြဒ္ဓိ-၌ သြသဒ္ဒါ၏ အဝဥပသာရ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹ ဤဝ သဒ္ဒါသည် အဓောမုခ အနက်ကို မဟော၊ အဘိမုခအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ဒိဓာတ်သည် ဝေဟာသဂတိ, ဂတိ, ခိပနအနက်တို့ကို မဟော၊ ထားခြင်း (ဥဍ္ဍန၊ ဝါ-ဌပန) အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂ၂ဒ၊   ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဏ္ဍ။   ၃။ ဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သြဍ္ဍိ=အဝ+ဍိ+အဇ္ဇတနီ ဤဝိဘတ်၊ ဍိ ခိပနဍ္ဍနေသု၊ ဍေတိ၊ ဥဍ္ဍေတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၅၇။ ဍိ၊ ဂတိယံ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၂၅။ ဍိဓာတ်သည် ဝေဟာသဂတိ=ကောင်းကင်၌ ပျံခြင်း။ ဂတိ=လားခြင်း၊ ခိပန=ပစ်ချခြင်း၊ ဥဍ္ဍန=ထားခြင်း (=ဌပန)အနက်တို့ကိုဟော၏။ ယင်းဓာတ်နက်တို့ကိုရှု၍ဤ၌ ဖြစ်သင့်သလို အာဘောဖော်ရသည်။

ခ-ဝါကျ၌ ယေန-လ-ဇာနန္တိ-ဖြင့် နိမိတ္တံပုဒ်ကို နိမိနန္တိ ဇာနန္တိ ဘိက္ခူ ဧတေနာတိ နိမိတ္တံ-ဟု ကတ္တုအဋ္ဌောဂဓ ကရဏသာဓ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို

http://www.dhammadownload.com

လည်းကောင်း¹၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာ နအနက်၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း²၊ မိ-ဓာတ်သည် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (ပရိမာဏ) အနက်ကိုမဟော၊ သိခြင်း (ဉာဏ) အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း³၊ နိ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထ-ဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း⁴၊ နိမိတ္တအရ နိယာမ=အမှတ်အသား, ကီရိယ=အမှုအရာကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း⁵ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၂။ ဒုတိယာသွယ်ဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယဓာတ္တဋ္ဌ။
၄။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၅။ အဘိဓေယျဋ္ဌ၊

အနက်ယောဇနာ။ ။ဩဒ္ဒိ ရှေးရှုထားပြီ။ နိမိတ္တမှိ၊ (ရဟန်းတို့ မေထုန်၌ အလိုကိုသိကြောင်းဖြစ်သော) အမှတ်အသား အမှုအရာကြိယာကို။

ဃ-ဝါကျ၌ ယဆာယံ ဝိဟာရေဖြင့် သော ဘိက္ခုအရ ကျောင်းရှိ အာဝါသိက ရဟန်းကိုယူ (အန္ဓယ)၊ အာဂန္တုကရဟန်းကို မယူရ (ဗျ) ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ ကောသို ဩကာသေ-ဖြင့် ကေမန္တံ (ကေံ+အန္တံ)၌ ဒုတိယာဝိတတ်နှစ်ပုဒ်သည် ဘာဝနပုံ၊ ဝါ-ကြိယာ ဝိသေသနအနက်ကိုမဟော၊ သတ္တမီအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ အန္တအရ အစွန်အရပ်ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတျဋ္ဌ၊ ဝိဘတျဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။ဋ္ဌ၊ ၁၀၁-၌ ကေမန္တံတိ ဘာဝနပုံသက်နိဒ္ဒေသော ဖွင့်ခဲ့သည်ကို ဗျတိရေက အာဘောဒ်ပြုသည်။

င-ဝါကျ၌ ပဋိစ္ဆန္တာ အစ္ဆိ သု-ဖြင့် နိလီယိ သု၌ လီဓာတ်၏ သိလေသ=ငြိကပ်ခြင်း၊ ဝါ-ပုန်းအောင်းခြင်း အနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း¹ နိဥပသာရ၏ အနတ္ထက ပဒါလင်္ကာရ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ဓာတွဋ္ဌ၊ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။

† လီ သိလေသေ။ နီထိ၊ ဓာ။ ၂၅၄။

ဝိဂ္ဂဟဉာဉ်ကောက် မှတ်ဖွယ်

နိမိတ္တံ။ ။နိမိနန္တိ ဇာနန္တိ ဧတေနာတိ နိမိတ္တံ။ (ဧတေန ထိုအမြီးလှုပ်ခြင်းစသော အမှတ်အသား အမှုအရာကြိယာဖြင့်၊ ဘိက္ခူ၊ တို့သည်။ မဂ္ဂဋိယာ၊ မျောက်မ၏။ မေထုနာဓိပ္ပာယံ၊ မေထုန်၌ အလိုဆန္ဒကို၊ နိမိနန္တိ ဇာနန္တိ၊ သိကုန်၏။ ဣတိ တံ နိမိတ္တံ။) ကရဏသာဓန။ နိပုဗ္ဗ+မိဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

နီ-အရကား ဓာတွတ္ထဝိသေသကဲ့သို့ဘောဂုဏ်ရ၏။

မိဓာတ်၏အရ-ကား မျောက်မ၏ မေထုန်၌ အလိုဆန္ဒကိုသိသော အာဂန္တု ရဟန်းတို့၏ သညာပညာပြဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ၊ ကရဏတ္ထ-ကား ထို-အားတပ်သော အမြီးလှုပ်ခြင်း စသော အမူအရာ ကြိယာ၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ တ-ပစ္စည်းအရ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အမြီးလှုပ် ခြင်း စသော အမူအရာ ကြိယာရ၏။

မေထုနာဓိပ္ပာယ။ ။မေထုနေ အဓိပ္ပာယော မေထုနာဓိပ္ပာယော။ (တံ။) မေထုန+အဓိပ္ပာယ။

မေထုန-ကား မေထုန်အမှုသည် မုချ။ ယင်း၏အလိုဆန္ဒနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိကစပ်။ မေထုနာဓိပ္ပာယအရ-(မျောက်မ၏)မေထုန်၌ အလိုဆန္ဒရ၏။

မှတ်ချက်။ ။မေထုနေ အဓိပ္ပာယော ဧတိဿာ အတ္ထီတိ မေထုနာ ဓိပ္ပါယာဟု မအူသျှ၌ ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ ယင်းအလို မေထုနာဓိပ္ပာယံ၊ မေထုန်၌ အလိုဆန္ဒရှိသော မျောက်မကို ဟု အနက်ပေး။ မေထုနာဓိပ္ပာယအရ မျောက်မ ရသည်။ ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ။

ဆေပ္ပံ။ ။ဆုပဓာတ်+ပက်ပစ္စည်း။ ဆုဝ်၌ ဥကို ဧ-ပြု၊ ပ-ကို ပသ္ပိကပ်။ နပုလ္လိင်။

† ဆုပ သမ္ဗဿေ၊ ဥဿော။ ဆုပတိ အနေနာတိ ဆေပ္ပံ = နင်္ဂုဋ္ဌံ။ **မောဂ်၊ ၇။ ၁၁၇**။

နင်္ဂုဋ္ဌ။ ။နပုဗ္ဗ+အင်္ဂဓာတ်+ဌပစ္စည်း။ ဂ-၌ အ-ကို ဥပြု။ နပုလ္လိင်၊ † န အင်္ဂတိ ဂစ္ဆတီတိ နင်္ဂုဋ္ဌံ။ အင်္ဂ ဂမနေ ဋ္ဌော။ အဿုး။ **သူစိ**။

☸ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သဟောတ္တဂဟိတော။ ။အတ္ထောပယောဇနေ သဒ္ဒါ၊ ဘိစ္ဆေယျ ဝုဠိယံ ဓနေ-ဟူသော ဓာန်ပါဌ်ကိုထောက်၍ အတ္ထသဒ္ဒါ ဓန (ဥစ္စာ) ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ အတ္ထေန သဟ သဟောတ္တံ၊ သဟောတ္တံ ဂဟိတော သဟောတ္တဂဟိတော ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ အတ္ထ၌ အ-ကို ဩပြု။ ဘဏ္ဍာနှင့်တကွ ဖမ်းအပ်သော-ဟု အနက်ပေး။ ဤသို့ သဒ္ဒယုတ္တိ၊ အတ္ထယုတ္တိရှိသောကြောင့် သဟောတ္တဂဟိတော-ပါဌ်သင့်သည်။

သဟောဍ္ဍဂဟိတော။ ။သဟ+အဍ္ဍ+ဂဟိတ-သုံးပုဒ်ခွဲ။ အဍ္ဍသဒ္ဒါဥစ္စာ ဟောကြံ။ အထက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ရုပ်ပြီးသောကြောင့် သဟောဍ္ဍဂဟိ တော သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ပါရာဂုံသစ်၊ ၂။ ၄၅၈-၌ အစ္စောတွနိတ္ထိယံ ဘာဂေ ဓနေသူ့ ဝါစ္စလိဂိကောဟူသော ဓာန်ပါဠိကို ကိုး၍ သဟော်ဓုဂဟိတော-ပါဠ်သင့်ကြောင်း ဆိုးဖြတ်၏။ အစု သဒ္ဒါ ဓနေဟောမရှိ။ ဓနိ = ဥစ္စာရှင် အနက်ဟောသာ ရှိသည်။ ယခုခေတ် ဓာန်ပါဠိ၌ ဓနိမှ ဝါစ္စလိဂိကောဟု ပါဠိအမှန်ရှိ၏။

† သဟောဓုဂဟိတောတိ သဟာဘဏ္ဍေန ဂဟိတော။ သာရတ္ထ။ ၂။၃၉။

သဟောဍ္ဍဂဟိတော။ ။သဟ+ဩဍ္ဍ+ဂဟိတ-ဟု သုံးပုဒ်ခွဲ။ ဩဍ္ဍပုဒ်ကို ဘဏ္ဍာဟောကြံ။ ဩဍ္ဍ=အဝပုဗ္ဗ+ဍိဓာတ်။ အဝဍ္ဍီယတေ အန္တောဌပီယတေတိ ဩဍ္ဍံဟု ဘဏ္ဍာဟောဝိဂ္ဂဟကြံလျှင် သဟောဍ္ဍဂဟိတော ပါဠ်သင့်သည်။

သဘဏ္ဍဂ္ဂဟိတော။ ။သဟောဓုဂဟိတောတိသဘဏ္ဍဂ္ဂဟိတော၊အယမေဝ ဝါ ပါဌော (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၈) အဖွင့်တွင် အယမေဝ ဝါ ပါဌော ဖြင့် သဘဏ္ဍဂ္ဂဟိတော ဟူသောပါဠ်လည်း ရှိကြောင်းဖွင့်ပြသည်။ ထိုကြောင့် တဘဏ္ဍဂ္ဂဟိတော ပါဠ်လည်း သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိ ၄-မျိုးလုံး သင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

နိမိတ္တမ္ဟိ အကာသိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အကြောင်း, အင်္ဂါဇာတ်, အမှတ်အသား, အမူအရာကြိယာ၏ နိမိတ္တံအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အမှတ်အသား အမူအရာကြိယာ၌တင်လေ၏။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား နိမိတ္တံ ကာရဏေ ဝုတ္တံ၊ အင်္ဂဇာတေ စ လဥ္ဆနေ-ဟူသောဓာန်-(၉၇၉)နှင့်အညီ ဥပစာတည်း။ ပါဠိတော်၌ ကင်္ခမ္ဟိ စာလေသိ၊ ဆေပ္ပမ္ဟိ စာလေသိ။ကင်္ခမ္ဟိ ဩဍ္ဍိ၊ နိမိတ္တမ္ဟိ အကာသိ။ (ဝိ၊ ၁။ ၂၅)ဟု ဆိုရာ ကင်္ခမ္ဟိ စာလေသိ=ခါးလှုပ်ခြင်း။ ဆေပ္ပမ္ဟိ စာလေသိ=အမြီးလှုပ်ခြင်း။ ကင်္ခမ္ဟိ-ဩဍ္ဍိ=ခါးကိုရှေးရှုထားခြင်းမှကြွင်းသော မျောက်မ၏ မေထုန်ဆန္ဒပြ အမူအရာမှန်သမျှကို နိမိတ္တအရ ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း၊ ဂေါဗလီဗဒ္ဒနည်း။ ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

နည်းထင်ပုံ။ ။ပြယုဂ်ကား နိမိတ္တမ္ဟိ-တည်း။ ဤနိမိတ္တမ္ဟိဟူသောနည်းသည် ကင်္ခမ္ဟိစသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ခါးလှုပ်ခြင်း အမြီးလှုပ်ခြင်း ခါးကို ရှေးရှုထားခြင်း အမူအရာမှ ကြွင်းသောအမူအရာဟူသမျှကို ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

http://www.dhammadownload.com

ဥပစာတင်ပုံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော မေထုနာဝီပွာယ အမှတ်အသား အားလုံး၏ နိမိတ္တအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ခါးကိုလှုပ်ခြင်း၊ အမြီးကိုလှုပ်ခြင်း ခါးကို ရွေးရှုထားခြင်းအမှတ်အသားမှ ကြွင်းသော အခြားအမှတ်အသားတို့၌ တင်စား၍ အခြားအမှတ်အသားတို့ကိုသာ နိမိတ္တံဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံမှတ်ဖွယ်

သစ္စံ အာဝုသောတိ သဟောဓုဂဟိတော ဝါကျ၌ သစ္စံ အာဝုသော စသော ဝါကျကို သဟောဓုဂဟိတောဇောရောဝိယဖြင့် ဥပမာလင်္ကာရ။ ပစ္စက္ခံ ဒိသွာ စောဒိတဿဖြင့် ဟေတာလင်္ကာရ(၂-မျိုးပေါင်း တဒုဘယာလင်္ကာရ) ယောဇနာကို ပြသည်။

နနု အာဝုသော၊ပါဠိတော်ဝါကျတွင် တထေဝ-ဟူသော နိယတ် ဥပမေယျ ဝါကျအားလျော်စွာ ယထာမနုဿိတ္ထိယာစသော အနိယတ်ဥပမာနဝါကျ ဖြည့်စွက်ဖွင့်ပြသည်။

လေသအစီပွာယ်

အလေသဋ္ဌာနန္တိ လေသာ သဒ္ဒါကား လေသညွှန် လေသောဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ နောက်ပုဒ်ကျေသောပုဒ်တည်း။ လေသ=အမြွက်ထောင်၏ ဟူသည် စကား ကပ်၍ပြောခြင်းမျိုးတည်း။ "ရှင်သုဒိန် ပါရာဇိကကျသည်မှာ လူမိန်းမ၌ မေထုန်မှီဝဲသောကြောင့်ဖြစ်၏။ မိမိ (မျောက်မ၌ မေထုန်မှီဝဲသောရဟန်း) မှာမူကား မျောက်မ၌ မေထုန်မှီဝဲသောကြောင့် ပါရာဇိကမကျနိုင်"ဟု စကား ကပ်၍ပြောခြင်းမျိုးကို လေသ-ဟု ဆိုသည်။

(က) အန္တမသော တိရစ္ဆာနဂတာယပိ-လ-မကာသိ။ (ခ) ဒုဝိဓမွိ သိက္ခာပဒံ-လ-ဝဇ္ဇာ။ (ဂ) တတ္ထ ယထာ-လ-ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇံ။ (ဃ) တတ္ထ လောကဝဇ္ဇေ-လ-ကရောန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (င) အညတြ အဓိမာနာ-လ-ဝုတ္တာ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၃။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရမ္ဘဝါကျ။

ခ-ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် အန္တမသော တိရစ္ဆာနဂတာယပိ ဟူသော အနုပညတ်သည် ဒဠှီကရဏအနုပညတ်တည်းဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဒဠှ

http://www.dhammadownload.com

တရံသိက္ခာပဒံ-ဟူသော ဤအရာ၌ (ဤအနုပညတ်သည် ဒဠှီကရဏအနုပညတ် ဟုဆိုရာ၌) အနုပညတ်ဖြင့် သိက္ခာပုဒ်ကိုမြဲအောင် ပြုခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ လျော့လျော့ (လျော့အောင်) ပြုခြင်းသည်လည်းကောင်း ပသင်္ဂအားဖြင့် (စောဒနာဖွယ်အားဖြင့်)ဆောက်လတ်ရကား ယင်းကို မွဲခြမ်းဝေဖန်၍ ပြခြင်းငှာ ခ-ဝါကျမိန့်။

† ဒဠှတရံ သိက္ခာပဒမကာသီတိ ဣမသ္မိံ အဓိကာရေ အနုပညတ္တိယာ သိက္ခာပဒဿ ဒဠှီကရဏံ သိထိလကရဏဉ္စ ပသင်္ဂတော အာပန္နံ ဝိဘဇိတွာ ဒဿေတုကာမော ဒုဝိဓဥ္စိ သိက္ခာပဒန္တိ အာဒိ မာဟ။

သာရတ္ထ။ ၂၀။ ၃၉။

မှတ်ချက်။ ။ယခုအခါ၌ သိက္ခ ပုဒ်ကို ခွဲပြလိုရကား-ဟု ကျမ်းတက်လျှင် မှားသည်။

ခ-ဝါကျပုစ္ဆာတက်

ဆရာ-ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အန္တမသော-လ-တည်းဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ (အနုသန္ဓေတက်၌ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေကို ဥပနာထားသည်။) အနုပညတ်တိုင်းပင် ဒဠှီကရဏလော။ အနုပညတ်ဘယ်နှစ်မျိုးရှိ၍ အဘယ်အနုပညတ်သည် ဒဠှီ-ကရဏ၊ အဘယ်အနုပညတ်သည် သိထိလ ကရဏ ဖြစ်ပါသနည်း—ကြောင့် ဒုဝိဓဥ္စ စသောပါဠိကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။သိက္ခာပုဒ် ဘယ်နှစ်ပါးရှိပါသနည်း-ဟု ခ-ဝါကျမျှကို ရွတ်ကလျှင် မှားသည်။

ခ-ဝါကျ ဒုဝိဓဥ္စ-လ-ကရောန္တီ ဥပ္ပန္နံတိ (နောက်ဆုံးဝါကျ) တိုင်အောင် သော ဝါကျကား ဝိတ္ထရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျကား (သိက္ခာပဒအကျယ်ကို ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျတွင် ပထမဝါကျကား ပက္ခ။ ဒုတိယဝါကျကား ပက္ခန္တရ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

အဖြေရှောင်ပုစ္ဆာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် လောကဝဇ္ဇသိက္ခာပုဒ် ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇသိက္ခာပုဒ်၏ သရုပ်အကျယ်ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုတွင် လောကဝဇ္ဇသိက္ခာပုဒ်၌ အနုပညတ်ဖြစ်လတ်သော် သိထိလကရဏအနုပညတ် ဖြစ်ပါသလော။ (ဂါငါတာ

http://www.dhammadownload.com

ကာရောန္တိ ဟူသော အဖြေကိုရှောင်။) လောကဝဇ္ဇသိက္ခာပုဒ်၌ အနုပညတ်ဖြစ်လတ်သော် အဘယ်သို့သော အနုပညတ်ဖြစ်ပါသနည်း။ (ကတ္ထ အနုပညတ္တိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ကီဒိသာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ)-ကြောင့် ဃ ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။မအူသျှ-၌ အနုပညတ်အထူးကိုပြလို၍ တတ္ထလောကဝဇ္ဇေ ရသည်မိန့်ဟု ကျမ်းတက်သည်။ ယင်းအလို ဃ-ဝါကျကို ဝိသေသဝါကျဟုမှတ်။

င—ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဃ-ဝါကျဖြင့် လောကဝဇ္ဇ သိက္ခာပုဒ်၌ အနုပညတ် ဖြစ်လျှင် (အနုပညတ်ကို ပညတ်မည်ဆိုလျှင်) ဒဠှီကရဏဖြစ်သောဟု ဆို၏။ ယင်းသို့ဖြစ်လျက် လောကဝဇ္ဇ၌ အညတြ အဓိမာနာ၊ အညတြ သုပိနန္တာ ဟူသော သိထိလကရဏ ဤအနုပညတ်ကို အဘယ့်ကြောင့် ဆိုအပ်ပါသနည်း-ကြောင့်-င ဝါကျမိန့်။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈—ကြည့်။)

ကား-င-ဝါကျဖြင့် ဝီတိက္ကမ မရှိသောကြောင့် အညတြအဓိမာနာ၊အဗ္ဗောဟာရိကကြောင့် အညတြသုပိနန္တာ-ဟူသော အနုပညတ်ကို ဆိုအပ်၏ဟူလို (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂-၌ တမျိုးဖွင့်သေး၏။)

င-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

လောကဝဇ္ဇ။ ။လောကေန သမ္မုတံ ဝဇ္ဇံ လောကဝဇ္ဇံ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၂၅။ (လောကေန၊ လူအပေါင်းသည်။ သမ္မုတံ၊ အပြစ်ရှိသည်ဟု သမုတ်အပ်သော။ ဝဇ္ဇံ၊ အပြစ်တည်း။) မဇ္ဈေလောပီဘာတိယာတပ္ပုရိသ်။ လောကပုဒ်+ဝဇ္ဇပုဒ်။

လောက - ကား လူအပေါင်းဒြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အပြစ်ရှိသည်ဟု သမုတ်အပ်သော အပြစ်နှင့်သာမေ သာချေ အဖြစ်ဖြင့်စပ်။ လောကဝဇ္ဇ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လူအပေါင်းသည် အပြစ်ရှိသည်ဟု သမုတ်အပ်သော အပြစ်ရ၏။

ထိုသို့ပင် ရငြားသော်လည်း လောကဝဇ္ဇ သဒ္ဒါသည် ဥပစာသဒ္ဒါ ဖြစ်သောကြောင့် လူအပေါင်းသည် အပြစ်ရှိသည်ဟု သမုတ်အပ်သော အပြစ်ကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သိက္ခာပဒနှင့် လောကဝဇ္ဇတို့ တုလျက်၊ လိင်္ဂတ်ဖြစ်အောင် ဥပစာကြံရသည်။ မအူသျှ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ဤအလို ဥပစာမရဟုမှတ်။

http://www.dhammadownload.com

လောကေ ပဝတ္တံ ဝဇ္ဇံ ယဿာတိ လောကဝဇ္ဇံ ယဿာ သိက္ခာပဒဿ၊ အား။ လောကေ၊ ၌။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်သော။ ဝဇ္ဇံ — အပြစ်သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ၊ တံ လောကဝဇ္ဇံ။ တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ မဖြေ လောပီ စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ။

လောကဝဇ္ဇ—ကား လောက၌ ဖြစ်သောအပြစ်သည် မုချ။ ယင်း၏ သိက္ခာပုဒ်နှင့် အကြောင်းအကျိုး ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။ ယ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လောက၌ဖြစ်သော အပြစ်ရှိသော သိက္ခာပုဒ်ရ၏။

ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ။ ။ပဏ္ဏတ္တိယာ ဝဇ္ဇံ၊ ပါရာ၊ ယော၊ ၁၂၈။ ပဏ္ဏတ္တိယာ ပဝတ္တံ ဝဇ္ဇံ ယဿာတိ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇံ။ မဒ္ဒသျ။ ဤအလို ဥပစာမရ။ ပါရာ၊ ယော-အလို ဥပစာရသည်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဂါဠ္ဍ။ ။ဂါဟဓာတ်+တပစ္စည်း။ ဂါဟဓာတ်၌ ဟ-ကို ဠ္ဍ-ပြု၊ ဍ္ဎကို ဟဿိုကပ်။

ဒဠ္ဍ။ ။ဒဟဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ဓာတ္တန် ဟ-ကို ဠ္ဍ-ပြု။ ဍ္ဎကိုဟဿိုကပ်။
† ဂါဟိဿ ဌော။ ဂယှတီတိ ဂါဠ္ဍ။ ဒဟိဿ ဌော။ ဒဟတီတိ ဒဠ္ဍ။
မောဂ်၊ ၇။ ၂၂၃။

ပိဓဟတိ။ ။အပိပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ်+အ ပစ္စည်း+တိ-ဝိဘတ်။ဓာဓာ-ဟု ဒွေဘော်ပြု။ အဗ္ဘာသ၌ အာ—ကို အ-ရဿပြု၊ ဒုတိယ စတုတ္ထာန် တတိယ ပဌမာဖြင့် ဓ ကို ဒ-ပြု၊ ဝေသုဝုန်ဖြင့် အပိ-၌ အ-ကိုချေ။ ကွစိဓာတု သုတ်ဖြင့် ဓာ-၌ ဓ-ကို ဟ-ပြု။ အာ—ကို အ-ရဿပြု။ ခွင်းချေကပ်။ ပိဒဟတိ ပြီး၏။ ရူ၊ နှာ။ ၁၀၆။

ပိဓဟန္တိ။ ။အပိ+ပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ်+အန္တပစ္စည်း။ ဤပစ္စည်း။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ငါ-ဝါကျ၌ ဝီတိက္ကမာ ဘာဝါ-ဖြင့် အညတြ အဓိမာနာ အနုပညတ္တိ၏ သိထိလကရဏ အနုပညတ်ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ငါ-ဝါကျ၌ အဗ္ဗောဟာရိကတ္တာ-ဖြင့် အညတြ သုပိနန္တာ အနုပညတ်၏ သိထိလကရဏ အနုပညတ်ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

---

http://www.dhammadownload.com

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

အဗ္ဗောဟာရိ ကတ္တာဝါ၊ အဗ္ဗောဟာရိကာတ္တာစ။ ။ဝါ သဒ္ဒေါ စေတ္ထ သမုစ္စယတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဗ္ဗောဟာရိကတ္တာ စာတိ ဝါ ပါဌော။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၉) နှင့် အညီ ဝါသဒ္ဒါ သမုစ္စည်းအနက်ရှိသည်ဟု ဖွင့်သဖြင့် အဗ္ဗော ဟာရိကတ္တာ ဝါ-ဟား မူလပါဌ်၊ အဗ္ဗောဟာရိကတ္တာ စ-ဟု ပါဌ်တမျိုးရှိသေး သည်ဟု ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယင်း စ-သဒ္ဒါကလည်း ဝါသဒ္ဒါကဲ့သို့ ပင် သမုစ္စည်းအနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း ၂-ပါဌ်သင့်။

ပစ္ဆိန္နမာနာ။ ပစ္ဆိဇ္ဇမာနာ။ ။ပ+ဆိဒိ+အ+မာန။ ရှခေါဒိကိုဏ်း ဆိုလျှင် ပစ္ဆိန္နမာနာဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ပ+ဆိဒိ+ယ+မာန။ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းလျှင် ပစ္ဆိဇ္ဇ မာနာဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ဤ ၂-မျိုးတွင် ဒိဝါဒိရုပ်ကား ကံကိုမငဲ့၊ ရုဓာဒိ ရုပ်သာကံကိုငဲ့သည်။ ဤဌာ်သောတံဟူသော ကံပုဒ်ရှိသည်ကိုထောက်၍ ကံကို ငဲ့သော ရုဓာဒိရုပ် ပစ္ဆိန္နမာနာ ရှိသောပါဌ်သာ သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

လောကဝဇ္ဇ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော လူအပေါင်းသည် သမုတ် အပ်သော အပြစ်၏ လောကဝဇ္ဇ အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို လောကဝဇ္ဇ ဟုဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ (နာနန္တရိကနည်း။)

ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော ပညတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောအပြစ် ၏ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်၌တင်စား၍ အကျိုးဖြစ် သောသိက္ခာပုဒ်ကို ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ-ဟုဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိက နည်း။)

ပဏ္ဏတ္တိ။ ။ပညတ္တိဟုဆိုလိုလျက် ည-ကို ဏ္ဏ-ပြု၍ပြီးသောကြောင့် ဝဏ္ဏ ဝိကာရနိရုတ္တိနည်း။

အဗ္ဗောဟာရိက။ ။အကျိုးဖြစ်သော ဥပက္ကမကြိယာ သံဝတ္တနိက(လုံ့လ ပြုမှုကြိယာကိုဖြစ်စေတတ်သော စေတနာ)၏ အဗ္ဗောဟာရိက ဟူသောအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ထိနမိဒ္ဓနှိပ်စက်အပ်သော စိတ်၌တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ် သော ထိနမိဒ္ဓနှိပ်စက်အပ်သော စိတ်ကိုလည်း အဗ္ဗောဟာရိကဟုခေါ်သော ကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂-အလိုတည်း။ ဝိမတိအလို ဥပစာမရ၊

http://www.dhammadownload.com

ဝေါဟာရိက။ ။ဝိ+ဟရ+ဏ။ ဝေါဟာရိယတေ ဝေါဟာရော။ (ဘာဝသာဓ်။) ဝေါဟာရောယေဝ ဝေါဟာရိကော။ ဝေါဟာရ+ဏိက။ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဆင့်။

အဗ္ဗောဟာရိက။ ။နတ္ထိ ဝေါဟာရိကော ဧတာယ စေတနာယာတိ အဗ္ဗောဟာရိကာ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ န+ဝေါဟာရိက+တော။

န ဝေါဟာရိက—အရကား အာပတ်၏ အကြောင်းဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၏ မရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်သည်မှုချ။ ယင်း၏ စေတနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏီစပ်။ တေ-အရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော အာပတ်၏ အကြောင်းဟု ခေါ်ဝေါ် ခြင်းမရှိသော စေတနာရ၏။

မဏ္ဍုဋ္ဌိဝတ္ထု အဖွင့် ပြီး၏။

ဝဋ္ဋိပုတ္တက ဝတ္ထု အဖွင့်

(က) ဣဒါနိ ယံ တံ-လံ-သမယေနာတိ အာဒိမာဟ။ (ခ) တတြာပိ အယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ။ (ဂ) ဝေသာလိကာတိ ဝေသာလိဝါသိနော။ (ဃ) ဝဇ္ဇိပုတ္တကာတိ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ ဝေသာလိယံ ကုလာနံ ပုတ္တာ။ (င) သာသနေ-လ-နိဿာယ။ ဌ။ ၁၉၄။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဧဝံ တေန ခေါ ပန သမယေန—လ—မက္ကဋီ အာမိသေန ဥပလာပေတွာတိ အာဒိနာ မက္ကဋိ ဝတ္ထုံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ—လ—သမယေနာတိ အာဒိ မာဟ။ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓိဝါကျဖြည့်စွက်ပုံ။)

ခ-ဝါကျကား က-ဝါကျကိုထောက်လျှင် ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ဂ—ဝါကျကိုထောက်လျှင် ပါဒကဝါကျ။

ခ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က—ဝါကျဖြင့် တေန ခေါ ပန စသောစကား၏ အနုသန္ဓိသမ္ဗန္ဓ၊ သမုဒါယတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ယင်း တေန ခေါ ပန စသော စကား၌ ဤဆိုလတ္တံ့သောအဖွင့်သည် အဘယ်အဖွင့်မျိုးဖြစ်ပါသနည်း။ အနုပုဗ္ဗပဒအဖွင့်မျိုး၊ အပုဗ္ဗပဒအဖွင့်မျိုး ဖြစ်ပါသလော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

ကား ခ-ဝါကျဖြင့် ထို တေန ခေါ ပန စသည်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သော အဖွင့်ကား အနုပုဗ္ဗပဒအဖွင့်မျိုး အပုဗ္ဗပဒအဖွင့်မျိုးမဟုတ် မပေါ်လွင်သော ပုဒ်ကိုဖွင့်ခြင်း (အနုတ္တာန ပဒဝဏ္ဏနာ) မျိုးသာတည်းဟု ငါပြဆို၏ဟူလို။

http://www.dhammadownload.com

ဝေသာလိဝါသိကာတိ ဝေသာလိဝါသိနော စသော ဝါကျတို့ကား အဝယ
ဝတ္တပြ ဝိတ္ထာရ၊ ထို-၍ က-ဝါကျကား အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓ သမုဒါယတ္ထ။
သင်္ခေပ။ ခ-ဝါကျကား ပါဒကဝါကျ။

ဃ—ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ဂ—ဝါကျကား ပက္ခ။

င—ဝါကျကျမ်းထက်

ဆရာ၊ ဥပါလိထေရ်သည် ပါဠိ၌ တေန ခေါ ပန သမယေန စသည်ဖြင့်
ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့သည်-လ-မေထုန်မှီဝဲကြကုန်၏ဟု သာသနာ၌ ဝဇ္ဇီတိုင်းသား
တို့ကိုမှီ၍ ဘေးရန်(ဥပဒ္ဒဝေါ)ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ဆိုတော်မူ၏။ ဤဘေးရန်
မျိုးသည်သာ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်သလော၊ အဘယ်ဘေးရန်မျိုးသည်
လည်း ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်ပါသနည်း-ကြောင့်-င—ဝါကျမိန့်။

ကား-င-ဝါကျဖြင့် သာသနာတော်၌ ဘေးရန် (ဥပဒ္ဒဝ)ဟူသမျှသည်
ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ငါပြဆို၏ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤပါဠိတော်၌ စေဒနာဖွယ်ကို ဖြေကြားသောကြောင့်
ယင်း င-ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ-ဟု ကြံသည်။

င-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

တထာဟိ-လ-ပဋိသေဝိ† သူတိကား ပါရာ၊ ယော အလို ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။
မိမိအလိုမူ ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ၊ ဝါ-သင်္ခေပ။

† တထာဟီတိ ဒဋ္ဌိကရဏံ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၁၆။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

သာသန။ ။သာသတိ ဧတေန တွောတိ ဝါ သာသနံ။ နီတိ၊ ဓာ။
၁၈၆။ (ဧတေန၊ ဤပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မ၊ ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မ၊ ပဋိဝေဓသဒ္ဓမ္မဖြင့်။ တွေ၊
၌း ဘဂဝါ သတ္တေ သာသတိ၊ ဣတိ သာသနံ။) ကရဏသာဓန၊ ဝါ-
အဓိကရဏသာဓန။ သာသဓာတ်+ယုပစ္စည်း။

သာသဓာတ်—အရကား မြတ်စွာဘုရား၏ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယ
ပရောပရိယတ္တဉာဏ်, ဒေသနာဉာဏ်စသည်တို့သည် မုချ။ ကရဏတ္ထ၊ ဝါ—
အဓိကရဏတ္ထ-အရကား ထို-အားတပ်သော ပရိယတ္တိ ပဋိပတ္တိ ပဋိဝေဓ
သဒ္ဓမ္မတို့၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။
ယုပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ယင်းသာသနာ သုံးပါး၏။

ထိုသို့ပင်ရဖြားသော်လည်း ဤ၌ သာသန သဒ္ဒါသည် ဌာန်ျူပစာသဒ္ဒါ
ဖြစ်သောကြောင့် ပရိယတ္တိ ပဋိပတ္တိ ပဋိဝေဓ ဟူသော ဌာနီ သာသနာ၏

F46A
46A

http://www.dhammadownload.com

တည်ရာ ရဟန်းအပေါင်း ဟူသော ဌာနသာသနာသည်သာ ပဓာနအားဖြင့်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သာသနေ အဗ္ဗုဒမုပ္ပန္နံ ဟုဆိုရာ ဌာန သာသနာ (ပုဂ္ဂိုလ်သာသနာ) မှသာ ဘေးရန်ဖြစ်နိုင်သည်။ ဌာနီသာသနာ၌ကား မဖြစ်နိုင်။ ထိုကြောင့် အဗ္ဗုဒမုပ္ပန္နံ ဟူသော သဒ္ဒန္တရိုက်ကို ထောက်၍ ဥပစာကြံရသည်။ ဥပစာဖြစ်လာသည်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဝေသာလိဝါသိနော။ ။ဝေသာလီသဒ္ဒူပပဒ+ဝသ+ဏီ။ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း။ ဤကာရန္တ ပုလ္လိင်။ (ဒဏ္ဍီနှင့်တူပြီ။)

† ဝေသာလိယံ ဝသန္တိ သီလေနာတိ ဝေသာလိဝါသီ။

ရဋ္ဌ။ ။ရန္ဓဓာတ်+ဌပစ္စည်း။ တနည်း၊ ရဋ္ဌဓာတ်+အပစ္စည်း။

† ရဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထ နာဂရာဒယောတိ ရဋ္ဌံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၈၉။ သူစိ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ဝေသာလိဝါသိနော-ဖြင့် ဝေသာလိကာပုဒ်ကို ဝေသာလီဧတေသံ သန္တီတိ ဝေသာလိကာဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမပြုရ။ ဝေသာလီနိဝါသော ဧတေသန္တိ ဝေသာလိကာဟု နိဝါသတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဣကပစ္စည်းသည် အဿတ္ထိ တဒ္ဓိတ်၌ မသက်၊ နိဝါသတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပစ္စယဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။ဝေသာလိယံ ဝသန္တီတိ ဝေသာလိကာဟုလည်း ဝိဂ္ဂဟပြုနိုင်သည်။ အထက်ပါ ဝိဂ္ဂဟနှင့် အတူတူပင်။

ညသ်ကောက်

ဝေသာလီ-လ-ဝေသာလိကာ။ (ဧတေသံ၊ ဝဇ္ဇီပုတ္တကာနံ၊ တို့အား။ ဝေသာလီ၊ ဝေသာလီဟူသော။ နိဝါသော၊ နေရာသည်။ အတ္ထိ ဣတိ တေ ဝေသာလိကာ။ နိဝါသတဒ္ဓိတ်။-ဝေသာလီပုဒ်+ဣကပစ္စည်း။ စ

ဝေသာလီ-အရကား ဝေသာလီပြည် ဒြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ ဒြပ်နှင့် ဌာနဋ္ဌာနီစပ်။ ဣကပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဝေသာလီပြည်၌ နေကြကုန်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ ဒြပ်ရ၏။ (ဝိသေသန ဆက်ကောက်။)

ဝေသာလိကာ။ ။ဝေသာလီပြည်၌ နေကုန်သော။

http://www.dhammadownload.com

အာဘော်ကြံပုံ

† ဝဇ္ဇီသု ဇနပဒေ ဝသန္တာ ဝဇ္ဇီနော၊ ဝဇ္ဇီနံ ပုတ္တကာ ဝဇ္ဇီပုတ္တ ကာတိ အာဟ ဝဇ္ဇီရဋ္ဌေ လ-ပုတ္တာတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၃။

ယင်းဋီကာ၌ ဝဇ္ဇီသုဝသန္တာ ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဝဇ္ဇီရဋ္ဌေ-ကို ဖွင့်ပြရာ ပါဠိတော်၌ ဝဇ္ဇီပုဒ်ကို ဝသန္တိ တဒ္ဓိတ်၊ ဝါ- ဝသန္တပုဒ် ကျေသောသမာသ် ပြုဟု လည်းကောင်း၊ (တနည်း) ဝဇ္ဇီအရ ဌာန ဖြစ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းကိုမယူရ၊ ဥပစာအားဖြင့် တန္နိဝါသီပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ကိုလည်းကောင်း ပြသည်။

ကုလာ နံ-ဖြင့် ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ကို၊ ပုတ္တာဖြင့် ပုတ္တကာ၌ ကပစ္စည်း အနက်မဲ့ အဖြစ်ကို ပြသည်ဟု အကြမ်းဖျဉ်း အာဘော်ကို မှတ်၍ အောက်ပါအတိုင်း အာဘော် ဖော်ရမည်။

ဃ-ဝါကျ၌ ဝဇ္ဇီရဋ္ဌေ-လ ပုတ္တာဖြင့် ဝဇ္ဇီနောပုဒ်ကို ဝဇ္ဇီသု ဝသန္တိတိ ဝဇ္ဇီနောဟု ဝသန္တိတဒ္ဓိတ်၊ ဝါ-ဝသန္တကျေသော သတ္တမီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] ဏ-ပစ္စည်း၏ ဝသန္တိတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဝဇ္ဇီအရ ဝဇ္ဇီတိုင်း၌ နေသူတို့ကို ယူရမည် ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ (တနည်း) ဝဇ္ဇီအရ-ဝဇ္ဇီတိုင်းဟူသော ဌာနကို မယူရ၊ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားဟူသော ဌာနီကို ဌာနူပစာအားဖြင့် ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ပုတ္တကာ၌ ကပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ ပုတ္တာ ဧဝ ပုတ္တကာဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၆]၊ ဝဇ္ဇီနောဧဝ ပုတ္တကာ ဝဇ္ဇီပုတ္တကာဟု ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထ မပြုရ။ ဝဇ္ဇီနံ ပုတ္တကာ ဝဇ္ဇီပုတ္တကာဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၇] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ဝါ-အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ
၄။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၅။ ပစ္စယတ္ထ။ ၆။ အဘိဓာနတ္ထ။
၇။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ဝဇ္ဇိပုတ္တကာ။ ။ဝဇ္ဇီတိုင်း၌ နေကုန်သော သူတို့၏၊ ဝါ-ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့၏ သားတို့သည်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဥဒ္ဒေဝါ။ ဥပ္ပဒ္ဒဝေါ။ ။ဥပပုဗ္ဗ+ဒုဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ ဥ-ကိုဥြ ဝုဒ္ဓိပြု။ ဩကို အဝ-ပြု။ ဝအ-သို့ကပ်။ ဥပ-ဥပသာရနောက်၌ ဒ-ဒွေဘော်လာ၊ ဒ-ဒသို့ကပ်၍ ပြီးသောကြောင့် ဥပဒ္ဒဝေါ ပါဌ်သင့်၏။

http://www.dhammadownload.com

† ဥပဂန္တွာ ဒုန္နေတီတိ ဥပဒ္ဒဝေါ။ဒု-ပရိတာပေ။အ။ဒု-ဟိံသာယံ-ဝါ-ဥပဂန္တွာ ဒဝတိ ပီဠေတီတိ ဝါ ဥပဒ္ဒဝေါ။ သူစိ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဝဇ္ဇီပုတ္တကာ။ ။ဌာနဖြစ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်း၏ ဝဇ္ဇီဟူသော အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ကို ဝဇ္ဇီ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

ဝဇ္ဇီပုတ္တကေနိဿာယ။ ။ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတည်း ဟူသောဌာနီဖြင့် ဝဇ္ဇီတိုင်းတည်းဟူသော ဌာနကိုမှတ်၍ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတည်း ဟူသော အများကို ဆိုသဖြင့် ဝေသာလီပြည်သား ဥဒါယိ, ထုလ္လနန္ဒာ စသော အနည်းကိုလည်း ယူသောကြောင့် ယေဘုယျနည်း။

အနက်ယောဇနာ

ဥဒ္ဓမ္မံ။ ။ဓမ္မမဟုတ်သည်ကို။ (န ဓမ္မော ဥဒ္ဓမ္မော ဟုတွဲ။ ဥသဒ္ဒါပဋိသေဓ အနက်ဟော။)

ဥဒ္ဓမ္မံ။ ။ဓမ္မမှကင်းသည်ကို။ (ဓမ္မတော အပဂတော ဥဒ္ဓမ္မောဟုတွဲ။ ဥ-သဒ္ဒါ အပဂတအနက်ဟော။)

ဥဒ္ဓမ္မံ။ ။ဓမ္မ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို (ဓမ္မဿ ပဋိပက္ခော ဥဒ္ဓမ္မော ဟုတွဲ။ ဥသဒ္ဒါကား ပဋိပက္ခ အနက်ဟော။)

မှတ်ချက်။ ။ဥဗ္ဗိနယံကိုလည်း နည်းတူ ၃-နက်ပေး။

(က) ဉာတိဗျသနေနာတိ-လ-သဗ္ဗမေတံ ကေတ္တံ။ (ခ) ဉာတီနံ ဗျသနံ ဉာတိဗျသနံ။ (ဂ)တေန ဉာတိဗျသနေန။ (ဃ) ရာဇဒဏ္ဍ -လ-အတ္ထော။ (င) သေ နယော ဒုတိယပဒေပိ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။

ဝါကျစွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပကတိရှု။ ထို-၍။ က-ဝါကျကား ပကာ။

မှတ်ချက်။ ။က—ဝါကျဖြင့် ဗျသနကို ဖွင့်၍ ခ-ဝါကျဖြင့် ဉာတိနှင့် ဗျသနံသမာသ်တွဲပုံကို ဖွင့်ပြသည်။

ဂ-ဝါကျကား ဒန္တသောနေ, ဝါကျာဝဓိကန္တ, ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ဒန္တစ္ဆေဒနှ, ပဒါဝဓိကန္တ-အာရဒ္ဓ။ (ဤကျမ်းနှာ-၁၁-ကြည့်။)

ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

င-ဝါကျကား အတိဒေသ၊ ဝါ-ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဗျသန॥ ॥ဗျသီယတေ ဝိဒ္ဓံသီယတေ ဝိနာသီယတေ ဗျသနံ॥ ပျက်ဆီးခြင်းကြိယာရ၏॥

ဉာတိဗျသန॥ ॥ဉာတီနံ ဗျသနံ ဉာတိဗျသနံ॥ (ဉာတီနံ၊ ဆွေမျိုးတို့၏॥ ဗျသနံ၊ (ရာဇဒဏ္ဍ စသည်ကြောင့်) ပျက်စီးခြင်း॥) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်॥ ဉာတိ+ဗျသန॥

ဉာတိ–အရကား ဆွေမျိုးတို့ဒြပ်သည်မုချ॥ ယင်း၏ ပျက်စီးခြင်းနှင့် ဘာဝအဘာဝ၊ ဂုဏေ ဂုဏ်စပ်॥ ဉာတိဗျသန-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သောရာဇဒဏ္ဍစသည်ကြောင့် ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်းရ၏॥

ဉာတိ॥ ॥ဉာယတိ ဇနိယတိ (သိအပ်၏) တိ ဉာတိ॥ သူစိ॥ (ကမ္မသာဓ်॥) အယံအဇ္ဈတ္တိကောတိ ဇာနန္တိ ဉာယန္တိ ဝါတိ ဉာတိ॥ (သာရတ္ထ၊ ၂॥ ၃॥) ကတ္တုသာဓ်॥ (ဉာဓာတ်+တိ ပစ္စည်း॥ ပုလ္လိင်॥)

ဗျာဓိ॥ ॥ဝိဓ ဝိဇ္ဈနေ၊ ဝိဇ္ဈတီတိ ဗျာဓိ॥ ဣ॥ အ–ကာရဝဏ္ဏာဂမော॥ ဗာဓ ဝိဗာဓယံ ဝါ॥ သူစိ॥

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ အသနိ-လ-ဝိနာသော-ဖြင့် အသနိစသည်တို့ကား တူသောအနက်ရှိ၏॥ တနည်း॥ ယင်း အသနိစသည်တို့ကား ဝေဝုစ်စကားလှယ် ပရိယာယ်တို့တည်းဟု သိစေသည်॥ (နာမလိင်္ဂတ္ထ॥ တနည်း-အဘိဓေယျတ္ထ॥)

ခ–ဝါကျဖြင့် ဉာတိဗျသနံကို ဉာတီနံ ဗျသနံ ဉာတိဗျသနံဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ (ယင်း ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ကိုထောက်၍) ဗျသန် ပုဒ်ကို ဗျသီယတေ ဗျသနံဟု ဘာဝသာဓနေဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ယု ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်॥

၁॥ အဘိဓာနတ္ထ॥ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ॥ ၂॥ အဘိဓာနတ္ထ॥
၃॥ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ॥

ဂ–ဝါကျ၌ ဉာတီနံ ဗျသနံ- ဉာတိဗျသနံဟု ပဌမန္တအားဖြင့် ငါဖွင့်ဆိုသော်လည်း ပါဠိတော်၌ ဉာတိဗျသနေနဟု တတိယန္တနှင့် ရှိသတည်းဟု သိစေသည်॥ (ဘာဝတ္ထ॥)

ဃ–ဝါကျဖြင့် ဉာတိဝိနာသ=ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်းဟူသည် မင်း၏ဓနဒဏ်, ဝဓဒဏ် ဟူသောအကြောင်း ဗျာဓိအကြောင်း မရဏအကြောင်း

http://www.dhammadownload.com

ဝိပ္ပဝါသအကြောင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သတည်း ဟူသောအနက်ပွာယ်ကို လည်းကောင်း၊ ဗျသနသဒ္ဒါ ဝိနာသအနက်ကိုဟောသည်-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ၊ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

င-ဝါကျဖြင့် ဘောဂါနံ ဗျသနံ ဘောဂဗျသနံ၊ တေန ဘောဂဗျသနေန။ ရာဇ-လ-ဘောဂဝိနာသေနဟူသော ဘောဂဗျသနသဒ္ဒါ၏ သဒ္ဒတ္ထ၊ အဓိပ္ပာယတ္ထတို့ကို ညွှန်ပြဖွင့်ဆိုပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

(က) တတိယာပဒေ ပန-လ-ရောဂဗျသနံ။ (ခ) သောဟိ အာရောဂျ-လ-ဗျသနံ။ (ဂ) ရောဂေါဝ ဗျသနံ ရောဂဗျသနံ။ (ဃ) တေန ရောဂဗျသနေန။ (င) ဖုဋ္ဌာတိ အဓိပ္ပာယော။ (စ) အဘိဘူတာ။ (ဆ) သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။

ဝါကျစပ်နှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။

ဃ-ဝါကျကား တေန ညာတိဗျသနေန ဝါကျနှင့်တူ၏။

င-စ-ဆ-ဝါကျကား ပကတ္ထနရ။ ထို-၍ က-ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပကတ္ထ။

စ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ထို-၍ င-ဝါကျကား ဖာသ္ဘ။

ဆ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို-၍ င-စ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှိကော်က်

အရောဂ။ ။နတ္ထိ ရောဂေါ ဧတဿာတိ အရောဂေါ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ န+ရောဂ+ဧတ။

န ရောဂ—အရကား ရောဂါမရှိခြင်း အဘာဝ ဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီစပ်၊ ဧတ-အရကား ရောဂါမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။

အာရောဂျ။ ။အရောဂဿ ဘာဝေါ အာရောဂျံ ဘာဝတဒ္ဓိတ်။ အာရောဂ+ဏျ။

အရောဂ—အရကား အနာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မုချ။ ယင်း၏ ရောဂါမရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏီ ဂုဏ်စပ်။ ဏျအရကား ရောဂါ၏ မရှိခြင်း အဘာဝ ဘောဂုဏ်ရ၏။

အာရောဂျ။ ။အနာမရှိသည်အဖြစ်၊ အနာမရှိခြင်း၊ ကျန်းမာခြင်း။

http://www.dhammadownload.com

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ အာရောဂျ ဝိနာသကော ရောဂါ ဝေ–ဖြင့် ဗျသနံ ပုဒ်ကို အာရောဂျံ ဗျသတိ ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တနည်း–ဗျသန သဒ္ဒါ၏ ဝိနာသက အနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ရောဂေါ ဧဝ ဗျသနံ ရောဂဗျသနံဟု ဝိသေသန ပရနိပါတ အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁၊ အဘိဓာနဋီ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋီ။ ၃။ တနည်း။ နာမလိင်္ဂဋီ။ ၄။ အဘိဓာနဋီ၊ သမာသလိင်္ဂဋီ။

ဉာဏ်ကောက်

ရောဂေါ ဧဝ ဗျသနံ ရောဂဗျသနံ၊ (ရောဂေါ ဧဝ၊ ရောဂါသည် သာလျှင်။ ဗျသနံ၊ အာရောဂျကို ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဝါ–ဗျသနံ ဧဝ၊ အာရောဂျကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော။ ရောဂေါ၊ အနာရောဂါ။ ရောဂပုဒ်+ဗျသန ပုဒ်။

ဗျသန–ကား အာရောဂျကို ဖျက်ဆီးခြင်း ဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အနာရောဂါနှင့် ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။ ရောဂဗျသန–ကား အာရောဂျကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ရောဂါဝေဒနာရ၏။

ရောဂဗျသနေန။ ။အနာမရှိသည်၏အဖြစ်–အနာမရှိခြင်း–ကျန်းမာခြင်း အာရောဂျ–ကိုဖျက်ဆီးတတ်သော ရောဂါဝေဒနာသည်။ (ဖုဋ္ဌာ၌စပ်။)

ခ–ဝါကျ၌ ဗျသတိ–ဖြင့် ဗျသနံပုဒ်ကို ဗျသတီတိ ဗျသနံ ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည် – ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋီ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋီ၊

ခ–ဝါကျ၌ ဝိက္ခိပတိ–ဖြင့် ဗျသတိ–၌ အသဓာတ်သည် ပစ်ပယ်ခြင်း ဒိပန အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

† ၊ အသ ဘူ ဘူဂတျာဒါန ဒိတ္တိ ခေပေ။ ခိပ ဘူ အဗျတ္တသဒ္ဒေ ဘူဒိသွာ နေဘဒနေ။ ဓာတွတ္ထ။

ခ–ဝါကျ၌ ဝိနာသေတိ–ဖြင့် အာရောဂျံ ဗျသတိဟူသည် အနာမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ–အရောဂျဘောဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဝိနာသေတိ။ ။ဝိ + ပုဗ္ဗ + နသဓာတ် + ကာရိုက်ဏေပစ္စည်း + တိဝိဘတ်။ ပျက်စီးစေ၏။ ဝါ-ဖျက်ဆီး၏-ဟု အနက်ပေး။

† နသ အဒဿနေ။ နဿနမ္မံ နဿတိ-လ-ကာရိတေ နာသေတိ၊ နာသယတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၄၀။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ရောဂေါ ဝေ ဗျသနံ ရောဂဗျသနံဟု ဝိဂ္ဂဟသန ပရနိပါတ ကမ္မဓာရယ်ကို ပြသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ အာဘော် ဖော်လေ။ က-ဝါကျ၌ ဆိုခဲ့ပြီ။)

ဃ-ဝါကျ၌ အာဘော်ကား ဉာတိဗျသနေနနှင့် တူပြီ။

င-ဝါကျ၌ အဓိပ္ပန္နာဖြင့် ဖုဋ္ဌာ=(ဗျသန တရားနှင့် တွေ့ထိအပ်ကုန်၏။) ဟူသည် ယင်းဗျသနတရားတို့သည် လွှမ်းမိုးအပ်ကုန်၏။ ယင်းဗျသန တရား တို့၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံနေရသည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဖုသ သမ္ဗဿော (နီတိ၊ ဓာတု၊ ၁၇၉)' ဟု ရှိ၏။ ဖုသ ဓာတ်သည် တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် အဓိပ္ပန္န အနက်ကို ဟောနိုင် ကြောင်း ဓာတွတ္ထပသင်္ဂ (ဓာတ်နက်ချင်း လျဉ်းပါးမှု) မရှိသောကြောင့် ဒုတိယဓာတွတ္ထ အာဘော်ဟု မဆိုပဲ ဘာဝတ္ထဟု ဆိုသည်။

စ-ဝါကျဖြင့် အဓိပ္ပန္နာ၌ အဓိဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထ ဝိသေသက၏ အဖြစ် ကိုလည်းကောင်း¹၊ ပဒဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကိုမဟော၊ အဘိဘဝနအနက် ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ န္န သဒ္ဒါ၏ တပ္ပစ္စည်း၏ ကာရိယ၏ အဖြစ် ကို လည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂၊ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယပဒ၊

ဆ-ဝါကျဖြင့် အဘိဘူတ = လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်ကုန်၏ ဟူသည် (ဗျသန တရားနှင့်) ပြည့်စုံကုန်သတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ အဘိဘူတာတိပဒဿ၊ ၏။ အတ္ထော၊ အဓိပ္ပာယ်နက်တည်း။

* သံဝဏ္ဏနာ၊ အတ္ထောပမှု၊ သဒ္ဒါ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ါစကသည်၊ မှချသမ္ဘန်ခံမြဲ။ (ဘုရားကြီး။)

(က) န မယံ ဘန္တေ-လ-ဗုဒ္ဓံ ဂရဟာမ။ (ခ) န ဗုဒ္ဓဿ ဒေါသံ ဒေမ။ (ဂ) န ဓမ္မဂရဟိနော၊ န သံဃဂရဟိနော။ (ဃ) အတ္တဂရဟိနော မယန္တိ-လ-ဂရဟာမ။ (င) အတ္တနော ဒေါသံ ဒေမ။ ဌ။ ၁၉၄။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျကား အဓိပ္ပာယတ္ထအကျယ်ကို ပြသည်။ န ဗုဒ္ဓဿ ဒေါသံ ဒေမာတိ အတ္ထော- ဟု ရေးသည်နှင့် အတူပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခ-ဝါကျကို ဝိတ္ထာရ ဟု ဆိုသည်။

ဂ-ဝါကျ ပက္ခရန္တ။ ထို-၍ က-ဝါကျ ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က, ခ-ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

င-ဝါကျကား (ခ-ဝါကျနှင့် အလားတူ) ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဘန္တေအာနန္ဒ ဟူသောအာလုပ်ပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ ယောဇနာရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁], န နိပါတ်ပုဒ်ကို ဗုဒ္ဓဂရဟိနောပုဒ်၌ စပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂], ဂရဟိနောပုဒ်ကို ဂရဟန္တီတိ ဂရဟိနောဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၃], ဏီ-ပစ္စည်း၏ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄], ဗုဒ္ဓနှင့် ဂရဟိနောကို ဗုဒ္ဓံ ဂရဟိနော ဗုဒ္ဓဂရဟိနော ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ။ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၄။ ဒုတိယာဝစ္စယတ္ထ။
၅။ အဘိဓေယျတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် ဘုရားကိုမကဲ့ရဲ့ကုန်ဟူသည် ဘုရားအားအပြစ်မပေးပါကုန်၊ ဝါ-ဘုရားကို အပြစ် မတင်ပါကုန် ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

န ဗုဒ္ဓဂရဟိနော။ ။ဘုရားကိုမကဲ့ရဲ့ပါကုန်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဘုရားအားအပြစ်မပေးပါကုန်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။) ဘုရားကိုအပြစ်မတင်ပါကုန်။ (ဝေါဟာရတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဃ-င-ဝါကျတို့၌ အာဘောဂ်သံဝဏ္ဏနာကား က-ခ-ဝါကျနှင့် တူပြီ။

(က) အလင်္ကာရတိ နိဿိရိကာ။ (ခ) အပ္ပပုညာတိ ပရိတ္တပုညာ။ (ဂ) ဝိပဿကာ-လ-ဝေါသံ ဝိပဿကာ။ (ဃ) တတော-လ-ဝိပဿမာနာတိအတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ နိဿိရိကာ-ဖြင့် အလက္ခိကာ၌ အ-သဒ္ဒါ၏ အဘာဝအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ လက္ခီသဒ္ဒါ၏ ကျက်သရေဟော သိရီသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလှယ် ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တနည်း- လက္ခီသဒ္ဒါ၏ ကျက်သရေအနက်ကို ဟောသည်-ကိုသည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ၊ ၃။ တနည်း-နာမလိင်္ဂတ္ထ။

† သမ္ပတ္တိ သမ္ပဒါ လက္ခီ၊ သိရီ ဝိပတ္တိ အာပဒါ။ ဓာန်။ ၈၂။

ခ–ဝါကျ၌ ပရိတ္တပုညာ-ဖြင့် အပ္ပသဒ္ဒါသည် အနည်းငယ်ဟော ပရိတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း။ တနည်း-အပ္ပသဒ္ဒါ အပ္ပာဗာဓံ စသည်၌ကဲ့သို့ အဘာဝအနက်ကိုမဟော၊ အနည်းဟူသော အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။ တနည်း-နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

† ပရိတ္တံ သုခုမံ ခုဒ္ဒံ၊ ထောကမပ္ပံ ကိသံ တနု။ ဓာန်။ ၇၀၄။

ဂ–ဝါကျ၌ တေသံ ဝိပဿကာ-ဖြင့် ကုသလာနံဓမ္မာနံပုဒ်ကို ဝိပဿကာ၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။)

ဃ–ဝါကျ၌ ယေ-လ-ကုသလာ ဓမ္မာ-ဖြင့် ကုသလာနံ ဓမ္မာနံအရ အာလောက အာကာသ ကြဉ်သော ကသိုဏ်း ၃၈-ပါးကို အာရုံပြုသော ဥပစာရစျာန်နှင့်တကွ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်တို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† ပါဠိယံ အနာဂတတ္တာ အာလောကာကာသကသိဏဒွယံ ဌပေတွာ အဝသေသာနိ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃။

င–ဝါကျ၌ တေဝ ဓမ္မေ-ဖြင့် ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် ဘမ္ဗဒါနတ္ထ သာမျတ္ထတို့ကို မဟော၊ ကမ္မတ္ထကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

စ–ဝါကျ၌ ဝိပဿမာနာ-ဖြင့် ဝိပဿကာပုဒ်ကို ဝိပဿန္တီတိ ဝိပဿကာ ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏွုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

(က) ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တန္တိ-လ-အပရရတ္တံ။ (ခ) ပဌမယာမဥ္စ ပစ္ဆိမယာမဥ္စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ဗောဓိပက္ခိကာနန္တိ-လ- ဘာဝါနံ။ (ဃ) အရဟတ္တမဂ္ဂ-လ-ဥပကာရာနန္တိ အတ္ထော။ဋ္ဌ။ ၁၉၄။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းဘက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ခ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ညဉ့်၏ရှေ့အဖို့သည် ပုဗ္ဗရတ္တ၊ ညဉ့်၏ နောက်အဖို့သည် အပရရတ္တဟု ဆို၏။ ညဉ့်ကို ရှေ့ပိုင်း၊ နောက်ပိုင်း ခွဲ၍ ရှေ့ပိုင်းကို ပုဗ္ဗရတ္တ၊ နောက်ပိုင်းကို အပရရတ္တဟု ဆိုလိုပါသလော။ (ဣတိ ဝုတ္တံ မျှော်၍တက်။) အဘယ်ကို ပုဗ္ဗရတ္တ၊ အဘယ်ကို အပရရတ္တဟု ဆိုလိုပါ သနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ခ-ဝါကျဖြင့် ညဉ့်သုံးယံတွင် ပထမယံကို ပုဗ္ဗရတ္တ၊ ပစ္ဆိမယံကို အပရရတ္တဟု ဆိုလို၏ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။ (အဘော် အဖြေကြည့်ပါ။)

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဗောဓိ။ ။သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈတိ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဗောဓိ။ **အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ**။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄) ယံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ ဣတိ တံ ဉာဏံ ဗောဓိ။ ဗုဓ + ဣ။

ဗုဓ-အရကား အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိခြင်း သတ္တိ လက္ခဏာ သဘာဝရ၏။ ဣပစ္စည်း အရကား သတ္တိမန္တ လက္ခဏာဝန္တ သဘာဝဝန္တ ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ရ၏။

(ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဝေါဒါန်ဟူသော ဥပစာရ-သမာဓိဇော၊ အနာဂါမိဖိုလ် စသည်တို့သည် ဖလူပစာရတ္တ အားဖြင့်ရ၏။ နောက် နောက်၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ် စသည်တို့သည် ကာရဏူပစာရတ္တ အားဖြင့် ရ၏။-ဟု ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တို့ကိုလည်း ကောက်နိုင်သည်။)

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ယာမ။ ။ယာဓာတ်+မ-ပစ္စည်း။ တနည်း၊ ယမုဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။

† ယာတီတိ ယာမော၊ ဒိနဿ ဆဋ္ဌော ဘာဂေါ, အဋ္ဌမော ဝါ။
မောဂ်၊ ၇၊ ၁၃၆။

† ဥပယမေတိ အဟောရတ္တံ အနေနာတိ ယာမော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၂။

ပက္ခ။ ။အတောဝ်ပဟေလျှော် ပတ-ဓာဟ်+ခ-ပစ္စည်း။ တ-ကို က-ပြု။ ပက္ခပြီး၏။

http://www.dhammadownload.com

† ပဌ ဂမနေ ကရဏော ဓေါ၊ ပဌ ဂမနေ ဓေါ၊ တဿ ကော။ သူစိ။

ပဏ္ဍ။ ။အသင်းအပင်းဟောလျှပ်–ပက္ခဓာတ်။ အ–ပစ္စည်း။ ဓာတွတ္ထ–သင်္ဂဟ။ ၂၁၄။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ရတ္တိယာ ပုဗ္ဗံ-ဖြင့် ပုဗ္ဗရတ္တံ ပုဒ်ကို ပုဗ္ဗာ စ သာ ရတ္တိစာတိ ပုဗ္ဗရတ္တံ ဟု ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ ရတ္တိယာ ပုဗ္ဗံ ပုဗ္ဗရတ္တံ ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ရတ္တိပုဗ္ဗ ဟု ဆိုလိုလျက် ဝိသေသနပရနိပါတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပုဗ္ဗရတ္တိဟု ဆိုလိုလျက် ၎င်းကို အ-ပြု၍ ပုဗ္ဗရတ္တ ဟု ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

ဉာဏ်ကောက်

ရတ္တိယာ၊ ညဉ့်၏။ ပုဗ္ဗံ၊ ရှေးတည်း။ ပုဗ္ဗပုဒ် + ရတ္တိပုဒ်။

ရတ္တိ-အရကား ညဉ့်ဒြပ်၊ ဝါ-ညဉ့် ၃-ယံသည် မှုချ။ ယင်း၏ ရှေ့နှင့်၊ ဝါ-ပထမယံနှင့် အပေါင်းအစိတ် စပ်။ ပုဗ္ဗရတ္တ-အရကား ညဉ့်၏ ရှေ့၊ ဝါ-ပထမယံ ရ၏။

က–ဝါကျ၌ ရတ္တိယာ အပရံ-ဖြင့် သိစေအပ်သော အာဘောဂသံဝဏ္ဏနာကား ရတ္တိယာ ပုဗ္ဗံနှင့် တူပြီ။

ခ–ဝါကျဖြင့် ပုဗ္ဗရတ္တအရ ညဉ့်ကို ၂–ပိုင်းခွဲ၍ ရှေ့ပိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ အပရရတ္တအရ နောက်ပိုင်းကိုလည်းကောင်း မယူရ၊ ပုဗ္ဗရတ္တ အရ ပထမယံကို၊ အပရ ရတ္တအရ ပစ္ဆိမယံကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (မဇ္ဈိမယံကိုမူ ရဟန်းတို့ အိပ်ချိန်သဖြင့် ပင်ပန်းမှုကို ဖျောက်ရန်အတွက် မယူသင့်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊) ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ် ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ ပုဗ္ဗရတ္တဉ္စ အပရရတ္တဉ္စ ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံ ဟု ဒွန္ဒ သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

† မဇ္ဈိမယာမော ဘိက္ခူနံ နိဒ္ဒါကိလမထဝိနောဒနောကာသတ္တာ န ဂဟိတောတိ အာဟ–ပဌမယာမဉ္စ ပစ္ဆိမယာမဉ္စာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံ၊ ညဉ့်၏ရှေ့အဖို့၊ ညဉ့်၏ နောက်အဖို့ပတ်လုံး။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ပဌမယံ ပစ္ဆိမယံပတ်လုံး။ (အဘိ ဓေယျတ္ထ၊ အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ဂ ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ၄ဗောဓိနှင့် ပက္ခကို ဗောဓိယ ပက္ခော ဗောဓိပက္ခော-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဗောဓိပက္ခေ ဘဝါ ဗောဓိပက္ခိကာဟု ဘဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဣကပစ္စည်း၏ ဘဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပဋ္ဌယတ္ထ။

ညာသ်ကောက်

ဗောဓိ—အရကား အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အဖို့အစု(အသင်းအပင်း)နှင့် အဘေဒ ဘေဒအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဗောဓိပက္ခအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် အဖို့အစု အသင်းအပင်း ရ၏။

ဗောဓိပက္ခိက။ ။ဗောဓိပက္ခ—အရကား အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အဖို့အစု အသင်းအပင်းရ၏။ ယင်း၏ သတိပဋ္ဌာန်စသည် ၃၇-ပါးသော တရားနှင့် အကျိုးအကြောင်းစပ်။ ဣက-ပစ္စည်းအရကား ထို—ဖြင့် မှတ်အပ်သော သတိပဋ္ဌာန်စသော ၃၇-ပါးသော တရားတို့ရ၏။

ဃ-ဝါကျ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာသ-ဖြင့် ဗောဓိအရ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ဉပကာရာနံ-ဖြင့် အဖို့အစု အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်၏ဟူသည် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိုပင် ဆိုသတည်းဟု သိစေတည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

❁ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ပုဗ္ဗရတ္တံ။ ပုဗ္ဗရတ္တိ။ ။ဣတ္ထေ စ ကွစိသမာသန္တ-လ-န္တောတိ ရတ္တိသဒ္ဒန္တဿ အတ္တံ ဟု ရူပသဒ္ဓိဆိုသောကြောင့် သမာသ် အဆုံး၌ရှိသော ဣ—ကို အ-ပြု၍ ပြီးသဖြင့် ပုဗ္ဗရတ္တံသင့်။ (အပရရတ္တံလည်း အတူပင်။)

ဗောဓိပက္ခိက။ ဗောဓိပက္ခိယ။ ။ဗောဓိပက္ခ ပုဒ်+ဣက ပစ္စည်း။ ဝါ—ဣယပစ္စည်းဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့် ၂-ပါဌ် သင့်သည်။

❁ နည်းနှင့်ဉပစာ

ပုဗ္ဗရတ္တံ။ ။ညဉ့်နှင့် ရှေ့အဖို့ မပြားပဲနှင့် ပြားသကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။ (အပရရတ္တ-တူပြီ။)

http://www.dhammadownload.com

ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ညဥ့်၏ ရှေ့အဖို့ ညဥ့်၏ နောက်အဖို့ဟူသော ညဥ့်သုံးယံလုံး၏ ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တာ ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပထမယံ·ပစ္ဆိမယံ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ပထမယံ ပစ္ဆိမယံကို ပုဗ္ဗရတ္တာ ပရရတ္တ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ-ရုဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျဖြင့် ဤဥပစာကို ပြသည်။

ဗောဓိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်, အရိယာမဂ်, ဗောဓိမင်းသား, ညောင်ဗုဒ္ဓဟောပင်တို့၏ ဗောဓိ ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၌ တင်စား၍ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ဗောဓိ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။ဃ-ဝါကျ၌ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတ-ဖြင့် ဤ ဥပစာကို ပြသည်။ ဗောဓိအရ တရားကိုယူ၍ လက္ခဏာဟာရထုတ်ပါဟု မေးလျှင် နေတ္တိဆိုရိုးအတိုင်း ထုတ်ရိုးသာ။

(က) ဘာဝနာ နုယောဂမနုယုတ္တော ဝါ ဝိဟာရေယျာမာတိ-လ-ဝိဟရေယျာမ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ဝစနာနုယောဂံ—ဖြင့် ဘာဝနာသဒ္ဒါသည် ပွားများခြင်း=ဝဍ္ဎနအနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ယုတ္တာ ပယုတ္တာ-ဖြင့် အနုယုတ္တာ၌ အနုသဒ္ဒါသည် ပစ္ဆာစသော အနက်ကို မဟော၊ အလွန်အကဲဟူသော အတိရေက အနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။"ဝိသေသန၊ နှစ်ချက်ဆင့်က၊ အနက်မြင့်ထွက်မြဲ" နှင့်အညီ ယုတ္တ ပယုတ္တာ ၂-ပုဒ်သည် အလွန်အားထုတ်၏ ဟူသောအနက်ကို ဟောသဖြင့် အနုယုတ္တာပုဒ်တွင် အနုကို အတိရေကတ္ထ ဟု ဖွင့်ရာရောက်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဂိဟိပလိဗောဓံ အာဝါသပလိဗောဓဉ္စ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ဂိဟိပလိဗောဓ၊ အာဝါသပလိဗောဓ-တို့၏ ပလိဗောဓ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ပလိဗောဓ၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ပလိဗောဓအားလုံးကို ဂိဟိပလိဗောဓံ၊ အာဝါသပလိဗောဓံ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ—အဝယဝူပစာ။ (ပမာနနည်း၊ ဥပလက္ခဏနည်း၊ နိဒဿနနည်း။)

http://www.dhammadownload.com

† ဒုပ္ပရိစ္စာဂါနိ ဣမေသံ ဗွိန္နံ ပလိဗောဓာနံ ဝသေန သမ္ဘေပိ ပလိ-
ဗောဓာ သင်္ဂဟိတာ. ဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၀။

ပလိဗောဓော။ ။ပလိဗောဓော ဟူလိုလျှက် ရ—ကို လ—ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိ-
ကာရ နိရုတ္တိနည်း ရသည်။

(က) အဋ္ဌာန မော်-လ-ပဋိက္ခေပဝစနံ။ (ခ) ကာရဏဋ္ဌီ-လ-
တိ ဝုစ္စတိ။ (ဂ) တံ-လ-အနဝကာသောတိ။ (ဃ) တော်-လ-
ဩကာသော ဝါ နတ္ထိ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၅။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတို့ကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သံခေပ။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အဋ္ဌာနံ အနဝကာသော သဒ္ဒါ ၂-ခု
သည် အကြောင်းကို ပယ်သော သဒ္ဒါ (စကား) တည်းဟု ဆို၏။ အကြောင်း
ကို ပယ်သောစကားကို အဘယ်ကြောင့် အဋ္ဌာန အနဝကာသ ဟု ဆိုသနည်း။
ထိုသဒ္ဒါတို့သည် အကြောင်းကို ဟောတတ်သော ဝါစက သတ္တိ ရှိပါအံ့
လော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။ ဆင်တဲ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၃၉၇။

မှတ်ချက်။ ။ယင်း ဆင်တဲဂဏ္ဌိ-၌ပင် "ထိုကို ထင်စေလိုရကား-
ကာရဏဋ္ဌီစသည်မိန့်" ဟု တနည်းကျမ်းတက်သေးသည်။ ဤအလို ကာရဏဋ္ဌီ
စသော ဝါကျကို တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏ ဝါကျ ခွဲလေ။

ခ-ဂ-ဃ သုံးဝါကျမျှော်၍ ကျမ်းတက်။

ဆရာ၊ ဆရာသည်—လ—ဆို၏။ (ဌပနာတူပြီ) အဋ္ဌာနံ၌ ဌာန, အန
ဝကာသ၌ အဝကာသ သဒ္ဒါ၊ အဋ္ဌာနသဒ္ဒါ အနဝကာသ သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ၊
သကတ္ထ အကျယ်ကို မပြဆိုပြီလော။ ယင်းတို့၏ အကျယ်ကား အဘယ်
နည်းကြောင့် ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။တသ္မာ နောက်ကို မျှော်၍-အဘယ်ကြောင့် ဌာနသဒ္ဒါ
အဝကာသ သဒ္ဒါတို့သည် ကာရဏ အနက်ကို ဟောပါသနည်း၊ ဌာနသဒ္ဒါ
ကာရဏသဒ္ဒါကို့ ကာရဏ အနက်ကို ဟောခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြဆိုပြီ
လော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်-ဟု ကျမ်းတက်လေ။

* ယသ္မာ နောက်၊ တသ္မာရောက်သော်၊ ရှေ့နောက်မျှော်၊ အာဘော်
အကြောင်းပြ သတည်း။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ ဝါကျငယ်များဖြစ်ပုံ

၁။ ကာရဏံ ယသ္မာ-လ-တိဋ္ဌတိ တသ္မာ ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။

၂။ ယသ္မာ စဿ လ-ဘာသ္မာ အဝကာသောတိ ဝုစ္စတိ။

၂-ဝါကျဖြင့် အဝကာသပုဒ်ကို ဖွင့်သည်။ ပဏ္ဍိတရ။

၁-ဝါကျဖြင့် ဌာနပုဒ်ကို ဖွင့်သည်။ ပဏ္ဍ။

ခ-ဝါကျတွင် ယသ္မာ-လ-တသ္မာ တိုင်အောင်ကား ကာရဏဝါကျ။ ဌာနန္တိ-လ-ဝုစ္စတိကား ဖလဝါကျ။ (အနိယတ်၊ နိယတ်။ ဥတ္တမ ဝါကျ ခွဲလေဦး။)

ဂ-ဝါကျကား (အဋ္ဌာန အနဝကာသပုဒ်ကို ဆက်လက်ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘ၊ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကား (အဋ္ဌာနံ=အကြောင်းမဟုတ်၊ အနဝကာသော=အခွင့် မဟုတ် ဆိုသောစကား အဓိပ္ပာယ်ကို ဆက်လက် ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် အဋ္ဌာနံ၌ ဌာနသဒ္ဒါ၏ ကာရဏအနက် ဟော သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-သဒ္ဒါ ပဋိပက္ခ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်း ကောင်း[၂]၊ အနဝကာသော၌ ဩကာသသဒ္ဒါ ဌာန အနက်ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၃]၊ အ-သဒ္ဒါ ပဋိပက္ခအနက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၄။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ကာရဏံ ဌာနန္တိ အဝကာသော စာတိ ဝုစ္စတိ-ဖြင့် ဌာနသဒ္ဒ အဝကာသသဒ္ဒါသည် အသီးသီး၊ ကာရဏအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေ သည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂-ချက်ရ။)

မှတ်ချက်။ ။ယသ္မာ အပြင်ဘက်၌ရှိသော ကာရဏံ ပုဒ်ကို တသ္မာ၏ အပြင်ဘက်၌ ရှိသော ဌာနန္တိ-စသည်၌ စပ်၍ လိုရင်း ကောက်နည်းဖြင့် အာဘောဂ်ဖော်သည်။

ခ-ဝါကျ၌ တတ္ထ ဖလံ တိဋ္ဌတိ-ဖြင့် တိဋ္ဌတိ ဖလံ ဧတ္ထ ဘိ ဌာနံ-ပ အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ အဓိကရဏ သာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တိဋ္ဌတိ၏ ကတ္တားကား ဖလ တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဉာသိကောက်

တ္တေ ကာရဏေ၊ ဤအကြောင်း၌။ ဖလံ၊ အကျိုးသည်။ တိဋ္ဌတိ၊ တည် တတ်၏။ ဣတိ တံ ကာရဏံ ဌာနံ။ ဌာဓာတ်+ယုပစ္စည်း။

ဌာ—အရကား အကျိုးတရား၏ ဥပါဒ်သည် မုချ။ အဓိကရဏတ္တ-သို-အား တပ်သော အကြောင်း၏ သဟာဇာတဒ်ဒိသတ္တိရ၏။ ယု-ကား ထို-ဖြင့် မှတ် အပ်သော အကြောင်းတရားရ၏။

ခ-ဝါကျ၌ တံ ဩကာသော ဟောတိ-ဖြင့် အဝကာသပုဒ်ကို အဝကသတိ ပတိဋ္ဌာတိ တ္တောတိ အဝကာသော ဟု ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] တ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏ သာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] (ရှေ ဝါကျကိုမှီး၍ နေယျတ္ထအားဖြင့်) သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။အဝကာသပုဒ်ဉာသ်ကောက်ကား ဌာနပုဒ်နှင့်တူပြီ။

ဂ-ဝါကျ တံ ပဋိက္ခိပန္တော-ဖြင့် ပဋိက္ခေပပုဒ်ကို ပဋိက္ခိပန္တောတိ ပဋိက္ခေပေါ (သပဒဝိဂ္ဂဟ)၊ ပဋိက္ခိပတီတိ ပဋိက္ခေပေါ (အသပဒဝိဂ္ဂဟ) ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] ပဋိက္ခေပ၌ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] ကာရဏနှင့် ပဋိက္ခေပကို ကာရဏံ ပဋိက္ခေပေါ ကာရဏပဋိက္ခေပေါ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်း ကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ကာရဏပဋိက္ခေပဝစနံ-ဝယ် ကာရဏပဋိက္ခေပကို တံ ပဋိက္ခိပန္တော–ဖွင့်သည်ဟုကြံ။ တံ-ဖြင့် ကာရဏကို၊ ပဋိက္ခိပန္တောဖြင့် ပဋိက္ခေပ ကို အသီးသီး ဖွင့်ကြသည်။ဃ-ဝါကျ တော ဌာနံ စသည်ဖြင့် အဋ္ဌာန အနဝ- ကာသ အဖွင့်ကို ဆက်ဖွင့်ပြသည်။ ထိုကြောင့် အောက်ပါအတိုင်း အာဘော် ဖော်ရမည်။

ဃ-ဝါကျ၌ တော ဌာနံ-ဖြင့် အဋ္ဌာန မေဟာ်ကို အဋ္ဌာနံ တော ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဋ္ဌာနံ၌ အ-သဒ္ဒါ၏ န-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ န ဌာနံ အဋ္ဌာနံ ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ န-သဒ္ဒါ ပဋိသေဓအနက်ဟောသည် ကိုလည်း ကောင်း[၄]၊ (ဌာနံ နတ္ထိ ဖြင့်ပြ။) အနဝကာသော-၌ အန သဒ္ဒါ န-သဒ္ဒါ၏

http://www.dhammadownload.com

ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၆]၊ နှ အဝကာသော အနဝကာသော ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၆]၊ နှ–သဒ္ဒါ ပဋိသေဓ အနက်ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၇](ဩကာသော နတ္ထိဖြင့်ပြ။) သိစေသည်။

၁။ သန္ဓိလိင်္ဂပဒ၊ ၂။ နိပါတလိင်္ဂပဒ၊ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ၊ ၄။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ၊ ၅။ နိပါတလိင်္ဂပဒ၊ ၆။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ၊ ၇။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။

ဉာဉ်ကောက်

ယော ဘဂဝါ ကာရဏံ ပဋိက္ခိပတိ ဣတိ သော ပဋိက္ခိပန္တော။ (ကာရဏံ၊ ဝဇ္ဇီ တိုင်းသားတို့ လျှောက်ထားသောကြောင့် ပညတ်ပြီးသော ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်ကို ပယ်နုတ်ခြင်း တည်းဟူသော အကြောင်းကို။) ကတ္တုသာဓန။ ပဋိပုဗ္ဗ+ခိပဓာတ်+အန္တပစ္စည်း။

ပဋိ–ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်ရ၏။ ခိပဓာတ် အရကား အကြောင်းကို ပယ်တော်မူလိုသော မြတ်စွာဘုရား၏ မဟာကရုဏာ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်တို့သည် ဖလူပစာ နောက်နောက်၌ ဖြစ်သော အဋ္ဌာန, မေဘံ အနဝကာသော စသော သဗ္ဗညုတ္တက ဝစီဘေဒသဒ္ဒ၊ ယင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ဝေနေယျတို့၏ ဟိတသုခတို့သည် ကာရဏူပစာ။ အန္တ–ပစ္စည်းအရကား ထိုဖြင့် မှတ်အပ်သော မဟာကရုဏာဂုဏ်တို့ဖြင့် ထုံအပ်သောမြတ်စွာဘုရားဒြပ် ရ၏။

ပဋိက္ခေပေါ။ ။ပဋိက္ခိပန္တနှင့် ဉာဉ်ကောက်တူပြီ။

ကာရဏပဋိက္ခေပ။ ။ကာရဏံ ပဋိက္ခေပေါ ကာရဏပဋိက္ခေပေါ။ ကာရဏံ၊ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့–လ–အကြောင်းကို။ ပဋိက္ခေပေါ။ ပယ်တော်မူတတ်၏။ ဣတိ ပဋိက္ခေပေါ။ ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ်။ ကာရဏ+ပဋိက္ခေပ။

ကာရဏ–အရကား ဝဇ္ဇီတိုင်းသား–လ–အကြောင်းရ၏။ ယင်း၏ ပယ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက၊ ကမ္မကမ္မိ၊ ပဟာတဗ္ဗ ပဟာယက စပ်။ ကာရဏပဋိက္ခေပ အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းသား–လ–အကြောင်းကို ပယ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားရ၏။

ကာရဏပဋိက္ခေပဿ ဝစနံ ကာရဏပဋိက္ခေပဝစနံ။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ ကာရဏပဋိက္ခေက္ခပ+ဝစန။

ကာရဏ ပဋိက္ခေပအရကား ဝဇ္ဇီတိုင်းသား–လ–မြတ်စွာဘုရား ဒြပ်ရ၏။ ယင်း၏ အဋ္ဌာန မေဘံ စသော စကားတော်နှင့် ဒေသက ဒေသေတဗ္ဗ စပ်။ ကာရဏပဋိက္ခေပဝစန အရကား ဝဇ္ဇီတိုင်းသား–လ–စကားတော်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ကာရဏပဋိက္ခေပဝစနံ။ ။ဝဋ္ဋိတိုင်းသားတို့ လျှောက်ထားသောကြောင့် ပညတ်ပြီးသော ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်ကို ပယ်နုတ်ခြင်း တည်းဟူသော အကြောင်းကို ပယ်တော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်။

မှတ်ချက်။ ။တံ ပဋိက္ခိပန္တော-အဖွင့်နှင့်အညီ ၊ အာဘော်စသည်တည်း။ မအူသျှဉ် ပဋိက္ခိပတိ တေနာတိ ပဋိက္ခေပေါ။ ကာရဏဿ ပဋိက္ခေပေါ ကာရဏပဋိက္ခေပေါ။ ကာရဏပဋိက္ခေပေါ စ သော ဝစနဉ္စာတိ ကာရဏ-ပဋိက္ခေပဝစနံ ဟု ဆိုလိုသည်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

တဒါယတ္တဝုတ္တိ၊ တမာယတ္တဝုတ္တိ။ ။တ-ပုဒ်နှင့် အာယတ္တပုဒ်တို့ သမာသ် စပ်ရာဝယ် သမာသ်ပြီးသောအခါ တ-ထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ သဓာသေ ဒေါတိလိင်္ဂ။ နီတိ၊ သုတ္တ-ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဒ-ပြု (မ-မပြုရ) ၍ ပြီးသော ကြောင့် တဒါယတ္တပါဌ် သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ၊ ယော။ ၁၂၆-၌ တဒါယတ္တဘာဝေနာတိ တေန ကာရဏေန ပဋိဗဒ္ဓဘာဝေန-ဟု ရှိသည်။ တဒါယတ္တဘာဝေန၊ ထိုအကြောင်း နှင့်စပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်-ဟု အနက်ပေး။ တဒါယတ္တဝုတ္တိဘာဝေန ဟု ရှိလျှင်-ထိုအကြောင်းနှင့် စပ်၍ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ဟု အနက်ပေး။ တေန အာယတ္တာ တဒါယတ္တာ။ တဒါယတ္တာ ဝုတ္တိ ဧတဿ ဖလဿာတိ တဒါယတ္တဝုတ္တိ။ တဒါယတ္တဝုတ္တိနော ဘာဝေါ တဒါယတ္တဝုတ္တိဘာဝေါ-ဟု ဝစနတ္ထပြုလေ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဌာန။ ။အပေါ်ဖြစ်သော ဉာဿရိယ ဩကာသဟေတု ဌိတိအနက်တို့၏ ဌာနအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သောအကြောင်းဟော ဟေတု၌တင်။ ကောဒေသျူ-ပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း။)

(က) ယံ တထာဂတော-လ-နတ္ထီတိ အတ္ထော။ (ခ) ယဒိ ဟိ ဘာဂဝါ-လ-ဥပသမ္ပဒံ ဒဒေယျ။ (ဂ) ဇေ သန္တေ-လ-ပညတ္တံ သမူဟနေယျ။ (ဃ) ယသ္မာ ပနေတံ — လ — အဋ္ဌာနမေတန္တိ အာဒိမာဟ။ ဌ။ ၁၉၅။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

သစေ, စေ, ယဒိ ချီသော ဝါကျများကို ပရိကပ္ပဝါကျဟု မှတ်။

† သစေ, စေ, ယဒိသဒ္ဒေန၊ သဟာယုတ္တံ ကြိယာပဒံ။
သကတ္ထံ ပရိဝဇ္ဇေတွာ၊ ပရိကပ္ပတ္ထံ စကာ။ (သဒ္ဒဝုတ္တိ။)

http://www.dhammadownload.com

သစေ, စေ, ယဒိချီသော ဝါကျ၏နောက်၌ ဖေ သတိ ဇေ သန္တေစသည် လက္ခဏာအရစိချီသော ဝါကျမျိုးရှိရမည်။ မရှိလျှင် ဖော်ထုတ်ရမည်။ သစေ, စေ, ယဒိနှင့် ဇေ သတိ စသည်ချီသော ၂-ဝါကျကို ယုတ္တိစမ်းသောဝါကျ။ ဝါ-ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဟု မှတ်ရမည်။

* ယဒိ သစေ၊ တွေ့လေရှကား၊ ပေသတိ၊ ဖော်ဖွယ်ရှိ၏။ ယုတ္တိ စမ်းခြင်း၊ မြဲစမင်း။ (တိပိဋက။)

လဒ္ဓဒေါသ လဒ္ဓဂုဏ ဆုံးဖြတ်နည်း

ဇေသတိစသည် ချီသော ဝါကျ၏ ရှေ့၌ ယုတ္တိရှိသော ဝါကျရှိလျှင် ဇေ သတိစသော ဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏ။ ယုတ္တိမရှိသော ဝါကျရှိလျှင် ဇေသတိ စသောဝါကျကို လဒ္ဓဒေါသဟု ဆုံးဖြတ်ရာ၏။

* ဇေသတိ၊ သန္တေချီလျက်၊ ယုတ္တိနောင်မှ၊ တက်တုံက၊ လဒ္ဓဂုဏ။ အယုတ္တိနောဝ်မှ၊ တက်တုံက၊ လဒ္ဓဒေါသဖော်သတည်း (ဘုရားကြီး။)

ခ-ဂ-နှစ်ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။ ထို ခ-ဂ နှစ်ဝါကျတွင် ခ-ဝါကျကား ပရိကပ္ပဝါကျ။ ဂ ဝါကျကား လဒ္ဓဒေါသ ဝါကျ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းပြုပေးဖို့ တောင်းပန်ရန် လာသူ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့အား ရဟန်းပြုခွင့် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မပေးနိုင်။ ပေးလျှင်လည်း သဘာဝမကျ။ ယုတ္တိမရှိ။ ယင်းသို့ ယုတ္တိမရှိ ယုတ္တိမတန် သော (ဥပသမ္ပဒံ ဒဒေယျ) ဝါကျနောက်၌ ထက်လာသောကြောင့် ဇေသန္တေ ချီသော ဂ-ဝါကျကို လဒ္ဓဒေါသဝါကျဟု ဆိုသည်။

ယဒိဟိ ဝါကျဂဏ္ဌိသစ်ကျမ်းတက်

ယင်းတို့ကား ၀ဋ္ဋင်းအဖြစ်ကိုသာ တောင်းသည်။ ပညတ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို နုတ်ခြင်းကို ခွင့်မတောင်း၊ အသို့ပဋ္ဌင်းအဖြစ်ကို ခွင့်ပြုတော်မူခြင်းဖြင့် ပညတ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို နုတ်သည်ဖြစ်ရာသနည်း-စုဒ်ကြောင့် ယဒိ ဟိ စသည်မိန့်။

ခ-ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဋ္ဌာန မေတံ စသည်ဖြင့် ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ ရဟန်းပြုခွင့် တောင်းခြင်းကို ပယ်တော်မူ၏။ ယင်း (ဝဇ္ဇီတိုင်းသား) တို့ကား ရဟန်းအဖြစ်ကိုသာ တောင်းသည်မဟုတ်လော။ (အန္ဒယ အာဘော်။) ပညတ် ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို ပယ်နုတ်ပေးရန် ခွင့်မတောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။

http://www.dhammadownload.com

(ဗျတိရေကာဘော ဂ။) အသို (အဘယ်သို့) ပဋ္ဌင်းအဖြစ်ကို ခွင့်ပြုတော်မူခြင်းဖြင့် ပညတ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို နုတ်သည်ဖြစ်ရာသနည်း ကြောင့် ယဒိဟိ စသည်မိန့်။

ဃ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ဂ–ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။ ဃ–ဝါကျတွင် ယသ္မာ-လ-တသ္မာကား ကာရဏ။ အဋ္ဌာန-လ-အာဟ–ကား ဖလ။ (အနိယတ်၊ နိယတ်။ ဥတ္တမ၊ ဝါကျခွဲလေ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညာသ်ကောက်

ဥပသမ္ပဒံ။ ။လောကိယာသမ္ပဒါဟိ ဥပရိဘူတာ သေဋ္ဌဘူတာ သမ္ပဒါတိ ဥပသမ္ပဒါ။ **စိမတိ၊** ၂။ ၉၂။ လောကိယ သမ္ပဒါဟိ၊ လောကီစည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ထက်။ ဥပရိဘူတာ၊ အဆင့်မြင့်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သေဋ္ဌဘူတာ၊ မြတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ သမ္ပဒါ။ စည်းစိမ်ချမ်းသာတည်း။ ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်။ ဥပပုဒ်+သမ္ပဒါပုဒ်။

ဥပ ဟူသောဝိသေသနပုဒ် အရကား လောကီစည်းစိမ်တို့ထက် အဆင့်မြင့်ခြင်း ဥပရိဘောဂုဏ်၊ မြတ်ခြင်းသေဋ္ဌဘောဂုဏ်သည် မှချ။ ယင်း၏ စည်းစိမ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ဥပသမ္ပဒါ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လောကီစည်းစိမ် ချမ်းသာတို့ထက် အဆင့်မြင့်မြတ်သော စည်းစိမ် ဝါ-ရဟန်းဘာဝ (ရဟန်းအဖြစ်) ရ၏။

ဥပသမ္ပဒံ၊ လောကီစည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ထက် အဆင့်မြင့်မြတ်သော ချမ်းသာကို။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-ရဟန်းအဖြစ်ကို။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ၊ ဝေါဟာရတ္ထ။)

† သမ္ပဇ္ဇနံ သမ္ပဒါ၊ သမ္ပဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ ဝါ သမ္ပဒါ။ သူစိ။
† ဥပရိဘူတာ အဂ္ဂဘူတာ သမ္ပဒါတိ ဥပသမ္ပဒါ။ သရတ္ထ။ ၃။ ၁ဂ၂။

❁ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ယေန-ဖြင့် ယံတထာဂတော၌ ယံ သဒ္ဒါကား ကာရဏတ္ထ နိပါတ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂပဒ။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။ယေန-ဖြင့် ယံ ၌ ပထမာဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌ မသက်၊ ကာရဏ (ဟိတ်) အနက်၌ သက်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ တံ ကာရဏံ နတ္ထိ-ဖြင့် ယံ တထာဂတော၌ ယံ ဟူသော အနိယတ်ကား တံ ဟူသော နိယတ်ကို ငဲ့သတည်း။ ဝါ-ယံ ဟူသောအနိယတ်၏ နိယတ်ဝါကျကား တံ ကာရဏံ နတ္ထိ-ဘည်းဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သမ္မုဟနေယျ။ ။ယင်းကား သံပုဗ္ဗ+ဥပပုဗ္ဗ+ဟနဓာတ်၊ ယျေဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးရကား သမုဟနေယျဟု ဆိုလိုလျက် မဇ္ဈေဝိပရီတော သမ္မုဟတော ဣစ္စာဒိ (နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၆၅) ဟုဆိုသဖြင့် ဥ-ကို ဦ-ဝိပရိတ်ပြု၍ ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ နိရုတ္တိ(၄၇၂)၌ ဟနယိ သာယံ-လ-သမ္မုဟတော၊ အဝိပ္ပဝါ-သော သမ္မုဟတော သီမာ-ဟု ဒီဃဖြင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း သမ္မုဟနေ-ယျ-ပါဌ်သင့်သည်။ (သမ္မုဟနတို့ စသည်နည်းတူမှတ်။)

ဥတ္တမတ္ထ။ **ဥတ္တမတ္ထံ**။ ။သာရတ္ထ ဋီကာ၌ ယင်းပုဒ်၏အရကို အရဟတ္တ ဖိုလ် (သို့) နိဗ္ဗာန်ကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်၏။ ဥတ္တမတ္ထံ ဟူရှိလျှင် ဥတ္တမဿ ဘာဝေါ ဥတ္တမတ္ထံဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်။ သို့ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် ဥတ္တမတ္တ= မြင့်မြတ်သူ၏ဖြစ်ကြောင်းအရ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်နိုင်စေကာမူ နိဗ္ဗာန်ကို ကား မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မကောက်ယူနိုင်။ ဥတ္တမော အတ္ထော ဥတ္တမတ္ထော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင်ကား ဥတ္တမတ္ထ=မြတ်သောအကျိုးအရ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ၂- မျိုးလုံးပင်ရသည်။ သို့ဖြစ်၍ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုးလုံးရသော ဥတ္တမတ္ထ ပါဌ်သာ ဤ၌သင့်သည်။

† ဥတ္တမတ္ထန္တိ အရဟတ္တံ၊ နိဗ္ဗာန မေဝ ဝါ။ **သာရတ္ထ၊** ၂။ ၄၄။

မှတ်ချက်။ ။မြတ်သော အကျိုးမှန်သမျှ၏ ဥတ္တမတ္ထအမည်ကို အရဟတ္တ ဖိုလ်—နိဗ္ဗာန်၌တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။

(က) သော အာဂတော-လ-ဘဝေယျ။ (ခ) သာမဏေရ ဘူမိယံ ပန-လ-န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗောတိ။ ငွ။ ၁၉၅။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ခ-ဝါကျတွင် သာမဏေရ-လ- ကရိဿတီတိ ဥ တ္တကား အန္ဒယဝါကျ။ အနုကမ္ပမာနော-လ-န ဥပသမ္ပာဒေ တဗ္ဗောတိ-ကား ဖလဝါကျ။ ထို-၍ ကြွင်း က-ခ ၂-ဝါကျလုံးကား ဗျတိရေက အကြောင်းပြ ကာရဏ၊ အန္ဒယအကြောင်းပြ ကာရဏဝါကျ။

ရှင်းသင်းချက်။ ။ယဒိ ဟိ၌ ဟိသဒ္ဒါကို ယသ္မာ ဟု ပြန်ပါ။ ထို-ယသ္မာ ပြန်ရသော ကာရဏ ဟိ သဒ္ဒါကို ထောက်၍ ယင်း ယဒိရှိသော ၂-ဝါကျကို ကာရဏဝါကျဟု မှတ်။ ဖလ-ကား သော အာဂတော န ဥပသမ္ပာဒေ တဗ္ဗောနှင့် ယင်း၏အဖွင့် အနုကမ္ပမာနော ဘဂဝါ အာဟ။ သော-လ-

http://www.dhammadownload.com

တဗ္ဗောတိ-ပင် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဝါကျမျိုး၌ အဖြေရှောင်၊ ဝါ-သံဝဏ္ဏနာကို ရှု၍ ကျမ်းတက်လိုလျှင် အောက်ပါအတိုင်း တက်ရမည်။

သံဝဏ္ဏနာရှု၍ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် သော အာဂတော န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗောဟု မိန့်တော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့် ယင်းသို့ မိန့်တော်မူပါသနည်း။ ယင်းသို့ မိန့်တော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကို မဆိုပြီလော-ကြောင့် ယဒိ ဟိ စသော ပါဠ်ကိုမိန့်။

ခ-ဝါကျ အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် ဤသို့ လာသောရဟန်းသည် ရဟန်းအဖြစ်ကိုရအံ့၊ သာသနာ၌ မရှိသေးခြင်းဖြစ်ရာ၏-ဟု ဗျတိရေကတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ "န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗော" ဟူသော ဗျတိရေက စကားဖြင့် သိစေအပ်သော အန္ဝယတ္ထ၊ ဝါ-အတ္ထာပန္နကို ဖွင့်ပြလိုရကား ခ-ဝါကျကိုမိန့်။

† သော အာဂတော န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗောတိ ဝစနတော သာမဏေရဘူမိ အနုညာတာတိအာဟ "သာမဏေရဘူမိယံ ပန ဌိတောတိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၀။

အတ္ထာပန္နနည်း

မကောင်းရာသည်ဖြစ်၍ အနက်ရောက်သောအားဖြင့် ယူရသော နည်းသည် အတ္ထာပန္နနည်းမည်၏။ ပြယုဂ်ကား-သော အာဂတော န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗော တည်း။ ဤ-၌ သော-လ-တဗ္ဗော ဟူသောနည်းသည် ရဟန်းခံမပေးအပ်-ဟူသော ဗျတိရေကကို ဆိုသဖြင့် သာမဏေမူကား ပြုပေးအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်သော အားဖြင့် ယူရသောကြောင့် အတ္ထာပန္နနည်းမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။အန္ဝယကို ပြသဖြင့် ဗျတိရေကကိုရလျှင်၊ ဗျတိရေကကို ပြသဖြင့် အန္ဝယကိုရလျှင် အတ္ထာပန္နနည်းရသည်။

(က) ကတမံ စတုတ္ထံ?။ (ခ) သုတ္တံ-လ-အတ္တနောမတိန္တိ။ (ဂ) ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ-လ-အဓိပ္ပာယာတိ။ (ဃ) တွေ ဟိ-လ-အဓိပ္ပာယောတိ အတ္တနောမတိ။ (င) တတ္ထ သုတ္တံ နာမ-လ-ဝိနယပိဋကေ ပါဠိ။ (စ) သုတ္တာနုလောမံ နာမ မဟာပဒေသာ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၅-၆။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဂ–ဝါကျကား အာဂမဒဋ္ဌီကရဏ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား အာဂမ ဒဋ္ဌီယ။

ဃ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ၊ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီယ။

ဃ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ–ဝါကျဖြင့် သုတ္တ သုတ္တာနုလောမ အာစရိယဝါဒ အတ္တနောမတိ–ဟု ဝိနည်းလေးပါး အပြားရှိ၏ဟု ဆိုခဲ့သော သာဓကစကားကို မိလိန္ဒပဉှတော်ဟူသော ခ–ဝါကျ သာဓကစကားဖြင့် ကိုးကားပြဆိုတော်မူ၏။ ဂ–ဝါကျ၌ ဆရာဆိုခဲ့သော သုတ္တစသော သာဓကစကားနှင့် ဆရာ ကိုးကားပြဆိုသော မိလိန္ဒပဉှတော်ဟူသော သာဓကစကားတို့ ညီညွတ်တူညီ ပါသလော။ မညီညွတ်မတူမညီပါက အဘယ်သို့ သင့်ပါမည်နည်း–ကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။

ကား–ဃ–ဝါကျဖြင့် ဤအရာ၌ အာဟစ္စပဒဟူသည် သုတ္တ၊ ရသဟူသည် သုတ္တာနုလောမ၊ အာစရိယဝံသဟူသည် အာစရိယဝါဒ၊ အဓိပ္ပာယဟူသည် အတ္တနောမတိကို ယူရသဖြင့် ငါဆိုခဲ့သော သာဓကနှင့် ငါကိုးကားသော သာဓကစကားတို့ မကွဲမပြား မခြားမနား တသားတည်းဖြစ်၏ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

ဃ–ဝါကျအတွင်း၌ ပက္ခန္တရဝါကျများ ပါဝင်သည်ကို သတိပြု။

မှတ်ချက်။ ။အာဂမဒဋ္ဌီကရဏ ဝါကျကို ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏဖြင့် ခိုင်မြဲစေ သည်။ ဤဝါကျမျိုးကို တွေ့ရခဲသည်။

ဃ–ဝါကျ တဘ္ဘ သုတ္တံ နာမ–လ–ဥပဋ္ဌိတာကာရ ကထန် (အတ္တနောမတိ အဖွင့် အဆုံး) တိုင်အောင်ကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား သင်္ခေပ။

မှတ်ချက်။ ။င–စသော ဝိတ္ထာရ ဝါကျကို ကျမ်းတက်လိုလျှင် မူလ ခ–ဝါကျကို ဌပနာထား၍ တက်ပါ။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က–ဝါကျဖြင့် သုတ္တ–လ–အတ္တနောမတိဟု ဝိနည်းလေးပါး အပြား ရှိကြောင်း ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဝိနည်းလေးပါး၏ အကျယ်ကို ပြခြင်းငှာ င–စသော ဝါကျမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

တနည်းဋီကာတက်

ဤသို့-လ-မှုပြီး၍ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေတူပြီ) ယခုအခါ၌ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်၏ အရာဌာနဖြစ်ကြောင်း ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်အားလျော်သော သုတ္တအရကို ပြလိုရကား ၄-ဝါကျကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဤဋီကာကျမ်းတက်ကား ဝိတ္ထာရ ၃-ါကျ (အတ္တနောမတိ အဖွင့်အထိ)ကို မမျှော်ပဲ ၄-ဝါကျ အစိပ္ပာယ်ကိုသာ မျှော်၍တက်သည်ဟုမှတ်။

† ဣဓ ဝိနယဝိနိစ္ဆယဿ အဓိကတတ္တာ (အဓိကာရတ္တာ?) တဒနုစ္ဆ-ဝိကမေဝ သုတ္တံ ဒဿေန္တော အာဟ "သုတ္တံ နာမ ဇ-ပါဠိ"တိ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။

စ -ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ၄ ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။အတ္တနောမတိနာမ ဝါကျတိုင်အောင် ပက္ခ၊ ပက္ခန္တရ ဝါကျ များတည်း။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

မဟာပဒေသာ။ ။မဟန္တာ ပဒေသာ မဟာပဒေသာ။ (မဟန္တာ၊ ကြီးစွာ ကုန်သော၊ ဝါ-အရေးကြီးအရေးပါကုန်သော။ ပဒေသာ။ ဝိနည်းကို တည် တန့် စေကုန်ရာတို့တည်း။ (တနည်း) မဟန္တာ၊ ကုန်သော၊ ဝါ-ကုန်သော။ ပဒေသာ၊ ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့တည်း။) မဟန္တပုဒ်+ ပဒေသပုဒ်။

မဟန္တ—ပုဒ်အရကား ကြီးခြင်း၊ ဝါ-အရေးကြီး အရေးပါခြင်း မဟန္တ ဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဝိနည်းကိုတည်စေရာနှင့်၊ တနည်း—ယင်း၏ ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏အကြောင်းနှင့် ဂုဏ်ဂုဏီစပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူ-ပစာ အားဖြင့်ရ၏။ မဟာပဒေသ အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကြီးကုန်၊ ဝါ-အရေးကြီး အရေးပါကုန်သော ဝိနည်းကိုတည်စေကုန်ရာ၊ တနည်း။ ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။မဟာ=အရေးကြီးအရေးပါသော၊ ပဒေသ (ဘုရားရှင်၏) ညွှန်ကြားချက် ဟုဆိုလျှင် ပိုကောင်းမည်။ (နောမတိ)။ ဋီကာဖွင့်ပုံကို အောက်၌ ရှုလေ။

† မဟာပဒေသာတိ မဟာဩကာသာ။ မဟန္တာနိ ဝိနယဿ ပတိ-ဋ္ဌာပနဋ္ဌာနာနိ ယေသု ပတိဋ္ဌာပိတော ဝိနယော ဝိနိစ္ဆယတိ

F.51 A

http://www.dhammadownload.com

အသံန္တေဟာတော။ မဟန္တာနိ ဝါ ကာရဏာနိ မဟာပဒေသာ။ မဟန္တာနိ ဝိနယဝိနိစ္ဆယကာရဏာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။

မဟာပဒေသလေးပါး

၁။ မအပ်ဟု ဘုရားမတားမြစ်စေကာမူ မအပ်သည်အားလျော်သော အမှုကို မအပ်ဟု ယူရခြင်း။
၂။ မအပ်ဟု ဘုရားမတားမြစ်စေကာမူ အပ်သည်အားလျော်သော အမှုကို အပ်သည်ဟု ယူရခြင်း။
၃။ အပ်သည်ဟု ဘုရားခွင့်မပြုစေကာမူ မအပ်သည်အားလျော်သော အမှုကို မအပ်ဟု ယူရခြင်း။
၄။ အပ်သည်ဟု ဘုရားခွင့်မပြုစေကာမူ အပ်သည်အားလျော်သော အမှုကို အပ်သည်ဟု ယူရခြင်း။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အာဟစ္စ။ ။အာပုဗ္ဗ+ဟနဓာတ်၊ တနည်း-ဟရဓာတ်+တွာပစ္စည်း။ ပါဠိ-ဝိနိစ္ဆယ အဖြေကြည့်ပါ။

အာဟစ္စပဒံ။ ။သမာသ် နာမ်ပုဒ်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

အာဟစ္စ ဘာသိတံ ပဒံ အာဟစ္စပဒံ။ (အာဟစ္စ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် လည်ချောင်း အစရှိသော အက္ခရာတို့၏ ဖြစ်ရာအရပ်ကို အထူးပြု၍။ ဘာသိတံ၊ ဟောတော်မူအပ်သော၊ ပဒံ၊ ပုဒ်တည်း။) မဇ္ဈေလောပီ ပဌမာတပ္ပုရိသ်။ အာဟစ္စပုဒ်+ပဒပုဒ်။

အာဟစ္စ ...အရကား မြတ်စွာဘုရားသည် လည်ချောင်းအစရှိသော အက္ခရာတို့၏ ဖြစ်ရာအရပ်ကို အထူးပြု၍ ဟောတော်မူခြင်း အာဟစ္စဘောဂုဏ်သည် မှချ။ ယင်း၏ဟောအပ်သော ပုဒ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏောစပ်။ အာဟစ္စပဒ...အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မြတ်စွာဘုရားသည် လ ဟောတော်မူအပ်-ပုဒ်ရ၏။ (ဝါ မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ရ၏။)

မှတ်ချက်။ ။ဥပါဒါယ ပဝတ္တံ ရူပံ ဥပါဒါရူပံနှင့် တူသည်။ ပဌမာ-တပ္ပုရိသ်ဟူသည် ကမ္မဓာရယ် ပင်တည်း။

† ပဌမာတပ္ပုရိသော ကမ္မဓာရယော၀ တုလျာဓိကရဏတ္တာ။ ရူ၊ဋီ။ ၁၄၀။

ဃ F.51

http://www.dhammadownload.com

† ဘဂဝတွာ ကဏ္ဏာဒိဝဏ္ဏုပ္ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ အာဟစ္စဝိသေသေတွာ ဘာသိ
တံ ပဒံ အာဟစ္စပဒံ၊ ဘဂဝတော ဝေယ ဝစနံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၅။

အနက်ယောဇနာ။ ။အာဟစ္စပဒေန၊ မြတ်စွာဘုရားသည် လည်ချောင်း အစရှိသော အက္ခရာတို့၏ဖြစ်ရာ အရပ်ကိုအထူးပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သော ပုဒ်နှင့်၊ ဝါ-ဘုရားရှင်၏ စကားတော်နှင့်။

မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၁-၌ ကဏ္ဏာဒိဝဏ္ဏုပ္ပတ္တိဋ္ဌာန ကာရဏာဒီဟိ အာဟရိတွာ အတ္တနော ဝစီဝိညတ္တိယာဝ ဘာသိတဝစနံ-ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းဋီကာအလို သာရတ္ထနှင့် အနက်သာကွဲသည်။ ဝိဂ္ဂဟမှာ အတူတူပင်။ အနက်ပေးထားပုံကို ရှု၍ ဉာဏ်ကောက်လေ။

တနည်း။ ။အာဟစ္စပဒေန၊ လည်ချောင်း အစရှိသော အက္ခရာတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန် ဖြစ်ကြောင်း ကရိုဏ်းစသည်တို့ဖြင့် ဆောင်၍ မိမိ၏ဝစီဝိညတ်ဖြင့်သာလျှင် ဟောတော်မူအပ်သော စကားတော်နှင့်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အာဟစ္စပဒေန။ အာဟစ္စပဒေန။ အာဟဋ္ဌပဒေန။ ။သာရတ္ထ၌ အာဟစ္စဝိသေသေတွာ ပဒံ ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိမတိ၌ အာဟရိတွာ ဘာသိတဝစနံ ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြသောကြောင့် အာဟစ္စပုဒ်သည် အာပုဗ္ဗ + ဟနဓာတ်+ တွာဝစ္စည်း။ တနည်း။ အာပုဗ္ဗ+ဟရဓာတ်+တွာပစ္စည်း ဖြင့် ပြီး၍ ဟနဓာတ်နောက်၌ (တနည်း) ဟရဓာတ်နောက်၌ တွာပစ္စည်းကို ရစ္စ-ပြု၍ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အာဟစ္စ ဘာသိတံ ပဒံ အာဟစ္စပဒံ ဟု ဝစနတ္ထပြုရသောကြောင့်လည်းကောင်း အာဟစ္စပဒ ပါဌ်သာ သင့်သည်—

† အာဟစ္စ အာဟန္တွာ။ ရှူ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဃ-ဝါကျ၌ သုတ္တံ အဓိပ္ပေတံ-ဖြင့် အာဟစ္စပဒအရ သုတ်ကိုအလိုရှိအပ်၏။ ဝါ-သုတ်ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ။ ဝါ-အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ သုတ္တာနုလောမံ-ဖြင့် ရသ-အရ သာမည လက္ခဏာရှိသော သုတ္တာနုလောမကို အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ—ယင်းကိုယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ။ ဝါ-အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ အာစရိယဝါဒေါ-ဖြင့် အာစရိယဝံသ ဟူသည် သင်္ဂါယနာတင်အပ်သော မထေရ်တို့မှစ၍ ဆရာအဆက်ဆက်ဆောင်အပ်သော အဋ္ဌကထာပါဠိကို အလိုရှိအပ်၏။ ဝါ-ယူရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ။ ဝါ-အဘိဓေယျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဿ-ဝါကျ၌ အတ္တနောမတိ-ဖြင့် အဓိပ္ပာယအရ အတ္တနောမတိကို အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ-ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္တာ၊ ဝါ-အဘိဓေယျတ္တာ။)

င-ဝါကျ၌ သကလေ ဝိနယပိဋကေပါဠိ-ဖြင့် သုတ္တံအရ (ဝိနည်းကိုဆိုးဖြတ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ယင်းအဆုံးအဖြတ်အားလျော်သော) ဝိနည်းပိဋကပါဠိကို ယူရမည် (န္တ)၊ သုတ္တန်အဘိဓမ္မာပိဋကပါဠိကို မယူရ (ဗျ) ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တာ။)

မှတ်ချက်။ ။င-ဝါကျ၌ကာ်တက် ပြန်ကြည့်။

စ-ဝါကျ၌ စတ္တာရော မဟာပဒေသာ-ဖြင့် သုတ္တာနုလောမအရ မဟာပဒေသလေးပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တာ။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

သုတ္တဿ အနုလောမံ သုတ္တာနုလောမံ။ (သုတ္တဿ၊ အလုံးစုံသော ဝိနည်းပိဋကပါဠိအား။ အနုလောမံ၊ လျော်သည်တည်း။)

သုတ္တ-အရ အလုံးစုံသော ဝိနယပိဋကပါဠိရ၏။ ယင်း၏လျော်သော မဟာပဒေသနှင့် အနုလောမဝန္တ အနုလောမစပ်။ သုတ္တာနုလောမအရ မဟာပဒေသလေးပါးရ၏။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

ဝါဒ။ ။ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏေန္တိ ပါဠိံ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ (ဧတေန၊ ဤပကိဏ္ဏကဒေသနာဟူသော အဋ္ဌကထာအစဉ်ဖြင့်။ ပါဠိံ၊ ပါဠိကို။ အာစရိယာ၊ သင်္ဂီတိကာရက မထေရ်ဟူသော ဆရာတို့သည်။ ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏေန္တိ၊ ဖွင့်ဆိုကုန်၏။ ဣတိ သော ဝါဒေါ။) ကရဏသာဓန။ ဝဒ+ဏ။

ဝဒဓာတ်-အရကား သင်္ဂီတိကာရက မထေရ်တို့၏ သတိဝီရိယဉာဏ်စသည် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ဖြုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ကရဏတ္တကြိယာ အရကား ထို-အားတပ်သော ပကိဏ္ဏကဒေသနာဟူသော အဋ္ဌကထာပါဠိ၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပကိဏ္ဏကဒေသနာဟူသော အဋ္ဌကထာပါဠိရ၏။

အာစရိယဝါဒ။ ။အာစရိယာနံ ဝါဒေါ အာစရိယဝါဒေါ။ (အာစရိယာနံ၊ သင်္ဂီတိကာရက မထေရ် ဟူသော ဆရာတို့၏။ ဝါဒေါ၊ ပကိဏ္ဏကဒေသနာ ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဠိတည်း။ သံဝဏ္ဏနာကာရဏာ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ဝါဒကဝါစ္စ၊ သာမိက သာဓျ-စပ်၍ ညှသ်ကောက်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ-လ-အဋ္ဌကထာတန္တိ-ဖြင့် အာစရိယအရ သင်္ဂီတိကာရက ရဟန္တာ၃ငါးရာကိုယူရမည်ကို-လည်းကောင်း[၁]၊ အာစရိယဝါဒေါပုဒ်ကို အာစရိယာနံ ဝါဒေါ အာစရိယဝါဒေါ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တနည်း။ အာစရိယေဟိ ဌပိတော ဝါဒေါ အာစရိယဝါဒေါ-ဟု မဇ္ဈေလောပီတတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အာစရိယဝါဒအရ ပကိဏ္ဏကဒေသနာဟူသော အဋ္ဌကထာတန္တိကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။　　၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။
၃။ တနည်း။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။　　၄။ အဘိဓေယျတ္ထ။

† ယဒိပိ ဂုတ္တ တတ္ထ ဘဂဝတာ ပဝတ္တိတံ (ဟောကြားအပ်သော) ပကိဏ္ဏကဒေသနာဝ အဋ္ဌကထာ။ သာ ပန ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ပဌမံ တီဏိပိဋကာနိ သင်္ဂါယိတွာ တဿ (တဿာ?) အတ္ထဝဏ္ဏနာနုရူပေနေဝ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပိတတ္တာ အာစရိယဝါဒေါတိ ဝုစ္စတိ၊ အာစရိယာ ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏေန္တိ ပါဠိံ ဧတေနာတိ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။ (ဝိမတိ၊ ၁၊ ၁၂၁။)

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

သုတ္တံ။　။အပေါင်းသုတ္တန်, အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းပါဠိတို့၏ သုတ္တအမည်ကို အစိတ်ဝိနည်းပါဠိ၌တင်။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

အာစရိယဝါဒေါ။　။အပေါင်းဆရာအားလုံး၏ အာစရိယအမည်ကို အစိတ် သင်္ဂီတိကာရကထေရ် ၅၀၀-၌တင်။ ဧကဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူ။

(က) အတ္တနောမတိ နာမ-လ-ဥပဋ္ဌိတာကာရကထနံ။ (ခ) အပိစ သုတ္တန္တာ-လ-အတ္တနောမတိ နာမ။ (ဂ) တံ ပန အတ္တနောမတိ-လ-ဝေါဟာရိတဗ္ဗံ။ (ဃ) ကာရဏံ သလ္လက္ခေတွာ-လ-ကထေ-တဗ္ဗံ။ ဌ။ ၁၉၆။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (အတ္တနောမတိအထူးကို ပြသောကြောင့်) ဝိသေသ၊ ဝါ-ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား (အတ္တနောမတိသာမညကို ပြသောကြောင့်) သာမညဝါကျ၊ ဝါ-ပက္ခ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် အတ္တနောမတိကို သာမညအားဖြင့် ရှေးဦးစွာပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းအတ္တနောမတိကို အထူးပြု၍၊ ဝါ-အတ္တနောမတိအထူးကို ပြလိုရကား ခ-ဝါကျမိန့်။

† အတ္တနောမတိံ သာမညတော ပဌမံ ဒဿေတွာ၊ ဣဒါနိ တမေဝ ဝိသေသေတွာ ဒဿေန္တော အပိစာတိအာဒိမာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၆။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့၍ က-ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဤသို့ က-ခ-ဝါကျတို့ဖြင့် အတ္တနောမတိကို သာမညအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိသေသအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖွင့်ပြပြီး၍ယခုအခါ၌ ယင်းအတ္တနောမတိဝယ် ကျင့်သင့်ကျင့်ထိုက်သော အခြင်းအရာကို (အတ္တနောမတိကို ယူ၍ အားကိုးပြု၍ဆိုရာ၌ မည်သို့မည်ပုံ လိုက်နာသင့်သည်ကို) ပြတော်မူလိုသောဆရာသည် ဂ-ဝါကျကိုမိန့်။

ပါဠိကျမ်းတက်

တုမှေဟိ ဘဒြမုခ (မျက်နှာလှသော အို-အင်္ဂကထာဆရာ) က-ခ-ကာရက် ဝါကျေဟိ အတ္တနောမတိံ သာမညတော ဝိသေသတော စ သံဝဏ္ဏိတာ၊ (ဌပနာ။) ကထံ ပနေတံ အတ္တနောမတိံ ဂဟေတွာ ကထေန္တေန ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ (ပုစ္ဆာ။) နနု ဒင္ဂဂ္ဂါဟံ ကတွာ (ဝစနံ) ဝေါဟရိတဗ္ဗံ။ (ဂ-ဝါကျ၌ နနု-ကို ယှဉ်၍ အာဘောဉ်ပြု။)

ဃ-ဝါကျကား အနွယဝါကျ။ ထို့၍ ဂ-ဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အတ္တနော ဗုဒ္ဓိယာ(ဥပဋ္ဌိတာကာရ)ကထနံ-ဖြင့် အတ္တနောမတိ၌ မတိပုဒ်ကို မနနံ အနုဗုဇ္ဈနံ ဟု ဘာဝသာဓ ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တိပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ မနဓာတ်၏ အနုဗုဇ္ဈနအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အတ္တနော ဧဝ မတိ အတ္တနောမတိ ဟု အလုတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ အတ္တနောမတိအရ မိမိ၏အသိဉာဏ်၊ ဝါ-မိမိအလိုအားလျော်စွာဆိုခြင်း၊ ဝါ-ဆိုသောစကားကို တင်စား၍ ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွဋ္ဌ။
၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၅။ သမာသလိင်္ဂပဒ်ဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသိကောက်

အတ္တနော ဝ မတိ အတ္တနောမတိ။ (အတ္တနော ဝ၊ မိမိ၏ သာလျှင်။ မတိ၊ အသိဉာဏ်တည်း၊ ဝါ-အလိုတည်း။) အလုတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ အတ္တပုဒ် + မတိပုဒ်။

အတ္တ-အရကား မိမိဖြစ်သည်မှုချ။ ယင်း၏ အသိဉာဏ်နှင့်၊ ဝါ-အလိုနှင့် ဌာန ဌာနီစပ်။ အတ္တနောမတိအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော မိမိ၏အသိဉာဏ် ဝါ-မိမိ၏အလိုရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း အတ္တနောမတိသဒ္ဒါသည် ဥပစာသဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် မိမိ၏အသိဉာဏ်၊ ဝါ-အလိုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြောဆိုခြင်း၊ ဝါ-စကားဖြစ်သည်သာ ပဓာနအားဖြင့် ရ၏။

† တဿ တဿ ထေရဿ အတ္တနော ဝ မတိ အဓိပ္ပါယောတိ အတ္တနောမတိ။ ဒီ၊ ဋီ။ ၂။ ၁၆၇။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

အတ္တနောမတိ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော မိမိ အသိဉာဏ်၊ ဝါ-အလို၏ အတ္တနောမတိဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော အတ္တနောမတိဖြင့်ဆိုခြင်း၊ ဝါ-အတ္တနောမတိစကား၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော အတ္တနောမတိဖြင့် ဆိုခြင်း၊ ဝါ-အတ္တနောမတိ စကားကို အတ္တနောမတိ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ နာနုတ္တရိကနည်း။)

(က) တတ္ထ သုတ္တံ နာမ-လ-ဝိနယပိဋ္ဌကံ။ (ခ) တဒ္ဓဿ-လ-သုတ္တ အာဂတံ။ (ဂ) သုပ္ပဝတ္တိတိ သုဋ္ဌု ပဝတ္တံ ပဂုဏံ ဝါစုဂ္ဂတံ။ (ဃ) သုဝိနိစ္ဆိနိတံ-လ-ဉဂ္ဂဟိတံ။ ဋ္ဌ။ ၁၉၉။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အာဘော်သံဝဏ္ဏနာ။ နှာ၊ ၁၉၆-သုတ္တံ နာမ-နှင့် တူပြီ။

ခ-ဝါကျ၌ သုတ္တ အာဂတံ-ဖြင့် သဒ္ဒါဂတံပုဒ်ကို သု အာဂတ ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်-ကို နည်းကောင်း[1]၊ သုသဒ္ဒါ၏ သုဋ္ဌုအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်း ကောင်း[2]၊ သုဋ္ဌုအာဂတံ သဒ္ဒါဂတံ-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ သုအာဂတ ဟု ရှိရာ၌ ဥ-ကို ဝ-အပြု စီရင်ခြင်း ပဒသန္ဓိဖြင့် သဒ္ဒါဂတံဖြစ်လာသည်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂဟတ္ထ။ ၄။ သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။

http://www.dhammadownload.com

ဉာဏ်ကောက်

သု-အရကား ကောင်းခြင်း သုဋ္ဌုဘောဂဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏လာသော ဝိနည်းပါဠိနှင့် ဂုဏ်ဂုဏောစပ်။ သွာဂတ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကောင်းစွာလာသော ဝိနည်းပိဋကတ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သုတ္တံ ဟူသော တုလျတ် ပုဒ်ကိုရှု၍ ဉာဏ်ကောက်။

ဂ-ဝ ကျော်၌ သုဋ္ဌု ပဝတ္တံ-ဖြင့် သုပ္ပဝတ္တိ၌ သု-သဒ္ဒါ၏ သုဋ္ဌု အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ သုပ္ပဝတ္တိပုဒ်ကို သုဋ္ဌု ပဝတ္တိ တေသာတိ သုပ္ပဝတ္တိ-ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ တနည်း-သုဋ္ဌု ပဝတ္တတိ သီလေနာတိ သုပ္ပဝတ္တိ-ဟု ကတ္တုသာမန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည် ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

အာဘော်ကြံနည်း

သုဋ္ဌု-ဖြင့် သုပ္ပဝတ္တိ၌ သု-ပုဒ်ကိုဖွင့်သည်။ ပဝတ္တံ-ဖြင့် ပဝတ္တိ၌ တိ-ပစ္စည်း ဖွင့်သည်။ တ-ဖြင့် တိ-ပစ္စည်းဖွင့်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့ဖွင့်သဖြင့် သုပ္ပဝတ္တိ ပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓ်ပြုရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ "ဗဟုဗ္ဗီဟိ၊ အညတ္ထိ၊ တူဘိ ကတ္တုနေ ဟူသော နိယံအရ ဗဟုဗ္ဗီဟိပုဒ် အညတ္ထပုဒ်ကို ယင်းနှင့်သဘောတူ (ဝါစ္စတူ) ကတ္တုသာဓ်ပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ပြတတ်ရာ ဤသု+ပဝတ္တိဟူသော ၂-ပုဒ်ရှိ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ကို ပဝတ္တံ-ဟု ကတ္တုသာဓ်ပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် သုပ္ပဝတ္တိပုဒ်ကို အထက်၌ ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဗဟုဗ္ဗီဟိ ဝစနတ္ထ အာဘော် ဖော်ရသည်။ ဋီကာဖွင့်ပုံကို ရှုပါ။

† သုဋ္ဌု ပဝတ္တိ တေသာတိ သုပ္ပဝတ္တိ၊ သုဋ္ဌု ပဝတ္တတိ သီလေနာတိ ဝါ-သုပ္ပဝတ္တိ။ တေနာဟ သုပ္ပဝတ္တီတိ သုဋ္ဌု ပဝတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၇။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

သုဋ္ဌု ပဝတ္တိ တေသာတိ သုပ္ပဝတ္တိ။ (ဧတေသံ သုတ္တာနံ၊ ထိုဝိနည်းပါဠိ အား။ သုဋ္ဌု၊ ကောင်းစွာ။ ပဝတ္တိ၊ ဖြစ်ခြင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ သုတ္တံ သုပ္ပဝတ္တိံ။) တဂ္ဂုဏ-လ စတုတ္ထီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ သု+ပဝတ္တိ+တ။

သုပဝတ္တိ အရကား ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း ဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဝိနည်း ပါဠိနှင့် ဂုဏ်ဂုဏောစပ်။ တေ အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကောင်းစွာ ဖြစ်ခြင်းရှိသော ဝိနည်းပါဠိရ၏။

http://www.dhammadownload.com

သုဒ္ဓ ပဝတ္တတိ သီလေနာတိ သုပ္ပဝတ္တိ။ (ယံ သုတ္တံ၊ အကြင် ဝိနည်းပါဠိ သည်။ သီလေန၊ အလေ့အားဖြင့်။ သုဋ္ဌု၊ ကောင်းစွာ။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ တံ သုပ္ပဝတ္တိ။) ကတ္တုသာဓန။ သု+ဝတု+ဏီ။

သု-အရကား သုဋ္ဌုဘောဂုဏ်ရ၏။ ဝတု ဓာတ်အရကား ဝိနည်းပါဠိ ဟူသော ပညတ္တိသဒ္ဒါ၏ ဝါစကသတ္တိသည် မုချ။ အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါတို့၏ ပကတ္ယုပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ တိပဒ္စည်းအရ ဝိနည်းပါဠိရ၏။

ဝါစုဂ္ဂတ။ ။ဝါစာယ ဥဂ္ဂတံ ဝါစုဂ္ဂတံ။ (ဝါစာယ၊ နှုတ်၌။ ဥဂ္ဂတံ၊ တက်သည်တည်း။) သတ္တမီသပ္ပုရိသ်။ ဝါစာ+ဥဂ္ဂတ။

ဝါစာ-အရကား နှုတ်ဖြင့်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဝိနည်း ပိဋက ဒြပ်နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျစပ်။ ဝါစုဂ္ဂတ အရကား ထိုဖြင့် မှတ်အပ်သော နှုတ်၌ တက်သော ဝိနည်းပါဠိ၊ ဝါ-နှုတ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ဆောင်အပ်သော ဝိနည်း ပါဠိရ၏။

† ဝါစာယ ဥဂ္ဂတံ ဝါစုဂ္ဂတံ၊ ဝစသာ သုဂ္ဂဟိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၀။

ယ-ဝါကျ၌ ပါဠိတော-ဖြင့် သုတ္တတော၌ သုတ္တ အရ (သုတ္တသဒ္ဒ၌ သုတ္တ အရ ဝိနည်းပိဋကကို ယူပြီးဖြစ်၍)ဝိနည်းပိဋကပါဠိမှ တပါးသော ဝိနည်းပိဋက ပါဠိ၏ အနက်ကိုပြတတ်သော ပါဠိကိုယူရမည်၊ ဝိနည်းပိဋကပါဠိကို မယူရ-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† သုတ္တတောတိ ဣမဿ ဝိဝရဏံ ပါဠိတောတိ။ ဧတ္ထ စ "သုတ္တံ နာမ သကလံ ဝိနယပိဋက"န္တိ ဝုတ္တတ္တာ ပါဠိတောတိ တဒတ္ထ-ဒီပိကာ အညာယေဝ ပါဠိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၀။

ယ-ဝါကျ၌ ပရိပုစ္ဆတော စ အဋ္ဌကထာတော စ-ဖြင့် အနုဗျဉ္ဇနပုဒ်ကို ပါဠိ အနုဂန္တွာ အတ္ထံ ဗျဉ္ဇေတိ ပကာသေတီတိ အနုဗျဉ္ဇနံ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အနုဗျဉ္ဇနအရ ပရိပုစ္ဆာဟူသော ထေရဝါဒနှင့် အဋ္ဌကထာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† အနုဗျဉ္ဇနတောတိ ဣမဿ ဝိဝရဏံ ပရိပုစ္ဆတော စ အဋ္ဌကထာ-တော စာတိ ပါဠိ အနုဂန္တွာ အတ္ထဿ ဗျဉ္ဇနတော ပကာသန တော အနုဗျဉ္ဇနန္တိဟိ ပရိပုစ္ဆာ အဋ္ဌကထာ စ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၇-၉။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ပါဠိ" အနုဂန္တွာ အတ္ထံ ဗျဉ္ဇေတိ ပကာသေတီတိ အနုဗျဉ္ဇနံ။ ယာ ပရိပုစ္ဆာ စ၊ အကြင် ထေရဝါဒသည်လည်းကောင်း၊ ယာ အဋ္ဌကထာ စ၊ သည်လည်းကောင်း။ ပါဠိံ၊ သို့။ အနုဂန္တွာ၊ အစဉ်လိုက်၍။ အတ္ထံ၊ ကို။ ဗျဉ္ဇေတိ ပကာသေတိ၊ ပြတတ်၏။ ဣတိ သာ အနုဗျဉ္ဇနံ။ ကတ္တုသာဓန။ အနု+ဝိ+အဉ္ဇု+ယု။

အနုဥပသာရပုဒ်အရကား ပါဠိသို့အစဉ်လိုက်ခြင်း အနုဂမန ဘောဂတ်ရ၏။ ဝိ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂတ် ရ၏။ အဉ္ဇုဓာတ်အရကား ထေရဝါဒဟူသော ပရိပုစ္ဆာနှင့် အဋ္ဌကထာဟူသော ပညတ္တိသဒ္ဒါတို့၏ ဝါစက သတ္တိသည် မုချ။ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါတို့၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူ-ပစာ။ ယုပစ္စည်းအရကား ထေရဝါဒဟူသော ပရိပုစ္ဆနှင့် အဋ္ဌကထာရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ပရိပုစ္ဆာဟူသည် အဋ္ဌကထာပင်ဖြစ်သည် သို့သော် ဤ၌ကား အဋ္ဌကထာကို သီးခြားယူသဖြင့် ပရိပုစ္ဆာအရ ထေရဝါဒကိုသာ ယူရတော့သည်။ ပါရိသေသနည်း၊ ကေဒေသျူပစာ တင်ရမည်။

† ထွေ စ အဋ္ဌကထာယ ဝိသုံ ဂဟိတတ္တာ ပရိပုစ္ဆာတိ ထေရဝါဒေါ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉။

ပါဠ္ဝိနိစ္ဆယ

အသံဟီရော။ အသံဟိရော။ ။သံပုဗ္ဗ+ဟရဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ (မောဂ် ၅။ ၁၂၃။) ဟ-၌ အ-ကို ဤ-ပြု၍ပြီးသောကြောင့် အသံဟီရ ဟု ဒီဃနှင့်ရှိသောပါဠ် သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

သုတ္တတော။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အလုံးစုံသောဝိနည်းပိဋကၐ် သုတ္တဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋကမှတပါး ဝိနည်းပိဋက၏ အနက်ကိုပြတတ်သော ပါဠိ၌တင်စား၍ ဝိနည်းပိဋကမှတပါး ဝိနည်းပိဋက၏ အနက်ကိုပြတတ်သော ပါဠိကို "သုတ္တတော" ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူ-ပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

ပြယုဂ်ကား။ ။သုတ္တတော-ဟူသည်ကည်း။ ဤ-၌ သုတ္တတောဟူသော နည်းသည် သုတ္တဉ္စသည်၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော သုတ္တအရ ဝိနည်းပိဋကမှကြွင်းသော ဝိနည်းပိဋက၏ အနက်ကိုပြတတ်သော ပါဠိကိုယူရသောကြောင့် ပါရိသေသ နည်းမည်၏။

F.52 B

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်ပုဒ်ကိုလည်း ဤပုဒ်နည်းတူ နည်းဥပစာတင်လေ။

ပရိပုဏ္ဏဘော။ ။အပေါင်း ဖြစ်သော ထေရဝါဒ အဋ္ဌကထာတို့၏ ပရိပုဏ္ဏအပည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ထေရဝါဒ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ထေရဝါဒကို ပရိပုဏ္ဏဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

ပြယုဂ်ကား။ ။ပရိပုဏ္ဏတော ဟူသည်တည်း။ ဤ-၌ ပရိပုဏ္ဏတော ဟူသောနည်းသည် အဋ္ဌကထာတော ယု ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာမှ ကြွင်းသော ထေရဝါဒကို ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်းမည်၏။

(က) ဝိနယေ ခေါ ပန-လ-ဟောတိ။ (ခ) အလဇ္ဇီ ဟိ ဗဟုဿုတော-လ-ဥပ္ပာဒေတိ။ (ဂ) လဇ္ဇီ ပန-လ-ကတွာ ဌပေတိ။ (ဃ) တထာ ဟိ-လ-ရက္ခိဿတီတိ။ (င) ဝေံ ယော လဇ္ဇီ -လ-သုပ္ပဝတ္တိတော။ ၄။ ၂၀၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဝါကျကား (က-ပ-ဝါကျကို ဗျတိရေက ခ-ဝါကျ၊ အန္ဝယ ဂ-ဝါကျဖြင့် ခွဲပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ တနည်း—ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။

ထို-၌ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ၊ တနည်း။ ယုတ္တိဒဠှိယ။

မှတ်ချက်။ ။ဝေ ချိသော နိဂုံးပြ င-ဝါကျကိုထောက်၍ က-သင်္ခေပ ခ-ဂ-ဝိတ္ထာရ၊ င-နိဂမန -ဟု ဝါကျခွဲသည်။ တနည်း-ခ-ဝါကျဖြင့် က-ဝါကျ၌ လဇ္ဇီဘာဝကို ဗျတိရေက အာဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်၊ ထောက်ခံသည်။ ဂ-ဝါကျဖြင့် လဇ္ဇီဘာဝကိုပင် အန္ဝယအားဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်၊ ထောက်ခံသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခ-၁-၂-ဝါကျကို ယုတ္တိဒဠှီကရဏ ဟု ဆိုခဲ့သည်။

* ရှေ့နောက်စကား၊ မျှော်ထောက်ထား၊ ခွဲခြားကြည့်ကြလေ။
မမျှော်ထောက်ဘဲ၊ ဝါကျခွဲ၊ ချော်လွဲတတ်ပလေ။ (သစ်။)

င-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဝိနည်းအကျင့်၌ လဇ္ဇီ အဖြစ်ဖြင့် တည်သောသူသည် ဝိနည်းဓိုရ် ဖြစ်ထိုက်သော-ဟု ဝိနည်းဓိုရ်လက္ခဏာကိုဆို၏။ ဝိနည်းဓိုရ်၏ လက္ခဏာကို ဆိုရာ၌ လဇ္ဇီအဖြစ်ဖြင့် အဘယ့်မှုအံ့နည်း။ (ဝိမတိ-ကျမ်းတက်။) အလဇ္ဇီပင် ဖြစ်စေကာမူ ဗဟုသုတ ရှိသော် ဝိနည်းဓိုရ် ဖြစ်ထိုက်သည် မဟုတ်လော။ (ဗဟုဿုတောပိ သမာနော-ဟူသော လက္ခဏာ အရှစ်ပါးကို ရှု၍ အာဘောဉ်ပြုသည်။)-ကြောင့် ခ-ဝါကျဆိုနိ။

www.dhammadownload.com

† ဝိနယဝရေသု လက္ခဏေ ဝတ္တဗ္ဗေ ဆော် ဆွမိနာ လင်္ဂီဘာဝေနာတိ အာဟ အလင်္ဂီဟိတိ အာဒိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄—

ခ–ဝါကျကား ဗျတိရေက။ ဂ–ဝါကျကား အန္ဓယ။

မှတ်ချက်။ ။ခ–ဂ–ဝါကျတွင် ဝါကျာရမ္ဘဝါကျများ အတွင်း ၎ပ်နေသည်ကို သတိပြု။

ဃ–ဝါကျကား (မထေရ်တို့စကားကို ကိုးကားထုတ်ပြကာ ခိုင်မြဲစေသော ကြောင့်) အာဂမဒဠှီကရဏ။ ထို့ကြောင့် ခ–ဂ–ဝါကျကား အာဂမဒဠှီယဝါကျ။

☸ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညှသ်ကောက်

လာဘ။ ။လဘိတဗ္ဗောတိ လာဘော။ စိဝရာဒိ။

လာဘဂရု။ ။လာဘေ ဂရု လာဘဂရု။ (လာဘေ၊ သက်န်းစသော လာဘ်လာဘ၌။ ဂရု၊ အလေးပြုသောသူတည်း။) သတ္တမီတပ္ပုရိသ်။ လာဘ+ဂရု။

လာဘ–အရကား သက်န်းစသောလာဘ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အလေးပြုသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိကစပ်။ လာဘ်၌အလေးပြုသောသူရ၏။

ရာဇိ။ ။ရာဇတိ ပဝတ္တတီတိ ရာဇိ။ သူစိ။ (ထိ–လိင်။)

သံဃရာဇိ။ ။သံဃဘေဒဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တာ ရာဇိ သံဃရာဇိ။ (သံဃဘေဒဿ၊ သံဃာကွဲပြားခြင်း၏။ ပုဗ္ဗေ၊ ရှေ့၌။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်သော။ ရာဇိ၊ ငြင်းခုံခြင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းဟူသော အရေးအကြောင်း။) မဇ္ဈေလောပဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ သံဃပုဒ်+ရာဇိပုဒ်။

သံဃ—အရကား သံဃာကွဲပြားခြင်း သံဃာသင်းကွဲခြင်းသည် မုချ။ ယင်း၏ ငြင်းခုံခြင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အရေးအကြောင်းနှင့် အကြောင်းအကျိုးစပ်။

သံဃဘေဒ—အရကား ထို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော သံဃာကွဲပြားခြင်း သံဃာသင် ကွဲခြင်း၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ငြင်းခုံခြင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းဟူသော အရေးအကြောင်းရ၏။

† သံဃဘေဒဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တကလဟဿေတံ အဓိဝစနံ။ **သာရတ္ထ၊** ၂။ ၄၀။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄။)

သံဃရာဇိ။ ။သံဃဘေဒရာဇိ ဟု ဆိုလိုလျက် ဘေဒသဒ္ဒါ ကျေသောကြောင့် ဝဏ္ဏလောပနိရုတ္တိနည်း။

http://www.dhammadownload.com

ကုက္ကုစ္စကော။ ။ကုက္ကုစ္စကောတိ-လ-ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒေန္တော (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၈။) ဖွင့်သည်။ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒေတီတိ ကုက္ကုစ္စကော။ ဥပ္ပါဒေတိ တဒ္ဓိတ်၊ ဝါ-ကုက္ကုစ္စံ အဿ အတ္ထီတိ ကုက္ကုစ္စကော။ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်။ ဝိဂ္ဂဟ ၂-မျိုးကြံနိုင်သည်။

တန္တိ။ ။တနီယတိ ဝိတ္ထာရီယတီတိ တန္တိ။ သူစိ။ (တနုဓာတ်+ထိပစ္စည်း။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝိနယေ လဇ္ဇီဘာဝေန ဟု- ခေါ် ပန ကိုချန်လှပ်၍ ဖွင့်သဖြင့် ခေါ် ပန-ကား အနက်မဲ့တည်း ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ပတိဋ္ဌိတော-ဖြင့် ဌိတောသဒ္ဒါကား ပတိဋ္ဌိတောသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

 င-ဝါကျ၌ ဝိနယံ အဝိဇဟန္တော အဝီတိက္ကမန္တော-ဖြင့် ဝိနယေ-အရ မှုချ ဝိနည်းပိဋကကိုမယူရ၊ ဥပစာအားဖြင့် ဝိနည်းအကျင့်ကို ယူရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဗဟုဿုတ။ ဗဟုဿုတ။ ။ဗဟူနိ သုတာနိ အဿာတိ ဗဟုဿုတော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ဗဟုပုဒ်+သုတပုဒ်။ ဗဟု၌ ဟု ဟူသော ရဿအက္ခရာနောက် သု ဓာတ်၌ ဒွေဘော်လာရမည်ဟူသော သဒ္ဒါစည်းမျဉ်းအရ- (အပ္ပဿုတော ဝိဿုတော-စသော ပြယုဂ်တို့ကဲ့သို့) ဿ-ဒွေဘော်လာ၍ ပြီးသောကြောင့် ဗဟုဿုတဟူသောပါဠိ သင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဝိနယေ ခေါ် ပန (ဝိနယေ လဇ္ဇီဘာဝေန)-ဟူသည်တည်း။ ဤ-၌ ဝိနည်း တည်းဟူသော မကာင်းရာကိုဆိုသဖြင့် ဝိနည်းအကျင့် တည်းဟူသော မကာင်း တတ်သည်ကိုလည်း ရသောကြောင့် နာနန္တရိကနည်း။

အကြောင်း (ဌာန) ဖြစ်သော ဝိနည်း (ပိဋက) ၏ ဝိနယေ-ဟူသောအမည် ကို အကျိုး (ဌာနီ) ဖြစ်သော ဝိနည်းအကျင့်၌ တင်စား၍ အကျိုး(ဌာနီ) ဖြစ် သော ဝိနည်းအကျင့်ကို ဝိနယေ ဟု ဆိုသောကြောင့်ကာရဏူပစာ။(ဌာနူပစာ။)

မှတ်ချက်။ ။င-နိဂမနဝါကျ၌ ဝိနယံ အဝိဇဟန္တော အဝီတိက္ကမန္တော ဟု ဆိုသည်။ စွန့်ခြင်းမစွန့်ခြင်း ဆိုသော စကားမှာ ဝိနယာစာရ(ဝိနည်းအကျင့်) နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ ဝိနည်း (ပိဋက) နှင့် မသက်ဆိုင်။ သို့ဖြစ်၍ ဝိနယေ-

http://www.dhammadownload.com

အရ ဝိနယပိဋက ဟူသော မုချကိုမယူပဲ ဝိနည်းအကျင့်ဟူသော ဥပစာအရကို သာ ယူရတော့သည်။

† ဝိနယေတိ ဝိနယာစာရေ။ တေနေဝ ဝက္ခတိ ဝိနယံ အဝိဇာနန္တော အဝေါက္ကမန္တောတိအာဒိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဧကကလောမံ သဏ္ဍာသေန။ ။အပေါင် ဖြစ်သော အမွေး (မွေးညင်း) ၏ လောမအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဆံပင်ဖြူ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဆံပင်ဖြူကို လောမံ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်ဦး။)

† ဧကေကလောမန္တိ ပလိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၉။

(က) အာစရိယပရမ္ပရာ—လ—သုငှ ဂဟိတာ ဟောတိ။ (ခ) သုမနသိကတာတိ သုဋ္ဌု မနသိကတာ။ (ဂ) အာဝဇ္ဇိတမတ္တေ-လ-ဟောတိ။ (ဃ) သူပစာရိတာတိ-လ-ဥပစာရိတာ။ ၄။ ၂၀၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ၊ ထို့-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား တပ္ပါကဋီကရဏ ဝါကျ။ ထို့-၍ ခ-ဝါကျကား တပ္ပါက-ဋ္ဌီကရဏီယ ဝါကျ။ ဝါ-အပါကဋ ဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို့-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ထေရပရမ္ပရာ ဝံသပရမ္ပရာ-ဖြင့် အာစရိယ ပရမ္ပရာ၌ အာစရိယ ဟူသည် ဆရာ့ထေရ် အဆက်ဆက် ဆရာအနွယ် အဆက်ဆက်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ၊)

က-ဝါကျ၌ သုဋ္ဌု ဂဟိတာ-ဖြင့် သုဂ္ဂဟိတာ၌ သုသဒ္ဒါ၏ သုဋ္ဌု အနက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သုဋ္ဌု ဂဟိတာ သုဂ္ဂဟိတာ ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ-ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ခ-ဃ-ဝါကျတို့၌ အာဘောဂ် သံဝဏ္ဏနာကား သုဋ္ဌု ဂဟိတာနှင့်တူပြီ။ ညည်ကောက်လွယ်ပြီ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညည်ကောက်

ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ။ ။ပုဗ္ဗဥ္စ အပရဥ္စ အနုသန္ဓိ စ ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ။ (ပုဗ္ဗဥ္စ၊ ရှေ့စကားလည်းကောင်း၊ အပရဥ္စ၊ နောက်စကားလည်းကောင်း။ အနုသန္ဓိ

http://www.dhammadownload.com

စ၊ အနုသန္ဓေလည်းကောင်း။ ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ၊ ရှေ့စကား နောက်စကား အနုသန္ဓေ။ ဒွန္ဒ သမာသ်။ (ဤကား သာရတ္ထအလိုတည်း။)

† ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိတောတိ ဣဒံ ပုဗ္ဗဝစနံ၊ ဣဒံ ပရဝစနံ၊ အယမနုသန္ဓီတိ ဧဝံ ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိတော။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၉။

တနည်း။ ။အပရေန အနုသန္ဓိ အပရာနုသန္ဓိ။ (အပရေန၊ နောက်စကားနှင့် တကွ။ အနုသန္ဓိ၊ အနက်စပ်ခြင်းကိုသိခြင်း။ အပရာနုသန္ဓိ၊ နောက်စကားနှင့် တကွ အနက်စပ်ခြင်းကိုသိခြင်း။ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ (သဟပုဗ္ဗဇာနနပုဒ် အကျေကြံ။)

ပုဗ္ဗဿ အပရာနုသန္ဓိ ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ။ ပုဗ္ဗဿ၊ ရှေ့စကားကို။ အပရာနုသန္ဓိ၊ နောက် စကားနှင့် တကွ အနက်စပ်ခြင်းကို သိခြင်း။ ပုဗ္ဗာပရာနုသန္ဓိ၊ ရှေ့စကားကို နောက်စကားနှင့် အနက်စပ်ခြင်းကိုသိခြင်း။ ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ (ဤကား ဝိမတိ အလိုတည်း။)

† ပုဗ္ဗာပရာသန္ဓိတောတိ ပုဗ္ဗဝစနဿ အပရဝစနေန သဟ အတ္ထသမ္ဗန္ဓဇာနနတော။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၂၅။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

သူပစာရိတာ။ သုပစာရိတာ။ ။သု+ဥပစာရိတာ—ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဒီဃ-သုတ်ဖြင့် ဥ-ကို ဦ ဒီဃပြု၍ သူပစာရိတာဟု ပြီးကြောင်း ရူပသိဒ္ဓိ၌ဆိုသည်။ ထိုကြောင့် သူပစာရိတာ ဟု ဒီဃရှိသော ပါဌ်သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပမာ

အာစရိယပရမ္ပရာ။ ။ဌာနဖြစ်သော ဆရာ အဆက်ဆက်၏ အာစရိယပရမ္ပရာ—ဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ဆရာတို့၏ အဆုံးအဖြတ် အဆက်ဆက်၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော ဆရာတို့၏ အဆုံးအဖြတ် အဆက်ဆက်ကို အာစရိယပရမ္ပရာ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

† အာစရိယပရမ္ပရာတိ အာစရိယာနံ ဝိနိစ္ဆယပရမ္ပရာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉။

ဝံသပရမ္ပရာ။ ။ဌာနဖြစ်သော အမျိုးအနွယ်အဆက်ဆက်၏ ဝံသပရမ္ပရာ ဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော အမျိုးအနွယ်ရှိသူ (ဝံသဝန္တ) အဆက်ဆက်၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော အမျိုး အနွယ်ရှိသူ အဆက် ဆက်ကို ဝံသပရမ္ပရာ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိက။)

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်

စိတ္တလဟုကာ။ ။(ဌ။ ၂၀၂။) စိတ္တံ လဟု သီဃပရိဝတ္တိ ဧတေသန္တိ စိတ္တလဟုကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။ (ဧတေသံ အဒိန္နာဒါန မနုဿဝိဂ္ဂဟ ဝီတိက္ကမာနံ၊ တို့အား။ လဟု သီဃပရိဝတ္တိ၊ လျင်စွာဖြစ်သော။ စိတ္တံ၊ သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။) စိတ်နှင့် အဒိန္နာဒါန်-လ-ဝီတိက္ကမ အကြောင်းအကျိုး စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်။

စိတ္တလဟုကာ။ ။လျင်စွာဖြစ်သော စိတ်ရှိကုန်၏။

တနည်း။ ။စိတ္တံ ဝိယ လဟုကာ စိတ္တလဟုကာ။ (စိတ္တံ ဝိယ၊ စိတ်ကဲ့သို့။ လဟုကာ၊ လျင်မြန်ကုန်သည်တည်း။)စိတ္တနှင့်လဟုကာ သဒိသ သဒိသီ၊ ဥပမာန ဥပမေယျစပ်။ ဥပမာ ပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။)

တံဝတ္ထုကံ။ ။တေ အဒိန္နာဒါန မနုဿဝိဂ္ဂဟဝီတိက္ကမဝတ္ထု အမိဋ္ဌာနံ ကာရဏ မေတဿာတိ တံဝတ္ထုကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။ တေဿ၊ ထိုကုက္ကုစ္စအား။ တေ အဒိန္နာဒါနမနုဿဝိဂ္ဂဟဝီတိက္ကမာ၊ ထို အဒိန္နဒါန်ကို လွန်ကျူးမှု မနုဿဝိဂ္ဂဟကို လွန်ကျူးမှုဟူကုန်သော၊ ဝတ္ထု အမိဋ္ဌာနံ ကာရဏံ၊အကြောင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ အကြောင်းအကျိုးစပ်၊ ဉာဏ်ကောက်။ (ဌ။ ၂၀၂။)

တံဝတ္ထုကံ။ **တဗ္ဗတ္ထုကံ**။ ။တ-ပုဒ်+ ဝတ္ထုပုဒ် + ကပစ္စည်း။ သမာသ် အရာ၌ တ-ထက် နိဂ္ဂဟိတ်လာ တံသမုဋ္ဌာနာနဥ္စ ကဲ့သို့ တံဝတ္ထုက ဟု ရုပ်ပြီး သည်။ ယင်းသမာသ်အရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်မလာဘဲ တဝတ္ထုက-ရှိရာတွင် ဝ-ကို ဗ-ပြု၊ ဗ-ဒွေဘော်လာလျှင် တဗ္ဗတ္ထုကာ တဏှာပါဒ်ကဲ့သို့ တဗ္ဗတ္ထုကံ ဟု ရုပ်ပြီး ပြန်သည်။ ပါဠိ ၂—မျိုးလုံးပင် သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိရှိသောကြောင့် သင့်သည်။

တတော (တဒါ)။ ။ဒုလ္လဘတရာ။ ဌ။ ၂၀၂။ ယတော ပဏီတတရော ဝါ ဟု တရပစ္စည်းအယှဉ်၌ ယတော ဟု ဝိဘတ္တအပါဒါနိဖြစ်သကဲ့သို့ ဒုလ္လဘ-တရာ၌ တရပစ္စည်းအယှဉ်ဝယ် တတော ဟု အပါဒါနိရှိသော ပါဠ်သာ သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာ၊ ယော-၌ တတောတိ တဒါ ဟု ဖွင့်သည်။ ဆင်တဲ ဂ,ဏ္ဍိ၌မူ အပါဒါနိအနက်သင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည့်အပြင် အာဓာရ အနက် လည်း ဖြစ်သင့်ကြောင်း ဆိုသေး၏။

ဒွတ္တိံသာကာရံ။ ။ဌ။ ၂၀၃။ အစိတ်ဖြစ်သော ၃၂-ကောဋ္ဌာသ ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ ဒွတ္တိံသာကာရံ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သောကမ္မဋ္ဌာန်း အားလုံး၌ တင်စား၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးကို ဒွတ္တိံသာကာရံ ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

http://www.dhammadownload.com

† ဒွတ္တိံ သာကာရန္တိ ပါကဋ္ဌဘာဝတော ဥပလက္ခဏဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိတွာ။ ။ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမန္တိနှင့် တူပြီ။ ပါ+ဖြေ+ပထမ။ ၇၈၉။

အတ္တနာ ဇာနာတိ။ ဋ္ဌ၊ ၂၀၃။ အတ္တနာ-ကား ပထမာအနက်၌ ကရိုဏ်း ဝိဘတ်။

† အတ္တနာ ဇာနာတီတိ သယမေဝ ဇာနာတိ။ ပစ္စတ္တေစေတံ ကရဏ ဝစနံ။ အတ္တာ ဇာနာတီတိ အတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။

(က) ပနာတိ နိပါတမတ္တံ။ (ခ) ယောတိ အတ္ထပဒံ။ (ဂ) တဿ အနိယမေန ပုဂ္ဂလံ ဒီပေတိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။

❁ အဲဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ နိပါတမတ္တံ ဖြင့် ပန သဒ္ဒါ၏ နိပါတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်း ကောင်း[1]၊ ယင်း ပန နိပါတ်၏ အနက်မဲ့=အနတ္ထက ပဒါလင်္ကာရ၏ အဖြစ် ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။　　၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။နိပါတမတ္တံ၌ နိပါတ-ဖြင့် နိပါတ်ပုဒ် အဖြစ်ကိုပြ၍ မတ္တ-ဖြင့် အနက်မဲ့၏ အဖြစ်ကိုပြသည်။

ခ-ဝါကျ၌ အတ္ထပဒံ-ဖြင့် ယော ပန၌ ယောကား အနက်မဲ့အနတ္ထက ပဒါလင်္ကာရမဟုတ်၊ အနက်ကိုဟောသော အတ္ထဝါစကပဒ(အတ္ထဿ ဝါစကံ ပဒံ) တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ယော သော၊ ယာ သာစသည့် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များ ထပ်ဆင့် ရေးသားရာ၌ နောက်ဖြစ်သော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်သည် အနက်မဲ့ဖြစ်၏။ ဤ၌ ယောသဒ္ဒါသည် ထိုကဲ့သို့မဟုတ်၊ အနက်ကိုဟောသောပုဒ်တည်းဟု ဆိုလို သည်။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ယော၌ ယသဒ္ဒါကား သဗ္ဗနာမ်ဖြစ်သောကြောင့် အနိယမ ဘောဂုဏ်ကိုသာ မုချဟောသည်။ ယင်း ဂုဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဂုဏူပစာ အားဖြင့် ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

F.53 A

http://www.dhammadownload.com

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဂုဏ်ဖြစ်သော အနိယမ်ဝါစက ဘောဂုဏ်၏ ယောဟူသော အမည်ကို ဂုဏေဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၌တင်စား၍ ဂုဏေဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယောဟုဆိုသော ကြောင့် ဂုဏူပစာ။ (အဝိနာဘာဝ။)

* ဂုဏ်ကို လွှန်မြောက်၊ ဂုဏေးကောက်၊ မှတ်လောက် ဂုဏူပစာ။ (သစ်။)
* သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များ၊ မေးတိုင်ပြား၊ မှတ်သားဂုဏူပစာ။ (သစ်)

(က) ယော ပနာတိ (ယောတိ) ယော။ (ခ) ယော ကောစီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ယထာ ယုတ္တောတိ-လ-ဟောတု။ (ဃ) နဝကမ္မယုတ္တော-လ-တိ အတ္ထော။ ဠ။ ၂၀၃—၄။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျဖြင့် ယောသဒ္ဒါသည် အမှတ်မရှိ တစုံတယောက်သောသူကို (အနိယမအနက်ကို) ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

† ပနသဒ္ဒဿ နိပါတမတ္တတ္တာ ယောသဒ္ဒဿေဝ အတ္ထံ ပကာသေန္တော "ယော ကောစီတိ ဝုတ္တံ ဟောတီ"တိ အာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။

ဂ-ဝါကျ၌ ယေန ဝါ တေန ဝါ ယုတ္တော-ဖြင့် ယထာသဒ္ဒါ၏ ယံသဒ္ဒါ၏ အနက် (=အနိယမ အနက်) ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယထာနိပါတ် နောက်၌ တတိယာကေဝုစ် နာဝိဘတ်ကျေသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ယထာယုတ္တောပုဒ်ကို အဗျယီဘောသမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ယေန ဝါ တေန ဝါ ယုတ္တော ယထာယုတ္တော ဟု တတိယာဘပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဝိဘတ္တိပဒ၊ ၃။ အဘိဓာန္ဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

† ယံသဒ္ဒတ္ထေ ယထာသဒ္ဒေါ ဝတ္တတီတိ အာဟ ယေန ဝါ တေန ဝါ ယုတ္တောတိ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၂၇။

ဃ-ဝါကျဖြင့် ယေန ဝါ တေန ဝါ၌ ယ တ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်သည် နဝကမ္မ, ဥဒ္ဒေသ, ဝါသဒုရစသည် ဟုတ်ဟုတ် ငြားငြားသောတရားကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ယထာအရ နဝကမ္မစသည် ဟူးဟူးငြားငြားသော တရားရ၏။ ယင်း၏ ယှဉ်သောသူ(ယုတ္တော) နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်၍ ညှသ်ကောက်ပါ။

---

http://www.dhammadownload.com

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ယောတီယော။ ယောပနာတီယော။ ။အချို့ပေ၌ "ယောပနာတိ ယော" ဟု ပနနှင့်တကွ ဥဒ္ဓါရ်ပုဒ်ရှိ၏။ အဋ္ဌကထာသွားနှင့်လည်းမညီ၊ ပါဠိ၌လည်း ဝိဘင်္ဂနပုဒ်တွင် ယော ယာဒိသောဟုသာ ရှိသောကြောင့် ပန-သဒ္ဒါ မရှိသင့်။ သာရတ္ထဒီပနီ၌လည်း "ပနသဒ္ဒဿ နိပါတမတ္တတ္တာ ယောသဒ္ဒဿေဝ အတ္ထံ ပကာသေန္တော-လ-အာဟ" ဟု အနုသန္ဓေကို မဆိုသင့်။ ယင်းသို့ဆိုသော် "တ္ထောတိ ဣမဿိ ယောသဒ္ဒေ" ဟု "တ္ထ" အစွဲကို မိမိပြုသည်နှင့် လည်း ကောင်း၊ "ဣဒါနိ သိက္ခာပဒေ ဝိဘင်္ဂဿ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယိဿာမ"-ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်လည်းကောင်း မတန်။ ထို့ကြောင့် "ယောတိ ယော" ရှိသော ပါဠိသာ သင့်သည်။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၂။

(က) ဘိက္ခုတိတိ ဘိက္ခုကော။ (ခ) လဘန္တော ဝါ-လ-ယာစတီတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၂၀၄။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဘိက္ခတိ-ဖြင့် ဘိက္ခုကော၌ ဏွု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဘိက္ခုတိတိ ဘိက္ခုကော ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

[1]။ ဒုတိယာပစ္စယတ္ထ။ [2]။ အဘိဓာနတ္ထ။

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အရိယာ။ အာရိယာ။ ။အရိယာနံ သော အရိယာ (အာရိယာ)ဟု ဣဒံ တဒ္ဓိတ် ဝိဂ္ဂဟပြု။ အရိယပုဒ် + ဏ-ပစ္စည်း။ ဝုဒ္ဓိရောက်လျှင် အာရိယာ၊ ဝုဒ္ဓိ မရောက်လျှင် အရိယာ ဟု ပြီးသဖြင့် ၂-ချက်သင့်။

ခ-ဝါကျ၌ ယာစတိ-ဖြင့် ဘိက္ခတိ၌ ဘိက္ခဓာတ်သည် လာဘ,ကိလိဿန (ညစ်ညူးပင်ပန်းခြင်း) အနက်ကို မဟော။ ယာစန အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

† ဘိက္ခ ယာစလာဘကိလိဿနေ။ ဓာတွတ္ထ။

(က) ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ-လ-ဘိက္ခု။ (ခ) အဋ္ဌိဖဿဝဏ္ဏ-ဘေဒေန-လ-ပဋ္ဌမရော။ (ဂ) တတ္ထ သတ္တကစ္ဆေဒနေန-လ-ဓေဗီ. တဗ္ဗော။ (ဃ) သဟဿက္ခန္ဓကောပိ-လ-ဘိန္နဋ္ဌေ ါဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၀၄။

http://www.dhammadownload.com

⊛ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတော–ဟူသော ပဒဘာဇနီ–ဖြင့် ဘိက္ခုဗုဒ်ကို ဘိက္ခတိ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂစ္ဆတီတိ ဘိက္ခု–ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည် ကိုလည်းကောင်း၊[၁] ဋ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] ဘိက္ခဓာတ်သည် ယာစန အနက်ကိုဟောသော်လည်း "အနေကတ္ထာ ဟိ ဓာတဝေါ" ပရိဘာသာအရ (အဇ္ဈုပဂတ=) ချဉ်းကပ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွဋ္ဌ။

ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ

ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနန္တိ ဇင်္ဃပိဏ္ဍိယဗလေန စရိတွာ အာလောပမတ္တံ လဒ္ဓဘောဇနံ။ (သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၂၃၄။) ဤအလို အာလောပမတ္တံ လဒ္ဓဘောဇနံ အာလောပဘောဇနံ။ တလုတ်စာမျှ ရအပ်သော ဆွမ်း။ ပိဏ္ဍိယာ (ပိဏ္ဍိယဗလေန) စရိတွာ အာလောပဘောဇနံ ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ၊ သလုံးမြင်းခေါင်း ကြွက်သားဆိုင်၏ အစွမ်းဖြင့် လှည့်လည်၍ တလုတ်စာမျှ ရအပ်သော ဆွမ်း"–ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အနက်ပေး။

ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနန္တိ ဇင်္ဃပိဏ္ဍိမံသဗလေန စရိတွာ အာလောပါလောပဝသေန ပရိယိဋ္ဌဘောဇနံ။ (ဝိမတိ၊ ၂၊ ၁၀၄။) အာလောပေန ပရိယိဋ္ဌံ ဘောဇနံ အာလောပဘောဇနံ။ တလုတ်စာ တလုတ်စာ၏ အစွမ်းဖြင့် ရှာမှီးအပ်သောဘောဇဉ်။ ပိဏ္ဍိယာ စရိတွာ အာလောပဘောဇနံ ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ။ "သလုံးမြင်းခေါင်း ကြွက်သားဆိုင်၏ အစွမ်းဖြင့် လှည့်လည်၍ တလုတ်စာ တလုတ်စာ၏ အစွမ်းဖြင့် ရှာမှီးအပ်သော ဘောဇဉ်"–ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အနက်ပေး။

ခ–ဝါကျ၌ ဘိန္နပဋဓရော–ဟူသော ပဒဘာဇနီ–ဖြင့် ဘိက္ခုသဒ္ဒါသည် တန်ဖိုး, အတွေ့, အဆင်း ပျက်သော ပုဆိုးကိုဆောင်သူ ဟူသော အနက်၌ ထင်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

[†] ဘိန္နပဋဓရောတိ နိဗ္ဗာနံ ဘိန္နပဋဓရေ ဘိက္ခုသဒ္ဒေါ နိရုဠှတ္တာ ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ဘိန္နပဋဓရော-ဖြင့် ဘိက္ခုသဒ္ဒါကို ဘိဋ္ဌတိ ဘိန္နပဋဓာရ ကေန ဝိုသေသော ဘဝတိတိ ဘိက္ခု-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ရူ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနၶ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဘိဒိဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယာသမ္ဗန္ဓ။ ၃။ ဒုတိယဓာတုပဒ။

မှတ်ချက်။ ။ပါဠ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၇၉-အလိုအာဘော် သံဝဏ္ဏနာ။ ခ-ဝါကျ၌ ဘိန္နံ ပဋံ ဓာရေတိ-ဖြင့် ဘိန္နနှင့်ပဋကိုဘိန္နံပဋံဘိန္နပဋံဟု ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဘိန္နပဋံ ဓာရေတီတိ ဘိန္နပဋဓရော-ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။

† ဘိဒိ ဘိက္ခိ ဓာတုဝသာ၊ အထ ဝါ ဘယဝါစက။
ဘီ သဒ္ဒံ ပုရိမံ ကတွာ၊ ဣက္ခဓာတုဝသေန စ။
ဘိက္ခုသဒ္ဒဿ နိပ္ဖတ္တိ၊ ကထာယေယျ ဝိစက္ခဏော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၆၉။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဘိန္နပဋဓရော။ ။ကျဲ-၌ ပျက်သော(စုတ်ပြတ်နေသော) ပုဆိုး(အဝတ်)ကို ဆောင်သောသူ၌ တင်သောအားဖြင့် ရဟန်း၌ "ဘိန္နပဋဓရ" ဟု ခေါ်သော ကြောင့် ရုဋ္ဌီနည်း။

အတူဖြစ်သော ပျက်သောပုဆိုးကို ဆောင်သောသူ၏ ဘိန္နပဋဓရ အမည်ကို အတူရှိသောရဟန်း၌ တင်စား၍ အတူရှိသော ရဟန်းကို ဘိန္နပဋဓရ-ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။စုတ်ပြဲသော အဝတ်ကို ဝတ်ဆင်နေရသူ၏ ဘိန္နပဋဓရ အမည်ကို အဝတ်စုတ်များ စပ်ဟပ်၍ သက်နိုးချုပ်ကာ ဝတ်ဆင်ထားသူ ရဟန်း၌ တင်စားခေါ်ခြင်းမျိုးတည်း။

ခဏ္ဍာခဏ္ဍိက။ ။အခဏ္ဍအရ အပိုင်းကြီးမှ ကြွင်းသောအပိုင်းငယ်ကို ခဏ္ဍအရ ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ ပါ+ဖြေ+ပထမ၊ ၁၃-ဘဝါဘဝကြည့်။

† ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကန္တိ ဖလာဖလံ ဝိယ။ ဓဇိရ။ ၁၂၃။ (သံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။)

http://www.dhammadownload.com

ဟတ္ထသေဝ မလ ဇလ္လိကာဟိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အညစ်အကြေး ဟူသမျှ၏။ မလ–အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဖွက်လျှော်၍ မရနိုင်သော အညစ်အကြေး၌ တင်လေ။ ကေဒေသျှ၊ ဝါ–သမုဒ္ဒါယူ။

အပေါင်းဖြစ်သော အညစ်အကြေးဟူသမျှ၏ ဇလ္လိကာ အမည်ကို အစိတ် ဖြစ်သော ဖွတ်လျှော်၍ ရကောင်းသော အညစ်အကြေး၌တင်။ ကေဒေသျှ၊ ဝါ–သမုဒ္ဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း)

အိန္ဒပဋ္ဌ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အဝတ်ပုဆိုးတို့၏၊ ပဋ္ဌအမည်ကို အစိတ် ဖြစ်သော သင်္ကန်း (ကာသာဝ)၌ တင်လေ။ ကေဒေသျှူပစာ၊ ဝါ–သမုဒ္ဒါ ယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ကာသာဝါနံ့ ခါရကာမတ္တေနေဝ ဘိန္နပဋ္ဌဓရော သိက္ခု–၌ ပဋ္ဌကို ကာသာဝဖွင့်သဖြင့် ဥပစာကြံရသည်။

(က) သမညာယာတိ ပညတ္တိယာ။ (ခ) ဝေါဟာရေနာတိ အတ္ထော။ (ဂ) သမညာယ ဝေ–လ–ပညာယတိ။ (ဃ) တထာ ဟိ–လ–ဘိက္ခုတိ ဝဒန္တိ။ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

အဖြေရှုကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် သမညာယ ဟု ဟောတော်မူ၏။ သမဏာဿ ဘာဝေါ သာမညံ ဟူ၍လည်း ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်လော၊ သမညာ သဒ္ဒါ သည် အဘယ်အနက်ကို ဟောပါသနည်း–ကြောင့် ပညတ္တိယာမိန့်။ ဆင်တဲ ဂဏ္ဌိ။

ဝိဂ္ဂဟာနှင့် ဉာဉ်ကောက်

သမညာ။ ။သမ္မာ သံ ဝါ အာဇာနီယတိ တောယာတိ သမညာ။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။)

သံ–အရ သမ္မာဘောဂဏ်၊ ဝါ–သမ ဘောဂဏ်ရ၏။

အာ–အရ ခါတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂဏ်ရ၏။

ဉာ–ကား ပညတ်ကိုသိသော သညာ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။

ကရဏတ္ထ–ကား ထိုအားတပ်သော ပညတ်၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူ။ အ–ကား ထိုဖြင့်မှတ်အပ်သော ပညတ်ရ၏။ အာ–ကား ထီဇောတက။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ပညတ္တိယာ–ဖြင့် သမညာသဒ္ဒါသည် ပညတ်အနက်ကို ဟော သတည်း–ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။) ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ–လည်း ဖော်လေဦး။

http://www.dhammadownload.com

† ပြဟ္မသောသန္တိ ဥတ္တမသောသံ၊ ပြဟ္မုနော ဃောသသဒိသံ ဝါ ဃောသံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။

တိဏိသတံ။ ဋ္ဌ။ ၂၀၆။ ။ဤ၌ တိဏိသတံ ပဋ္ဌသောနည်းသည် တိဏိ-သတာနိ ဟု ဆိုအပ်သော ဗဟုဝုစ်ကို တိဏိသတံ ဟု ဧကဝုစ်အားဖြင့် ပြန်သောကြောင့် ဝစနဝိပလ္လာသနည်း။

† တိဏိသတန္တိ တိဏိသတာနိ၊ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ ဝစနဝိပလ္လာသော ကတော။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၅၁။

ကော စ ထေရော။ ။အပေါင်းဖြစ်သော မထေရ်တို့၏ ထေရဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အင်္ဂုလိမာလမထေရ်၌ တင်လေ။ ကော်ဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူ။

† ကော စ ထေရောတိ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။

(က) ဘခြေဝတိ အပါပကော။ (ခ) ကလျာဏပုထုဇ္ဇနာဒယော ဟိ ယာဝအရဟာ-လ-သရံ ဂစ္ဆန္တိ။ (ဂ) သာရောတိ တေဟိယေဝ-လ-ဘိက္ခူတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဃ) ဝိဂတကိလေသ-လ-တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား။ သခေ်ပ။

ခ-ဝါကျ ဆင်တဲ ကျမ်းတက်

ထို ဘခြေ ဘိက္ခုသည် သမညာယ ဘိက္ခု၊ ပဋိညာယ ဘိက္ခုတို့ကဲ့သို့ ဘိက္ခုဟူသမျှ ဖြစ်ကောင်းအံ့လော-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ပကန္တရ။ ထို ၌ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ ဂ-ဝါကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ဂ-ဝါကျဖြင့် ကလျာဏပုထုဇဉ် စသည်တို့ကိုသာလျှင် "သာရော ဘိက္ခု" ဟု ဆိုအပ်သောဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ မုချအားဖြင့် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ သာရော ဘိက္ခုမည်၏ဟု ပြခြင်းငှာ ဃ-ဝါကျမိန့်။

† သာရောဘိက္ခူတိပိ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနာဒယော၀ ဝုတ္တာတိ အာဟ" တေဟိ သာရာဒီဟိတိအာဒိ။ အထ ဝါ နိပ္ပရိယာယတော ခီဏာ ဘဝေါ၀ သာရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၃။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျဖြင့် ပညတ္တိသဒ္ဒါသည် ထားခြင်း (ဌပန်) အနက်ကို မဟော၊ ဝေါဟာရ (ပညတ်) အနက်ကိုဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပရိယာယ်ပြ၊ အဓိပ္ပေတတ္ထ—ဖော်လေဦး။ အတ္တုဒ္ဒေသဉ္စ ရနေကျ ကောဒေသျူတင်လေ။

† ဝေါဟာရသ္မိံ စ ဌပနေ၊ ပညတ္တီတိ ပကာသနေ၊ ဓာန်။ ၉၇၂။

(က) ဗင္ဂိညာတိ ပဋိဇာနနေန။ (ခ) ဟေဘိက္ခုတိ ဟေဘိက္ခု နာမ-လ-ပတ္တော။ ဋ္ဌ။ ၂၀၅။

အဲ့ဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပဋိဇာနနေန-ဖြင့် ပဋိညာ၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပဋိညာပုဒ်ကို ပဋိဇာနနံ ပဋိညာ ဟု ဘာဝသာဓ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ပဋ္ဌယတ္ထ။　　　　၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် ဟေဘိက္ခုပုဒ်ကို ဟေတိ (ဘဂဝတော ဝစနေန) ပဝတ္တော ဘိက္ခု ဟေဘိက္ခု ဟု သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိခါနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၆၇၅။ ဟေတိဝစနေန ပဝတ္တာ ဥပသမ္ပဒါ ဟေဥပသမ္ပဒါ-နှင့်အညီ ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အာဘော်ဖော်သည်။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရောဝိယ။ ။ဟု ရှိလျှင် ဝါ ၆၀-ရှိသော မထေရ်ကဲ့သို့ဟုလည်းကောင်း၊ ဝဿသတိကတ္ထေရောဝိယ ဟု ရှိလျှင် ဝါ ၁၀၀-ရှိသော မထေရ်ကဲ့သို့ဟုလည်းကောင်း၊ သဋ္ဌိဝဿိကတ္ထေရောဝိယ-ဟုရှိလျှင် ဝါ ၆၀-ရှိသော မထေရ်ကဲ့သို့ဟုလည်းကောင်း အနက်ပေး။ ယင်း ဝိသေသန သုံးပုဒ်လုံးပင် ဣရိယာပထသမ္ပန္န (ဣရိယာပုဒ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း) ကိုပြရာ၌ သင့်လျော်သည်ချည်းဖြစ်၍ ၃-ပါဌ်သင့်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဗြဟ္မဃောသံ။ ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ ။အတူဖြစ်သော ဗြဟ္မာမင်း အသံ၏ ဗြဟ္မဃောသအမည်ကို အတူရှိသော မြတ်စွာဘုရား အသံတော်၌ တင်စား၍ အတူရှိသော မြတ်စွာဘုရား အသံတော်ကို ဗြဟ္မဃောသဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိ သူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရုဠှီတွဲ့။)

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဘဒြော။ ။ဘဒြ အဿ အတ္ထီတိ ဘဒြော။(အဿ ဘိက္ခုနော၊ ကလျာဏ ပုထုဇဉ်အစ ရဟန္တာအဆုံးရှိသော ရဟန်းအား။ ဘဒြံ၊ ကောင်းသော သီလ, သမာဓိ, ပညာ, ဝိမုတ္တိ, ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။) အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်။ ဘဒြပုဒ်+ဏပစ္စည်း။ ဂုဏ်ဂုဏောစပ်၍ဉာဏ်ကောက်လေ။-ပါရာ၊ ယော။ ၅၄။ ကလျာဏောပုဒ်အဖွင့်၊ ဤဘဒြောအဖွင့်၊ ဆပ်တဲဂဏ္ဌိတို့၌ကား — ဘဒြေဟိ သီလာဒီဟိ သမန္နာဂတောတိ ဘဒြော ဟု သမန္နာဂတတဒ္ဓိတ် ပြုသည်။ **တနည်း**။ ဘဒ္ဒတီတိ ဘဒြော ဟု ကတ္တုသာဓန-ကြံလေဦး။ အာဘော်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဖဂ္ဂု။ ။ဖလဓာတ်+ဂုပစ္စည်း။ ဖ-၌ အ-ကို ဧပြု။ ဓာတွန် လ-ကို ဂ-ပြု၊ ကပ်။ ဖေဂ္ဂု ပြီးသည်။

† ဖလ နိပ္ဖတ္တိယံ, အဿ ဧတ္တံ၊ ဖလတိ နိဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတီတိ ဖေဂ္ဂု= အသာရော၊ မောဂ်၊ ၇။ ၃၆။

အရဟာ။ ။အရဟာသဒ္ဒါကား ရဟန္တာဟူသော အနက်ကိုဟောသော ပညတ္တိသဒ္ဒါ၊ အရဟာ၊ အရဟန္တော, အရဟန္တာ။ အရဟန္တံ၊ အရဟန္တေ။ အရဟတာ-စသည် နာမပဒမာလာစဉ်လေ၊ အကျယ်ကိုနီတိ၊ ပဒ၊ ၂၃၀-ကြည့်။

ဘဒြေန။ ။ဘဒ္ဒဓာတ်+ရက်ပစ္စည်း။

† ဘဒ္ဒ ကလျာဏေ ဒလောပေါ ပရရူပါဘာဝေါ။ ဘဇီယတီတိ ဘဒြံ=ကလျာဏံ၊ မောဂ်။ ၁၄၆။

သာရော။ ။သရဓာတ်+ဏပစ္စည်း။

† သရ စိန္တာ ဂတီသု ဏော။ သူစိ။

နီလ=နီလဓာတ်+အပစ္စည်း။

† နီလ နီလဝဏ္ဏေ အ။ သူစိ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အပါပကော-ဖြင့် ဘဒြအရ မယုတ်မာသော၊ ဝါ-ကောင်း သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

တနည်း။ ။အပါပကောဟူသော ဗျတိရေကသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဘဒြသဒ္ဒါသည် တင့်တယ်ခြင်း=သုဘအနက်ကို မဟော၊ ကောင်းခြင်း=သာဓုအနက်ကို ဟော သတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

K.54 A

http://www.dhammadownload.com

ခ-၀ ကြောင်းရှိ ဘခြေန သမန္နာဂတတ္တာ—ဖြင့် ဘခြေ့ာပုဒ်ကို ဘဒြ အဿ အတ္တီတိ ဘခြေ့ာ ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္တ။ ၂။ ပစ္စယတ္တ၊

တနည်း။ ။ဘခြေနု-လ ဂတတ္တာဖြင့် ဘဒြပုဒ်ကို ဘဒ္ဒတီတိ ဘခြေ့ာ ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္တ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ရက်ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္တ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္တ။

* သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ သမန္နာဂတနှင့်၊ ဖွင့်၍ပြ၊ ကတ္တုသာဓန ကြံစရာ။ (သစ်။)

ခ-၀ ကြောင်းရှိ ကလျာဏ—လ—ယာ၁၀ အရဟာ-ဖြင့် ဘခြေ့ာ ဘိက္ခုအရ ကလျာဏပုထုဇဉ်အစ ရန္တာအဆုံးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တ။)

ခ-၀ ကြောင်းရှိ သီလနေ-လ-ဒဿနေန စ-ဖြင့် ဘခြေန၌ ဘဒြအရ ကလျာဏ ပုထုဇဉ်အတွက် သီလ, သမာဓိ, ပညာ သိက္ခာသုံးပါး၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အတွက် သီလ-လ-ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန-တိုင်အောင် ငါးပါးလုံးကို ယထာသမ္ဘဝနည်းဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တ။)

† ယထာသမ္ဘဝေန စေတ္ထ ယောဇနာ ဓေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၅၃။

ဂ-၀ ကြောင်းရှိ သီလသာရာဒီဟိ-လ-တတ္တာ-ဖြင့် ဘခြေ့ာနှင့်အတူ အဿတ္ထိ၊ တနည်း-ကတ္တုသာဓ်ပြသည်ဟု ဖော်လေ။ တူပြီ။ သရတိ သာရဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ သာရော ဟု ကတ္တုသာဓ်ပြု။

ဂ-၀ ကြောင်းရှိ တေဟိယေဝ-ဖြင့် သာရအရ ခ-၀ ကြောင်းရှိ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သီလ-လ-ဒဿနတို့ကိုပင် ယထာသမ္ဘဝနည်းအားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္တ။ ပြန်ညွှန်းပြသည့်အတွက် အဘိဓေယျတ္တမဟုတ်။)

ဂ-၀ ကြောင်းရှိ နီလော ပဋ္ဌော ဝိယ—ဖြင့် သာရော ဘိကျွန်၌ သာရောသဒ္ဒါသည် နီလောသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဂုဏ်ပစာပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္တ။)

နီလသမန္နာဂမေန-ဖြင့် နီလံ အဿ အတ္ထိ၊ ဝါ-နီလတိ နီလဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ နီလော-ပြသည်။ သမန္နာဂတ-အဖွင့်နှင့်အတူ ၂-နည်း အဘဘော်ဖော်ပါ။ တူပြီ။

E.54 B

http://www.dhammadownload.com

ဃ-ဝါကျ၌ ခီဏာသဝေါ-ဖြင့် သာရော ဘိက္ခုအရ မုချအားဖြင့် ရဟန္တာကိုယူ၊ သဒိသူပစာအားဖြင့် ကလျာဏပုထုဇဉ်၊ ရဟန္တာမှ ကြွင်းသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ယူရမည်။ အန္ဓဗာလပုထုဇဉ်ကို မယူရဟု သိစေသည်။

ဃ-ဝါကျ၌ ဝိဂတ-လ-ဘာဝဟော-ဖြင့် သာရမည်ခြင်းအကြောင်း တမျိုးကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် သာရမည်ခြင်း၏ အကြောင်းတမျိုးရှိသေး သည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

ဘဒြော။ ။ကောင်းသော သီလစသောဂုဏ်၏ ဘဒြောအမည်ကို ဂုဏော ဖြစ်သော ကလျာဏပုထုဇဉ်အစ ရဟန္တာအဆုံးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ တင်စား၍ ကလျာဏ-လ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဘဒြော ဟု ဆိုသောကြောင့် ဂုဏူပစာ။ (အဝိနာ ဘာဝနည်း။)

သာရော။ ။အနှစ်သာရဖြစ်သော သီလစသော ဂုဏ်၏ သာရောအမည်ကို ဂုဏောဖြစ်သော ကလျာဏပုထုဇဉ်-လ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ တင်စား၍ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို သာရောဟု ဆိုသောကြောင့် ဂုဏူပစာ၊ (အဝိနာဘာဝနည်း။) ကြွင်းကား ဂ-ဝါကျအဖွင့်နှင့်အညီ ဥပစာ။

တနည်း—သာရော။ ။အတုဖြစ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သာရော ဟူသော အမည်ကို အတုရှိသော ကလျာဏပုထုဇဉ်၊ ရဟန္တာမှကြွင်းသော အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ တင်စား၍ ကလျာဏ-လ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို သာရော ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

ကလျာဏ-လ-ဂစ္ဆန္တိ။ ။ဤ၌ ကလျာဏ-လ-ဂစ္ဆန္တိ-ဟူသောနည်းသည် ကလျာဏပုထုဇဉ်အား သီလ, သမာဓိ, ပညာ သုံးပါး၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သီလ, သမာဓိ, ပညာ, ဝိမုတ္တိ, ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန-ငါးပါး။ ယင်းသို့ရသင့်သည် အားလျော်စွာ ယူရသောကြောင့် ယထာလာဘနည်း=ယထာသမ္ဘဝနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာတို့၌ ယထာသမ္ဘဝ-ဟု ဆိုလျှင် နည်းလေးဆယ်၌ ယထာလာဘနည်းဟုမှတ်။

† ယထာသမ္ဘဝေန စေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၃။

(က) သေခေါတိ ပုထုဇ္ဇန-လ-သိက္ခန္တီတိ သေခါ။ (ခ) တေသု ယောကောစိ—လ—ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဂ) န သိက္ခတီတိ အသေက္ခော။ (ဃ) သေက္ခဓမ္မေ အတိက္ကမ္မ-လ-ဝုစ္စတိ။ ဋ္ဌ၊ ၂၀၈။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ကလျာဏပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်ကို သေက္ခ မည်၏ဆိုရာ-ယင်း ဂ-ယောက် အပေါင်းကိုသာ သေခ-ဟု ခေါ်သလော-စုပ်ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။ ယင်းတို့တွင် တယောက် တယောက်ကို သေခ-ခေါ်သည် ဟူလို။

ဂ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ က–ခ–ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။န သိက္ခတိ ဟု ဆိုရာ "သိက္ခာသုံးပါးကို မကျင့်သော အန္ဓပုထုဇဉ်ကို အသေက္ခအရ ယူရမည်လား" ဟူသော စောဒနာကို ပယ်ဖြေလိုသဖြင့် ဃ–ဝါကျတက်လာသောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘ ဟုဆိုသည်။ ဋီကာကျမ်းတက်ကို ရှုပါ။ သို့သော် ဂ–ဝါကျဖြင့် ဝစနတ္ထ ပြပြီးနောက် ဃ–ဝါကျဖြင့် အဘိဓေယျတ္ထ၊ ဟိတ်စသည် အကျယ်တို့ကိုဖွင့်သည် ဟု လည်း ကြံနိုင်သည်။ သို့ကြံလျှင် ဃ–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား သခေ်ပ–ဟု ခွဲလေ။

† နသိက္ခတီတိ အသေခေါတိ ဣမိနာ ပရိယောသိတ သိက္ခော ဒဿိ- တော န သိက္ခာယ ရဟိတောတိ အာဟ။သေက္ခဓမ္မေ-လ–ဝုစ္စတီတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄-၅။

ဃ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ ဝါကျဖြင့် ကျင့်ဆဲမဟုတ်သောကြောင့် အသေက္ခ မည်သောဟုဆို၏။ (ကျင့်ဆဲမဟုတ်ဟု ဆိုသောကြောင့်) အသေက္ခအရ သိက္ခာမှ ကင်းသော အန္ဓပုထုဇဉ်ကို ယူရမည်လော၊ အသေက္ခအရ အဘယ် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်နည်း ကြောင့်–ဃ–ဝါကျမိန့်။

ဂတ္ထိသစ် ကျမ်းတက်

ပစ္စုပ္ပန်ကို မြစ်ရကား အတိတ် အနာဂတ် နဝတ္တဗ္ဗ ဖြစ်သင့်သော်လည်း ဤနေ့ အတိတ်သာယူ၊ အနာဂတ် နဝတ္တဗ္ဗကို မယူသင့်ဟု ပြခြင်းငှာ သေက္ခ ဓမ္မေ စသည်မိန့်။ (ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇၄။)

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သိက္ခန္တိ-ဖြင့် သေခါသဒ္ဒါ၏ သိက္ခဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏ ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနဖြ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ သိက္ခန္တီတိ သေခါ-ဟု ကတ္တုသာဓနဉာဏနတ္တ ပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[3]၊ သေက္ခ-ဟူလိုလျက် က-အက္ခရာ ချေသဖြင့် သေခါ-ဟု ရုပ်ပြီးသည်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယခေါတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဣ္ဂ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၄။ ဘ· ဂဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။နီတိ၊ ဓာ။ ၂၄-သေက္ခ သေခါ အဆုံးအဖြတ်ကိုရှု၍ သေခါ-ဟု ဆင္ဒဆရာတို့ ပြင်ကြပုံရသည်။ သေက္ခ သေခ-ပုဒ် ဉာဏ်ကောက်စသည်ကို ပါ+မြေ+ပထမ။ ၅၄-၆၂-၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ။

က-ဝါကျ၌ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကေန သဒ္ဓိံ-ဖြင့် သေခ-အရ ကလျာဏပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥပစာအားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† ယောပိ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနော-လ-သေခေါတိ အာဟ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကေန သဒ္ဓိန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၄။

က-ဝါကျ၌ သတ္တ အရိယာ-ဖြင့် ရဟန္တာကြဉ်၍ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်ကို သေခအရ မှချယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ သိက္ခတိ-ဖြင့် သိစေသောအာဘောဂ်ကား သိက္ခန္တိနှင့် တူပြီ။

ဂ-ဝါကျ၌ န-သဒ္ဒါဖြင့် အသေခေါပုဒ်ကို န သေခေါ အသေခေါ ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဓနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အ-သဒ္ဒါ၏ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

ဃ-ဝါကျဖြင့် အသေက္ခအရ သိက္ခာမှုကင်းသော (သိက္ခာယံရဟိတ) အန္ဓဗာလပုထုဇဉ်ကို မယူရ။ (ဝါ-ကျင့်လတ္တံ့သောသူ) (အနာဂါတ်) ကျင့်သည်ဟု မဆိုထိုက်သူ (နဝတ္တဗ္ဗ) ကိုမယူ၊ ကျင့်ပြီး (အတိတ်) ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

သေခါ။ ။အနီးရှိသော အရိယာခုနစ်ယောက်တို့၏ သေခါအမည်ကို အနီးဖြစ်သော ကလျာဏပုထုဇဉ်၌ တင်စား၍ အနီးဖြစ်သော ကလျာဏပုထုဇဉ်ကို သေခါ-ဟု ဆိုသောကြောင့် သမီပူပစာ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အဠ ဝါ သေ ဝါ အညတရံ သာမညဖလံ အဓိဂမိဿတိ-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၄-ဖြင့် သမိုပ္ပပစာကို ပြသည်။

အသေခ။ ။အတူဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်၏ အသေခ ဟူသော အမည်ကို အတူရှိသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၌ တင်စား၍ အတူရှိသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို အသေခ-ဟု ခေါ်သောကြောင့် သဒိသူပစာ။

† တံ သဒိသေသု တဗ္ဗောဟာရတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။

(က) အကုပ္ပေနာတိ-လ-ဥပဂတေန။ (ခ) ဌာနာရဟေန။ (ဂ) ဥပသမ္ပန္နော နာမ-လ-သမာပန္နော။ (ဃ) ပဏ္ဍောတိ အတ္ထော။ (င) ဆိက္ခုဘာဝေါ ဟိ ဥပရိဘာဝေါ။ (စ) တမ္ဗေသ-လ-ဥပသမ္ပန္နောတိ ဝုစ္စတိ။ ဌ။ ၂၀၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ က-ဝါကျကား ပက္ခ။ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။ ဃ-ဝါကျ ဝါကျာရမ္ဘ။ ဂ-ဝါကျ အာရဒ္ဓ။ င-ဝါကျ ယုတ္တိဒဠှိကရဏ။ ဂ-ဝါကျ ယုတ္တိဒဠှိယ။

ဆင်တဲ ကျမ်းတက်

ဥပသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော ဥပရိအနက်သို့ လိုက်၍ ဥပရိဘာဝ ဆိုသည့် အတိုင်းလည်း ဥပရိဘာဝ သဘော ရှိလျှင်းပါသလော-ရှိ၍ ဘိက္ခုဘာဝေါ ဟိ ဥပရိဘာဝေါ-မိန့်။ ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၄၁၇။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အကောပေတဗ္ဗတံ ဥပဂတေန-ဖြင့် အကုပ္ပေနဥ္ဇ ကုပ္ပသဒ္ဒါကို ကောပေတဗ္ဗန္တိ ကုပ္ပံ ဟု ဟေတုကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏျပစ္စည်း၏ ယင်းသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ န ကုပ္ပံ အကုပ္ပံ ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပဋ္ဌယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂဒဋ္ဌ။

က-ဝါကျ၌ အပ္ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗတံ-ဖြင့် အကောပေတဗ္ဗဟူသည် မတားမြစ် မကန့်ကွက်သည်ကိုပင် ဆိုသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ကာရဏာရဟေန-ဖြင့် ဌာနာရဟေန၌ ဌာနသဒ္ဒါ ဣဿရိယ ဩကာသအနက်တို့ကို မဟော၊ ဟေတု (ကာရဏ) အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

† ဥပသမ္ပဒါကမ္မဝါစာသင်္ခါတံ ဘာဂဝတော ဝစနံ ဥပသမ္ပဒါကမ္မကရဏဿ ကာရဏတ္တာ ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆။

ခ-ဝါကျ၌ သတ္ထုသာသနာရဟေန-ဖြင့် ကာရဏာရဟေန-၌ ကာရဏာ အရ သတ္ထုသာသန၊ ဝါ-မြတ်စွာဘုရား ဆုံးမတော်မူကြောင်း ဖြစ်သော ကမ္မဝါစာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ ဥပရိဘာဝံ သမ္ပန္နော-ဖြင့် ဥပသမ္ပန္နော၌ ဥပသဒ္ဒါ၏ ဥပရိဘာဝ (အထက်၌ဖြစ်ခြင်း) အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဥပသမ္ပန္နော ပုဒ်ကို ဥပရိဘာဝံ သမ္ပန္နော ဥပသမ္ပန္နော ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ (ယင်းသမာသ်ဂိုထောက်၍) သမ္ပဇ္ဇတီတိ သမ္ပန္နော ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[4]၊ သမ္ပန္နသဒ္ဒါ၏ သမာပန္နအနက်ကို ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[5] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၅။ နာမလိင်္ဂတ္ထ၊

ဃ-ဝါကျဖြင့် သမာပန္န သဒ္ဒါသည် ရောက်ခြင်း (ပတ္တ) အနက်ကိုဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သမ္ပန္နောကို သမာပန္န၊ ယင်းသမာပန္နကို ပတ္တ ဟု ဖွင့်ရာ၌ ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထလည်း ဖော်နိုင်သည်။

ဉာဏ်ကောက်

ဥပရိဘာဝံ သမ္ပန္နောတိ ဥပသမ္ပန္နော။ (ဥပရိဘာဝံ၊ မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သို့။ သမ္ပန္နော၊ ရောက်သောသူတည်း။) ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်။ ဥပ+ပုဒ်+သမ္ပန္နပုဒ်။

ဥပ-အရကား မြင့်မြတ်သော ရဟန်း၏အဖြစ်၊ ဝါ-သိက္ခာသုံးပါးသည်မှချ။ ယင်း၏ ရောက်သောသူနှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ဥပသမ္ပန္န-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရဟန်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။င-ဝါကျမျှော်၍ ဉာဏ်ကောက်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သီမာ။ သီမာ။ ။သိဓာတ်+မပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။ သိဉ် ဗန္ဓကို ဤဒိဿပြု-ဟူသော ရူပသိဒ္ဓိနှင့် အညီ သီမာပါဠိ သင့်သည်။

† သိ ဗန္ဓနေ၊ သိယတီတိ သီမာ။ ဒီဃော။ ရူ။ ၄၀၆။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။နျာသဋ္ဌ သိ ဗန္ဓနေ ဟု သာဆို၍ ဒီဃော-ဟု မဆိုသော ကြောင့် သိမာ ပါဌ် သင့်သည်-ဟု ဆိုကြ၍ ယာ သာ သိမာ-ဟု ကမ္မဝါစာ ဖတ်ရာ၌ သီမာ၊ သိမာ-ဟူ၍ ၂-ချက် ဖတ်ကြသေးသည်။

အနုဿာဝန၊ အနုသာဝန-ဟု ၂-မျိုးရှိရာတွင် အနုဿာဝန-ဟု သဒ္ဒါ-ဘော်နှင့်သင့်သည်။ သုခါတ်သည် ဒွေဘာဝဌာနဖြစ်သည်။ ပါ ပတိ၊ ပဋိ၊ ကမုစသော ဘုရားကြီးနိယံ-ကြည့်ပါ။

အကုပ္ပေန။ ။အကုပ္ပေန-ဟူသော နည်းသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဘိက္ခု သံဃေနပြင့် ပြအပ်သော ပရိသာသမ္ပတ္တိ၊ ဆိုလတ္တံ့သော ဌာနာရဟေန-ဖြင့် ပြအပ်သော ဉတ္တိသမ္ပတ္တိ အနုဿာဝန သမ္ပတ္တိမှကြွင်းသော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ သီမာသမ္ပတ္တိတို့ကို ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

အပေါင်းဖြစ်သော ဝတ္ထု, ဉတ္တိ, အနုဿာဝန, သီမာ, ပရိသာသမ္ပတ္တိတို့၏ အကုပ္ပေန ဟူသောအမည်ကို အစိတ် ဖြစ်သော ဝတ္ထု, သီမာ သမ္ပတ္တိ၌တင်။ ကေဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆-ကြည့်။

ဥပသမ္ပန္နော-လ-ဉတ္တိစတုတ္ထေနေဝ သမ္ပန္နော။ ဉတ္တိစတုတ္ထ ကမ္မူပသမ္ပဒါ တည်းဟူသော အများကို ဆိုသဖြင့် ဟေဘိက္ခုူပသမ္ပဒါ စသော အနည်းကို လည်းရသောကြောင့် ယေဘုယျနည်း။

† ဉတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန ဥပသမ္ပန္နောတိ ဣဒံ-လ-ယေဘုယျဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၀။

သိက္ခာသာဇီဝ ပဒဘာဇနီယ အဖွင့်

(က) သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ။ (ခ) အဓိသီလသိက္ခာတိ အဓိကံ ဥတ္တမံ သီလန္တိ အဓိသီလံ။ (ဂ) အဓိသီလဉ္စ တံ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာ စာတိ အဓိသီလသိက္ခာ။ (ဃ) သေ-လ-သိက္ခာသု။ ဋ္ဌ။ ၂၀၉။

❀ ဘာဝသာဓနနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပုဒ်ကို သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနၥ၌ သက်သည်-ကိုလည်း ကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊

ခ-ဝါကျ၌ အဓိကံ သီလံ-ဖြင့် အဓိသီလံ ပုဒ်ကို အဓိကံ သီလံ အဓိသီလံ ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အဓိသဒ္ဒါ၏

 http://www.dhammadownload.com

အဓိကအနက် ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ယင်း၌ ဥတ္တမံ-ဖြင့် အဓိက သဒ္ဒါ ဥတ္တမအနက် ဟောသည်—ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ နပုံမလိင်္ဂတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ သိက္ခိတဗ္ဗတော-ဖြင့် သိက္ခိတဗ္ဗာတိသိက္ခာဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြသည်။ က-ဝါကျနှင့်တူပြီ။

ဂ-ဝါကျ၌ အဓိသီလဉ္စ တံ သိက္ခာ စာတိ-ဖြင့် ကမ္မဓာရယ် ပြသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပဉ္စင်္ဂဒသင်္ဂသီလံ တာဝ သီလမေဝ၊ အစိတ်ဖြစ်သော ငါးပါးသီလ ဆယ်ပါးသီလ၏ ပဉ္စင်္ဂဒသင်္ဂသီလံ ဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ငါးပါးသီလ၊ ရှစ်ပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလတို့၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

† အင်္ဂသီလံ ဒသင်္ဂသီလေသွေဝ အန္တောဂဓတ္တာ ဝိသုံ အဂ္ဂဟေတွာ။

"ပဉ္စင်္ဂဒသင် သီလ"န္တိ ဧတ္တကမေဝ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၇။

တနည်း။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သာသနာတွင်း သာသနာပ ငါးပါး သီလ, ဆယ်ပါးသီလ၏ ပဉ္စင်, ဒသင်္ဂသီလံ—အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သာသနာပငါးပါးသီလ, ဆယ်ပါးသီလ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော သာသနာပငါးပါးသီလ ဆယ်ပါးသီလတို့ကို ပဉ္စင်သီလ ဒသင်္ဂသီလ ဟုဆို သောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ—သမုဒါယူပစာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၀။

(က) ပါတိမောက္ခ-လ-ဝုစ္စတိ။ (ခ) တဋ္ဌိ သူရိယော-လ—ဥတ္တမဋ္ဌ။ (ဂ) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ-လ-ဝိနာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ။ (ဃ) နပ္ပဟိ တံ လ-ဌပေတုံ သက္ကောတိ။ (င) ဗုဒ္ဓါယေဝ-လ-ပညပေန္တိ။ ၃။ ၂၀၉။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ က—ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။
ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။
ဂ-ဝါကျတွင် ပထမဝါကျကား အနုယ။ ဒုတိယဝါကျကား ဗျတိရေက။
ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။

ဋီကာ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည်—လ-ဆို၏။ (ဂ-ဝါကျဘာသာပြန်။) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ သည်လည်း ဓမ္မတာ၏အစွမ်းဖြင့် ပါတိမောက္ခသီလနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်မဟုတ်

F.55 A

http://www.dhammadownload.com

လော၊ သို့ဖြစ်လျက် အဘယ့်ကြောင့် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလသည် ဘုရားပွင့်ရာ အခါ၌သာလျှင်ဖြစ်၏၊ သာသနာပအခါ၌ မဖြစ်ဟု အချိန်အခါကို သတ်မှတ်၍ ဆိုအပ်ပါသနည်း-ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။ **သာရတ္ထ**။ ၂၊ ၆၁။

ဝါကျ မှတ်ဖွယ်

ပါတိမောက္ခသံဝရတော်ပီ-လ-အဓိသီလံ-ဝါကျကား က-ဝါကျမှထောက်၍-ပက္ခန္တရ။ က-ဝါကျကား မူလ(ဌပနာ ဖြစ်ထိုက်သော) ဝါကျ။ ယင်း က-ဝါကျမှ ကျမ်းတက်ရမည်။ ဋီကာတက်ပုံ၍။

† လောကိယသီလဿ အဓိသီလဘာဝေါ ပရိယာယေနာတိ နိပ္ပရိယာယမေဝ တံ ဒဿေတုံ "ပါတိမော-လ-အဓိသီလ"န္တိ ဝုတ္တံ။ **သာရတ္ထ**။ ၂။ ၆၁။

တံ ပန ဣဓ န အဓိပ္ပေတံ-ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ပါတိ—လ-အဓိသီလံ-ကား အာရဒ္ဓ။ န ဟိ ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌကရဏ။ ထို-၍ တံ ပန ဝါကျ ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပါတိမောက္ခ။ ။ပါတိ ရက္ခတီတိ ပါတိ။(ပုဂ္ဂိုလ်ရ။)ပါတိံ မောက္ခေတိ မောစေတီ အပါယာဒီဟိ ဒုက္ခေဟီတိ ပါတိမောက္ခံ။ ဟေတုကတ္တုသာဓနေ ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်။ ပါတိ သဒ္ဒါပုဒ+မောက္ခဓာတ်+အ ပစ္စည်း။

ပါတိ-အရကား သီလကိုစောင့်ရှောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ယင်း၏သံဝရ နှင့် ဌာန ဌာနီ စပ်။

မောက္ခ-အရကား သီလကိုစောင့်ရှောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ တို့၏ ဥပါဒ်သည် မုခ္ခ။ (ပါတိနှင့်အတူပင်။) ဟေတုကတ္တုဋ္ဌ-ကား ထို-အားတပ်သော သံဝရ၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူ။ အ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သံဝရ ရှ၏။

သံဝရ။ ။သံဝရဏံ သံဝရော၊ ကာယဝါစာဟိ အဝီတိက္ကမော။ ပါတိ-မောက္ခမေဝ သံဝရော ပါတိမောက္ခ သံဝရော။ ပါတိမောက္ခသံဝရော ဧဝ သီလံ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၅၉။ သီလနံ သမာဒါနံ (ဆောက်တည်ခြင်း။) သီလံ။

† သီလဋ္ဌေန (ဆောက်တည်ခြင်းအနက်ကြောင့်) သီလံ။ **သာရတ္ထ**။ ၂။ ၅၉။

http://www.dhammadownload.com

အဓိသီလ။ ။အဓိကံ ဥတ္တမံ သီလံ အဓိသီလံ။ အဓိ+သီလ။ ပဒိပုဗ္ဗ-ပဒကမ္မဓာရယ်။

အဓိ-ကား အလုံးစုံသော လောကီသီလတို့ထက် လွန်မြတ်ခြင်း အဓိက ဘောဂုဏ်သည်မှချ။ ယင်း၏ မဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တသီလနှင့် ဂုဏ် ဂုဏောစပ်။အဓိသီလ-အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တသီလရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း အဓိသီလသဒ္ဒါသည် ဖလူပစာသဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် အကြောင်းဖြစ်သော ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလသည်သာ ပဓာနအားဖြင့် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဝါကျမှတ်ဖွယ်-သာရတ္ထ အဖွင့်နှင့်ယှဉ်၍ ဥပစာတစ်ပုံ အာဘောဇ်ဖော်ပုံကိုရှု။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် အဓိသီလ အရ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလကို ဥပစာအားဖြင့် ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပါတိမောက္ခ-လ-အဓိသီလံ-ဖြင့် အဓိသီလအရ မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောသီလ ကို မုချအားဖြင့်ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

အကျိုးဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလ၏ အဓိသီလ အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလကို အဓိသီလ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာ ဘာဝနည်း။)

အဓိစိတ္တံ။ ။အကျိုးဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၏ အဓိစိတ္တအမည် ကို အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ၏အခြေခံဖြစ်သော သမာပတ်စိတ်၌ တင် လေ။ ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

(က) အတ္ထ ဒိန္နံ အတ္ထံ ယိဋ္ဌံ-လ-ပညာ။ (ခ) သာ ဟိ ဗုဒ္ဓေ-လ-ပရတ္တတိ။ (ဂ) ဥပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ-လ-သတ္တာ သမာဒိယန္တိ။ ဋ္ဌ။ ၂၁၀။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ကမ္မဿက။ ကမ္မံ သကံ ဧတဿာတိ ကမ္မဿာကော့။ (ဧတဿ။ ထိုသူ အား။ ကမ္မံ၊ ကံဟုဆိုအပ်သော။ သကံ၊ မိမိ၏ဥစ္စာသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။) ကံဟူသောမိမိဥစ္စာနှင့် ပုဂ္ဂိုလ် အကြောင်းအကျိုးစပ်၊ ဉာဏ်ကောက်။

http://www.dhammadownload.com

ကမ္မဿကတာ။ ။ကမ္မဿကဿ ဘာဝေါ ကမ္မဿကတာ။ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ကံဟူသောဥစ္စာတို့ အကျိုးအကြောင်းစပ်။

ကမ္မဿကတညာဏ။ ။ကမ္မဿကတံ ဇာနာတီတိ ကမ္မဿကတညာဏံ။ ပါရာ ဂံ၊ သစ်။

မှတ်ချက်။ ။မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၉၄—တို့၌ ဝိဂ္ဂဟ တမျိုး ပြသေး၏။

☸ နည်းနှင့် ဥပစာ

ကမ္မဿကတညာဏ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ကံသာလျှင် မိမိဥစ္စာ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို သိသောဉာဏ်၏ ကမ္မဿကတဉာဏ် ဟူသောအမည်ကို အပေါင်း ဖြစ်သော ဝဋ္ဋဂါမိနီကုသိုလ်ပညာ၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-အဝယ ဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။) ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဒိန္န။ ။အကြောင်းဖြစ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထု (ဒေယျဓမ္မ) ၏ ဒိန္နအမည် ကို အကျိုးဖြစ်သော ဒါနဖလ (ဒါန၏အကျိုး) ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ် သော ဒါနဖလ (ဒါန၏အကျိုး) ကို ဒိန္န ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

† ဒိန္နန္တိ ဧ ဒေယျဓမ္မသီသေန ဒါနံ ဝုတ္တံ၊ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၂။

တနည်း ဒိန္န။ ။အကြောင်းဖြစ်သော ဒါနစေတနာ၏ ဒိန္နအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော ဒါနဖလ၌ တင်လေ။ ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ယိဋ္ဌပုစ်၌လည်း ဤအတူ ၂-နည်းတင်လေ။

† ဒိန္နန္တိ ဒါနစေတနာ အဓိပ္ပေတာ။ တဿ ဒိန္နဿ ဖလံ အတ္ထီတိ အတ္ထော။ သေနယော အတ္ထိ ယိဋ္ဌန္တိ တတ္ထာပိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၂။

အဓိပညာ။ ။အကျိုးဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်ပညာ၏ အဓိပညာအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၌ တင်လေ။ ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝ နည်း။)

(က ဇတော် သာဇိဝံ နာမာတိ-လ-သာဇိဝန္တိ ဝုစ္စတိ။ (ခ) တသ္မိံ သိက္ခတိ-လ-သြလောကေန္တော သိက္ခတိ။ (ဂ) န ကေဝလဉ္စ-လ- သိက္ခာယပိ သိက္ခတိ။ (ဃ) တော် သာဇိဝံ နာမာတိ-လ-သိက္ခတီတိ ဝုတ္တံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၀။

☸ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

၆-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၌ က ဝါကျကား ပက္ခ။

http://www.dhammadownload.com

ဋီကာတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် တသ္မိံ သိက္ခတိ ဟု ဟောတော်မူ၏။ အာ ခါရတို့မည်သည် အာဓေယျ (အာခါရီ=အခါည်)ကို ငဲ့သောကြောင့် (ဟော တာလက်ာရ) အဘယ်အာဓေယျကိုငဲ့၍ တသ္မိံ ဟူသော အာခါရကို ဘုရားရှင် ညွှန်ပြပါသနည်း-ကြောင့် တံ သိက္ခါပဒံ စသော သံဝဏ္ဏနာကို မိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၃။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဋီကာတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် တသ္မိံ သိက္ခတိ ဟု (ကေဝုစ်ဖြင့်) ဟော တော်မူ၏၊ သိက္ခာသာဇီဝသမာပန္နော ဟူသော ဤမာတိကာ၏ ပဒဘာဇနီကို ပြုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် သိက္ခာနှင့် သာဇီဝ နှစ်ပါးစုံကို ပြပြီး၍ ဝါ-ပြပြီးသောကြောင့် "တေသု သိက္ခတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ သိက္ခာသာဇီဝ သမာပန္နော-ဟု ဟောတော်မူသင့်သည် မဟုတ်လော၊ ဤသို့ ဟောတော်မမူဘဲ တသ္မိံ သိက္ခတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ သာဇီဝသမာပန္နော-ဟူ၍ ဤမျှလောက် ကိုသာ အဘယ်ကြောင့် ဟောတော်မူသနည်း-ဤသို့သော အန္တောလီန စောဒနာ (လီနတ္ထရ စောဒနာ)ကို ပယ်ဖြေကိုရကား-န ကေဝလဉ္စ စသည် ဂ-ဃ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ဂ-ဃ-ဝါကျဖြင့် သာဇီဝဟုဆိုအပ်သော သိက္ခာပုဒ်၌သာလျှင် ကျင့်သည်မဟုတ်၊ အဓိသီလသိက္ခာ၌လည်း ကျင့်၏။ (သို့ကျင့်သဖြင့် တေသု သိက္ခတိဟု ဆိုသင့်သော်လည်း) တံ သာဇီဝံ နာမဟူသော ဤ အကြား မရှိသောပုဒ်၏ အစွမ်းဖြင့် (အနန္တရပဒ-က ကေဝုစ်ဖြစ်နေသဖြင့်) တသ္မိံ သိက္ခတိ ဟု ဟောတော်မူ၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၃-၄-ကျမ်းတက်ထည်း။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်။ ၂။ ၄၀၉-၌ ဋီကာကိုမှီး၍ ကျမ်းတက်သေးသည်။ မထူးလှသဖြင့် မရေးတော့ပြီ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဃ-နှစ်ဝါကျတွင် ဂ-ဝါကျကား (ကိဉ္စာပိဝါကျကဲ့သို့) စောဒကာ ဘောဂ ဝါကျ။ ဃ-ဝါကျကား (အထ ခေါ ပန-ဝါကျကဲ့သို့) ပရိဟာရ ဘောဂ-ပရိဟာရပြသော ဝါကျတည်း။

ဂ-ဝါကျတွင် ပဌမဝါကျကား ဗျတိရေက။ ဒုတိယ ဝါကျကား အနွယ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

သိက္ခာ။ ။သိက္ခိတဗ္ဗာ အာသေဝိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ။ (ဋ္ဌ။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၇။) ယာ ဓမ္မဇာတိ၊ ကို။ သမဏေဟိ၊ တို့သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗာ၊ ကျင့်ကြံမှီဝဲအပ်၏။ ဣတိ သာ သိက္ခာ။ (သိက္ခ+ဏ+ဝါ-အ။)

ပါဠိအာသာဉာဉ်ကောက်

၁။ သိက္ခဓာတုသာ ကတ္တုတ္တကြိယာယ ဝါစ္စံ အဓိသီလသိက္ခံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တော သဒ္ဓါဝီရိယသတိပညာပဓာနစိတ္တုပ္ပါဒေါ မုချတော လဗ္ဘတိ။

၂။ ကမ္မတ္တကြိယာယ ဝါစ္စံ တံ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ပစ္စယာ အဓိသီလသိက္ခာယ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖလူပစာရတ္တတော လဗ္ဘတိ။

၃။ ဏ-ပစ္စယဿ ဝါစ္စံ တံ မုချူပစာရတ္တေဟိ လက္ခိတာ အဓိသီလသိက္ခာ လဗ္ဘတီတိ ဝါစ္စတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကစ်ါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။

သာဇီဝံ။ ။သဟ ဇီဝန္တိ ဧတ္ထာတိ သာဇီဝံ။ သဟ သဒ္ဒူပ ပဒ+အာ ပုဗ္ဗ+ဇီဝဓာတ်+ဏ ပစ္စည်း။

၁။ ဇီဝဓာတုသာ ကတ္တုတ္တကြိယာယ ဝါစ္စံ ပညတ္တသိက္ခာပဒံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဘိက္ခုသန္တာနေ ကေဒ္ဒေသကေကမ္မသမသိက္ခတာဒိဝသပဝတ္တော ဝိရတိစေတနာ ပဓာနစိတ္တုပ္ပါဒေါ မုချတော လဗ္ဘတိ။

၂။ အဓိကရဏတ္တကြိယာယ ဝါစ္စံ တံ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ပစ္စယာ ပညတ္တသိက္ခာပဒဿ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖလူပစာရတ္တတော လဗ္ဘတိ။

၃။ ဏပစ္စယဿ ဝါစ္စံ တံ မုချူပစာရတ္တေဟိ လက္ခိတံ ပညတ္တသိက္ခာပဒံ လဗ္ဘတိ။ ကစ်ါ၊ ယော၊ မဟာဋီ။ ၁။ ၂၉၂-၃။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ သဟပုဒ် အာပုဒ်၊ အရကောက် မပါရှိချေ။ သို့ဖြစ်၍ သဟသဒ္ဒသ် ဝါစ္စံ သဟတ္ထဘာဝဂုဏော မုချတော လဗ္ဘတိ။ တဿ ဘိက္ခုဒဗ္ဗေဟိ ဂုဏဂုဏီသမ္ဗန္ဓော ဌာနူပစာရေန လဗ္ဘတိ။ (သမာသဝါစ္စံ နိဋ္ဌိတံ။) အာ ဥပသာရပဒ် ပန ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဂုဏမေဝ ဇောတေတိ-ဟု ဖြည့်စွက် ကောက်ရမည်။ ယင်း ဝါစ္စံ ပုဒ်ကို ဇဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထည့်စပ်မှ သင့်မည်။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဧတ္ထ သဟ ဇီဝန္တိ-ဖြင့် သာဇီဝံ၌ သ-သဒ္ဒါသည် သန္တ, ပသတ္ထ, သမာန သဒ္ဒါတို့၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ သဟ- သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏

http://www.dhammadownload.com

အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အာဥပသာရ၏ ခေတ္တတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[2]၊ ဇီဝရာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဏ-ပစ္စည်း (အ-ပစ္စည်း) ၏ အဓိကရဏ သာဓနအနက်၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[4]၊ သဟဇီဝန္တိ ဧတ္ထာတိ သာဇီဝံ ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[5] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ၊ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊ ၃၊ ဒုတိယဓာတုပဒ၊
၄၊ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၅၊ အဘိဓာနတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ဧတံ သိက္ခာပဒံ-ဖြင့် သာဇီဝအရ သဒ္ဒါဟုဆိုအပ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ကေဇီဝိကာ ဟူသော ကတ္တား ပါဌ် ဇီဝန္တိ၌ အန္တိ ဝိဘတ် ကား ကံဟော အန္တေ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော ဝိဘတ်မဟုတ်၊ ကတ္တား ဟောတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယ ဝိဘတျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ သဟဇီဝိကာ-ဖြင့် ဧကာသဒ္ဒါသည် အသဟာယ အနက်ကို မဟော၊ သဘာဂအနက်ကိုဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓာမလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ သဘာဂဝုတ္တိနော-ဖြင့် သဘာဂဇီဝိကာကား သဘာဂဝုတ္တိ၏ ဝေဝုစ်တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ တံ သိက္ခာပဒံ စိတ္တသာ အဓိကရဏံ ကတ္တာ-ဖြင့် တသ္မိံ သိက္ခတိ၌ တသ္မိံ ဟူသော အာဓာရသည် အာဓေယျ (အဓာရီ=အာဓာသည်)ကို ငဲ့သောကြောင့် ယင်း တသ္မိံ၏ အာဓေယျကား စိတ္တံပင်တည်းဟု သိစေ သည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ သိက္ခာယပိ သိက္ခတိ-ဖြင့် တသ္မိံ သိက္ခတိ-၌ တသ္မိံ အရ သာဇီဝဟု ဆိုအပ်သော သိက္ခာပုဒ်ကိုသာ ယူရသည် မဟုတ်၊ အဓိသီလ သိက္ခာကိုလည်း ယူရ၏ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

ဤ-၌ တသ္မိံ သိက္ခတိ ဟူသော နည်းသည် တပုဒ်တည်းဖြစ်လျက် သာဇီဝ ဟု ဆိုအပ်သော အနက်ကို ဟောစွမ်းနိုင်သောသတ္တိ၊ အဓိသီလဟု ဆိုအပ်သော အနက်ကို ဟောစွမ်းနိုင်သော သတ္တိပြားသဖြင့် တသ္မိံ၊ ထိုသာဇီဝ၌ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တာယ၊ ထိုအဓိသီလ သိက္ခာ၌ ဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဤသို့ နှစ်နက်ရကောင်းသောကြောင့် ဘိန္နသတ္တိသမဝေတ နည်းမည်၏။ (ပဒီပနည်း။ တန္တနည်းလည်း ရသည်။)

http://www.dhammadownload.com

အပိတ်ဖြစ်သော သာဇိဝ၏ တသ္မိံ ဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော သာဇိဝ, အဓိသီလတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော သာဇိဝ အဓိသီလ တို့ကို တသ္မိံ ဟုဆိုသောကြောင့် ဧကဝဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

(က) သိက္ခံ အပ္ပစ္စက္ခာယ-လ-အပ္ပကာသေတွာ။ (ခ) ယသ္မာ ဒုဗ္ဗလျေ-လ-လဗ္ဘတိ။ (ဂ) ယထာ ပန-လ-ဝုတ္တာန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၁၁။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဒုဗ္ဗလ။ ။နတ္ထိ ဗလံ ဧတဿ ဘိက္ခုနောတိ ဒုဗ္ဗလော။ ကစ္စာ၊ ယော၊ မဟာဋ္ဌီ။ ၂၉၉။ (ဧတဿ ဘိက္ခုနော၊ အား။ ဗလံ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပညတ်တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်တည်း ဟူသော သာဇိဝ၌အားသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။) မြတ်စွာဘုရား-လ-သာဇိဝ၌ အားမရှိခြင်း၏ ရဟန်းဖြပ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏော စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်။)

ဒုဗ္ဗလျ။ ။ဒုဗ္ဗလဿ ဘာဝေါ ဒုဗ္ဗလျံ။ ဒုဗ္ဗလ+ဏျ။ (ဂုဏော ဂုဏ်စပ်။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သိက္ခာဒုဗ္ဗလဘာဝဉ္စ၌ စ-သဒ္ဒါနှစ်လုံးဖြင့် သိက္ခံနှင့် ဒုဗ္ဗလျ ပုဒ်ကို သမုစ္စည်းအနက် ယောဇနာ ရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ အပ္ပဋိက္ခိပိတွာ-ဖြင့် အပ္ပစ္စက္ခာယ၌ အာယသဒ္ဒါသည် နာ စသောဝိဘတ် ငါးလုံးတို့၏ ကာရိယ ဖြစ်သော အာယ မဟုတ် (ဗျ)၊ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ (န္တ) အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပစ္စက္ခာယ-ကို ပတိ+အက္ခာယ ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အပ္ပစ္စက္ခာယ-၌ ခါ-ဓာတ် (သို့မဟုတ်) အက္ခဓာတ်၏ ပယ်ခြင်း (ခိပန) အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။ ကစ္စာ၊ ဟော။ မဟာဋ္ဌီ။ ၁။ ၂၉၇။

၁။ ဒုတိယာဒွယဋ္ဌ။ ၂။ သန္ဓိလိင်္ဂ ပ၁။ ၃။ ဒုတိယဓာတွဋ္ဌ။

က ဝါကျ၌ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ-ဖြင့် ဒုဗ္ဗလျံပုဒ်ကို ဒုဗ္ဗလမေဝ ဒုဗ္ဗလျံ-ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝဏ္ဏနာမပြုရ (ဗျ)၊ ဒုဗ္ဗလဿ ဘာဝေါ ဒုဗ္ဗလျံဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝဏ္ဏနာ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ ဏျ ပစ္စည်းသည် အဓိတိယာ အပစ္စံ အာဒိစ္စော ကဲ့သို့ အပစ္စတဒ္ဓိတ်အနက်၊ ယထာဘူတမေဝ ယထာဘုစ္စံ ကဲ့သို့ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ မသက် (ဗျ)၊ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပစ္စယဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

† ဏျပစ္စယာယ သကတ္တေပိ ပဝတ္တနတော ဒုဗ္ဗလဘာဝန္တိ ဖုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ယော။ မဟာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၉၈။

က-ဝါကျ၌ အပ္ပကာသေတ္ဘာ-ဖြင့် အနာဝိကရဏ-ဟူသည် အပ္ပကာသန=ထင်ရှားမပြခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

တုနည်း။ ။အပ္ပကာသေတ္ဘာ-ဖြင့် အနာဝိကတွာ၌ ကရိုခတ်သည် ပြီးခြင်း=နိပ္ဖါဒနအနက်ကို မဟော၊ ထင်စွာပြခြင်း=ပကာသနအနက်ကို ဟော သတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

❁ ပါဌဝိနိစ္ဆယ

သိက္ခံ အပ္ပစ္စက္ခာယ၊ အပ္ပစ္စက္ခတာယ။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၄-၌ အပ္ပစ္စက္ခာယ အပ္ပစ္စက္ခတာယာတိ ဥဘယတ္ထာပိ ပါဌော တီသုဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တော-ဟု ၂-ပါး သင့်ကြောင်း ဆိုသည်။ ထိုပြင်-အပစ္စက္ခာယ-ဟုဆိုလျှင် တွာပစ္စယန္တပုဒ်ဖြစ်၍။ သိက္ခံ၊ ကို။ အပ္ပစ္စက္ခာယ၊ မစွန့်မူ၍။ ဝါ၊ မစွန့်သောကြောင့် ဟု အနက် ယောဇနာ၊ အပ္ပစ္စက္ခတာယ—ဟု ရှိလျှင်ကား=မစွန့်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဟု အနက်ယောဇနာ။ သဒ္ဒါရေးထူးခြားသော်လည်း အနက်မထူးခြား။ ယင်းသို့ လျှင် အာဂမယုတ္တိ၊ သဒ္ဒယုတ္တိ၊ သဘာဝယုတ္တိတို့ကိုထောက်၍ ၂-ပါဌ်သင့်သည်။

ဒိရတ္တ။ ဒုရတ္တ။ ဒွိရတ္တ။ ။ဒွိသချာ သဒ္ဒါကို ဒု-ဒိပြုရမည် ဟု (ရူ။ နီတိ) ဆိုသောကြောင့် ဒိရတ္တ။ ဒုရတ္တသင့်။ ဒွိရတ္တ မသင့်။

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

သဟသေယျံ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော အိပ်ပျော်ခြင်း (ဘာဝင်္ဂါဝတ္တရဏ) ၏ သေယျဟူသောအမည်ကို အပေါ်ဖြစ်သော အိပ်ပျော်ခြင်း၊ လျောင်းခြင်း (ကာယပသာရဏ) တို့၌ တင်စား၍ အိပ်ပျော်ခြင်း လျောင်းခြင်းတို့ကို သေယျ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ။ ဝါ၊ အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ကာယပသာရဏသင်္ခါတံ သေယျံ ပိ ဟူသော သဟသေယျသိက္ခာပုဒ်အဖွင့် (ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၃) နှင့် အညီ ကြံသော ဥပစာ တည်း။ နည်းလေးဆယ်လာ သေယျသဒ္ဒါ၌ နည်းတစ်ပုံကိုလည်း သတိပြုလေဦး။

သိက္ခံ အပ္ပစ္စက္ခာယ ဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာ။ ဤ၌-ဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာ ဟူသော နည်းသည် သိက္ခံ အပစ္စက္ခာယ ဟုဆိုက "သိက္ခာကို မချမူ၍"-ဟူသောအနက် သည် ပြီးပြီးလျက် အလွန်အားဖြင့် ဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဥတ္တရနည်း။

F.56.A

http://www.dhammadownload.com

ဤ သိက္ခ–လ–အနာဝိကတွာ–သဒ္ဒါသည် အနက်မပြားဘဲ ပြားသကဲ့သို့ ခေါ်ခြင်းကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာသဒ္ဒါ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဝိသုံ အတ္ထာဘာဝတော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၅) အနက်အထူးမရှိဟု ဆိုသောကြောင့် အနက်တူသဒ္ဒါကွဲဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ထို့ကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ ကြံသည်။ ယသ္မာ ဝါဘာဂဝါ–ချီသော ဋ္ဌ။ ၂၁၁–ကို ရှုပါ။

(က) ကထန္တိ ကေန အာကာရေန။ (ခ) ဒုဗ္ဗလျာဝိကမ္မန္တိ ဒုဗ္ဗလျဿ အာဝိကမ္မံ။ (ဂ) ဥ္ဟာတိ ဥမသ္မိံ ကာလေ။ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။

⊛ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ကေန အာကာရေန–ဖြင့် ကထံ ပုဒ်ကို ကေန အာကာရေန ကထံ ဟု အာကာရ (ပကာရ) တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ထံ–ပစ္စည်း၏ အာကာရတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပဋ္ဌယဋ္ဌ။

ခ–ဝါကျ၌ ဒုဗ္ဗလဿ အာဝိကမ္မန္တိ–ဖြင့် ဒုဗ္ဗလျဿ အာဝိကမ္မံ ဒုဗ္ဗလျာဝိကမ္မံ ဟု တမ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီ တပ္ပုရိသ်ကို ယောက်၍)ကမ္မန္တ ရမ္မပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အာဝိကရီယတေ အာဝိကမ္မံ ဟု ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသ်လိင်္ဂဝဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပဋ္ဌယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။

ဂ–ဝါကျ၌ ဥမသ္မိံ သာသနေ–ဖြင့် ဥ္ဟ၌ ဥမသဒ္ဒါ၏ သာသနာကိုစွဲ သည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဓ ပစ္စည်း၏ သတ္တမျတ္ထ၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂဋ္ဌ၊ ၂။ ဝိဘတျဋ္ဌ။

(က) ဥက္ကဏ္ဌိတောတိ–လ–ပွတ္တော။ (ခ) အထဝါ အဇ္ဇ–လ–ဝိဟာရမာနော။ (ဂ) ဝိက္ခိတ္တော–လ–ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဃ) အနဘိရတောတိ–လ ဝိရဟိတော။ ဋ္ဌ၊ ၁၂။

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဃ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ က–ခ–ဝါကျကား ပက္ခ။

F.56 B

http://www.dhammadownload.com

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ပ ါကျဉ်ဌ်ကိစ္စဇိဝိကပ္ပတ္တော-ဖြင့် ဥက္ကဋ္ဌိတော၌ ကဏ္ဍသဒ္ဒါ၏ကဋ္ဌဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (ကိစ္စဇိဝိကာ ဟူသော ဓာတွတ္ထအဖွင့်ကိုထောက်၍ ယင်းအနက်ကို ဟောသောဓာတ်မှာ ကဋ္ဌဓာတ်ပင်ဟု သိနိုင်သည်။) ကဋ္ဌ ဓာတ်၏ ကိစ္စဇိဝနအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဥ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] ဥက္ကဋ္ဌာပုဒ်ကို ဥက္ကဋ္ဌန် ဥက္ကဋ္ဌာ ဟု ဘာဝသာဓနဝိဂ္ဂဟ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝ သာဓနဌ်သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ (ဓာတွတ္ထော ဝကြိယာနာမ=ဓာတ်နက် သည်ကြိယာ-ဟူသောသဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ ဥက္ကဋ္ဌကို ကိစ္စဇိဝိက-ဟု ဓာတ် နက်ဖွင့်သဖြင့် ဥက္ကဋ္ဌာပုဒ်ကို ကြိယာရအောင် ဇနနတ္ထ ပြုရမည်ဟု သိနိုင်၏။ ဘဝနံ ဘာဝေါ၊ ဘာဝေါ နာမ ကြိယာဟူသော ရှုပသိဒ္ဓိစကားအရ ကြိယာ ရအောင်လည်း ဘာဝသာဓ်ဝဇနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြရာရောက်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဘာဝ သာဓ်အာဘောဂ်ဖော်သည်။) ဥက္ကဋ္ဌိတော-၌ ဣတောပုဒ်တွင် ဣ-ဓာတ်သည် ဉာဏဂတိအနက် ပဝတ္တနဂတိ-အနက်ကို မဟော၊ ဂမနဂတိ အနက်ကိုဟော သည်-ကိုလည်းကောင်း[၆]၊ ဥက္ကဋ္ဌာနှင့် ဣတကို ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝဇနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၇] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုဘာဒ။　　၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။　　၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ။　　၅။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊　　၆။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။
၇၊ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

† ကဋ္ဌ ကိစ္စဇိဝနေတိ ဓာတူသု ပဋိတတ္တာ ဝုတ္တံ "ကိစ္စဇိဝိကပ္ပတ္တော" တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၅။

က-ဝ ါကျဉ်ဌ် ဣမသ္မိံ သာသနေ-ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ဣမပုဒ်ကို ဥက္ကဋ္ဌိတော ၌-စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။(သမ္ဗန္ဓ။)

ဥက္ကဋ္ဌိတ ရုပ်ပြီး

ဥက္ကဋ္ဌိ=ဥ+ကဋ္ဌ+အ+အာ။ က-ထက်၌နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ ဝဂ္ဂန္တ ဏ-ပြု။ ဏ-ကို ဋ္ဌ-သို့ကပ်။ ဥက္ကဋ္ဌာ- ဟုရုပ်ပြီးသည်။ ဥက္ကဋ္ဌာ+ဣတ-တွဲက ဥက္ကဋ္ဌိတ ဖြစ်၏။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ဥက္ကဋ္ဌန် ဥက္ကဋ္ဌာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၅။
ဥ-ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘောဂကျ်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ကဋ္ဌခါတ် အရကား (မမွေ့လျော်သဖြင့် သာသနာတော်မှာ)ဆင်းရဲပြီးပြင်စွာ အသက်မွေးရခြင်း ရ၏။ အ—ပစ္စည်းအရလည်း ဘာဝသာဓနတို့သဘောသည် ခါတ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် ငင်းဆင်းရဲ-လ-မွေးရခြင်း ရ၏။

ဥက္ကံဌိတံ ဠလတော့တိ ဥက္ကဏ္ဌိတော။ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်။

ဥက္ကဏ္ဌာ-အရကား မမွေ့လျော်သဖြင့်—လ—အသက်မွေးရခြင်း ရ၏။ ယင်း၏ ရောက်သောရဟန်းနှင့်-ဌာနီ ဌာနစပ်။ ဥက္ကဏ္ဌိတအရကား လွယ်ပြီ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဥက္ကဏ္ဌိတော (မမွေ့လျော်သဖြင့် သာသနာတော်မှာ) ဆင်းရဲပြီးပြင်စွာ အသက်မွေးရခြင်းသို့ ရောက်သည်။

ခ-ဝါကျ၌ အဘဝ္ဂါ-ဖြင့် နယန္တရ (နည်းတမျိုး၊ ဝါ-တနည်း) ကို ဖွင့်ပြဦးမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာပတ္တ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဥဒ္ဓံ ကဏ္ဌံ ကတာ ဝိဟရမာနော-ဖြင့် ဥက္ကဏ္ဌိတော၌ ဥက္ကဏ္ဌာပုဒ်ကို ဥဒ္ဓံဂတော ကဏ္ဌော ဧတဿာတိ ဥက္ကဏ္ဌာဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဥ-ဥပသာရ၏ ဥဒ္ဓံ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဥက္ကဏ္ဌာနှင့်ဠလတောကို ဥက္ကဏ္ဌံဠလတောတိ ဥက္ကဏ္ဌိတော-ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊(ဠလတော၌ ဠလခါတ်ကို ဝိဟရဟုဖွင့်၍ တ-ပစ္စည်းကို မာနပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့်)ဠလခါတ်၏ နေခြင်း(ဝိဟရ) အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[4]၊ ဠလတော-၌ တ ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[5]၊ ဠလတိ ဝိဟရတီတိ ဠလတော-ဟု ကတ္တုသာဓန ဓနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[6] သိစေသည်။ **ဓိမှတ်**၊ ၁။ ၁၃၃။

၁။ **အဘိဓာနဋ္ဌ**၊ သမာသလိင်္ဂဗဒ္ဓ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဗ္ဗ။
၃။ **အဘိဓာနဋ္ဌ**၊ သမာသလိင်္ဂဗဒ္ဓ။ ၄။ ဒုတိယာဝေတ္တဗ္ဗ။
၅။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၆။ **အဘိဓာနဋ္ဌ**။

ဥပစာကြံပုံ

အထက်၌လည်းရှိ၏ ဟူသည့် ပုဂ္ဂိုလ်၌သာဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းဌာန ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥက္ကဏ္ဌာအမည်ကို ဌာနီ မမွေ့လျော်ခြင်း (အနဘိရတိ)၌ တင်စား၍ ဌာနီမမွေ့လျော်ခြင်းကို ဥက္ကဏ္ဌာဟု ခေါ်သောကြောင့် ဌာနူပစာ။ နာနာဓိကရဏနည်း၊

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဥဒ္ဓံဂတော ကဏ္ဌော ဧတိဿာ အနဘိရတိယာတိ ဥက္ကဏ္ဌာ။ (ဧတိဿာ၊ အနဘိရတိယာ၊ အား။ ဥဒ္ဓံ၊ အထက်သို့။ ဂတော၊ သွားသော။ ကဏ္ဌော၊ လည်ပင်းသည်၊ အတ္ထိ။ ၏။) တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ။ ဥ+ကဏ္ဌ+ဓော။)

http://www.dhammadownload.com

ဥ+ကဏ္ဌ—ကား အထက်၌ ဖြစ်သောလည်ဖြုပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ရဟန်း ဖြုပ်နှင့် အစိတ်အပေါင်းစပ်၊ တေအရ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အထက်၌-လ-ရဟန်းဖြုပ်ရ၏။

ထိုသို့ပင် ရငြားသော်လည်း ဤ ဥက္ကဏ္ဌသဒ္ဒါ၏ ဌာနူပစာသဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် ဌာနီဖြစ်သော မမွေ့လျော်ခြင်းသာ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၃—ကြည့်။ ယင်း၌ ပုဂ္ဂလော ဥက္ကဏ္ဌော ဟောတိကို ထောက်၍ ဥပစာကြံကာ ညာသိကောက်သည်၊ ဤအလို ဟဏ္ဌသဒ္ဒါ လည်းပင်း (ဂီဝတ္ထ)၊ ပထမဝိကပ်၌ ကဏ္ဌသဒ္ဒါ ကိစ္ဆဇီဝနအနက်ဟော။ ဥဒ္ဓံ ကဏ္ဌော ဧတဿာတိ ဥက္ကဏ္ဌောဟု မုချ ဝိဂ္ဂဟပြုက-ရဟန်းသည် မုချ။ အန-ဘိရတိ ဌာနူပစာ။ အဋ္ဌ ယာမိ စသည်ကား ဘာဝတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ ဥက္ကဏ္ဌိတော၊ မမွေ့လျော်ခြင်းသို့ ရောက်သည်။

သာရတ္ထဋီကာ ဒုတိယအဖွင့်အလို

ဥဒ္ဓံ (အထက်၌) ကဏ္ဌော ဥက္ကဏ္ဌော (အစိတ်)။ ဥက္ကဏ္ဌံ (အထက်၌လည် ကို) ကတွာ (ပြု၍) ဝိဟရမာနော (နေသည်တည်း ဥက္ကဏ္ဌိတော၊ အထက်၌ လည်ကိုပြု၍နေသည်ဟု အစိတ်အပေါင်း ဝိဂ္ဂဟကြံလေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆၅။

ဂ-ဝ ါကျဖြင့် အဓိပ္ပာယတ္ထကို ဖွင့်ပြသည်။

ဥက္ကဏ္ဌိတော။ ပျံလွင့်သည်၊ ဝါ—မတည်ကြည်သည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ကိစ္ဆ။ ။ကိရဓာတ်၊ ဆ ပစ္စည်း။

† ကိရ ဝိက္ခိပနေ ကိရတိ သုခန္တိ ကိစ္ဆံ၊ ကတာ ဝါ ပုညကရဏိစ္ဆာ ယေနာတိ ကိစ္ဆံ။ သူစိ။

ကဏ္ဌ။ ။ကမုဓာတ်+ဌပစ္စည်း။ (မ-ကိုနိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဏ—ပြု၊ ဏ—ကို ဌ ကပ်။

† သြဒနာဒီနိ ကာမေတီတိ ကဏ္ဌော=ဂလော။ မောဂ်၊ ၇။ ၅၅။

(က) အနဘိရတောတိ-လ-ဝိရဟိတော၊ (ခ) သမညာ စဝိတုကာမောတိ-လ-ကာမော၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။

http://www.dhammadownload.com

❁ အာဒေါဇဂနာနုသံဝဏ္ဏနာ

ဤ–ဝါကျ၌ အဘိရတိဝိရဟိတော–ဖြင့် အနဘိရတော၌ အဘိရတပုဒ်ကို အဘိရမတီတိအဘိရတော ဟုကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနနှင့် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အနဘိရတော၌ န သဒ္ဒါ ဝိရဟ=အဘာဝ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ န အဘိရတော အနဘိရတော ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။
၃။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ။သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။ဝိရဟိတော–ဖြင့် န ပုဒ်ကိုဖွင့်၊ အဘိရတိ-ဖြင့် အဘိရတော ကိုဖွင့်၊ န အဘိရတော အနဘိရတော ဝိဂ္ဂဟပြု-ဟု သံဝဏ္ဏနာအာဘော်အကြမ်း ကို မှတ်သားလေ။ အထက်ပါအာဘော်ကား အနဘိရတောတိ န အဘိရတော ဟူသော ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ အဘိရတပုဒ် ကတ္တုသာဓ်ကြံ၍ ရေးသည်။ တနည်း။အဘိရတိ ပုဒ်ကား ဘာဝသာဓ်အရှိများသည်၊အဘိရတော ကိုအဘိရတိဖွင့်သဖြင့်အဘိရမနံ အဘိရတိဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၊နတ္ထိအဘိရတောဧတဿာ တိ အနဘိရတောဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိ-ကြံ၍ အောက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်လေဦး။ ဿာသနေဖြင့် ယင်းသာသနေပုဒ်ကို အနဘိရတော၌စပ်ဟု ပြသည်။ ဘာဝတ္ထ၊ သမ္ဗန္ဓတည်း။

တနည်း။ ။ဤ–ဝါကျ၌ အဘိရတိဝိရဟိတော-ဖြင့် အနဘိရတော၌ န သဒ္ဒါ၏ ဝိရဟ=အဘာဝအနက်ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အဘိရမနံ အဘိရတောဟု ဘာဝသာဓ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနနှင့်သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ နတ္ထိ အဘိရတော ဧတဿာတိ အနဘိရတော-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ၊ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊
၃။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

အနဘိရတော။ ။မမွေ့လျော်မပျော်ပိုက်သည်။(ပထမနည်း။)မွေ့လျော် ပျော်ပိုက်ခြင်းမရှိသည်။ (ဒုတိယနည်း။)

(က) ဘိက္ခုဘာဝန္တိ ဘိက္ခုဘာဝေန။ (ခ) ကရဏတ္ထေ ဥပယောဂ–ဝစနံ။ (ဂ) ကတ္တေ အာသတ္တေန-လ-ဝုတ္တံ။ (ဃ) အဋ္ဌိယမာနေ-ဘိ–လ–အတ္တာနစရမာနော။ (င) တေန ဝါ-လ-ပိဋ္ဌိယမာနောတိ အတ္ထော၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ

ခ-ဝါကျ။ ဘိက္ခုဘာဝ န္တိတ္ထေ။ ၌။ ဥပဒယာဂဝစနံ၊ သည်။ (အာဓာရ နှင့် ကတ္တားဖြည့်။) ကရဏတ္ထေ၊ ၌။ ဥပယောဂဝစနံ၊ တည်း။

တနည်း။ ။ဘိက္ခုဘာဝ န္တိပဒံ၊ ဘိက္ခုဘာဝံဟူသောပုဒ်သည်။ (ပုဒ်စွဲ ကတ္တားဖြည့်။) ကရဏတ္ထေ၊ ၌။ ဥပယောဂဝစနံ။ ဒုတိယာဝိဘတ်ရှိသောပုဒ် တည်း။ (အဿတ္ထိအနက်။)

မှတ်ချက်။ ။ပါ+ဖြေ၊ ပထမတွဲ၊ ၁၉ဂ-၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဤသို့ က-ခ-ဝါကျတို့ဖြင့် ဘိက္ခုဘာဝံပုဒ်၏ ဝိဘတ္တျတ္ထကို ဖွင့်ပြတော် မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ အင္ဂဟူသောနာမခေတ်နှင့် ယှဉ်ရာဝယ် တပါးသော ဝိဘတ်ဖြင့်လည်း ဟောတော်မူ၏ဟု ပြခြင်းငှာ ဂ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။နိသျဆရာတို့ကား ဂ-ဝါကျကို ပက္ခန္တရကြံ၍ အနက်ပေး ၏။ မိမိကား အောက်ပါအတိုင်း ကြံလိုသည်။

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဘိက္ခုဘာဝံကို ဘိက္ခုဘာဝေန-ဟု ဖွင့် ၏။ အင္ဂဟူသော နာမခေတ်၏ အယှဉ်၌ တတိယန္တအားဖြင့် ဘုရားဟော ပါဠိရှိလျှင်၊ ဝါ-ပါဠိကိုထုတ်ပြနိုင်လျှင် ဆရာဖွင့်ဆိုခဲ့သော ဘိက္ခုဘာဝေန ဟူသော သံဝဏ္ဏနာ သင့်တန်ရာ၏။ သို့မရှိက ဘိက္ခုဘာဝေန-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာ အဘယ်သို့ သင့်တန်ပါမည်နည်း ကြောင့် ဂ-ဝါကျတက်သည်ဟု ကြံလိုသည်။ ဤအလို ဂ-ဝါကျကား အာဂမဒဠှကရဏတည်း။

ဃ-င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဂ-ဝါကျတို့ကား ပက္ခ။

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။က-ခ-ဝါကျသည်သာလျှင် င-ဝါကျ၏ မူလဝါကျဖြစ် သည်။ ကျမ်းတက်ရာ၌ မူလ က-ခ ဝါကျကိုသာ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ၊ ဥပနာထား ရမည်။

http://www.dhammadownload.com

၈-ဝါကျဋီကာတက်

ဤသို့ က-ခ ဝါကျတို့ဖြင့် ဘိက္ခုဘာဝ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သည် ကရိုက်း အနက်၌ သက်၏ဟုပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သည် ကတ္တား အနက်၌လည်း သက်၏ဟု ပြခြင်းငှာ ၈-ဝါကျမိန့်။

† ကတ္တုအတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ အာဟ "တေန ဝါ ဘိက္ခုဘာဝေနာ" တိအာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၅။

၈-ဝါကျတွင် မိဋ္ဌိယမာနောကာား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ တေန ဝါ-လ- ကရိယမာနော-ကား သခေ်ပ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဥပယောဂဝစန။ ။နိဗ္ဗတ္တနီယာဒိကမ္မေန ဥပယုဇ္ဇတီတိ ဥပယောဂေါ။ (ဥပ+ယုဇ+တ) ဥပယောဂေါစေ ဝစနံ။ ဥပယောဂဝစနံ။ (ဥပယောဂေါ ဝေ။ နိဗ္ဗတ္တနီယစသောကံနှင့် ယှဉ်တတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော။ ဝစနံ၊ ဝိဘတ်တည်း။)

ဥပယောဂ—အရကား နိဗ္ဗတ္တနီယစသောကံနှင့် ယှဉ်သော ဒုတိယာသည် မုချ။ ယင်း၏ ဝိဘတ်နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျ-စပ်။ ဥပယောဂဝစန-ကား ဒုတိယာဝိဘတ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ဥပယောဂဝစနအရ ဝိဘတ်ရအောင်ဉာဏ်ကောက် ပုံတည်း။

ဥပယောဂဝစနံ။ ။ဥပယောဂဝစနံ အဿ အတ္ထီတိ ဥပယောဂဝစနံ။ (အဿ၊ ထို ဘိက္ခုဘာဝံဟူသော ပုဒ်အား။ ဥပယောဂဝစနံ၊ ဒုတိယာဝိဘတ် သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။)

ဥပယောဂဝစနံ....ကား ဒုတိယာ ဝိဘတ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ဘိက္ခုဘာဝံ ပုဒ်နှင့် ဝိသယီ+ဝိသယစပ်။ ဏ-ကား ဒုတိယာဝိဘတ်ရှိ (ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ထား) သော ဘိက္ခု ဘာဝံ ပုဒ်ရ၏။

❁ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အာသတ္တ။ ။အာ+သဉ္ဇ+တ။ကာရိုက်ပစ္စည်းကျေ။ ကပ်ငြိစေအပ်သော။ သဒ္ဒတ္ထ။ ဖွဲ့အပ် စွပ်အပ်သော။ အဘိပ္ပာယတ္ထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆-ဗဒ္ဓေန ပဋိ မုက္ကေန-အဖွင့်ကြည့်။

ပိဠိတ။ ။ပီဠဓာတ်+တပစ္စည်း+ဣအာဂုံ။

http://www.dhammadownload.com

† ပိဋ္ဌ အဝဂါဟနေ။ **နီတိ၊ ၁၁။ ၃၅၀။**

ဒုက္ခိဘာ။ ။ဒုက္ခံ သဥ္စာတံ တေဿာတိ ဒုက္ခိတော။ (ဒုက္ခပုဒ် + ဣတ ပစ္စည်း။ သဥ္စာတဘာဒ္ဓိတ်။) တနည်း။ ဒုက္ခေန ဣတော ပဝတ္တောတိ ဒုက္ခိ တော။ ဒုက္ခပုဒ် + ဣတပုဒ်။ တတိယာ တပ္ပုရိသ်။ **နီတိ+၁၁။ ၂၀-၂၁။**

မှတ်ချက်။ နိဋ္ဌိတောပုဒ်ကို နိဋ္ဌံ ဣတော ဂတော ပတ္တော ကြံသကဲ့သို့ ဒုက္ခိတောပုဒ်ကို ဒုက္ခံ ဣတော ဂတော ပတ္တော ဒုက္ခိတောဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ် ကြံနိုင်သည်။

၏ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ ဘိက္ခုဘာဝေန-ဖြင့် ဘိက္ခုဘာဝံ၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ်သည် ကံအနက် (ဒုတိယာအနက်)ကို မဟော။ ကရိုဏ်း အနက်(တတိယာအနက်)ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

ခ—ဝါကျဖြင့် ဘိက္ခုဘာဝံ၌ အံသဒ္ဒါသည် ပဌမာဝိဘတ်၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်း ဒုတိယာဝိဘတ် သည် ကံအနက်စသည်ကို မဟော၊ ကရိုဏ်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်း ကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တ ပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆-၌ အဓိပ္ပာယတ္ထအာဘောဂ် ဖော်ခဲ့သည်။ ရှုလေတော့။

ဃ-ဝါကျ၌ အတ္တာန မာစရမာနေ-ဖြင့် အဋ္ဌီယမာနောကို အဋ္ဌ ဝိယ အတ္တာနမာစရတီတိ အဋ္ဌီယမာနောဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ မာနပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဤယပစ္စည်း၏ ကမ္မူပမာ အာစာရအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အဋ္ဌသဒ္ဒါ၏ နာမဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ အာချာတပစ္စယတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ (သံဝဏ္ဏနာ ဆိုရိုး၌ မပါ၊) ဝါ-ဘာဝတ္ထ။ ၄။ ဓာတုပဒ။

ဃ-ဝါကျ၌ ပီဠိတံ-ဖြင့် အဋ္ဋဟူသော နာမဓာတ်သည် ပီဠန အနက်ကို ဟောသတည်း။ တနည်း။ အဋ္ဋဟူသော နာမ်ပုဒ်သည် ပီဠိတ အနက်ကိုဟော သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။ တနည်း-နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ဿ-ဝါကျ၌ ဒုက္ခိတံ-ဖြင့် ပီဠိတ=နှိပ်စက်အပ်၏ ဟူသည်၊ ဝါ-အနှိပ်စက် ခံရ၏ ဟူသည် ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အနုံ ဝိယ အတ္တာန မာစရတီတိ အနွီယမာနေ။ ကတ္တုသာဓန။ အန္တ+ ဣယ+မာန။

အန္တဓာတ်-ကား ရဟန်း၏ အနဘိရတိ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်။ ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော အဒ္ဓယာနိသော မနသိကာရစသည်သည် ဖသူ။ နောက်နောက်၌ ဖြစ်သော ဒုဗ္ဗလျ သိက္ခာပစ္စက္ခာနစသည်သည် ကာရဏူပစာ။ ဣယ-ပစ္စည်း အရကား ရူပသိဒ္ဓိမတ္တပဒသိလိဋ္ဌတာဘောဂုဏ်ရ၏။ မာန-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရဟန်းဒြပ်ရ၏။ (ဤဝိဂ္ဂဟကား အတ္တဝါကျမျှသာ၊ အနွီယတီတိ အနွီယမာနေဟု သဒ္ဒဝိဂ္ဂဟပြုလေ။ ဉာဏ်ကောက်အတူတူပင်။)

ဘိက္ခုဘာဝံ၊ ရဟန်း၏ အဖြစ်ဖြင့်။ အနွီယမာနေ၊ နှိပ်စက်အပ်သကဲ့သို့ (နှိပ်စက်ခံနေရသလို) မိမိကိုယ်ကို ကျင့်လျက်။

င-ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဒါဖြင့် အတ္တန္တရ ဝိကပ်ကိုပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ တေန-ဖြင့် ဤဆိုအပ်သော ဘိက္ခုဘာဝေနပုဒ်ကား က-ဝါကျ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဘိက္ခုဘာဝေန ပုဒ်ပင်တည်း။ ပုဒ်သစ်မဟုတ်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ ဘိက္ခုဘာဝေန-ဖြင့် ဘိက္ခုဘာဝံ၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ်သည် အဝုတ္တကတ္တား အနက်ကိုဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ အန္တော ကရီယမာနေ-ဖြင့် အနွီယမာနေ၌ အနွီယသဒ္ဒါ၏ အန္တ နာမဓာတ်၊ ဣယပစ္စည်းဖြင့် အနွီယဟု ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ မာနပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ အနွီယတေတိ အနွီယမာနေဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ ဓာတုပဒ၊ ဘာဝတ္ထ (ချစ်ကြီးပုံပြ)၊ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

† ကမ္မနိ မာနသဒ္ဒေ ကတေ "အနွီယမာနေ"တိ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၅-၆၆။

တန္တည်း ဓာတောင်ကြံပုံ

ဥဒါန အဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၆-၌ အနွီယမာနေတိ ပီဠိယမာနေ-ဟုသာ ဖွင့်၏။ ဤအလို အန္တ+ဓာတ်+ယပစ္စည်း+မာနပစ္စည်း၊ ဤ-အာဂုံလာ၍ အနွီယမာနေဟု ရုပ်ပြီးသည်။ အန္တဓာတ် ပီဠနအနက်ဟု ဆိုလို၏။

အဋ္ဌော ကရီယမာနေ-ဖြင့် အန္တ ဓာတ်နက်ထင်ရှားအောင် ကရဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်၏။ "ခပ်သိမ်းဓာတ်ပင်၊ နက်မထင်က၊ သကတ္ထကို၊ ရှေ့ကသွင်းကာ

F.57 B

http://www.dhammadownload.com

ဘူကုရာနှင့် ဖွင့်ကာပြလေစမြဲတည်း” ဟူသော နိယံနှင့်အညီကြံ။ ကရိယမာနေဝ ဟူသော ကမ္မရုပ်ဖြင့် အဠိယမာနေဝ ကို ကမ္မသာဓ် ပုဒ်တည်းဟု ပြသည်။ ဓာတ်နက်ကံထား၊ ဖွင့်တုံငြား၊ မှတ်သား ကမ္မသာဓနေ-နိယံနှင့် အညီတည်း။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်ရမည်။

င-ဝါကျ၌ အင္ဆော ကရိယမာနေဝ ဖြင့် အဠိယာမာနေဝ၌ အဠဓာတ်၏ အဠကရဏ (နှိပ်စက်မှုကို ပြုခြင်း) အနက်ကိုဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အဠဓာတ်+ယပစ္စည်း+မာနပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသည် ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ မာနပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန အနက်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ အဠိယတေတိ အဠိယမာနေဝဟု ကမ္မသာဓန ဝိစနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယံဓာတ္ထူသြ။ ၂။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ရုပ်ငြီးပုံပြသဖြင့် ဘာဝတ္ထ။
၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊　　၄။ အသံဓာနတ္ထ။

င-ဝါကျ၌ ပီဠိယမာနေဝ-ဖြင့် အဠိယမာနေဝ၌ အဠဓာတ်သည် နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်း (ပီဠန) အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

ဘိက္ခုဘာဝံ၊ ရဟန်းအဖြစ်သည်။ အဠိယမာနေဝ၊ နှိပ်စက်အပ်သည် (အနှိပ်စက်ခံရသည်)။ ဟုတ္တ၊ ဖြစ်၍။ (ဝဒတိ-ဝိညာပေတိ-စပ်။)

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

ကရဏတ္ထော။ ။အကြောင်းဖြစ်သော ကရိုဏ်းအနက်၏ ကရဏတ္ထ ဟူသောအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော ဘိက္ခုဘာဝ သဒ္ဒါ၌တင်စား၍ အကျိုး ဖြစ်သော ဘိက္ခုဘာဝသဒ္ဒါကို ကရဏတ္ထော-ဟု ဆိုအပ်သောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။) ပါ+ဖြေ+ပထမ၊ ၂၆၆-ကြည့်။

(က) ဟာရာယမာနေဝတိ လဇ္ဇမာနေဝ။ (ခ) ဇိဂုစ္ဆမာနေဝတိ -လ-ဇိဂုစ္ဆန္တော။ (ဂ) ယန္ထုနာတိ-လ-နိပါတော။ (ဃ) ဝဒတိ ဝိညာပေတိ-လ-ဇာနာပေတိ။ ဋီ။ ၂၁၂။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ လဇ္ဇမာနေဝ-ဖြင့် ဟာရဓာတ်သည် ရှက်ခြင်း(လဇ္ဇာ)အနက် ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယ ဓာတွတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဟာရဓာတ်ဟု အာဘော်ဖော်လျှင် မှားသည်၊ သတိပြု။

† ဟာရေ လဇ္ဇာယံ။ အလုတ္တန္တော ယမေကာရန္တော ဓာတု။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၅၄။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ ဇိဂုစ္ဆန္တော-ဖြင့် ဇိဂုစ္ဆမာနော၌ မာနပစ္စည်းသည် ဘော, ကံ အနက်၌ မသက်၊ ကတ္တားအနက်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဇိဂုစ္ဆတိတိ ဇိဂုစ္ဆမာနောဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဝဏ္ဏနာယဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ။

† အန္တော ကတ္တရိ မာနောတု၊ ဘာဝေ ကတ္တရိ ကမ္မနိ။(ဘေဒစိန္တာ။)

ခ—ဝါကျ၌ တံ-ဖြင့်ပါဠိတော်၌ ဘိက္ခုဘာဝံ ပုဒ်ကို ဇိဂုစ္ဆမာနော၌ စပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဇိဂုစ္ဆမာနော၌ စပ်ခိုက် ဒုတိယဝိဘတ်၏ ကံအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ အသုစိံ ဝိယ-ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ဥပမာလင်္ကာရယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဘိက္ခုဘာဝံ၊ ကို။ အသုစိံ ဖိယ၊ မစင်ကဲ့သို့။ ဇိဂုစ္ဆမာနော၊ စက်ဆုပ်သည်။

ဂ—ဝါကျဖြင့် နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။ နိပါတလိင်္ဂပဒပြသည်။ ဖော်လေတော့။

ဃ—ဝါကျ၌ ဇာနာပေတိ-ဖြင့် ဝိညာပေတိ-၌ ဝိ-ဥပသာရ၏ အနက်မဲ့ (အနတ္ထက) ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဉာဓာတ်၏ ကိယာဒိ ဂဏိကဓာတ် ၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဝစိဘေဒ်။ ။ဤ-၌ ဝစီအရ စကားဖြပ်နှင့် ဘေဒေါအရ အနက်ကို သိတတ်သော တိဿဖုဿ စသော အထူးတို့ မပြားဘဲလျက် ပြားသကဲ့သို့ ဝစီ-ဘေဒေါဟု ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ၊ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်ဦးတင်။)

† ဝစိယာ ဘေဒေါ ဝစီဘေဒေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊၊ ၃၆၁။ (မူလဋီ ၁။ ၁၅၁။)

င-ဝါကျ၌ ဥပရိ-လ-ပိကာရော-ဖြင့် ပိ-သဒ္ဒါသည် အပေက္ခန, သမ္ဘာဝနာ, နိန္ဒာ (ဂရဟာ) အနက်ကို မဟော၊ သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

ပါဠ်ဝိနိစ္ဆယ

ဥပရိမတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ ဥပရိသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ ။ဥပရိဇာတော ဥပရိမော။ ဥပရိမော စ သော အတ္ထော စာတိ ဥပရိမတ္ထော၊ ဥပရိမတ္ထဿ သမ္ပိဏ္ဍနံ ဥပရိမတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနံ ဥပရိမတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနံ အတ္ထော ဧတဿ ပိကာရဿာတိ

http://www.dhammadownload.com

ဥပရိမတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော-ဟု အစိတ်အပေါင်း ဝစနတ္ထပြု၍ ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဥပရိ-လ-အတ္ထော၊ အထက်၌ဖြစ်သော အနက်ကို ပေါင်းခြင်း အနက်ရှိ၏-ဟု အနက်ယောဇနာက အတ္ထယုတ္တိ ရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း ဥပရိမတ္ထ-လ-တ္ထော ပါဌ်သင့်။

ဥပရိသမ္ပိဏ္ဍနံ အတ္ထော ယဿ သော ဥပရိသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော-ဟု ပါဠိတော်ကဏ် ယောဇနာ (၁၂၂) ဆိုသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဥပရိသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ အထက်၌ ပေါင်းခြင်းအနက်ရှိ၏ဟု အနက်ယောဇနာက အတ္ထယုတ္တိရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ဥပရိသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော ပါဌ်လည်း သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ခေတ္တမေဝ ဒြဲတိတ္တံ။ ။ဌ။ ၂၁၄။ အတူဖြစ်သောလယ်၏ ခေတ္တအမည်ကို အတူရှိသော "ဗုဒ္ဓိ ပစ္စက္ခာမိ" စသောသဒ္ဒါ၌ တင်စား၍ အတူရှိသော "ဗုဒ္ဓိ ပစ္စက္ခာမိ" သဒ္ဒါကို ခေတ္တံဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း။) **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၆၆။ ၆၉။

သာသနံ ဝါ ဇပသေတိ။ဌ။ ၂၁၄။ ဤ၌ သာသနံ ဝါ ဟူသောနည်းသည် ဒုတံ ဝါ ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော မုခသာသနမှ ကြွင်းသော ပဏ္ဏသာသနကို သာလျှင် သာသနံ ဝါ အရ ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

အပေါင်းဖြစ်သော မုခသာသန၊ ပဏ္ဏသာသနတို့၏ သာသနဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပဏ္ဏသာသန၌တင်။ ကေဒေသူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၆၉။ ဝိမတိ၊ ၁၊ ၁၃၄။

ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ဝါ ။ဌ၊ ၂၁၄။ ။အပေါင်းဖြစ်သော လက်၏ ဟတ္ထအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော လက်ချောင်းကို၌တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ၊ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း၊) **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၆၉။

သီသံ ဇေတိ။ဌ။ ၂၁၄။ ။အတူဖြစ်သော ဦးခေါင်း၏ သီသအမည်ကို အတူရှိသော အပြီးအဆုံး အထွဋ်အထိပ်၌တင်လေ။ သဒိသူပစာ။

(က) အလင္တိ ဟောတု။ (ခ) ပရိယတ္တန္တိ အတ္ထော။ (ဂ) ကိံ နုံမေတိ ကိံ မယှံ ကိစ္စံ ကိံ ကရဏီယံ။ (ဃ) ကိံ သာဝေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ (င) န မမတ္ထောတိ နတ္ထိ မမ အတ္ထော။ (စ) သုမုတ္တာဟန္တိ သုမုတ္တော အဟံ။ ဋ္ဌ။ ၂၁၅။

http://www.dhammadownload.com

❁ အာသောဝဂ္ဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ယောတု-ဖြင့် အလံပုဒ်ကို ယောတု-ဖြစ်ပါစေဟု အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ ပရိယတ္တံ-ဖြင့် အလံသဒ္ဒါ တန်ဆာဆင်ခြင်း(ဘူသန) စသော အနက်ကို မဟော၊ ပရိယတ္တအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ယောဘူတိ ဘူဝဘူတိ ဣဒမ္ပိ ပဋိက္ခေပမတ္တမေဝ တိ အာဟ ယောတု ပရိယတ္တန္တိ အတ္ထော-ဟု သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၁-ဖွင့်သည်။ ပရိယတ္တဟူသည် ပဋိက္ခေပပင်တည်း ဟု မှတ်။

အနက်ယောဇနာ။ ။အလံ မေ သဗြဟ္မစာရိဟိ။ မေ၊ ငါ့အား၊ သဗြဟ္မစာရိဟိ၊ သီတင်းသုံးဖော်တို့ဖြင့်။ အလံ (ယောတု ဘဝတု)၊ ဖြစ်ပါစေတော့။ ရှိပါစေတော့။ ဝါ- တော်ပါပြီ တန်ပါပြီ၊ (မပေါင်းသင်းချင်တော့ပါဘူး။)

ဂ–ဝါကျ၌ မယံ-ဖြင့် ကိံ နုမေ-၌ မေသဒ္ဒါသည် ဆဋ္ဌီ သ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယမဟုတ်၊ အမှသဒ္ဒါနှင့်တကွ စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၊ ဝါ- တတိယာနာ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ။)

ဂ·ဝါကျ၌ ကိံ နု-ကို ကိံ ဟု ဖွင့်သဖြင့် နုသဒ္ဒါ ကား အနက်မဲ့(အနတ္ထက) တည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

ဂ–ဝါကျ၌ ကိစ္စံ-ဖြင့် ကိံသဒ္ဒါကို ကိစ္စံ ဟူသော ပါဌသေသ၌ စပ်ရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကိံ-၌ ပဌမဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ယင်း၏ ပဌမာဝိဘတ်၏ ဝုတ္တကံအနက် ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၃။ ဝိဘတျတ္ထ။

ဂ–ဝါကျ၌ ကရဏီယံ-ဖြင့် ကိစ္စံ၌ ကရဏတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ရိစ္စပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကရဏီယန္တိ ကိစ္စံ ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

ဃ–ဝါကျဖြင့် ကရဏီယံ၌ အနီယ ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကတ္တဗ္ဗံ သာဓေတဗ္ဗန္တိ ကရဏီယံဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကရ=ပြု၏ဟူသည် သာဓေ=ပြီးစေခြင်းပေတည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ကရောတိကို အဘိနိပ္ဖါဒေတိ-ဖွင့်ပုံမျိုးဟု မှတ်။

http://www.dhammadownload.com

ကိံ န မေ ဗုဒ္ဓေန။ ။ဗုဒ္ဓေန၊ ဖြင့်၊ မေ၊ အား၊ ၀ါ–သည်။ ကိံ၊ အဘယ်အမှုကို ကိစ္စ၊ ပြုအပ်ပါသနည်း (သဒ္ဒတ္ထ)။ ပြီးစေအပ်ပါသနည်း။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

င–၀ါကျ၌ မမအတ္ထော–ဖြင့် မမတ္ထောပုဒ်ကို မံ+အတ္ထော၊ မမံအတ္ထော=ဟု ပဒစ္ဆေဒမပြုရ။ မမ အတ္ထောဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ နတ္ထိ–ဖြင့် နု–သဒ္ဒါ ဝုစ္စိုစသောအနက်ကို မဟော၊ အဘာ၀အနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သိစေသည်။

၁။ သန္ဓိလိဂ်ပဒ။　　၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

ခ–၀ါကျဖြင့် သန္ဓိလိဂ်ပဒ–ကိုပြသည်။

အာဘောဇ်စသည် မှတ်ဖွယ်

ယာနိ ၀ါ. ပနညာနိ-လ-ယာနိ အညာနိ။ ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ ဟု ဖွင့်သဖြင့် ၀ါသဒ္ဒါ၊ ပန သဒ္ဒါ၊ ပိသဒ္ဒါတို့အနက်အထူးမရှိဟု ပြသည်။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ ၃–ချက်။

ဗုဒ္ဓဝေ၀စနာနီတိ ဗုဒ္ဓဿ ၀ါ ပရိယာယနာမာနိ–ဖြင့် ဗုဒ္ဓနှင့် ဝေ၀စန ဆဋ္ဌီတွဲ။ ဝေ၀စနကား ပရိယာယ၏ စကားလှယ်ဟု ဖွင့်ပြသည်။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ အဘိဓေယျတ္ထ။

ယထာရုစ။ ။ယထာရုစမေ၀ါတိ ယထာဝုတ္တမေ၀၊ ပါဠိယံ အာဂတမေ၀။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၇၄။ ယင်းအဖွင့်နှင့်အညီ ရုစိယတေ ဒေသီယတေတိ ရုစံ–ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ဝုတ္တံနှင့် အတူပင်။ ရုစဿ အနုရူပံ ယထာရုစံ–ဟု တွဲ။

ဗောဓိသညာဏ။ ။ဗောဓိ ဝုစ္စတိ သဗ္ဗညုတညာဏံ၊ တံ သဋ္ဌာနနုဟော–တုတ္တာ ပညာဏံ ဧတဿာတိ ဗောဓိပညာဏော။ ဘဂ၀ါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄။ ဗောဓိ ပညာဏံ ဧတဿ ဘဂ၀တော တိ ဗောဓိပညာဏော–ဟု တွဲ။

ဓီရော။ ။ဓိယာ ပညာယ ရာတိ ဂဏှာတိ သေ၀တိ ၀ါ ဓီရော။

ပထမပါရာဇိကံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ပထမပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် ပထမ ပါရာဇိက အာပတ်တို့၏ ပထမပါရာဇိက အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပထမပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်၌တင်၊ စေဒေသျ။ သမုဒါယူပစာ။

† ပဌမံ ပါရာဇိကန္တိ အာဒိနာ သိက္ခာပဒါနံ ဧ၀ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ န အာပတ္တီနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၉။

http://www.dhammadownload.com

ယဿ မူလေနာတိ ယဿ ပဓာနဘာဝေန ကာရဏဘာဝေန ဝါ။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၉၈) ဤအလို-ယဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ မူလေန၊ ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်။ အဟံ၊ သည်။ ပဗ္ဗဇိတော၊ ရှင်ပြုမ်၏။ တမဟံ ပစ္စက္ခာမိ-စပ်။

ယဿမူလေနာတိ ယဿ သန္တိကေ။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၅။) ယင်းအလို-ယဿ၊ ၏။ မူလေန၊ အထံ၌။ အဟံ ပဗ္ဗဇိတော။ တမဟံ ပစ္စက္ခာမိ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ယဿမူလိကာ-ဟု တစ်ပုဒ်တည်းကောင်း၊ ယဿ မူလိကာဟု ဝါကျ လည်းကောင်း ၂-မျိုးရှိရာ အဘယ်သော ပါဠိသည် သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိရှိပါ သနည်း။

ယဿ မူလံ ယဿမူလံ ဟု အလုတ္တ ဆဋ္ဌီ တပ္ပုရိသ်တွဲ၊ ယဿမူလံ ဝေါ်သာတိ ယဿမူလိကာ ဟု အဿတ္ထိဆင့်၊ ယဿမူလ ပုဒ်+ဣက-ပစ္စည်း၊ အဿတ္ထိ တဒ္ဓိတ်ပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် ယဿမူလိကာ ဟု တစ်ပုဒ်ရှိသော ပါဠိသင့်သည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၉။

ယဿမူလိကာ။ ။မယုံ၊ ငါ၏။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ သည်။ ဥပသမ္ပဒါ၊ သည်။ ယဿမူလိကာ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်၊ ဝါ-အကြောင်း၏ အဖြစ်ရှိ၏။ တံ အဟံ ပစ္စက္ခာမိ။ (ရှေ့ဖြေရာ၌ ဤအတိုင်းဖြေပါ။)

အာစရိယဝါဒ။ ။မူလေန ကို သန္တိကေ ဖွင့်သော ဝိမတိ-ကို ထောက်၍ မူလေ သန္တိကေ ဥပ္ပန္နာ မူလိကာ-ဟု ကြံသော မအူသျှဆရာတော်၏ စကား လည်း ရှင်းလင်းပြတ်သား၏။

မယှံ၊ ၏။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ သည်။ (ဥပသမ္ပဒါ၊ သည်။) ယဿ၊ ၏။ မူလိကာ၊ အထံ၌ဖြစ်၏။ တံ အဟံ ပစ္စက္ခာမိစပ်။ ဤသို့ကြံလျှင်လည်း သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထ ယုတ္တိရှိသည်။ ထိုကြောင့် ယဿ မူလိကာ-ဟု ဝါကျရှိလျှင်လည်း မှန်သည်။ (ဗဟုသုတအတွက်မှတ်ပါ။)

မှတ်ချက်။ ။မယှံမူလိကာ၌လည်း ဤနည်းတူ ၂-မျိုးကြံပါ။

(က) တေဟိ အာကာရေဟိ-လ-ဝေဝစနာနိ။ (ခ) ဝေဝစနာနိ ဟိ-လ-အာကာရာနိ။ (ဂ) ဗုဒ္ဓါဒီနံ သဏ္ဌာန ဒီပနတ္ထာ-လ-လိင်္ဂါနိ။ (ဃ) သိက္ခာပစ္စက္ခာနဿ-လ-ဗုစ္စတိ။ ဋီ။ ၂၁၉။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

လီနတ္ထရတက်။ ။ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် တေဟိ အာကာရေဟိ တေဟိ လိင်္ဂေဟိ တေဟိ နိမိတ္တေဟိ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ယာနိ ဝါ ပနညာနိ စသော (ပိုဒ်ရေ-၅၃) ၌ ဝါကျ၌ ယာနိ ဝါ ပနညာနိ ဗုဒ္ဓဝေဝစနာနိ စသည် ဝေဝစနတို့ကိုသာ ယ-သဒ္ဒါဖြင့် သုံးသပ်စွဲယူခဲ့သည် မဟုတ်လော။ (အနွယာဘောဂ။) တေဟိ အာကာရေဟိ တေဟိ လိင်္ဂေဟိ တေဟိ နိမိတ္တေဟိ-ဟု အာကာရ, လိင်္ဂ, နိမိတ္တတို့ကို မစွဲယူသင့် (ဗျတိရေကာဘောဂ)၊ ယာနိဝါ ပနညာနိ စသည် ယသဒ္ဒါစွဲအပ်သော အနိယမတ္ထနှင့် တေဟိ အာကာရေဟိ စသည် တသဒ္ဒါစွဲအပ်သော နိယမတ္ထတို့ အဘယ်သို့လျှင် ရှေ့နောက် ညီပါမည်နည်း-ကြောင့်-က-ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာကိုမိန့်။

ကား--က--ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် အာကာရေဟိ လိင်္ဂေဟိ နိမိတ္တေဟိ ဟူသည်နှင့် ဝေဝစနေဟိ-ဟူသည် အတူတူပင် ဖြစ်သည်ဟု ငါ ဖွင့်ဆိုသဖြင့် ယာနိ ဝါ ပနညာနိဟူသော အနိယမတ္ထနှင့်တေဟိ အာကာရေဟိစသော နိယမတ္ထတို့ ရှေ့နောက်ညီပါသည် ဟူလို။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတို့ကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို-၌ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

အယုတ္တစောဒနာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အာကာရ လိင်္ဂ နိမိတ္တတို့သည် ဝေဝစန ဟူသော ပါဠိစကားလုံးနှင့် အတူပင်တည်းဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ယင်း ဝေဝစန တို့ကို အဘယ်သို့လျှင် (ဝါ-အဘယ်ကြောင့်) အာကာရလိင်္ဂ နိမိတ္တသဒ္ဒါဖြင့် သုံးနှုန်း ခေါ်ဆိုကြပါသနည်း-ကြောင့် ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျ တို့ကိုမိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတို့ကိုကား ရှေ့နောက် ထောက်ဆ၍ ပက္ခ ပက္ခန္တရခွဲလေ။

ဂ-ဝါကျတွင် ဒုတိယဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည်-လ-ဆိုတော်မူ၏။ (ဂ-ဝါကျတွင် ပဌမဝါကျကို အပြည့်အစုံ ဘာသာပြန်၍ ဌပနာထား။) အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိကုန်သော ဘုရားအစ ရှိသည်တို့၏ သဏ္ဌာန်ကိုပြခြင်းသည် ဖြစ်တန်စေဦးတော့၊ (စောဒကပရိကပ္ပ= စောဒက၏ကြံစည်ပုံ၊) သဏ္ဌာန်မှကင်းသော ဓမ္မသိက္ခာအစရှိသည်တို့၏ သဏ္ဌာန် ကိုပြခြင်းသည်ကား အဘယ်သို့ ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း-ကြောင့် ဒုတိယဝါကျမိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။

http://www.dhammadownload.com

❀ ဓိဂ္ဂဟာနှင့်ညည်ကောက်

အာကာရ။ ။အာကရောတိ ဓောဟိတိ အာကာရာနိ။ (ဘိက္ခု သိက္ခာ-ပစ္စက္ခာနိ ဓောဟိ ဝေ့ဝစနေဟိ အာကရောတိ။) ကရဏသာဓန။ အာ+ကရ+ဏ။

အာ-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘောဂဏ်ရ၏။

ကရဓာတ်-ကား ရဟန်း၏ သန္တာန်၌ အနဘိရတိ ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှချ။

ကရဏတ္တ-ကား ထိုအားတပ်သော သမ္ပာသမ္ပုဒ္ဓိစသော ဝေဝုစ်တို့၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ၊ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည်ဖလူ။ ဏ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သမ္ပာသမ္ပုဒ္ဓိစသော ဝေဝုစ်တို့ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကာရဏတ္တာ၌ ကာရဏပုဒ်ကို ကရောတိ ဓောဟိတိ ကာရဏာနိဟု ဝစနတ္တပြု။ အာကာရနှင့်အတူ ညည်ကောက်။

လိင်္ဂ။ ။လိင်္ဂေတိ ဒီပေတိ ဓောဟိတိ လိင်္ဂါနိ။ လိင်္ဂ+အ။ ဂ-ဝါကျတွင် ပထမဝိကပ်နှင့်အညီ။

လိင်္ဂ။ ။လိင်္ဂေတိ သဉ္ဇာတိ ဓောသုတိ လိင်္ဂါနိ။ ဂ-ဝါကျတွင် ဒုတိယ ဝိကပ်နှင့်အညီ။

နိမိတ္တ။ ။နိမိနာတိ သဥ္ဇာနာတိ ဓောဟိတိ နိမိတ္တာနိ။ (နိ+မိ၊ ဝါ-မာ+တ။) နိ-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။

မိဓာတ်-ကား တပါးသော ရဟန်း၏ သညာ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှချ။ ကရဏတ္တ-ကား ထိုအားတပ်သော သမ္ပာသမ္ပုဒ္ဓိစသော ဝေဝုစ်တို့၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူ။ တ-ကား ထိုဖြင့် မှတ်အပ်သော သမ္ပာသမ္ပုဒ္ဓိစသော ဝေဝုစ်ရ၏။

တိလက။ ။တိလသဏ္ဌာနံ ဝိယ ဇာယတီတိ တိလကော။ (ဓာန်၊ ဋီ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၈။ တိလပုဒ်+ကပစ္စည်း။ ဇာယတိတဒ္ဓိတ်။ သဏ္ဌာန သဏ္ဌာနဝဏ္ဏ၊ ဂုဏ် ဂုဏောစပ်။

ဥပစာတင်ပုံ။ ။အတူဖြစ်သော နှမ်း၏ တိလအမည်ကို အတူရှိသော နှမ်းသဏ္ဌာန်၌တင်လေ။ သဒိသူပစာ။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝေဝစနေဟိ-ဖြင့် အာကာရ လိင်္ဂ နိမိတ္တတို့သည် ဝေဝစန အနက်ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။က ဝါကျ၊ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် ယာနိ ဝါ စသည်၌ ဝါ သဒ္ဒါဖြင့် သုံးသပ်အပ်ကုန်သော ဗုဒ္ဓအစရှိသော ဝေဝုစ်တို့ကိုသာလျှင် တေဟိ-၌တသဒ္ဒါဖြင့် သုံးသပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓာမလင်္ကာတ္ထ။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂဝ၊

ခ-ဝါကျ၌ ကာရဏတ္ထာ-ဖြင့် အာကာရနိပုဒ်ကို အာကရောတိ ဧတေ-ဟိတိ အာကာရာနိ-ဟု ကရဏ သာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏပစ္စည်း၏ ကရဏအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အာကာရသဒ္ဒါ သဏ္ဌာန, ဣဂိတစသော အနက်ကိုမဟော၊ ကာရဏအနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ နာမလင်္ကာ။

† အာကာရော ကာရဏေ ဝုတ္တော၊ သဏ္ဌာနေ ဣင်္ဂိတေပိ စ။ ဓာန်၊ ၇၆၄။

ခ-ဝါကျ၌ ဝေဝစနာနိ-ဖြင့် အာကာရကိုဖွင့်။ (နာမလင်္ကာတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ သဏ္ဌာန ဒီပနတ္တာ-ဖြင့် လိင်္ဂါနိပုဒ်ကို လိင်္ဂေတိ ဒီပေတိ ဧတေဟိတိ လိင်္ဂါနိ-ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ လိင်္ဂဓာတ်၏ ဒီပနအနက်ကိုဟောသည် ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ သဏ္ဌာနတ္တာ-ဖြင့် လိင်္ဂါနိပုဒ်ကို လိင်္ဂတိ သဏ္ဌာတိ ဧတေ-သူတိ လိင်္ဂါနိ-ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ လိင်္ဂဓာတ် တည်ခြင်း (= ဌိတိ) အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယသာဓနယဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။တေဟိ အာကာရေဟိ၊ ထို (သိက္ခာချွန်ခြင်း၏) အကြောင်း (ဝေဝုစ်) တို့ဖြင့်။ တေဟိ လိင်္ဂေဟိ၊ ထို ဘုရား အစရှိသည်တို့၏ သဏ္ဌာန်တို့ကို ပြကြောင်း (ဝေဝုစ်) တို့ဖြင့်။ တနည်း။ တေဟိ လိင်္ဂေဟိ၊ (သိက္ခာချွန်ခြင်း၏) တည်ရာ (ဝေဝုစ်)တို့ဖြင့်။ တေဟိ နိမိတ္တေဟိ၊ (သိက္ခာချွန်ခြင်းကို) သိကြောင်း(ဝေဝုစ်)တို့ဖြင့်။ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ ပါဠိတော်၌စပ်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

အာကာရ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကာရဏ သဏ္ဌာန ဣင်္ဂိတ-တို့၏ အာကာရအမည်ကို အစိတ်ကာရဏ၌ တင်။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

http://www.dhammadownload.com

ထိင်။ ။အပေါင်းပြကြောင်း(ဒိပန) အင်္ဂါဒါတ် ပုလ္လိင်စသော လိင်တို့၏ လိင်အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပြကြောင်း (ဒိပန) ၌ တင်။ ကောဒေသျူပစာ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း။)

တနည်း—ထိင်။ ။အပေါင်းတည်ရာ သဏ္ဌာန, အင်္ဂါဒါတ်, ပုလ္လိင် စသော လိင်တို့၏ လိင်အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တည်ရာ သဏ္ဌာန၌တင်။ ကောဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

နိမိတ္တ။ ။အပေါင်း သိကြောင်း (ကာရဏ) ဗျတ္တိနိမိတ္တ စသော အင်္ဂါ ဒါတ်, အမှတ်အံဆိပ် (လက္ခဏ) တို့၏ နိမိတ္တအမည်ကို အစိတ်ကာရဏ၌ တင်။ ကောဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။အထက်ပါ ဥပစာများကား သကတ္တမျိုးစွာမှ လိုအပ်ရာ အတ္ထကို ထုတ်ယူသောကြောင့် အထင်ရှင်းထည်း။

* မျိုးပြားစွာလှ၊ သကတ္တတွင်၊ ထင်သည့်သကတ်၊ စွဲမည့်တိမ်မူ၊ မှတ်လော အထင်ရှင်းထည်း။ (ဘုရာကြီး)

(က) ခိတ္တစိတ္တောတိ ယက္ခုမ္မတ္တကော ဝုစ္စတိ။ (ခ) ဝေဒနာဋ္ဋော-တိ-လ-ပုဋ္ဌော မုစ္စ ာပရေတော။ (ဂ) ထိရစ္ဆာနဂတဿာတိ -လ-ယဿ ကာဿဝိ။ ၌။ ၂၂၀။

❁ အာစရိယာဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ခိတ္တစိတ္တအရ ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသူ မှန်သမျှကို မယူရ၊ ယက္ခုမ္မတ္တ (ဘီလူးဖမ်းသဖြင့် ရူးသူ) ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ယက္ခုမ္မတ္တက, ပိတ္တုမ္မတ္တကတို့၏ ခိတ္တစိတ္တအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ယက္ခုမ္မတ္တက၌တင်လေ။ (ကောဒေသျူပစာ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (ယေျတ္ထ။ ရှင်း။) အနာပတ္တိဝါရ (၂၃၄) ၌ ဆိုလတ္တံ့၊ ယူလတ္တံ့သော ဥမ္မတ္တကအရ ပိတ္တုမ္မတ္တကမှကြွင်းသော ယက္ခုမ္မတ္တကကို ယူရ သောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

ခ-ဝါကျ၌ ဒုက္ခဝေဒနာယ ဖုဋ္ဌော-ဖြင့် ဝေဒနာဋ္ဋောပုဒ်ကို ဝေဒနာယ အဋ္ဋော ခဝေဒနာဋ္ဋော-ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို

လည်းကောင်း[1]၊ ယင်း (တတိယာတပ္ပုရိသ်ကိုထောက်၍) အင္ဂပုဒ်ကို အင်္ဂိယ၊ တော၀တိ အင္ဂာ-ဟု ကမ္မသာဓ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဝေဒနာ အရ ဒုက္ခဝေဒနာကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဒုက္ခဝေဒနာဖြင့် နှိပ်စက် အပ်၏ဟူသည် ဒုက္ခဝေဒနာကို တွေ့ထိခံစားရခြင်းပင်တည်း ဟူသောအဓိပ္ပာယ် ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋီ။ သမာသလိင်္ဂ။ ဗဥ္ဇ။ ၂။ အဘိဓာနဋီ။ ၃။ ဓုတိယပဉ္စိကာဋီ။ ၄။ အဘိဓေယျဋီ။ ၅။ ဘာဝဋီ။

ဂ-ဝါကျ၌ နာဂမာဏဝသစသည်ဖြင့်တိရစ္ဆာနအရ စကားအနက်အဓိပ္ပာယ် ကို သိစွမ်းနိုင်သော တိရစ္ဆာန်ကို ဟူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျဋီ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ။ ။အပေါင်းတိရစ္ဆာန် မှန်သမျှ၏ တိရစ္ဆာနဂတအမည်ကို အစိတ် စကားအနက် အဓိပ္ပာယ်ကို သိနိုင်သော တိရစ္ဆာန်၌ တင်လေ။ ကေဒေသူ၊ ဝါ သမုဒါယူပစာ။ (နေယျဋီ။ ရှင်။)

တိဟေတုကပဋိသန္ဓိကာ။ ။တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေသောနတ် တည်းဟူသော ဌာနီဖြင့် နတ်ပြည်တည်းဟူသော ဌာနကိုမှတ်၍ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေသော နတ် တည်းဟူသော အမျိုးကို ဆိုသဖြင့် ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေသောနတ် တည်း ဟူသော အနည်းကိုလည်းရသောကြောင့် ယေဘုယျနည်း။ ဆာရတ္ထ။ ၂။ ၈၁။

အစိတ် — တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေသော နတ်တို့၏ တိဟေတုပဋိသန္ဓိကာ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေသောနတ်၊ ဒွိဟိတ် ပဋိသန္ဓေနေသောနတ်တို့၌ တင်လေ။ ဧကဒေသူပစာ။ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

(က) အရိယကံ နာမ-လ-မာဂဓဘာသာ။ (ခ) မိလက္ခကံ နာမ-လ-အန္ဓဒမိဠာဒိ။ ဋ္ဌ။ ၂၂၁။

❁ အာဓောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အရိယဝေါဟာရော-ဖြင့် အရိယကံ၌ က-ပစ္စည်းသည် သမ္မဟ အနက်၌မသက်၊ ဝေါဟာရတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အရိယာနံ ဝေါဟာရော အရိယကံ ဟု ဝေါဟာရ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ပဉ္စိကာဋီ။ ၂။ အဘိဓာနဋီ။

မှတ်ချက်။ ။အရိယနှင့် ဝေါဟာရအရ စကား(ဘာသာ)ဒြပ်ကို သာမ်+ သံ၊ သာဓက+သာဓျစပ်။

http://www.dhammadownload.com

က-ဝါကျ၌ မာဂဓဘာသာ-ဖြင့် အရိယကအရ မာဂဓဘာသာကို ရယူမည် ဟုသိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် မိလက္ခကအရ အမှတ်မရှိသော အရိယာတို့၌ ဝေါဟာရ မဟုတ်သော အန္ဓဘာသာ, ဒမိဠဘာသာစသည်ကို ဟုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မိလက္ခသ၊ မိလက္ခုသ

မိလေဆ အဝိယတ္တာယံ ဝါစာယံ၊ မိလေစ္ဆတိ၊ မိလက္ခု။ ပစ္စတ္တိမေသု ဇနပဒေသု ပစ္စာဇာတော ဟောတိ မိလက္ခူသု အဝိညာတာရေသု။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၃၉။

မိလေဆ အဗျတ္တာယံ ဝါစာယံ။ မိလေစ္ဆတိ၊ မိလေစ္ဆယတိ။ မိလက္ခု။ ဧတ္ထ မိလက္ခူတိ မိလေစ္ဆေတိ အဗျတ္တဝါစံ ဘာသတီတိမိလက္ခု။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၉၄။

ဤ သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာကျမ်းအလို မိလက္ခု = တောင်သူ လူရိုင်း။ ဥကာရန္တပုဒ်ဟု မှတ်။ မိလက္ခု ပါဠိသင့်သည်။

သက္ကတကျမ်းလာဝါစ

မ္လေစ္ဆ-အပသဒ္ဒေ မ္လေစ္ဆတိ အပသဒ္ဒံ ကရောတီတိ မ္လေစ္ဆော။ (ထောမ။) ဤနည်းတူ P S T.D-၌လည်း မ္လေစ္ဆ-ဟုပင် ပုံစံပြ၏။

မိလက္ခ အဗျတ္တသဒ္ဒေ အ။ မိလက္ခန္တေ အဗျတ္တံ ဘာသန္တေတိ မိလက္ခာ။ ဓာန်။ ၅၁၇-ဂါထာ အဖွင့်။ သူစိ။

မိလက္ခ အဗျတ္တိယံ ဝါစာယံ မိလက္ခန္တိ အဗျတ္တဝါစံ ဘာသန္တီတိ မိလက္ခာ။ ဓာန်၊ ၁၈၆-ဂါထာ အဖွင့်။ သူစိ။

ဤ သက္ကတကျမ်း သူစိတို့အလို မိလက္ခ ဟု အကာရန္တနှင့် ရှိသောပါဠိ သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။လန်ဒန်ပါဠိအသင်း ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန် (P.T.S)၌ မိလက္ခု၊ မိလက္ခ၊ မိလက္ခုက စသည် ဥကာရန္တ၊ အ-ကာရန္တ ၂-မျိုးပင် ရေးသားထားသည်။

အချုပ်ဆိုရသော်

သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာအလို- မိလေစ္ဆဓာတ် + ဥပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် "မိလက္ခု" သင့်။

သက္ကတနှင့် သူစိတို့အလို-ပိလက္ခဓာတ်+အ ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် "မိလက္ခ" သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။မိလက္ခုဘာသာ၊ မိလက္ခဘာသာ။ မိလက္ခုက မိလက္ခက စသည် ၂-ပါဌ်သင့် ဆိုဖြတ်လေ။

မိလက္ခက။ ။မိလက္ခာနံ ဝေါဟာရော မိလက္ခကံ။ အရိယကံနှင့် အတူ သမ္ဗန်စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်လေ။

မှတ်ချက်။ ။အရိယာနံ ဝေါဟာရော၊ မိလက္ခကာနံ ဝေါဟာရော-ဟု ဝစနတ္ထပြုသည်ကား သိလွယ်ရုံမျှသာ။ စင်စစ်မှာမူ အရိယာနံ ဣဒံ အရိယကံ၊ မိလက္ခာနံ ဣဒံ မိလက္ခကံ ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ် ပြုရမည်။

(က) ဣမ ပန-လ-နာမာတိ။ (ခ) ကိံ ကာရဏာ-လ-ဓမ္မောတိ။ (ဂ) ဉဘိန္နံ သဒိသာနံ-လ မေထုနဓမ္မောတိ။ (ဃ) ပဋိသေဝတိ နာမာ-လ-မာတိကာပဒံ။ ဋ္ဌ။ ၂၂၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က—ဝါကျကား အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓ သမုဒါယတ္ထ သခေ်ပ။

ခ-ဂ-ဝါကျကား (မေထုနဓမ္မာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဝယဝတ္ထ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။

ဃ-ဝါကျလိနတ္ထရကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပဒဘာဇနီ၌ "ပဋိသေဝတိ နာမ"—ဟု ဟောတော်မူ၏။ မာတိကာ၌ ပဋိသေဝေယျ—ဟုသာ ရှိ၍ ပဋိသေဝတိ ဟု မရှိသောကြောင့် (ဟောဘာလက်ာရ) မာတိကာ၌မရှိသော ပဋိသေဝတိဟူသော ပုဒ်ကို ပဒဘာဇနီ၌ ထုတ်သင့်ပါသလော။ မာတိကာ၌မရှိသော ပဋိသေဝတိ ဟူသောပုဒ်ကို အဘယ့်ကြောင့်၊ ဝါ-အဘယ်အကျိုးငှာ ပဒဘာဇနီထုတ်တော်မူပါသနည်း ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ၂။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။ (မကောင်းရာ မကောင်းကြောင်းအားဖြင့် အာရဒ္ဓဟု အမည်ပေးရသည်။ ဠပနာမှာ ပါဠိတော်လာ ပဋိသေဝတိသာတည်း။)

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ—ဝါကျ၌ ဉဘိန္နံ ဓမ္မော-ဖြင့် မေထုနဓမ္မာပုဒ်ကို မေထုနာနံ ဓမ္မောဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ မေထုန သဒ္ဒါ၏ ဉဘယသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃ဂ။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ၊

http://www.dhammadownload.com

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ ညသ်ကောက်

မေထုနာနံ၊ ရာဂဖြင့် တပ်မက်ကုန်၊ ပြင်းစွာတပ်မက်ကုန်၊ စွတ်စိုကုန်သော၊ ရာဂသည် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော နှစ်ယောက်ကုန်သော သူတို့၏။ ဓမ္မော၊ အကျင့်တည်း။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ မေထုန + ဓမ္မ။ သေဝက၊ သေဝိတဗ္ဗ။ သာဓက၊ သာဓျ စပ်။

ဂ-ဝါကျ၌ သဒ္ဒိသာနံ ဓမ္မော-ဖြင့် မေထုနဓမ္မောကို မေထုနာနံ ဓမ္မောဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ မေထုနသဒ္ဒါ၏ သဒ္ဒိသသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၈။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂဟဒ္ဒ။ ၂။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ ညသ်ကောက်

မေထုနာနံ၊ ရာဂဖြင့်တပ်မက်ခြင်းတူကုန်သော သူတို့၏။ ဓမ္မော၊ အကျင့်တည်း။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ သေဝက သေဝိတဗ္ဗ၊ သာဓက သာဓျစပ်။

ဂ-ဝါကျ၌ ရတ္တာနံ-လ-ပရိယုဋ္ဌိတာနံ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။ ဥဘိန္နံပုဒ်နှင့် စပ်၍ အဓိပ္ပာယ်ကိုသိလေ။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား ဝိမတိ အလို အာဘောသံဝဏ္ဏနာနှင့် ဝိဂ္ဂဟ ညသ်ကောက်ပုံတည်း။ သာရတ္ထဝါဒကို ဆက်၍ရှုလေ။

သာရတ္ထဝါဒ

တနည်း။ ။ဂ-ဝါကျဖြင့် ဥဘိန္နံ ရတ္တာနံ-စသော သံဝဏ္ဏနာဖြင့်မေထုန ပုဒ်၌ မိထုန ပုဒ်ရင်း၏ မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ဦးသားအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ မေထုနပုဒ်ကို မိထုနာနံ ဣဒံ မေထုနံ ဟု ဣဒံ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဣဒံတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ မေထုနနှင့် ဓမ္မကို မေထုနမေဝ ဓမ္မော မေထုနဓမ္မော ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ၂။

၁။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ၊ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၃။ ပစ္စယဋ္ဌ၊ ၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂဟဒ္ဒ။

သံဝဏ္ဏနာနှင့် အညီ ညသ်ကောက်

မိထုနာနံ (ရာဂဖြင့် တပ်မက်ကုန် ပြင်းစွာတပ်မက်ကုန်သော၊ ရာဂသည် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော (မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ဦးသားတို့၏။ ဣဒံ၊ ဥစ္စာတည်း။

http://www.dhammadownload.com

သေဝက သေဝိတဗ္ဗ၊ သာဓက သာဓေ့ဖြစ်။ မေထုနမေဝ ဓမ္မော မေထုနဓမ္မော။ ကမ္မဓာရယ်။ ဂုဏ် ဂုဏောစပ်။

မှတ်ချက်။ ။မိထုနာနံ ဠလုတ္တိပုရိသာနံ သမာနစ္ဆန္ဒာနံ အာစာရော မေထုနံ၊ တဒညေသု ဥပစာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၂၈။ ဤ အဖွင့်သည် သာရတ္ထနှင့် အတူပင်။ မအံ့သြကြဘ။ မိထုနာနံ ဥဘိန္နံ ဥဘိန္နံ ဓမ္မော ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ဋ္ဌ၊ ဋ္ဌိ ဥဘိန္နံ ဥဘိန္နံ ဟူသောဝိစ္ဆာပုဒ်ကို ရှုံ၍ ပြုသောဝိဂ္ဂဟ ဟု မှတ်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မေထုန။ မေဓုန။ ။မိထုနံ ထီပုမဒ္ဒယံ။ ဓာန်။ ၆၂၈-ကို ထောက်၍လည်းကောင်း၊ မိထ သင်္ဂမေ ဥနော။ ဓာန်၊ ဋီကိုထောက်၍လည်းကောင်း၊ မိထုန ဟု ပြီးသည်။ မိထုနာနံ ဣဒံ မေကုနံ [illegible] ဝစနတ္ထုပြု။ မိထုန ပုဗ်+ဏာပစ္စည်း၊ ဤသို့သော အာဂမယုတ္တိ၊ သဒ္ဒယုတ္တိတို့ကိုထောက်၍ မေဃုန ပါဠ်သာ သင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

မေထုနဓမ္မော။ ။မေထုန် အကျင့်တည်းဟူသော ဌာနီဖြင့် တပ်မက်ခြင်း တူသော မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ဦးသားဟူသော ဌာနကိုမှတ်၍ တပ်မက်မှုတူခြင်းတည်း-ဟူသော အမျှားကိုဆိုသဖြင့် တပ်မက်မှုမတူခြင်း အနည်းကိုလည်း ရသောကြောင့် ယေဘုယျနည်း။

အပေါင်းဖြစ်သော တပ်မက်ခြင်းတူသော မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ဦးသားတို့၏ အကျင့်၏ မေထုနဓမ္မဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တပ်မက်မှုခြင်း မတူသော သူတဦးဦး၏ အကျင့်၌ တင်စား၍ တပ်မက်မှုခြင်း မတူသော တဦးဦး၏အကျင့်ကို မေထုနဓမ္မ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

တိလဖလမတ္တံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော နှမ်းသီး၏ တိလဖလ ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော နှမ်းစေ့၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှုဋီ။)

မှတ်ချက်။ ။တိလဖလ မတ္တံ ဟူသော ပါဠိတော်ကို ကေတိလဗီဇမတ္တံ ဟု ဋ္ဌ-ဋ္ဌိဖွင့်၍ သာသပမတ္တံ တိလဗီဇံ အဓိပ္ပေတံ ဟု ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၈-၌ ထပ်ဆင့်ဖွင့်သည်။

အလ္လောကာသေ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော စွတ်စိုရာအရပ်၏ အလ္လောကာသ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော စွတ်စိုရာ အရပ်, မစွတ်စို (ခြောက်သွေ့)ရာ

http://www.dhammadownload.com

အရပ်တို့ကို အလ္လောကာသ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယ ဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။) **ဝိမတိ၊** ၁။ ၁၃၈။

ယော နိမိတ္တေန နိမိတ္တံ-လ-ပဝေသေတိ။ ။ပဝေသေန အမှုတည်းဟူသော ဌာနီဖြင့် ယောကျ်ားတည်းဟူသော ဌာနကိုမှတ်၍ ယောကျ်ား၏ ပယောဂ တည်းဟူသော အမျိုးကိုဆိုသဖြင့် မိန်းမပယောဂတည်း ဟူသော အနက် ကိုလည်း ရသောကြောင့် ယောဘုယျနည်း။ သာရတ္ထ၊ ။ ၈၂။

မုခံအပိဓာယပုဒ်မှတ်ဖွယ်

သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၄-၌ မုခံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ နိသီဒိတဗ္ဗံ-ဟု ဖွင့်သည်။ သို့ဖွင့်သဖြင့် မုခံ၊ ကို။ အပိဓာယ၊ မပိတ်ဖုံးမူ၍။ န နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ မနေထိုင်အပ်။ (ဗျတိရေက။) မုခံ၊ ကို။ ပဋိစ္ဆာဒေတွာဝ၊ ဖုံး၍သာလျှင်။ နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ နေထိုင်ရမည် (အနွယ) ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

ယင်းဋီကာ ဒုတိယဝိကပ်၌ မုခံ ပိဒဟိတွာ ဟု ဖွင့်သည်။ သို့ဖွင့်သဖြင့်- မုခံ၊ ကို။ အပိဓာယ၊ ဖုံး၍-ဟု အနက်ပေး။

တတိယာကတ္တားလွန်

သတ္တုပဋိဘာဂေန ဟုတွာ ကထေတဗ္ဗံ။ ဌ။ ၂၂၃-၌ ကထေတဗ္ဗံ၏ ကတ္တားကား ဘိက္ခုနာ-တည်း။ သို့ဖြစ်၍ သတ္တုပဋိဘာဂေန ဟူသော တတိယာကတ္တားလွန်သည်။ ယင်း ကတ္တားလွန် စပ်ရန်အတွက် ဟုတွာ-ထည့်၍ ရေးရသည်။ ဤသည်ကို နည်းမှီး၍ ပဌမာ ကတ္တားလွန်ပုဒ်ဖြစ်စေ၊ တတိယာ ကတ္တားလွန်ပုဒ်ဖြစ်စေ-ဟုတွာ ဖြည့်၍ရေးရမည်။ ပါဌ်သေသ ထည့်စွက်၍ စပ်ရမည်ဟု မှတ်လေ။

* ကတ္တားလွန်တို့၊ စပ်စေဖို့ရာ၊ ပုဒ်မပါ။ ဟုတွာ ထည့်လေမင်း။

(က) အန္တမသောတိ-လ-ပရိစ္ဆေဒေန။ (ခ) တိရစ္ဆာနဂတာယာ-ပီတိ-လ-ဂတာယပိ။ (ဂ) ဖဂေဝ မနုဿိတ္ထိယာ-လ-ဣတ္ထိယာ။ (ဃ) ပါရာဇိကဝတ္ထုဘူတာ-လ-န သဗ္ဗာ။ ဌ။ ၂၂၃။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သဗ္ဗန္တိမေန-ဖြင့် အန္တေ ဇာတော အန္တိမော-ဟ ဇာတ- တဒ္ဓိတ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဣမပစ္စည်း၏ ဇာတတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ သော သဒ္ဒါကား ပစ္စည်းမဟုတ်၊ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[3]၊ သောအပြုနှင့် ယှဉ်ရာ၌ ဣ-ကို အ-ပြု၍ အန္တမတော ဟု ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[4]၊ အန္တဟူသော သမ္ဗန္ဓာပေက္ခ၏ သမ္ဗန်ကို သဗ္ဗဟု ထည့်ရမည်ကိုလည်းကောင်း[5] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပဉ္စယဋ္ဌ။ ၃။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၄။ ဘာဝဋ္ဌ။ ၅။ ဘာဝဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

† သောတိ ဣဒံ နာဝိဘတ္တိကာရိယံ၊ အန္တိမသောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ သော အာဒေသယောဂေ ဣကာရဿ အကာရံ ကတွာ အန္တမသောတိ ဝုတ္တန္တိ အဓိပ္ပာယော။ **ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၁။ ၃၂၅။**

က–ဝါကျ၌ ပရိစ္ဆေဒေန-ဖြင့် သမ္ဗန္ဓိမ-အရ အပိုင်းအခြားကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ တိရစ္ဆာနေသု ဂတာယ-ဖြင့် တိရစ္ဆာနဂတာယပိ-ပုဒ်ကို တိရစ္ဆာနေသု ဂတာ တိရစ္ဆာနဂတာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ပဋိသန္ဓိဝသေန-ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။

တိရစ္ဆာနေသု။ ။ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် တိရစ္ဆာန်မျိုးတို့၌၊ ဂတာ၊ ဖြစ်သောမိန်းမတည်း။ (အပေါင်းအစိတ်စပ်။)

ပဂေဝပုဒ် မှတ်ဖွယ်

ပြဂေ = (အဗျ) အတိပြာတ-ကာလေ။ ထော၊ မ။ ဤအလို ပဂေကား နိပါတ်ပုဒ်၊ နံနက်စောစော အနက်ကိုဟောသည်။ ဤနည်းတူ ဓာန်-ဋီ၊ သုစိ တို့၌လည်း ပဂေ သဒ္ဒါ နံနက်စောစော အနက်ကိုဟောသည်ဟု ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပဂေဝကို ပဂေ+ဧဝ ပုဒ်ဖြတ်။ နိပါတသမုဒါယ ဟု မှတ်။

တနည်း။ ။နီတိ သုတ္တ။ ၂၂-၌ ပဂေဝ-ကို ပါ+ဧဝ ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ရုပ်တွက်ပြသည်။ ကစ္စည်း ပါဠိအစ္စေသုတ် အစီရင်အတိုင်းပင်တည်း။ ဤ အလို ပါ+ဧဝ နိပါတသမုဒါယ ဟု မှတ်။

ပဂေဝပုဒ် ဋ္ဌ-ဋီတို့ဖွင့်ပုံ

ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃-၌ ပဂေဝ-ကို ပဌမတရံ-ဟု ဖွင့်သည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ ၁၆၇-တို့၌ ပဌမမေဝ-ဟု ဖွင့်သည်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃-၌မူ ပဂေဝါတိ ကာလဿေဝ၊ အတိဝိယ ပါတောတိ အတ္ထော-ဟု ဖွင့်သည်။

အာဆောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ပဌမတရံ-ဖြင့် ပဂေဝ (ပဂေ+ဧဝ) ဝါ-(ပါ+ဧဝ) ဟူသော နိပါတသမုဒါယသည် ရှေးဦးစွာဟူသောအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ပဂေဝ ဖွင့်ရာ၌ မှတ်ဖွယ်

တိရစ္ဆာနဂတာပိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ဂရဟာအနက်ကို သိစေလို၍ ပဒဘာဇနီ၌ ပဂေဝ မနုဿိတ္ထိယာ ဟုဖွင့်သည်။ "တိရစ္ဆာနဂတာယပိ ပါရာဇိကော ဟောတိ ပဂေဝ မနုဿိတ္ထိယာ" ဟု ဂရဟာဝါကျဆက်ရေးရမည်ဟု မှတ်လေ။

ဂ—ဝါကျ၌ မနုဿဇာတိကာယ ဣတ္ထိယာ-ဖြင့် မနုဿိတ္ထိယာပုဒ်ကို မနုဿဇာတိ ဧဝ ဣတ္ထီ မနုဿိတ္ထီ ဟု ပုဗ္ဗပဒေ ဥတ္တရပဒလောပသမာသ် ဝဓနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ မနုဿအရ လူဇာတ်ကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

နည်းနှင့်ဥပစာ

တိရစ္ဆာနဂတာယ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်မ မှန်သမျှ၏ တိရစ္ဆာနဂတာယ-အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပါရာဇိကဝတ္ထုလောက်သော တိရစ္ဆာန်မ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ပါရာဇိကဝတ္ထုလောက်သော တိရစ္ဆာန်မကို တိရစ္ဆာနဂတာယပိ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

အပဒါနံ အဟိမစ္ဆာ။ ။အစိတ်ဖြစ်သောငါး၏ မစ္ဆအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ငါး, လိပ်, ဖား-စသော ဥဒကဇာတိက တိရစ္ဆာန်မ၌ တင်လေ့။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။

† မစ္ဆဂ္ဂဟဏံ ဩဒကဇာတိယာ ဥပလက္ခဏံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၇၅။

ဒွိပဒါနံ ကုက္ကုဋီ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ကြက်မ၏ ကုက္ကုဋီအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ကျီး, ခို-စသော ပက္ခိဇာတိကတိရစ္ဆာန်မ၌ တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏ။

စတုပ္ပဒါနံ မဇ္ဇာရီ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ကြောင်၏ မဇ္ဇာရီ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော စတုပ္ပဒဇာတိက တိရစ္ဆာန်၌တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မဇ္ဇာရီ။ မဇ္ဈာရီ။ ။မဇ္ဇဓာတ်+အာရပစ္စည်း+ဤ-၌ ဤပစ္စည်းသက်၍ မဇ္ဇာရီ ဟု ပြီးသောကြောင့် မဇ္ဇာရီသာ သင့်သည်။

† လိဟာနေန အတ္တနော သရီရံ မဇ္ဇတိ နိမ္မလတ္တံ ကရောတီတိ မဇ္ဇာရော၊ ဗိဠာရော။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၆၄။

http://www.dhammadownload.com

(က) ပါရာဇိကောတိ ပရာဇိတော။ (ခ) ပရာဇယံ အာပန္နော။
(ဂ) အယဒ္ဓိ-လ-ဝတ္တတိ။ (ဃ) တတ္ထ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော။
ဋီ။ ၂၂၄။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းထောက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းထောက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ပါရာဇိကောပုဒ်ကို ပရာဇိတော ဟု ဖွင့်၏။ ရှုံးခြင်းကြိယာကို ပါရာဇိကဟု အလိုရှိအပ်ပါသလော။ အဘယ်သို့ ပါရာဇိက ဟု အလိုရှိအပ်သနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

† ပရာဇယကြိယမာပန္နပုဂ္ဂလော ဝါ အာပွေတော န ပရာဇယကြိယာတိ ဒဿေတုံ ပရာဇယံ အာပန္နောတိ ဝုတ္တံ။ **ကစီ၊ ယော၊ မဟာဝ္မိ။ ၁။ ၃၂၈။**

တနည်း။ ။ဥပနာတ္တုပြီ။ ပါရာဇိကသဒ္ဒါသည် ကတ္တုသာဓနဖြစ်ပါသလော၊ အဘယ်သာဓနဖြစ်ပါသနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

† အထ ဝါ ပါရာဇိကသဒ္ဒဿ ကတ္တုသာဓနေ ပိ ပဝတ္တနတော·တံ နိဝတ္တေတုံ ပရာဇယံ အာပန္နောတိ ဝုတ္တံ။ (ငုင်းဋီကာ။)

မှတ်ချက်။ ။ဇိဓာတ်၏ ပရာဇယအနက်ကို ကံပုဒ်ပြု၍ ဖွင့်သည်။ "ဓာတ်နက် ကံထား၊ ဖွင့်တုံငြား၊ မှတ်သားကမ္မသာဓနေ"ဟူသော နိယံကိုသတိပြုလေ။

ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။
ဃ-ဝါကျကား အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာဂမဒဋ္ဌိယ။
(ယင်း ဝါကျတွင် ပက္ခ-ပက္ခန္တရငုပ်နေသည်ကို သတိပြု။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပါရာဇိကံ။ ။သိက္ခာပဒါတိက္ကန္တံ ပုဂ္ဂလံ သာသနတော ပရာဇေတီ။ (ယံ သိက္ခာပဒံ၊ သည်။ သိက္ခာပဒါတိက္ကန္တံ၊ သိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးသော။ ပုဂ္ဂလံ၊ ကို။ သာသနတော၊ မှ။ ပရာဇေတိ၊ ရှုံးစေတတ်၏။ ဣတိ တံ ပါရာဇိကံ။) ဟေတုကတ္တုသာဓန။ ပရာပုဗ္ဗ+ဇိဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

ပရာ-ကား ဓာတွတ္ထဗာဓက ဘောဂုဏ်ရ၏။

ဇိ-ဓာတ်အရ သုဒ္ဓကတ္တုဋ္ဌကြိယာအရကား သိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် မှုချ။ ဟေတုကတ္တုဋ္ဌ-ကား ပညတ်တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်ဟု ဆိုအပ်သော ဝစီဘေဒသဒ္ဒပဗန္ဓ၏ ပကာတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူ။

http://www.dhammadownload.com

တ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပညတ်တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်ဟု ဆိုအပ်သော ဝစီဘေဒသဒ္ဒပဗန္ဓ ရ၏။

ကစ်ါယောနောကောက်ပုံ

တတ္ထ သိက္ခာပဒံ 'သိက္ခာပဒါတိက္ကန္တံ ပုဂ္ဂလံ သာသနတော ပရာဇေတီတိ ပါရာဇိကံ၊ ဟေတုကတ္တုသာဓနေဿယံ။

(၁) အက္ခရာဝလိဝစီဘေဒသဒ္ဒပဗန္ဓော ပညတ္တိသင်္ခါတော ဒသနတ္တော မုချေန။ (၂) ငီတိက္ကမ စေတနာပဋ္ဌာန ဒေါသမူလစိတ္တုပ္ပာဒဆသမုဋ္ဌာနာ ယောနိသောမနသိကာရသင်္ခါတော ဦပကတ္တော ဖလူပစာရေန။ (၃)ဒုဿီလ ဘာဝေန ဒိဋ္ဌဓမ္မိကုာသဝသင်္ခါတော ဖလပကာသနတ္တော ကာရဏူပစာရေန။ (၄) အသံဝါသာရဟာသင်္ခါတော ဖလဝိဘာဝတ္တော ဒုတိယကာရဏူပစာရေန။ (၅)အပါယပဋိသန္ဓိနာမက္ခန္ဓ ကဋတ္တာရူပသင်္ခါတ မုချဖလရောဂါဒိအာနိသံသ ဖလသင်္ခါတော အနုဘာဝတ္တော တတိယကာရဏူပစာရေနာတိ ဝေမေတ္ထ ပဥ္စကော လဗ္ဘတိ။ (ရှင်းမဟာဋီကာ)

အာပတ်ရသောပါရာဇိကသဒ္ဒါ

အာပတ္တိမဇ္ဈာပန္နံ ပုဂ္ဂလံ ပရာဇေတီတိ ပါရာဇိကော။ (ယာ အာပတ္တိ၊ သည်။ အာပတ္တိံ၊ ကို။ အဇ္ဈာပန္နံ၊ လွန်ကျူးသော။ ပုဂ္ဂလံ၊ ကို။ ပရာဇေတိ၊ ရှုံးစေတတ်၏။ ဣတိ သာ ပါရာဇိကာ။) ပရာကား တူပြီ။

ဇိဓာတ်-ကား အာပတ်ကို လွန်ကျူးသော ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။

ဟေတု-ကား ထို-အားတပ်သော အာပတ်၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူ။ တ-ပစ္စည်း-ကား အကုသိုလ်စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ် အာပတ်ရ၏။

† အကုသလစေတနာပဒဋ္ဌာနာ အကုသလစိတ္တုပ္ပာဒါပတ္တိသင်္ခါတော ဒသနတ္တော မုချေန။ (ရှင်းမဟာဋီကာ။၃၂၈။)

ပုဂ္ဂိုလ်ရသော ပါရာဇိကသဒ္ဒါ

သာသနတော ပရာဇီယတီတိ ပါရာဇိကော။ (ယော ပုဂ္ဂလော၊ ကို။ သာသနတော၊ မှ။ ပရာဇီယတိ၊ ရှုံးစေတတ်၏။ ဣတိ သော ပါရာဇိကော။) ဟေတုကမ္မသာဓန။ ပရာကား တူပြီ။

ဇိဓာတ်အရ-ကား အကုသိုလ်စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ် အာပတ်သည် မုချ။ ဟေတုကမ္မတ္တ-သာသနာတော်မှ ရှုံးစေအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝါ-ပါရာဇိကကျသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သဟဇာတာဒိ ပစ္စယုပ္ပန္နဘောဂုဏ် ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

တ-ပစ္စည်းအရကား သာသနာတော်မှ ရှုံးစေအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝါ-ပါရာဇိကကျသောပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ပါရာဇိကောကား ပရာဇိတောဝယ် ပ-၌ အ-ကို အာ-ဝုဒ္ဓိ၊ တ-ကို က-ပြု၍ ပါရာဇိကော ဟု ရုပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (ဋီကာအာဘော်) ပါရာဇိကော၌ တ-ပစ္စည်း၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ယင်း တ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ (သာသနတော) ပရာဇိယတီတိ ပါရာဇိကောဟု ဟေတုကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] (ဤကား နေယျတ္ထ ဂူဠှတ္ထအာဘော်) သိစေသည်။ **သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ၅။**

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ၃။ ဒုတိယာပစ္စယတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် ပရာဇိတ-အရ ရှုံးခြင်းသို့ရောက်သောသူကို ယူရမည်၊ ရှုံးခြင်းကြီးယာကို မယူရ ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။ ဝါ-အဓိပ္ပေတတ္ထ။)

တနည်း။ ။ခ-ဝါကျဖြင့် ပရာဇိတော၌ တ-ပစ္စည်းသည် ကတ္တုသာဓန၌ မသက် ဟေတုကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပရာဇိတောပုဒ်ကို သာသနတော ပရာဇိယတီတိ ပရာဇိတော ဟု ဟေတုကမ္မသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ကျမ်းတက်အဖြေနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။ ပရာဇယံ အာပန္နော ပါရာဇိကော-ဟု အာပန္နတဒ္ဓိတ် ကြံသည်ကား သင့်အံ့မထင်။

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အဝဟဋ္ဌော။ အဝဟတော။ ။ဋ္ဌော တဿ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ နီတိ၊ သုတ္တာနှာ။ ၂၆။ တ-ကို ဋ္ဌ-ပြုရမည်ဟု ဆိုသည်၊ သို့သော်-ဋ္ဌော တဿ ဒုက္ကဋ္ဌ။ ဒိနိ ကွစိ-ယထာ-ဒုက္ကတံ ဒုက္ကဋံ (ရူ၊ နှာ-၃၂) ဟု ဆိုပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တ-ကို ဋ္ဌ-အပြုကား နိစ္စမဟုတ်၊ ထိုကြောင့် အဝဟဋ္ဌော၊ အဝဟတော ၂-ပါဌ်သင့်သည်။

ပါရာဇိကော။ ။ဌာနဖြစ်သော ပါရာဇိကကျသောရဟန်း၏ ပါရာဇိကော အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ပါရာဇိက အာပတ်၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော ပါရာဇိက အာပတ်ကို ပါရာဇိကော ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနတ္ထရိကနည်း။) **အဘိ၊ ယော၊ မဟာဋီ။ ၁။ ၃၃ဝ။**

http://www.dhammadownload.com

(က) တတ္ထ သိက္ခာပဒံ-လ ဝုစ္စတိ။ (ခ) အာပတ္တိ ပန-လ-ဝုစ္စတိ။
(ဂ) ပုဂ္ဂလော-လ-ဝုစ္စတိ။ ၄။ ၂၂၄။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သိက္ခာပဒါတိက္ကန္တံ ပုဂ္ဂလံ သာသနတော ပရာဇေတီတိ ပါရာဇိကံ-ပြသည်။

(ခ) ဝါကျဖြင့် အာပတ္တိ မဇ္ဈာပဇ္ဇန္တံ ပုဂ္ဂလံ ပရာဇေတီတိ ပါရာဇိကော-ပြသည်။

(ဂ) ဝါကျဖြင့် သာသနတော ပရာဇီယတီတိ ပါရာဇိကော-ပြသည်။
အာဘောဂ်သံဝဏ္ဏနာအကျယ်ကို ပါရာဇိကောတိ ပရာဇိတော ဝါကျ၌ ရေးခဲ့ပြီ။

(က) သဟ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ သံဝါသော။ (ခ) တံ ဒဿေတုံ -လ-အာဒိမာဟ။ (ဂ) တတြာယံ-လ-သမသိက္ခတာ နာမ။
၅။ ၂၂၅။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သံဝါသော၌ သံသဒ္ဒါသည် သုန္ဒရအနက်ကို မဟော၊ သဟ-အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ သံဝါသ သဒ္ဒါ၏ ဝသဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနေ၌မသက်၊ အဓိကရဏ သာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ သံဝါသောပုဒ်ကို သံဝသနံ သံဝါသော ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ သဟ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ သံဝါသော-ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယဓာတုပဒ၊ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၄။ အဿိဓာနတ္ထ။

ဥ ဿကောက်။ ။ဧတ္ထ၊ ဤ ကေကမ္မစသည်တို့၌။ သဗ္ဗေပိ လဇ္ဇိနော၊ တို့သည်လည်း။ သဟ၊ တကွ။ ဝသန္တိ၊ နေတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တာနိ ကေကမ္မာဒီနိ သံဝါသော နာမ။

သံ-ဥပသာရ အရကား သဟတ္ထ ဘောဂုဏ်ရ၏။ ဝသ-ကား လဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အဒေါ်သစသည် ဝိရတီစသည် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မုချ။ အဓိကရဏတ္ထ-ကား ထို-အားတယ်သော ကေကမ္မ ကေုဒ္ဒေသ သမသိက္ခတာ တို့၏ ပကတူပနိဿယ သတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏ-ပစ္စည်း အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကေကမ္မ ကေုဒ္ဒေသ သမသိက္ခတာ ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျ၌ ကေတော ကတ္တဗ္ဗတ္တာ-ဖြင့် ကမ္မပုဒ်ကို ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကမ္မံ ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ရမ္မပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနနှင့် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကေနွ တံ ကမ္မဉ္စာတိ ကေကမ္မံ ဟု ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထ၊ ကေ ကမ္မံ ကေကမ္မံ-ဟု ဒိဂု၊ ကေ ကမ္မံ ဧတဿာတိ ကေကမ္မံ ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ကေတော ကမ္မံ ကေကမ္မံ-ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊

ဂ–ဝါကျ၌ ဘိက္ခူဟိ-ဖြင့် ကတ္တဗ္ဗ၌ တပ္ပပစ္စည်းသည်၊ ဘောအနက်၌ မသက်၊ ကံအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကတ္တဗ္ဗံပုဒ်ကို ကရီယ-တေတိ ကမ္မံ ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ယင်း သံဃကံကို ရဟန်းတို့သည် ပြုအပ်သဘည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

ဂ–ဝါကျ၌ ပကတတ္တေဟိ-ဖြင့် ဘိက္ခုအရ ပကတတ်ရဟန်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ–ဝါကျ၌ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ သံဃကမ္မံ-ဖြင့် ကေကမ္မအရ အပလောကနကံ, ဉတ္တိကံ,ဉတ္တိဒုတိယကံ,ဉတ္တိစတုတ္ထကံ ဟူသော ၄-ပါးသောကံကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ညည်ကောက်။ ။ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကမ္မံ။ ကေတော ကမ္မံ ကေကမ္မံ။ ကေတော၊ ပါင်းတည်း။ ကမ္မံ၊ သိမ်ဖြင့်ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သော ပကတတ်ရဟန်းတို့သည် ပြုအပ်သော အပလောကန စသောကံ။ ဂုဏ် ဂုဏော၊ ဝိသေသန ဝိသေသျစပ်။

ဂ–ဝါကျ၌ကေတော ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတ္တာ-ဖြင့် ဥဒ္ဒေသောပုဒ်ကို ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗောတိ ဥဒ္ဒေသော-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနနှင့် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဥပဓ္ဓ ဒီဃိဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ကေနှင့် ဥဒ္ဒေသောကို ကေတော ဥဒ္ဒေသော ကေဒ္ဒေသော-ဟု တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဝါကျ၌ ပဥ္စဝိဓေပိ-လ-ဒွေသော-ဖြင့် ကေဒွေသအရ နိဒါနဒွေသ စသော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ ငါးမျိုးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိ-ဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ တထာ-ဖြင့် ရှေ့ဝါကျမှ သိမာ-လ-အကြောင်းပါ ၃-ပုဒ် လိုက်လာ၍ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗ-ဟူသော ဘာဝယောဂပုဒ်၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† တထာတိ သိမာပရိစ္ဆိန္နေဟိတိ အာဒိံ ပရာမသတိ။ ဓိမတိ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဂ-ဝါကျ၌ သမံ သိက္ခိတဗ္ဗဘာဝတော-ဖြင့် သိက္ခာပုဒ်ကို သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ သမံ သိက္ခာ သမသိက္ခာဟု ပထမာ တပ္ပုရိသ် သမာသ်၏ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သမသိက္ခာယ ဘာဝေါ သမသိက္ခတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ တာပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၅။ ပစ္စယတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ သဗ္ဗေဟိပိ လဇ္ဇီပုဂ္ဂလေဟိ-ဖြင့် သိက္ခိတဗ္ဗာ၌ တဗ္ဗ ပစ္စည်း သည် ဘာဝသာဓန၌ မသက်၊ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သိက္ခိယတေတိ သိက္ခိတဗ္ဗာ ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကျင့်၏ ဟူသည် အလုံးစုံသော လဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့ကျင့်သတည်း ဟူသောအဓိပ္ပာယ် ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယာစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ-ဖြင့် သမသိက္ခတာအရ ပညတ်တော်မူအပ် သော သိက္ခာပုဒ်ကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဉာဏ်ကောက်။ ။သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ။ (၄။ ၁၀၀။ သိက္ခာပဒအဖွင့် ကြည့်။) သမံ သိက္ခာ သမသိက္ခာ။ သမသိက္ခာယ ဘာဝေါ သမသိက္ခတာ။ သမသိက္ခာယ၊ အညီအမျှကျင့်အပ်သောသီလ ဝိပဿနာ ဈာန် မဂ်တရား၏။ ဘာဝေါ၊ဖြစ်ကြောင်းသိက္ခာပုဒ်တည်း။အကျိုးအကြောင်းစပ်၍ဉာဏ်ကောက်။

ဝါကျ မှတ်ဖွယ်

က-ဝါကျဖြင့် သံဝါသ-ပုဒ်ကို ဖွင့်သည်။ ဧတ္တ ယသ္မာချီသောဝါကျဖြင့် လည်း သံဝါသကိုပင် ဖွင့်သည်။ သို့ရာတွင် ဧတ္တ ယသ္မာချီသောဝါကျ၌

F.60 R

http://www.dhammadownload.com

သဗ္ဗေပိ လဇ္ဇိနော-ကတ္တား၊ ထွေအစွဲကို ဖောသု ကမ္မာဒီသု၊ န ဧကောပိ စသော ဗျတိရေကာကားကို ထပ်မံဖြည့်စွက်၍ သံဝါသပုဒ်ကိုပင် ဖွင့်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ထွေ ယသ္မိံခါသောဝါကျကို ဝိတ္ထာရ ဟု ဆိုနိုင်၏။ သို့တစေ ကေကမ္မ စသောပုဒ်၏ အဖွင့် ဝါကျများ ခြားပြီး ပြတ်ပြီးမှ ဆက်ပြသဖြင့် ဝါကျာရမ္ဘ ဟုသာ မှတ်ရာ၏။

(က) သော စ ဝုတ္တပ္ပကာရော-လ-နတ္ထိ။(၁) တေန ကာရဏေန-လ-ဝုစ္စတိတိ။ ဌ။ ၂၂၅။

(၅) အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် အသံဝါသောပုဒ်ကို နတ္ထိ သံဝါသော တေနာတိ အသံဝါသော-ဟု တတိယာဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ အသံဝါသော၌ အ-သဒ္ဒါ၏ အဘာဝအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂဗာဋ္ဌ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂဋ္ဌ။

နည်းနှင့် ဥပစာ။ ။ဤ-၌ ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖော်မှုမရှိခြင်းတည်းဟူသော အစိတ်ကို မှတ်၍ဆိုသဖြင့် ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖော်မှုမရှိခြင်း၊ သင်္ဂမောကမ္ဘုတ္တရာယ် ဒုဂ္ဂတိဂမန ဟူသော အပေါင်းကိုလည်း ရသောကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်း။

အစိတ်ဖြစ်သော ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖော်မှုမရှိခြင်း၏ အသံဝါသ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖော်မှုမရှိခြင်း၊ သင်္ဂမောကမ္ဘုတ္တရာယ်၊ ဒုဂ္ဂတိဂမနတို့၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

ပကတတ္ထေဟိ ဘိက္ခူဟိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော လဇ္ဇီပကတတ် အလဇ္ဇီပကတတ်တို့၏ ပကတတ္ထေဟိအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော လဇ္ဇီပကတတ်ရဟန်း၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော လဇ္ဇီပကတတ်ရဟန်းကို ပကတတ္ထေဟိ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေ့ယျတ္ထ၊ ရုဠှီတွဲ။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂ၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၀။

တယော မဂ္ဂေ-လ-တိသု မဂ္ဂေသု။ ဌ။ ၂၂၆။ ။အပေါင်းဖြစ်သော မဂ်သုံးပါး၏ တယော မဂ္ဂေ ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မဂ်တပါးပါး၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

တိသု မဂ္ဂေသု-ဟုဆိုလိုက်လျက် တယော မဂ္ဂေဟုဆိုသောကြောင့် ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ

http://www.dhammadownload.com

၂ (က) ဘိက္ခုဿာတိ-လ-ဘိက္ခုဿ။ (ခ) သေဝနစိတ္တံ ဥပဋ္ဌိတေ တိ-လ-ဝစနံ။ (ဂ) သေဝနစိတ္တေ-လ-အတ္ထော။ (ဃ), ဝစ္စမဂ္ဂံ အင်္ဂဇာတံ-လ-ပဝေသေန္တဿ။ (င) အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ-လ-ပါရာဇိကမဝ္ဟဿ။ (စ) သေနဃော သဗ္ဗတ္ထ။ ၄၂။ ၂၂၆။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျဖြင့် ဘိက္ခုဿ-အရ မေထုနသေဝနကု ရဟန်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ပစ္စတ္တဝစနံ-ဖြင့် အံ-သဒ္ဒါသည် ဒုတိယာဝိဘတ် မဟုတ်၊ ပဌမာဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဘုမ္မတ္ထေ-ဖြင့် ယင်း ပဌမာဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌ မသက်၊ ဘုမ္မတ္ထ (သတ္တမီအနက်)၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒါ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ပဌမာဝိဘတ်သည် ဘုမ္မတ္ထ၌ သက်၏ဟု ဆိုသော်လည်း သာမည ဘုမ္မတ္ထ (ဝါ-ဩကာသအနက်) ၌ သက်သည်မဟုတ်၊ ဥပဋ္ဌိတေ ဟူသော လက္ခဏကြိယာပုဒ်ကိုထောက်၍ လက္ခဏဝန္တကတ္တားအနက်၌ သက်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ ယေန လ-တံ မဂ္ဂံ-ဖြင့် နိက္ခမနံဟူသော လောပပုဒ် (ကျေပုဒ်)ကို နိက္ခမတိ ဧတေနာတိ နိက္ခမနံဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (ယေန နိက္ခမတိ-ဖြင့် ပြသည်။) ဝစ္စနှင့် မဂ္ဂကို ဝစ္စဿ-နိက္ခမနံ မဂ္ဂေါ ဝစ္စမဂ္ဂေါဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

င-ဝါကျ၌ အာပတ္တိ ပါရာဇိကာ အဿ-ဖြင့် အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ ပုဒ်ကို အာပတ္တိ ပါရာဇိကာ အဿ-ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။)

င-ဝါကျ၌ ဟောတိ-ဖြင့် အဿ သဒ္ဒါကား သဗ္ဗနာမ်အဿ, မြင်းဟော နာမနာမ်အဿ မဟုတ်၊ အာချာတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဿ၌ အသဓာတ်သည် ဘက္ခန=စားခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ဘုဝိ=ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဿ သဒ္ဒါသည် နာမ်ဝိဘတ်၏ကာရိယမဟုတ်၊ အာချာတ် တိဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အာချာတပဒသံဝဏ္ဏနာ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယဝိဘတ္တိပဒ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သံဝဏ္ဏနာစစ်၌ အာချာတပဒသံဝဏ္ဏနာ ဟု မရှိသဖြင့် ယင်း သံဝဏ္ဏနာစစ်ဆဲလို ဘာဝတ္ထ၌ သွင်းရာ၏။ ဋီကာတို့၌ အာချာတိကပဒ် ဟုလည်းကောင်း၊ အာချာတပဒ် ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သဖြင့် အာချာတပဒ သံဝဏ္ဏနာဟု အမည်ပေးသည်။

† အဿာတိ အာချာတပဒန္တိ တဿ အတ္ထံ ဧသောန္တော "ဟောတိ"တိ အာဟ။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၈၇။ **ဝိမတိ**၊ ၁။ ၁၄၁။

င-ဝါကျ၌ အထ ဝါ-ဖြင့် အာပတ္တိသဒ္ဒါ၏ဝိကပ်တမျိုးကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ အာပဇ္ဇနံ-ဖြင့် အာပတ္တိပုဒ်ကို အာပဇ္ဇနံ အာပတ္တိဟု ဘာဝ-သာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည် ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ။ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

င-ဝါကျ၌ ဟောတိ-ဖြင့် ပါရာဇိကဿ၊ သို့ အာပတ္တိ၊ ရောက်ခြင်း သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏-ဟု ဟောတိ ပါဌ်သေသစွက်၍ အနက်ယောဇနာ ရမည်ဟု သိစေသည်။

† ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ ဟောတိတိ ကြိယာ ဝစနသေသော။ **ဝိမတိ**၊ ၁။ ၁၄၁။

င-ဝါကျ၌ ပါရာဇိကမေ့ဿ-ဖြင့် ဤ၌ ပါရာဇိက သဒ္ဒါသည် သိက္ခာပုဒ်, ပုဂ္ဂိုလ်ပါရာဇိကအနက်ကို မဟော၊ ပါရာဇိကအနက်ကို ဟော၏၊ တနည်း-ပါရာဇိကအရ သိက္ခာပုဒ်, ပုဂ္ဂိုလ်ပါရာဇိကကို မယူရ၊ ပါရာဇိကအာပတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ တနည်း၊ အဘိဓေယျတ္ထ။)

စ-ဝါကျဖြင့် အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ ပုဒ်ကို နှစ်နည်းယောဇနာ သကဲ့သို့ အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ စသည် ကိုလည်း နှစ်နည်းပင် ယောဇနာရမည်ဟု ညွှန်ပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဆင်တဲ ဂဏ္ဌိ၌ ဆုပတိ အာပတ္တိ ဒွိန္နံ သံဃာဒိသေသာနံ၊ ဆုပတိ ဒွိန္နံ ထုလ္လစ္စယာနံ၊ ဆုပတိဒွိန္နံဒုက္ကဋာနံ-ဟူသော ပါဠိတော်တို့ကိုထောက်၍ အထ ဝါ တတ်သော ဒုတိယနည်းသည် ပါဠိတော်နှင့်လျော်၏ ဆိုသည်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ပဝေသေန္တဿ။ ပဝေသန္တဿ။ ။အတ္တနော အင်္ဂဇာတံ ဟူသော ကံပုဒ် ကို ထောက်၍ ပပုဗ္ဗ ဝိသ-ဓာတ်၊ ကာရိုက်ဏေပစ္စည်း၊ န္တပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ပဝေသေန္တဿပါဌ်သာ သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝစ္စ။ ဝါစ္စ။ ။ကျင်ကြီးဟော ဝစ္စသဒ္ဒါကား ဝရဓာတ်၊ စ-ပစ္စည်း၊ ခာတ္တန် ရ-ကို စ-ပြု၊ ဝစ္စဟု ပြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ဝစ္စ ပါဌ်သာ သင့်သည်။

အင်္ဂဇာတ။ ။အစိတ် ဖြစ်သော ကိုယ်အင်္ဂါ၏ အင်္ဂဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး၌ တင်စား၍အပေါင်းဖြစ်သောခန္ဓာကိုယ် တခုလုံးကို အင်္ဂဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပ-လက္ခဏနည်း။

(က) ဝေဝံ သေဝနစိတ္တ-လ-မနုဿိတ္ထိန္တိ အာဒိ မာဟ၊ (ခ) တတ္ထ ပဋိပက္ခံ-လ-ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာ။ (ဂ) ဝိသဘာဂ ါနံ-လအဓိဝစနံ။ ဋ္ဌ။ ၂၂၆၊

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျတင် ဒုတိယဝါကျကား (ဘိက္ခုနီ ပစ္စတ္ထိကာ-ဟု ဆုဒ္ဓိတွဲရမည် လော-စောကြောဖွယ်ကို ပယ်ဖြေရန် တက်လာသောကြောင့်) ဝါကျာ ရမ္ဘ ဝါကျ။ထို-၌ ပထမဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ (ပက္ခ, ပက္ခန္တရလည်း ကြံနိုင် သည်။)

မှတ်ချက်။ ကျမ်းတက် ဝါကျခွဲတို့ကို အလားတူ ဝါကျ၌ ရေးခဲ့ပြီးဖြစ် ၍ အကျယ် မရေးတော့ပြီ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညည်ကောက်

ဝေရ။ ။ပါယေန ဝီရေသု ဘဝံ ဝေရံ။ (ပါယေန၊ များသောအား ဖြင့်။ ဝီရေသု၊ ရဲရင့်သောသူတို့၌။ ဘဝံ၊ ဖြစ်သည်တည်း။ ဘဝတဒ္ဓိတ်။ဝီရပုဒ်+ ဏပစ္စည်း။ ရဲရင့်သောသူနှင့် ဖြစ်သောရန်ကို ဌာန+ဌာနီ။ ဂုဏ၊ ဂုဏ်စပ်။

ဝေရီ။ ။ဝေရံ အဿ အတ္ထီတိ ဝေရီ။ အဿတ္ထိ။ ဝေရပုဒ်+ဤပစ္စည်း။ ဝေရအရရန်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဌာနီ ဌာန၊ ဂုဏ် ဂုဏေစပ်။

မှတ်ချက်။ ။ဗဟုဝုစ်ရအောင် ဝေရံ ဧတေသံ သန္တီတိ ဝေရိနော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပဋိသေဝန စိတ္တ သမင်္ဂီဿ-ဖြင့် သာဒိယန္တဿေဝ၌ သာ ယာခြင်း မည်သည် မှီဝဲလိုသောစိတ်ကို ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ဂဂ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ ပဋိပက္ခံ အတ္ထယန္တိ–ဖြင့် ပစ္စတ္ထိကာ—၌ ပတိ ဥပသာရ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ယင်း ပတိသဒ္ဒါသည် ပဋိဒါန နိုသေခ စသော အနက်ကိုမဟော၊ ပဋိပက္ခ အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ပစ္စတ္ထိ-ကာ၌ အတ္ထဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း³၊ ယင်းအတ္ထဓာတ်၏ စုရာဒိဂဏိက ဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း⁴၊ ပစ္စတ္ထိကာပုဒ်ကို ပဋိပက္ခံ အတ္ထယန္တီတိ ပစ္စတ္ထိကာဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း⁵၊ ဏွုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်—ကိုလည်းကောင်း⁶ သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂမာ။　　၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ　　၃။ ဒုတိယဓာတုပဒ။
၄။ ဘာဝတ္ထ　　၅။ အဘိဓာနတ္ထ။　　၆။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊

ခ-ဝါကျ၌ ဣစ္ဆန္တိ–ဖြင့် အတ္ထယန္တိ၌ အတ္ထဓာတ်သည် ဣစ္ဆာအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဘိက္ခူ ဧဝ ပစ္စတ္ထိကာ-ဖြင့် ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ် သမာသ် တွဲရမည်။ (နှ။) ဘိက္ခူနံ ပစ္စတ္ထိကာ ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် မတွဲစပ်ရ(ဗျ၊)ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထဓာတ်အရ သိက္ခာကာမဖြစ်ကုန်သော ရဟန်းတို့ကို ဒုဿီလဖြစ်စေလိုသော ရန်သူတို့၏ ဒေါသပြင်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်ကောက်။ ကြွင်းလွယ်ပြီ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကအရ ဝိသဘာဂရန်သူ ရဟန်းတို့ကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ပစ္စတ္ထိကာ။ ပစ္စတ္ထိကာ။ ။ပတိပုဗ္ဗ+အတ္ထဓာတ်+ဏွုပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ကြောင့် ပစ္စတ္ထိကာ ပါဌ်သာ သင့်သည်။

မိတ္တာသန္တဝ။ ပိတ္တာသန္တဝ။ ။သန္ထဝေါတု ပရိစ္စယော။ ဓာန်။ လာသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဓာန်၊ ဋီ–၌ သံပုဗ္ဗော ထု အာဘိတ္ထဝေ ဟု လာသဖြင့် သံပုဗ္ဗ ထုဓာတ်၊ ဏ-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း မိတ္တာသန္ထဝ ပါဌ်သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပမာ

ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ရဟန်းတို့၏ ရန်သူ၊ ရန်သူဖြစ်သော ရဟန်းတို့၏ ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ရန်သူဖြစ်သော ရဟန်းတို့၌ တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ၊ (ဘိက္ခူနံ ပစ္စတ္ထိကာ။ ဘိက္ခူ ဧဝ ပစ္စတ္ထိကာ ဟူသော ဝိဂ္ဂဟကို သတိပြု။)

http://www.dhammadownload.com

နည်းတင်ပုံ။ ။ပါဠိတော်၊ ၄၁-ရာဇပစ္စတ္ထိကာ-လ ဥပ္ပလဂန္ဓပစ္စတ္ထိကာ ဟု ဆိုလတ္တံ့သည်မှ ကြွင်းသော ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကကိုသာ ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသနည်း။

ပစ္စတ္ထိကာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ရန်သူဟူသမျှ၏ ပစ္စတ္ထိကာ ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ရန်သူရဟန်း၌ တင်စား၍ ရန်သူရဟန်းကို ပစ္စတ္ထိကာ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူ။

(က) ကေစိ ပမတ္တံ။ (ခ) အညဝိဟိတံ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တန္တိ အတ္ထော။ (ဂ) ကေစိ မတံ အက္ခာယိတံ။ (ဃ) သောဏာ-လ နိမိတ္တန္တိ အတ္ထော။ (င) ကေစိ-လ အက္ခာယိတံ။ (စ) ယေဘုယ္ယေန-လ-ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၂၈။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေပ။ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။ ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သခေပ။ င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခ။ စ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ-ထို-၍ င-ဝါကျကား သခေပ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ကေစိ-ဖြင့် ပါဠိ၌ အာနေန္တိကြိယာ၏ ပါဌသေသကတ္တားကား ကေစိတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် ပမတ္တ=မေ့လျော့၍ ဟူသည် တပါးကိုကြံစည်ခြင်း ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ၌ အက္ခာယိတနိမိတ္တံ-ဖြင့် အက္ခာယိတံ နိမိတ္တံ ယဿာတိ အက္ခာယိတံ-ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ နိမိတ္တဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း[1] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

ဃ-ဝါကျ၌ သောဏာသိင်္ဂါလာဒီဟိ-ဖြင့် အက္ခာယိတံ၌ ခါယိကသဒ္ဒါကို ခါယိတဗ္ဗန္တိ ခါယိတံ ဟု ကမ္မသာဓနေ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ က-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ယင်း၏ ကတ္တားကို သောဏာသိင်္ဂါလာဒီဟိ-ဟု ထည့်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဉာဏ်ကောက်။ ။အက္ခာယိတံ နိမိတ္တံ ယဿာတိ အက္ခာယိတံ။ (ယဿာ မနုဿိတ္ထိယာ၊ အား။ အက္ခာယိတံ၊ ခွေး, မြေခွေး စသည်တို့သည် မခဲစားအပ် သေးသော။ နိမိတ္တံ၊ သည်။ အတ္ထိ။ ဣတိ သာ အက္ခာယိတာ။ အစိတ်အပေါင်း စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်လေ။)

ခ-ဝါကျနှ ဗဟုတရော ဩကာသော-ဖြင့် ယေဘုယျသဒ္ဒါ အများ ဟူ သော ဗဟုတရ အနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ခွေး, မြေခွေးတို့ မခဲ စားအပ်သေးသော အရပ်ဌာန၏ များသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေ သည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

† ယေဘုယျသဒ္ဒေါ ဗဟုလတ္ထဝါစကော ပါဠိပဒိကော။ သူစိ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အညဝိဟိတံ။ အညာဝိဟိတံ။ ။အညဝိဟိတော့တိ အညံ စိန္တယမာနော (ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၄။ ၂၂၄) ဟု ဖွင့်သည်။ ဝိဟိတ သဒ္ဒါ စိန္တာအနက်ကို ဟောသည်။ အညံ ဝိဟိတော အညဝိဟိတော ဟု သမာသ် တွဲ။ အညံ၊ တပါးကို။ ဝါ- တပါးသော အာရုံကို။ ဝိဟိတာ၊ ကြံစည်သော လူမိန်းမတည်း-ဟု အနက်ပေး။ ဤသို့သော အာဂမယုတ္တိ သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိတို့ကိုထောက်၍ "အညဝိဟိတ" ဟူသောပါဠိသာ သင့်သည်။

အက္ခာယိတံ။ အက္ခယိတံ။ ။ခါယိတသဒ္ဒါကား ခါဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ခါဓာတ်၏ အစိတ်ဖြစ်သော ဧ-ကို ပေအာဝ ါယာကာရိတေ-သုတ် ယောဂဝိ- ဘာဂဖြင့် အာယပြု။ ဣအာဂုံလာ။ ယ-ကို ဣသို့ကပ်၍ ခါယိတံ-ဟုပြီးသည်။ န ခါယိတံ အက္ခာယိတံ ဟု သမာသ် တွဲ။ အခါယိတ ဟူလိုလျက်။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ကဲ့သို့ အသဒိသဒွေဘော်လာ၍"အက္ခာယိတ"ဟု ပြီးသောကြောင့် အက္ခာယိတ ပါဠိသာ သင့်သည်။

† ခေ ခါဒနသတ္တာသု။ နီတိ ဓာ။ ၁၉။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပတံ၊ အက္ခာယိတံ။ ။အက္ခာယိတနိမိတ္တ-ဟု ဆိုလိုလျက် နိမိတ္တသဒ္ဒါ ကျေသောကြောင့် ဝဏ္ဏလောပ နိရုတ္တိနည်း။

အက္ခာယိတနိမိတ္တ-ဟုဆိုလိုလျက်အက္ခာယိတပုဒ် တစိတ်အားဖြင့်ခေါ်ဝေါ် သောကြောင့် ကေဒေသဝေါဟာရနည်း။

http://www.dhammadownload.com

ကေစိမတံ ယေဘုယျေန အက္ခာယိတံ။ ။ဤ-၌၊ မတံ ယေဘုယျေန အက္ခာယိတံ-ဟူသော အစိတ်ကို မှတ်၍ ဆိုသဖြင့် "မတံ ယေဘုယျေန အက္ခာယိတံ၊ အမတံ ယေဘုယျေန ခါယိတံ" ဟူသော အပေါင်းကိုလည်း ရသောကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်း။ **ဝဇိရ။ ၁၀၃။**

အစိတ်ဖြစ်သော သေပြီးသော ယေဘုယျအားဖြင့် ခွေး, မြေခွေး တို့သည် မခဲစားအပ်သော နိမိတ်ရှိသော လူမိန်းမ၏ "မတံ ယေဘုယျေန အက္ခာယိတံ" ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော သေပြီးသော ယေဘုယျအားဖြင့် ခွေး, မြေခွေးတို့သည် မခဲစားအပ်သော နိမိတ်ရှိသော လူမိန်းမ၊ မသေသေးသော ယေဘုယျအားဖြင့် ခွေး, မြေခွေး တို့သည် ခဲစားအပ်ပြီးသော နိမိတ်ရှိသော လူမိန်းမတည်း ဟူသော အပေါင်း၌ တင်လေ။ **ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-အဝယဝူပစာ။**

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ။ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေန။ ။ဋ္ဌ။ ၂၂၉။ ပညပေယျကား ပပုဗ္ဗ-ဥ ပဓာတ်၊ အတ္တနေပုဒ်၊ ကတ္တု ၀ါစက ဧယျဝိဘတ်သက်၍ ပညပေယျ-ဟု ရုပ်ပြီးသောအခါ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ ဟူသော ပထမာ ဝုတ္တကတ္တားရှိသော ပါဠ် သင့်သည်။

ပပုဗ္ဗ+ဥ ပဓာတ်+အတ္တနေပုဒ် ကမ္မ ၀ါစက ဧထ ဝိဘတ်ကို ပရဿပုဒ် ယျေပြန်၍ ပညပေယျ ဟု ပြီးသောအခါ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေန ဟု တတိယာ အဝုတ္တ ကတ္တားရှိသောပါဠ် သင့်သည်။ **ပါရာ၊ ယော။**

သဗ္ဗသော ခါယိတံ။ ။အတူဖြစ်သော ခွေး, မြေခွေးတို့ အလုံးစုံခဲစား အပ်သော နိမိတ်၏ သဗ္ဗသော ခါယိတံ-အမည်ကို အတူရှိသော ဓားစသည် ဖြင့် အလုံးစုံ ဖြတ်တောက်အပ်သော နိမိတ်၌ တင်စား၍ ယင်းနိမိတ်ကို သဗ္ဗသော ခါယိတံ-ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

† သဗ္ဗသော ခါယိတန္တိ-လ-ခါယိတသဒိသံ ကတံ။ **သံ ရတ္ထ၊ ၂။ ၉၀။**

ဥပဒိန္နကံ ဥပဒိန္နကေန ဖုသတိ (ဖုဿတိ)။ ဥပဒိန္နကံ၊ ကို။ ဥပဒိန္နကေန၊ သည်။ ဖုသတိ (ဖုဿတိ)၊ တွေ့ထိအပ်၏ ဟု အနက်ယောဇနာ။ ဖုသဓာတ်+ ယ ပစ္စည်း+တေ-ဝိဘတ်၊ တေ-ကို တိ-ပြန်။ ကံ ဟောကြိယာ။ ယ ပစ္စည်း မချေလျှင် ဖုဿတိ သင့်၍ ယ ပစ္စည်းကိုချေလျှင် ဖုသတိ သင့်သည်။

ဥပဒိန္နကံ၊ ကို။ ဥပဒိန္နကေန၊ ဖြင့်။ ဖုသတိ၊ တွေ့ထိ၏ဟု အနက်ယောဇနာ။ ဖုသဓာတ်+အပစ္စည်း+တိဝိဘတ် ကတ္တားဟောကြိယာလျှင် ဖုသတိ ပါဠ်လည်း သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ဥပါဒိန္နကံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဥပါဒိန္နက အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကာယိန္ဒြေ (ကာယပသာဒ) ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ကာယိန္ဒြေကို ဥပါဒိန္နကံ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဝဒေသျှုပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

သန္တတာဒယ အသန္တတာဿ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အခင်းနှီးအပ်သော (အဝတ်ရစ်ပတ်ဖုံးထားအပ်သော) မိန်းမတကိုယ်လုံး၏ သန္တတာဒယ-ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သောအခင်းနှီးအပ်သော မင်္ဂသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါး၌ တင်စား၍ မင်္ဂသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို သန္တတာဒယ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျှုပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်္ဂ။)

† သန္တတာဒယာတိ ကေဒေသေ သမုဒါယဝေါဟာရေန။ **သာရတ္ထ၊** ၂။ ၉၂-၃။

တနည်း — အစိတ်ဖြစ်သော အခင်းနှီးအပိသော မင်္ဂသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါး၏ သန္တတာဒယ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော အခင်းနှီးအပ်သော မိန်းမတကိုယ်လုံး၌ တမ်စား၍ အခင်းနှီးအပ်သော မိန်းမတကိုယ်လုံးကို သန္တတာဒယ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။

မှတ်ချက်။ ။သန္တတာ နာမ၊ သန္တတော နာမ တို့၌လည်း နည်းတူမှတ်။

† သန္တတာဒယာတိ သမုဒါယေ ကေဒေသဝေါဟာရော။ **ဝိမတိ၊** ၁။ ၁၄၆။

(က) ယသ္မာ ပန န ဘိက္ခုပစ္စတ္တိက-လ-အာဒိမာဟ။ (ခ) တတ္ထ ရာဇာနော ဝေ-လ-တ္ထိကာ။ (ဂ) တေ စ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (ဃ) စောရာ ဝေ-လ-တ္ထိကာ။ (င) ဓုတ္တာတိ မေထုနုပသံဟိတာ-လ-ပုရိသာ။ (စ) ဂုတ္တိ-လ-ဝါ။ (ဆ) ဓုတ္တာ ဝေ-လ-တ္ထိကာ။ ဋ္ဌ။ ၂၃၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

တတ္ထ ရာဇာရော ဇာ-လ-ပါဋ္ဌိယံ သံခိတ္တေန ဝုတ္တာနိ—ကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓ။ သမုဒါယတ္တဝါကျ၊ ဝါ-သဒ်ေပ။ (က-ဝါကျတွင်၊ ကာရကဖလ။ အနိယတ်၊ နိယတ် ဥတ္တမ ဝါကျ။ အန္ဒယ ဗျတိရေက ခွဲလေဦး။)

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ

ဃ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ဂ ဝါကကား ပက္ခ။

င–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ ဃ–ဝါကျကား ပက္ခ။

စ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ င–ဝါကျကား ပက္ခ။

စ–ဝါကျဋီကာတက်

ဤသို့ င–ဝါကျဖြင့် ဓုတ္တအရ ဝိသေသအားဖြင့် ဣတ္ထိဓုတ္တကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ သာမညအားဖြင့်လည်း အနက်၏ဖြစ်သင့်ခြင်းကို ပြခြင်းငှာ၊ ဝါ–ဣတ္ထိဓုတ္တမှတပါးသော ဓုတ္တတို့ကိုလည်း သိမ်းယူ၍ ပြခြင်းငှာ စ–ဝါကျမိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၃။ ဝိမတိ။ ၂။ ၁၄၇။

ဆ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ င–စ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ င–စ–ဝါကျတို့ဖြင့် ဓုတ္တာအရကို ဖွင့်ပြပြီးနောက် ဓုတ္တနှင့် ပစ္စတ္တိက ပုဒ်တို့ကို မည်သို့သောသမာသ် တွဲစပ်မည်နည်းဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆ–ဝါကျ မိန့်။

င–ဝါကျ လျှဉ်းပါးတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဓုတ္တာ ပစ္စတ္တကာဟု ဟောတော်မူ၏။ ပါဠိ၌ ဓုတ္တာဟု သာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ဟေတာလင်္ကာရ) ဓုတ္တဟူသည် ဣတ္ထိဓုတ္တလော၊ သုရာဓုတ္တ လော၊ အက္ခ ဓုတ္တလော၊ ဓုတ္တအရအဘယ်ဓုတ္တကို ယူရမည်နည်းကြောင့် င–ဝါကျသံ ဝဏ္ဏနာကို မိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ကေရာဋိယ။ ။ကိရာဋ္ဌဝဋ္ဌနံ ကရောန္တီတိ ကေရာဋိယာ။ပါရာ၊ ယော။၁၃၁။ ကရောန္တိ တဒ္ဓိတ်။ ကိရာဋပုဒ်+ဏိယပစ္စည်း။ ဌာနိ ဌာန။ ကြိယာ ကြိယာဝန္တစပ်။

နာဂရိကာ။ ။ နဂရေ ဝသန္တီတိ နာဂရိကာ။ ဝသန္တိတဒ္ဓိတ်။ နဂရ+ဏိက။ ဌာန+ဌာနီစပ်။ (နာဂရိကနှင့်ကေရာဋိယ ကမ္မဓာရယ်တွဲ။ နာဂရိကကေရာဋိယနှင့်ပု ရှိသလည်း နည်းတူပင် ကမ္မဓာရယ်တွဲ။)

ဓုတ္တ။ ။ ဓုဗ္ဗိဓာတ်+တ–ပစ္စည်း။ ဓုဗ္ဗိ ဟိံသာယံ တော။ ဘုဇာဒိ၊ ဓာန်။ ဋီ ၊ ၇၃၇။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ–ဂ– တို့၌ အာဘောဂ် သံဝဏ္ဏနာကား ဘိက္ခုပစ္စတ္တိကာ အဖွင့်၊ ဌ။ ၂၂၆– နှင့် တူပြီ။

http://www.dhammadownload.com

င–ဝါကျဖြင့် ဓုတ္တာအရ ဝိသေသအားဖြင့် ကုတ္တိဓုတ္တကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

စ–ဝါကျဖြင့် ဓုတ္တအရ သာမညအားဖြင့် ဓုတ္တ မှန်သမျှကို ယူရမည်ဟုသိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဆ–ဝါကျ၌ အာဘောဘ်ကား ဘိက္ခု ၀ေ ပစ္စတ္တိကာနှင့် တူပြီ။

ပါဌဝိနိစ္ဆယ

ခိဋ္ဌာပသုတာ။ ။ ခိဋ ကိဋ္ဌာယံ ခိဋ္ဌာ–ဟူသော သူစိနှင့်အညီ ခိဋဓာတ်ဖြင့် ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အထ ဝါခံ တုဋ္ဌ ကုဋ္ဌာ ဝါစာ တ္ဌောတိခိဋ္ဌာနှင့်အညီ ခ–ပုဒ်+ကုဋ္ဌာပုဒ်ဖြင့် ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း ခိဋ္ဌာပါဌ်သာ သင့်သည်။

ကေရာင္ဂိယ၊ ကေရာဒိယ။ ။ ကိရာဌ္ဌ ဝဥ္စနံ ကရောန္တိ–ဟုယောဇနာ ဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိရာဋပုဒ်+ ဏိကပစ္စည်း။ တနည်း၊ ဏိယပစ္စည်း၊ ယ–ကို က–ပြန်၍ ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း ကေရာဋိယပါဌ် သင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဓုတ္တာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကုတ္တိဓုတ္တ, အက္ခဓုတ္တ, သုရာဓုတ္တတို့၏ ဓုတ္တအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကုတ္တိဓုတ္တ၌ တင်။ ဧကဒေသျူပစာ။ ဝါသမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရုဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။င–ဝါကျ အဋ္ဌကထာဖွင့်နှင့် သာရတ္ထ၊ ၂။၉၃–ရှု၍ ဥပစာတင်သည်။

(က) ဂန္ထတ္တိဟဒယံ ဝုစ္စတိ–လ–ဥပ္ပလဂန္ထပစ္စတ္တိကာ။ (ခ) ဓဇောကိရ–လ–ဟဒယံ ဥပ္ပာဋေန္တိ။ ၄။ ၂၃၃။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဟဒယံ ဝုစ္စတိ–ဖြင့် ဥပ္ပလဂန္ထာ၌ ဂန္ထသဒ္ဒါသည်အနည်းငယ်ဟူသော အနက်, အနံ့ဟူသောအနက်တို့ကို မဟော၊ နှလုံးသားဟူသော အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ဂန္ထော ထောကေ ဃာယနီယေ။ ဓာန်၊ ၁၁၂၉ ။

ဟဒယန္တိ ဟဒယမံသံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၉၃။

http://www.dhammadownload.com

က–ဝါကျ၌ ဥပ္ပာဋ္ဌေန္တိ–ဖြင့် ဥပ္ပလဂန္ဓာ၌ ဥပ္ပလပုဒ်ကို ဥပ္ပာဋ္ဌေန္တီတိ ဥပ္ပလာဟု ကတ္တုသာဓနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဥပ္ပဋ္ဌ-ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိ နည်းအားဖြင့် ဥပ္ပလ–ဟု ရုပ်ပြီးသည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယံဝစနတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

က–ဝါကျ၌ တံ ဥပ္ပာဋ္ဌေန္တိ ဟူသော အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဥပ္ပလနှင့် ဂန္ဓကို ဂန္ဓံ ဥပ္ပလာ ဥပ္ပလဂန္ဓာ ဟု ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဂန္ဓ ဥပ္ပလဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့နောက်ပြန်သော အားဖြင့် ဥပ္ပလဂန္ဓဟု ရုပ်ပြီးသည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။တံ ဥပ္ပာဋ္ဌေန္တိ–ဖြင့် ဂန္ဓံ ဥပ္ပာဋ္ဌေန္တီတိ ဥပ္ပလဂန္ဓာ ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြသည်ဟု လဟုက နည်း အာဘော်လည်း ဖော်နိုင်သည်။

က–ဝါကျ၌ ဥပ္ပလဂန္ဓာ ၉၀ ပစ္စတ္တိကာ၌ အာဘော် သံဝဏ္ဏနာကား ဘိက္ခုပစ္စတ္တိကာနှင့် တူပြီ။

ဟဒယံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော နှလုံးသား, စိတ်, ရင် တို့၏။ ဟဒယံ ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော နှလုံးသား၌ တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။

ဂန္ဓ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အနည်းငယ်ဟူသောအနက်၊ ဂန္ဓာရုံဟူသော အနက်၊ နှလုံးသားဟူသောအနက်တို့၏ ဂန္ဓ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော နှလုံး သား၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။

ပန္ထဃာတ။ ။ဌာနဖြစ်သော လမ်း၏ ပန္ထဟူသော အမည်ကို ဌာနီ ဖြစ်သော လူ၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော လူကို ပန္ထ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

ပုတ္တဒါရံပေါသေန္တိ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော သား၏ပုတ္တအမည်ကိုအပေါင်း ဖြစ်သော သား, သမီး၌ တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

(က) အဇာနန္တော နာမ-လ-န ဇာနာတိ။ (ခ) အသာဒိယန္တော နာမ-လ-န သာဒိယတိ။ ဌ။ ၂၃၄။

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ န ဇာနာတိ-ဖြင့် ဇာနန္တော၌ အန္တပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနဖြစ်ကြောင်း သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ဇာနာတီတိ ဇာနန္တောဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ န ဇာနန္တော အဇာနန္တော ဟု ကမ္မဓာရယမိဿက တပ္ပုရိသ် သမာသ်-ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ အ-သဒ္ဒါ၏ နနိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပဗ္ဗယဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။
၄။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်

ဒီဝါ။ ။ဒိဝါတိ နိပါတသဒ္ဒေါ ပထမာ ဒုတိယာ သတ္တမီ။ သူစီ။ ဒီယတိ ခီယတိ အန္ဓကာရော ဧတေနာတိ ဒိဝါ။

ဒိဝါဝိဟာရ။ ။ဝိဟရဏံ ဝိဟာရော။ ဒိဝါ ဒိဝသေ ဝိဟာရော ဒိဝါ-ဝိဟာရော။

နိဒ္ဒါ။ ။နိန္ဒဂရဟာယံ န လောပေါ။ နိန္ဒီယတီတိ နိဒ္ဒါ။ သောပ္ပံ။ မောဂ် ၇။ ၉၆။ နိန္ဒဓာတ်+ဒ ပစ္စည်း။

(က) ဥမ္မင်္ဂကော နာမ ဝိတ္တုမ္မင်္ဂကော။ (ခ) ဒုဝိဓဦ-လ-အဗဒ္ဓ ပိတ္တဥ္စ။ (ဂ) တတ္ထ-လ-ဝူပသမန္တိ။ (ဃ) ဗဒ္ဓပိတ္တံ ပန-လ-အတေကိစ္ဆာ ဟောန္တိ။ (င) ဧဝရူပဿ-လ-အနာပတ္တိ။ဌ။ ၂၃၄။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၏ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၏ ခ-ဝါကျကား သခ်ေပ။

ဃ-ဝါကျကား ပကာသကရ်။ ထို-၏ ဂ-ဝါကျကား ပကာ။

ဃ-ဝါကျတွင် တမို-လ-ဟောန္တိကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ဗဒ္ဓပိတ္တံ-လ-ဌိတံကား အာရဒ္ဓ။

ဃ်-ဝါကျတွင် ဝိပလ္လတ္ထ-လ-စရန္တိကား ဝါကျာရမ္ဘ။ တမို-လ-ဟောန္တိ ကား အာရဒ္ဓ။

ဘေသဇ္ဇ-လ-ဟောန္တိကား ဝါကျာရမ္ဘ။

ထို-၏ တမို-လ-ဟောန္တိကား အာရဒ္ဓ၊

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဝိပလ္လတ္ထ-လ-အတေကိစ္စာ ဟောန္တိ ၃-ဝါကျလုံးသည် ရှုံးသွပ်ခြင်း (ဥမ္မတ္တက) အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရကား ယင်း ၃-ဝါကျကို ဖလဝါကျ။ တမ္ပိ-လ-ဟောန္တိကား ကာရဏဝါကျ ဟု ကြံနိုင်သည်။

၄-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဥမ္မတ္တကော-လ-အတေကိစ္စာ ဟောန္တိ ကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သဗ္ဗင်္ဂဂတံ။ ။သဗ္ဗံ အင်္ဂံ သဗ္ဗင်္ဂံ။ သဗ္ဗင်္ဂသ္မိံ ဂတံ ပဝတ္တံ သဗ္ဗင်္ဂဂတံ။ (သဗ္ဗင်္ဂသ္မိံ၊ အလုံးစုံသော ကိုယ်အင်္ဂါ၌။ ဂတံ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်သည်တည်း) သတ္တမီတပ္ပုရိသ်။ သဗ္ဗင်္ဂပုဒ်+ဂတပုဒ်။

သဗ္ဗင်္ဂ-ကား အလုံးစုံသော ကိုယ်အင်္ဂါဖြစ်သည့် မှချ။ ယင်း၏ (ဥပမာန ဘက်၌) သွေးဖြစ်နှင့်(ဥပမေယျဘက်၌)အဗဒ္ဓသည်းခြေဖြစ်နှင့် ဌာန ဌာနီ စပ်။ သဗ္ဗင်္ဂဂတပုဒ်လုံးအရကား ထို-ဖြင့် မတ်အပ်သော (ဥပမာနဘက်၌) အလုံးစုံသော ကိုယ်အင်္ဂါ၌ဖြစ်သော သွေးဖြစ်၊ (ဥပမေယျဘက်၌) အဗဒ္ဓသည်းခြေဖြစ် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။မေးခွန်းအာဘော်(ပုစ္ဆာဘော)ကို သတိပြု၍ ဉာဏ်ကောက် ရာ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

လောဟိတ။ ။ရုဟဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

† ရုဟတိ သရီရေ ဗျာပနဝသေနာတိ လောဟိတံ။ ရုဟ ဇနနေ။ ဓာန်၊ ဋီ။ သူစိ။

ကုပိတ။ ။ကုပဓာတ်+တ-ပစ္စည်း+ဣအာဂုံ။

ကစ္ဆု။ ။ကသဓာတ်+ဆုပစ္စည်း။

† ကသန္တိ ဝိလေခန္တိ ဧတ္ထာတိ ကစ္ဆု။ မောဂ်။ ၇။ ၄၂။

ကဏ္ဍူ။ ။ကဏ္ဍဓာတ်+ဥပစ္စည်း. ဒီဃပြု။

† ကဏ္ဍ ဘေဒနေ ဥ ဒီဃော။ ကဏ္ဍူ။ ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီ။ ဓာန်၊ ဋီ။

ဘေသဇ္ဇ။ ။ဘိသက္ကဿ ကမ္မံ ဘေသဇ္ဇံ။ ဘိသက္ကပုဒ်+ဏျပစ္စည်း။ ကမ္မတဒ္ဓိတ်။ နီတိသုတ္တ၌ က္က-ကို ဇ္ဇ-ပြုဟု ဆိုသည်။

http://www.dhammadownload.com

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ဥမ္မတ္တကအရ ဘီလူးဖမ်းသောကြောင့် ရူးသောသူကိုမယူရ၊ သည်းခြေပျက်သောကြောင့် ရူးသောသူကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် ပိတ္တသည် ဗဒ္ဓ, အဗဒ္ဓအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိသည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဝိပလ္လတ္ထ။ ဝိပ္ပလ္လတ္ထ။ ။ဝိပလ္လတ္ထ ကို ဝိပရိ+အတ္ထ တည်။ ရိ-၌ ဣ-ကို ဣဝဏ္ဏော ယံ နဝါဖြင့် ယ-ပြု။ ဒေါသော စ သုတ်၌ စ သဒ္ဒါဖြင့် ရ-ကို လ-ပြု။ လ-ကို ယ-သိုက်ပ်။ လယာနံ လယုဂ်-ဖြင့် လျ-ကို လ္လ-ပြု။ လ္လ-ကို အ-သိုက်ပ်။ ဝိပလ္လတ္ထဟု ရုပ်ပြီး၏။ သို့ဖြစ်၍ ဝိပလ္လတ္ထ-ဟု ပ-ဒွေဘော်မဲ့ ပါဌ်သာ သင့်သည်။

† ဝိပရိ အတ္ထံ ဝိပလ္လတ္ထံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁ဝ။

ဝိပလ္လတ္ထသညာ

နီတိ၊ သုတ္တအလို ဝိပလ္လတ္ထ-ပုဒ်ကို ဖောက်ပြန်သော (ဝိပရိ) သဘော (အတ္ထ) တည်း—ဟု အနက်ပေး။ ဤ ဝိပလ္လတ္ထသညာပုဒ်၌ကား။ ဝိပရိ အတ္ထော ဧတိဿာ သညာယာတိ ဝိပလ္လတ္ထာ။ ဧတိဿာ သညာယ၊ အား။ ဝိပရိ၊ ဖောက်ပြန်သော။ အတ္ထော၊ သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ သာ သညာ ဝိပလ္လတ္ထာ-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ထိုနောက် ဝိပလ္လတ္ထာ သညာ ဧတေသံ သတ္တာနန္တိ ဝိပလ္လတ္ထသညာ ဟု သမာသ်တွဲ။ ဧတေသံ သတ္တာနံ၊ တို့အား။ ဝိပလ္လတ္ထာ၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်သော။ သညာ၊ တို့သည်။ သန္တိ၊ ကုန်၏-အနက်ပေး။ သို့ဖြစ်၍ ဝိပလ္လတ္ထသညာ ပါဌ်သင့်သည်။

ဝိပလ္လတ္ထသညာ

စိတ္တေ ကာယေ သဘာဝေ စ၊ သော အတ္တာပရမတ္တနိ-ဟူသော အဘိဓာန်ကိုထောက်၍ အတ္တသဒ္ဒါ သဘောအနက်ကို ဟောသောကြောင့်လည်းကောင်း ဝိပရိ အတ္တာ ဧတိဿာ သညာယာတိ ဝိပလ္လတ္တာ-ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိပလ္လတ္တာ သညာ ယေသံ တေ ဝိပလ္လတ္တသညာ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၂) ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ပြီးသဖြင့် ဝိပလ္လတ္တနှင့် ဝိပလ္လတ္ထ အနက်အတူပင် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ၂-ပါဌ်သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဝိပလ္လာသ=ဝိပရိ+အာသ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ ဝိပလ္လနှင့်အတူ ရုပ်တွက်။ ပ ဒွေဘော်မဲ့နှင့်သင့်။

http://www.dhammadownload.com

အတေကိစ္စာ။ ။တိကိစ္စိတ္ပံ သင်္ကျဘေယျာ တေကိစ္စာ။ **တနည်း**။ တိကိစ္စာယ နိယုတ္တာ တေကိစ္စာ။ (ထေရ။ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၀၅။ မ၊ ဋ္ဌီ။ ၃။ ၄၇။) န တေကိစ္စာ အတေကိစ္စာ ဟု တွဲ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဥမ္မတ္တက။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဘီလူးဖမ်းစား၍ရူးသူ၊ သည်းခြေပျက်၍ ရူးသူတို့၏ ဥမ္မတ္တကအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သည်းခြေပျက်၍ရူးသူ၌ တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်ဋ္ဌီတွဲ။) က-သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ ဥပစာတင်သည်။

ပိတ္တုမ္မတ္တက။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဗဒ္ဓသည်းခြေ၊ အဗဒ္ဓသည်းခြေတို့၏ ပိတ္တအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဗဒ္ဓသည်းခြေ၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ ခ-ဝါကျနှင့် ဝေရူပဿ ဥမ္မတ္တဿ အနာပတ္တိ ကိုထောက်၍ ဥပစာတင်သည်။

(က) ဝေဒနာဋ္ဋော နာမ-လ-အနာပတ္တိ။ (ခ) အာဒိကမ္မိကော နာမ ယော-လ-အာဒိဘူတော။ (ဂ) ဣဓ ပန သုဒိန္နတ္ထေရော အာဒိ-ကမ္မိကော။ ဋ္ဌ။ ၂၃၄။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဒုက္ခဝေဒနာယ အာတုရော-ဖြင့် ဝေဒနာနှင့် အဋ္ဋော ကို ဝေဒနာယ အဋ္ဋော ဝေဒနာဋ္ဋော ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝေဒနာအရ ဒုက္ခဝေဒနာကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊အဋ္ဋသဒ္ဒါ အာတုရအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် အာဒိကမ္မိက=အစအမှုရှိသူဟူသည် ထိုထိုမေထုနပဋိသေဝနစသော လွန်ကျူးမှု၌ အစဖြစ်သောသူတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† အာဒိ စ တံ ဝီတိက္ကမသင်္ခါတံ ကမ္မဉ္စာတိ အာဒိကမ္မံ၊ တံ ဧတဿ အတ္ထီတိ အာဒိကမ္မိကော၊ အယမေတ္ထ သဒ္ဒတ္ထော၊ အဓိပ္ပာယတ္ထော ပန အယမေဝါတိ ဒဿေန္တော ယောတိ အာဒိ မာဟ။ **ကင်္ခါ၊ ယော၊** မဟာဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၈၁။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အာဒိ စ တံ ဝီတိက္ကမသင်္ခါတံ ကမ္မဉ္စာတိ အာဒိကမ္မံ။ (ဂုဏ်ဂုဏီစပ်။) အာဒိကမ္မံ ဧတဿ ,အတ္ထီတိ အာဒိကမ္မိကော။

http://www.dhammadownload.com

အာဒိကမ္မိကော။ ။အစဖြစ်သောလွန်ကျူးမှုရှိသော။ သဒ္ဒတ္ထ။ ဝါ-ထိုထိုလွန်ကျူးမှု၌ အစဖြစ်သော။ အဓိပ္ပါယတ္ထ။ (သုဒိန်ရဟန်း)

တနည်းအာဘော်

၁-ဝါကျဖြင့် အာဒိကမ္မိက=အစအမှု၌ ယှဉ်သောသူ ဟူသည် ထိုထို မေထုနပဋိသေဝန စသောအမှု၌ အစဖြစ်သောသူတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† အထ ဝါ အာဒိကမ္မေ နိယုတ္တော အာဒိကမ္မိကော။ ယော စ အာဒိကမ္မေ-လ-အာဟ-ယောတိအာဒိ။ ၎င်း **မဟာဋီကာ**။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းမဟာဋီကာကား ကခါင္ခိသစ်ကို ယူ၍ရေးသည်။ ဤဝိကပ်၌ ညည်ကော်က်လွယ်ပြီ။ အာဒိကမ္မိကော အစအမှု၌ ယှဉ်သော ဟု အနက်ပေး။

တနည်းအာဘော်

၁-ဝါကျဖြင့် အာဒိမှိ ဘူတော အာဒိကောဟု ဘူတတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဂ္ဂကပစ္စည်း၏ ဘူတတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကမ္မေ အာဒိကောဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ကမ္မာဒိကော ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့ပုဒ်နောက်ပြန်အားဖြင့် အာဒိကမ္မိက ဟု ရှပ်ပြီးသည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

† အထ ဝါ အာဒိမှိ ဘူတော အာဒိကော၊ ကမ္မေ အာဒိကော ကမ္မာဒိကောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဟေဋ္ဌုပရိယာယေန အာဒိကမ္မိကောတိ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေန္တော ယောတိ အာဒိမာဟ။ ၎င်း **မဟာဋီကာ**။

မှတ်ချက်။ ။ဆဝ်တဲဂဏ္ဌိ၌လည်း ဤနည်းတူပင် အာဘော်ဖော်သည်။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ညာသ်ကောက်

အာဒိမှိ၊ အစ၌။ ဘူတော၊ ဖြစ်သည်တည်း။ ကာလ+ကာလဝန္တစပ်။ ကမ္မေ အာဒိကော အာဒိကမ္မိကော။ ကမ္မေ၊ မေထုနပဋိသေဝန စသော အမှု၌။ အာဒိကော၊ အစ၌ဖြစ်သော သူတည်း။ ဌာနီ+ဌာန၊ ဂုဏ် ဂုဏီစပ်။

အာဒိကမ္မိကော၊ မေထုနပဋိသေဝန စသောအမှု၌ အစ၌ဖြစ်သော။

ဂ-ဝါကျဖြင့် အာဒိကမ္မိကအရ သုဒိန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

သမုဋ္ဌာနဥ္စ ကိရိယာ၊ အထော သညာ သစိတ္တကံ။
လောကဝဇ္ဇဥ္စ ကမ္မဥ္စ၊ ကုသလံ ဝေဒနာယ ဝါတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၃။

http://www.dhammadownload.com

☸နည်းနှင့်ဥပစာ

ကိရိယာ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပြုခြင်း၏ ကိရိယာအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ကိရိယ, အကိရိယ, ကိရိယာကိရိယ၌တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

ကိရိယတည်းဟူသော အထင်ကို ဆိုသဖြင့် ကိရိယ, အကိရိယ စသည် အလုံးစုံကိုလည်းရသောကြောင့် နိဒဿနနည်း။

† ကိရိယာတိ အာဒိ နိဒဿနမတ္တံ။ အကိရိယာဒီနမ္ပိ သင်္ဂဟော။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၉၄၀။

မှတ်ချက်။ ဋီကာ-ကိရိယာဒိ-၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် အောက်ပါပုဒ်ကိုယူ၍ ကေဒေသူ၊ နိဒဿန တင်ရမည်။

သညာ။ ။သညာဝိမောက္ခ ဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် သညာဝိမောက္ခ နေ၁သညာဝိမောက္ခ အလုံးစုံကိုယူ။

သစိတ္တကံ။ ။သစိတ္တကံ ဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် သစိတ္တက, အစိတ္တက အလုံးစုံကိုယူ။

ကမ္မ။ ။ကံဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် ကာယကမ္မ, ဝစီကမ္မ အလုံးစုံကိုယူ။

ကုသလံ။ ။ကုသိုလ်ဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတ အလုံးစုံကိုယူ။

ဝေဒနာယ။ ။ဝေဒနာ ဟူသော အထင်ကို ဆိုသဖြင့် တိဝေဒနာ, ဒွိဝေဒနာ, ဧကဝေဒနာ အလုံးစုံကိုယူ။

ဆ သိက္ခာပဒသမုဋ္ဌာနာနိ။ ။အကျိုးဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်၏ သိက္ခာပဒ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အာပတ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော အာပတ်ကို သိက္ခာပဒဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၉၅။

† ဖလဘူတသိက္ခာပဒဿ သိက္ခာပဒနာမံ ဟေတုဘူတ အာပတ္တိယာ ဥပစာရေတွာ ဟေတုဘူတအာပတ္တိ သိက္ခာပဒန္တိ ဖလူပစာ ရတ္တတော ဝေါဟာရိတံ ဟောတီတိ အဓိပ္ပာယော။ **ကင်္ခါယော**၊ **မဟာဋီ**၊ ၁။ ၃၀၄။

အတ္ထိ သိက္ခာပဒံ ကုသလံ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော အာပတ္တိသမုဋ္ဌာပက ကုသိုလ်စိတ်၏ ကုသလံအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်၌ တင်စား၍

http://www.dhammadownload.com

အကျိုးဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို ကုသလ်-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ၌ အာဒိဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် အတ္ထိ အကုသလံ၊ အတ္ထိ အဗျာကတံတို့၌လည်း ကာရဏူပစာတင်။

† အတ္ထိ ပန သိက္ခာပဒံ ကုသလန္တိအာဒိ အာပတ္တိသမုဋ္ဌာပကစိတ္တ ဝသေန ကာရိယေ ကာရဏောပစာရေန ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၀။

(က) ဣမံ ပကိဏ္ဏကံ-လ-သမုဋ္ဌာတိ။ (ခ) ကိရိယသမုဋ္ဌာနဥ္စ။ (ဂ) ကရောန္တောယေဝ-လ-အာပဇ္ဇတိ။ (ဃ) မေထုနပဋိသံယုတ္တာ-လ-ဝိမောက္ခံ။ (င) အနာပတ္တိ-လ-ဝုတ္တံ။ ဋ္ဌ။ ၂၃၆။

ဝါကျချဲ့နှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင္ဂီကရဏ။ ဝါ-ကာရဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂီယ။ ဝါ-ဖလ။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ၊ ထို-၍ က-ခ-ဂ—ဝါကျကား ပက္ခ။

င—ဝါကျကား အာဂမဒင်္ဂီကရဏ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကာ အာဂမဒင်္ဂီယ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ကာယစိတ္တတော သမုဋ္ဌာတိ-ဖြင့် ဒုကသမုဋ္ဌာန်၌ သမုဋ္ဌာန ပုဒ်ကို သမုဋ္ဌာတိ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာန်-ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] ဒုကအရ ကာယစိတ္တကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

ဃ-ဝါကျ၌ ကာမ-လ-မုစ္စနတောဖြင့် ဝိမောက္ခပုဒ်ကို ဝိမုစ္စနံ ဝိမောက္ခော ဟု ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝ သာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဝိ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက-၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ သညာနှင့် ဝိမောက္ခကို သညာယ အဘာဝေန ဝိမောက္ခော အသညတိ သညာဝိမောက္ခံ-ဟု မဇ္ဈေလောပီ တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၄] သညာအရ ကာမသညာကို ယူရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၉။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။
၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂဋ္ဌ။ ၅။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့်ဥပစာ

ကိရိယသမုဋ္ဌာနဥ္စ။ ။ပြုလုပ်လွန်ကျူးခြင်းကြိယာ တည်းဟူသော ဌာနီဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်တည်းဟူသော ဌာနကိုမှတ်၍ ကြိယာတည်းဟူသော အမျိုးကို ဆိုသဖြင့် အကိရိယာ တည်းဟူသော အနည်းကိုလည်း ရသောကြောင့် ယေဘုယျနည်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၇။

အစိတ်ဖြစ်သော ပြုလုပ်လွန်ကျူးခြင်းကြိယာ၏ ကိရိယသမုဋ္ဌာနအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပြုလုပ်လွန်ကျူးခြင်းကိရိယ၊ မိမိကိုယ်တိုင် မပြုလုပ် မလွန်ကျူးခြင်း အကိရိယ၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ကိရိယ အကိရိယကို ကိရိယသမုဋ္ဌာန်ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ-၌ ဤ သာရတ္ထဝါဒကို ကန့်ကွက်ထားသည်။ အကျယ်ကို ဝိမတိ-၌ ကြည့်။

(က) မက္ကဋီ ဝဇ္ဇိပုတ္တာ စ-လ-ဣဒံ ကိံ။ (ခ) ဣမာ ဝိနီတ-ဝတ္ထူနိ-လ-ဥဒ္ဒါနဂါထာ။ (ဂ) တာနိ ဝတ္ထူနိ-လ-ဌပိတာနိ။ (ဃ) ဝတ္ထုဂါထာ ပန-လ-ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗံ။ (င) တသ္မာ ဧတ္ထ-လ-ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗံ။ ဌ။ ၂၃၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျ ပုစ္ဆာဝါကျ။ ခ-ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာ။ ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၏ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ဃ-ဝါကျကား ဝိသေသနဝါကျ။ ထို ၍ ဂ-ဝါကျကား သာမည။ င-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ၊ ဝါ- ကာရဏ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဝိနီတာနိ။ ။ဝိနီယန္တေ ဝိနိစ္ဆိယန္တေတိ ဝိနီတာနိ။ (ယာနိ ဝတ္ထူနိ၊ တို့ကို။ ဘဂဝတာ၊ သည်။ သယံ ဝိနီယန္တေ ဝိနိစ္ဆိယန္တေ၊ ဆုံးဖြတ်အပ်ကုန်၏။)

နီ ဓာတ်-ကား မြတ်စွာဘုရား၏သယံမ္ဘူဉာဏ်သည် မုချ။ (သယံ ဝိနီယန္တေကို ထောက်ပါ။) ကမ္မတ္ထ-ကား ထို-အားတပ်သော ထိုထိုအကြောင်းအရာဝတ္ထုတို့၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ တ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ထိုထိုအကြောင်းအရာ ဝတ္ထုတို့ ရ၏။

ဝိနီတဝတ္ထု။ ။ဝိနီတာနိ (မြတ်စွာ ဘုရားသည် သယမ္ဘူဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ် အပ်ကုန်သော) ဝတ္ထူနိ (အကြောင်း အရာ တို့တည်း) ဝိနီတဝတ္ထူနိ-အကြောင်းအရာတို့။ ဂုဏ်ဂုဏောစပ်။

---

http://www.dhammadownload.com

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝ ါကျ၌ ဘဂဝတာ ဝိနိစ္ဆိတာနံ ဝတ္ထူနံ-ဖြင့် ဝိနီတပုဒ်၌ နိဓာတ်၏ ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝိ ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဝိနီတပုဒ်ကို ဝိနိယန္တေ ဝိနိစ္ဆိယန္တေတိ ဝိနီတာနိဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်ကို လည်းကောင်း[၄]၊ မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၅]၊ ဝိနီတာနိ ဝတ္ထူနိ ဝိနီတဝတ္ထူနိဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၆] သိစေသည်။

[၁]။ ဒုတိယခေတ္တဋ္ဌ။　[၂]။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ၊　[၃]။ အဘိဓာနဋ္ဌ။
[၄]။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ၊　[၅]။ ဘာဝဋ္ဌ။　[၆]။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။

ခ-ဝ ါကျ၌ သယံ-ဖြင့် ကိုယ်တော်တိုင် သယမ္ဘူဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်သတည်း-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ တေသံ တေသံ-ဖြင့် ဝတ္ထုဟူသည် မက္ကဋီဝတ္ထု-လ-မိဂဝတ္ထု၊ ဤ အလုံးစုံသောဝတ္ထု ကိုယူရမည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

[၁]။ ဘာဝဋ္ဌ။　[၂]။ ဘာဝဋ္ဌ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဥဒ္ဒါနဂါထာ။ ဥဒါနဂါထာ။ ။တံ တံ ဝတ္ထုံ ဥဒ္ဒရိတွာ ဒါနတော ဒဿနတော ဥဒ္ဒါနဘူတာ ဂါထာ ဥဒ္ဒါနဂါထာ ဟု ဝိမတိ (၁။ ၁၅၃) ၌ ဖွင့်သည်။ ဤဋီကာနှင့်အညီ တံ တံ ဝတ္ထုံ ဥဒ္ဒရိတွာ ဒါတိ ဒဿေတီတိ ဥဒ္ဒါနံ၊ ဥဒ္ဒါန ဘူတာ ဂါထာ ဥဒ္ဒါနဂါထာ ဟု ဝစနတ္ထ ပြုရသည်။ ယင်းဝစနတ္ထကို ထောက်၍လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဒေသပုဒ်ကဲ့သို့ ဥ-ဥပသာရပုဒ် နောက်၌ ဒ ဒွေဘော်လာသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဒါနဂါထာ ဟူသည် ဥဒ္ဒေသဂါထာ၊ သင်္ဂဟဂါထာ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၉) သာဖြစ်၍ ပီတိအဟုန်ကြောင့် ဖြစ်သော။ (ပီတိဝေဂသမုဋ္ဌိတ) ဥဒါနစကားမျိုး မဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဒ-ဒွေဘော်ရှိသော ဥဒ္ဒါနဂါထာပါဌ်သာ သင့်သည်။

ဝတ္ထုဂါထာ။ ဝတ္ထုကထာ။ ။ဂန္ထေတီတိ ဂါထာ၊ ဝတ္ထူနံ ဂါထာ ဝတ္ထုဂါထာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုဂါထာ= မက္ကဋီစသော ဝတ္ထုတို့ကိုပြတတ်သော ပါဋ်တည်း။ အနက်ပေးက အတ္ထယုတ္တိရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊တနည်း ဂါထာနံ ဝတ္ထု ဝတ္ထု ဂါထာဟု ဝစနတ္ထ ပြုရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဂါထာဝတ္ထု -ဟုဆိုလိုလျက် ဝဏ္ဏဝိပရိယာယ

http://www.dhammadownload.com

နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် ဝတ္ထုဂါထာ ဟု ရုပ်ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ မဏ္ဍုဒ္ဓီစသော ဂါထာတို့၏ အကြောင်းအရာဝတ္ထုတည်းဟု အနက်ပေးသင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဝတ္ထုဂါထာပါဠိသာ သင့်သည်။

(က) ဂိဟိလိင်္ဂေနာတိ ဂိဟိဝေသေန ဩဒါတဝတ္ထော ဟုတွာ။ (ခ) ကုသစီရန္တိ ကုသေ ဂန္ထေတွာ ကတစီရံ။ (ဂ) ဝါကစီရံ နာမ တာပသာနံ ဝက္ကလံ။ (ဃ) ဖလကစီရံ နာမ-လ-ကတစီရံ။ (င) ကေသကမ္ဗလောတိ-လ-ကတကမ္ဗလော။ (စ) ဝါကကမ္ဗလောတိ-လ-ကတကမ္ဗလော။ (ဆ) ဉလူကပက္ခိကန္တိ-လ-ကတနိဝါသနံ။ (ဇ) အဇိနက္ခိပန္တိ-လ-အဇိနမိဂစမ္မံ။ ဋ္ဌ။ ၂၃၇။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဂိဟိဝေသေန ဖြင့် လိင်္ဂသဒ္ဒါသည် သဒ္ဒလိင်,သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်, အင်္ဂါဇာတ်, မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ အနက်တို့ကိုမဟော၊ အသွင်သဏ္ဌာန်အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ ဖော်လေဦး။)

လိင်္ဂသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ

သဒ္ဒေ စ တံနိမိတ္တေ စ၊ ကာဠကောဠစိကာယ စ။
လက္ခဏေ စေဝ အာကာရေ၊ လိင်္ဂသဒ္ဒေါ ပဝတ္တတိ။
နီတိ၊ ဓာ။ ၂၈၆။
လိင်္ဂေ တု အင်္ဂဇာတသ္မိံ၊ ပုမတ္တာဒိမ္ဟိ လက္ခဏေ။
ဓာန်။ ၉၁၀။

က-ဝါကျ၌ ဩဒါတဝတ္ထော ဟုတွာ-ဖြင့် ဂိဟိလိင်္ဂေန (ဝါ)ဂိဟိဝေသေန၌ နာဝိဘတ်သည် ကရိုဏ်းအနက်၌မသက်၊ ဝိသေသန အနက်၌သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဂိဟိလိင်္ဂေန ပုဒ်ကို ပဋိသေဓိဒ္ဓိ ဝိသေသန စပ်ရမည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ လူ့အသွင်သဏ္ဌာန်ဖြင့် မှိုဝံ၏ဟူသည် အဝတ်ဖြူဝတ်၍ မှိုဝံ သတည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတျတ္ထ။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

ဩဒါတဝတ္ထော။ ။အံ စိတ် ဖြစ်သော အဝတ်ဖြူ၏ ဩဒါတဝတ္ထ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော လူအဝတ်ဟူသမျှ၌ တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျဖြင့် ကုသေ ဂန္ထေတွာ စီရံ၊ ဝါ-ကုသေန ကတံ စီဝရံ ဟူသော မဇ္ဈေလောပီတပ္ပုရိသ် ပြသည်။ သံဝဏ္ဏနာလွယ်ပြီ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ဝါကစီရဟူသည် ရသေ့တို့၏ လျှော်တေသက်နီးတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် ဖလကာနိ သိဗ္ဗိတွာ ကတံ စီရံ၊ ဝါ-ဖလကာဟိ ကတံ စီရံ ဖလကစီရံ ဟူသော တပ္ပုရိသ်ကိုပြသည်။

င-ဝါကျဖြင့် ကေသေဟိ ကတော ကမ္ဗလော ကေသကမ္ဗလော ဟူသော တပ္ပုရိသ်ကိုပြသည်။

စ-ဝါကျဖြင့် ဥလူကသဒ္ဒါ ခင်ပုတ်ငှက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဥလူကနှင့် ပက္ခကို ဥလူကဿ ပက္ခော ဥလူကပက္ခော ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဥလူကပက္ခေဟိ ကတံ ဥလူကပက္ခိကံ ဟု ကတာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ဣကပစ္စည်း၏ ကတာ-တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[4]၊ ဥလူကပက္ခိကအရ နိဝါသန=အဝတ် အထည်ကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[5] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ပစ္စယတ္ထ၊ ၅။ အဘိဓေယျတ္ထ။

ဆ-ဝါကျဖြင့် အဇိနပက္ခိအရ အမွေး ခွာနှင့် တကွသော သစ်နက်ရေကို ယူရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

(က) ဥပ္ပလဝဏ္ဏာတိ-လ-သမ္ဗန္ဓော။ (ခ) တဿာ ပကတိယာပိ-လ-ကာယစ္ဆဝိ။ (ဂ) အဗ္ဘန္တရေ ပန-လ-ဝိရောစတိ။ (ဃ) သာ တာ-ယေဝ-လ-နာမံ လဘိ။ ဋ္ဌ။ ၂၃၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ က-ဝါကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဤသို့ (က) ဝါကျဖြင့် ဥပ္ပလဝဏ္ဏာဟူသည်-လ-ပြည့်စုံသောထေရီတည်း ဟု (က-ဝါကျဘာသာပြန်) ဥပ္ပလဝဏ္ဏာသဒ္ဒါ၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာသဒ္ဒါ၏ နာမလာဘဟေတု, ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ္တ, သကတ္ထ, ဝစနဟေတု-ကို ပြခြင်းငှာ ဃ-ဝါကျမိန့်။ (မူလ-က-ဝါကျကို ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ ထားသည်။)

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝိဂ္ဂဟ်နှင့် ညှည်ကောက်

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။ ။ပေါက္ခရဿ (ကောင်းသည်၏) ဘာဝေါ ပေါက္ခ-ရတာ။ ဝဏ္ဏဿ (အဆင်း၏) ပေါက္ခရတာ (ကောင်းသည်၏အဖြစ်) ဝဏ္ဏ-ပေါက္ခရတာ။ **သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၀-ပထမနည်း**။ ပေါက္ခရသဒ္ဒါ သုန္ဒရ အနက်ဟော။

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ၊အဆင်း၏ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ယင်း ဝဏ္ဏ လ-တာယ-ဖြင့် ဥပ္ပလဝဏ္ဏာဟူသည် အဆင်း၏ ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ မည်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† ပေါက္ခရံ ပဒုမေ ဒေဟေ၊ ဝဇ္ဇဗန္ဓမုခေ ပိ စ။

သုန္ဒရတ္တေ စ သလိလေ၊ မာတင်္ဂကရကောဋိယံ။ **ဓာန်**။ ၀၂၇။

တနည်း။ ။ဝဏ္ဏော စ ပေါက္ခရဉ္စ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနိ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနံ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။ ဝဏ္ဏနှင့်ပေါက္ခရ ဒွန်တွဲ။ ပေါက္ခရသဒ္ဒါ ဒေဟ=ကိုယ်ခန္ဓာဟော။ **သာရတ္ထ။ ဒုတိယနည်း**။

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ၊ အဆင်းကိုယ်တို့၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သဒ္ဒတ္ထ။ စင်ကြယ်သော အဆင်းနှင့် ကိုယ်သဏ္ဌာန်၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်။ အဓိပ္ပာယတ္ထ။ ဤသာရတ္ထ ဒုတိယ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ကား မဖြောင့်လှ။

တနည်း။ ။ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ ပေါက္ခရံ ဝဏ္ဏပေါက္ခရံ။ သမ္ပန္န-နောက်ပုဒ်ကျေ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရဿ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ၊ အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော ကိုယ်၏ အဖြစ်ကြောင့်။

ဝိမတိဝိနောဒ

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ၊အဆင်း၏-ပြည့်စုံ-ကောင်း--သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ပေါက္ခရကား ပေါက္ခလမှ ပြောင်းလာသောပုဒ်။ သမိဒ္ဓိ-ပြည့်စုံခြင်း။ သုန္ဒရ၊ ကောင်းခြင်းအနက်ကို ဟောသည်။ **ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၄**။ ပေါက္ခလ ဟူလို လျက် လ-ကို ရ-ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ပေါက္ခရ ဟု ပြီးသည်။

မအူနီသျှအဆို

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။ ။ပေါက္ခရဿ (ဥပ္ပလဿ၊ ကြာ၏။) ဝဏ္ဏော ဝဏ္ဏ-ပေါက္ခရော။ ဝိသေသန ပရနိပါတ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရော ဝိယ ဝဏ္ဏော ယဿာ သာ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာယ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ၊ ကြာ၏အဆင်းကဲ့သို့ အဆင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။

http://www.dhammadownload.com

မအူနိသျ အလိုအာဘော်

ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ-ဖြင့် ဥပ္ပလဝဏ္ဏာပုဒ်ကို ဥပ္ပလဿ ဝဏ္ဏော ဥပ္ပလဝဏ္ဏော (အစိတ်)။ ဥပ္ပလဝဏ္ဏော ဝိယ ဝဏ္ဏော ယဿ သာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ-ဟု ဥပမာ ပုဗ္ဗပဒဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပေါက္ခရ။ ။အပေါင်း ပဒုမစသော ဇ-နက်၏ ပေါက္ခရအမည်ကို အစိတ် သုန္ဒရ(ဒေဟ)အနက်၌တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ။ ။အပေါင်း ကြာမှန်သမျှ၏ ဥပ္ပလအမည်ကို အစိတ် ကြာညိုဌ တင်။

မှတ်ချက်။ ။ဥပ္ပလဝဏ္ဏာပုဒ်ကို နီလုပ္ပလဝဏ္ဏာ-ဟု အဘိဓေယျတ္ထကို ဖွင့်ပြသဖြင့် ဥပ္ပလအရ ကြာမှန်သမျှမရတော့ဘဲ ကြာညိုသာရသည်။

(က) အထခေါ်တိ အနန္တရတ္ထေ နိပါတော။ (ခ) မဇ္ဈေ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဂ) ဒိဝါ ဗာဟိရတော-လ-အန္ဓကာရံ ဟောတိ။ (ဃ) သော ယဿ-လ-အတ္ထော။ (င) ဒူသေသီတိ ပစံသေသိ။ ဋ္ဌ။ ၂၃၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား တပ္ပါကဋီကရဏ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား တပ္ပါကဋီကရဏီယ၊ ဝါ-အပါကဋဝါကျ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် အထ ခေါ် သဒ္ဒါ၏ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း ၊ ယင်း၏ အနန္တရအနက်ကိုဟောသည် — ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။

င-ဝါကျ၌ ပစံသေသိ-ဖြင့် ဒူသေသိ-၌ ဒုသဓာတ်သည် မုန်းခြင်း, ရှုခြင်း အနက်ကိုမဟော။ ဖျက်ဆီးခြင်း (ဝိကတ) အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေ သည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ဒုသဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဖြစ်လျှင် အပ္ပီတိ, ဝိကတော=မုန်းခြင်း, ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း၊ ဝါ-ဖျက်ဆီးခြင်းအနက်ကို ဟော၍ ဘူဝါဒိဖြစ်လျှင် ပေက္ခနေ-ရှုခြင်းအနက်၌ ဖြစ်သည်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မဥ္စကေ။ မဥ္စကေ။ ။မစိဓာတ်+အ-ပစ္စည်း+သွတ္ထ က-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် မဥ္စကေ ပါဌ် သင့်သည်။

အန္ဓကာရံ။ အန္ဓကာရော။ ။အန္ဓကာရံ ပုဒ်ကို ဟောတိမှာ ကတ္တားစပ်ရသည်။ အန္ဓကာရပုဒ်သည် အန္ဓကာရော တမော နိတ္ထီ-ဟူသော ဓာန်နှင့်အညီ ပုလ္လိင်နပုလ္လိင် နှစ်မျိုးဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် အန္ဓကာရံ, အန္ဓကာရော-ဟု ပထမာဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ် ၂-မျိုးပင် ရှိနိုင်သည်။

ဒူသေသိ။ ဒုသေသိ။ ။ဒုသဓာတ်+ဏေပစ္စည်း+တိဝိဘတ်။ ဂုဟဒုသာနံ ဒီဃံ-ဖြင့် ဥ-ကို ဦပြု၍ပြီးသောကြောင့် ဒူသေသိ-ပါဌ်သာ သင့်သည်။

မံသေသိ။ ပဒံသေသိ။ ။ခံသု ဂတိယံ ခံသတိ-ဟု နီတိ၊ ဓာ။ (၁၈၃)၌ လာသည်။ ပ ရှေ့ရှိသော ခံသ ဓာတ်သာ ဖျက်ဆီးခြင်းအနက်ကို ဟောနိုင်သည်။ ဓံသကား ခဲစားခြင်းအနက်ကို ဟောသဖြင့် ဤ၌မလိုအပ်၊ ထိုကြောင့် ပဓံသေသိ-ပါဌ်သာ သင့်သည်။

အထခေါ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ပစ္ဆာအနက်, အနန္တရအနက်တို့၏ အထ ခေါ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အနန္တရအနက်၌ တင်။ ကေဒေသျူပစာ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

လိမ္ပတိ။ လိပ္ပတိ။ ။လိပိဓာတ်+ဒိဝါဒိ ယ-ပစ္စည်း+တိဝိဘတ်ဖြင့် လိပ္ပတိ ဟုပြီးသည်။ လိပဓာတ်+အပစ္စည်း+တိဝိဘတ်ဖြင့် လိမ္ပတိ ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ယင်း လိမ္ပတိ,လိပ္ပတိ နှစ်မျိုးလုံးပင်ကပ်ငြိခြင်းအနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် န လိမ္ပတီတိ န အလ္လီယတိ ဟု ဖွင့်သော ဋီကာများနှင့်ညီသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၂-ပါဌ်သင့်။

(က) ဇာတ္တိလိင်ိ ပါတုဘူတန္တိ - လ - ဇာတ္တိသဏ္ဌာနံ ဥပ္ပန္နံ။ (ခ) တမေဝ ဥပဏ္ဍံ-လ-အနုဇာနာမိ။ (ဂ) ပုန ဥပဏ္ဍာ—လ—တိ အတ္ထော။ ဋ္ဌ။ ၂၃၈။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဥပဏ္ဍာ။ ။တိတ္တေသိတံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဈာယတီတိ ဥပဏ္ဍာ။ (ယော ပုဂ္ဂလဝိသေသော၊ သည်။ သ်ဿာ၊ ၏။ ဟိတေသိတံ၊ အကျိုးစီးပွားကို

http://www.dhammadownload.com

ရှာမှီးလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို။ ဥပဠ္ဌပေတွာ၊ ရှေးရှုထင်စေ၍။ ဈာယတိ၊ ကြံစည်တတ်၏။ ဣတိ သော ဥပဇ္ဈာ။) ကဏ္ဍသာဓန။ ဥပပုဗ္ဗ+ဈေဓာတ်+ အ-ပစ္စည်း + အာပစ္စည်း။ တပည့်၏ အကျိုးစီးပွားကို ရှာမှီးလေ့ရှိခြင်းကို ရှေးရှုထင်စေ၍ ကြံစည်တတ်သော ဆရာ၏ သမ္ဗာသကံပ္ပ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပာဒ်သည်—ဈေဓာတ်အရတည်း။ ကြွင်းလွယ်ပြီ။

ဥပဇ္ဈာသဒ္ဒါမှတ်ဖွယ်

ဥပဇ္ဈာသဒ္ဒါကား ဥပပုဗ္ဗ ဈေဓာတ်+အပစ္စည်း-ထိ၌ အာပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ ဂူတ္တိလိင် ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အာကာရန္တ။ ရှူ။ ၅၉၉။ မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၃၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၄၀-တို့၌ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ကြသေးသည်။ ရှုလေတော့။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဂူတ္တိသဏ္ဌာန်-ဖြင့် လိင်သဒ္ဒါသည်-လ-မဟော၊ အသွင် သဏ္ဌာန်အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်၊ (နာမလိင်ဋ္ဌ။) အဓိပ္ပေါတ္တ ဖော်လေဦး။

မှတ်ချက်။ ။ဋ္ဌ။ ၂၃၇။ ဂိဟိလိင်ေ အဖွင့်ကြည့်။

က-ဝါကျ၌ ဥပ္ပန္နံ-ဖြင့် ပါတုဘူတ်၌ ဘူဓာတ်သည် ပတ္တိ=ရောက်ခြင်း၊ အနုကမ္မ=အစဉ်သနားခြင်း အနက်တို့ကိုမဟော၊ သတ္တာ=ထင်ရှားခြင်း၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်း—ဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဘူ သတ္တာယံ(ဘဝတိ) ဘူ ပတ္တိယံ (ဂူတ္တိဘူတော ပတ္တော) ဘူ အဝကမ္ပနေ (ဘာဝေတီတိ အနုကမ္ပတိ၊ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၃၀။) ဤသို့ ဓာတ်များကို ရှု၍ ဗျ+နွအာဘော် ဖော်ရသည်။

ခ-ဝါကျ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဥပဇ္ဈာယမေဝ-၌ ဥပဇ္ဈာယ-ဖြင့် တမေဝ ဥပဇ္ဈံ၌ ဥပဇ္ဈံသဒ္ဒါသည် ဥပဇ္ဈာယ်ဟော ဥပဇ္ဈာယ သဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ပုရိသသဏ္ဌာနံ။ ။အကျိုးဖြစ်သောမုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်စသော့ယောကျ်ား အသွင်သဏ္ဌာန်၏ ပုရိသသဏ္ဌာန အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ပုမ္ဘော၊ ပုရိသဘာဝ၊ ပုရိသိန္ဒြေ၌ တင်စား၍ အကြောင်း ဖြစ်သော ပုမ္ဘော၊ ပုရိသဘာဝ၊ ပုရိသိန္ဒြေကို ပုရိသသဏ္ဌာနံ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၁။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဠတ္တိလိင်္ဂ ပါတ္ထုဘုတံ၊ ဠတ္ထိသဏ္ဍာန် ဥပမာ-တို့၌လည်း ဤနည်းတူ ဥပစာတင်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဓါဠိကာ၊ ဒါဠိကာ။ ။ဥတ္တရောဠ္ဌသာ (အထက်နှုတ်ခမ်း၏) ဥဘောသု ပဿေသု ဒါဠာကာရေန ဇာတာတိ ဒါဠိကာ-ဟု သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၀-၌ ဖွင့်သည်။ ဤအဖွင့်နှင့် အညီ ဒါဠာ ဝိယ ဇာတာ ဒါဠိကာ ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ဒါဠာပုဒ်+ဣက-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်။ ထိုကြောင့် ဒါဠိကာဟု သံယုတ်မဲ့ပါဌ်သာ သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပုရိသလိင်္ဂံ ဥတ္တမံ။ ။အကျိုးဖြစ်သော ယောကျ်ား အသွင်သဏ္ဍာန်၏ ပုရိသလိင်္ဂ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ပုရိသိန္ဒြေ၌ တင်။ ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ပုရိသသဏ္ဍာနနှင့် တူသည်။ သို့သော် သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၁-ဤပုရိသလိင်္ဂံပုဒ်အဖွင့်၌ တံနိဿယသာ လိင်္ဂဿဟု လိင်္ဂကို နိဿယ (ဌာန) ဟု ဆိုသည်။ သို့ဆိုလျှင် ပုရိသိန္ဒြေကား နိဿိတ(ဌာနီ)ဟု ဆိုရာရောက်သည်။ ထိုကြောင့် အောက်ပါအတိုင်း ဌာနူပစာတင်ရသည်။ ဣတ္ထိလိင်္ဂ-၌လည်း ဤနည်း အတိုင်းပင်။

တနည်း။ ။ဌာနဖြစ်သော အသွင်သဏ္ဍာန် ဟူသော လိင်္ဂ၏ ပုရိသလိင်္ဂ ဟူသော အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ပုရိသိန္ဒြေ၌ တင်လေ။ ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

(က) လမ္ဗိဝတ္ထုမှိ တဿ—လ—တသ္မာ လမ္ဗီတိ ဝုတ္တော။
(ခ) လေပစိတ္တံ နာမ စိတ္တကမ္မရူပံ။ (ဂ) ဒါရုဓိတလိကာ နာမ ကဋ္ဌရူပံ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၁။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ လမ္ဗတိ-ဖြင့် လမ္ဗပုဒ်ကို လမ္ဗတီတိ လမ္ဗီဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယာပစ္စယတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ဒီဃံ-ဖြင့် လမ္ဗ=တွဲလျားကျ၏ဟူသည် ရှည်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

က–ဝါကျ၌ အင်္ဂဇာတ်-ဖြင့် လမ္ဗပုဒ်ကို လမ္ဗတီတိ လမ္ဗံ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ လမ္ဗအရ အင်္ဂါဇာတ်ကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ တဿ ဘိက္ခုနော လ-ဝုတ္တော-ဖြင့် လမ္ဗံပုဒ်ကို လမ္ဗံ (ဒီဃံ အင်္ဂမ္ဗဇာတံ) အဿ အတ္ထီတိ လမ္ဗီဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း၊ ဤပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပဒွယတ္ထ။

ခ–ဝါကျ၌ စိတ္တကမ္မရူပံ-ဖြင့် လေပစိတ္တဟူသည် ပန်းချီဆေးရေးရုပ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ၊ ဝါ-အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။လေပဥ္စ၊ ဆေးဖြင့်ရေးအပ်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဟုတ်၏။ တံ၊ ဟူသည်။ စိတ္တဉ္စ၊ ပန်းချီကားသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ လေပ–စိတ္တံ=ဆေးဖြင့်ရေးအပ်သော ပန်းချီကား။

ဂ–ဝါကျ၌ ကဋ္ဌရူပံ-ဖြင့် ဒါရုဓီတလိကာဟူသည် သစ်သားမိန်းမရုပ်တည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ၊ ဝါ-အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဒါရုဓီတလိကာ။ ။ဒါရု ဧဝ ဓီတာ ဒါရုဓီတာ။ ဒါရုဓီတာ ဧဝ ဒါရု-ဓီတလိကာ။ ယဒနုပပန္နာတိသုတ္တေန လိကပစ္စယော၊(ပါရာ။ ယော။)

နီတိ၊ သုတ္တ-အလို ဓီတာ ဣဝ ဓီတလိကာ ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု။ ဓီတုပုဒ် လိကပစ္စည်း။ ဓီတာ ဣဝ၊ သမီးကဲ့သို့ (သမီးငယ်အရွယ်) ကစားဖွယ် ရာ အရုပ်ကလေးတည်း ဟု အနက်ပေး။

နည်းနှင့်ဥပစာ

လေပစိတ္တ။ ဒါရုဓီတလိကာ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပန်းချီကားရုပ်၊ သစ်သား ပန်းပုရုပ်တို့၏ လေပစိတ္တ, ဒါရုဓီတလိကာ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော အနုပါဒိန္နက ဣတ္ထိရုပ်၌ တင်လေ။ ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပ လက္ခဏနည်း။)

(က) ဥပဟတိန္ဒြိယော-လ-ပသာဒေါ။ (ခ) ခါဏုကဏ္ဍကမိဝ -လ-န ဝေဒယတိ။ (ဂ) အဝေဒယန္တဿ-လ-အာပတ္တိ။ ဌ။ ၂၄၃။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က–ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

ဂ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ–ဝါကျကား ပက္ခ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ဥပဟတံ။ ။ဥပဟညတေတိ ဥပဟတံ။ (ယံ ဣန္ဒြိယံ၊ ကို။ ဝါတပိတ္တာဒိဒေါသေဟိ။ လေ, သည်းခြေ စသော အပြစ်ဒေါသတို့သည်။ ဥပဟညတေ ဒူသီယတေ၊ သတ်အပ် နှောက်ယှက်အပ်၏။ ဣတိ တံ ဥပဟတံ။

ဥပဟတိန္ဒြိယော။ ။ဥပဟတံ ဣန္ဒြိယံ ဧတဿာတိ ဥပဟတိန္ဒြိယော။ ဧတဿ ဘိက္ခုနော၊ အား။ ဝါ-၏။ ဥပဟတံ၊ လေ သည်းခြေတို့သည်-သတ်အပ်-နှောက်ယှက်အပ်သော။ ဣန္ဒြိယံ၊ သည်။ အတ္ထိ ဣတိ သော ဥပဟတိန္ဒြိယော။ (ဌာနီ ဌာန၊ အဘေဒ ဘေဒစပ်။)

မှတ်ချက်။ ။ဥပဟတကာယပ္ပသာဒ=ကာယပ္ပသာဒ (ကာယိန္ဒြေ) ပျက်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ကာယပ္ပသာဒ လုံးဝပျက်ခြင်း (ဝိနဋ္ဌ)ကား မဟုတ်။ ကာယပ္ပသာဒကို လေ, သည်းခြေတို့က နှောက်ယှက်သဖြင့် သစ်ငုတ်လို့, ဆူးလို ကာယဝိညာဉ်မဖြစ်ခြင်းကို ဥပဟတကာယပ္ပသာဒ-ဟု ဆိုသည်။ ဒူသိတ=လေ, သည်းခြေ စသည်တို့ အနှောက်အယှက်ခံရသော ကာယပ္ပသာဒ=ကာယိန္ဒြေ ဟု ဆိုလိုသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၇။ **ဝိမတိ၊** ၁။ ၁၆၀။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ဥပဟတိန္ဒြိယော—၌ ဣန္ဒြိယအရ ကာယပ္ပသာဒ—(ကာယိန္ဒြေ) ကို ယူရမည်။ ကြွင်းသော ဣန္ဒြေတို့ကို မယူရဟု သိစေလည်း။

ဂ-ဝါကျဖြင့် အခင်းနီးအပ်သော (အဝတ်ရစ်ပတ် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော) နိမိတ်ဖြင့် မေထုနပဋိသေဝန ပြုသောရဟန်းအား သက်ရှိအတွေ့(ဥပါဒိန္နဖဿ)ကို မခံစားရစေကာမူ မှိဝဲလိုစိတ် (သေဝနစိတ္တ)ကြောင့် ပါရာဇိကအာပတ်သင့်သကဲ့သို့ ဤနည်းတူပင် လေ, သည်းခြေစသည် အနှောက်အယှက်အဖျက်ဆီးခံရသော ကာယပ္ပသာဒရှိသောကြောင့် သက်ရှိအတွေ့ကို မခံစားရစေကာမူ မှိဝဲလိုစိတ်ကြောင့် ပါရာဇိကကျ၏ဟု သိစေသည်။ (ဘဝတ္တ။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၇။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ကဏ္ဍုက။ ကဏ္ဍူက။ ။ကဍိဓာတ်+ဏွုပစ္စည်း။ ဗိန္ဒုလာ၍ ကဏ္ဍုက ဟု ပြီးသည်။ ကဏ္ဍုတီတိ ကဏ္ဍုကော ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ကဏ္ဍုတိ၊ စူးဝင်တတ်၏ ဟု အနက်ပေး။ ဤအလို ကဏ္ဍုက သင့်သည်။

ကဏ္ဍူက ဟုရှိလျှင် ကဍိဓာတ်+ဏွုပစ္စည်း။ ကဍိတဗ္ဗော ဆန္ဒိတဗ္ဗောတိ ကဏ္ဍူကော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ဤအလို ကဏ္ဍူက သင့်သည်။ (တိပိဋက။ ခန်၊ အတွဲ။ ၅။ ကြည့်။)

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဒူသိတကာယပ္ပသာဒ, ဝိနဋ္ဌကာယပ္ပသာဒတို့၏ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဒူသိတကာယပ္ပသာဒ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဒူသိတကာယပ္ပသာဒကို ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ။ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဒူသိတကာယပ္ပသာဒေါ၊ န ပန ဝိနဋ္ဌကာယပ္ပသာဒေါ။ (ဝိမတိ၊၁။၁၆၀)နှင့် အညီ ဥပစာတင်သည်။ အပေါင်းဖြစ်သော ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး၏ ဣန္ဒြိယအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကာယိန္ဒြေ၌ တင်လျှင်လည်း ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာပင် ရသည်။

(က) ဆုပိတမတ္တဝတ္ထုသို့-လ-ဟောတိ။ (ခ) မေထုနဓမ္မသ-လ-တိဋ္ဌန္တိ။ (ဂ) သီလေ ပတ္တေ ပါရာဇိကံ။ (ဃ) ပဌမ ပါရာဇိကဿ-လ-ထုလ္လစ္စယံ။ (င) အယံ ပန-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော။ (စ) တေနာဟ ဘဂဝါ အာပတ္တိသံဃာဒိသေသဿ။ ဌ။ ၂၄၃၊

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အာပတ္တိသံဃာဒိသေသဿ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ တို့တိကာမျှသော ဝတ္ထု၌ မေထုနဓမ္မံ ပဋိသေဝိဿာမိ ဆုပိတမတ္တေ ပိပ္ပဋ္ဌိဿာရိ အဟောသိ-ဟု မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် မေထုန်၏ရှေ့ဖြစ်သော လုံ့လ၌ ဒုက္ကဋ်အာပတ်ဖြစ်ရာသည် မဟုတ်လော။ သို့ဖြစ်ရာလျက် အဘယ့်ကြောင့် အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ ဟု ဘုရားရှင် မိန့်တော်မူသနည်း။ ဤသို့ အတွင်းငုပ်သော စောဒနာ (အန္တောလီနစောဒနာ)ကို နှလုံးသွင်း၍ ယင်းစောဒနာကိုဖြေခြင်းငှာ ယော မေထုနံ စသောပါဠိကိုမိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၈။

ကား-ယော မေထုနဓမ္မံ စသောပါဠိဖြင့် မေထုန်၏ရှေ့အဖို့၌ ဒုက္ကဋ်အာပတ်သာဖြစ်သင့်သော်လည်း ဤ ရဟန်းသည် မေထုန်၌ တပ်ခြင်းကင်း၍ ကာယသံသဂ္ဂကို သာယာသောကြောင့် အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿဟု မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူ၏ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။င-ဝါကျနှင့် စ-ဝါကျပေါင်း၍ အဓိပ္ပာယ်ပြန်သည်။

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို ၍ က-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။

ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ၊ ဝါ-ကာရဏ။-ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။ ဝါ-ဖလ။

http://www.dhammadownload.com

ဃ-ဝါကျတွင် ဣတရေသံ-လ-ထုလ္လစ္စယံကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ပဌမ-လ-သာမန္တကား အာရဒ္ဓ။

င-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-စသော ဝါကျများကား အရဒ္ဓ။

⊛ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ကာယသံသဂ္ဂ။ ။သံသဇ္ဇနံ သမ္ပယုဇ္ဇနံ သံသဂ္ဂေါ ကာယာနံ သံသဂ္ဂေါ ကာယသံသဂ္ဂေါ။ ကာယာနံ၊ မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ပါးသော ကာယတို့၏။ သံသဂ္ဂေါ၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကြိယာဝတ္တ၊ ကြိယာ။ ကာရက၊ ကာရကဝတ္တ စပ်။

† ကာယသံသဂ္ဂတ္တိ ဥဘိန္နံ ကာယာနံ သမ္ပယောဂံ။ ဝဇီရ။ ၁၇၀။

⊛ နည်းနှင့် ဥပစာ

သီသံ န ပါပုဏာတိ။ ။အတူဖြစ်သော ဦးခေါင်း၏ သီသအမည်ကို အတူရှိသော မဂ်တပါးဖြင့် မဂ်တပါး၌ဖြစ်စေခြင်း လုံ့လပယောဂ၌ တင်စား၍ မဂ်တပါးဖြင့် မဂ်တပါး၌ ဖြစ်စေခြင်း လုံ့လပယောဂကို သီသဟု ဆိုသော ကြောင့် သဒိ သူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ရှင်ဦး။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။

(က) ဘဒ္ဒိယဝတ္ထုသို့-လ-တံ နဂရံ။ (ခ) ဇာတိယာ ဝနံ-လ-လဒ္ဓနာမံ။ (ဂ) တံ တဿ-လ-ဟောတိ။ (ဃ) သော တတ္ထ-လ-ဝတ္တတိ။ (င) ကိလိန္နံ ပဿိတွာ-လ-ကိလိဋ္ဌံ ပဿိတွာ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၃။

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ၊ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျတွင် ဒုတိယဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ပထမဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ဃ-ဝါကျကား ပက္ခ။

⊛ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ဇာတိ။ ။ဇနဓာတ်+တိပစ္စည်း။ ဇာယတီတိ ဇာတိ။

ဇာတိယာဝနံ။ ။ဇာတိယာ ဥပလက္ခိတံ ဝနံ ဇာတိယာဝနံ။(ဇာတိယာ မြတ်လေးပန်းဖြင့်။ ဝါ-မြတ်လေးပန်းချုံဖြင့်။ ဥပလက္ခိတံ၊ မှတ်အပ်သော။ ဝနံ၊ တောတည်း။) မဇ္ဈေလောပီ အလုတ္တတတိယာတပ္ပုရိသ်၊ ဇာတိပုဒ်+ ဝနပုဒ်။

http://www.dhammadownload.com

ဇာတိ-မြတ်လေးပန်း၊ ဝါ-မြတ်လေးပန်းချုံသည် မုချ။ ယင်း၏ တော ဒြပ်နှင့် လက္ခဏာ လက္ခဏာဝန္တ၊ အဘေဒ ဘေဒစပ်။ ဇာတိဝန-ကား မြတ်လေး ပန်း၊ ဝါ-မြတ်လေးပန်းချုံဖြင့်မှတ်အပ်သော တော (မြတ်လေးတော) ရ၏။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ဘဒ္ဒိယဟူသည် မြို့တည်း၊ လူသတ္တဝါမဟုတ်ဟု သိစေ သည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် ဇာတိယာဝနံ ၌ ဇာတိသဒ္ဒါ၏ မြတ်လေးပန်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဌာနီဖြစ်သော မြတ်လေးပန်းကို ဆိုသဖြင့် ဌာနဖြစ်သော မြတ်လေးပန်းချုံကိုလည်း ယူရသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ယင်း တော၌ မြတ်လေးပန်းချုံတွေများသောကြောင့် ယေဘုယျအားဖြင့် မြတ်လေး တောဟုခေါ်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဇာတိယာနှင့် ဝနပုဒ်ကို ဇာတိယာ ဥပလက္ခိတံ ဝနံ ဇာတိဝနံ ဟု မဇ္ဈေလောပီအလုတ္တတတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆၀။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ၊ ၃။ ဘာဝတ္ထ၊ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဃ-င-ဝါကျတို့ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။ င-ဝါကျ၌ ကိလိန္န=ကိလိဒဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ကိလိဋ္ဌကား ကိလိသဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၃၉။ သို့ ဓာတ်လဲ၍ဖွင့်သော်လည်း ဓာတွတ္ထပသက်မရှိသဖြင့် ဘာဝတ္ထအာဘောဂ်သာ ဖော်ရသည်။ ကိလိန္န၊ စွတ်စို၏ဟူသည် ကိလိဋ္ဌ=ညစ် နွမ်းပေရေသတည်း ဟု သိစေသည်-ဟူလို။

❁ နည်းနှင့်ဥပစာ

ဇာတိယာဝနေ (ပါဠိတော်)။ ။မြတ်လေးပန်းချုံတည်းဟူသော ဌာနီ ဖြင့် တောတည်းဟူသော ဌာနကိုမှတ်၍ မြတ်လေးပန်းချုံတည်းဟူသော အများကိုဆိုသဖြင့် စပယ်,ကြက်ရုံးတည်းဟူသော အနည်းကိုလည်းရသော ကြောင့် ယေဘုယျနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဥဿန္နတာယဟူသော ဟိတ်နှင့်အညီ တင်သောနည်းတည်း။

တနည်း။ ။ဌာနီဖြစ်သော မြတ်လေးပန်း၏ ဇာတိအမည်ကို ဌာနဖြစ် သော မြတ်လေးပန်းချုံ၌တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော မြတ်လေးပန်းချုံကို ဇာတိယာ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ဇာတိပုပ္ဖဂုမ္ဗာနံ အဋ္ဌကထာ၊ တံ နိဿယော ဂုမ္ဗော ဟူသော ဝိမတိအဖွင့်ကိုထောက်၍ ဌာနျူပစာတင်သည်။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။အစိတ်ဖြစ်သော မြတ်လေးပန်း၏ ဇာတိအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော မြတ်လေးစံပယ် ကြက်ရုံး စသောပန်း၌ တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဝိမတိ-၌ ဇာတိယာ ဥပလက္ခိတံ အဖွင့်ကို ထောက်၍ ဤဥပစာတင်သည်။

ဘဒ္ဒိယေ။ ။အနီးရှိသော မြို့၏ ဘဒ္ဒိယေ-ဟူသောအမည်ကို အနီးဖြစ်သော မြတ်လေးတော၌တင်စား၍ အနီးဖြစ်သော မြတ်လေးတောကို ဘဒ္ဒိယေ ဟု ဆိုသောကြောင့် သမီပူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။တဿ နဂရဿ ဥပစာရေ-ဖြင့်ပြသည်။ သမီပတ္တေ ဘုမ္မ-ဝစနံ ဖွင့်သည်နှင့်တူ၏။

သင်္ဂါမသီသယောဓဘိက္ခု။ ။အတူဖြစ်သော စစ်မြေဦး၌ စစ်သည်၏ သင်္ဂါမသီသယောဓ-အမည်ကို အတူရှိသောရဟန်း၌ တင်စား၍ အတူရှိသော ရဟန်းကို သင်္ဂါမသီသယောဓ ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ **သာရတ္ထ**။ ၂။ ၁၀၀။

(က) ဒိဝါ ပဋိသလ္လိယန္တေနာတိ ဒိဝါ နိပဇ္ဇန္တေန။ (ခ) ဒွါရံ သံဝရိတွာ-လ-ပိဒဟိတွာ နိပဇ္ဇိတုံ။ (ဂ) တ္တေ စ-လ-န ဝုတ္တာ။ (ဃ) ဝိဝရိတွာ-လ-ဒုက္ကဋံ ဝုတ္တံ။(င) ဘဂဝတော ဟိ-လ-ဌပိတာ။ (စ). အတ္ထာပတ္တိ-လ-စေတံ သိဒ္ဓံ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၃။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။ ဂ-ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ဂ-ဃ-ဝါကျတွင် ဂ-ဝါကျကား စော+ဘော ဝါကျ။ ဃ-ဝါကျ-ပရိ+ဘော။ ပရိဟာရ ဝါကျ စသည်ခွဲလေ။

မှတ်ချက်။ ။စော+ဘော။ စော။ ပရိ+ဘော။ ပရိ။ လေးချက်ခွဲလေဦး။ ပါ+ဖြေ။ ပထမ။ ၃၆-၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ။

င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ ထို-၍ ဂ-ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီယ။

စ-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီကရဏ။ ထို-၍ ဂ-ဃ ဝါကျကား အာဂမ ဒဠှီယ။

စ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်သောဇကားဖြင့်သာ ပြီးသည်မဟုတ်၊ ပါဠိနည်းဖြင့် လည်းပြီး၏ ဟုပြခြင်းငှာ အတ္ထာပတ္တိ ဒိဝါ စသည်မိန့်။ **ဆင်တဲ၊ ဂဏ္ဌိ**။ ၄၆၀။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။မအူသျှ၌ ၈၊ ထိုမှတပါး-ဟု လည်းကောင်း၊ ရွှေဥမင်သျှ၌ အဋ္ဌကထာသာဓကမှ တပါး ပါဠိသာဓကကို ဆိုဦးအံ့ဟု လည်းကောင် အနက်ပေးသည်။ အဋ္ဌကထာသာဓကအဖို့ (ပက္ခ) မှ ပါဠိသာဓကအဖို့တမျိုး တပါး (အန္တရ) ကို ပြသောကြောင့် စ-ဝါကျကို ပက္ခန္တရ ဟု ထိုဆရာနှစ်ပါ ဝါဒကို မှတ်ရာ၏။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့်ပတိ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၂]၊ လီ ဓာတ်သည် ဤ၌ သိလေသန=ကပ်ရောက်ခြင်း သံမန်အနက်ကို မဟော၊နိပဇ္ဇန=အိပ်ခြင်း အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ပိဒဟိတွာ-ဖြင့် သံဝရိတွာ၌ သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝရဓာတ်သည် ဝါရဏအနက် ဣစ္ဆာ အနက်တို့ကို မဟော- အာဝရဏ=ပိတ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်း ကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

❀ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ပိဒဟိတွာ။ပိဓဟိတွာ။ ။အပိပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ်+တွာပစ္စည်း။ အပိ-၌ အ-ကို ချေ။ ဓာ ဓာ-ဟု ဒွေဘော်ပြု။ အဗ္ဘာသ ဓာ-၌ အာ-ကို အ-ရဿပြု။ ဓာ-၌ ဓ ကို ဟ-ပြု၊ အာ-ကို ဣ-ပြု။ အဗ္ဘာသ ဓ-ကို ဒ-ပြု၊ ပိဒဟိတွာ-ပြီး၏။ ထို့ကြောင့် ပိဒဟိတွာ ပါဌ်သာသင့်သည်။

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒွာရ။ ။ဌာနဖြစ်သော တံခါး၏ ဒွာရဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော တံခါးရွက်၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော တံခါးရွက်ကို ဒွာရဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဒွေကဝါဋ္ဌာ အရတ္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဣတော ဒွါရံ (နီတိ၊ဓာ။ ၁၅၀-) ဟု ဆိုသည်။ သံဝရိတွာ-ဟူသော သဒ္ဒါကို ထောက်၍ တံခါးကို ပိတ်လို့မရ၊ တံခါးရွက်သာ ပိတ်လို့ရသောကြောင့် ဌာနူပစာ တင်သည်။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း-ဒွါရ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အဆောက်အအုံ၏ တံခါး, ဆဒွါရ အကြောင်းဥပါယ်တို့၏ ဒွါရအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အဆောက် အအုံ တံခါး၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အဆောက်အအုံ တံခါးကို ဒွါရဟု ဆိုသောကြောင့်။ ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

† ဂေဟဒွါရမ္ပိ ကာယဒွါရာနိပိ ဥပါယောပိ ဒွါရန္တိ ဝုစ္စတိ။ နီတိ၊ ၁။ ၁၅၀။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ရုက္ခသူစိကဏ္ဍကဒွါရံ။ ။ရုက္ခသူစိဒွါရံ ကဏ္ဍကဒွါရံ-ဟု ပါဠိမူကွဲ နှစ်မျိုးရှိရာ သမာသ်နှင့် ဝါကျ အနက်မထူးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ရုက္ခသူစိကဏ္ဍကဒွါရန္တိ ရုက္ခသူစိဒွါရံ ကဏ္ဍကဒွါရဥ္စ ရုက္ခသူစိဒွါရံ ကဏ္ဍကဒွါရ မိစ္စေဝ ဝါ ပါဌော။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၇) ဋီကာဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း ၂-ပါဌ်သင့်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ကေ ဒုဿာဂါရဒွါရမေဝ။ဋ။ ၂၄၄။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပုဆိုးတင်းတိမ် (ကန့်လန့်ကာ) တံခါး၏ ဒုဿာဂါရဒွါရအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပုဆိုးတင်းတိမ်တံခါး, ဖျာတင်းတိမ်တံခါး၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။

ယက္ခဂဟိတကော, ယော စ ဗန္ဓိတွာ။ ဋ။ ၂၄၆။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ဘီလူးဖမ်းစားအပ်သူ၏ ယက္ခဂဟိတကအမည်ကိုအပေါင်းဖြစ်သော ဘီလူးဖမ်းစားသူ၊ သညာကင်းသူ၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၁။

ပထမပါရာဇိကအဖြေပြီး၏။

http://www.dhammadownload.com

ဒုတိယပါရာဇိက

❀

ဓနိယဝတ္ထုအဖွင့်

❀

(က). ရာဇဂဟေတိ-လ-နဂရေ။ (ခ) တဒ္ဓိ-လ-ပုစ္ဆတိ။
(ဂ) အညေပေတ္တ-လ-ဝဏ္ဏယန္တိ။ (ဃ) ကိံ တေဟိ။
(င) နာမမေတံ-လ-နဂရဿ။ (စ) တံ ပနေတံ-လ-တိဋ္ဌတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၇။

❀ ဝါကျစဉ်နှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (ရာဇဂဟအမည်ရခြင်း၏ အကြောင်း, နာမလာဘဟိတ်, ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်, သကတ်ကို ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေပ။

မှတ်ချက်။ ။ယောဇနာ, သျှတ္ထိဋ္ဌကား ဒဋ္ဌီကရဏဟု ဆိုကြ၏။

ဂဏ္ဌိကျမ်းတက်

ထို ရာဇဂဟ ဟူသောအမည်သည် တိဿ ဒတ္တ သိရိဝစုက စသည်တို့ကဲ့သို့ ရှဋ္ဌီ အမည်ဖြစ်လေသလော။ အမေးရှိ၍ တဒ္ဓိ စသည်ကိုမိန့်။ ၄၆၅။

ဂ-ဝါကျကား (သကဝါဒ အဖို့မှ တမျိုးတပါးသော အပရဝါဒကို ပြသောကြောင့်) ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကျမ်းထက်

ဆရာ၊ ဝရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့်-လ-ဖွင့်ဆိုကြကုန်သောဟု ဆို၏။ (ဘာသာပြန်၍ ဌပနာထား) ယင်း တပါးသောဆရာတို့ ဆိုသောစကားသည် အကျိုးရှိပါသလော၊ အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း-ကြောင့် ဃ-ဝါကျမိန့်။

င-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ဝါ-ကာရဏ။ ထို-၍။ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ၊ ဝါဖလ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ကသ္မာ "ကိံ တေဟိ"တိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ နာမ မေတံ တဿ နဂရဿ၊ တသ္မာ "ကိံ တေဟိ"တိ ဝု-တ္တံဟု အဓိပ္ပာယ်ရအောင် ဝါကျပြင်ရေး လိုက်လျှင် အထက်ပါဝါကျခွဲကို သဘောကျမည်သာ။

စ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

စ-ဝါကျနိဂုံးကာတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့် ယင်းမြို့ကို-လ-ရာဇဂဟ ဟု ဆိုအပ်သောဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းရာဇဂဟမြို့သည် ဌာန်ဝိသေသ ဖြစ်သောကြောင့် မြတ်သော သတ္တဝါတို့ သုံးဆောင် နေထိုင်ရာတည်းဟု ပြခြင်းငှာ စ-ဝါကျကို မိန့်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။

မှတ်ချက်။ ။ဤသို့ ဝါကျ ခြားပြီးမှ ဆက်လာသော ဝါကျမျိုးကို "ပြတ်ကြီးစဉ်းစဉ်း၊ စုဒ်ထုတ်လျှင်းမူ၊ မှတ်ချင်း ဝါကျာရမ္ဘပြီ"ဟု နိယံ ဆရာတို့ ဆိုသည်။

စ-ဝါကျ၌ သေသကာလေ-လ-ပရိဂ္ဂဟိတံကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ တံပနေတံ-လံ-ဟောတိ ကား အာရဒ္ဓ။

စ-ဝါကျ၌ ယက္ခပရိဂ္ဂဟိတံ ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ သေသကာလေ-လ-ဟောတိ ကား အာရဒ္ဓ။

စ-ဝါကျ၌ တေသံ-လ-တိဋ္ဌတိ ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ယက္ခပရိဂ္ဂဟိတံ ကား အာရဒ္ဓ။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညာသ်ကောက်

ဝေနံ့ာမကေ။ ။ဝေ နာမံ ဧတဿ နဂရဿာတိ ဝေနာမကံ။ (ဧတဿ နဂရဿ၊ ထိုမြို့အား။ ဝေ နာမံ၊ ဤသို့ ရာဇဂြိုဟ်ဟူသော အမည်သည်။ အတ္ထိ၊ ၏။) ဤသို့ ရာဇဂဟဟူသောအမည်နှင့် မြို့ဒြပ်ကို သညာ သညီ စပ်၍ ကောက်လေ။

နဂါ။ ။န+ဂမု+က္ပ။ သညာသဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် န-ကို အ-မပြုရ။

နဂရံ။ ။နဂါ အဿ သန္တီတိ နဂရံ။ (အဿ၊ ထိုမြို့အား။ နဂါ၊ ပြာသာဒ် စသော အဆောက်အအုံတို့သည်။ သန္တိ၊ ကုန်၏။ အဿတ္ထိ။ နဂပုဒ်+ ရ-ပစ္စည်း။ ဌာနီ+ဌာနစပ်။

နဂရံ။ ။န+ဃရ+တေ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ နံ သမ္ပုဏ္ဏံ ဃရံ ဧတ္ထာတိ နဂရံ။ ဌာနီ+ဌာနစပ်။ (ပုဒ်စစ်)။

http://www.dhammadownload.com

မန္ဒာတု။ ။မံ သဒ္ဒူပပဒ+ဓာ ဓာတ်။ ဝါ-ဓရ ဓာတ်။ တု ပစ္စည်း။
† မံ သိရိံ ဓာရေတီတိ မန္ဓာတု အလုတ္တသမာသော။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၇။

မန္ဓာတုသဒ္ဒါဂိုဏ်း မှတ်ဖွယ်

ယောဇနာ၌ မန္ဓာတု-ဟု နိပ္ဖန္နချသည်၊ မန္ဓာတာ-ဟု နိပ္ဖန္နမချ။ သို့ဖြစ်၍ ဓာရေတီတိ ဓာတုကဲ့သို့ မန္ဓာတုသဒ္ဒါကို ရတ္တာဒိဂိုဏ်းဟု ကြံဖွယ်ရှိ၏။သို့သော် သက္ကမန္ဓာတာဒီနဉ္စ-ဟူသော သတ္ထာဒိဂိုဏ်းဝင်သုတ်ကိုထောက်၍လည်းကောင်း သက္ကော စ မန္ဓာတာ စ သက္ကမန္ဓာတာ-ဟုဖွင့်သော ရူပသိဒ္ဓိဋီကာကိုထောက်၍ လည်းကောင်း မန္ဓာတုသဒ္ဒါကို သတ္ထာဒိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်ဟု မှတ်ရာ၏။

စက္က။ ။ကရ ဓာတ်+က-ပစ္စည်း။ တနည်း- စက္က ဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ (ကရ+က။ က-ကို စ-ပြု။ က-ဒွေဘော်ပြု။)

† ကရောတိ ဂမန မဒ္ဒနာဒိနတိ စက္ကံ။ ကရ ကရဏေ ဒွိတ္တံ၊ စတ္တာဒိ။ သူစိ။ (အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၀၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၁၅၉။)

သုံည။ ။သုနပုဒ်+ဏျ ပစ္စည်း။ဟိတတဒ္ဓိတ်။တနည်း-သုံနဓာတ်။ယ-ပစ္စည်း။
† သုနဿ ဟိတံ သုံညံ။ သော။ ဉျာဿ ညော။ သုနဂတိယံ ဝါ ယော။ သုနတိ တုစ္ဆဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ သုညံ။ သူစိ။

☸ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဧပံ နာမကေဖြင့် ရာဇဂဟ ဟူသည် ဂုဏ်စသည် မဟုတ်၊ ရာဇဂြိုဟ်ဟူသော အမည်တည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ နဂရေဖြင့် ရာဇဂဟ အရ မင်းအိမ်။ ဝါ-နန်းတော်ကို မယူရ၊ မြို့ဒြပ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် ရာဇဂဟံပုဒ်ကို၊ ဂယှတီတိ ဂဟော-ဟု ကမ္မသာဓနေ့ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ရာဇူဟိ ဂဟော ရာဇဂဟော-ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ရာဇဂဟော-ဟု ပုလ္လိင်ရှိသင့်လျက် နပုလ္လိင် နဂရ သဒ္ဒါကိုငဲ့၍ ရာဇဂဟံ-ဟု ရှိသည်-ကိုလည်းကောင်း[4]၊ ရာဇဂဟ-၌ ရာဇအရ ပဓာနနည်းဖြင့် မဟာဂေါဝိန္ဒစသည်ကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[5] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၄။ ဘာဝတ္ထ၊ ၅။ အဘိဓေယျတ္ထ။

F.65 A

http://www.dhammadownload.com

ရာဇဂဟ။ ။ရာဇူဟိ (ရာဇူနံ) ဂဟော ရာဇဂဟော။ ရာဇအရ မန္ဓာတု။ မင်း မဟာဂေါဝိန္ဒ စသည်ရ၏။ မြို့နှင့် သာမိ သံစပ်။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂-၌ ရာဇဂဟပုဒ် ဝိဂ္ဂဟများကိုရှုလေ။

ရာဇဂဟေ။ ။မန္ဓတ် မဟာဂေါဝိန္ဒ စသော မင်းတို့သည် မင်းနေပြည်အဖြစ်ဖြင့်သိမ်းယူအပ်သောကြောင့် ရာဇဂဟအမည်ရှိသောမြို့၌။ (က-ခ-ဝါကျနှင့်အညီ။) ဝါ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့ (ရာဇဂဟမည်သောမြို့)၌။ (က-ဝါကျနှင့်အညီ)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဝဿန္တဝနံ၊ ဝဿန္တဝနံ၊ ဝဿနဝနံ။ ။ဝဿန္တဝနန္တိ ကီဠာဝနံ၊ ဝဿန္တကာလေ ကီဠာယ ယောဘုယျတ္တာ ဗန ဝဿန္တဝနန္တိဝုတ္တံ။(ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၃) နှင့်အညီ ဝဿန္တေ ကီဠာဝနံ ဝဿန္တဝနံ-ဟု ဂစနတ္ထပြုသင့်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဝဿန္တဝနံ၊ မိုးရာသီအခါ၌ ကစားမြူးထူးရာတော-ဟု အနက်ယောဇနာလျှင် အတ္ထယုတ္တိရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၈-၌လည်း ဝဿန္တဝနန္တိပိပါဌော။ ဝဿန္တကာလေ ကီဠာဝနံ ဝဿန္တဝနံ-ဟု ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း "ဝဿန္တဝနံ" ပါဌ်သင့်သည်။

ဝဿန္တိဧတ္ထာတိဝဿနံ၊ ဝဿနဉ္စ တံ ဝနဉ္စာတိ ဝဿနဝနံ-ဟု ပါရာ၊ ယော၊ ၁၂၈-၌ ဖွင့်ပြသည်။ ယင်းအလို တေသံ ယက္ခာနံ၊ တို့၏။ ဝဿနဝနံ၊ နေကုန်ရာတောအုပ်သည်-ဟု အနက်ပြန်လျှင် သဒ္ဒယုတ္တိ၊ အတ္ထယုတ္တိနှစ်မျိုးလုံးရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့် "ဝဿနဝနံ" ပါဌ်လည်း သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ရာဇဂဟေ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော မင်း၏ ရာဇအမည်ကိုအပေါင်းဖြစ်သော မင်း, မဟာဂေါဝိန္ဒစသော အမတ်တို့၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သောမင်း,မဟာဂေါဝိန္ဒစသောအမတ်တို့ကို "ရာဇ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ပဓာနနည်း။)

† ပဓာနဘာဝေန ရာဇူဟိ ဂဟိတံ။ **သာရတ္ထ**၊ ၂။ ၁၁၂။

မှတ်ချက်။ ။ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဂိဇ္ဈကူဋေပဗ္ဗတေ ရာဇဂဟေပုဒ်၌ သမီပူပစာတင်။ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတိနှင့်တူပြီ။ သာရတ္ထ၌ ပရိက္ခိတ္တဂေဟသဒိသံဖြင့် ဂေဟံ ဝိယာတိ ဂေဟံဟူသော ဥပမာတဒ္ဓိတ်၊ သဒိသူပစာကိုပြသည်။

† ရာဇဂဟန္တိ လဒ္ဓနာမကာ သမီပဋ္ဌေန။ **ဝဇိရ**။ ၁၁၉။

ရာဇဂဟ်။ ။ရာဇဂဟော ဟု ပုလ္လိင်ဆိုလိုလျက် နဂရသဒ္ဒါကို ငဲ့၍ ရာဇဂဟံဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ဆိုသောကြောင့် လိင်္ဂဝိပလ္လာသ။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) ဇိံ ဂေါစရဂါမံ လ·ပဗ္ဗတေတိ။ (ခ) သော စ-လ·သိံသု။
(ဂ) ဂိဇ္ဈသဒိသာနိ-လု-ကူဋာနိ။ (ဃ) တသ္မာ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဌ။ ၂၄၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား အဝယဝတ္ထုပြ ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထပြသခေ်ပ။
ဂ-ဝါကျကား ပကတ္တိရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဃ-ဝါကျကား ဖလ။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဝါကျကား ကာရဏ။

အနက်ယောဇနာ

သော စ ပဗ္ဗတော ဇနေန ဝုစ္စတိ ဣတိ ပဏ္ဍဝေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဝုစ္စတိ၏ ကတ္တားကား ဇနေန။ ဝေဒိတဗ္ဗော၏ ကတ္တားကား ပဏ္ဍိတေန-ဟု ကတ္တားဖြည့်သည်ကို သတိပြု။ ပါရာ၊ယော။ ၁၃၇။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်

ပဗ္ဗတ။ ။ပဗ္ဗံ အဿ အတ္ထီတိ ပဗ္ဗတော။ (ပဗ္ဗံ၊ အဆစ်သည်။ အဿ၊ ထိုတောင်အား။ အတ္ထိ၊ ၏။) အဆစ်နှင့် တောင်ဖြိုက်ကို အစိတ်အပေါင်းစပ်။ ဤအလို ပဗ္ဗတကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်။ (သူစိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။)
ပဗ္ဗတ။ ။ပဗ္ဗဓာတ်+တ ပစ္စည်း။ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ သူစိ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ ဂိဇ္ဈာ-လ-ဝသိံသုဖြင့် ဂိဇ္ဈကူဋော၌ ဂိဇ္ဈပုဒ်ကို ဂိဇ္ဈာ ဧတ္ထ ဝသိံသု-ဟု ဝသိံသုတဒ္ဓိတ်၊ ဝါ-ဂိဇ္ဈာ ဧတ္ထ သန္တိ-ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏ ပစ္စည်း၏ ဝသိံသု တဒ္ဓိတ်၊ ဝါ-အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[2]။ ဂိဇ္ဈနှင့် ကူဋကို ဂိဇ္ဈံ ကူဋံ ဧတဿာတိ ဂိဇ္ဈကူဋော-ဟုဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ဂိဇ္ဈ။ ။ဂိဇ္ဈာ ဧတ္ထ သန္တီတိ ဂိဇ္ဈံ၊ ကူဋံ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ (ဧတ္ထ၊ ဤတောင်ထွတ်၌။ ဂိဇ္ဈာ၊ လင်းတတို့သည်။ သန္တိ၊ ကုန်၏။) အဿတ္ထိ။ ဂိဇ္ဈပုဒ်+ဏပစ္စည်း။ လင်းတနှင့် တောင်ထွတ် ဌာနီ ဌာနစပ်။

ဂိဇ္ဈကူဋ။ ။ ဂိဇ္ဈံ ကူဋံ ဧတဿာတိ ဂိဇ္ဈကူဋော။ (ဧတဿ ပဗ္ဗတဿ၊ ထိုတောင်အား။ ဂိဇ္ဈံ၊ လင်းတတို့ရှိသော။ ကူဋံ၊ တောင်ထွတ်သည်။အတ္ထိ၊၏။)

http://www.dhammadownload.com

တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ လင်းတတို့ရှိသော တောင်ထွတ်နှင့် တောင်ခြပ်ကို အစိတ်အပေါင်းစပ်။

ဂိဇ္ဈကူဋေ။ ။လင်းတတို့ရှိသော တောင်ထွတ်ရှိသော(ပဗ္ဗတေ–၌ စပ်။) ပါဠိတော်သျှသစ်၌–အထွတ်ဖျားဝယ် နားသော လင်းတ ရှိသောကြောင့် ဂိဇ္ဈကူဋ အမည်ရှိသော ဟု အနက်ပေးသည်။

ဂ–ဝါကျဖြင့်ဂိဇ္ဈကူဋေ၌ ဂိဇ္ဈကူပုဒ်ကို ဂိဇ္ဈောဝိယာတိဂိဇ္ဈ ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း¹၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ဥပမာတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကို လည်းကောင်း²၊ ဂိဇ္ဈ ကူဋံ ဧတဿာတိ ဂိဇ္ဈကူဋော ဟုစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ ၂။ ပစ္စယတ္ထ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ

တနည်း။ ။ဂ–ဝါကျဖြင့် ဂိဇ္ဈကူဋေပုဒ်ကို ဂိဇ္ဈသဒိသာနိ ကူဋာနိ ဧတဿာတိ ဂိဇ္ဈကူဋော ဟု မဇ္ဈေလောပီစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဂိဇ္ဈ။ ။ ဂိဇ္ဈောဝိယာတိ ဂိဇ္ဈ။ ကူဋံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဥပမာ တဒ္ဓိတ်။ ဂိဇ္ဈ+ဏ။ လင်းတနှင့် တောင်ထွတ်ကို သဒိသ သဒိသီ ဥပမာန ဥပမေယျစပ်။

ဂိဇ္ဈကူဋ၊ ။ ဂိဇ္ဈ ကူဋံ ဧတဿာတိ ဂိဇ္ဈကူဋော။ တောင်ထွတ် နှင့် တောင်ခြပ်ကို အစိတ်အပေါင်းစပ်။

ဂိဇ္ဈကူဋေ။ ။လင်းတကဲ့သို့သော (လင်းတနှင့်တူသော) အထွတ်ရှိသော (ပဗ္ဗတေ)။ ပါဠိတော် သျှသစ်၌–လင်းတနုတ်သီး ပုံမျိုးမချွတ်အထွတ်ရှိသော ဟု အနက်ပေးသည်။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဂိဇ္ဈ။ဂိဇ္ဈ။ ဂိဓဓာတ်+ယပစ္စည်း။ ဓ ကို ယကပ်၊ ဓျ ဖြစ်၏။ ဓျ ကို ဈပြု အသဒိသဒွေဘော်လာ၍ ဂိဇ္ဈဟု ပြီးသော့ကြောင့် "ဂိဇ္ဈ" ပါဠ် သင့်သည်။

ကူဋ။ ကုဋ။ ။ကုဋ္ဋဆေဒနေ ကမ္မနိဏော–ဟု ဓာန်ဋီ–ဆိုသည်။ကုဋဓာတ်+ ဏပစ္စည်း။ ဥ–ဦဒီဃပြု၍ ကူဋဟုပြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ကူဋသင့်။ ကုဋမသင့်။

နိဝါသဋ္ဌာန၊ နိဝါသနဋ္ဌာန၊ နိဝေသနဋ္ဌာန။ ။နိဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ နိဝါသော။ နိပုဗ္ဗ+ဝသဓာတ်+ဏ ပစ္စည်း။ နိဝါသော စ သော ဌာနဉ္စာတိ နိဝါသဋ္ဌာနံ–ဟု သမာသ်တွဲ။ နိဝါသဋ္ဌာနံ=နေရာအရပ်၊ ဝါ–သီတင်းသုံးရာအရပ်။

http://www.dhammadownload.com

ဟု အနက်ပေး။ ဤသို့သော သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိတို့ကို ထောက်၍ "နိဝါ-သဋ္ဌာနံ"ပါဌ် သင့်သည်။

နိဝါသနဋ္ဌာနံ-ဟု ရှိလျှင်လည်း ထို့အတူပင်။ နိဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ နိဝါသနံ။ နိပုဗ္ဗ + ဝသဓာတ် + ယုပစ္စည်း။ နိဝါသနဥ္စ တံ ဌာနဉ္စာတိ နိဝါသနဋ္ဌာနံ-ဟု သမာသ်တွဲ။ နိဝါသနဋ္ဌာန=နေရာအရပ်၊ ဝါ-သီတင်းသုံးရာ အရပ်ဟုပင် အနက်ပေးနိုင်သောကြောင့် "နိဝါသနဋ္ဌာန"ပါဌ်လည်း သင့်သည်။

နိဝေသနဋ္ဌာနံ-ဟု ရှိလျှင် နိဝေသနကား နိပုဗ္ဗ+ဝိသဓာတ်+ယုပစ္စည်း။း ဝိသပဝေသနေ-ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိသဖြင့်၊ နိဝေသနဋ္ဌာနံ-ဝင်ရာအရပ်ဟု အနက်ပေးရမည်။ ဤအနက်ကို ဤ၌ အလိုမရှိအပ်သဖြင့် "နိဝေသနဋ္ဌာနံ"ပါဌ်မသင့်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဂိဇ္ဈ။ ။အတူဖြစ်သော လင်းတ၏ ဂိဇ္ဈအမည်ကို အတူရှိသော တောင်ထွတ်၌ တင်လေ။ သဒိသူပစာ။

ဂေါစရ။ ။အတူဖြစ်သော စားကျက်၏ ဂေါစရအမည်ကို အတူရှိသော ဆွမ်းခံရွာ၌ တင်လေ။ သဒိသူပစာ။

(က) သမ္ဗဟုလာတိ-လ-ဝုစ္စန္တိ။ (ခ) တဒေါပရံသဲသော။
(ဂ) သုတ္တန္တေ-လ-တယောဇေ။ (ဃ) တတော ပဋ္ဌာယ သမ္ဗဟုလာ။
(င) ဣဓပန-လ-ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဌ။ ၂၄ဂ။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။ (က-မူလဝါကျ။ ဂ-မူလီ, အနုကရဏဝါကျ။)

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

င-ဝါကျကား ဝိသေသ။ ထို-၍ က-ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတို့ကား သာမည။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝိနယ-လ-ဇနာဖြင့် သမ္ဗဟုလာအရ ဝိနည်းဒေသနာအားဖြင့် သုံးပါးသော ပုဟန်းတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ သုတ္တန္တေ-လ-တယောဇေဖြင့် သုတ္တန်ဒေသနာတော် အားဖြင့် သုံးပါးကို သမ္ဗဟုလာဟု မဆို။ တယောဟုသာ ဆိုသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်အားဖြင့် သုံးပါးထက်အလွန်လေးပါးကို သမ္ဗဟုလာအရ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

င-ဝါကျဖြင့် ဤ၌ သမ္ဗဟုလာအရ သုတ္တန်နည်းလာ များစွာသော ရဟန်းတို့ကို ယူရမည်ဟုသိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။ အဓိပ္ပေတတ္ထ။)

ပါဌဝိနိစ္ဆယ

သမ္ဗဟုလ။ ။ဘိယျော သမ္ဗဟုလာ ဗဟု။ ခါန်။ ဗဟုအတ္ထေလာတီတိ ဗဟုလံ။ ခါန်၊ ဋီ-တို့ကိုထောက်၍ သမ္ဗဟုလ ပါဌ်သင့်သည်။

သမ္ဗဟုလ။ ။သံရှေး+ပ-ရှေးရှိသော+ဟုဓာတ်+လ-ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ သမ္ဗဟောကီတိ သမ္ဗဟုလံဟု ခါန်၊ ဋီ-ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း သမ္ဘာ-ပဟောန္တိ တံတံကမ္မန္တိသမ္ဗဟုလာ ဟု သီလက္ခန်၊ ဋီသစ်ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း သမ္ဗဟုလာပါဌ်သင့်သည်။

သံပုဗ္ဗ+ပပုဗ္ဗ+ဟုဓာတ်+လပစ္စည်း ပ-ကို ဗပြုလျှင် သမ္ဗဟုလ-ဖြစ်၍ ပ-ကို ဗ-မပြုလျှင် သမ္ပဟုလဖြစ်သည်ဟု သူစိဉ်လာသည်။ ဤသူစိအဆုံးနှင့်အထက်ပါ အထောက်အထားများအရ သမ္ဗဟုလ၊ သမ္ပဟုလ-၂-ပါဌ်သာ သင့်သည်။ (သမ္ဗဟူလာ။ သမ္ဗဟူလာ— ၂—ပါဌ်မသင့်။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

သမ္ဗဟုလာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဝိနည်းလာ သမ္ဗဟုလာ၊ သုတ္တန်လာ သမ္ဗဟုလာတို့၏ သမ္ဗဟုလာဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သုတ္တန်လာ သမ္ဗဟုလာ၌ တင်လေ။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရုဠှီ။)

(က) သန္နိဋ္ဌာတိ-လ န ဒဋ္ဌမိတ္တာ၊ (ခ) တဘ္ဘ တတ္ထ-လ-ဝုစ္စန္တိ၊ (ဂ) သမ္မတ္တာတိ-လ-ဒဋ္ဌမိတ္တာ၊ (ဃ) တေ ဟိ သုဋ္ဌု ဘတ္တာ-လ-ဝုစ္စန္တိ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၈။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ။ ထို-၍ က ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီယ။

ဂ ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို—၍ က—ဝါကျကား ပက္ခ။

ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ ဂ—ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီယဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဖာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၊သံဝဏ္ဏနာဖြင့် သံဒိဋ္ဌဟူသည် အလွန်အကျွမ်းမဝင်၊ ခိုင်မြဲသော မိတ်ဆွေမဟုတ်သောသူတည်း။ (ဗျ)မြင်ဖူးကာမျှ (ဒိဋ္ဌမတ္တက) မိတ်ဆွေတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† သံဒိဋ္ဌော. ဒိဋ္ဌမတ္တကော။ ဓာန်။ ၃၄၆။

ခ-ဝါကျ၌ သင်္ဂမ္မ ဒိဋ္ဌတ္တာဖြင့် သန္ဒိဋ္ဌာပုဒ်ကို သင်္ဂမ္မ ပဿယိ သူတိ သန္ဒိဋ္ဌာဟု ကမ္မသာဓန ကိတန္တသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌, သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သံဥပသာရ၏ ပေါင်းဆုံခြင်း သင်္ဂမန၊ ဝါ-သမောဓာနအနက်-ကို ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၃]-သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။　　၂။ ဒုတိယပဋ္ဌယဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဋ္ဌ။
၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။

သံဒိဋ္ဌာ။　　။ထိုထိုအရပ်၌ ပေါင်းဆုံမိ၍ မြင်အပ်ဖူးကုန်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ)

ဂ-ဝါကျ၌ ဒဋ္ဌမိတ္တာဖြင့်-သမ္ဘတ္တာသဒ္ဒါသည် မြဲမြံခိုင်ခံ့သောမိတ်ဆွေအနက်ကို ဟောသော ဒဋ္ဌမိတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။　　။နာမလိင်္ဂတ္ထလည်းဖော်လေ။

† သမ္ဘတ္တော ဒဋ္ဌမိတ္တော ထ၊ ဓာန်။ ၃၄၆။

ဝိဿာသ။　　။ဝိဿာသနံ ဝိဿာသောဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

† သသပါဏနေ၊ ဏော။ ဝိဿာသော။ သူစိ။

အတိဝိဿာသိက။　　။ဝိဿာသော ဧတေသံ အတ္ထိတိဝိဿာသိကာ။ အတိ ဝိယ ဝိဿာသိကာ အတိဝိဿာသိကာဟုတွဲ။ (မအူသျ။)တနည်း။ အတိ ဝိယ ဝိဿာသော အတိဝိဿာသော၊ အတိဝိဿာသော ဧတေသံ သန္တီတိ အတိ-ဝိဿာသိကာ-ဟု တွဲလေ။

ဃ-ဝါကျ၌ သုဋ္ဌုဘတ္တာ-ဖြင့် ဘဋ္ဌုတ္တာပုဒ်ကို သုဋ္ဌုဘတ္တာတိ သမ္ဘတ္တာ-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊သံသဒ္ဒါ၏ သုဋ္ဌုအနက်ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။　　၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂဋ္ဌ။

ဃ ဝါကျ၌ ဘာဇမာနာဖြင့် ဘတ္တာသဒ္ဒါသည် ထမင်းဟော ဘတ္တာသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဘုဇဓာတ်မဟုတ်။ မွေးမြူတတ်သောသူ အနက်ကို ဟောသော ဘတ္တာ

http://www.dhammadownload.com

သဒ္ဒါကဲ့သို့ ဘရဓာတ်မဟုတ်၊ ဘဇဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဘတ္တာ၌ တ-ပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓနေ၌ မသက်၊ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဘဇီယန္တီတိ ဘတ္တာ-ဟု ကမ္မသာဓနေ ဝိဂြိုဟ်မပြုရ၊ ဘဇန္တီတိ ဘတ္တာ-ဟု ကတ္တုသာဓနေ ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

သမ္မတ္တာ။ ။ကောင်းစွာဆည်းကပ် (ချဉ်းကပ်)တတ်ကုန်သော။ သဒ္ဒတ္ထ၊ အလွန်အကျွမ်းဝင်သည်ဖြစ်၍ မြဲမြံသောမိတ်ဆွေ ဖြစ်ကုန်သော။ ဝါ-အတူတကွ အာမိသသမ္ဘောဂ ဓမ္မသမ္ဘောဂတို့ ရှိကြကုန်သော။ အဓိပ္ပါယတ္ထ။ (တိက္ခ)ဠ္ဌ်စပ်။)

ဓာတုပစ္စယမှတ်ဖွယ်

ဒဠှ။ ။ဒဟဓာတ်+ဟ ပစ္စည်း။ ဓာတွန် ဟ-ကို ဍ္ဎ-ပြု။ ဍ ကို ဟ-သို့ကာ။ ဒဠှ-ပြီး၏။

† ဒဟိယာ ဓ္ဍော၊ ဒဟတီတိ ဒဠှ။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၂၃။

သမ္ဘောဂ။ ။သံ+ဘုဇ+ဏ။

သင်္ဂမ္မ။ ။သံ+ဂမု+တွာ။

ပရိဘောဂ။ ။ပရိ+ဘုဇ+ဏ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၁၃-၄။

(က) ဂ္ဂသိဂိလိပသော-လ-တာဿ ပသော။ (ခ) ပုဗ္ဗေ ကိရ-လ-ဂိလတီတိ။ (ဂ) တဒုပါဒါယ-လ-ပဗ္ဗတပါဒေ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို ၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။ (အနိယတ် နိယတ် စသည် ခွဲလေဦး။)

ဂ-ဝါကျကား နိဂမန။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား နိဂမနိယ။ ဝါ-စုဏ္ဏိယ။ (အနိယတ် နိယတ်၊ ဝါကျာရမ္ဘ ခွဲလေဦး။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

သမညာ။ ။သမာ ဉာယတိ ဧတာယာတိ သမညာ။ နာမန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။ သံ+အာ+ဉာ+အ+အာ။ (သံ-ကား သုဋ္ဌုဘာဝဂုဏ်။ အာ-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။ ဉာဓာတ်အရ သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ်ရ။ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိကား ဖလူ။ အ-ကား နာမည်ရ။)

http://www.dhammadownload.com

ပဋ္ဌာဘတ္တံ။ ။ဘတ္တဿ ပဋ္ဌာ ပဋ္ဌာဘတ္တံ။ လက္ခဏာ လက္ခဏစပ်။

သမာပတ္တိ။ ။သံ+အာ+ပဒ+တိ။ ဘာဝသာဓန။ ဣတ္ထိလိင်။

သမာပတ္တိယာ။ ။သမာပတ်ဖြင့် (ပါဠိသက်ဝေါဟာရ။) ဝါ-သမာပတ်ဝင်စားခြင်းဖြင့် (အမျှားသုံးအနက်။) ဝါ-(ချွန်စသည်ကို) မိမိသန္တာန်မှာ အဖန်ဖန်ဖြစ်စေခြင်းဖြင့်။ (သဒ္ဒတ္ထ။)

† သမာပဇ္ဇတေ ပဝိသိယတေ အတ္တနော သန္တာနေ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပါဒိယတေ သမာပဇ္ဇနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၀၆။

ဥလသယော။ ။ဥလသဓာတ်+ဥလပစ္စည်း။

◉ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဥသိဂိလိ နာမ ပဗ္ဗတော-ဖြင့် ဥသိဂိလိဟူသည် ဂုဏ်မဟုတ်၊ နာမည်၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁] ဥသိဂိလိအရ တောင်ကို ယူရမည်—ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ တာဝတ္ထ။ ဝါ-နာမလိင်ဂ္ဂ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ တဿ ပဿေ-ဖြင့် ဥသိဂိလိပုဒ်နှင့် ပဿပုဒ်ကို ဥသိဂိလိနော ပဿံ ဥသိဂိလိပဿံ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်ပဒတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဥသိဂိလိနှင့် ပဿကို အပေါင်းအစိတ်၊ ဘေဒ အဘေဒစပ်။ က-ဝါကျအဖွင့်နှင့် ဂ-ဝါကျ ပဗ္ဗတပါဒေ အဖွင့်ရှု၍ ညှိကောက်။

ခ-ဝါကျ၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြင့် ဥသိဂိလိ၌ ဥသိအရ ရသေ့ကိုမယူရ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဥလသယော ဂိလတိ-ဖြင့် ဥသိဂိလိပုဒ်ကို ဥလသယော ဂိလတီတိ ဥသိဂိလိ-ဟု ကတ္တုသာဓနေ ကိတန္တ ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၁] ဥလ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည် ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်ပဒတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ ပဗ္ဗတပါဒေ-ဖြင့် ဥသိဂိလိပဿအရ တောင်နံပါးတခုလုံးကို မယူရ၊ တောင်ခြေကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

F.66 A

http://www.dhammadownload.com

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဣသိဂိလိ။ ။ထင်ရှားရှိသော မျိုးတတ်သော သက်ရှိ သတ္တဝါတို့၏ ဂိလိ (ဂိလတိ) အမည်ကို ထင်ရှားမရှိသော၊ ဝါ မမျိုးတတ်သော တောင်၌ တင်စား၍ ထင်ရှားမရှိသော၊ ဝါ-မမျိုးတတ်သော တောင်ကို ဂိလိ (ဂိလတိ) ဟု ဆိုသောကြောင့် တဒ္ဓမ္မူပစာ။

ဣသိဂိလိ။ ။ဣသိဂိလိ မည်သော တောင်နှင့် တောင်နံပါးတို့ မပြားပဲ ပြားသကဲ့သို့ ဣသိဂိလိပဿေ-ဟု ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။

တဿပဿေ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော တောင်နံပါး၏ ပဿေ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တောင်ခြေ၌တင်လေ။ ဧကဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရုဠှီ။)

ဣသိ- ။အပေါင်းဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဣသိ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓဣသိ, သာဝကဣသိ, ဣသိ ဣသိ (ရသေ့) တို့၏ ဣသိအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓဣသိ၌ တင်လေ။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ

ပစ္စေကံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၊ ၁၉၇။ ပစ္စေကံ၊ အသီးအခြား။ ဝါ-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၊ သာဝကဗုဒ္ဓ (အနုဗုဒ္ဓ) တို့နှင့်မတူ တမူထူးခြားစွာ။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သစ္စာလေးပါးကို သိသောသူတည်း။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသည် သူတပါးကိုမမှီ (အနိဿိတ)၊ သတ္တဝါတို့၏ မှီခိုရာဖြစ် (နိဿယဖြစ်)၍ သစ္စာလေးပါးကိုသိသည်။ (အနိဿိတ အနိဿယ။)

သာဝကဗုဒ္ဓသည် မြတ်စွာဘုရားဟူသော မှီရာကိုမှီ၍ (နိဿိတ)ဝေနေယျတို့၏မှီရာ (နိဿယ) လည်းဖြစ်ကာ သစ္စာလေးပါးကို သိသည်။ (နိဿိတ၊ နိဿယ။)

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါမှာမူ သူတပါးကို မမှီမူ၍ (အနိဿိတ) ဝေနေယျတို့၏ မှီရာ အားထားရာမဟုတ်ဘဲ (အနိဿယ) သစ္စာလေးပါးကို သိသည်။

ယင်းသို့လျှင် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၊ သာဝကဗုဒ္ဓ (အနုဗုဒ္ဓ)တို့နှင့်မတူ တမူထူးခြားစွာ သစ္စာလေးပါးကိုသိသောကြောင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓဟု ခေါ်သည်။ (အကျယ်ကို သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉-တို့၌ ရှုလေ။)

(က) တိဏကုဋိယော-လ-ကတွာ။ (ခ) ဝသံ ဥပဂစ္ဆန္တေန-လ-ဂန္တဗ္ဗံ။ (ဂ) ဝုဋ္ဌဝဿေတံ-ဒုက္ကဋဿာတိ။ (ဃ) တသ္မာ-လ-ပရိယေသိတွာပိ ကတ္တဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၈။

F.66 B

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့်ဉာဏ်ကောက်

မူလက-ဝါကျတွင် ဆံဒနော့သံဒွါရဗန္ဓာပုဒ်များအပိုထည့်၍ဖွင့်ရာ-"ယင်းသို့ အဘယ်ကြောင့်ဖွင့်နိုင်သနည်း"ဟု အကြောင်းကို မေးဖွယ်ရှိ၍ ခ-ဝါကျ တက်လာသည်။ ဤအလို-ခ-ဝါကျကား ကာရဏ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ဖလ-ဟု ခွဲရမည်။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၈-၌လည်း "ကုင်္ခယော ကတွာ ပေတုံ ဉာပေန္တော ဝသံ ဥပဂစ္ဆန္တေန ဟိတိအာဒိ မာဟ-ဟု ဖွင့်သည်။

သို့သော်-ဝုတ္တာဋ္ဌေတ၊ အာဂမ၊ ယုရင်္ဂရင်း- နိယံအရ ဝုတ္တာဋ္ဌေတ်ဖြင့် တက်လာသော ဂ-ဝါကျသည် အာဂမဒင်္ဂကရဏဝါကျဖြစ်၏။ "အာဂမ၏။ ရှေးနားရှိ၊ ယုတ္တိများသတည်း" နိယံအရ ဂ-အာဂမဒင်္ဂကရဏ၏ ရှေးနားတွင် ရှိသော ခ-ဝါကျကို ယုတ္တိဒင်္ဂကရဏဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ထိုကြောင့်- ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂကရဏဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ယုတ္တိဒင်္ဂယ ဝါကျဟု ခွဲလေဦး။

ဂ-ဝါကျကား အာဂမဒင်္ဂကရဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာဂမဒင်္ဂယ။

ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

နာလကပဋိပဒ။ ။နာလကဿ ဒေသိတာ ပဋိပဒါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃။ နာလကပဋိပဒါ။ (နာလကဿ၊ နာလကမထေရ်အား။ ဒေသိတာ၊ သုတ္တနိပါတ်၌ ဟောကြားအပ်သော။ ပဋိပဒါ၊ အကျင့်တည်း။) ဌာနဌာနီ၊ ဂုဏေ ဂုဏ်စပ်။

ဝိနည်းကိုအလေးထား

ရွာ တရွာမှာ နှစ်ညဉ့်မအိပ်၊ ကျောင်းတစ်ကျောင်းမှာ နှစ်ရက်မနေ၊ သစ်တစ်ပင်အောက်သို့ နှစ်ခါမဝင်ပဲ အလိုနည်းမှု (အပိစ္ဆ) အရာမှာ ပြောဖွယ်ရာ မရှိအောင် တောက်ပြောင်စွာကျင့်သူ (နာလကပဋိပဒါသမား) ပင် ဖြစ်စေဦးတော့ ဝါဆိုလျှင် "န ဘိက္ခဝေ အဝသေနာ သနိကေန ဝသံ ဥပဂန္တဗ္ဗံ" ဟူသော ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်နှင့်အညီ ကျောင်းမှာသာ ဝါဆိုရမည်။ ကျင့်စဉ်အလေးထားကာ သစ်ပင်အောက်မှာ ဝါမဆိုရ။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓအလိုတော်မှာ ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်ကို အလေးနက်ထားစေလိုကြောင်း ထင်ရှားလှ၏။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၅-ကြည့်။

---

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

သဒ္ဒါရိုဗန္ဓာ။ ။ဒွါရိသာ ဗန္ဓိ ဒွါရိဗန္ဓံ။ (အစိတ်) သဟ ဒွါရိဗန္ဓေန ယာ–ဝတ္တန္တီတိ သဒ္ဒါရိုဗန္ဓာ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၈။ (ယာကုဋိယော၊ တို့သည်။ ဒွါရိဗန္ဓေန၊ တံခါး၏အဖွဲ့နှင့်။ သဟ၊ တကွ။ ဝတ္တန္တိ တ–သဒ္ဒါရိုဗန္ဓာ။) ပါ+ ဖြေ၊ ပထမ။ သဝိတက္က ဉာဏ်ကောက်ကြည့်။

တနည်း။ ။သံဝိဇ္ဇတိ ဒွါရိဗန္ဓံ တောသူတိသဒ္ဒါရိုဗန္ဓာ။ (တောသုကုဋိသု၊ တို့၌။ ဒွါရိဗန္ဓံ၊ သည်။ သံဝိဇ္ဇတိ၊ ၏။) မအူသျှ။ ဝိဂ္ဂဟ။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

တိဏ။ ။တိဏဓာတ်+အပစ္စည်း။ တိဏအဒနေ ...တဋ္ဌိ တိုဏ်ယတေ တိဏ ဘက္ခေဟိ ဂေါဏာဒီဟိ အဒီယတေ ခါဒီယတေတိ တိဏံ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၆၃။

တနည်း။ ။တိဇ+ဏ။ တိဇ တေဇနေ၊ ဇလောပေါ၊ တေဇေတိ ဇတေ နာတိ တိဏံ။ မောက်၊ ၇။ ၆၇။

သေနာသန။ ။သေတိ ဧတ္ထာတိ သေနံ။ အာသတိ ဧတ္ထာတိ အာသနံ။ သေနဉ္စ တံ အာသနဉ္စာတိ သေနာသနံ။ သေနဉ္စ၊ အိပ်ရာသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ တံ၊ အာသနဉ္စ၊ နေရာသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ သေနာသနံ။ ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရယ်။ သေန ပုဒ် အာသနပုဒ်။

သေန အာသန–ဟူသော ဝိသေသနနှစ်ပုဒ်အရကား အိပ်ရာ၏အဖြစ်, နေရာ၏ အဖြစ်ဟူသော သေနာသနဘောဂုဏ်သည် မှချ။ ယင်း၏ကျောင်း စသည်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္မန်သည် ဌာနူပစာ။ သေနာသနဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော အိပ်ရာနေရာဖြစ်သော ကျောင်းဒြပ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။သေနာသနန္တိ သယနဉ္စ အာသနဉ္စ။ ယတ္ထ ဟိ ဝိဟာရာဒိကေ သေတိ နိပဇ္ဇတိ အာသတိ နိသီဒတိ၊ တံ သေနာသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၃။ ဤအဖွင့် စသဒ္ဒါနှစ်လုံးကိုထောက်၍ အချို့က ဒွန်သမာသ်ကြံသည်။ ယတ္ထ၊ ဝိဟာရာဒိကေ–ဟူသော အဖွင့်ကိုထောက်၍ သေန–အိပ်ရာအရလည်း ကျောင်း အာသန–နေရာအရလည်း ကျောင်းပင်ဖြစ်သဖြင့် အရတူနေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မိမိတို့ကား ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ကို နှစ်သက်သည်။

အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ တိဏစ္ဆဒနာ ကုဋိယော–ဖြင့် တိဏကုဋိယောပုဒ်ကို ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း မဇ္ဈေလောပီ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒ္ဒက္က။)

သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၄။ ပထမဝိကပ်နှင့်အညီ အာဘော်။

တနည်း။ ။က ဝါကျ၌ တိဏ-လ-ကုဋိယော-ဖြင့် အစိတ်၌ အပေါင်းကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် တိဏကုဋိခေါ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဥပစာတင်ပုံ

အပေါင်းဖြစ်သော မြက်မိုးကျောင်း၏ တိဏစ္ဆဒနာ ကုဋိ-ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သောမြက်ကျောင်း၌ တင်စား၍အစိတ်ဖြစ်သော မြက်ကျောင်းကို တိဏကုဋိဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။တိဏစ္ဆဒနာ ကုဋိယောဟု တပေါင်းတစုတည်း ဆိုရမည့်အစား တိဏကုဋိဟူ တစိတ်တဒေသဆိုသဖြင့် သမုဒါယဝေါဟာရ၊ သမုဒါယူပစာ ဖြစ်သတည်း။ အချို့ဆရာတို့က ဥပစာဘမျိုးကြံကြသေး၏။

ဋီကာ၌ ကေဒေသေ သမုဒါယဝေါဟာရဝသေနဟု ဆိုသည်။ ယင်း၌ "ကေဒေသေ" သည် ပုဒ်စစ်ဆိုရိုး၌"ကေဒေသမှို"နှင့် တူ၏။"သမုဒါယ" ကား "ကေဒေသိနော"နှင့်တူသည်။ ဥကဒေသိနော (သမုဒါယဿ) နာမံ ကေဒေသမှိ ဥပစာရော ဝေါဟာရော—ကေဒေသျူပစာရော(သမုဒါယူပစာရော)ဟု ဆိုခြင်းနှင့် ဋီကာဆိုသော ကေဒေသေ သမုဒါယဝေါဟာရဝသေန—သည် အတူတူပင်တည်း။

က-ဝါကျ၌ သဒ္ဒါရဗန္ဓာ-ဖြင့် ဝသံဥပဂစ္ဆိံသု-ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် တိဏကုဋိအရ ဝါဆိုရန်သင့်လျော်သော တံခါးဖွဲ့ရှိသော ကျောင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(အဘိဓေယျတ္ထ၊ ဝါ—ဘာဝတ္ထ။)

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

တိဏကုဋိယော။ ။အစိတ်ဖြစ်သော မြက်၏ တိဏ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော မြက်,သစ်ရွက်, အုတ်ကျောက်, အင်္ဂတေတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော မြက် (လ) အင်္ဂတေတို့ကို တိဏ ဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ၊ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ပဋ္ဌနံ့ ဆဒနာနံ အညတရေန-ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် ယင်း၏အဖွင့် သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၅—တို့ကိုရှု၍ဥပစာတင်သည်။

ဝသံ ဥပဂစ္ဆန္တေန။ ။ဌာန ကာလ ဖြစ်သော မိုးတွင်း အချိန်အခါ၌ ဝသ အမည်ကို ဌာနီကာလဝန္တဖြစ်သော မိုးတွင်းအချိန်အခါပတ်လုံး နေခြင်း၌ တင်စား၍ ဌာနီကာလဝန္တ ဖြစ်သော မိုးတွင်းအချိန်အခါပတ်လုံး နေခြင်းကို ဝသံဟုဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။(နာနန္တရိကနည်း။)

(က) အာယသ္မာပိ ဓနိယော-လ-ဓနိယောပိ။ (ခ) ကုမ္ဘကာရ ပုတ္တောတိ ကုမ္ဘကာရဿ ပုတ္တော။ (ဂ) တဿဟိနာမံ-လ-ကုမ္ဘ ကာရော။ (ဃ) တေန ဝုတ္တံ-လ-ပုတ္တောတိ။ ငွ။ ၂၃၉။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က–ဝါကျ၌ န ကေဝလံ-လ-ထေရာဝကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ထို-၍ ဝမယ ဓနိယောပိ-ကား အနွယဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်၌ ဘိက္ခူ (လ) ဝသံ ဥပဂစ္ဆိ သု-ဟုဆိုပြီးနောက် အာယသ္မာပိ ဓနိယော-လ-ဝသံ ဥပဂစ္ဆိ-ဟုဆိုရာ အာယသ္မာပိ၌ ပိ-သဒ္ဒါ သမုစ္စည်းအနက် ဖြစ်ကြောင်းကို နကေဝလံ-စသည် ဗျတိရေက အနွယဝါကျ ! ၄်ပြသည်။

† ကေဝလံပုဒ်၊ န-မြစ်ထုတ်၊ သမုစ္စယအဓိပ္ပါယ် ရောက်မြဲ။

ဂ–ဝါကျ ဆင်တဲ ကျမ်းတက်

ကုမ္ဘကာရော စ သော ပုတ္တော စ-ဟူသော ဝါကျကိုလည်းကောင်း၊ ကုမ္ဘ ကာရော စ ပုတ္တော စ-ဟူသော ဝါကျကို လည်းကောင်း မပြုမူ၍ အသို့မူ၍ ကုမ္ဘကာရဿ ပုတ္တော-ဟု ဆိုအပ်သနည်း-ရှိ၍၊ တဿ ဟိ နာမံ စသည်မိန့်။ ရဝိဂဏ္ဌိ။ ၄၇၀။

ဂ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ၊ ဝါ–ကာရဏ၊ ။ ထို-၍ ခ–ဝါကျ ကား ယုတ္တိဒဠှီယ။ ဝါ–ဖလ။

က–ဝါကျကား လဒ္ဒဂုဏီယ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဓနိယောပိ-ဖြင့် ပါဠိတော်အာယသ္မာပိ ၌ ပိ–သဒ္ဒါကား ဌာနပယုတ်မဟုတ်။ ဓနိယော-ပုဒ်နောင်ထိုင်၍ အနက်ပေးရမည့် အဌာနပယုတ်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

က–ဝါကျ၌ န ကေဝလံ–ဝါကျဖြင့် ယင်းထေရ်တို့သည်သာ ဝါကပ် ကြကုန်သည် မဟုတ်သေး၊ အရှင်ဓနိယ ထေရ်သည်လည်း၊ ဝါကပ်၏ ဟူသော သမုစ္စည်း အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာဖြင့် ကုမ္ဘကာရပုတ္တောပုဒ်ကို ကုမ္ဘကာရော စ သော ပုတ္တောစာတိ-ဟု ကမ္မဓာရယ်၊ ကုမ္ဘကာရော စ ပုတ္တော စ ဟုဒွန်သမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ကုမ္ဘကာရဿ-ပုတ္တောဟုဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။)

(က) ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိ-လ-ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိ။ (ခ) ဝဿံဝုတ္ထာ-လ-ဥစ္စနိ္တိ။
(ဂ) ဇဝံ ဝဿံဝုတ္ထာဟုတွာ။ ၄။ ၂၄၉။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျဖြင့် ဝဿံဝုတ္ထာ-ကို ဖွင့်ပြီးနောက် ဝဿံ ဝုတ္ထာပုဒ်ကို ဟုတွာ ပါဌ်သေသ၌ စပ်ရမည်ဟု ဂ ဝါကျကို ဆက်ဖွင့်ပြသည်။ ထို့ကြောင့် ဂ-ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ ဟု ဆိုရသည်။

❁ အာဓောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ ဝုတ္ထဝဿာဖြင့် ဝဿံဝုတ္ထာပုဒ်ကို ဝဿံ ဝသိ သူဟိ ဝဿံ ဝုတ္ထာဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ အလုတ္တ ဒုတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဝသိ သူတိဝုတ္ထာ၊ ဝဿံ ဝုတ္ထာ ဝဿံဝုတ္ထာ-ဟုဂရုကနည်း ဝိဂ္ဂဟကိုပြသည်ဟုလည်း ဖော်လေဦး။ ဝဿံဝုတ္ထာဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗကိတ်ပုဒ် ကို ဝုတ္ထဝဿာဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိဖြင့် ဖွင့်သဖြင့် ကတ္တုသာဓနပြုသည်ဟုမှတ်။

† သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပုဒ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့်၊ ဖွင့်၍ပြ၊ ကတ္တုသာဓနကြံစရာ။
(သံဝဏ္ဏနာ)

ဂ-ဝါကျဖြင့် ဝဿံဝုတ္ထာပုဒ်ကို ဟုတွာဟူသော ပါဌ်သေသ၌ စပ်ရမည်- ကိုလည်းကောင်း[၁] ဝဿံ ဝုတ္ထာ၌ အာသဒ္ဒါသည် သွာဝိဘတ်၏ ကာရိယမဟုတ်၊ ပထမာဗဟု ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ။ ၂။ ဝိဘတ္တိပဒ။

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ဝဿံဝုတ္ထာကို ဟုတ္ဝာ့ထည့်၍ဖွင့်သဖြင့် ပဌမာယောဇိဘတ်သည် ကြိယာဝိသေသနအနက်ကို ဟောသည်ဟုသိစေသည်။ (ဝိဘာတျတ္ထ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဝဿံဝုတ္ထာ။ဝဿံဝုဋ္ဌာ။ ။ဝသ သေစနေ၊အဝသီတိ ဝုဋ္ဌော။ (ရူ။၃၈၂။) ဝသနိဝါသေ၊ ဝဿံ ဝုတ္ထော။ (ရူ။ ၃၇၅) ဤ ရူပသိဒ္ဓိအဖွင့်ကို ထောက်၍ "မိုးရွာခြင်း" အနက်ဟောလျှင် မုဒ္ဓဇ ဌ နှင့် ဝုဋ္ဌောဟုရှိရမည်။ "နေခြင်း" အနက်ဟောလျှင် ဒန္တဇ တ္ထ နှင့်ရှိရမည်။ ဤ၌နေခြင်း (သီတင်းသုံးခြင်း) အနက်ကို လိုအပ်သဖြင့် ဝဿံ ဝုတ္ထောဟု ဒန္တဇ-တ္ထနှင့်ရှိသော ပါဠ်သာသင့်သည်။

ဝါဒတ္ထရ။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျ၊ အထက်လေးစောင်တွဲ၊ စာမျက်နှာ ၂၆၁-၌ကား ဝဿံဝုဋ္ဌ-ဟုမုဒ္ဓဇ ဌ နှင့်ရှိသောပါဠ်မှန်သည်ဟု အကျယ်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ ဝါဒတ္ထရဟုမှတ်။

ပဝါရိတာ။ ပဝါရေတွာ။ ။ပဝါရေတွာ-ဟုရှိလျှင်-ပဝါရဏာပြုပြီး၍၊ ဝါ-ပဝါရဏာပြုပြီးသောကြောင့်၊ ဝါ-ပဝါရဏာပြုပြီးမှသာလျှင် ဝဿံ ဝုတ္ထ = ဝါကျွတ်သည်။ ပဝါရဏာမပြုလျှင်ကား ဝါမကျွတ်ဟု အဒိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်။ ဤအဒိပ္ပာယ်ကိုလည်း မလိုလားအပ်။ သို့မလိုလားအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ပုရိမိကာယ ဥပဂတာ-ဟူသောဝိသေသနပုဒ်၌ ပဌမန္တဖြင့်ရှိရာယင်း၏ ဝိသေသျ၌လည်း ပဝါရိတာ-ဟု ပဌမန္တဖြင့်ပင်ရှိရမည်။ ပဝါရေတွာဟု တွာပစ္စယန္တရှိလျှင် ဝိသေသန ဝိသေသျဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသရောက်မည်။သို့ဝိရောဓိဒေါသရောက်ရသောကြောင့်လည်းကောင်း ပဝါရိတာရှိသော ပါဠ်သာသင့်သည်။ ပဝါရေတွာရှိသောပါဠ်ကားမသင့်။

ဘယ်နေ့ဝါကျွတ်သနည်း

သီတင်းကျွတ်လပြည့် ပဝါရဏာနေ့ အာရုဏ်တက်လျှင်တက်ချင်း ဝါကျွတ်သည်။ အထွက်တရက်နေ့မှ ဝါကျွတ်သည်ဆိုသောစကားသည် အလွန်အကဲအားဖြင့် (ဥက္ကဋ္ဌနည်းအားဖြင့်) ဆိုသောစကားမျှသာဖြစ်သည်ဟုဝဇီရ(၁၂၀) ဆရာဆို၏။

အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝဿံဝုတ္ထာနံ ပဝါရေတုံ (ဝိ၊၃။၂၂၃) ပါဠိတော်အရ ဝဿံဝုတ္ထရဟန်းမှသာ ပဝါရဏာပြုနိုင်သည်ဟုဆိုသော စကားအရ ပဝါရဏာပြုနိုင်သော်သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့သည်ပင် ဥပစာအားဖြင့်ဝါကျွတ်သည်။ မုချအားဖြင့်ကား သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် တရက်နေ့မှ ဝါကျွတ်သည်ဟု သာရတ္ထ (၂။ ၁၁၆) ၌ ဖွင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိမတိ (၁။ ၁၆၃-၄) ၌ကား အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝဿံ ဝုတ္ထာနံ ဘိက္ခူနံ ကထိနံ အတ္ထရိတုံ (ဝိ၊ ၃။ ၃၅၁) ပါဠိကိုထောက်၍ ကထိန်ခင်းခွင့်ရသော သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် တရက်သည်သာ ဝါကျွတ်သောနေ့ဟု ဆိုသည်။ (အကျယ်ကို ဝင်းဋီကာများကြည့်။)

မှတ်ချက်။ ။ဂဏ္ဌိကလဟုကေသု ဂရုကေဝ ဌာတဗ္ဗံဟူသော ပရိဘာသာအရ ဆရာတို့ကား ဝိမတိဝါဒကိုသာ နာယူမှတ်သား အလေးထားကြပေသည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ပါဠိပဒဒိဝသတော။ ။မဟာပဝါရဏာနေ့ကို ဝဿံ ဝုတ္ထကာလ(ဝါကျွတ်ချိန်)ဟုဆိုက ပြီးကောင်းလျက် ပါဠိပဒ ဒိဝသတော ပဋ္ဌာယဟု အလွန်အကဲအားဖြင့်ဆိုသောကြောင့် ဥက္ကဋ္ဌနည်း။ (ဝဇိရဒအလို။)

ဝဿံ ဝုတ္ထ။ ။အနီးရှိသော အထွက်တရက်နေ့၏ ဝဿံဝုတ္ထကာလအမည်ကို အနီးဖြစ်သော မဟာပဝါရဏာနေ့၌ တင်စား၍ အနီးဖြစ်သော မဟာပဝါရဏာနေ့ကို ဝဿံဝုတ္ထဟု ဆိုသောကြောင့် သမီပူပစာ။

မဟာပဝါရဏာယ ပဝါရိတာ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပဝါရဏာ ပြုပြီးသော ရဟန်းတို့၏ ပဝါရိတာအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပဝါရဏာပြုပြီးသော ရဟန်း (အန္တရာယ်ရှိသဖြင့်) ပဝါရဏာ မပြုလိုက်ရသော ရဟန်းတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ပဝါရဏာပြုပြီးသော ရဟန်း၊ ပဝါရဏာ မပြုလိုက်ရသော ရဟန်းတို့ကို "ပဝါရိတာ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

† ကေနစိ အန္တရာယေန အပ္ပဝါရိတာနမ္ပိ ဝုတ္ထဝဿာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။

(က) ဇနပဒစာရိတံ-လ-အဂမံသု။ (ခ) ယာဝ-လ-ဝါရံ။ (ဂ) အနဝယောတိ-လ-အနုဝယော။ (ဃ) သန္တိဝသေန ဥကာရ-လောပေါ။ (င) အနု အနု အဝယော။ (စ) ယံ ယံ ကုမ္ဘကာရေဟိ -လ-တိ အတ္ထော။ ဌ။ ၂၄၉။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၌ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

F.67 A

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျသံဝဏ္ဏနာကိုရှုတက်ပုံ

ဆရာ၊ ဥပါလိမထေရ်သည် အနဝယောဟု ဆို၏။ အနသောပုဒ်ကို န အသောဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရသကဲ့သို့ (ဥပမာလင်္ကာရ) အနဝယောပုဒ်ကို န အဝယောဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်လော။ အနဝယောပုဒ်ကို အဘယ်သို့ ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်နည်း—ကြောင့် အနု အဝယော–ဟူသော သံဝဏ္ဏာကိုမိန့်။

ကား–အနုအဝယောဟူသော သံဝဏ္ဏာဖြင့် အနဝယောပုဒ်ကို န အဝယော ဟု ပဒစ္ဆေဒမပြုရ၊ အနု အဝယောဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။န အဝယောဟူသော ပဒစ္ဆေဒကိုမြစ်ရကား အနု အဝယော-မိန့်-ဟု ဆင်တဲ ဂဏ္ဌိ။ ၄၇၀–၌ ဆို၏။

ဃ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ။

ဃ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ–ဝါကျဖြင့် အနဝယောပုဒ်ကို အနု အဝယော–ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရသောဟု ဆို၏။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ–၌ အနဝယောသာရှိသည် မဟုတ်လော။ အနုအဝယောဟူသော ပဒစ္ဆေဒ အသို့ သင့်အံ့နည်း (ဆင်တဲ။ဂဏ္ဌိ။ ၄၇၂)-ကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။

င–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

င–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဃ–ဝါကျဖြင့် အနဝယောကို အနု အဝယောဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ဟု ဆို၏။ အနု အဝယော၌ အနုသဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောသနည်း၊ အနုရှုပအနက်ကို ဟောပါသလော–ကြောင့် င–ဝါကျမိန့်။

ကား– င–ဝါကျဖြင့် အနုသဒ္ဒါကား ဝိစ္ဆာ အနက်ကို ဟော၏ ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

စာစပ်ပုံ

အနု အဝယော၊ အနုသဒ္ဒါကား ပြုတိုင်း ပြုတိုင်းဟု အနက်ပေးသော ကြောင့် အဝယောပုဒ်၌ ဝိသေသန၊ အဝယော–ကား ဝိသေသျတည်း။

† အနုတိပဒံ အဝယောတိ ပဒဿ ဝိသေသနံ။ ပါရာ၊ ယော။

E.67 B

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဉ်ကောက်

ဝယ။ ။ဝယနံ ဝယော(ဟာနိ=ယုတ်လျော့ခြင်း) ဝယဓာတ်+အပစ္စည်း။ ဘာဝသာဓ်။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁-၌ကား ဝယတီတိ ဝယော-ဟု ဆိုသေး၏။

အဝယော။ ။နတ္ထိ ဧတဿ အတ္တနော သိပ္ပေ ဝယော ဦနတာတိ အဝယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။ (ဧတဿ ခနိယဿ၊ အား။ အတ္တနော သိပ္ပေ၊ မိမိ၏အိုးထိန်းသည် အတတ်ပညာ၌။ ဝယော ဦနတာ၊ ယုတ်လျော့ခြင်း သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။)

န ဝယ-ကား မိမိ၏ အိုးထိန်းသည် အတတ်ပညာ၌ ယုတ်လျော့မှုမရှိခြင်း အဘာဝဘောဒ္ဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ ခနိယမထေရ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်။ ဧတ အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မိမိ၏-လ-ယုတ်လျော့မှုမရှိသော ရှင်ခနိယ ဒြပ်ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။နတ္ထိ ဧတဿ ဝယောတိ အဝယော-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလိုရင်း တည်း။ နတ္ထိ ဦနံ ဧတဿာတိ အနူနော။ အဝယောနှင့် ဉာဉ်ကောက်တူပြီ။

သိပ္ပံ။ ။အတ္တနော ဟိတ မိစ္ဆန္တေဟိ သေဝိယတေတိ သိပ္ပံ။ သူစိ။

ပုဏ္ဏ။ ပူရဓာတ်+တပစ္စည်း။ သူစိ။

ပရိပုဏ္ဏ။ ။ပရိသမန္တတော ပူရိယတေတိ ပရိဏ္ဏ (သိပ္ပံ၌စပ်) ဟု ကမ္မ သာဓ်ကြံ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အဂမံသု-ဖြင့် ပက္ကမိ သု၌ ပ-ရှေးရှိသော ကမုဓာတ်သည် ပဒဝိက္ခေပအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁] ၊ ပ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာ နုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို-လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁၊ ဓာတွဏ္ဏ။　　　၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ဇနပဒံ-ဖြင့် ဇနပဒစာရိကံ၌ စာရိကသဒ္ဒါသည် အဘေဒ ခဝါဟာရ ပုဒ်ဖြစ်ရကား ပက္ကမိ သုနှင့် အနက်အတူပင်တည်း-ဟုသိစေသည်။

ဇနပဒစာရိကံ။ ။မိမိ မိမိစိတ်အားလျော်သော၊ ဝါ-မိမိစိတ်ကြိုက် ဖြစ်သော၊ ဝါ-မိမိသွားလိုသော ဇနပုဒ်တို့၌ လှည့်လည်ခြင်းကို။ ကတ္ဝာ၊ ပြု၍။ ပက္ကမိ သု၊ သွားကြကုန်ပြီ။ ဝါ-ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိ သု။ ဇနပုဒ်သို့ သွား ကုန်ပြီ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ယာဝတတိယကံ၌ က-ပစ္စည်းသည် သမူဟအနက်၌ မသက်၊ ဝါရအနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း ¹၊ တတိယေ ဝါရေ တတိယဝါရေ-ဟု ဝါရတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း ²၊ သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယတ္ထ။   ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။

ယာဝတတိယကံ။ ။တတိယော ဝါရော တတိယကော။ တတိယကသ္မာ ပရိစ္ဆေဒေါ ယာဝတတိယကံ။ (ပရိစ္ဆေဒဝန္တ+ပရိစ္ဆေဒစပ်။ အဗျယီဘော သမာသ်။ ယာဝဇီဝံနှင့်တူပြီ။)

ဂ-ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် အနဝယော-ကို န အဝယော-ဟု ပဒစ္ဆေဒမပြုရ၊ အနု အဝယောဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိဂ်ပဒ။)

ဃ-ဝါကျဖြင့် နောက် အ-သရကြောင့် ရှေ့ ဥသရကိုချေရမည်ဟု သိစေသည်။ (သန္ဓိလိဂ်ပဒ။ ဝါ-ဘာဝတ္ထ။)

င-ဝါကျဖြင့် အနုသဒ္ဒါသည် ပစ္ဆာ စသော အနက်ကိုမဟော၊ ဝိစ္ဆာ အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း ¹၊ အနု အနု အဝယော အနုဝယောဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း ² သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ၊   ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

† အနုဝယောတိ ဧတ္ထ အနုသဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆာယံ ဝတ္တတီတိ အာဟ အနု အနု အဝယောတိ အာဒိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။

စ-ဝါကျ၌ အနုနော-ဖြင့် အဝယော-၌ ဝယသဒ္ဒါသည် ဝယော ဝုဒ္ဓိ စသည်၌ ဝယသဒ္ဒါကဲ့သို့ အရွယ်ဟူသော အနက်ကိုမဟော၊ ဦနဲ(=ခယ=ဘေဒ) ယုတ်လျော့ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း ¹၊ အဝယောပုဒ်ကို န ဝယော အဝယောဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ၊ နတ္ထိ ဧတဿ -လ-ဦနတာတိ အဝယောဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း ² သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။   ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။   ၃။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဆင်တဲဂဏ္ဌိ၌ ဝယ-သဒ္ဒါ ဘေဒအနက် မဟော။ ဦနအနက် ဟော-ဟု ဆိုသည်။ ဗလျာဒေါ တု ခယေ ဝယော-ဟု ဓာန်-လာ အနက်နှစ်မျိုးတွင် ဘေဒ-အနက်သည် ခယ (ဦန) အနက်တို့နှင့် အတူပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း အာဘောဖော်ခဲ့သည်။ ဘေဒအနက်ကို မဟော-ဟု ဗျတိရေက အာဘော် မဖော်ခဲ့ချေ။

http://www.dhammadownload.com

မဟုတ်၊ အတ္တသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ သကော-၌ သ-သဒ္ဒါ၏ အတ္တအနက်ကို ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပဒ္စယဋ္ဌ။ ၃။ နာမလိင်္ဂပဒ။
၄။ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ။

ခ-ဝါကျဖြင့် အာစရိယက-ပုဒ်ကို အာစရိယဿ ကမ္မံ အာစရိယကံ-ဟု ကမ္မတဒ္ဓိတ်စစ်နည်းပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ က-ပစ္စည်း၏ ကမ္မတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။)

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပဒ္စယဋ္ဌ။

† သိဿာနံ ဟိတ မာစရုတီတိ အာစရိယော။ သူစိ။

(က) ကုမ္ဘကာရကမ္မေတိ-လ-ကမ္မေ။ (၂)ကုမ္ဘကာရေဟိ-လ-တိအတ္ထော။ (ဂ) တေန သကံ-လ-ဟောတိ။ (ဃ) ပရိယောဒါတသိပ္ပောတိ ပရိသုဒ္ဓ-သိပ္ပော။ (င) အနဝယတ္တေပိ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ၄။ ၂၄၉။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ—ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ က—ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဂ—ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၌ က—ခ ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဃ-င-ဝါကျကား ပကာသက။ ထို-၌ က-ခ-ဂ ဝါကျကား ပကာ။

င-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ ဃ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

တနည်း။ ။ င—ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၌ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ကျမ်းတက် မှတ်ဖွယ်

င—ဝါကျကို ကျမ်းတက်လိုလျှင် ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ကိုမျှော်၍ ပဒ-ပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ကို မပြပြီလော။ ပဒပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ကား အဘယ်နည်း-ဟု တက်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် အနဝယတ္တေပိ သတိ-ဟူသော ပကာဏအရစ်စကားကိုမျှော်၍ "လက္ခဏကို၊ ပိန္နှင့်ဆိုမူ၊ ထိုလက္ခဏ၊ စောဒကာ၏၊ ပြစ်ရ ဟောတုအာဘောဘ်တည်း" နှင့်အညီ ယင်း အနဝယတ္တေပိ သတိ-ကို အာဘော် ပြု၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။

စ–ဝါကျ၌ · ယံ ယံ–လ–သပ္ပတ္တ–ဖြင့် အနု အနု–ဟူသည် အိုးထိန်းသည်တို့ ပြုသင့်သော အမှုမှန်သမျှတည်း–ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ။)

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အနု အနု အဝယောတိ အနဝယော။ (အနုပုဒ်+ဝယပုဒ်)

(အနုအနု၊ ပြုတိုင်း ပြုတိုင်း။ ဝါ–အိုးထိန်းသည်တို့ ပြုအပ်သော အမှုမှန်သမျှ၌။ အဝယော၊ ယုတ်လျော့သည်မရှိ။ ဣတိ အနဝယော။) ပါဒိပုဗ္ဗပဒ။

, အနု–အရကား ပြုတိုင်း ပြုတိုင်း–ဟူသော ဝိစ္ဆာဘောဂုဏ်သည် မုချ။ (သဒ္ဒတ္ထကောက်) ဝါ–အိုးထိန်းသည်တို့ပြုဖွယ်မှန်သမျှသည် မုချ။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ)။ ယင်း၏ ရှဝ်ဓနိယဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေစပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ အနဝယ–ကား ထို–သော ပြုတိုင်းပြုတိုင်း။ ဝါ–အိုးထိန်းသည်တို့ ပြုအပ်သော အမှုမှန်သမျှ၌ ယုတ်လျော့မှုမရှိသော ရှင်ဓနိယ ရ၏။

အနဝယော။ ။ပြုတိုင်းပြုတိုင်း ယုတ်လျော့သည်မရှိ။(သဒ္ဒတ္ထ။)အိုးထိန်းသည်တို့ ပြုအပ်သော အမှုမှန်သမျှ၌ ယုတ်လျော့သည်မရှိ။ ဝါ–ပြည့်စုံသော အတတ်ပညာရှိ၏။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိ သု။ ။ဇနပုဒ်၌ လှည့်လည်ခြင်း ဇနပဒစာရိကနှင့် ဖဲသွားခြင်း ပက္ကမိသုတို့ မပြားပဲ ပြားသကဲ့သို့ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိသု–ဟု ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာ။

ဇနပဒစာရိကံ–ဟူသောနည်းသည်မြတ်စွာဘုရားတို့၌သာထင်သော ဇနပဒ စာရိကဟူသော အမည်ကို မထင်သော သာဝကတို့၌ ဇနပဒစာရိက–ဟု ဆိုသောကြောင့် ရုဠ္ဌီနည်း။

(က) သကေတိ အတ္တနော သန္တကေ။ (ခ) အာစရိယကေတိ အာစရိယကမ္မေ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၉။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် သကေ–ပုဒ်ကို သဿ ဣဒံ သကံ(တသ္မိံ သကေ) ဟု ဣဒံ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ က ပစ္စည်း၏ ဣဒံတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ သကေ–၌ သ–သဒ္ဒါသည် သန္တ–စသည်တို့၏ ကာရိယ

http://www.dhammadownload.com

အနဝယတ္တေပါ် သတိ-အကုန်တတ်ခြင်း တူသော်လည်း-ဟု ရှေးဥပမင်သျှ၌ ဆိုသည်။ ယင်းအလို အနဝယတ္တံ-၌ အနဝယ-အရ ရှင်ဓနိယမှ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ရသည်။ အနဝယတ္တ-အရကား ပြုတိုင်း ပြုတိုင်း ယုတ်လျော့မှု မရှိခြင်း၊ ဝါ-အကုန်တတ်ခြင်းတူသော သဘောဟူသော အနဝယဘောဂုဏ် ရသည်။ (ဉာဏ်ကောက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) ထိုကြောင့် အောက်ပါ အတိုင်း ကျမ်းတက်ရမည်။

ဆရာ၊ ဆရာသည် ပရိယောဒါတသိပ္ပ-ဟူသည် စင်ကြယ်သော အတတ် ရှိသူတည်း-ဟု ဆို၏။ ရှင်ဓနိယမှ တပါးသော သူတို့သည်လည်း ရှင်ဓနိယနှင့် အကုန်တတ်ခြင်း တူကုန်သည် မဟုတ်လော။ (ရှေးဥပမင်သျှအာဘော်)၊ ဝါ- တပါးသော သူတို့သည်လည်း ပြုတိုင်း ပြုတိုင်း ယုတ်လျော့မှု မရှိကုန်သည် မဟုတ်လော။ သို့ဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် (လက္ခဏာအရစိဟိတ်) ရှင်ဓနိယ ကိုသာ ပရိယောဒါတသိပ္ပေါ-ဟု ဆိုပါသနည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျ မိန့်။ ဤကျမ်းတက်ကို ထောက်၍ င-ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘခွဲသည်။

စတုက္ကထုတ်ပုံ

နနု (အညေသံ) အနဝယတ္တံ အတ္ထိ။ (စော+ဘော)
အထ ကသ္မာ ပရိယောဒါတသိပ္ပေါတိ ဝုတ္တံ။ (စော)
နနု အညေဟိ အသဒိသသိပ္ပေါ။ (ပရိ+ဘော)
တသ္မာ ပရိယောဒါတသိပ္ပေါတိ ဝုတ္တံ။ (ပရိ)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

အနဝယတ္တံ။ ။အနဝယာနံ ဘာဝေါ အနဝယတ္တံ။ (အနဝယာနံ၊ ပြုတိုင်း ပြုတိုင်း ပျက်စီးယုတ်လျော့မှု မရှိကုန်သော (ဓနိယမှ တပါးသော) အိုးထိန်းသည်တို့၏။ ဘာဝေါ၊ တည်း။) ဂုဏေ ဂုဏ် စပ်၍ ဉာဏ်ကောက်။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဃ-ဝါကျ၌ ပရိသုဒ္ဓသိပ္ပေါ-ဖြင့် ပရိယောဒါတသဒ္ဒါသည် စင်ကြယ်ခြင်း (ပရိသုဒ္ဓ)အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

င-ဝါကျဖြင့် စင်ကြယ်သော အတတ်ရှိ၏-ဟူသည် သူတပါးတို့နှင့် မတူ သော အတတ်ရှိသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ပရိယောဒါတသိပ္ပေါ။ ။စင်ကြယ်သော အတတ်ရှိ၏၊ (သဒ္ဒတ္ထ)။ ဝါ- သူတပါးတို့နှင့် မတူသော အတတ်ရှိ၏။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

---

http://www.dhammadownload.com

(က) သဗ္ဗမတ္တိကာ မယန္တိ-လ-ကတ္တာတိအတ္ထော။ (ခ) အဘိရူပါတိ သုရူပါ။ (ဂ) ပါသာဒိကာတိ ပသာဒဇနိကာ။ (ဃ) လောဟိတိ-ကာတိ လောဟိတဝဏ္ဏာ။ ဋ္ဌ။ ၂၄၉။

✺ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သဗ္ဗံ မတ္တိကာမယံ-ဖြင့် သဗ္ဗနှင့် မတ္တိကာမယံကို သဗ္ဗာ မတ္တိက မယာ သဗ္ဗမတ္တိကမယာ-ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း၊ သဗ္ဗသဒ္ဒါ အနဝသေသ သဗ္ဗသဒ္ဒါမဟုတ်၊ သာဝသေသသဗ္ဗ သဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

နည်းနှင့် ဥပစာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အဆောက်အအုံတခုလုံး၏ သဗ္ဗ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တံခါးပေါင်, တံခါးရွက်, ကျည်သေး, ကျည်မ, လေသောက်တံခါးမှ ကြွင်းသော နံရံ စသည်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော တံခါးပေါင် — လ — ကြွင်းသော နံရံ စသည်ကို သဗ္ဗဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။

ခ-ဝါကျဖြင့် အဘိရူပါ၌ အဘိသဒ္ဒါသည် ဝိသိဋ္ဌ စသော အနက်ကို မဟော၊ သုန္ဒရအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။သုန္ဒရံ ရူပံ ဧတိဿာ ကုဋိကာယာတိ အဘိရူပါ။(သုရူပါ-လည်း တူပြီ။) အဘိရူပ (သုရူပ) သဒ္ဒါသည် ကောင်းသော အဆင်း၊ ကောင်းသော အဆင်းရှိသော ကျောင်းငယ်ကို ဟော၏။ ဂုဏူပစာကြံလေ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ပါသာဒိကာပုဒ်ကို ပသာဒံ ဇနေတီတိ ပါသာဒိကာ—ဟု ဇနေတိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဏိကပစ္စည်း၏ ဇနေတိ တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည် - ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ၊

ဃ-ဝါကျဖြင့် လောဟိတိကာပုဒ်ကို လောဟိတံ ဧတိဿာ အတ္ထီတိ လောဟိတိကာ-ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း¹, ဏိကပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိအနက်၌ သက်သည်—ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

သာကုဋိကာ၊ သည်။ အဘိရူပါ၊ ကောင်းသောအဆင်းရှိ၏။ပါသာဒိကာ၊ ကြည်လင်ခြင်းကိုဖြစ်စေ၏။ လောဟိတိကာ၊ နီသောအဆင်းရှိ၏။

http://www.dhammadownload.com

(က) ကိကံဏိက သဒ္ဒေါတိ-လ-သဒ္ဒေါ။ (ခ) ယထာ ကိရ-လ-သဒ္ဒေါ အဟောသိ။ (ဂ) ဧတေနဿာ-လ-ဒဿိတော ဟောတိ။ (ဃ) မဟာအဋ္ဌကထာယံ ပန လ-ဝုတ္တံ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။

◎ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား(သေယျထာပိ-လ-သဒ္ဒေါ အဟောသိ-ဟူသော ပါဠိတော်ကို အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ သေယျထာ-လ-အဟောသိ-ဟူသော ပါဠိတော်စကားသည် သင်္ခေပ။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဖြင့် က-ကို ချဲ့သည်မဟုတ်။ သို့သော် မကင်းရာ မကင်းကြောင်းဖြစ်၍သာ က-ဝါကျကို သင်္ခေပဟုဆိုရသည်။ ဋ္ဌပနာမှာ ပါဠိတော်ကိုသာ ထားရသည်။ ပါဠိတော်လာ ဥပမာန, ဥပမေယျကိုသာ ချဲ့ပြသည်။ ပါဠိတော်၌မပါသော ဥပမာန, ဥပမေယျဖြင့် ထပ်ရှားအောင်ပြခြင်း မဟုတ်သဖြင့် တပ္ပါကဋီကရဏဟု မဆိုရချေ။ သတိပြုလေ။

ခ-ဝါကျတွင် ယထာ-လ-ဟောတိကား ဥပမာန။ထို-၍ ဧဝံ-လ-အဟောသိကား ဥပမေယျ။

ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ။

* ဒဿေတိ ဒီပေတိ၊ကျမ်း၌ရှိက လဒ္ဓဂုဏ်။ကြောဝ်းဖြင့်ကျိုးပြ၊ကြောင်းပြကျိုးနေ၊ ရှိရိုးပေ။ (တွင်းကြီး)

မှတ်ချက်။ ။ကိကံဏိကာသဒ္ဒေါ-ဟူသော သဒ္ဒါဖြင့် ကုဋိုယ်၏ အတွင်းအပြင်နှစ်မျိုးလုံး ကောင်းစွာကျက်သည်ကို သိရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ဤသည်ကို ရည်ညွှန်း၍ "ကြောဝ်းဖြင့် ကျိုးပြ"ဟု ဆိုသည်။

ဃ-ဝါကျကား (သကဝါဒဟူသော သာမညကို ပြပြီးနောက် မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒ-ဟူသော အထူးကို ပြသောကြောင့်) ဝိသေသဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သာမညဝါကျ။

ဃ-ဝါကျတွင် မဟာ-လ-ကံသဘာဇနံကား ကာရဏ။ ထို-၍ ယထာ-လ-ဝုတ္တံ-ကား ဖလဝါကျ။ (အနိယတ် နိယတ်။ ဥပမာန ဥပမေယျ ခွဲလေဦး။)

တိကံဏိက+ဇာလ။ ။ကိကံဏိကော ဧ သော ဇာလဥ္စာတိ ကိကံဏိကဇာလံ။ ကမ္မဓာရယသမာသ်။ ရွှေခြုံကွန်ရက်-ဟု အနက်ပေး။ (မဒ္ဒူသျှ အလိုတည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ကိကံဏိ ခုဒ္ဒဃဏ္ဋိကာ (ခါနံ)ကိုထောက်၍ ကိကံဏိသဒ္ဒါ။ ဣလိင်။ ကပစ္စည်းသက်၍ပြီးသော ကိကံဏိကာ-ပုဒ်သည်လည်း ဣလိင်မပ်။

F.68 A

http://www.dhammadownload.com

သို့ဖြစ်၍ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ပြုမည်ဆိုလျှင် ကိင်္ကဏိကာ စ သာ ဇာလဉ္စာတိ ကိင်္ကဏိကဇာလံ ဟု ပြုရမည်။ မအူသျှ-ဥ္ဒကား ကိင်္ကဏိကော-ဟု ဆိုသည်။

တနည်းမှတ်ဖွယ်

ဝါတာပနံ ဂဝက္ခော စ၊ ဇာလဉ္စ သီဟပဉ္စရံ။ ဓာန်။ ၂၁၆။

ဂဝက္ခေ တု သမ္ဗူဟော စ၊ ဇာလံ မစ္ဆာဒိ ဗန္ဓနံ။ ဓာန်။ ၉၄၉။

ယင်းတို့ကိုထောက်၍ ဇာလသဒ္ဒါ ပြူတင်းပေါက်ဟောကြံကာ "ဇာလေ ဩလမ္ဗိတာ ကိင်္ကဏိကာ ကိင်္ကဏိကဇာလံ ဟု ဝိဂ္ဂိုဟ်ကြံသင့်၏။ ယင်းကို ဇာလေ၊ ပြတင်းပေါက်၌။ ဩလမ္ဗိတာ၊ တွဲရရွဲဆွဲထားသော။ ကိင်္ကဏိကာ၊ ခြူတည်း။ ကိင်္ကဏိကဇာလံ၊ ပြတင်းပေါက်၌ တွဲရရွဲဆွဲထားသော ခြူ-ဟု အနက်ပေး။

ကိံကဏိကာ၊ ကိင်္ကဏိကာ။ ။ကဏဓာတ်+ကိကပစ္စည်း+အာပစ္စည်း။

† ကဏတိသဒ္ဒံကရောတီတိ ကိံကဏိကာ=ဃဏ္ဍိကာ။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၂။

ကံသ။ ။ကနဓာတ်+သပစ္စည်း။

† ကနတိ ဒိပ္ပတီတိ ကံသော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၃၅၂။

❁ အာဘောဂနှင့်သံဏ္ဍာန

က-ဝါကျဖြင့် ကိင်္ကဏိကသဒ္ဒါသည် ရွှေခြူကွန်ရက်အနက်ကိုဟောသည်-ကို-လည်းကောင်း[1]၊ ဝါ-ပြတင်း၌ တပ်ဆင်ထားသောခြူအနက်ကိုဟောသည်-ကို-လည်းကောင်း[2]၊ ကိံကင်္ကဏိကာသဒ္ဒေါ်၌ဝယ် ကိင်္ကဏိကာ ဟူသော နောက်ပုဒ်၌ ဇာလသဒ္ဒါကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း[3]၊ ကိင်္ကဏိကာယ သဒ္ဒေ ကိင်္ကဏိကသဒ္ဒေါဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဝါ-နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ၃။ ဘာဝတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ကိင်္ကဏိကာနှင့် သဒ္ဒကို ကာရီ-ကာရိယ၊ အကြောင်း အကျိုးစပ်။ ယဝသာ အင်္ကုရော၊ မေဃသာ သဒ္ဒေါ-စသည်နှင့်တူ၏။

ဃ-ဝါကျ၌ ကံသဘာဇနံ-ဖြင့် ကိံကဏိကာသဒ္ဒါသည် ကြေးခွက်အနက်ကို ဟောသည်-ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

E.68 B

http://www.dhammadownload.com

❁ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ကိက်ဏ်ကာ။ ကိကိဏ်ကာ။ ။ကိ သဒ္ဒူပပဒ+ကဏဓာတ်+အ-ပစ္စည်း+နုဒါဒိ ဏျ-ပစ္စည်းသက်၍ ကိက်ဏိ-ဟု ပြီးသည်။ သွတ္တ က-ပစ္စည်းသက်၊ ကိုက်ဏိကာ-ဟု ဖြစ်သည်။ (ခါန်၊ ဋီအလို။) တနည်း။ ကဏ-ဓာတ်+ကိက-ပစ္စည်း။ က-ကို ဒွေဘော်ပြု၊ အဗ္ဘာသ က-၌ အ-ကို ဣ-ပြု၊ ယင်းကိ-ထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ (ကိက်ဏ+ကိက-ဖြစ်၏။) က-အနုဗန်ကို ချေ။ ဏ-ဣ ကပ်။ ဣတ္ထိဇောဘက အာ-ပစ္စည်းသက်၍ ကိက်ဏိကာ-ဟု ပြီးသည်။ (မောဂ်၊ ၇။ ၁၁-အလို။) ဤ ခါန်၊ ဋီ-နှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်အလို ကိက်ဏိကာ ပါဌ်သင့်သည်။

ကိကိဏိတိ ပါဌန္တရံ။ တဒါ ယဒါဒိ-ဟု ဆိုသော ခါန်၊ ဋီ-အလို ကိက်ဏိ-၌ က-၏မှီရာ အ-သရကို ယဒနုသုတ်ဖြင့် ဣ-ပြု၊ သွတ္တ က-ပစ္စည်းသက်လျှင် ကိကိဏိကာ-ဟု ဖြစ်သည်။ ကိကိဏိကာပါဌ်လည်း သင့်သည်။ ၂-ပါဌ်သင့်၏ဟုမှတ်။

(က) ဘဂဝတော-လ-ဘဂဝတော အာရောစေသိ။

(ခ) ကထံ ဟိ နာမ-လ-အနာဂတဝစနံ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၀

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဘဂဝတော အာရောစေသိ-ဖြင့် ပါဠိတော်ဝယ် ဘဂဝတော-ပုဒ်ကို တေမတ္ထ-ပုဒ်၌ မစပ်ရ၊ အာရောစေသိ-ပုဒ်၌ စပ်ရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဘဂဝတော-၌ သ-ဝိဘတ်သည် သမ္ပန်အနက်ကို မဟော၊ အာရောစန-သဒ္ဒါ၏အယှဉ်၌ သမ္ပဒါန်အနက်ကို ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ သမ္ဗန္ဓ၊ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ အတီတတ္ထေ အနာဂတဝစနံ-ဖြင့် ကရိဿတိ-၌ အနာဂတ်အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်းအနာဂတ်ဝိဘတ်သည် အနာဂတ်ကာလ၌ မသက်၊ အတိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယ (အာချာတ) ဝိဘတ္တိပဒ၊ ၂။ ဒုတိယဝိဘတျတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(က) အနုဒ္ဒယာတိ အနုရက္ခဏာ။ (ခ) ဧတေန-လ-ဒယေတိ။
(ဂ) အနုကမ္ပာတိ-လ-အဝိဟိံသနာ။ (ဃ) ဧတေဟိ-လ-ဒယေတိ။
(င) ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ-လ-ဘာဝိဿတီတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အနုဒ္ဒယာ-သဒ္ဒါသည် အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း (အနုရက္ခဏာ)အနက်ကို ဟောသော-ဟု ဆို၏။ အဘယ်ကြောင့် အနုဒ္ဒယာသဒ္ဒါသည် အနုရက္ခဏာအနက်ကို ဟောသည်ဟု ဆိုပါသနည်း။ အနုဒ္ဒယာသဒ္ဒါသည် ကရုဏာအနက်၌ ဖြစ်သည်မဟုတ်လော-ကြောင့် ခ- ဝါကျမိန့်။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၁၇။

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။
ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ဒယေတိ၊ ဒယိတံ ဝါကျများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လဒ္ဓဂုဏ်ပြသည်။ ဤ၌ ဝါကျာရမ္ဘဟုသာမှတ်။

င-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ခ-ဃ-ဝါကျကား သံခေပ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂ။ ။မေတ္တာယ ပုဗ္ဗဘာဂေါ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေါ။ (မေတ္တာယ၊ မေတ္တာဈာန်၏။ ပုဗ္ဗဘာဂေါ၊ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့၌ အစီးအပွား၏ပျံ့နှံ့ခြင်းတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ မေတ္တာပုဒ်+ ပုဗ္ဗဘာဂပုဒ်။

မေတ္တာ-ကား မေတ္တာဈာန်သည်။ မုချ။ ယင်း၌ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော အလုံးစုံသောသတ္တဝါတို့၌ အစီးအပွား၏ ပျံ့နှံ့ခြင်းနှင့် အကျိုးအကြောင်းစပ်။ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂ ကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော မေတ္တာဈာန်၏-လ-အစီးအပွား ပျံ့နှံ့ခြင်း ရ၏။

† မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂန္တိ မေတ္တာဈာနဿ ပုဗ္ဗဘာဂဘူတံ သဗ္ဗသတ္တေသု ဟိတဖရဏမတ္တံ။ **သာရတ္ထ**။ ၂။ ၁၁၇။

အနုဒ္ဒယာ။ ။အနုဒ္ဒယနံ အနုလက္ခဏံ အနုဒ္ဒယာ။ (အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း။) ဘာဝသာဓန။ အနု+ဒယ+အ+အာ။

http://www.dhammadownload.com

အနု-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂ်ဏ် ရ၏။ ဒယ-ဓာတ်၏ အရကား အစဉ်စောင့်ခြင်း ရ၏။ ဝါ-အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း အနက်ကို အတွင်း ပြု၍ မေတ္တာစျာန်၏ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့၌ အစီး အပွားပျံ့နှံ့ခြင်း ရ၏။ အ-ပစ္စည်းအရလည်း ဘာဝသာဓနတို့ သဘောသည် ဓာတ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အစဉ် စောင့်ရှောက်ခြင်း-လ-ပျံ့နှံ့ခြင်းပင် ရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း အနုဒ္ဒယာသဒ္ဒါသည် ဥပစာသဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် မေတ္တာစျာန်ကိုသာ ပဓာန်အားဖြင့် ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ခ-ဝါကျနှင့် သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇-ရှု၍ ဉာဏ်ကောက်သည်။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၄၂-၃-၌ အနုဒ္ဒယာပုဒ်ကို ကတ္တု ကရဏ ဘာဝ သုံးဝိကပ် ပြသည်။

စိက္ခလ္လ။ ။စိက္ခဓာတ်+အလ-ပစ္စည်း။ လ-ဒွေဘော်ပြု။

† စိက္ခ ဝစနေ အလ။ ဒွိတ္တံ။ သူစိ။

ဒယာ။ ။ဒယဓာတ်+အ+အာ။

† ဒယ ဒါန,ဂတိ,ဟိံသာဒါန ရက္ခာသု။ ဒယတိ ဒယာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၄၂။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် အနုဒ္ဒယာ၌ ဒယဓာတ်သည် ဒါန, ဂတိ ဟိံသာဒါနအနက် တို့ကို မဟော၊ ရက္ခဏ (စောင့်ရှောက်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်-ကို လည်း ကောင်း[၁]၊ အနုဒ္ဒယာပုဒ်ကို အနုဒ္ဒယနံ အနုဒ္ဒယာ ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် အနုဒ္ဒယာအရ မေတ္တာစျာန်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော အလုံး စုံသော သတ္တဝါတို့၌ အစီးအပွားပျံ့နှံ့ခြင်းကို မယူ၊ မေတ္တာစျာန်ကို ဥပစာ အားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျဖြင့် အနုကမ္ပာ၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အနုကမ္ပနံ အနုကမ္ပာ-ဟု ဘာဝသာဓ ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ သူတပါးတို့၏ ဆင်းရဲမှုကြောင့်မိမိစိတ်တုန်လှုပ်ရခြင်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၃။ ဘာဝတ္ထ၊

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အနုဒ္ဒယာ-၊ အနုရက္ခဏာ၊ အနုကမ္ပာကို ကမ္ပနာ၊ ဝိဟေသာကို ဝိဟိံသနာ-ဟု ဘာဝရုပ် ယုပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သည်။ ဘာဝသာဓ်ကိုပြသည်။ သံဝဏ္ဏနာနီယံ ကြည့်။ဝိဟေသာကို ဝိဟိံသနာဖွင့်ရာ၌ အောက်ပါခေတ်ကျမ်းများကို ရှု၍ အဘော်ဖော်ရမည်။

† ဟိံသ-လ-သဒ္ဒေ။ ဟိံသတိ။ နီတိ။ ၁။ ၁၇၄။
ဟိံသိ ဝိဟိံသာယံ။နီတိ၊ ၁။ ၂၁၆။, ၃၄၇။
ဟေသု ဂတိယံ ဟေသတိ။ နီတိ၊ ၁။ ၁၀၁။
ဒေသု ဟေသု အဗျတ္တသဒ္ဒေ ဒေသတိ ဟေသတိ။ နီတိ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဂ-ဝါကျ၌ အဝိဟိံသနာ-ဖြင့် ဝိဟေသာ၌ ဟေသု၊ ဝါ-ဟိံသဓာတ်သည် အဗျတ္တသဒ္ဒ, ဂတိအနက်ကိုမဟော၊ ဟိံသန(=ညှဉ်းဆဲခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဝိဟေသနံ ဝိဟေသာ-ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃ အဘိဓေနတ္ထ။

ဃ-ဝါကျဖြင့် အနုကမ္ပာ အဝိဟေသာတို့အရ ကရုဏာစေတန်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၌ သနားခြင်းကို မယူ။ ကရုဏာစေတန်ကို ဥပစာအားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

† ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂတ္တိ ကရုဏာစေတနာယ ပုဗ္ဗဘာဂဘူတံ, သတ္တေသု အနုကမ္ပာမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၁၇။

နည်းနှင့် ဥပစာ

အနုဒ္ဒယာ။ ။အကြောင်းဖြစ်သော မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂတရား၏ အနုဒ္ဒယာ အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော မေတ္တာစေတန်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော မေတ္တာစေတန်ကိုအနုဒ္ဒယာဟုဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။(နာနတ္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။အနုရက္ခဏာ လ-ဒယေတိ-ဟူသော အဖွင့်ကိုရှု၍ ကာရဏူပစာတင်သည်။ မေတ္တာယ စ ကရုဏာယ စ ဟုဖွင့်သော သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇-အလို အောက်ပါအတိုင်း ဥပစာတင်ရမည်။

အပေါင်းဖြစ်သော မေတ္တာ ကရုဏာ၏ အနုဒ္ဒယာ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မေတ္တာ၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

ဤအနုဒ္ဒယာဟူသော နည်းသည်ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သော အနုကမ္ပာ အဝိဟေသာတို့အရ ကရုဏာမှ ကြွင်းသော မေတ္တာကိုသာ ယူရသောကြောင့် ပါရိသေသ နည်းမည်၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ကာရုဏာပုဗ္ဗဘာဂံ ဒဿေတိ-ကိုထောက်၍ အနုကမ္ပာ အဝိ-ဟေသာ ပုဒ်တို့၌လည်း ကာရဏ္ဍပစာတင်၊ အကြောင်း ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂ၏ အနုကမ္ပာ အဝိဟေသာအမည်ကို အကျိုး ကရုဏာဈာန်၌တင်။

(က) မဟာ ပစ္စိမာ—လ—အာပဇ္ဇိ။ (ခ) ဗုဒ္ဓကာလေပိ-လ-ဗုတ္တံ ဟောတိ။ ဋီ။ ၂၅၀။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဇနသမူဟော-ဖြင့် ဇနတာပုဒ်ကို ဇနာနံ ဘာဝေါ ဇနတာဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထမပြုရ။ ဇနာနံ သမူဟော ဇနတာဟု သမူဟတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း¹၊ တာ-ပစ္စည်းသည် ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌မသက်၊ သမူဟတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်—ကို လည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။　　၂။ ပစ္စယတ္ထ။

က-ဝါကျ၌ ပါတဗျဘာဝံ-ဖြင့် ပါတဗျတံ၌ တာ-ပစ္စည်းသည် သမူဟတဒ္ဓိတ်၌ မသက်၊ ဘာဝ တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း¹၊ ပါတဗျာနံ သမူဟော-ဟု ဝစနတ္ထမပြုရ။ ပါတဗျဿ (ဝါ-ပါတဗျာနံ) ဘာဝေါ ပါတ-ဗျတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ ပစ္စယတ္ထ။　　၂။ အဘိဓာနတ္ထ။

ပါတဗျပုဒ်မှတ်ဖွယ်

ပါတဗျကား ပါဓာတ်၊ ပရိဘောဂအနက်။ တဗျပစ္စည်းကား ကမ္မသာဓန။ ပါတဗ္ဗာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ ပါတဗျာဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။ ပါတဗျာ၊ သုံးဆောင်ခံစား အပ်ကုန်သော (ကာမတရား)။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၀။

ပါတဗျဘာဝန္တိ ဝိနာသေတဗ္ဗတံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၁၇။ ပါတဗျတံ ပါဠိတော်ကို ပါတဗျဘာဝံ ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်။ ပါတဗျဘာဝံကို ဝိနာသေ-တဗ္ဗတံ ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ ဤအလို ပါဓာတ်ကား ဝိနာသ အနက်ဟော။ တဗျ-ပစ္စည်းကား ကမ္မသာဓန၊ ပါတဗျအရ ပါဏေသု ကို ရသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပါတဗ္ဗာ ဝိနာသေတဗ္ဗာတိ ပါတဗျာ။ ပါတဗျာနံ ဘာဝေါ ပါတဗျတာ။ ပါတဗျအရ သတ္တဝါတို့ဖြစ်နှင့်၊ ဘာဝအရ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို အာချုံအာရမ္မဏိကစပ်။

မအူသျှအဆို

ပါတိ ဝိနာသေတီတိ ပါတဗျော။ တဿ ဘာဝေါ။ ဇနသမူဖဟာနှင့် အရတူ။ ကတ္တားဟောတည်းဟု မူအူသျှ-၌ ဆိုသည်။ မာ ပါဏောပါတဗျော ဃံသိတဗ္ဗော-ဟု ကမ္မရုပ် ဖွင့်သည်ကိုထောက်၍ ဋီကာဆရာတို့ဝါဒသည် သာရ ဖြစ်အံ့ထင်သည်။

ဒိဋ္ဌာနုဂတိ။ ။အနုဂမနံ အနုဂတိ။ (အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ သဒ္ဒတ္တ။ အတုမှုခြင်း။ အဓိပ္ပာယတ္တ။)· ဒိဋ္ဌဿ အနုဂတိ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ။ ဒိဋ္ဌဿ၊ မြင်အပ်ဖူးသောအမှုသို့။ ဝါ-ကို။ အနုဂတိ၊ ခြင်း။ ဒိဋ္ဌနှင့် အနုဂတိ အာချုံအာရမ္မဏိကစပ်။ (ဤကား ဒိဋ္ဌာနုဂတိ-ကို ဒိဋ္ဌ+အနုဂတိ ပုဒ်ဖြတ်နှင့် အညီတည်း။)

တနည်း။ ။ဒိဋ္ဌိယာ အနုဂတိ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ။ (ဒိဋ္ဌိယာ၊ အယူကို။ အနုဂတိ၊ ယူခြင်း။ ဝါ-စွဲလမ်းခြင်းတည်း။) ဒိဋ္ဌိနှင့် အနုဂတိ ကမ္မကမ္မီ၊ အာချုံအာရမ္မဏိက စပ်။ (ဤကား ဒိဋ္ဌိ+အနုဂတိ ပုဒ်ဖြတ်နှင့် အညီတည်း)

† ဒိဋ္ဌာနုဂတိန္တိ ဒိဋ္ဌဿ ကမ္မဿ အနုဂမနံ အနုကိရိယံ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ-လဒ္ဓိယာ အနုဂမနံ ဂါဟံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဒိဋ္ဌာနုဂတိ ။ ။မြင်ဖူးသောအမှုသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း (အတုပြုခြင်း၊ အတုယူခြင်း)သို့၊ ဝါ-အယူကို စွဲလမ်းခြင်းသို့။

ခ-ဝါကျ၌ ဃံသိတဗ္ဗော-ဖြင့် ပါတဗျော၌ ပါဓာတ်၏ နှိပ်စက်ခြင်းအနက် ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ပါတဗ္ဗာ ဃံသိတဗ္ဗာတိ ပါတဗျာ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း²၊ တဗျပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနနှင့် သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။

(က) ဇဝံ ဘိန္ဒာယ-လ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (ခ) တတ္ထ ဒါရုဂဟေ -လ-ဒါရုဂေဟ ပါကော။ (ဂ) ဒေဝဂဟဒါရုနိတိ-လ-ဒါရုနိ။ (ဃ) ရာဇပဋိဂ္ဂဟိတ-လ-အတ္တော။ ဋ္ဌ။ ၂၅၅။

အာဘော်ဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ ဒါရုဘဏ္ဍာဂရေ-ဖြင့် ဒါရုဂဟဌ် ဂဟသဒ္ဒါသည် ဂဟိတ အနက်ကို မဟော၊ ဝါ ဂြိုဟ်၊ ရာဟုဖမ်းခြင်း၊ အယူ၊ အနှောင်အဖွဲ့ အနက်ကို မဟော။ အိမ်အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်းအိမ်၏ ဘဏ္ဍာ အိမ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ (နည်းဥပစာအဖြေနှင့် ယှဉ်ကြည့်။)

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဂဟပုဒ်ကို အဂါရ ပုဒ်နှင့် လဲ၍ ဖွင့်သောကြောင့် ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ အာဘော် ဖော်လေဦး။

က-ဝါကျ၌ ဒါရုဂေါပကော-ဖြင့် ဂဏက သဒ္ဒါသည် ဟူးရားတတ်သူ (ဗေဒဆရာ) ဂဏန်းသင်္ချာတတ်သူ အနက်ကို မဟော၊ သစ်စောင့်, သစ်ထိန်း အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဂဏကော တု မုဟုတ္တိကော။ ခာန်။ ၃၄၇-၌ ဂဏက သဒ္ဒါ ဗေဒင်ဆရာအနက်၊ ဂဏကာတိ အစ္ဆိဒ္ဒပါဌကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃-၌ ဂဏန်းသင်္ချာတတ်သူ အနက်ကိုဟောသည်။

ဒါရုဂဲဟေ။ ။ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး၏ သစ်ဘဏ္ဍာတိုက်ကို ထားရာအိမ်၌၊ ဝါ-သစ်ဘဏ္ဍာတိုက်၌။ ဂဏကော၊ သစ်တို့ကို ရေတွက်တတ်သောသူသည်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-သစ်ဘဏ္ဍာထိန်းသည်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။)

ဂ-ဃ-ဝါကျဖြင့် ဂဟာ-၌ အ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန်၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဂဟပုဒ်ကို ဂဟိတာနီတိ ဂဟာနိ-ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဒေဝေန ဂဟာနိ ဒေဝဂဟာနိဟု တတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဒေဝဂဟာဒါရုပုဒ်ကို ဒေဝဂဟာနိ စ တာနိ ဒါရူနိ စာတိ ဒေဝဂဟာဒါရူနိဟု ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ ဒေဝသဒ္ဒါသည် ဝိသုဒ္ဓိနတ်, ဥပပတ္တိနတ် အနက်ကို မဟော၊ သမ္မုတိနတ် အနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်း ကောင်း[၅]၊ ဝါ-ဒေဝ အရ ဝိသုဒ္ဓိနတ်, ဥပပတ္တိနတ်ကိုမယူရ။ သမ္မုတိနတ်ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၆] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂဝဒတ္ထ။
၄။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂဝဒတ္ထ။ ၅။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၆။ ဝါ-အဘိဓေယျတ္ထ။

ဒေဝဂဟာဒါရူနိ။ ။ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည် သိမ်းယူအပ်ကုန်သော သစ်တို့ သည်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော သစ်တို့သည်။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

† ရညော သန္တကာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၂။

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဓါရုဂဟော၊ ဓါရုဂေဟော။ ။ဂဟာဿုပဓေယောတ္တံ အသမာသေ နိစ္စံ။ နီတိ၊ ၁၂၃၇-နှင့်အညီ သမာသ်မဟုတ်ရာ၌ ဂဟာ-၌ ဥပဓာ အ-ကို ဧ-အမြဲပြုဟု ဆိုသဖြင့် သမာသ်၌ကား ဂဟာ-၏ ဥပဓာ အ-ကို ဧ-မပြုရဟု ဆိုရာရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် အသမာသေတိကိံဟု ကိံရုပ်ထုတ်ရာတွင် ဂဟာကာရံ-လ-ရာဇဂဟံ ဟူသော ပြယုဂ်များကို ထုတ်ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒါရုဂဟော ဟူသော ပါဠ်သာ သင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ဂဏ္ဌကော။ ။အပေါင်းဖြစ်သောဗေဒင်ဆရာ, ဂဏန်းတတ်သူ့ သစ်စောင့် သစ်ထိန်းတို့၏ ဂဏ္ဌကော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သစ်စောင့် သစ်ထိန်း၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော သစ်စောင့် သစ်ထိန်းကို ဂဏ္ဌက-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ. သမုဒါယူပစာ။

(က) နဂရပဋိသင်္ခါရိကာနိ-လ-ကရဏာနိ။
(ခ) အာပဒတ္ထာယ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဌ။ ၂၅၅။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-၁ ါကျ၌ နဂရဿ ပဋိသင်္ခါရုပကာရဏာနိ-ဖြင့် ပဋိသင်္ခါရိကာနိ ပုဒ်ကို ပဋိသင်္ခရီယန္တိ ဧတေဟီတိ ပဋိသင်္ခါရိကာနိ-ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ဏျ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓန၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဏျ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ အက-၌ အ-ကို (နပုလ္လိင်အရာဝယ်) ဣ-ပြုသည်ကို လည်းကောင်း[3]၊ နဂရနှင့် ပဋိသင်္ခါရိကာနိ-ကို နဂရဿ ပဋိသင်္ခါရိကာနိ နဂရပဋိသင်္ခါရိကာနိ-ဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[4] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပဋ္ဌယဋ္ဌ။ ၃။ ဘာဝဋ္ဌ။
၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂဒဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။နာနာဝိဘတ္တိက၊ ဖွင့်၍ပြ။ တပ္ပုရိသကြံစရာ-ဟူသောနိယံ၊ ကရဏအဓိကရဏ၊ နောက်ပုဒ်ပြ၊ ရှေ့ကပုဒ်နှင့် ဆဋ္ဌီတွဲမြဲ-နိယံတို့နှင့် အညီ အာဘောဂ်ကြံသည်။ ဘာဝသာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြ၊ ရှေ့ကပုဒ်နှင့် ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်တွဲမြဲ-နိယံ။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ မရှိတာပြ၊ တဒ္ဓိတ-နိယံနှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း အာဘောဂ်ကြံနိုင်ပေးသည်။

H.69

http://www.dhammadownload.com

က—ဝါကျဖြင့် ပဋိသင်္ခါရကို ပဋိသင်္ခရဏံ ပဋိသင်္ခါရော-ဟု ဘာဝသာဓ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း¹၊ နဂရနှင့် ပဋိသင်္ခရဏ-ကို နဂရဿ ပဋိသင်္ခါရော နဂရပဋိသင်္ခါရော-ဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် တွဲစပ်ရမည်ကို လည်းကောင်း²၊ နဂရပဋိသင်္ခါရိကာနိ-ပုဒ်ကို နဂရပဋိသင်္ခါရေ ယုတ္တာနိ၊ ဝါ- နဂရပဋိသင်္ခါရဿ အနုစ္ဆဝိကာနိ နဂရပဋိသင်္ခါရိကာနိ-ဟု ယုတ္တတဒ္ဓိတ်၊ ဝါ—အနုစ္ဆဝိကတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း³၊ ဣက—ပစ္စည်း၏ ဂုဏ်းတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို လည်းကောင်း⁴ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယ ပဉ္စယဋ္ဌ၊ ၃။ ဣ ဘိဓာနဋ္ဌ၊
၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၅။ ပစ္စယဋ္ဌ။

နဂရပဋိသင်္ခါရိကာနိ။ ။မြို့ကို၊ ပြုပြင်စီရင်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော။ **တနည်း**။ မြို့ကို ပြုပြင်စီရပ်ခြင်း၌ ယှဉ်ကုန်သော။ ဝါ—မြို့ကို ပြုပြင်စီရင်ခြင်းအား လျောက်ပတ်ကုန်သော။ (ဒေဝဂဟာဒါဠုနိ-၌စပ်။)

က—ဝါကျ၌ ဝိပတ္တိ-ဖြင့် အာပဒတ္ထာယ-၌ အာပဒါသဒ္ဒါသည် ပျက်စီးခြင်း အနက်ဟော ဝိပတ္တိသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်း-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

တနည်း။ ။ဝိပတ္တိဖြင့် အာပဒါသဒ္ဒါသည် ပျက်စီးခြင်း(ဝိပတ္တိ)အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟုသိစေသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

† သမ္ပတ္တိ သမ္ပဒါ လက္ခီ၊ သိရီ ဝိပတ္တိ အာပဒါ။ဓာန်။ ၃၈၅။

က-ဝါကျ၌ တဒတ္ထံ-ဖြင့် အာပဒတ္ထာယ-၌ အာယသဒ္ဒါသည် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ မဟုတ်၊စတုတ္ထီ သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း¹၊ သ-ဝိဘတ်ကို အာယပြုရာ တမတ္ထစသည် လေးဌာနတွင် တဒတ္ထသမ္ပဒါန် အနက်၌ အာယပြုထားသည်ကို လည်းကောင်း ² သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အန္ဓာလကာ။ **အဍ္ဍာလကာ**။ ။အဍ္ဎဓာတ်+အလက-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ကြောင့် အဍ္ဍာလကပါဌ် သင့်သည်။ **သူစိ**။

ရာဇပေဋိဂ္ဂဟိတာ။ **ရာဇပရိဂ္ဂဟာ**။ ပဋိဂ္ဂဟိတ-ရှိလျှင် ပဋိပုဗ္ဗ+ဂဟဓာတ်+ တ-ပစ္စည်း၊ ကမ္မသာဓန။ ပရိဂ္ဂဟ-ရှိလျှင် ပရိပုဗ္ဗ+ဂဟဓာတ်။ အ-ပစ္စည်း၊ ကမ္မသာဓန။ အနက်အတူပင်။ ထို့ကြောင့် ၂—ပါဌ်သင့်။

---

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့် ဥပစာ

ရာဇဝလ္လဘေဟိ။ ၄၊ ၂၅၄။ အပေါင်းဖြစ်သော လဇ္ဇီရာဇဝလ္လဘာ, အလဇ္ဇီရာဇဝလ္လဘ-ရဟန်းတို့၏ ရာဇဝလ္လဘာ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အလဇ္ဇီ ရာဇဝလ္လဘာ-၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ရှင်း။)

ဒါရုဂေဟ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဂြိုဟ်,ရာဟုဖမ်းခြင်း, ဒိဋ္ဌိအယူဟူသော အနှောင်အဖွဲ့, အိမ်အနက်တို့၏ ဂဟအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အိမ်အနက်၌ တင်။ ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ရှင်း။)

† အာဒိစ္စာဒိမှိ ဂဟဏေ၊ နိဗန္ဓေ စ ဃရေ ဂဟော။ ဓာန်။ ၉၁၉။

(က) မဂဓေမဟာမတ္တော-လ-မဟာမတ္တော။ (ခ) မဟတိယာ-လ-သမန္နာဂတော။ (ဂ) မဂဓရေညော ဝါ မဟာမတ္တော။ (ဃ) မဟာ အမစ္စောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ၄။ ၂၅၅။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

တနည်း- ခ-ဝါကျကား (မဟာမတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆက် လက် ဖွင့် ပြသောကြောင့်) ဝါကျာဝယဝ္။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာဓာရ။

ဂ-ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။ ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အမစ္စ။ ။သဗ္ဗကိစ္စေသု အမာ ဝတ္တတီတိ အမစ္စော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ။၃၈၇။
(သဗ္ဗကိစ္စေသု၊ အလုံးခုံသော ကိစ္စတို့၌။ ရညာ၊မင်းနှင့်။အမာ၊အတူတကွ။ ဝတ္တတိ၊ ၏။) အမာပုဒ်+စ္စ ပစ္စည်း။

အမာ-ကား အလုံးစုံသော ကိစ္စတို့၌ မင်းနှင့် အတူတကွဖြစ်ခြင်း သဟ-ဝတ္တနဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အမတ်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏောစပ်။ စ္စ-ပစ္စည်း အရကား-ထိုဖြင့် မှတ်အပ်သော အမတ်ဒြပ်ရ၏။

---

http://www.dhammadownload.com

အာဒေဘာဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ မဂဓရဋ္ဌေ မဟာမတ္တော-ဖြင့် မဂဓအရ မဂဓတိုင်းကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဝါ-မဂဓသဒ္ဒါ မဂဓတိုင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ မဂဓနှင့် မဟာမတ္တကို မဂဓေ မဟာမတ္တော မဂဓမဟာမတ္တော—ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။ ၂။ ဝါ-နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် မဟာမတ္တပုဒ်ကို မဟတီ မတ္တာ ပမာဏံ ဧတဿာတိ မဟာ-မတ္တော—ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ မတ္တာသဒ္ဒါသည် အက္ခရာဝယဝအနက်, အပ္ပကအနက်ကို မဟော။ သမိဒ္ဓိ=ပြည့်စုံခြင်းအနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဝဇိရ။ ၁၂၃။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

* သံဂဏ္ဍေတဗ္ဗ၊ ဒ္ဓိပဒ။ ကြံ့ကြနည်းသိ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ (သံဝဏ္ဏနာ)

ဂ-ဝါကျဖြင့် မဂဓအရ ဌာနဖြစ်သော တိုင်းကို မယူရ၊ ဌာနီဖြစ်သော မဂဓမင်းကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ မဂဓနှင့် မဟာမတ္တကို မဂဓဿ မဟာမတ္တော မဂဓမဟာမတ္တော-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊

ဃ-ဝါကျဖြင့် မဟာမတ္တသဒ္ဒါသည် အမတ်ကြီးဟော မဟာအမစ္စသဒ္ဒါ၏ ဝေဝစ်တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။နာမလိင်္ဂတ္ထလည်း ဖော်လေ။

မဂဓမဟာမတ္တော။ ။မဂဓတိုင်း၌ (အမျိုးစည်းစိမ်အစိုးရခြင်းစသည်ဖြင့်) များစွာသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (သာရတ္ထ။) မဂဓတိုင်း၌ များစွာသော အစိုးရခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ (ဝဇိရ။)

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဣဿရိယမတ္တာယ။ ဣဿရိယပတ္တာယ။ ။ဝဇိရဗုဒ္ဓိ၌ ဣဿရိယမတ္တာ-ယာတိ သမိဒ္ဓိယံ မတ္တာသဒ္ဒေါ ဉာပေတိ-ဟုဆိုသဖြင့် ဣဿရိယမတ္တာယပါဌ်သာ သင့်သည်။ (ဆဋ်တဲ၊ ဂဏ္ဌိ။)

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့်ဥပစာ

မဂ္ဂမဟာမတ္တော။ ။ဌာနဖြစ်သော တိုင်း၏ မဂ္ဂအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော မဂ္ဂမင်း၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော မဂ္ဂမင်းကို မဂ္ဂဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။မဂဓပုဒ်ကို မဂဓရေညောဟု ဖွင့်သဖြင့် ဌာနူပစာ ရသည်။

မဂဓ။ ။မဂေန သဒ္ဓိံ ဓာဝန္တီတိ မဂဓာ။ ဓာဝ ဂတိသုဒ္ဓိယံ၊ မံသေသု ဝါ ဂိဇ္ဈန္တီတိ မဂဓာ။ ဂိဓ၊ အဘိကင်္ခါယံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၈၄။

(က) အနုသညာယမာနောတိ-လ ပစ္စဝေက္ခမာနော။
(ခ) ဘဏောတိ ဣဿရာနံ-လ-လပနံ။ ဋီ။ ၂၅၅။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပစ္စဝေက္ခမာနော-ဖြင့် အနုဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဏ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ သံဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသကဏ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[2]၊ ဉာဓာတ်၏ ရှုဆင်ခြင်ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[3] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် ဘဏေသဒ္ဒါသည် အစိုးရသော သူတို့က ရာထူးနိမ့်သူတို့ကို ခေါ်ဝေါ်သော အာလုပ်ပုဒ်တည်း-ဟု သိစေသည်။ (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ။)

အာဏာပေသိ။ အဏ ဘူ စု ပေသနေ (စေခိုင်းခြင်း) အာဏာပေတိ၊ အာဏတ္တိ၊ အာဏာ။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း။ ဤအလို အဏဓာတ်+ဏာပေပစ္စည်း+အဇ္ဇတနီ ဤဝိဘတ်၊ သ-အာဂုံ။

အာဏာပုဒ်ကို အာဏာပေသနေ ဘာဝေ အ၊ ဣတ္ထိယံ အာ-ဟု ဖွင့်သော သူစီအလို အာဏာပေသိ-ကား အာဏာ-ဓာတ်တည်း။ ကြွင်းတူပြီ။

(က) ဒါရူနံ ကိစ္စာတိ ဒါရူနံ ကာရဏာ။ (ခ) ပုရာဟံ ဟညာမီတိ အဟံ ဟညာမိ။ (ဂ) ယာဝ အဟံ-လ-ယျောသီတိ အတ္ထော။ (ဃ) ဣယံ့တိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ ဋီ။ ၂၅၅။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ကိစ္စ-ပုဒ်ကို ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကိစ္စ-ဟု ကမ္မသာဓန လည်းကောင်း[1] ကရဏံ ကိစ္စ-ဟု ဘာဝသာဓနလည်းကောင်း ဝစနတ္ထ မပြု၍ ကာရိယတိ

http://www.dhammadownload.com

ဓေတေနာတိ ကိုစ္စံ (ဆင်တဲဂဏ္ဍိ၊ ၄၇၂)ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[1]၊ ရိစ္စ-ပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓန ဘာဝသာဓနနှင့် မသက်၊ ကရဏ သာဓနနှင့် သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ၊ နာမလိင်္ဂဋ္ဌ။

ခ-ဝါကျဖြင့် ပုရာဟံကို ပုရာ အဟံ-ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ပုရာပုဒ်ကို ဟညာမိနှင့်စပ်၍ အတ္ထယောဇနာရမည်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ သန္ဓိလိင်္ဂ၊၁၁။ ၂။ သမ္ဗန္ဓ။

ဂ ဝါကျဖြင့် ပုရာဟညာမိ-မသတ်အပ်မီ။ ဝါ-မသတ်သေးခင်-ဟူသော ကာလပရိစ္ဆေဒအနက်ကို လည်းကောင်း[1]၊ ပုရာဟံ ဟညာမိ-တစ ါကျလုံးကို ယေ့ျာသိ-ဝါကျနှင့် စပ်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေသည်။

၁။ ဘာဝတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

ဃ ဝါကျဖြင့် နိပါတလိင်္ဂပဒ။ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ ပြသည်။

သဒ္ဒါရေး စိစစ်ခြင်း

ဟညာမိ-သဒ္ဒါကား ဟန+ယ+အတ္တနောပုဒ် ဧ-ဝိဘတ်။ အတ္တနောပုဒ် ဧ-ဝိဘတ်ကို မိ-ဝိဘတ်ပြန်၍ ဟညာမိ-ဟု ပြီးသည်။ ဧ-ဝိဘတ်သည် ပစ္စုပ္ပန် ကာလ၌ သက်သော်လည်း ပုရာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အနာဂတ် ကာလကို ဟောသည်။ ဤကား သဒ္ဒါရေးစိစစ်ခြင်းတည်း။

† ဇနေန ဟညာမိ။ ပါ၉၊ ယော။

* ယာဝ ပုရေ ပုရာ၊ သဒ္ဒါသုံးပါး၊ ယှဉ်ငြားသောခါ၊ နာဂတ်မှာ၊ သက်ပါဝတ္တမာန်ကိုတည်း။ (ဘုရားကြီး)

ယေ့ျာသိ။ ဣ-ဓာတ်+အပစ္စည်း။ ယေ့ျာသိ-ဝိဘတ်။ နောက် ဧ-သရ ကြောင့် ရှေ့ ဣ-သရ၊ အ-သရတို့ကို ချေ။ (နီတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ၊ ၁၄။ ဥပေယျာသိ ဟုံစ်ကြည့်။)

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဌာနီဖြစ်သော မင်းမျိုး၏ ရာဇကုလအမည်ကို ဌာနဖြစ်သော မင်းအိမ်၌ တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော မင်အိမ်ကို ရာဇကုလ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနျူ ပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

---

http://www.dhammadownload.com

(က) ပဌမာဘိသိတ္တောတိ-လ-ပဌမံ။
(ခ) ဝေရူပိ ဝါစံ ဘာသိတာတိ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ။
(ဂ) ရာဇာနော ကိန္-လ-ပရိဘုဥ္ဇန္တိတိ။
(ဃ) တံ သန္ဓာယ သေ ဝဒတိ။ ၄။ ၂၅၆။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပဌမာဘိသိတ္တော၊ ။ပဌမံ အဘိသိတ္တော အယာတိ ပဌမာဘိသိတ္တော။ (အဘိသိတ္တော၊ အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော။ အယ ရဉော၊အား။ ဝါ-၏။ ပဌမံ၊ ရှေးဦးစွာသည်၊ အတ္ထိ သော ရာဇာ ပဌမာဘိသိတ္တော။ ဗာဟိရတ္ထဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်။ ပဌမပုဒ် အဘိသိတ္တပုဒ် တ ပုဒ်။

ပဌမာဘိသိတ္တ-ကား အဘိသိက်သွန်းပြီးသည်မှ ရှေးဦးစွာသောကာလသည် မှုချ။ ယင်း၏ မင်းဖြစ်နှင့် ကာလ ကာလဝန္တ၊ ဂုဏ်ဂုဏဝန္တစပ်။ တ—ကား ထို—ဖြင့် မှတ်အပ်သော မင်းဖြစ်ရ၏။

ဘောရိ။ ။ဘီဓာတ်+ရက်ပစ္စည်း+နဒါဒိ ဤပစ္စည်း။

† ဘာယန္တိ ဧတာယာတိ ဘောရိ=ဒုန္ဒုဘိ။ မောဂ်။ ၇။ ၁၄၆။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော မင်းအား ရှေးဦးစွာသော အချိန်အခါသည် ရှိ၏ဟူသည် အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသည်ဖြစ်၍ ရှေးဦးစွာပင် တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ အဘာသိ-ဖြင့် ဘာသိတာပုဒ်ကို အဘာသိတိ ဘာသိတာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်—ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တုပစ္စည်း၏ အတီတကာလိက ကတ္တုသာဓန၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ၊

ဘာသိတာ။ ။ဘာသဓာတ်+တုပစ္စည်း။ ပုလ္လိင်၊ သတ္တာဒိဂိုဏ်း။

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဘာသိတာ။ ဘာသိတွာ။ ဘာသိတံ။ ။ယံ တွံ အဘာသိ—ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ အဘာသိဟူသောအဖွင့်ကို ထောက်၍ အဘာသိတိ ဘာသိတာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘာသဓာတ် တုပစ္စည်း ဖြင့်ပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ဘာသိတာတိပဒံ တွန္တပဒံ ဝိသေသနံဟု-

http://www.dhammadownload.com

ပါရာ၊ ယော-၌ ဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤယောဇနာအလို-မဟာရာဇ၊ ကြီး။ ဒိန္နဥဒေဝ-လ-န္တုတိ၊ ဟူ၍။ ဝေရူပိံ ဝါစံ ဘာသိတွာ၊ ပြောဆိုဖူးသော။ တံ၊ သည်။ သရသိ၊ အောက်မေ့အမှတ်ရလေ့-ဟု အနက်ယောဇနာလျှင် အတ္ထယုတ္တိရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာအလို-မဟာရာဇ၊ ကြီး။ တံ၊ သည်။ ပထမာဘိသိတ္တော ဒိန္နဥဒေဝ-လ-ဘုဥ္ဇန္တုတိ ဝေရူပိံ ဝါစံ ဘာသိတွာ၊ ပြောဆိုဖူးသည်။ ဟုတ္တာ၊ ၍။ သရသိ။ (ယခု) အောက်မေ့ သတိရလေ့ ဟု အနက်ယောဇနာလျှင် အတ္ထယုတ္တိရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း "ဘာသိတာ" ပါဌ် သင့်သည်။

ဘာသိတွာ။ ။ဘာသိတွာတိပဒံ သရသီတိပဒေ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ-ဟု ပါရာ၊ ယော- ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝဇိရဗုဒ္ဓိ၊ ၁၂၃-၌လည်း ဝေရူပိံ ဝါစံ ဘာသိတွာ တိ စ ပါဌော-ဟု ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တံ န သုန္ဒရံ-ဟု ယင်းဘာသိတွာကို မပယ်မြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာ၌လည်း သယမေဝ ဘာသိတွာ ဟုဖွင့်ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဟာရာဇ ပထမာဘိသိတ္တော ဒိန္နဥဒေဝ-လ-န္တုတိ ဝေရူပိံ ဝါစံ ဘာသိတွာ၊ ပြောဆိုဖူးပြီ။ သရသိ၊ (ယခု) အောက်မေ့ သတိရလေ့ ဟု အနက်ယောဇနာလျှင် အတ္ထယုတ္တိရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း "ဘာသိတွာ" ပါဌ် သင့်သည်။

ဘာသိတံ။ ။ဘာသိတန္တိပိ အတ္ထိ၊ သော န ယုဇ္ဇတိ၊ ဟု ပါရာ၊ ယော-ဆိုသောကြောင့် "ဘာသိတံ" ပါဌ်ကား မသင့်။

ဝေရူပံ ဝါစံ။ ဝေရူပိံ ဝါစံ။ ။ဝေံ ရူပံ (ဝါစံ) ဧတိဿာ ဝါစာယာတိ ဝေံရူပါ (တံ ဝါစံ) ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြု၍ ဝေရူပံ၊ ဤသို့သဘော ရှိသော။ ဝါစံ၊ ကို-ဟု အနက်ယောဇနာလျှင် အတ္ထယုတ္တိရှိသောကြောင့် "ဝေရူပံ ဝါစံ" ပါဌ် သင့်သည်။

ဝေရူပိံ ဟု ရှိလျှင် ဧဝံ ရူပံ ဝေရူပံ ဟု ကမ္မဓာရယ်တွဲ၊ ဝေရူပံ ဧတိဿာ အတ္ထီတိ ဝေရူပီ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝေရူပိံ၊ ဤသို့သဘောရှိသော။ ဝါစံ၊ ကို ဟု အနက်ယောဇနာလျှင်လည်း အတ္ထယုတ္တိရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း "ဝေရူပိံ ဝါစံ" ပါဌ်လည်း သင့်သည်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ဓမ္မဘေရိံ စရာပန္တိ။ ။ဌာနီဖြစ်သော တရားစည်၏ ဓမ္မဘေရီအမည်ကို ဌာနဖြစ်သော စည်ထမ်းသူလူ၌ တင်လေ၊ ဌာနျူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။ ပါ+ဖြေ။ ပထမ။ ၁၆၆-ဘေရိံ စရာပေသိ-၌လည်း ရေးခဲ့ပြီ။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) လောမေန တွံ-လ-လောမံ။ (ခ) ကိံ ပန တံ။
(ဂ) ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂ။ (ဃ) ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ-လ-မုတ္တေဝါသိ။
ဋ္ဌ။ ၂၅၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ။

ဆင်တဲဂဏ္ဍိ ကျမ်းတက်

လောမေန၌ လောမ မှုချဟောကို နှစ်စေလို၍ လောမမိဝ လောမံ-မိန့်။ သဒိသူပစာ၊ ဝါ-ဥပမာတဒ္ဓိတ်။

ပစ္စည်းအရ အမျှားဖြစ်၍ ကိံ ပန တံ ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂ-မိန့်-ဆင်တဲ၊ ဂဏ္ဍိ၊ ၄ဂ၂။

ခ-ဝါကျကား အယုတ္တစောဒနာဝါကျ။ ဂ-ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာ၊ ဝါ-ပရိဟာရဝါကျ။

ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဥပမာဖြစ်သော လောမနှင့် ဥပမေယျဖြစ်သော ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂကား အဘယ်နည်း။ နှစ်ပါးပင် မထင်ဖြစ်၏တကား-ကြောင့် ယထာ နာမ စသည်မိန့်။

ယင်းအလို-ဃ-ဝါကျကား တပ္ပါကဋီကရဏ၊ ထို-၍ က-ခ-ဂ-ဝါကျကား အပါကဋ၊ ဝါ-တပ္ပါကဋီကရဏီယ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် လောမံပုဒ်ကို လောမမိဝ လောမံ ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္တပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် လောမအရ ရဟန်း၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သောအသွင်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

(၁) အရဟဒ္ဓဇ = ရဟန္တာတို့၏ တံခွန် (မုချ)
(၂) ။ = ရဟန္တာတို့၏ တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်သော သင်္ကန်း။
(၃) ။ = ရဟန္တာတို့၏ သင်္ကန်းမှ တပါးသောသင်္ကန်း။
(၄) ။ = ယင်းသင်္ကန်းကို ဆောင်ယူသူ၊ ဝါ-ဝတ်သူ။

E.70 B

http://www.dhammadownload.com

အရဟာဒ္ဓဇော သတ္တိ အဝဏ္ဍရုပေါ-၌ အဝဏ္ဍရုပေါ-ဟူသော သဒ္ဒန္တရိက်ကို ထောက်၍ အရဟာဒ္ဓဇ၌ ဥပစာတင်ပုံကား -

ဌာနီဖြစ်သော သက်န်း၏ အရဟာဒ္ဓဇ အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော သက်န်း ဝတ်သူ ရဟန်း၌တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော ရဟန်းဝတ်သူကို အရဟာဒ္ဓဇော ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနျူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

† အရဟန္တမဇော အရဟန္တာနံ ဓဇဘာရကော ပုဂ္ဂလော။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၁။

ယံ ပဗ္ဗဇ္ဇလိင်္ဂဘူတံ အရဟာဒ္ဓဇံ ဓာရေယိ-၌ ဥပစာတင်ပုံကား -

အတူဖြစ်သော ရဟန္တာတို့၏ တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်သော သက်န်း၏ အရဟာဒ္ဓဇ အမည်ကို အတူရှိသော ရှင်ဓနိယ သက်န်း၌တင်စား၍ အတူရှိသော ရှင်ဓနိယ သက်န်းကို အရဟာဒ္ဓဇ ဟု ခေါ်သောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (အရဟာဒ္ဓဇ ၂-၃ ကိုရှု၍ ဥပစာတင်သည်။)

မှတ်ချက်။ ။၁-အရဟာဒ္ဓဇနှင့် ၂-အရဟာဓဇကိုတဝ်လျှင် အတူဖြစ်သော ံခွန်၏ ဓဇအမည်ကို အတူရှိသော သက်န်း၌ တင်လေ။ သဒိသူပစာ။ တိတ္ထိ-ဒ္ဓဇလည်း နည်းတူမှတ်။

လောမေန။ ။အတူဖြစ်သော သိုးမွေး၏လောမေနအမည်ကို အတူရှိသော ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂ၌ တင်လေ။ သဒိသူပစာ။

(က) မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိတိ-လ-ဥဇ္ဈာယန္တိ။ (ခ) အဝဇ္ဈာယန္တိ။
(ဂ) အဝဇာနန္တာ-လ-ခြိလောကေန္တိ။ (ဃ) လာမကတော-လ-အဇ္ဈော။ ဌ။ ၂၅၆။

❁ အာချာတပဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျဖြင့် ဥဇ္ဈာယန္တိ-၌- ဥ-သဒ္ဒါသည် ဥ-ဥပသာရ မဟုတ်၊ ဥဂ္ဂတော သူရိယော-၌ကဲ့သို့ အဝဥပသာရ၏ ကာရိယတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂ-ပိုင်ပဒ။ ဝါ-သန္ဒိလိင်ပဒ။) ရူပသိဒ္ဓိ၊ တဒ္ဒိပရိသုတ်ကြည့်။

ဂ-ဝါကျ၌ အဝဇာနန္တာ ဈာယန္တိ-ဖြင့် အဝဈာယန္တိ-၌ အဝ-သဒ္ဒါ သည် ဝိယောဂ ဧသော အနက်ကို မဟော။ အဓောဘာဂ၊ ဝါ-အဝမညန အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။

ဂ-ဝါကျ ခြိလောကေန္တိ-ဖြင့် ဈေ-ဓာတ်သည် ဥဇ္ဈာန,ဥယျန-အနက်တို့ကို မဟော။ ခြိလောကနအနက်ကို ဟောသည်-ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဃ-ဝါကျ၌ လာမကတော-ဖြင့် အဝဇ္ဇာယန္တိ-၌ အဝ-သဒ္ဒါသည် လာမက အနက်ကိုဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ စိန္တေန္တိ-ဖြင့် အဝဇ္ဇာယန္တိ-၌ဈေ-ဓာတ်သည် ဥဇ္ဈာန, ဈာယန စသောအနက်ကို မဟော။ စိန္တာ အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်၊ (ဓာတွတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပါ၊ ဖြေ။ ပထမ။ ၄၀၂-၄၀၃-၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ၊

(က) ခိယျန္တိတိ-လ ပကာသေန္တိ။ (ခ) ဝိပါစေန္တိ-လ-ပတ္တရန္တိ။ (ဂ) ဖြဟ္မစာရိနောတိ သေဋ္ဌစာရိနော။ (ဃ) ဖြဟ္မည္တိ သေဋ္ဌဘာဝေါ။ (င) ပုရာဏာဝေါဟာရိကော-လ-မဟာအမစ္စော။ ဋ္ဌ။ ၂၅၆-၇။

အာဘော်ဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ကထေန္တိ-ဖြင့် ခိယျန္တိ-၌ ခိ-ဓာတ်သည် ဤ၌ ကုန်ခြင်း (ခယ) အနက်ကို မဟော။ အနေကတ္ထာဟိ ဓာတဝေါ-ပရိဘာသာနှင့် အညီ ကထန အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ဝိတ္ထာရိကံ ကရောန္တိ-ဖြင့် ဝိပါစေန္တိ-၌ ပစ-ဓာတ်သည် ကျက်ခြင်း, ရင့်ခြင်း အနက်ကို မဟော။ အကျယ်ချဲ့ခြင်း (ဝိတ္ထာရကရဏ) အနက်ကို ဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဝိပုဗ္ဗ ပစ-ဓာတ်၏ ရင့်ကျက်ခြင်း အနက်ကိုသာ မဟော။ ပတ္ထရအနက်ကိုလည်း ဟောသည့်အရာကိုနှလုံးထားတော်မူ၍ အဃဋ္ဋအတ္တော-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော-မိန့်ဟု ကျမ်းတက်သော ဆင်တဲဂဏ္ဌိ ၄၇၃-၄ နှင့် အညီ အာဘော်တည်း။ မအ္ဘသျ။ ၃၁၉-၌ကား ဝိ-သည် ဝိတ္ထာရိကာ-အနက်ကို ဟောသည်။ ပစ-ဓာတ်သည် ကရဏအနက်ကို ဟော၏-ဟု ပြလို၍ ဝိတ္ထာရိကံ စသည်မိန့်-ဟု ဆိုသည်။ ဤအလို အောက်ပါအတိုင်း အာဘော်ဖော်ပါ။

ခ-ဝါကျ၌ ဝိတ္ထာရိကံ ကရောန္တိ-ဖြင့် ဝိပါစေန္တိ-၌ ဝိ-သဒ္ဒါ၏ ဝိတ္ထာရိကာအနက်ကို ဟောသည့်ကိုလည်းကောင်း၊ ပစ-ဓာတ်၏ ကရဏ အနက်ကို ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

တနည်း။ ။ခ-ဝါကျ၌ ဝိတ္ထာရိကံ ကရောန္တိ-ဖြင့် ဝိပါစေန္တိ-၌ ဝိ-သဒ္ဒါသည် ဝိသေသ စသော အနက်၌ မဖြစ်။ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို

http://www.dhammadownload.com

လည်းကောင်း[၁]၊ ပစိ-ဓာတ်သည် ချက်ခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ချဲ့ခြင်းဝိတ္ထာရ အနက်ကို ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥသည္ဝသိဂ်တ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ပစိ ဝိတ္ထာရေ (နီတိ၊ ဓာ။ ၂၉၂)နှင့်အညီ ပစိ-ဓာတ်ကပင် ဝိတ္ထာရအနက်ဟောသဖြင့် ဝိ-သဒ္ဒါကို ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ကြံရသည်။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ဖြဟ္မ-ကို သေဋ္ဌ-ဖွင့်။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

ဃ-ဝါကျ၌လည်း ဖြဟ္မ ကို သေဋ္ဌ-ဖွင့်။ ဖြဟ္မုနံ့ ဘာဝေါ ဖြဟ္မည်-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြု။ ဖြဟ္မ-ပုဒ်+ဏျ-ပစ္စည်း။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ အဘိဓာနတ္ထ။ ပစ္စယတ္ထ၊

င-ဝါကျ၌ မဟာအမစ္စော-ဖြင့် မဟာမတ္တော-သဒ္ဒါသည် အမတ်ကြီး အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ပရိယာယ်ပြ အဘိ-ဓေယျတ္ထလည်း ဖော်လေ။)

င-ဝါကျ၌ ဝေါဟာရေ နိယုတ္တတ္တာ-ဖြင့် ဝေါဟာရိကော-ပုဒ်ကို ဝေါဟာရေ နိယုတ္တော ဝေါဟာရိကော-ဟု နိယုတ္တတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဏိက-ပစ္စည်း၏ နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုလည်း ကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ၊ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

င-ဝါကျ၌ ဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရေ-ဝယ် ဝိနိစ္ဆယ-ဖြင့် ဝေါဟာရိကော-၌ ဝေါဟာရသဒ္ဒါသည် ပညတ္တိ ဝါကိဗ္ဗ အနက်တို့ကို မဟော၊ ဆုံးဖြတ်ကြောင်း နီတိကျမ်းကိုဟောသတည်း-ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ ဂိဟိကာလေ ဖြင့် ပုရာဏအရ လူဖြစ်ရာအခါ။ ဝါ-လူ့ဘဝကို ယူရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

င-ဝါကျ၌ ပုရာဏော-ပုဒ်ကို ဝေါဟာရိကော-ပုဒ်၌ စပ်ရသောကြောင့် ယင်း ပုရာဏော ဝေါဟာရိကော-ဖြင့် ပုရာဏော ဝေါဟာရိကော ပုရာဏ ဝေါဟာရိကော-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပြယုဂ်ကား။ ။မဟာမတ္တော-တည်း။ ဤ-၌ မဟာမတ္တော-ဟူသော နည်းသည် ရဟန်းဘဝမှ ရှေး၌ဖြစ်သော လူဖြစ်ရာအခါ၌ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော မဟာမတ္တ ဟူသောအမည်ကို ရဟန်းဝတ်သောအခါ၌ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ကြောင့် ဘူတပုဗ္ဗဂတိကနည်း။

မှတ်ချက်။ ။မဟာအမစ္စော၊ ဝေါဟာရိကော-ပုဒ်တို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) မာဂဓောတိ မာဂဓာနံ ဣဿရော။ (ခ) သေနိယောတိ သေနာယ သမ္ပန္နော။ (ဂ) ဗိမ္ဗိသာရောတိ တဿ နာမံ။ (ဃ) ပဗ္ဗာဇေတိ ဝါ တိ ရဋ္ဌတော နိက္ခာမေတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၇။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် မဂဓာနံ ဣဿရော မာဂဓော-အ ဣဿရတဒ္ဓိတ် ဝုစနတ္ထ ပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း[၁] ဏ-ပစ္စည်း၏ ဣဿရအနက်၌ သက်သည်ကို-လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

ခ-ဝါကျဖြင့် သေနိကော-ပုဒ်ကို သေနာ အဿ အတ္ထီတိ သေနိကော ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဣက-ပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိ၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

ဂ-ဝါကျကား ဘာဝတ္ထ။ ဝါ-နာမလိင်္ဂတ္ထ။ သုပ္ပိယောတိ တဿ နာမံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ-နှင့် တူပြီ။

ဃ-ဝါကျ၌ နိက္ခာမေတိ-ဖြင့် ပဗ္ဗာဇေတိ-၌ ပပုဗ္ဗ ဝဇ-ဓာတ်၏ ဂတိ အနက်ဟောသည်ကို-လည်းကောင်း[၁]၊ ပ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

(က) ပဉ္စမာသကော ပါဒေါတိ-လ ဟောတိ။ (ခ) တေန လက္ခဏေန-လ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဂ) သော စ ခေါ ပေါရာဏဿ-လ ရုဒြဒါမကာဒီနံ။ (ဃ) တေနဟိ လ ပဉ္စမာသကော။ ဋ္ဌ။ ၂၃၇။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဉ်ကောက်

နီလ။ ။နတ္ထိ လော (ဒေါသော) ဧတဿ ကဟာပဏဿာတိ နီလော။ (ဧတဿ ကဟာပဏဿ-အား။ လော၊ အပြစ်ဒေါသသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။)

နီလကဟာပဏ။ ။နီလော စ သော ကဟာပဏော စာတိ နီလ-ကဟာပဏော။

မာသ။ ။မမ ဣဒန္တိ မသီယတိ အာမသီယတိ ဂဏှိယတီတိ, မာသောတိ ဝုစ္စတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၆၇။ (အသပြာဟော မာသ-သဒ္ဒါတည်း။ မာသ+ဏ။)

ဥိနံ။ ။ဦဟာ-ဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း။ ဦဟာနံ ဦနော အပုဏ္ဏော။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၀၇။

http://www.dhammadownload.com

ကဟာပဏ။ ။ကရိသ ပုဒ်+ပဏ ပုဒ်။ ရိသ-ကို ဟာ-ပြု၊ ကဟာပဏ-ဟု ပြီးသည်။

† ကရိသပ္ပမာဏော ကတော ပဏော ပဏီယော ဒဗ္ဗဘေဒေါ ကဟာ-ပဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပါရာဇိကဝတ္ထုမှို ဝါ ပါရာဇိကေ ဝါ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပါရာဇိကဝတ္ထု, ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်တို့၏ ပါရာဇိကဝတ္ထုမှို ဝါ ပါရာဇိကေ ဝါ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပါရာဇိကဝတ္ထု, သံဃာဒိသိသ်စသောဝတ္ထုတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ပါရာဇိကဝတ္ထု သံဃာဒိသိသ်စသောဝတ္ထုတို့ကို ပါရာဇိကဝတ္ထုမှို ဝါ ပါရာဇိကေ ဝါ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

† သံဃာဒိသေသာဒီသု ပန ဝုတ္တာရပတ္တိသုပိ တဗ္ဗတ္ထုသု စ နာနတ္တံ နတ္ထေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၉။

(က) ရဇကတ္ထရဏံ ဂန္တွာတိ ရဇကတိတ္ထံဂန္တွာ။ (ခ) တဥ္ဍိ ယသ္မာ-လ-ဝုစ္စတိ။ (ဂ) ရဇကဘတ္တိကန္တိ ရဇကာနံ ဘတ္တိကံ။ (ဃ)ရဇကာ-လ-ဗန္ဓန္တိ။ (င) တတော-လ-အတ္ထော။ ၄။ ၂၅၈။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းထောက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ဝါ-တပ္ပါကဋီကရဏ။ ထို့-၍ က-ဝါကျကား သခ်ေပ။ (ခ-ဝါကျ၌ ကာရဏ ဖလ။ အနိယတ် နိယတ်၊ ဥတ္တမဝါကျ ခွဲလေဦး။)

ခ-ဝါကျ ကျမ်းထောက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် ရဇကတ္ထရဏံ အရ ခဝါသည်တို့၏ အဝတ်တို့ကို ဖြန့်ခင်းရာ ဆိပ်ကမ်းကိုယူရမည် ဟု ဖြောင်မှုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကိုပင် ထင်စွာပြုလိုရကား ခ-ဝါကျမိန့်။

† ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော အာဟ တဥ္ဍိတိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဂ-ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ က-ခ-ဝါကျ ပက္ခ။

ရဇကာ ဗန္ဓန္တိ-ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

http://www.dhammadownload.com

င–ဝါကျကား ပက္ကန္တရ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား ပက္ခ။ င–ဝါကျတွင် ထေနေတ္တာတိ အတ္တောကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ တတော–လ–အဝဟရိတ္တာကား သခေပ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ရဇကတ္ထရဏံ။ ။ရဇကာ အတ္ထရန္တိ တ္ထောတိ ရဇကတ္ထရဏံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၂၃။ အတ္ထရန္တိ တ္ထောတိ အတ္ထရဏံ၊ ရဇကာနံ အတ္ထရဏံ ရဇကတ္ထရဏံ ဟု ဂရုကနည်း ဝိဂ္ဂဟာလည်းပြုနိုင်သည်။

တိတ္ထ။ ။တရဓာတ်+ထပစ္စည်း၊ ဝါ–ထက်ပစ္စည်း။

† တရ တရဏေ, အဿ ဣတ္တံ။ ပရရူပါဒိ တရန္တိ၂ နေနာတိ တိတ္ထံ။ မောဂ်၊ ၇။ ဂဂ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၅၀။

ရဇက။ ။ရဉ္ဇဓာတ်+ဏွုပစ္စည်း။ ရဇ္ဇေတီတိ ရဇကော။ သူစိ။

အတ္ထရန္တိ။ အာပုဗ္ဗ+ထရ+အံ+အန္တိ။

ပမာဒ = ပမဇ္ဇန် ပမာဒေါ။ သူစိ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ရဇကတိတ္ထံ–ဖြင့် ရဇကတ္ထရဏအရ ခဝါသည်တို့၏ အခင်းကို မယူရ၊ ခဝါသည်တို့ အဝတ်ဖွပ်ခြင်းရာဆိပ်ကမ်းကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ–ဝါကျဖြင့် ရဇကတ္ထရဏံပုဒ်ကို ရဇကာ အတ္ထရန္တိ တ္ထောတိ ရဇကတ္ထရဏံ ဟု ကတ္တုအဓိနော၀ဂရ, ကတ္တုဂဗ္ဘကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ယုပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်–ကို လည်းကောင်း[၂]၊ အတ္ထရဏံ၌ ထရဓာတ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယဓာတုပဒ။

ဂ–ဝါကျဖြင့် ရဇကဘဏ္ဍိကံပုဒ်ကို ရဇကာနံ ဘဏ္ဍိကံ ရဇကဘဏ္ဍိကံ ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

င–ဝါကျ၌ ထေနေတွာ–ဖြင့် အဝ•ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဟရဓာတ်သည် အပနယန=ပယ်ခြင်းအနက်ကို မဟော၊ အာဒါန=ယူခြင်းအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ယူခြင်းဟူသည် ခိုးခြင်းကိုပင် ဆိုလိုသတည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

† ဟာရ အပနယနေ။ ဟရ အာဒါနေ။ အဒိန္နံ ဟရတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၅၃။

† ထေန ထေယျေ။ စုရာဒိ လ-ထေနေတွာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၂၁။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဘဏ္ဍိကံ။ ဘဏ္ဍကံ။ ။ဘဏ္ဍံ ဧတဿ အတ္ထီတိ ဘဏ္ဍိကော။ (ကဏ္ဍ+ ဣက)ရဇကာနံ ဘဏ္ဍိကော ရဇကဘဏ္ဍိကော၊ တံ ရဇကဘဏ္ဍိကံဟုအစိတ် အပေါင်း ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ပြီးသောကြောင့် ရဇကဘဏ္ဍိကံ ရှိသော ပါဠ်သာ သင့်သည်။

ပဝိသန္တာ၊ ပဝေသန္တာ။ ပဝေသေန္တာ။ ။ပဝိသန္တာကား ပပုဗ္ဗ+ဝိသ ဓာတ်+အ ပစ္စည်း+အန္တပစ္စည်း။ ရဇကာဟူသော ပကတိကတ္တား၊ ပူန္နတ္တိ-ဟူသော ကြိယာတို့ကို ထောက်၍ ပဝိသန္တာဟု ကတ္တုရုပ်ဖြင့်ပြီးသော ပါဠ်သာ သင့်သည်။ ပဝေသန္တာ၊ ပဝေသေန္တာတို့ကား ကာရိုက်ရုပ်ဖြစ်၍ မသင့်။

(က) ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော နာမ-လ. တီကာ ဃရာနိ ကတွာ နိဝိဋ္ဌော။
(ခ) သတ္တောတိ ဗဿသတ္တသကဋ္ဌသတ္ထာဒီသု ယောဂေ၀ုစိ။
(ဂ) ဣမဿ စ သိက္ခာပဒေ-လ-ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။

အနက်ယောဇနာ

ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော၊ နွားတို့၏ နေ့ကုန်ရာကဲ့သို့ (ထိုထိုအရပ်၌ ၂-အိမ် ၃-အိမ်ဆောက်၍) နေကုန်ရာဖြစ်သော။ (ဂါမော၊ ရွာ။) သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ယောဇနာပုံ။

ဂ-ဝါကျ၌ ဂါမောတိ၊ ရွာဟူ၍။ (အာကာရ။) ပဏ္ဍိတေန၊ သည်။ (ကတ္တား။) ဂဟိတံ၊ ယူအပ်၏ ဣတိ၊ ဤသို့။ ပဏ္ဍိတေန၊ သည်။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏-ဟု ဖြည့်စွက်၍ အနက်ယောဇနာပါ။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျဟွင့် ယထာ ဂါဝေါ-လ-နိသီဒန္တိ-တဝါကျ။ဧဝံ-လ-နိဝိဋ္ဌော-ဘဝါကျ ခွဲထားပါ။ ယင်းတွင် ပထမဝါကျဖြစ်၍ ဂေါ+နိသာဒိ ၂-ပုဒ်ကို ဖွင့်၍ ဒုတိယဝါကျဖြင့် နိဝိဋ္ဌော-ကို ဖွင့်သည်။ (အာဘော်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။) သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ဝါကျခွဲရမည်။

http://www.dhammadownload.com

က—ဝါကျတွင် ဓဝံ-လ-နိဝိဋ္ဌော—ဟူသောဝါကျကား (ဂေါနိသာဒိ ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ဟူသောအဖို့မှ တမျိုးတပါးသော နိဝိဋ္ဌော—ပုဒ်၏အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့်) ပက္ခန္တရဝါကျ မည်၏။ ထို-၍ ယထာ-ဂ-နိသီဒန္တိ—ဝါကျသည် (ဂေါနိသာဒိ-ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ဟူသော အဖို့ကို ပြခဲ့သောကြောင့်)ပက္ခ—ဝါကျမည်၏။

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခဝါကျ။ (ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။)

ဂ-ဝါကျမှတ်ဖွယ်

ယောပန ဘိက္ခု ဂါမာ ဝါ-စသော မာတိကာပါဠိတွင် ဂါမာ ဝါ ဟူသော ပါဠိအရ ရွာမှ (ပစ္စည်းဥစ္စာကို) ခိုးယူမှသာ ပါရာဇိက ကျသည်၊နိဂုံးမြို့မှ ခိုးလျှင်ကား (နိဂမာ ဝါ နဂရာ ဝါ-ဟု မဟောသောကြောင့်) ပါရာဇိက မကျ-ဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်နေသည်။ အမှန်မှာ ပါမ-သဒ္ဒါဖြင့် (ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့်) နိဂမ, နဂရ-ကိုလည်း ယူရမည်—ဟု အဋ္ဌကထာမဖွင့်ပြလျှင် ဂါမာ ဝါ-ဟု ဟောထားသော ပါဠိဝယ် သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ယင်းသံသယကို ပယ်ဖြေကာ ဗုဒ္ဓအလိုတော်ကျ ဖွင့်ပြလိုသဖြင့် ဂ-ဝါကျတက်လာရသည်။ ဤသို့ ဂါမာသဒ္ဒါဖြင့် ဆက်နွယ်ကာ စောဒနာဖွယ်ကိုပယ်ဖြေလို၍ တက်လာသောကြောင့် ဂ-ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ (ဥပန္យာသဝါကျ) ဟု မှတ်ရမည်။ ဌပနာကိုလည်း ဂါမာ ဝါ-ဟူသော ပါဠိကိုပင် ထားရမည်။ ဂ-ဝါကျကိုထောက်၍ ခ(ဝါကျကိုကား မယှဉ်မကင်းသာသောအားဖြင့် အာရဒ္ဓ-ဟု အမည်ပေးရသည်။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ ခ ဝါကျ အာရဒ္ဓဝါကျ။

ကျမ်းတက်ပုံ

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် မာတိကာပါဠိ၌ ဂါမာ ဝါ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ သို့ ဂါမာ ဝါ-ဟု ဆိုသဖြင့် ရွာမှခိုးယူမှသာ ပါရာဇိက ကျသည်။ နိဂုံးမြို့မှခိုးလျှင်ကား ပါရာဇိကမကျ-ဟု မှတ်ရမည်လော၊ အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း-ဤသို့-ကြောင့် ဂ-ဝါကျကိုမိန့်။

ကာ ဂ-ဝါကျဖြင့် ဤ-ဒုတိယ ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၌ နိဂုံးကို လည်းကောင်း၊ ရွာကိုလည်းကောင်း ဂါမသဒ္ဒါဖြင့် (ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့်) ယူအပ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ရွာမှခိုးယူမှသာ ပါရာဇိကကျသည် မဟုတ်။ နိဂုံး မြို့မှ ခိုးလျှင်လည်း ပါရာဇိကကျသည်သာ-ဟု ငါပြဆို၏—ဟူလို။ E.71 B

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အကယ်၍ ဂါမာ ဝါ-အရ ယူသင့်သော ဥပစာရတ္တ (နေယျတ္တကို) ဆရာ မဆိုသော် မြတ်စွာဘုရားအား အဗျာပိတဒေါသ, အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ရောက်ရာ၏-ဟု ဒေါသတင်၍ တက်လျှင် လီနတ္ထရစောဒနာ တက် ဖြစ်၏။ အဓိပ္ပာယ်ပြန်ရာ၌ ဒေါသချ၍ အဓိပ္ပာယ်ပြန်လေ။

စာစပ်ပုံ

အနိဝိသိတ္ဝာ-ကား ၍-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကတ္ဝာ-၌ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာဝိသေသန၊ ကတ္ဝာ ကား အပရကာလ ကြိယာဝိသေသျတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဥပမာန, ဥပမေယျ၊ အပြင်နေ, အပြင်စပ်၊ အတွင်းနေ, အတွင်းစပ်-ဆိုရိုးအရ ယထာ-လ-ဝံ-၏ အပြင်ဘက်(လက်ဝဲဘက်)တွင်ရှိသော အနိဝိသိတွာ-ပုဒ်ကို ဝံ-၏ အပြင်ဘက် ကတွာ-၌ စပ်ရသည်။ ယထာ-လ-နိသီဒန္တိ-ဟူသော ဥပမာနအတွင်းဘက်ရှိ နိသီဒန္တိ-ကြိယာ၌ မစပ်ရ။

† အနိဝိသိတ္ဝာတိ ပဒံ ကတ္ဝာတိ ပဒေ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ။· ပါရာ၊ ယော၊ ၁၄၃။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

နိသာဒီ။ ။နိသီဒန္တိ ဧတ္ထာတိ နိသာဒီ။ (ဧတ္ထ ဌာနေ၊ ၌။ ဂါဝေါ၊ တို့သည်။ နိသီဒန္တိ၊ နေကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုသို့ နွားတို့၏ နေကုန်ရာ၏-အဖြစ်ကြောင့်။ တံ ဌာနံ၊ သည်။ နိသာဒီ၊ နိသာဒီ မည်၏။) အဓိကရဏသာဓန။ နိပုဗ္ဗ+သဒ ဓာတ်+ဏ၊ ဝါ-ဏီ-ပစ္စည်း။

နိ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဥပသဂ္ဂ ရ၏။

သဒဓာတ်-အရကား နေသော နွားတို့၏ စတုဇသန္တတိရုပ် အစဉ်သည် မှချ။ အဓိကရဏတ္ထ-ကား ထိုနွားတို့၏ စတုဇသန္တတိရုပ်အစဉ်အားတပ်သော နေရာခြံပ်၏ ဥပနိဿယကောဋ္ဌ၊ ဝါ-သုတ္တန်နည်း။ ပတ္ထကပနိဿယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ ဏ၊ ဝါ-ဏီ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော နေရာခြံပ် ရ၏။

ဂေါနိသာဒီ။ ။ဂုန္နံ နိသာဒီ ဂေါနိသာဒီ။ (ဂုန္နံ၊ တို့၏။ နိသာဒီ၊ နေကုန်ရာတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ဂေါပုဒ်+နိသာဒီပုဒ်။

ဂေါ-အရကား နွားတို့ ခြံပ်သည် မှချ။ ယင်း နွားတို့ခြံပ်၏ နေကုန်ရာ ခြံပ်နှင့် ဌာနီ ဌာနအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဂေါနိသာဒီ-ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော နွားတို့ခြံပ်၏ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဂါဝေါ နိသီဒန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါနိသာဒိ-ဟု လဟုကနည်း ဝိဂ္ဂြိုဟ်လည်း ဆိုနိုင်သည်။ ကိတန္တသမာသ် ကောက်နည်းအတိုင်း ကောက်လေ။

ဂေါနိသာဒိ။ ။ဂေါနိသာဒိ ဝိယ ဂေါနိသာဒိ။ ဂေါနိသာဒိ ဝိယ၊ နွားတို့၏ နေရာကဲ့သို့တည်း။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဂေါနိသာဒိ၊ ဂေါနိသာဒိ မည်၏။ ဥပမာတဒ္ဓိတ်၊ ဂေါနိသာဒိ ပုဒ်+ဏ ပစ္စည်း။

ဂေါနိသာဒိ-ဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရကား နွားတို့၏နေကုန်ရာ အရပ်ရ၏။ ယင်း၏ရွာဒြပ်နှင့် ဥပမာန, ဥပမေယျအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ **ဏ**-ပစ္စည်းအရကား ထို—ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရွာဒြပ်ရ၏။

ဝိနိဋ္ဌော။ ။နိဝိသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိနိဋ္ဌော။ (ဧတ္ထ၊ ဤ ရွာ၌။ မနုဿာ၊ တို့သည်။ နိဝိသန္တိ၊ နေကုန်၏။ ဣတိ သော ဂါမော နိဝိဋ္ဌော။) အဓိကရဏ သာဓနေ။ နိ ပုဗ္ဗ ဝိသဓာတ်+တ ပစ္စည်း။(နိ+အရ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘောဂုဏ် ကောက်။ ဝသဓာတ်အရ ကတ္တုဋ္ဌကား လူတို့၏စတုဇသန္တတိရုပ်အစဉ်ကောက်။ ကြွင်း နိသာဒိပုဒ် အကောက်ကိုမှီး၍ ကောက်လေ။)

ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော။ ။ဂေါနိသာဒိ စ သော နိဝိဋ္ဌော စာတိ ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော။ ဂေါနိသာဒိ စ၊ နွားတို့၏ နေကုန်ရာကဲ့သို့ ဖြစ်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သော၊ ထိုနွားတို့၏နေကုန်ရာကဲ့သို့ဖြစ်၏ ဟူသည်။ နိဝိဋ္ဌော စ၊ လူတို့နေကုန်ရာသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဟုတ်၏။ ဣတိ ဂေါနိသာဒိ-နိဝိဋ္ဌော။ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်။ ဂေါနိသာဒိပုဒ်+နိဝိဋ္ဌပုဒ်။

ဂေါနိသာဒိ-ဟူသော ဝိသေသနပုဒ် အရကား နွားတို့၏ နေကုန်ရာကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း သဒိသဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ လူတို့နေကုန်ရာ (ရွာ) ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်ဂုဏီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော-ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို—ဖြင့် မှတ်အပ်သော နွားတို့၏ နေကုန်ရာကဲ့သို့ နေကုန်ရာဖြစ်သော လူတို့နေရာ ရွာရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော၊ နွားတို့၏ နေကုန်ရာ အရပ်ကဲ့သို့ (လူတို့) နေကုန်ရာဖြစ်သော ရွာ။

မှတ်ချက်။ ။ဤကား အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ဝိဂ္ဂဟညာသ်ကောက်ပုံတည်း။ ဝါဒန္တရကို ဆက်လက်ရှုလေ။

ယောဇနာဝိဂ္ဂဟ

နိသာဒနံ ပတိဋ္ဌာပနံ ပဝေသနံ (တည်နေခြင်း) နိသာဒေါ။ ဂုန္နံ ဝိယ နိသာဒေါ ဧတဿာတိ **ဂေါနိသာဒိ**။ နိဝေသိယတီတိ နိဝိဋ္ဌော။ (ကမ္မသာဓ်၊ နေအပ်၏-ဟုအနက်ပေး။) ဂေါနိသာဒိ စ သော နိဝိဋ္ဌော စာတိ ဂေါနိသာဒိ နိဝိဋ္ဌော။ ပါရာ၊ **ယော**။ ၁၄၃။

http://www.dhammadownload.com

ရှင်းလင်းချက်။ ။တေသ၊ ထိုရွာအား။ ဂုန္နံ၊ တို့၏။ နိသာဒေါ ဝိယ၊ တည်နေခြင်းကဲ့သို့။ နိသာဒေါ၊ တည်နေခြင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ သော ဂါမော ဂေါနိသာဒိ ဟု အနက်ကြံ။ ယောဇနာအလို အသိခက်၏။ ယင်း ယောဇနာကိုမှီး၍ အောက်ပါအတိုင်းကြံလျှင် သိလွယ်မည်။

တနည်း-ဝိဂ္ဂဟများ

နိသီဒနံ (နေခြင်) နိသာဒေါ။ (ဘာဝသာဓ်။) ဂုန္နံ နိသာဒေါ ဂေါနိသာဒေါ။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ ဂေါနိသာဒေါ ဝိယ ဂေါနိသာဒေါ။ နွားတို့၏ နေခြင်းကဲ့သို့ နေခြင်း။ ဥပမာ တဒ္ဓိတ်။ ဂေါနိသာဒေါ အဿ အတ္ထီတိ ဂေါနိသာဒီ။ ဂေါနိသာဒ ပုဒ်+အံဿတ္ထိ ဤ-ပစ္စည်း။ (အဿ၊ ထိုရွာအား။ ဂေါနိသာဒေါ၊ နွားတို့၏ နေခြင်းကဲ့သို့ နေခြင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ ဂေါနိသာဒီ။) နိဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ နိဝိဋ္ဌော။ ဂေါနိသာဒီ စ သောနိဝိဋ္ဌော-စာတိ ဂေါနိသာဒိ နိဝိဋ္ဌော- အစိတ်အပေါင်တွဲ။ ဤအလို အောက်ပါ အတိုင်း အနက်ပေး။

ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော။ ။နွားတို့၏ နေခြင်းကဲ့သို့ နေခြင်းရှိသော (လူတို့) နေကုန်ရာ ရွာ။

☸ ဓာတုပစ္စယာဒိ ဝိဘာဂ

ဝီထိ။ ။ဝိ ဓာတ်+ထိက် ပစ္စည်း။ ဣတ္ထိလိင် ဣကာရန္တ၊ ရဉ္ဇာဒိဂိုဏ်း။ ဝိယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ တောယာတိ ဝီထိ။ မောဂ်၊ ၇။ ၉၁။

သန္ဒိဝေသော။ ။သံရှေး+နိရှေး+ဝိသဓာတ်၊ ဏ-ပစ္စည်း။ သူစိ။

ဝီထိသန္နိဝေသောပုဒ် မှတ်ဖွယ်

ရွှေဥမင် သျှ၊ ၃၆ဝ-ဌ်-ခရီးလမ်း လမ်းငယ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း အစရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့်-ဟု အနက်ပေးသည်။ ယင်းအလို ဝီထိယာ သန္နိဝေသော-ဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်တွဲ။ ဝီထိယာ၊ကို။ သန္နိဝေသော၊ နှလုံးသွင်းခြင်း။

မအူ သျှ၊ ၃၂၆-ဌ်ကား-ခရီး, စုဝေး၍ နေကုန်ခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်-ဟု အနက်ပေး၍ သန္နိပတိတွာ နိဝေသော။ ဝီထိ စ နိဝေသော စ-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ယင်းအလို သန္နိဝေသောကို သန္နိပတိတွာ နိဝေသော-ဟုလည်းကောင်း၊ ဝီထိနှင့် သန္နိဝေသကို ဒွန်သမာသ်လည်းကောင်း တွဲစပ်ရမည်ဟု ပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဘာသာဋီကာ၊ ၅၃၀-၌မူ လမ်းအားဖြင့် ကောင်းစွာတည်နေခြင်း အစ ရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်-ဟု အနက်ပေး၏။ ဤအလို ဝီထိယာ (လမ်းအားဖြင့်) သန္နိဝေသော (ကောင်းစွာတည်နေခြင်း) ဟု တတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသ်ကြံ။

အတ္ထနေဒမတိ။ ။သန္နိဝေသော စ သဏ္ဌာနံ(ဓာန်။ ၇၇၁)ဟူသောဓာန် နှင့် သန္နိဝေသော-စုဝေး၍နေခြင်း။ ဝါ-အသွင်သဏ္ဌာန်-ဟူသော ဓာန်၊သျှ- အနက်တို့ကိုထောက်၍ ဝီထိယာ (လမ်း၏) သန္နိဝေသော၊ (စုဝေး၍ နေခြင်း၊ ဝါ-အသွင်သဏ္ဌာန်)ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်တွဲ။ ဝီထိသန္နိဝေသာဒိဝသေန၊ လမ်း၏ စုဝေး၍နေခြင်း၊ ဝါ-အသွင်သဏ္ဌာန် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဟု အနက်ပေး။ နွားများ ဟိုတစု ဒီတစု နေသကဲ့သို့ အိမ်များကို စနစ်တကျ မဆောက် ဟိုဆောက် ဒီဆောက် လမ်းအသွင်သဏ္ဌာန်ပျောက်အောင် ဆောက် ထားသော ရွာမျိုးသည် "ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌ" မည်သည်ဟု ပြလို၍ ဝီထိသန္နိ ဝေသာဒိဝသေန အနိဝိသိတ္ဒာ-လ-နိဝိဋ္ဌော-ဟု ဖွင့်သင့်သည်ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ဝီထိသန္နိဝေသောပုဒ်ကို ဤ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁-ကျမ်း၌သာ တွေ့ရသည်။ အခြားကျမ်းများ၌ မတွေ့ရ။ (အ-ဝဂ် ပါဠိပဒ ကြည့်။)

ဃရ။ ။ဃရဓာတ် + ဏ-ပစ္စည်း။ တနည်း။ ဂဟဓာတ် + ကံအနက်၌ ဏ-ပစ္စည်း။ (ဂဟ-ကို ဃရ-ပြု။)

† ဃရ သေစနေ။ ဏော။ ဃရတိ ကိလေသ သံ တ္တောတိ ဃရံ။ ဂ'ယှတီတိ ဝါ ဃရံ။ ဂဟာဿ ဃရာဒေသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၀၅။ သူစိ။

ဇဃ်ာ။ ။ဇနဓာတ်+ဃ-ပစ္စည်း။ န-ကို နိဂ္ဂဟိတ် ပြု။

† ဇာယတိ ဂမနမေတာယာတိ ဇဃ်ာ = ပါကျ၊ဂ်ဝိသေသော။ မောဂ်၊ ၇။ ၃၇။

သကဋ္ဌ။ ။သကဓာတ်+အဋ္ဌ-ပစ္စည်း။

† သက္ကောတိ ဘာရံ ဝဟိတုန္တိ သကဋ္ဌော=ယာနံ။ မောဂ်၊ ၇။၅၃။

ဇဃ်သတ္ထ။ ။ဇဃ်ာယ ဂတော ဝိစရိတော (လှည့်လည်သွားလာသော) သတ္ထော ဇဃ်သတ္ထော။

သကဋ္ဌသတ္ထ။ ။သကဋ္ဌေန ဂတော ဝိစရိတော သတ္ထော သကဋ္ဌသတ္ထော။

မှတ်ချက်။ ။သတ္ထ-ပုဒ် ဝိဂ္ဂဟ ဉာဉ်ကောက် ပါ+ဖြေ။ပထမ-၃၁၃- ကြည့်။

http://www.dhammadownload.com

အာသောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဂါဝေါ တတ္ထ နိသီဒန္တိ-ဖြင့် ဂေါနိသာဒိ ပုဒ်ကို ဂါဝေါ နိသီဒန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါနိသာဒိ-ဟု အဓိကရဏသာဓန ကိတန္တသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ (တနည်း) နိသီဒန္တိ ဧတ္ထာတိနိသာဒီ - ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ဏ-ပစ္စည်း (ဝါ ဏီ-ပစ္စည်း) ၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၃]၊ ဂုန္နံ နိသာဒိ ဂေါနိသာဒိ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၄]၊ နိသာဒိ သဒ္ဒါ၏ နိပုဗ္ဗ သဒဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ တနည်း (၂) အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။
၄။ အဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၅။ ဒုတိယဓာတုပဒ။

ဂေါနိသာဒီ။ ။နွားတို့၏ နေကုန်ရာ (အရပ်)။

က-ဝါကျ၌ ယထာ ဝေ-ဖြင့် ဂေါနိသာဒိပုဒ်ကို ဂေါနိသာဒီ ဝိယ ဂေါနိသာဒိ-ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်ရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပစ္စယဋ္ဌ။

ဂေါနိသာဒီ။ ။နွားတို့၏ နေကုန်ရာကဲ့သို့။

တတ္ထ တတ္ထ ဒွေ့ တယော - ဖြင့် ဂါဝေါ နိသီဒန္တိ-ဟု ဆိုရာဝယ် နွားတို့ နေပုံထိုင်ပုံကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

တတ္ထ နိဝိဋ္ဌော-ဖြင့် နိဝိဋ္ဌောပုဒ်ကို နိဝိသန္တိ ဧတ္ထာတိ နိဝိဋ္ဌော - ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယဋ္ဌ။

က-ဝါကျ၌ ယထာ ဝေစသော ဥပမာန ဥပမေယျ ၂-ဝါကျဖြင့် ဂေါနိသာဒိ စ သော နိဝိဋ္ဌော စာတိ ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌော-ဟု ကမ္မဓာရယ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ဝီထိ - လ - အနိဝိသိတွာ၊ တတ္ထ-လ-ကတွာ-တို့ဖြင့် ဂေါနိသာဒိနိဝိဋ္ဌ=ရွာ ဆိုသည်မှာ အိမ်လမ်းစသည် စနစ်တကျ တည်ထောင်ထားသောရွာမဟုတ် ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့် ဥပစာ

ယော ပန ဆိက္ခု ဂါမာ ဝါ။ ။အစိတ်ဖြစ်သောရွာကို မှတ်၍ဆိုသဖြင့် အပေါင်းဖြစ်သော ရွာ, နိဂုံး, မြို့ တို့ကိုလည်း ရသောကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်း မည်၏။

အစိတ်ဖြစ်သောရွာ၏ ဂါမာ-ဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ရွာ, နိဂုံး, မြို့တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ရွာ, နိဂုံး, မြို့ တို့ကို ဂါမာ - ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဌာမသ္မိံ စ သိက္ခာပဒေ - စသော ဂ-ဝါကျ အဖွင့်ကို ထောက်၍ ဥပစာတင်သည်။

ဂေါနိသာဒီ။ ။အတူဖြစ်သော နွားတို့နေကုန်ရာအရပ်၏ ဂေါနိသာဒီ အမည်ကို အတူရှိသော ရွာ၌တင်စား၍ အတူရှိသောရွာကို "ဂေါနိသာဒီ" ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်း။)

(က) ဂါမူပစာရောတိအာဒိ အရညပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ (ခ) ဣန္ဒခီလေ ဌိတဿာတိ-လ-အဗ္ဘန္တရိမေ ဣန္ဒခီလေ ဌိတဿ။ (ဂ) တဿ ဟိ ဗာဟိရော-လ-အရညသင်္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။ (ဃ) ယဿ ပန ဂေဟာ၊ တဿ-လ- ဌိတဿ။ (င) ယတြာပိ ဟိ-လ- "ဣန္ဒခီလော" တိ ဝုစ္စတိ။ (စ) တေန ဝုတ္တံ "ဂါမဒ္ဒါရဗာဟာနံ ဝေမဇ္ဈေ ဌိတဿာ" တိ။ ဌ။ ၂၅၉။

အနက်ယောဇနာ

ဣန္ဒခီလေ၊ (တံခါးခုံ ၂-ခုရှိလျှင်) အတွင်းတံခါးခုံ၊ (တံခါးခုံ တခုရှိလျှင်၊ ဝါ—တံခါးခုံ လုံးဝမရှိလျှင်) ရွာတံခါးဘောင်တို့၏ အလယ်ဟူသော တံခါးခုံ အရာ၌။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က-ဝါကျ လီနတ္ထရ စော်ဒနာတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဂါမာ ဝါ အရညာ ဝါ-ဟူသော မာတိကာကို ဖွင့်ရာ ပဒဘာဇနီ၌ ဂါမူပစာရော စသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ (ဝိ၊ ၁။ ၅၆-ကြည့်ပါ။) ဂါမာ ဝါ အရညာ ဝါ-ဟူသော စကားမျှကိုသာလျှင်

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ၌ ဟောတော်မူသောကြောင့် (ဟိတ်) ဂါမော နာမ-စသည်ဖြင့် ဂါမလက္ခဏာကို ပြပြီးနောက် အရညကိုသာလျှင် (ဝါ-အရည လက္ခဏာကို သာလျှင်)ပြသင့်ပြထိုက်သည်မဟုတ်ပါလော။(အာဘောဂ။) (ယင်းသို့ဖြစ်ပါ လျက်) အဘယ်ကြောင့် ဂါမူပစာရော-စသော စကားကို ပဒဘာဇနီ၌ ဘုရား ဟောတော်မူပါသနည်း(ပုစ္ဆာ။) အကယ်၍ ဂါမူပစာရော စသော စကားကို မဟောသင့်ဘဲလျက် ဟောတော်မူချေသော် ဂါမာ ဝါ အရညာ ဝါ-ဟူသော မာတိကာနှင့် ဂါမူပစာရော-စသော ပဒဘာဇနီတို့ ဆန့်ကျင်ခြင်းဝိရောဓိဒေါသ၊ (ပုဗ္ဗာပရဝိရောဓိဒေါသ)မြတ်စွာဘုရားအား ရောက်ရာ၏။ (ဒေါသာရောပန= ဒေါသတင်) ဤသို့ ကြောင့် က-ဝါကျကိုမိန့်။

ကား-ပဒဘာဇနီ၌ ဂါမူပစာရကို ပြအပ်သည်ရှိသော် ဂါမ, ဂါမူပစာရမှ ကြွင်းသောအရပ်သည် အရညမည်၏-ဟု တော၏ အပိုင်းအခြား (အရည-ပရိစ္ဆေဒ)ကို ပြခြင်းငှာ (တောအပိုင်းအခြားကို သိလွယ်စေရန်) မာတိကာ၌ ဂါမာ ဝါ အရညာ ဝါ-ဟုသာ ဟောခဲ့သော်လည်း ပဒဘာဇနီ၌မူ ဂါမူ-ပစာရော-စသော စကားကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ၏-ဟု က-ဝါကျဖြင့် ငါဖွင့်ပြသည်ဖြစ်ရကား သင်တင်တိုင်းသော မာတိကာ ပဒဘာဇနီ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ (ပုဗ္ဗာပရဝိရောဓိဒေါသ) မြတ်စွာဘုရားအား မရောက်၊ ဟောထော်မူသင့်၏ ဟူလို။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၄။

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ခ-ဝါကျ၌ ယဿ-လ-ဣန္ဒခီလာ-ကား အနိယမ ဝါကျ။ တဿ-လ-ဋ္ဌိတဿ-ကား နိယမ ဝါကျ။ အနိယမ, နိယမ ၂-ပါးစုံသောကြောင့် ဥတ္တမ ဝါကျ။

ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏဝါကျ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီယ ဝါကျ၊

ဝါကျကြံပုံ။ ။ပါဠိ၌ ဣန္ဒခီလေ-ဟု သာမန် ရှိသည်ကို ခ-ဝါကျဖြင့် အဗ္ဘန္တရိမေ ဣန္ဒခီလေ=အတွင်းတံခါးခုံဟုဖွင့်ရာ မည်သို့သောယုတ္တိကိုထောက်၍ ဤသို့ ဖွင့်နိုင်သနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိသည်။ တံခါးခုံ ၂-ခုရှိသော ရွာ၏ အပတံခါးခုံသည် အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် တော (အရည) အရတွင် ပါဝင် သည် ဟူသော ယုတ္တိကိုထောက်၍ အတွင်းတံခါးခုံကို ဂါမ-ဟု သိနိုင်သည်။ ဤသို့သော သဘာဝယုတ္တိကိုထောက်၍ ဣန္ဒခီလေ-ကို အဗ္ဘန္တရိမေ ဣန္ဒခီလေ ဖွင့်နိုင်သည် ဟု ခ-ဝါကျကို ခိုင်မြဲစေရန် ဂ-ဝါကျ တက်လာသဖြင့် ဂ-ဝါကျကို ယုတ္တိဒဠှီကရဏဝါကျဟု ဆိုရသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ–ဝါကျဖြင့် ဣန္ဒခီလေ–အရ အတွင်းတံခါးခုံကို ယူရသောဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဣန္ဒခီလေ–ဟူသော (သာမန်) ဆိုသည် မဟုတ်လော။ အဘယ်ကြောင့် အတွင်းတံခါးခုံ ဟု အထူး မှတ်အပ်သနည်း။–ကြောင့် ဂ–ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ ဆင်တဲဂဏ္ဍိ၊ ၄၈၇–နှင့်အညီ ဒဋ္ဌိဝါကျကာရကဏတက်ပုံတည်း။

ဃ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ တနည်း။ ဃ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ခ–ဝါကျကား ပက္ခ။

ဝါကျာရမ္ဘကြံပုံ

ခ–ဝါကျဖြင့် တံခါးခုံ ၂–ခု ရှိသောရွာမှ အတွင်းတံခါးခုံသည် ဣန္ဒခီလမည်၏ ဟုဖွင့်ပြခဲ့၏။ တံခါးခုံတခုသာရှိသောရွာမှာ ဣန္ဒခီလ (တံခါးခုံ) အရအဘယ်ကိုယူရမည်နည်း–မေးဖွယ်ရှိ၍ ဃ–ဝါကျ တက်လာသောကြောင့် ယင်း ဃ–ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ–ဟု ကြံ။

ပက္ခန္တရကြံပုံ

ခ–ဝါကျဖြင့် တံခါးခုံ ၂–ခုရှိသော ရွာမှာ ဣန္ဒခီလအရ ပြပြီးနောက် တံခါးခုံ ၁–ခုရှိသောရွာမှာ ဣန္ဒခီလအရကိုပြလို၍ ဃ–ဝါကျတက်လာသဖြင့် ယင်း ဃ–ဝါကျကို ပက္ခန္တရဟုကြံ။

ဃ–ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ–ဝါကျဖြင့် အနုရာဓမြို့ကဲ့သို့ တံခါးခုံ ၂–ခုရှိသောရွာ၏ အတွင်းတံခါးခုံသည် ဣန္ဒခီလမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ တံခါးခုံတခုသောရှိသောရွာ၏ ဣန္ဒခီလအရ အဘယ်ကိုယူရမည်နည်း။ တံခါးခုံတခုသာရှိသောရွာ၏ ဣန္ဒခီလအရကို မပြဆိုပြီလော–ကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။

ဃ–ဝါကျ၌ ယဿ ပန ဧကောကား အနိယမ၊ တဿ–လ–ဌီတဿကား နိယမ။

င–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ ဝါ–ကာရဏ၊ ထို–၍ ဃ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယဝါကျ။ ဝါ–ဖလ။

မှတ်ချက်။ ။ ရွာ၏ ဣန္ဒခီလတခုတွင်ပင် အလယ်ဆိုသော် ဣန္ဒခီလမရှိသော ရွာ၌ အသို့ဆိုအပ်မည်နည်း–ရှိ၍ ယတြာပိ ဟိ စသည်မိန့်ဟု–ဂ၊ ဟောင်း၊ ၄၈၇–၌ ကျမ်းတက်ပြသည်။ ယင်းအလို င–ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘကြံရမည်။

E.72.B

http://www.dhammadownload.com

"တံခါးခုံလုံးဝမရှိသော ရွာမှာ ရွာတံခါးဘောင်တို့၏ အလယ်ကို ဣန္ဒခီလ – ဆိုအပ်၏ဟု ဆိုသဖြင့် တံခါးခုံတခုသာရှိသောရွာမှာလည်း ရွာတံခါးဘောင်တို့၏ အလယ်ကိုပင် ဣန္ဒခီလ ယူလေဟူသော အဓိပ္ပာယ်ပြီးစီးသောကြောင့် င–ဝါကျကို ယုတ္တိဒဠှီကရဏ၊ ဝါ–ကာရဏဝါကျ" ဟုမိမိတို့ကြံသည်။ ဃ–ဝါကျဖြင့် တံခါးခုံ တခုရှိသော ရွာမှာ ရွာတံခါးဘောင် ၂–တို့၏ အလယ်သည် ဣန္ဒခီလ မည်သည်ဟုဆိုရာ အဘယ်ကြောင့် ယင်းသို့ဆိုနိုင်သနည်း၊ ယင်းသို့ဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြပြီလော–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ င–ဝါကျမိန့်ဟု ကာရဏတက် ကျမ်းတက်လေ။

စ–ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ ထို–၍ င–ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ်၏ ဟေတု၊ ဝါ–ကာရဏဝါကျ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ တေန ဝုတ္တံ–ဟု တွေ့လျှင် (၁) အာဂမဒဠှီလား (၂) နိဂုံးလား (၃) လဒ္ဓဂုဏ်လား ဟု သုံးမျိုး ကြံဖွယ်ရှိရာတွင် င–ဝါကျ၌ ဟိ–ယသ္မာ လှန်၍ မူလဝါကျ (အရင်းခံ) ဖြစ်သော ဃ–ဝါကျသို့ပြန်စပ်။ တဖန်နောက်ဌာန (နောက်ဌာန်) ဖြစ်သော စ–ဝါကျ၌စပ်။ အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ "အကြောင်းဟိမှန်၊ အရင်းပြန်၊ နောက်ဌာန်လဒ္ဓဂုဏ်" ဟူသောဆိုရိုးစကားအရ နောက်ဌာန (နောက်ဌာန်) ဖြစ်သော စ–ဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏ်ဟု ကြံသည်။ င–ဝါကျ ကာရဏ။ စ–ဝါကျ ဖလ–ဟုလည်း ကြံနိုင်သည်။

❀ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

အရညသခေ်ပ။ ။ အရညန္တိ သခေ်ပေါ အရည သခေ်ပေါ၊ အရညန္တိ၊ တော ဟူ၍။ သခေ်ပေါ၊ ရေတွက် သတ်မှတ်ခြင်း။ ဒွန္ဒာနာကမ္မဓာရယ်သမာသ်။ အရညပုဒ်+သခေ်ပပုဒ်။

အရည–အရကား တောဒြပ်သည် မုချ။ ယင်းတောဒြပ်၏ ရေတွက်ဘာတ် မှတ်ခြင်းကြိယာနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ အရညသခေ်ပ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော တော ဟု ရေတွက်သတ်မှတ်ခြင်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။အရညသခေ်ပ၊ တောဟု ရေတွက်အပ်သည်အဖြစ်သို့ ဟု သခေ်ပပုဒ်ကို ကမ္မသာဓန ဘာဝပုတန၊ ဝါ–ဘာဝလောပလည်း ကြံနိုင်သည်။ သင်္ဂဟ ပုဒ်ကဲ့သို့မှတ်။

အရည သခေ်ပန္တိ အရညန္တိ ဂဏနံ၊ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၃။

http://www.dhammadownload.com

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

အရည ။အရဓာတ်+အညပစ္စည်း။

† အရိယတော ဂမျတေတိ အရညံ=ဝနံ။ မောဂ်။ ၇။ ၅၁။

ဠူနခိလ။ ။ဠူနသဒ္ဒူပပဒ+ခိပဓာတ်။ ပ-ကို လ-ပြု။တနည်း။ ဠူနပုဒ်+ခိလ-ပုဒ်။

† ဠူနေ့ဝ (သိကြားမင်းသည်သာလျှင်) ပါဒ့် ခိပတိ တ္ထော (ဤတံခါးခုံ၌) တိ ဠူနခိလော(သိကြားမ၀ိး၏ ခြေချရာဟူလို။)ခိပ ပေရဏေ ပဿလော။ အထဝါ ဠူ ဂမနံ.ဒဒါတီတိ ဠူနေ့ဝ၊ ဒွါရံ (တံခါးရဏ်။) တတ္ထ ဌပိတောခ်လော ကဏ္ဍကော ဠူနခိလော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၀။

ပါဌဝိနိစ္ဆယ။ ။ဠူနခိလ၊ ဠူနခိလ-ဟု ၂-မျိုးရှိရာ အထက်ပါ ဓာန်၊ ဋီကိုထောက်၍ ပထမပါဌ်သင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပါ။

အဗ္ဘန္တရ။ ။ပါဠိပဒိကပုဒ်၊ တနည်း။ ။အဘိ+အတိ ဓာတ်+အရ ပစ္စည်း။

† ဒွယံ အဗ္ဘန္တရဝါစကံ ပါဠိပဒိကံ။ အထဝါ အတိ ဗန္ဓနေ အရော ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကော အဘိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၇၁။

အဗ္ဘန္တရိမ။ ။အဗ္ဘန္တရ+ဣမ။ ဇာတတဒ္ဓိတ်။

ပုရ။ ။ပုဓာတ်+ရပစ္စည်း၊ ဝါ-ပုရဓာတ်+အပစ္စည်း။

† ပု ပါလနေ၊ ပုရ ပါလနေတိ စ။ ပုနာတိ ပုရေတိ စ ပရစက္ကာ ဒုဂ္ဂတာယာတိ ပုရံ။ ရော။ အ စ။ ပုရ အဂ္ဂဂမနေတိပိ ဓာတွတ္ထော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၉၉။

ဗာဟိရ။ ။ဗဟိပုဒ်+ဣရဏ်ပစ္စည်း။ ဗဟိ ဇာတော ဗာဟိရော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၀၃။

ဗာဟာ။ ။ဝဟဓာတ်+ဏပစ္စည်း။ ဝဟန္တိ တေယာတိ ဗာဟာ။ သူစိ။

ဝေမဇ္ဈ။ ။ဝိ ပုဗ္ဗ+မဇဓာတ် (သံသုဒ္ဓိယံ)+ဈပစ္စည်း။ ဓာန်၊ ဋီ။ သူစိ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် မာတိကာပါဠိ၌ ဂါမာ ဝါ-ဟုသာဒေသနာတော်လည်း ဂါမ၊ ဂါမူပစာရမှကြွင်းသောအရပ်သည် အရညမည်၏ဟု အရည=ဝါ-တော်အပိုင်အခြားကိုပြလို၍၊ ဝါ-ပြခြင်းငှာ ဂါမူပစာရော စသော ပဒဘာဇနီကို ဘုရားဟောတော်မူ၏ဟု သိစေသည်။ သို့သိစေသဖြင့်မာတိကာ၌-ဂါမာဝါ သဒ္ဒါဖြင့်

http://www.dhammadownload.com

ဂါမူပစာရကိုလည်း ယူရမည်ဟု ထပ်ဆင့်သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထု။) ဋီကာ အာဘော်။

ခ–ဝါကျ၌ တဿ အ ဇ္ဈတ္တ ရိမေ ဣန္ဒခီလေ–တံခါးခုံ ၂–ခုရှိသောရွာမှာ အတွင်းတံခါးခုံကို ဣန္ဒခီလအရ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဃ–ဝါကျ၌ တဿ ဂါမဒွါရ ဗာဟာနံ ဝေမဇ္ဈေ–ဖြင့် တံခါးခုံ တခုသာ ရှိသော ရွာမှာ ရွာတံခါးဘောင်တို့၏ အလယ်ကို ဣန္ဒခီလအရ ယူရမည်ဟု သိစေ သည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

င–ဝါကျ၌ တတြ–လ–ဝုစ္စတိ–ဖြင့် တံခါးခုံမရှိသောရွာမှ ရွာတံခါးဘောင် တို့၏ အလယ်ကိုပင် ဣန္ဒခီလအရ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ တံခါးဘောင်မရှိသော ရွာမှာ ခြံစည်းရိုးနှစ်ဘက်စွန်း (သို့) တံတိုင်း ၂–ဘက်စွန်းအလယ်ကို ဣန္ဒခီလအရ ယူရမည်–ဟု သာရတ္ထဋီကာ ဆရာက အဌကထာစကားကြွင်းကို ဆက်၍ဖွင့်သည်။

㊎ နည်းနှင့်ဥပစာ

ဂါမာဝါ။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော ရွာ၏ ဂါမ–ဟူသောအမည်ကိုအပေါင်း ဖြစ်သော ရွာ, ရွာ၏ဥပစာတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ရွာ, ရွာ၏ ဥပစာတို့ ကို 'ဂါမ'ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ က–ဝါက အဖွင့်ကို ထောက်၍ ဂါမာဟူသော မာတိကာ ပါဠိ၌ ဥပစာတင်ပုံတည်း။ ဣမသ္မိံ့ သိက္ခာပဒေ ဝါကျထောက်၍ ဥပစာကြံပုံကို သတိပြု။

မာတိကာယံ (ဂါမာဝါ–ဟူသောမာတိကာ–၌) ပန ဂါမဂ္ဂဟဏေ–နေဝ ဂါမူပစာရောပိ သင်္ဂဟိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဣန္ဒခီလေဌိတဿ။ ။ အပေါင်းဖြစ်သော အတွင်းတံခါးခုံ အပြင်တံခါးခုံ တို့၏ 'ဣန္ဒခီလေ' ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အတွင်းတံခါးခုံ၌ တင်စား ၍ အစိတ်ဖြစ်သော အတွင်းတံခါးခုံကို 'ဣန္ဒခီလေ' ဟု–ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေ သျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရုဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။ ခ–ဝါကျ၌ အ ဇ္ဈတ္တ ရိမေ–ဟူသောအဖွင့်ကိုထောက်၍ ဥပစာ တင်သည်။

တနည်း–ဣန္ဒခီလေ ဌိတဿ။ ဌာနီဖြစ်သော တံခါးခုံ၏ ဣန္ဒခီလအမည် ကို ဌာနဖြစ်သော ရွာတံခါးဘောင်တို့၏ အလယ်အရပ်၌ တင်စား၍ဌာန

http://www.dhammadownload.com

ဖြစ်သော ရွာတံခါးဘောင်တို့၏ အလယ်အရပ်ကို ‘ဣန္ဒခီလ’ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနန္တူပစာသဒ္ဒါ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ ၄–ဝါကျသံဝဏ္ဏနာကိုထောက်၍ ဥပစာတင်သည်။

‘ဝေမဇ္ဈမေဝ ဣန္ဒခီလောတိ ဝုစ္စတီ’တိ ဣန္ဒခီလဌာနီယတ္တာ အဲသတိပိ ဣန္ဒခီလေ ဝေမဇ္ဈမေဝ တထာ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၄။

(က) မဇ္ဈိမဿာတိ ထာမမဇ္ဈိမဿ။ နော ပမာဏမဇ္ဈိမဿ။

(ခ) နေဝ အပ္ပထာမဿ။ န မဟာထာမဿ။ မဇ္ဈိမထာမဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။

◉ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျသံဝဏ္ဏနာဖြင့် မဇ္ဈိမ–အရ အတိုင်းအတာပမာဏအလယ်အလတ်ကိုမယူရ၊ အားအလယ်အလတ်ကယူရမည်–ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ ယင်းဖြင့် မဇ္ဈိမဿ–၌ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာရသည်ကို ပြသည်။

ခ–ဝါကျကား ပဒပိဏ္ဍတ္ထ အကျယ်ပြ ဝိတ္ထာရ၊ ထို–၍ က–ဝါကျကား သခေ်ပဝါကျ။

အနက်ယောဇနာ။ ။ မဇ္ဈိမဿ၊ အားလျစ်လျူရှိသော (အားအလယ်အလတ်ရှိသော။) ပုရိသသဉ်စပ်။

(က) လေဍ္ဍုပါတောတိ ၁။ ယထာ မာတုဂါမော ကာကေ–လ ခိဂတိ။ ၂။ ယထာ စ –လ–ခိပန္တိ။ ဇဝ် အခိပိတွာ။ ၃။ ယထာ တရုဏမနုဿာ–လ–ဇဝံ ခိတ္တဿ လေဍ္ဍုဿ ပတနဋ္ဌာနံ။ (ခ) ပတိတော ပန ယတ္ထ ပဋ္ဌတိ။ တံန ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။

◉ အနက်ယောဇနာ

လေဍ္ဍုပါတော။ ။ (ပစ်အပ်သော) ခဲ၏ကျရာအရပ်သည်။ လေဍ္ဍုပါတော၊ (ကျီးချောက်သောအမျိုးသမီး ခဲပစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥဒကုက္ခေပသိမ်၌ ရေကို ပစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း။ မပစ်ပဲနပျိုသော ယောကျ်ားတို့သည် အားအစွမ်းပြလျက် လက်ရုံးကိဆန့်ကာ ခဲပစ်သကဲ့သို့ ပစ်အပ်သော) ခဲ၏ကျရာအရပ်သည်။ (ပါမှ ပစာရောနမပြန်ပေ၊)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာ်ရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဗ္ဗ ဝါကျ။

ခ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် လေဋ္ဌုပါတဟူသည် ပစ်အပ်သော ခဲကျရာအရပ်တည်း-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ခဲရောက်ရာဖြစ်သော အရပ်ဟူသမျှသည် ဂါမူပစာရမည်လော၊ (မဒ္ဒ၊သျ။ အာဘော်။) ကျသောခဲ၏ လိမ့်သွားရာ အရပ်ကို လေဋ္ဌုပါတဟုပင် ယူအပ်ပါသလော၊ (န ဂဟေတဗ္ဗံ-၌ န-ကို ပယ်၍ အာဘော်ပြုသည်။) အဘယ်သို့မှတ်ရမည်နည်း-ကြောင့်-ခ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ခ-ဝါကျဖြင့် ကျသောခဲ၏လိမ့်သွားရာအရပ်ကို လေဋ္ဌုပါတ-ဟု မယူရဟု ငါပြဆို၏-ဟူလို။

က-ဝါကျတွင် ၁- ဝါကျကား အခိပိတ္ဗာ-၏ ဉပမာနတစ်မျိုးကို ပြ။ ၂-ဝါကျသည်လည်း ယင်းအခိပိတ္ဗာ-၏ ဉပမာနတစ်မျိုးကိုပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၂-ကား ပက္ခန္တရ။ ၁-ကား ပက္ခ။

၃-ကား ခိတ္တဿ-၏ ဉပမာနဝါကျတည်း။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဉ်ကောက်

ပါတော။ ပတတိ တ္တောတ် ပါတော။ (တ္တေဋ္ဌာနေ၌။ ပေ-ဍ္ဍု၊ သည်။ ပတတိ၊ ကျ၏။ ... ဘိ တံ ပါတော။)

လေဋ္ဌုပါတော။ လေဋ္ဌုဿ ပါတော လေဋ္ဌုပါတော။ လေဋ္ဌုဿ၊ ၏။ ပါတော၊ ကျရာဘည်း။ ဣတိ လေဋ္ဌုပါတော။ ဆဋ္ဌီကပ္ပုရိသ်သမာသ်။ လေဋ္ဌုပုဒ်+ပါတပုဒ်။

လေဍ္ဍု-အရကား(မျိုရွယ်သောသူတို့ မိမိခွန်အားဗလကို ပြကြွလျက် သက်ရှုံးဆန့်တန်းကာ ခဲပစ်သကဲ့သို့) ပစ်အပ်သော ခဲခြပ်သည် မုချ။ ယင်း၏ကျရာ အရပ်နှင့် ဌာနီ ဌာနအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။လေဋ္ဌုပါတ အရကား ခဲ၏ကျရာအရပ် ရ၏။ (အဋ္ဌကထာဖွင့်ကြည့်ပါ။)

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ကာက။ ကာဓာတ်+က-ပစ္စည်း။

† ကာယတိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ ကာကော=ဝါယသော။ မောဂ်၊၇။၁၄။

http://www.dhammadownload.com

ဥဇု။ အရဓာတ်+ဇု–ပစ္စည်း။ အရ၌ အ–ကို ဥ–ပြု။ (သွတ္တ၌ က–ပစ္စည်း သက်၍ ဥဇုက ပြီး၏။)

အရတိ အကုဋိလဘာဝေန ပဝတ္တတီတိ ဥဇု=အဝင်္ကော။ မောဂ်၊၇။ ၄၅။

ပုတိတော။ ကျရာအရပ်မှ–ဟု အနက်ပေးသော ရှေ့ဥမင်သျှအလို။ ပတိ (=ပတ+က္က)+တော–ပစ္စည်း။

ပတိတော၊ ကျသော။ လေဍ္ဍု၊ ခဲသည်–ဟု အနက်ပေးသော မအူသျှအလို ပတဓာတ်+တ–ပစ္စည်း။ က္က–အာဂုံ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ လေဍ္ဍုသဒ္ဒာ ပတနဋ္ဌာန်–ဖြင့် ပါတောပုဒ်ကို ပတတိ ဧတ္ထာတိ ပါတော–ဟု အဓိကရဏသာဓ်ဝစန တ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၁] က–ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓ်အနက်၌သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] ပါတ–အရဋ္ဌာနကို ယူရမည်–ကို လည်းကောင်း [၃]၊ လေဍ္ဍုနှင့် ပါတကို လေဍ္ဍုဿပါတော–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္တ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္တ။

၃။ အဘိမေယျတ္တ။ ၄။ အဘိဓာနတ္တ။ သမာသလိင်္ဂတ္တ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

လေဍ္ဍု။လေဍ္ဍု။ လေဍ္ဍုတ္တော မတ္တိကာ ခဏ္ဍော။ (ဓာန်။ ၄၄၇) ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဓာန်ငြို သူစိတို့၌ လေဍ္ဍုဓာတ်+ဥ–ပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီး ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း'လေဍ္ဍု' ပါဠ်သင့်။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ လေဍ္ဍု သံဃာတေ ဥ–ဟု ဓာန်၊ ငြို၊ သူစိ။ အဋ္ဌ၊ သာ၊ ယော–တို့၌ဆိုသည်။ သံဃာတ–ကို သံ+ဟနဓာတ်ကြံ၍ ညှဉ်းဆဲခြင်း အနက်ဟောယူ ကာ 'လေဍ္ဍန္တိ ဟိ သန္တိ ဧတေနာတိ လေဍ္ဍု' ဟု ဝိဂ္ဂဟကြံသင့်၏။ ဓာန်၊ ငြိစသည် တို့၌ကား ယင်းလေဍ္ဍုပုဒ်၏ဝိဂ္ဂဟကို မတွေ့ရ။

လုဍိတွာ။ ။ လုဍီတွ။ လုဋ္ဌိတွာ။ ။ လိမ့်ခြင်း ပရိဝတ္တန အနက်ဟော ရာ၌ လုဍဓာတ်မရှိသောကြောင့် လုဋိတွာ ပါဠ်မသင့်။ လောမာနိ လုဉ္စိတွာ (=အမွေး တို့ကိုနုတ်၍) ဟူသောပုံစံကိုထောက်၍ လုဥ္စဓာတ်သည် နုတ်ခြင်းအနက်သာဟော နိုင်သည်။ လိမ့်ခြင်းအနက်ကို မဟောနိုင်၊ သို့ဖြစ်၍ လုဋ္ဌိတွာပါဠ်လည်း

http://www.dhammadownload.com

မသင့်။ သဒ္ဒရတ္တာ၊ ၂။ ၁၂၄-၌ လုဠိတ္တွာတိ ပရိဝတ္တေတွာ-ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်း ပရိဝတ္တနအနက်ကို လုဠဓာတ်က ဟောသည်။ ဤသို့ဖြစ်၍ လုဠိတွာရှိသောပါဌ်သာ သင့်သည်။

ဥဋ္ဌာပေန္တော။ ဥဋ္ဌာပေန္တော၊ ဥပုဗ္ဗ ဌိဓာတ်ကား ဝေဟာသံဂတိ=ကောင်း ကင်ပျံသွားခြင်းအနက်ကို ဟောသည်။ (နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၇။) ယင်းဓာတ်နောင် ဏာပေပစ္စည်း+အန္တပစ္စည်းသက်၊ ဥ-ဥပသာရနောက်၌ ဒွေဘော်လာ၍ ဥဋ္ဌာ- ပေန္တောပြီးသည်။ ဥဋ္ဌာပေန္တော၊ ပျံစေသောဟုအနက်ယောဇနာ။ ဤသို့သော သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိကိုထောက်၍ "ဥဋ္ဌာပေန္တော" ပါဌ် သင့်သည်။

ဥဋ္ဌာပေန္တော-ပါဌ်ရှိလျှင် ဥပုဗ္ဗ ဌာဓာတ် + ဏာပေပစ္စည်း + အန္တပစ္စည်း။ ဥဋ္ဌာပေန္တော၊ ထစေသော-ဟု အနက်ပေး။ ဤသို့သော သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိကို ထောက်၍ "ဥဋ္ဌာပေန္တော" ပါဌ်လည်းသင့်သည်။ ယင်းပါဌ် ၂-မျိုးတွင် ပထမ ပါဌ်ကား ယုတ္တတရပါဌ် (အကောင်းဆုံးပါဌ်) ဖြစ်သည်။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

▸ လေဍ္ဍုပါတ (လေဍ္ဍုပတနဋ္ဌာန)။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပစ်အပ်သော ခဲကျ ရာအရပ်၏ လေဍ္ဍုပါတ (လေဍ္ဍုပတနဋ္ဌာန) အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပစ်အပ်သောခဲကျရာအရပ်၏အတွင်း၌ တင်စား၍ ပစ်အပ်သောခဲကျရာအရပ်၏ အတွင်းကို လေဍ္ဍုပါတ (လေဍ္ဍုပတနဋ္ဌာန) ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူ ပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။တတော အညဿ လေဍ္ဍုပါတဿ အဗ္ဘန္တရံ ဂါမူပစာရောေ နာမ-ဟူသော လာလတ္တံ့အဖွင့်နှင့် ကင်္ခါ၊ ၁၁၅-အလားတူ အဖွင့်တို့ကို ထောက်၍ ယင်းသို့ ဥပစာကြံသည်။

(က) ယဋ္ဌေတံ လ—ဝိရုဒ္ဓမိဝ ဒိဿတိ။ (ခ) ပါဠိယံ ဟိ—လ— တွေကမေဝ ဝုတ္တံ။ (ဂ) အဋ္ဌကထာယံ ပန-လ-ဝုတ္တောတိ?။ (ဃ) ဝုစ္စတေ။ (င) သစ္စမေဝ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ—လ—ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၀။

❁ အနက်ယောဇနာ

စ၊ ဆက်။ သော အဓိပ္ပါယော၊ ကို။ အဋ္ဌကထာစရိယာနမေဝ၊ တို့သည်သာ လျှင်။ ဝိဒိတော၊ သိအပ်၏။ တနည်း။ သော အဓိပ္ပါယော၊ သည်။ အဋ္ဌကထာ စရိယာနမေဝ၊ တို့အားသာလျှင်။ ဝိဒိတော၊ ထင်ရှား၏။

E.73 A

http://www.dhammadownload.com

† အဋ္ဌ။ ပ။ ဝါထိပဒံ ဝိဒိတောတိပဒေ သမ္ဗန္ဓနီ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၄။

ဝုစ္စတေ။ ။တွေ့ ဋ္ဌာနေ၊ ဤဂါမူပစာရကိုဆိုရာ၌။ စောဒနာယ၊ ယင်္ဓတွတ်စသော စောဒနာစကားအား။ ပရိဟာရော မယာ ဝုစ္စတေ။ (ပါ+မြေ-ပထမ-၅၇၇-ကြည့်)

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ ၂-ဝါကျကား (ပါဠိတော်၌ ဤသို့ဤပုံဆို၍ အဋ္ဌကထာ၌ ဤနယ်ဖွင့်သည်ဟု ပါဠိတော်နှင့်အဋ္ဌကထာ ဆန့်ကျင်ပုံ အခြင်းအရာ=ဝိရုဒ္ဓါကာရကို ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေပ။

ခ-ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်သောစကားသည် ပါဠိတော်နှင့် ဆန့်ကျင်သကဲ့သို့ ထင်သောဟုဆို၏။ ပါဠိတော်နှင့် မဟာအဋ္ဌကထာစကားဆန့်ကျင်ပုံ(ဝိရုဒ္ဓါကာရ) ကို မပြပြီလော။ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာစကား ဆန့်ကျင်ပုံ (ဝိရုဒ္ဓါကာရ)ကားအဘယ်နည်း-ကြောင့် ခ-ဂ ၂-ပါကျမိန့်။

† ပါဠိယံ ဟီတိအာဒိ ဝိရုဒ္ဓါကာရဒဿနံ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၄။

တနည်းဝါကျကြံပုံ

က-ဝါကျ၌ ကသ္မာတပ်။ ဟိကို ယသ္မာလှန်။ ဝုတ္တောတိ၌ ဣတိကို တသ္မာပြန်၍ အကြောင်းအကျိုး အရင်းအဖျား အပြန်အလှန် အနက်ယောဇနာကြည့်လျှင် ခ-ဂ-၂-ဝါကျကား ကာရဏဝါကျဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါလိမ့်မည်။

ခ-ဂ-၂-ဝါကျကား ကာရဏ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ဖလ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို ၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

က-ခ-ဂ-ဝါကျကား ပုစ္ဆာ၊ ဝါ-စောဒနာဝါကျ။ ဃ-င-ဝါကျကား ပရိဟာရဝါကျ။

င-ဝါကျကား ပဋိညာတဗ္ဗဝါကျ။ ထို-၍ ဝုစ္စတေကား ပဋိညာဝါကျ။ (ပရိဟာရပါဒကဝါကျ။)

င-ဝါကျတွင် သစ္စမေဝ ပါဠိယံဝုတ္တံ-ဖြင့် ဃရူပစာရေ-လ-လေဍ္ဍုပါတော-ဟူသော သဒ္ဒါမှန်ကန်ပါသည်ဟု ဝန်ခံသော အဘျုပဂမပရိဟာရတည်း။

* သစ္စံ အာမ၊ ဝန်ခံပြ၍၊ ဖြေရတုံရှောင်း၊ ကြောင်းကျိုးနှစ်စု၊ တခုခုကို၊ ဟုတ်မှုဟုတ်ရာ ဝန်ခံသော်။

173 B

http://www.dhammadownload.com

† န နဝတ္တဗ္ဗံ၊ သစ္စံခ်တွေ၊ လိုက်၍ဖြေက၊ အဘျူပဂမဟု ပရိဟာရ အမည်ပေးလေသတည်း။ (ဘုရားကြီး)

၄-ဝါကျတွင် အစိပ္ပာယော ချီသော ဝါကျ၌သော စ ချီသောဝါကျတို့ကား ဝါကျာရမ္ဘသာ။

တသ္မာ-လ-ဂဟေတဗ္ဗံ-ကား လဒ္ဒဂုဏဝါကျ။

ထိုတသ္မာ ချီသော ဝါကျတွင် ယထာ-လ-ဂဟိတံကာ- ဥပမာနဝါကျ။

ဧဝံ-လ-ဂဟေတဗ္ဗံကား ဥပမေယျဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညာသ်ကောက်

တွေကံ။ တေံ ပရိမာဏ မဿာတိ တွေကံ။ အဿ ဝစနဿ၊ ထို ဃရူပစာရေ စဒ့သာစကားအား။ တေံ ပရိမာဏံ၊ ဤ ဃရူပစာရေ၌တဿ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ လေဍ္ဍုပါတော-ဟူသော အတိုင်းအရှည် ပမာဏသည်။ အတ္ထိ၊ ၌။ ဣတိ တံ ဝစနံ တွေကံ။ ပရိမာဏတဒ္ဓိတ်။ တေပုဒ်+တ္တကပစ္စည်း။

တေ-အရကား ဤ ဃရူပစာရေ-လ-လေဍ္ဍုပါတော-ဟူသော အတိုင်းအရှည်ပမာဏသည် မုချ။ ယင်း၏ ဃရူပစာရေ-လ-လေဍ္ဍုပါတော-ဟူသော စကားဖြပ်နှင့် ပမာဏ ပမာဏဝန္တအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစား တ္တကပစ္စည်းအရကား ထို ဖြင့်မှတ်အပ်သော ဤအတိုင်းအရှည်ရှိသော ဃရူပစာရေ စသောစကားဖြပ်ရ၏။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဝိရုဒ္ဓ။ ။ဝိပုဗ္ဗ+ရုဓိဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။

† ရုဓိ အာဝရဏေ-ဝိရုဒ္ဓေါ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၃၂။

နည်းနှင့်ဥပစာ

သေသံ။ အပေါင်းဖြစ်သော ဂါမလက္ခဏာ, ဂါမူပစာရလက္ခဏာ, ဃရလက္ခဏာတို့၏ 'သေသ' ဟူသော အနည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဂါမူပစာရလက္ခဏာ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဂါမူပစာရလက္ခဏာကို 'သေသံ'ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ, သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရှင်း။)

ဥပစာဖြစ်လာပုံ။ ဂါမ, ဂါမူပစာရ, ဃရ, ဃရူပစာရ-ဟု ၄-မျိုးရှိရာတွင် ဥပမာနဝါကျ၌ 'ဃရူပစာရလက္ခဏံ' ဟု ဆိုပြီးနောက် ဥပမေယျဝါကျဝယ်

http://www.dhammadownload.com

သေသံ-ဟုဆိုရာ၌ ဃရူပစာရလက္ခဏာမှကြွင်းသော ဂါမလက္ခဏာ, ဂါမူပစာရလက္ခဏာ, ဃရလက္ခဏာ ၃-မျိုးလုံးပင် 'သေသ'အရ ယူနိုင်သည်။ ယင်း ၃-မျိုးတွင် ဂါမူပစာရလက္ခဏာတစ်ခုကိုသာ ဤ၌ လိုအပ်သောကြောင့် 'ဂါမူပစာရလက္ခဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ'ဟု သာရတ္ထဋီကာဖွင့်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဧကဒေသျူပစာ တင်သည်။ (သန္ဓာယ ဝုတ္တံ-ဟု ဖွင့်လျှင် ဤဉပစာမျိုး ရတတ်သည်ကို သတိပြု။)

(က) အရည့် နာမ-လ-အရည်ံ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ခ) အဘိဓမ္မေ ပန-လ-ပဋ္ဌိမန္တိ ဝုတ္တံ။ (ဂ) အာရညကိင္ခာပဒေ-လ-ပဥ္စဓနု-ကတပ္ပမာဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

က-ဝါကျဖြင့် ဝိနည်းဒေသနာတော်လာ အရညအရကို ပြသည်။

ခ-ဝါကျဖြင့် အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်လာ အရညအရကို ပြသည်။

ဂ-ဝါကျဖြင့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ အရညအရကို ပြသည်။ (သို့ဖြစ်၍ ပက္ခန္တရ၊ ပက္ခခွဲသည်။)

ဂ-ဝါကျ အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ခ-ဝါကျဖြင့် အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်လာ မုချနိပ္ပရိယာယ အရညအရကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ အရညအရကို ဖွင့်ပြလိုရကား က-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၆-၌ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်လာ အရညအရကား မုချနိပ္ပရိယာယ။ ဝိနည်းဒေသနာတော်နှင့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ အရညအရကား ပရိယာယ-ဟု ဆိုသည်။

ဂ-ဝါကျ၌ ဧဝံ အာဂတတ္တာဝါကျ

အဋ္ဌကထာပိုဒ်ရေ-၉၂။ ဂါမောနာမာတိ ဧဝမာဒိ-မှစ၍ ပဥ္စဓနုသတပ္ပမာဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ-တိုင်အောင်သောဝါကျတို့ဖြင့်ပါဠိတော်ဝယ်ဂါမောနာမ-လ အရညံနာမ-တိုင်အောင်သော ပဒဘာဇနီပုဒ်တို့၏ အကျယ်ကို ဖွင့်ပြတော်မူခဲ့

http://www.dhammadownload.com

သည်။ ယင်းအဖွင့်များအရ - ဃရ, ဃရူပစာရ, ဂါမ, ဂါမူပစာရ အရည-ဟု ကောဋ္ဌာသ ၅-မျိုးရှိကြောင်းသိနိုင်သည်။ ယင်းကောဋ္ဌာသ ၅-မျိုးကို အကျယ်ဖွင့်ပြပြီးနောက် အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ခြင်းငှာ ဓေ ဘဂဝတာ-ဝါကျ တက်လာသည်။ ယင်း ဓေ ဝါကျ၌လည်း ကောဋ္ဌာသ ၅-မျိုး နာမည်များကို တွေ့ရမည်။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ဝါကျခွဲရမည်။

ဂါမောနာမာတိ ဧဝမာဒိ-လ-ပဋ္ဌမနေ့သတပ္ပမာဏံ – တိုင်အောင်ကား နိဂမနိယဝါကျ။ ဝါ-စုဏ္ဏိယဝါကျ။ ဓေ ဘဂဝတာ-လ- ဒဿိတာ-ကား နိဂမန ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ၊လဒ္ဓဂုဏ်ပြ၊ ဒေါသတဖုံ၊ နိဂုံတဖြာ၊ သရုပ်မှာ လျှော်စွာဓေပြ။ နိယ်အရ ဝါကျလေးမျိုးတွင် ဓေဖြင့် နိဂမန (နိဂုံး) ပြသည်။

တသ္မာ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗံကား လဒ္ဓဂုဏ ဝါကျ။ ထို-၍ ဓေ-လ-ဒဿိတာကား လဒ္ဓဂုဏိယ၊ ဝါ- ကာရဏဝါကျ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဉ်ကောက်

ယထာဝုတ္တံ။ ။ယံ ယံ ဝုတ္တံ ယထာဝုတ္တံ။ အဗျယီဘာဝသမာသ်။ ယထာဝုတ္တံ ပုဒ်ကို မှီး၍ကောက်။

ယထာဝုတ္တလက္ခဏ။ ။ယထာဝုတ္တံ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ ယထာဝုတ္တလက္ခဏော (တံ)။ ဂါမဂါမူပစာရ ၂-ခုကိုစွဲ။ လက္ခဏ လက္ခဏဝန္တ စပ်၍ကောက်။

ပဋ္ဌမနေ့သတိကံ။ ။ပဋ္ဌမနေ့သတံ အဿ အတ္ထီတိ ပဋ္ဌမနေ့သတိကံ။ (အဿ သေနာသနဿ။ အား။ ပဋ္ဌမနေ့သတံ၊ ကုလ လေးတာပြန်ငါးရာသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။) အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်၊ ပဋ္ဌမနေ့သတ+ဣက။

ပဋ္ဌမနေ့သတ–ကား ကုလလေးတာပြန်ငါးရာဖြစ်ရ၏။ ယင်း၏ ကျောင်းဖြစ်နှင့် ပမာဏ+ပမာဏဝန္တ စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ ဣက ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကျောင်းဖြစ်ရ၏။

အာရညကံ။ ။အရညေ ဇာတံ အာရညကံ။ အရညပုဒ်+ကဏ် ပစ္စည်း။

အရည–ကား တောဖြစ်ရ၏။ ယင်း၏ ကျောင်းနှင့် ဌာန ဌာနီစပ်။ ဌာနူပစာ။ ကဏ်-ကား ထို-မှတ်အပ်သော ကျောင်းဖြစ်ရ၏။

အာရညကသိက္ခာပဒ။ ။အာရညေ ဌပိတစိဝရံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ သိက္ခာပဒံ အာရညကသိက္ခာပဒံ ဟု သာသက်သိက္ခာပုဒ်ပါ၍ အတ္ထုပတ္တိကို ရှု၍ ဝိဂ္ဂဟပြု။

http://www.dhammadownload.com

အာရုညက် အရ တောကျောင်းဖြစ်ရ၏။ ယင်း၏ ထားအပ်သော သက်နိုးကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်နှင့် အကြောင်းအကျိုး စပ်။ အာရုညက သိက္ခပဒအရ အနက်အဘိုင်းကျောက်။

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဓနု။ ။ဓန+ဥ။ ဓနတိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ ဓနု=စာပေါ။ မောဂ် ၇။ ၂။ တနည်း။ ဟန+ဥ။ ဟန ဟိံသာယံ ဝါ။ ဟဿ ဓော ဓနု။ သူစိ။

အာရောပိတေန။ ။အာ+ရုဟ+ဏေ+တ-ပစ္စည်း။ (ဓာတွတ္ထ၌ ရုဟ ဓာတ်အရာဝယ် ယော ဗောဓိရုက္ခံ ရောပေတိ- ပြယုဂ်ကိုထုတ်သည်။)

အာရောပိတ ဉာဉ်ကောက်

အာရောဟာပီယတေတိ အာရောပိတော။ (ယော အာစရိယဓနုံ ကို။ အာရောဟာပီယတေ၊ တက်ရောက်စေအပ်၏။ ဝါ-ညို့တင်အပ်၏။ ဣတိသော အာရောပိတော။) အာ-အရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘောဂဏ် ရ၏။ ဟေတုကတ္တု၌ကြိယာအရကား ညှို့တင်သော လေးသမား၏ဝီရိယဖြစ္ဖြာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ မုချ။ ဟေတုကမ္မတ္ထ—ကား ထို-အားတပ်သော လေးဖြစ်၏ အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိသည် ဖလူပစာ။ 'တ-ပစ္စည်း အရကား။ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လေးဖြစ်ရ၏။ (ဝိသေသနဆက်ကောက်။)

အနက်ယောဇနာ။ ။အာရောပိတေန။ (လေးသမားသည်) တက်ရောက် စေအပ်ပြီးသော။ (သဒ္ဒတ္ထ)။ ဝါ-တင်အပ်ပြီးသော။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

အာစရိယ။ ။အာ+ပုဗ္ဗ+စရဓာတ်+ဏျပစ္စည်း။ တနည်း။ ယပစ္စည်း။

† သိဿာနံ ဟိတမာစရတီတိ အာစရိယော၊ ဏျော။ အာဒရေန စရိတဗ္ဗော ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗောတိ ဝါ အာစရိယော။ သူစိ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ပဉ္စမနေ့သတပ္ပမာဏံဖြင့် ပဉ္စမနေ့သတိကံ ပုဒ်ကို ပဉ္စမနေ့သတံ အဿ အတ္ထီတိ ပဉ္စမနေ့သတိကံ-ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ ဣက ပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိ အနက်၌ သက်သည်-ကိုလည်း ကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ပဒ္ဓယဋ္ဌ။

မှတ်ချက်။ ။ပဉ္စနေသတိကဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို ပဉ္စနေသတပ္ပမာဏံ ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်သဖြင့် အဿတ္ထိကြံရသည်။ (သံဝဏ္ဏနာနိယံကြည့်။)

ဂ-ဝါကျ၌ အာခရေပိတေန အာစရိယဓနေနာ-ဖြင့် ပဉ္စနေ၌ ဓနအရ ညှိတင်အပ်ပြီးသော ဆရာ၏လေးကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။(အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ—ဓါကျ၌ ဣန္ဒခိလတော ပဋ္ဌာယ-ဖြင့် ကုလလေးတာ ပြန်ငါးရာ စတင်တိုင်းတာရမည့် နေရာကို ပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

⊛ နည်းနှင့် ဥပစာ

အရည်။ ။အပေါင် ဖြစ်သော ရွှာမှလွတ်သော အရပ်မှန်သမျှ၏ အရည ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဂါမ, ဂါမူပစာရမှကြွင်းသောအရပ်၊ ကုလ လေးတာ ပြန်ငါးရပ်အရပ်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဂါမ,ဂါမူပစာရ အရပ်၊ ကုလလေးတာပြန်ငါးရာအရပ်တို့ကိုလည်း အရညဟုခေါ်သောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရူဠှိ။)

အရညအရ မုချဥပစာယူပုံ

၁။ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်အရ ရွာမှလွတ်သော ဌာနမှန်သမျှ အရည တည်း။ (မုချ။)

၂။ ဝိနည်းဒေသနာတော်အရ ဂါမ,ဂါမူပစာရမှ ကြွင်းသောအရပ်သည် အရည။ (ဥပစာ။)

၃။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်အရ တံခါးခုံမှ ဟိုဘက် ညှိုတင်အပ်ပြီးသော ကုလလေးတာပြန်ငါးရာ ဝေးသော (အနုတာဝ်နှစ်ထောင်ဝေးသော) အရပ် သည် အရည။ (ဥပစာ။)

ဂံ ဝိနယသုတ္တန္တာ ဥဘောပိ ပရိယာယဒေသနာ နာမ၊ အဘိဓမ္မာ ပန နိပ္ပရိယာယဒေသနာ။ နိပ္ပရိယာယတော စ ဂါမဝိနိမုတ္တံ ဌာနံ အရည မေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၆။

(က) ဣဒါနိ-လ-အဒိန္နံ နာမာတိ အာဒိမာဟ။ (ခ) တတ္ထ အဒိန္နန္တိ -လ-အဉ္ဇောဟရဏီယံ ဝုစ္စတိ။ (ဂ) ဣဓ ပန-လ-န ဒိန္နန္တိ အဒိန္နံ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၁။ (၁၃၀၉-နယုန်လဆုတ်။ အစိုးရမေးပြီး ဝါကျ။)

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က—ဝါကျ၌ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ ထည့်ပုံ

ဧဝံ ဂါမော နာမာတိ အာဒီဟိ ဂါမာ ဝါ အရညာ ဝါတိ မာတိကာ ပဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတွာ။ (ဤသို့ ပါဠိတော်ရှု၍ က-ဝါကျ၌ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ ဖြည့်ပါ။)

http://www.dhammadownload.com

က—ဝါကျ အပရာနုသန္ဓေတက်ပုံ

ယခုအခါ၌ အာဒိန္န နာမ စသော ပဒဘာဇနီပုဒ်တို့၏ အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကို ပြုခြင်းငှာ မပြုမီ ရှေးဦးစွာ အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓ၊ သမုဒါယတ္ထ အကျဉ်းကို ပြခြင်းငှာ ဣဒါနိ စသော က-ဝါကျကို မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဤသို့ အရည် နာမ-လ ယထာဝုတ္တ လက္ခဏ စသော ပါဠိတို့ဖြင့် အရည် နာမ စသော ပဒဘာဇနီပုဒ်တို့၏ အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကို ပြတော်မူပြီး၍ (ဤတိုင်အောင်သော ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ စကားထည့်လျှင် အရည် နာမ စသောဝါကျမှ ဣဒါနိ စသော ဝါကျသို့ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ အပရာနုသန္ဓေ အပြည့်အစုံကျမ်းတက် ဖြစ်၏။)

ဝါကျခွဲပုံ

တတ္ထ အဒိန္နန္တိ-လ-ဣမေသံ ပဒါနံ ဝိနိစ္ဆယော (၄၊ ၂၆၇) တိုင်အောင် သော ဝါကျကား ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ခ—ဝါကျအနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ က-ဝါကျဖြင့် အဒိန္န နာမ စသော ပုဒ်တို့၏ အနုသန္ဓေ သမ္ဗန္ဓ သမုဒါယတ္ထာကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်း အဒိန္န စသော ပုဒ်တို့၏ အဝယဝတ္ထ အကျယ်ကို ပြခြင်းငှာ တတ္ထ အဒိန္န စသောပါဠိကို မိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ဣမေ ပန ဟုတွေ့လျှင် ဝိသေသဝါကျလား? ဝါကျာရမ္ဘ ဝါကျလား? ဟု စဉ်းစားရာ၏။ ဤ၌ကား အောက်ပါ ကျမ်းတက်ကို ရှု၍ ဝါကျာရမ္ဘဟု မှတ်။

ဂ—ဝါကျကျမ်း တက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ဒန္တပေါန သိက္ခာပုဒ်၌ အကပ်မခံအပ် သေးသော မျိုအပ်သော မိမိဥစ္စာကိုသော်လည်း အဒိန္နဟု ဆိုအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤဒုတိယ ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်၌လည်း အကပ် မခံအပ်သေး သော မျိုအပ်သော မိမိဥစ္စာကိုပင် အဒိန္နဟု ဆိုအပ်ပါသလော၊ (၄ပနး ဝါကျကိုပင် အဖြေရှောင်၍ အာဘောဆင်။) ဤဒုတိယပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်နှင့် အဘယ်အရာကို အဒိန္နဟု ဆိုအပ်ပါသနည်း၊ (ဂ-ဝါကျ၌ အဖြေအားလုံးက် ရှောင်၍ ဣမ ကို အဒိန္နန္တိ ဝုစ္စတိ-ဟု ပုစ္ဆာထုတ်။)-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်၊

ဂ-ဝါကျ၌ ဣမ ပန-လ-ဘဏ္ဍံကား အနိယမ၊ ဝါ အနိယတ်။ တဒေတ -လ-အဒိန္နံကား နိယမ၊ ဝါ-နိယတ်။ အဒိန္နံကား ဖလ။ ဣမ ပန န ဒိန္နန္တိ ကား ကာရဏ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ပရိဂ္ဂဟိတံ။ ။ပရိဂ္ဂယှတီတိ ပရိဂ္ဂဟိတံ။ ကမ္မသာဓန။ ပရိ+ဂဟ+တ။ ပရိ-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဥပသာရဂ္ဂဖြစ်၏။

ဂဟဓာတ်-ကား တပါးသောသူတို့၏ တဏှာပြင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မှုချ။ ကမ္မတ္ထ-ကား ထို-အားတပ်သောဘဏ္ဍာ၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာ။ တ-ကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော သိမ်းဆည်းအပ်သော ဘဏ္ဍာဖြစ်ရ၏။

ပရပရိဂ္ဂဟိတ။ ။ပရေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ။ တတိယာတပ္ပုရိသ်။ ပရ+ပရိဂ္ဂဟိတ။

ပရ-ကား ဘဏ္ဍာ၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်ကုန်သော တပါးကုန်သောသူတို့ဖြစ် မှုချ။ ယင်း၏ ဘဏ္ဍာဖြစ်နှင့် သာမိ သံ၊ သာမေ သာဓျ။ ပဋိဂ္ဂါဟက ပဋိဂ္ဂဟေ တဗ္ဗ-သမ္ဗန် ဌာနူပစ။ ပရပရိဂ္ဂဟိတ-ကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ၏ ပိုင်ရှင်ဖြစ်ကုန်သော တပါးကုန်သောသူတို့သည် သိမ်းဆည်းအပ်သော ဘဏ္ဍာရ၏။

မှတ်ချက်။ ။တေဟိ ဘဏ္ဍသာမိကေဟိ ပရေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဟု ဖွင့်လတ္တံ့ကိုမျှော်၍ ဉာဏ်ကောက်။

သာမိ၊ သာမီ။ ။သံ ဓနံ အဿတ္ထီတိ သာမိ။ ဒီဃာဒိ၊ ရဿတ္တေ-သာမိပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၅။ သံ+ဤပစ္စည်း၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို မ-ပြု၊ မ-ဤသို့ကပ်၊ အစ၌ အ-ကို အာဒီဃပြု၊ သာမီ ဖြစ်၏။ ဒဏ္ဍီနှင့်အတူ လိင် ဂိုဏ်းကိုမှတ်။ သာမီ၌ အဆုံး ဤ-ကို ဣ-ရဿပြုလျှင် သာမိ-ဟု ဖြစ်၏။ အဂ္ဂိနှင့်အတူ သိဒ်ဂိုဏ်းမှတ်။ သာမီ၊ သာမိ ၂-ပါဌ်သင့်။

သဿာမိကံ။ ။သဟ သာမိနာ ယံ ဝတ္တတီတိ သဿာမိကံ။ (သဟ+သာမိ+ယ။ သမာသန္တ က။ သဝိတက္ကနှင့်အတူ ဉာဏ်ကောက်။)

တနည်း။ ။သံဝိဇ္ဇတိ သာမိ ဧတဿ ဘဏ္ဍဿာတိ သဿာမိကံ။ သံဝိဇ္ဇမာန ဥပပဒ်နှင့် ဘဏ္ဍာဖြစ်၊ ဂုဏ် ဂုဏောစပ် ကောက်။

ဘဏ္ဍံ။ ။ဘဍိဓာတ်+က-ပစ္စည်း။ က-ချေ၊ ကပစ္စည်း၊ ၆၆၃။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ အတ္တနော သန္တကံ-ဖြင့် အဒိန္နအရ မိမိဥစ္စာကိုယူဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ ပိသဒ္ဒါဖြင့် မိမိဥစ္စာကိုပင်သော်လည်း အကပ်မခံရသေးလျှင် အဒိန္နဟု ဆိုရသေး၏။ သူတပါးဥစ္စာဖြစ်ဘိမူ အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာ ရှိအံ့နည်း။ အဒိန္နမည်သည်သာ-ဟု ဂရဟာအဓိပ္ပာယ်၊ ဝါ-သမုစ္စည်း အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။).

ခ-ဝါကျ၌ အပရိဂ္ဂဟိတကံ-ဖြင့် အဒိန္န၌ ဒိန္နသဒ္ဒါကို ဒီယတေ ပရိဂ္ဂဟီယတေတိဒိန္နံ-ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဒိန္န၌ ဣန္နသဒ္ဒါ၏ တ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဒါဓာတ်၏ ပရိဂ္ဂဟဏ=ကပ်ခြင်း အနက်ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယပဒ။
၄။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ဒီယတေ (ပေးအပ်၏၊ ဝါ-အကပ်ခံအပ်၏။) တိ ဒိန္နံ၊ န ဒိန္နံ အဒိန္နံ ဟုတွဲ။

ဂ-ဝါကျ၌ ဣဓ-လ-ဘတ္တံ-ဖြင့် ဒုတိယပါရာဇိက၌ အဒိန္နအရ ယံကိဉ္စိ-လ-ဘတ္တကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ-ဝါကျ၌ တေဟိ သာမိကေဟိ-ဖြင့် အဒိန္န၌ ဒိန္နသဒ္ဒါကို ဒီယတေတိ ဒိန္နံ ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

* သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ ကတ္တားအာဝုတ္တ၊ သတိယန္တနှင့်ဖွင့်၍ပြ၊ ကမ္မသာဓနကြံစရာ။ (သံဝဏ္ဏနာနီယံ)

ဂ-ဝါကျ၌ န ဒိန္နံ-ဖြင့် အဒိန္နပုဒ်ကို န ဒိန္နံ အဒိန္နံ ဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို-လည်းကောင်း[၁]၊ အဒိန္န၌ အ-သဒ္ဒါ၏ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို-လည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသ်လိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ နိပါတလိင်္ဂပဒ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဒန္တပေါနံ-ပေါဏ။ ။ဒန္တေ ပုနာတိ သောဓေတိ ယေနာတိ ဒန္တပေါနော။ ယု။ ဒန္တပေါဏောပိ-ဟု ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၄၂-၌ ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဒန္တသဒ္ဒါပုဗ္ဗပဒ+ပုဓာတ်+ယုပစ္စည်း။ယုပစ္စည်းကို အနပြု၍ ဒန္တဇ န-ကို မုဒ္ဓဇဏ မပြုန်လျှင် ဒန္တပေါနသင့်။ မုဒ္ဓဇဏပြုန်လျှင် ဒန္တပေါဏသင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် လိင်မှတ်ဖွယ်

ဒန္တ॥ ॥ဒါ အဝခဏ္ဍနေ၊ ဂါယတိ ဘက္ခ မနေနာတိ ဒန္တော॥ အန္တော॥ ဓာတွန္တလောပေါ၊ ဒမု ဒမနေ ဂါတော॥ ဓာန်၊ ဋီ॥ ၂၆၁॥

ဒန္တပေါနံ॥ ॥ပုနာတိ သောဓေတိ ယေနာတိ ပေါနော॥ ဒန္တာနံ ပေါနော ဒန္တပေါနော॥

ဒန္တပေါနော-ပေါနံ॥ ॥ဓာန်॥ ဓာန်၊ ဋီအလို ဒန္တပေါနော-ပုလ္လိင်॥ ထေရ၊ ဌ၊ ၂॥ ၃၃၅-၌ ဒန္တပေါနံ၊ ဒန္တကဋ္ဌ-ဟု နပုလ္လိင်နှင့်ရှိ၏॥

အဇ္ဈောဟရဏီယံ॥ ॥အဓိ ရှေး+အဝ ရှေးရှိသော+ဟရဓာတ်+အနီယ ပစ္စည်း၊ ရကာရန္တဖြစ်သော ဟရဓာတ်နောင် အနီယ၌ ဒန္တဇ န-ကို မုဒ္ဒဇ ဏ-သို့ ပြန်၍ပြီးသောကြောင့် ကရဏီယံကဲ့သို့ "အဇ္ဈောဟရဏီယံ" ပါဌ်သာ သင့်သည်॥

အဇ္ဈောဟရဏီယ၏ ဧဝဝုစ်များ

၄ ဂလိတော ခါဒိတော ဘုတ္တော၊ ဘက္ခိတဇ္ဈောဟတာသိတာ॥ ဓာန်॥ ၇၅၇॥

☸ နည်းနှင့် ဥပစာ

ကပ္ပိယံ॥ ॥ကပ္ပိယံ ဟူသော နည်းသည် ကပ္ပိယဟူသောအစိတ်ကို မှတ်၍ ဆိုသဖြင့် ကပ္ပိယ,အကပ္ပိယတည်းဟူသော အပေါင်းကိုလည်း ရသောကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်း॥

အစိတ်ဖြစ်သော အပ်သောဝတ္ထု၏ ကပ္ပိယဟူသော အမည်ကို အပေါင်း ဖြစ်သော အပ်သောဝတ္ထု (ကပ္ပိယ)၊ မအပ်သောဝတ္ထု (အကပ္ပိယ) တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော အပ်သောဝတ္ထု မအပ်သောဝတ္ထုတို့ကိုလည်း ကပ္ပိယဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ॥ အဝယဝူပစာ॥

† ကပ္ပိယန္တိ အနုရူပဝသေန ဝုတ္တံ॥ အကပ္ပိယမ္ပိ ပန အပဋိဂ္ဂဟိ တဉ္စေ၊ အဒိန္နသင်္ချမေဝ ဂစ္ဆတိ॥ သာရတ္ထ၊ ၂॥ ၁၂၆॥

အဒိန္န॥ ॥အပေါင်းဖြစ်သော အတ္တနော သန္တက အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတက စား ဖွယ်, ပရပရိဂ္ဂဟိတဘဏ္ဍာတို့၏ အဒိန္နဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပရ-ပရိဂ္ဂဟိတဘဏ္ဍာ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ပရပရိဂ္ဂဟိတဘဏ္ဍာကို အဒိန္န ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ॥ (နေယျတ္ထ॥ ရှင်း॥)

http://www.dhammadownload.com

❀ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

မဥ္စုသာ၊ မဥ္စုသာ။ ။မနုဓာတ်+သက်ပစ္စည်း + ထိဓောတက အာ/ပစ္စည်း။ အန္တ၁၀ယ၀ ဥူလာ။ န-ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု။ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဥ-ပြု။ မဥ္စုသာပြီးသည်။ ထိုကြောင့် မဥ္စုသာ ပါဠိသာသင့်သည်။

† မနိဿဇ္ဇက်၊ မညတိ သနေတ္တံ တောယာတိ မဥ္စုသာ၊ ကဋ္ဌပေဋ္ဌာ။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၁၅။

မမာယိတံ မှတ်ဖွယ်

"မမ ဣဒ" န္တိ တဏှာမမတ္တေန မမာယိတတ္တာ မမာယိတံ။ ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

မမ ဣဒန္တိ ကရောတိ မမာယတိ (နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၄၆၉။)

မမ ဣဒန္တိ ဂဏှာတိ မမာယတိ။ (နီတိ၊ ဓာ။ ၃၇၂။)

ဤ နိရုတ္တိ၊ နီတိတို့အလို "မမာယတိ" ကား မမ-၂ူသော နာမဓာတ်+အာယပစ္စည်း+တိဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသည်။

အဋ္ဌကထာ၌ မမ ဣဒံ-ဖြင့် မမ ဣဒံ မမံ ဟု ဣဒံ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ ထ ပစ္စည်း၏ ဣဒံ တဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

အနက်ယောဇနာ။ ။မမာယတိ၊ ငါ့ဥစ္စာဟု ပြုတတ် ယူတတ် စွဲလမ်းတတ်၏။

တဏှာမမတ္တံ။ ။မမဿ ဘာဝေါ မမတ္တံ။ တဏှာယ မမတ္တံ တဏှာမမတ္တံ။ (တဏှာဖြင့် ငါ၏ ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ်–ဟု အနက်ပေး။)

မမာယိတံ။ ။မမာယိယတေတိ မမာယိတံ။ ယံ ဘဏ္ဍံ၊ ကို။ မမာယိယတေ၊ ငါ၏ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းအပ်၏။ ဣတိ တံ မမာယိတံ၊ (ငါ၏ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းအပ်သော ဘဏ္ဍာ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။ဣဒံ ဘဏ္ဍံ၊ သည်။ မမ၊ ငါ၏။ ဘဏ္ဍံ၊ တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ တဏှာမမတ္တေန၊ တဏှာဖြင့် ငါ၏ ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းတတ်သည်အဖြစ်ဖြင့်။ မမာယိတတ္တာ၊ ငါ၏ဥစ္စာ ဟု စွဲလမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ မမာယိတံ၊–တမည်၏။

တနည်း။ ။မာ မဒ္ဒနေ ဝိတ္တံ ရသော ၈၊ မမာယိတံ။ (နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၃၇၉။)

http://www.dhammadownload.com

ဤ နိရုတ္တိအလို မမာယတိ-ကား မာဓာတ်+ယ-ပစ္စည်း+တိ ဝိဘတ်။ မာမာ ဟု ဒွေဘော်ပြု၊ အဇ္ဈတ္တသမာဒ္ဓ အာကိုအ-ရဿပြု။ မမာယတိ ပြီး၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။မမာယတိ၊ မြတ်နိုး၏။ (နှစ်သက်ဘပ်မက်၏။)

တဏှာမမတ္တံ။ ။မမာယတေ (မြတ်နိုးအပ်၏) တိ မမံ။ တဏှာယ မမံ တဏှာမမံ။ တဏှာမမဿ ဘာဝေါ တဏှာမမတ္တံ။ တဏှာဖြင့် မြတ်နိုးအပ်သည်၏ အဖြစ်။

မမာယိတံ။ ။မမာယတေတိ မမာယိတံ၊ ကမ္မရုပ်၊ မြတ်နိုးအပ်၏ဟု အနက်ပေး။

အနက်ယောဇနာ။ ။ဣဒံ ဘဏ္ဍံ၊ သည်။ မမ၊ ငါ၏။ ဘဏ္ဍံ၊ တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ တဏှာမမတ္တေန။ တဏှာဖြင့် မြတ်နိုးအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ မမာယိတတ္တာ၊ မြတ်နိုးအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ မမာယိတံ၊-တမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။မမာယိတ စသောပုဒ်များ၌ ၂-နည်း ဖွင့်သည်နှင့်အညီ ၂-နည်း ယောဇနာပုံကို သတိပြုရာ၏။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ပရပရိဂ္ဂဟိတံ။ ။ပရေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ-ဖြင့် ပရိဂ္ဂဟိတံပုဒ်ကို ပရိဂ္ဂယှတီတိ ပရိဂ္ဂဟိတံ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝဏ္ဏနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ပရေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ ဟု ကမ္မသာဓနေ ဝဏ္ဏနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။"ကမ္မသာဓနေ၊ နောက်ပုဒ်ပြ၊ ရှေ့ကား-ဖွင့်၊ တတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသ်တွဲမြဲ"-ကို ပြောင်းပြန်အဓိပ္ပာယ်ယူ၍ ပရေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်ပြသဖြင့် ပရိဂ္ဂဟိတံပုဒ်ကို ကမ္မသာဓ် ဝဏ္ဏနတ္ထ ပြသည်ဟု အာဘော်ဖော်သည်။

တေဟိ ဘဏ္ဍသာမိကေဟိ-ဖြင့် ပရေဟိ၌ ပရသဒ္ဒါသည် ဘဏ္ဍာပိုင်ရှင်ကို စွဲသတည်းဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တာဟိ-လ-ဂေါပနာဟိ-ဖြင့် ပါဠိတော်၌ အပရိစ္စတ္တံ, ရက္ခိတံ, ဂေါပိတံ ပုဒ်တို့ကား ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၏ ဝိသေသနဖြစ်၍ ဟေတုမန္တ (ဟိတ်အတွင်းငုပ်သော) ဝိသေသနမျိုးတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိ၌ အပရိစ္စတ္တံ ကို အပရိစ္စတ္တတ္တာ၊ ရက္ခိတံကို ရက္ခိတတ္တာ၊ ဂေါပိတံကို ဂေါပိတတ္တာ ဟု ဟိတ်ပြင်၍ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ-၌ စပ်၊ ဤသို့လည်း အနက်ယောဇနာနိုင်ကြောင်း သိလေ။

http://www.dhammadownload.com

ထေယျသင်္ခါတန္တိ တွေ့ (က) (၁) ထေနောတိ စောရော။ (၂) ထေနသာ ဘာဝေါ ထေယျံ။ (၃) အဝဟရဏစိတ္တဿေတံ အဓိဝစနံ။ (ခ) (၁) သင်္ခါသင်္ခါတန္တိ အတ္ထတော ဧကံ။ (၂) ကောဋ္ဌာသဿေတံ အဓိဝစနံ။ (၃) သညာနိဒါနာ ဟိ ပပဉ္စသင်္ခါတိအာဒီသု ဝိယ။ ၄၅။ ၂၆၂။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

(က) (၂) ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ (က) ၁) ဝါကျကား) အာရဒ္ဓ။

ဝါကျာရမ္ဘ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (၁) ဝါကျဖြင့် ထေယျပုဒ်၌ အတွင်းငုပ်သော ထေနပုဒ်သည် ခိုးသူဟူသော အနက်ကိုဟောသည်ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထေယျပုဒ်ကို ကားအဘယ်သို့ ဝစနတ္ထပြုရမည်နည်း။ ထေနော ဧဝ ထေယျံ-ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်လော-ကြောင့် (က) (၂) ဝါကျကိုမိန့်။

တနည်း။ ။(က) (၂) ဝါကျကားပကမ္ဗန္တရ။ ထို-၍ (က) (၁) ဝါကျ ကားပကာ။

ပကမ္ဗန္တရ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ဆရာသည်(က) (၁) ဝါကျဖြင့်ထေနသဒ္ဒါသည် ခိုးသူအနက်ကိုဟော ၏ဟုနာမလိင်္ဂတ္ထသံဝဏ္ဏနာ-ကိုဆို၏။ ထေယျံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကားအဘယ်နည်း။ ထေယျံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို မဆိုပြီလော-ကြောင့် (က) (၂) မိန့်။

(က) (၃) ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၍ (က) (၂) ဝါကျ ကားအာရဒ္ဓ။

ဝါကျာရမ္ဘ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (၂) ဝါကျဖြင့် ခိုးတတ်သောသူ၏ဖြစ်ကြောင်း သည် ထေယျမည်သောဟုဆို၏။ ယင်းထေယျအရ အဘယ်ကိုယူရမည်နည်း။ ထေယျအရခိုးခြင်း ကြိယာကိုယူရမည်လော- ကြောင့် (က) (၃) မိန့်။

ဝါဒန္တရ မှတ်ဖွယ်

ဆင်တဲ၊ ဂဏ္ဌိ။ ။၄၉၁-၌ "ဘာဝပစ္စည်းအရသည်ဓာတ်ဂုဏ်ကြိယာ စသည်ဖြင့် သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်များရှိသည်ဖြစ်၍ သာမညလျှဉ်းပါးသည်တွင်၊ ဤအရာ၌ခိုး လိုသောစိတ်ဟု ဆိုအပ်သောဒြပ်သည့် ပဝတ္တိနိမိတ်တည်းဟု မိန့် လိုရကား အဝဟရဏစိတ္တဿေတံ အဓိဝစနံ မိန့်" ဟု ကျမ်းတက်ပြသည်။ ဤ အလိုအောက်ပါအတိုင်း ကျမ်းတက်ရာ၏။

http://www.dhammadownload.com

ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (၂) ဝါကျဖြင့် ထေယျံပုဒ်ကို ထေနသဘာဝေါ ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဘာဝပစ္စည်းအရ ဇာတ်-ဂုဏ်-ကြိယာစသည်ဖြင့် သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်အများရှိသည် မဟုတ်လော။ ဘာဝပစ္စည်း အရ အဘယ်သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်ကို ယူရမည်နည်း-ကြောင့် (က) (၃) မိန့်။

ကား (က) (၃) ဝါကျဖြင့် ထေယျံ၌ ဘာဝပစ္စည်းအရ သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ် အများပင်ရှိသော်လည်း ဤ၌ ခိုးကြောင်း စိတ်ဒြပ်ကို ယူရမည်ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ဆင်တဲ ကျမ်းတက်ကား ဘာဝသဒ္ဒါ၊ ဘာဝတဒ္ဓိတ် အားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည်။ မိမိကျမ်းတက်ကား သာရတ္ထဋီကာ ယဿ ဝသေန စသည်အဖွင့်နှင့် ထေနသဒ္ဒါ၏ ကြိယာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ရှု၍ တက်ခြင်းဖြစ်သည်။

တနည်းဝါကျခွဲ

(က) (၂) ဝါကျဖြင့် ထေယျသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထကိုဖွင့်ပြသည်။ (က) (၃) ဝါကျဖြင့်ကား ထေယျအရ သရုပ် (အဘိဓေယျတ္ထ) ကို ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ခွဲလေဦး။

(က) (၃) ဝါကျကာ ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ (က) (၂) ဝါကျကား ပက္ခ။

ပက္ခန္တရကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (၂) ဝါကျဖြင့် ထေယျံပုဒ်ကို ထေနသဘာဝေါ ဟု ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု ဆို၏။ ထေယျံအရ အဘိဓေယျတ္ထကို မပြပြီလော။ ထေယျံအရ အဘိဓေယျတ္ထကား အဘယ်နည်းကြောင့် (က) (၃) မိန့်။

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

(ခ) (၂) ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) (၁) ဝါကျဖြင့် သခ်ါနှင့် သခ်ါတ သဒ္ဒါသည်။ အနက်အားဖြင့် တူသောဟု ဆို၏။ ယင်း သခ်ါသဒ္ဒါသည် ဉာဏ ပညတ္တိဂဏန အနက်တို့ကိုဟောပါသလော၊ ဝါ-ယင်း သခ်ါသဒ္ဒါသည် ဉာဏ ပညတ္တိဂဏန တို့၏အမည်ဖြစ်ပါသလော။ (အဓိဝစနံ ရှု၍တက်။) သခ်ါသဒ္ဒါသည် အဘယ် အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ ဝါ-သခ်ါသဒ္ဒါသည် အဘယ်၏ အမည် ဖြစ်ပါ သနည်း။-ကြောင့် (ခ) (၂) ဝါကျမိန့်။

(ခ) (၃) ဝါကျကား အာဂမဒဠှိကရဏ၊ ဝါ-ဥပမာန။ ထို-၍ (ခ) (၂) ဝါကျကား အာဂမဒဠှိယ၊ ဝါ-ဥပမေယျ။

http://www.dhammadownload.com

ဥပမာန် အတွင်းသွင်း, အပြင်ထုတ်

အတွင်းသွင်း။ ။သညာ-လ-အာဒီသု၊ တို့၌။ တော်၊ ဤသခ်ါသဒ္ဒါသည်။ ကောဋ္ဌာသဿ၊ ၏။ အဓိဝစနံ ဟောတိ ဝိယ၊ (အတွင်းသွင်းခြင်း၊ ဝါ-ဥပမာနထင်ရှားအောင် ပြုခြင်းတည်း။) တော် ထေယျသခ်ါတန္တိ ထွေ၌။ တော်၊ ဤသခ်ါသဒ္ဒါသည်။ ကောဋ္ဌာသဿ၊ ၏။ အဓိဝစနံ၊ သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

အပြင်ထုတ်။ ။ထေယျသခ်ါတန္တိ ထွေ၌။ တော်၊ ဤသခ်ါသဒ္ဒါသည်။ ကောဋ္ဌာသဿ၊ ၏။ အဓိဝစနံ၊ သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ ကေသု၊ အဘယ်ပါဠိတို့၌။ ကောဋ္ဌာသဿ၊ ၏။ အဓိဝစနံ၊ သည်။ ဟောတိ ဝိယ၊ ဖြစ်သကဲ့သို့နည်း။ (ပုစ္ဆာဝါကျ)-လ-အာဒီသု တို့၌။ ကောဋ္ဌာသဿ၊ ၏။ အဓိဝစနံ၊ သည်။ ဟောတိ ဝိယ၊ ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာသ်ကောက်

ဘာဝ။ ။ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိ သဒ္ဒါ ထေနာ တိ ဘာဝေါ။ ပါရာ+ယော။ ၁၄၀။ (ထေန အဝဟရဏစိတ္တေန၊ ကြောင့်။ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ၊ သူခိုးဟူသော အသိဉာဏ် ထေနသဒ္ဒါတို့သည်။ ဘဝန္တိ၊ ကုန်၏။ ဣတိ၊ ကြောင့်။ တံ အဝဟရဏစိတ္တံ၊ သည်။ ဘာဝေါ၊ ဘာဝမည်၏။ ကရဏသာဓန။ ဘူဓာတ်+ဏပစ္စည်း။)

ဘူဓာတ်အရ ကတ္တုရုဋ္ဌကြိယာကား အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါတို့၏ ဥပါဒ်သည် မုချ။ ကရဏတ္ထကား ခိုးကြောင်းစိတ်၏ ပကတူပနိဿယ သတ္တိသည် ဖလူ။ ဏ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ခိုးကြောင်းစိတ်(အဝဟရဏစိတ်)ရ၏။

ထေယျံ။ ။ထေနဿ ဘာဝေါ ထေယျံ။ ထေနဿ၊ ၏။ ဘာဝေါ၊ ဖြစ်ကြောင်းတည်း။ ထေနပုဒ်+ဏေယျပစ္စည်း။

ထေန-ကား သူခိုးဖြစ်ရ၏။ ယင်း၏ခိုးကြောင်းစိတ်နှင့်အကျိုးအကြောင်း စပ်ခြင်းသမ္ဗန္ဓသည် ဌာနူပစာ။ ဏေယျပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ် သော ခိုးကြောင်းစိတ်ဖြစ်ရ၏။

အဝဟရဏံ။ ။အဝဟရတိ ဧတေနာတိ အဝဟရဏံ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၀။ (ဧတေန စိတ္တေန၊ ကြောင့်။ ယတ္တော၊ သည်။ ဘဏ္ဍံ၊ ကို။ အဝဟရတိ၊ ဂဏှာတိ၊ ၏။ ဣတိ တံ အဝဟရဏံ။)

အဝ-အရကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဘောဂုဏ်ရ၏။ဟရဓာတ်အရ ကတ္တုရုဋ္ဌ ကြိယာကား သတ္တဝါသန္တာန်၌ရှိသော လောဘ၏ သမ္ပယုတ္တဓမ္မသည် မုချ။

http://www.dhammadownload.com

ကရဏတ္ထ-ကား ထို-အားတပ်သော ခိုးကြောင်းလော်ဘစိတ်၏ သဟဇာတာဒိ သတ္တိသည် ဖလုံပစာ။ ယ-ကာ ထို-မှတ်အပ်သော ခိုးကြောင်းလောဘစိတ်ရ၏။(စိတ္တံ၌ စပ်ရသဖြင့် ဝိသေသနဆက်ကောက်၊ အဝဟာရဏဋ္ဌ တံ စိတ္တဥ္စာတိ အဝဟာရဏစိတ္တံ-ဟုတွဲ။)

သညာနိဒါန။ ။သညာ နိဒါနံ(ကာရဏံ) ဧတေသန္တိ သညာနိဒါနာ။ ဧတေသံ ပပဥ္စသင်္ခါနံ၊ ထိုတဏှာမာန ဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်သော အဖို့အစုတို့အား။ သညာ၊ သညာဟုဆိုအပ်သော။ နိဒါနံ(ကာရဏံ)၊ အကြောင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ တေ သညာနိဒါနာ။ တဂ္ဂုဏာသံဝိညာဏစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်။ သညာ+နိဒါန+ဧတ။

သညာနိဒါန-ကား သညာဟုဆိုအပ်သောအကြောင်းသည် မုချ။ ယင်း၏ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်သောအဖို့အစုနှင့် အကြောင်းအကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဌာနူပစာ။ တေ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သညာဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းရှိသော တဏှာ,မာန,ဒိဋ္ဌိဟူသော အဖို့အစုတို့ရ၏။

ပပဉ္စ။ ။သတ္တာနံ သံသာရေ ပပဉ္စေန္တိ စိရာယန္တီတိ ပပဉ္စာ။ တဏှာမာန ဒိဋ္ဌိယော။ **ပါရာ၊ ယော**။ ၁၄၀။ (ယာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော၊ တို့သည်။ သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ သံသာရေ၊ ၌။ ပပဉ္စေန္တိ၊ ချဲ့တတ်ကုန်၏။ စိရာယန္တိ၊ ကြာမြင့်စေတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တာ ပပဉ္စာ။) ပပုဗ္ဗ+ပစိ ဝိတ္ထာရေ+အပစ္စည်း။

ပ-ဥပသာရအရကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဘောဂဏ်ရ၏။ ပစိဓာတ်အရ သုဒ္ဓကတ္တုဋ္ဌကြိယာအရကား သတ္တဝါ၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဥပ္ပါဒက္ခဏ၊ ဝါ-ဥပ္ပါဒက္ခဏဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်နာမ်ဒြပ်သည် မုချ။ ဟေတုကတ္တုဋ္ဌ ကြိယာအရကား ထို-အားတပ်သော တဏှာမာနဒိဋ္ဌိတို့၏ ပကတူပနိဿယ သတ္တိသည် ဖလူပစာ။ အ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော တဏှာ မာနဒိဋ္ဌိတို့ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သဏ်၊ ၁၉၇-နှင့် သူစိတ္တိ၌ ယင်း ပပဥ္စပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟကို အမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြသေး၏။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်စွယ်

ထေနေတီတိ ထေနော။ ထေန ,ဖာရိယေ-လ-ထေနေတိ။ ထေနယတိ။ ထေနေတွာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၂၅။ ထေန+အ-ပစ္စည်း။

စောရော။ ။စောရေတီတိ စောရော။ ဝါ-စုရာ ထေယျသီလံ အဿာတိ စောရော။ အဿ၊ အား။ စုရာ (ထေယျသီလံ=) ခိုးခြင်း အလေ့အထသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ စောရော။ ပထမဝိကပ်ကား စုရဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ကတ္တုသာဓ်။ ဒုတိယ ဝိကပ်ကား စုရာပုဒ်+အဿတ္ထိ၌ ဏပစ္စည်း။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၂၂။

http://www.dhammadownload.com

သန်ိါ၊ သန်ိါတံ။ ။ဘာဂတော သန်ိါယတိ ဥပဋ္ဌာတီတိ သန်ိါ။ (ဘာဂတော၊ အဖိုးအစုအားဖြင့်။ သန်ိါယတိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်တတ်၏။ သန်ိါ ဧဝ သန်ိါတံ။ တ-သဒ္ဒါအနက်မဲ့။ (ပါရာ၊ ယော။)

ကောဋ္ဌာသ။ ။ကောဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ သရီရံ၊ တတ္ထ သေတီတိ ကောဋ္ဌာသော။ သူစိ။

အဓိဝစနံ။ ။အဓိနံ (အနက်နှင့်စပ်သော) ဝစနံ(သဒ္ဒါတည်း)အဓိဝစနံ။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

(က) (၁) ဝါကျ၌ စောရော-ဖြင့် ထေန သဒ္ဒါသည် သူခိုးအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။စောရော-ဖြင့် ထေနသဒ္ဒါသည် သူခိုးဟော စောရသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

(က) (၂) ဝါကျဖြင့် ထေယျံပုဒ်ကို ထေနဿ ဘာဝေါဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏေယျပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ (ထေနပုဒ်+ဏေယျပစ္စည်း။ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် န-ကိုချေ။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

† ဏေယျော။ သုစိဿ ဘာဝေါ သောစေယျံ-လ-ထေနဿ ဘာဝေါ ထေယျံ၊ မဟာဝုတ္တိနာ န-ကာရဿ လောပေါ။ ရူ။

(က) (၃) ဝါကျဖြင့် ထေယျံအရ ခိုးခြင်းကြိယာကို မယူရ။ ခိုးကြောင်းစိတ်ဒြပ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

တနည်း။ ။(က) (၃) ဝါကျဖြင့် ထေယျံအရ ဓာတ်, ဂုဏ်, ကြိယာ နာမ်တို့ကိုမယူရ ခိုးကြောင်း စိတ်ဒြပ်ကို ယူရမည်-ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

(ခ) (၁) ဝါကျဖြင့် ထေယျသန်ိါတံ၌ သန်ိါတသဒ္ဒါ၏ သန်ိါသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သန်ိါ ဧဝ သန်ိါတံဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တ-ပစ္စည်း၏ သွတ္ထ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

† တတ္ထ ကောဋ္ဌာသဝစနံ သန်ိါသဒ္ဒံ သန္ဓာယာဟ သန်ိါသန်ိါတန္တိ အတ္ထတော ဧကတ္တံ၊ သာရတ္ထ၊ ၁၂။ ၁၂၇။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) (၂) ဝါကျဖြင့် သင်္ခါတသဒ္ဒါသည် ဉာဏ ပညတ္တ ဂဏနအနက်တို့ကို မဟော။ ကောဋ္ဌာသအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

တနည်း။ ။(ခ) (၂) ဝါကျဖြင့် သင်္ခါတံပုဒ်ကို သင်္ခါဝေသင်္ခါတံဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သင်္ခါတအရ ကောဋ္ဌာသ=အဖို့အစုကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ထေယျံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အဝဟာရဏစိတ်, ခိုးခြင်းကြိယာတို့၏ ထေယျံအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အဝဟာရဏစိတ်၌ တင်စား၍ အပေါင်း ဖြစ်သော အဝဟာရဏစိတ်ကို ထေယျံဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။ဘဝေါ-၌ ဥပစာတင်လျှင်လည်း ဤနည်းအတိုင်းတည်။ ဆင်ထဲဂဏ္ဌိအလို ဇာတ်, ဂုဏ်, ကြိယာ, ဒြပ်, နာမ်ဟူသော အပေါင်းမှ အဝဟာရဏစိတ် = ခိုးကြောင်းစိတ်ဒြပ်ဟူသော အစိတ်၌တင်၍ ကေဒေသျူ- ပစာပင်။

ကင်္ခါယောဇနာ မဟာဋီကာ၌ ထေနသဒ္ဒါဖြစ်ကြောင်း သဒ္ဒပဝတ္တိနိမိတ်ကို သူခိုးဇာတ်နှင့် ခိုးခြင်းကြိယာနှစ်မျိုးယူ၏။ ဤအလို အပေါင်းဖြစ်သော အဝဟာရဏစိတ်, သူခိုးဇာတ်, ခိုးခြင်း ကြိယာတို့၏ ထေယျံအမည်ကို အစိတ် ဖြစ်သော အဝဟာရဏစိတ်ဒြပ်၌တင်လေ။

တနည်း။ ။အကျိုးဖြစ်သော ခိုးခြင်းကြိယာ၏ ထေယျအမည်ကိုအကြောင်း ဖြစ်သော အဝဟာရဏစိတ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော အဝဟာရဏ စိတ်ကို ထေယျဟု ခေါ်သောကြောင့် ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။

သင်္ခါ။ သင်္ခါတ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဉာဏ, ကောဋ္ဌာသ, ပညတ္တိ, ဂဏနတို့၏ သင်္ခါ(သင်္ခါတ)အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကောဋ္ဌာသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ကောဋ္ဌာသကိုပင် သင်္ခါ (သင်္ခါတ) ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

> (က) ထေယျဉ္စ တံ သင်္ခါတဉ္စာတိ ထေယျသင်္ခါတံ။ (ခ) ထေယျ စိတ္တသင်္ခါတော ကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ (ဂ) ကရဏတ္ထေ စေတံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ (ဃ) တသ္မာ ထေယျ- သင်္ခါတေနာတိ အတ္ထတော ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (င) ယော စ ထေယျ- သင်္ခါတေန-လ-ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၂။

http://www.dhammadownload.com

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား၊ အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ထေယျသင်္ခါတံ ဟု ဟောတော်မူ၏။ (ဂ-ဝါကျ၌ ဇော်ကိုရှု၍ ဋပနာထား။) ယင်းထေယျ သင်္ခါတံ၌ ပထမာဝိဘတ်သည် အဘယ်အနက်၌ သက်ပါသနည်း။ ပထမာဝိဘတ်သည် လိင်္ဂအနက်၌ သက်ပါသလော-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၄၉၂-၌ ထေယျသင်္ခါတံဟု ပထမန္တနှင့် ရှိလျက် သင်္ခါတေန ဆိုသောစကားသည် လိင်္ဂတ္ထေ ပထမာသုတ်နှင့် မဆန့်ကျင် ရာပြီလော-ကြောင့် ကရဏတ္ထေစေတံ ပစ္စတ္တဝစနံ-တသ္မာမိန့်။ လိင်အနက် ၌သာ မဟုတ်၊ ကရိုဏ်းအနက်၌လည်း ပထမာဝိဘတ် သက်သည်ဖြစ်၍ မဆန့် ကျင်ဟူလို-ဟု တက်သည်။ ဤ ဆင်တဲဂဏ္ဌိကား တသ္မာနောက်၌ ရှိသော "ထေယျ သင်္ခါတေန" ကို မျှော်၍ ကျမ်းတက်သည် ဟုမှတ်။

ဃ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ၊ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ၊ ဝါကျာရဏ။

င-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

င-ဝါကျ ဗျတိရေက အယုတ္တစောဒနာတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဃ-ဝါကျဖြင့် ထေယျသင်္ခါတေန-ဟု အနက် အားဖြင့် မှတ်အပ်သောဟု ဆို၏။ ထေယျသင်္ခါတေန ဟု အနက်အားဖြင့် မှတ်အပ် သည်ရှိသော် (ဋပနာကို လက္ခဏ အရစိပြင်။ ဋီကာ၌ ယဒိ ဇေ-ဟု ဆိုသည်။) အဘယ်ကြောင့် (တသ္မာကိုမျှော်) အဘယ်အကျိုးငှာ (ဒသော တုံကိုရှု) ထေယျစိတ္တော အဝဟရဏစိတ္တော ဟူ၍ ပဒဘာဇနီကို ဟောတော် မူသနည်း။ (အန္ဒယပုစ္ဆာ။) ထေယျစိတ္တေန အဝဟရဏစိတ္တေန-ဟု ဟောတော် မမူသနည်း (ဗျတိရေကပုစ္ဆာ။) ဤ-သို့-ကြောင့် င-ဝါကျကိုမိန့်။

ကား-င-ဝါကျဖြင့် ခိုးလိုသောစိတ်အစုဖြင့် ခိုးသောရဟန်းအား ခိုးလို သော စိတ်ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သောကြောင့် ထေယျသင်္ခါတေန ဟူသော တတိယန္တသဒ္ဒါကို မယူဘဲ ခိုးလိုသောစိတ်ရှိ၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်နက်ကို ပြခြင်း

http://www.dhammadownload.com

၌၁ "ထေယျစိတ္တော အဝဟရဏစိတ္တော"ဟူ၍ ပဒဘာဇနီကို ဟောတော်မူ၏ ဟူလို။

စာသွားနည်းကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ထေယျသင်္ခါတ် ဟူသော မာတိကာ၏ ပဒဘာဇနီကို "ထေယျစိတ္တော အဝဟရဏစိတ္တော"ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထေယျသင်္ခါတ်-ဟူသော မာတိကာပုဒ်ကို ထေယျသင်္ခါတေန ဟု ကရိုဏ်းအနက် အားဖြင့် မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော၊ (လဒ္ဓဂုဏ် ဝါကျကို အာဘော်ပြုသည်။) ယင်းသို့ကရိုဏ်း အနက်အားဖြင့် မှတ်အပ်သောကြောင့် "ထေယျစိတ္တေန အဝဟရဏ စိတ္တေန" ဟုသာ ပဒဘာဇနီမူသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (အန္ဝယာဘောဂ။) "ထေယျစိတ္တော အဝဟရဏစိတ္တော"ဟု ပဒဘာဇနီ မမူသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဗျတိရေကာ ဘောဂ။)

အယ့်ကြောင့် အဘယ်အကျိုးငှာ(တသွာနှင့်ဒဿေတုံကိုရှောဇ်ပါ။)ထေယျစိတ္တော အဝဟရဏစိတ္တော–ဟု ဟောတော်မူပါသနည်း-ကြောင့် ယော စ စသည်မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။"တသ္မာကိုကြောင်းပြဆိုမူ ထိုတသ္မာ၊ နောက်၌သာ၊ လိုရာအရကောက်" နှင့်အညီကျမ်းတက်သည်။ယောစ-စသော ဝါကျတွင် အနိယမ, နိယမ, ကာရဏာဖလ-စသည်ခွဲလေဦး။

❁ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် ထေယျသင်္ခါတ်ပုဒ်ကို ထေယျန္တ တံ သင်္ခါတဉ္စာတိ ထေယျသင်္ခါတံ ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသိစေသည်။(အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ ထေယျစိတ္တသင်္ခါတော–ဖြင့်ထေယျသင်္ခါတ်ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၌ ထေယျအရ ထေယျစိတ်ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[1]၊ ထေယျနှင့် သင်္ခါတပုဒ်ကိုဆိုခဲ့ပြီးသည့်နည်းအတိုင်း ကမ္မဓာရယ်သမာသ်တွဲစပ်ရမည်-ကိုလည်းကောင်း[2]၊ (သံဝဏ္ဏနာ၌ရှိသော သင်္ခါတသဒ္ဒါက ပြ။) ကောဋ္ဌာသောဟူသော သံဝဏ္ဏနာ၌ စိတ်အစုအရ ထေယျစိတ်ကိုပင် ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[3] (သံဝဏ္ဏနာသင်္ခါတဖြင့်ပင်ပြသည်။) သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ ဧကော် စိတ္တကောဋ္ဌာသော-ဖြင့် ထေယျသင်္ခါတ၌ သင်္ခါတ သဒ္ဒါ၏ ကောဋ္ဌာသအနက်ကို ဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ (ထေယျသင်္ခါတ ဝါကျ (ခ) (၂) အာဘော်ပြန်ကြည့်၍ အပြည့်အစုံဖော်ပါ) စိတ်၏များသော အပြားရှိသောကြောင့် တခုသော စိတ်အဖို့အစုကိုသာယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ ၂။ ဘာဝတ္ထ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် ထေယျသင်္ခါတ၌ အံ-သဒ္ဒါသည် ဒုတိယာဝိဘတ်မဟုတ်။ ပထမာဝိဘတ်၏ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်းပထမာဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌မသက်၊ ကရဏတ္ထ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဝိဘတ္တိ၊ ၂။ ဝိဘတျတ္ထ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဗျဉ္ဇနံအနာဒိယိတွာ။ အနာဒရိတွာ။ ။အနာဒိယိတွာဟုရှိလျှင် န အာဒိ- ယိတွာဟု ပဒစ္ဆေဒပြု၊ "ဗျဉ္ဇနံ၊ သဒ္ဒါကို။ အနာဒိယိတွာ၊ မယူမူ၍။အတ္ထမေဝ၊ အဓိပ္ပာယ်နက်ကိုသာလျှင်။ ဒဿေတုံ၊ ပြခြင်းငှာ"ဟု အနက်ယောဇနာ။ဤသို့ သော သဒ္ဒယုတ္တိ၊အတ္ထယုတ္တိကိုထောက်၍ အနာဒိယိတွာ ပါဌ် သင့်သည်။

ဗျဉ္ဇနံ အနာဒရိတွာဟုရှိလျှင် ဗျဉ္ဇနေ အာဒရံ အကတွာ သဒ္ဒတ္ထမနပေက္ခိ- တွာတိ အဓိပ္ပာယော (ပါရာ၊ ယော၊ ၁၄၅) အဖွင့်ကိုထောက်၍ "ဗျဉ္ဇနံ ဗျဉ္ဇနေ၊ သဒ္ဒါ၌။ အနာဒရိတွာ အာဒရံ အကတွာ၊ ရိုသေသည်ကို မပြုမူ၍။ ဝါ-သဒ္ဒါနက်ကို မငဲ့မူ၍။ အတ္ထမေဝ၊ အဓိပ္ပာယ်နက်ကိုသာလျှင်။ ဒဿေတုံ၊ ငှာ။-ဟုအနက်ယောဇနာ။ ဤသို့သော အာဂမယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိကိုထောက်၍ ဗျဉ္ဇနံ အနာဒရိတွာ ပါဌ်လည်း သင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။အနာဒရိတွာ=အနာဒရနာမဓာတ်+တွာပစ္စည်း။ ကင်္ခါ ယောဇနာမဟာဋီကာ။ အဘွဲ့ ၂။ ၁၉-၌ အနာဒိယိတွာ ပါဌ်သာသင့် ကြောင်း ဆိုသေး၏။ ဝါဒန္တရဟုမှတ်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

သုက်ဃာတဝသေန ဝါ ဝုတ္တံ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ကင်းခွန်ထားရာ အရပ်၊ ကင်းခွန်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၏ သုက်ဃာတအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကင်းခွန်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ကင်းခွန်ကို ဖျက်ဆီး ခြင်းကိုသုက်ဃာတဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ။ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။၄။ ၁၁၄-သုက်ဃာတအဖွင့်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

(က) အပိစ ဂ္ဂမာနိ ဆပဒါနိ -လ- အဝဟာရာဒယောတမ္ဗာ။ (ခ) ဝေ ဝဏ္ဏယတာ ဟိ-လ-သုဝဏ္ဏိတံ ဟောတိ။ (ဂ) ဂ္ဂမသ္မိံ စ ဌာနေ သဗ္ဗအင္ဂကထာ-လ-ဒုဝိညေယျဝိနိစ္ဆယာ။ (ဃ) တထာ ဟိ. သဗ္ဗအင္ဂကထာသု-လ-ပကာသိတော။ (င) ဝေမိမသ္မိံ ဌာနေ-လ-ဒုဝိညေယျဝိနိစ္ဆယာ။ (စ) တသ္မာ ပဉ္စ ပဉ္စကေ-လ-သလ္လက္ခေ တဗ္ဗာ။ ၄။ ၂၆၃။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား အကျိုးကိုပြသောကြောင့် ဖလဝါကျ။ ထို့၌ က-ဝါကျ ကား အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် ကာရဏဝါကျ။

ဖလဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ဤ ၆-ပုဒ်တို့ကိုဖွင့်သော ပညာရှိသည် ငါးပါးကုန်သော ပဉ္စကတို့ကိုပေါင်း၍ ၂၅-ပါးသော ခိုးခြင်းတို့ကို ပြအပ်ကုန်သောဟု ဆို၏။ ငါးပါးကုန်သော ပဉ္စကတို့ကိုပေါင်း၍ ၂၅-ပါးသော ခိုးခြင်းကို ပြသဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိပါသနည်း၊ ယင်းသို့ပြရာ၌ အကျိုးကို မဆိုပြီလော-ကြောင့် ခ ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့၌ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် ဤသို့ ဖွင့်သော ပညာရှိသည် ဤ အဒိန္နာဒါနပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ဖွင့်အပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤအရာ၌ ခဖ်သိမ်းသော အင္ဂကထာသည် ဤကဲ့သို့ ကောင်းစွာဖွင့်ပါသလော၊ ဤအရာ၌ ခပ်သိမ်းသော အင္ဂကထာသည် အဘယ်ကဲ့သို့ ဖွင့်ပါသနည်း-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို့၌ ဂ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

မှတ်ချက်။ ။"တထာဟိမှာ၊ ဉာပကာ၊ ရံခါ ချဲ့မြဲ"-နှင့်အညီ တထာ ဟိနှင့် ကျမ်းတက်လာလျှင် ၁။ ဉာပကဝါကျ၊ ဝါ-ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ ၂။ ချဲ့ဟူသော ဝိတ္ထာရ။ ၃။ မြဲဟူသော အာဂမဒဋ္ဌဝါကျဟု ဝါကျသုံးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးဖြစ်၏။ ဤ၌ (ဂ) ဝါကျကား သင်္ခေပ၊ ဝါ-သံခိပ်။ (င) ဝါကျကား ဂ-ဝါကျစကားကို ပြန်ပြသဖြင့် နိဂမန။ သို့ဖြစ်၍

http://www.dhammadownload.com

ဆ-ဝါကျကို ဝိတ္ထာရဟု ဆိုခဲ့သည်။ "သံခိပ်ဝါကျ၊ ပဓာနထုံး စကားဆုံးက၊ အလယ်ဝါကျ၊ ဝိတ္ထာရချည်းသာ" နှင့် အညီတည်း။ သျှတို့၌ကား "တထာတံ ဝစနံ ဟိသစ္စံဟု ဆိုကြ၏။ ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဟု မှတ်။

င-ဝါကျကား နိဂမန။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကားနိဂမနိယ၊ ဝါ• စုဏ္ဏိယ။

စ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၍ င-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ၊ ဝါ• ကာရဏ။

ဃ-ဝါကျတွင် ကတ္တစိ-လ-ဒဿိတာနိကား ပက္ခန္တရ ထို-၍ သဗ္ဗအဋ္ဌကထာ-သု-လ-ပဋ္ဌကံ ဒဿိတံကား ပက္ခ။

တောနိ စ-လ-န ဟောန္တိကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ သဗ္ဗအဋ္ဌကထာ-သု-လ-ဒဿိတာနိဟူသော ၂•ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

တောနိဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် သဗ္ဗအဋ္ဌကထာသု ဝါကျဖြင့် အချို့သောအဋ္ဌကထာ၌ တခုသောပဋ္ဌက, အချို့သောအဋ္ဌကထာ၌ ၂-ခုကုန်သော ပဋ္ဌကတို့ကို ပြအပ်ကုန်သောဟုဆို၏။ ယင်းအချို့သောအဋ္ဌကထာတို့၌ ပြအပ်သောပဋ္ဌကတို့သည် ပဋ္ဌကဟုတ်ကုန်၏လော၊ (န ဟောန္တိ-၌ န•ကိုပယ်၍ကျမ်းတက်။) အဘယ်သို့မှတ်ရမည်နည်း-ကြောင့် တောနိ စသောဝါကျမိန့်။

ယတ္ထ ဟိ ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ၊ ဝါ ကာရဏဝါကျ။ ထို-၍ တောနိ-လ-န ဟောန္တိကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ၊ ဝါ-ဖလ။ ယင်းယတ္ထဟိ ဝါကျတွင် ဧတ္ထ ပန ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ယတ္ထ ဟိ ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

ယာနိ စ-လ-ပကာသိတောကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ တောနိ စ-လ-န ဟောန္တိကား အာရဗ္ဘ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်

ပဓါနိ။ ။ပဋ္ဌတေ ဉာယတေ အတ္တော ဧတေဟီတိပဒါနိ။ (ဧတေဟိ၊ ဤအာဒိယေဃျစသောပုဒ်တို့ဖြင့်။ ပဏ္ဍိတေဟိ၊ တို့သည်။ အတ္တော၊ ကို။ ပဋ္ဌတေ ဉာယတေ၊ သိအပ်၏။ ဣတိ တာနိ ပဒါနိ။) ကရဏသာဓန။ ပဒဓာတ်+ အ-ပစ္စည်း။)

ပဒ-ကား ပညာရှိတို့၏ အနက်ကိုသိသောဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် သည် မူချ။ ကရဏတ္ထ...ကား ထိုအားတပ်သော အာဒိယေဃျ-လ-ဝိတိနာ-

http://www.dhammadownload.com

ဒ်မေယျဟူသော ၆ ပုဒ်တို့၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ဖလူ။ အ-ပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အာဒိယေယျ-လ-ဝိတိနာမေယျ - ဟူသော ၆—ပုဒ်တို့ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤသို့ ဆ ပဒါနိအရ ပြည့်စုံစွာ ကောက်ရသည်။ "ပုဒ်တို့ရ၏" —ဟု သာမန်မကောက်ရ။ (သတိရှိစေ။)

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဖွယ်

ဝဏ္ဏေန္တော။ ။ဝဏ္ဏေတီတိ ဝဏ္ဏေန္တော။ ဝဏ္ဏဓာတ်+ စုရာဒိဏေပစ္စည်း+ အန္တပစ္စည်း။

ပဥ္စကာ။ ။ပဥ္စန္နံ အဝဟာရာနံ သမူဟာ ပဥ္စကာ။ ငါးပါးသောခိုးခြင်းနှင့် အပေါင်းတို့ အစိတ်အပေါင်း, အဘေဒသဘေဒစပ်။

ဒုဝိညေယျော။ ။ဝိဇာနိတဗ္ဗောတိ ဝိညေယျော။ ဒုက္ခေန ဝိညေယျော ဒုဝိညေယျော။ ဝိနိစ္ဆယနံ ဝိနစ္ဆယော။

ဒုဝိညေယျ ဝိနိစ္ဆယာ။ ။ဒုဝိညေယျော ဝိနိစ္ဆယော ဧတာသု သဗ္ဗ-အဋ္ဌကထာသူတိ ဒုဝိညေယျဝိနိစ္ဆယာ။

သမောဓာနေတွာ။ ။သံ ပုဗ္ဗ + အဝပုဗ္ဗ + ဓာ ဓာတ် + ယု ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော သမောဓာန ဟူသော နာမဓာတ်+တွာပစ္စည်း။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သာဟတ္ထိက။ ။သကော (မိမိ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော) ဟတ္ထော သဟတ္ထော။ သဟတ္ထေန နိဗ္ဗတ္တော သာဟတ္ထိကော။ ဝါ-သဟတ္ထေန (နှင့်) သမ္ဗန္ဓီ (စပ်ခြင်းရှိသည်တည်း) သာဟတ္ထိကော။

သာဟတ္ထိက ပဥ္စက။ ။သာဟတ္ထိကာဒိ ပဥ္စကံ သာဟတ္ထိကပဥ္စကံ။ သာဟတ္ထိကာဒိ မိမိ လက်ဖြင့် ဖြစ်သော ခိုးခြင်းလျှင် အစရှိသော၊ ဝါ—သာဟတ္ထိကလျှင် အစရှိသော။ ပဥ္စကံ၊ ငါးခုတို့၏ အပေါင်းတည်း။ (ရှေ့ပုဒ်၌ အာဒိဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသော ကမ္မဓာရယ်သမာသ်=ပုဗ္ဗပဒေ ဥတ္တရ-ပဒလော ပ သမာသ်။)

သာဟတ္ထိကာဒိ-ကား သာဟတ္ထိကလျှင် အစရှိသည်၏ အဖြစ် ဟူသော အာဒိဘောဂ ကိုသည် မှုချ။ ယင်း၏ငါးပါးကုန်သော ခိုးခြင်းတို့၏ အပေါင်းနှင့် ဂုဏ်ဂုဏေ၊ အစိတ်အပေါင်း စပ်ခြင်းသမ္ဗန် ဌာန္နူပစာ။ သာဟတ္ထိက ပဥ္စကံ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော သာဟတ္ထိကလျှင် အစရှိသော ငါးပါးကုန်သော ခိုးခြင်းတို့ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သာဟတ္ထိကာဒိပဥ္စကဟု ဆိုလိုလျက် ပုဒ်တစိတ်အားဖြင့် သာဟတ္ထိက ပဉ္စကဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသဝေါဟာရနည်း။ အာဒိသဒ္ဒါ ကျေသောကြောင့် ဝဏ္ဏလောပနိရုတ္တိနည်း။ ကုသလာဒိတ္တိက-ကို ကုသလတိက ဟု ခေါ်သကဲ့သို့မှတ်။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၂၈။

အာဏတ္တိ။ ။အဏဓာတ်+ဏာပေ+တိပစ္စည်း။ အာဏပနံ အာဏတ္တိ။

† အဏ ဓာတု ဘူစု ပေသနေ။ ဓာတွတ္ထ။

အာဏတ္တိက။ ။အာဏတ္တိယာ နိဗ္ဗတ္တော အဝဟာရော အာဏတ္တိကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၈။ (အကြောင်းအကျိုး၊ သာဓက သာချေစပ်။)

နိဿဂ္ဂိယ။ ။နိဿဇ္ဇနံ နိဿဂ္ဂေါ၊ သုက်ဿာတဠာနေ၊ (ဟင်းထားရာ အရပ်၌လည်းကောင်း။) ပရိကပ္ပိတောကာသေဝါ (ကြံစည်သတ်မှတ်ထားရာ အရပ်၌လည်းကောင်း။) ဌတွာ၊ ၍။ ဘဏ္ဍဿ၊ ကို။ ဗဟိ၊ သို့။ ပါတနံ (ကျစေခြင်း၊ ဝါ-ချခြင်း။) နိဿဂ္ဂေါဝ နိဿဂ္ဂိယော၊ (နိဿဂ္ဂ+ဏျယ။)

အတ္ထသာဓက။ ။ကြိယာသိဒ္ဓိတော (ခိုးခြင်း ကြိယာ ပြီးသည်မှ) ပုရေတရမေဝ (ရှေးမဆွကပင်လျှင်) ပါရာဇိကာပတ္တိ သင်္ခါတံ အတ္ထံ (အကျိုးကို) သာဓေတိ(ပြီးစေတတ်၏) တိ အတ္ထသာဓကော။ (အတ္ထ+သာဓ+ဏွု။)

ဓုရနိက္ခေပ။ ။နိက္ခိပနံ နိက္ခေပေါ။ ဓုရဿ နိက္ခေပေါ ဓုရနိက္ခေပေါ။

ဓုရနိက္ခေပမှတ်ဖွယ်

ဓုရဿ နိက္ခိပနံ၊ အာရမ္ဘဘိယုဥ္ဇနာဒိသု အတ္တနော စ ပရဿ စ ဒါနဂ္ဂဟဏေသု နိရုဿာဟဘာဝါပဇ္ဇနံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၂၉။ ဤဋီကာအလို ဓုရသဒ္ဒါ ဝီရိယ (ဥဿာဟ) အားထုတ်မှုလုံ့လကို ဟောသည်။ ဓုရဿ (အရုံကို တရားဆင်ခြင်း စသည်တို့၌ မိမိ၏လည်းကောင်း၊ သူတပါး၏လည်းကောင်း ပေးခြင်း ယူခြင်းတို့၌) အားထုတ်မှုလုံ့လကို။ နိက္ခေပေါ၊ ချခြင်း။ ဝါ-လက်လျော့စွန့်လွှတ်ခြင်းတည်းဟု အနက်ပေး။ ဓုရံ နိက္ခိပတီတိ ဥဿာဟံ ဌပေတိ။ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၅။ ဓုရံ နိက္ခိပတိ ဥဿာဟံ ဌပေတိ၊ အတ္တနော သန္တက ကရဏေ နိရုဿာဟော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီကာ၊ ၂း ၂၄။ ဤယောဇနာ ဋီကာတို့၌လည်း ဓုရသဒ္ဒါ ဝီရိယ (ဥဿာဟ) ဟော ဟု ယပ် လာသည်။ ယုဂေ ဝိကာရေ ဝီရိယော၊ ပဓာနေစာန္တိကေ ဓုရော (ဓာန်၊ ၁၀၀၄) ဟု လာသော ဓုရသဒ္ဒါများတွင် ဝီရိယ အနက်ဟု မှတ်ရာ၏။

တနည်း။ ။ဓုရဿ အာလယသင်္ခါတဿ ဘာရဿ နိက္ခိပနံ ပရိစ္စဇနံ ဓုရနိက္ခေပေါ။ မအူသျှ။ ၃၄၂။ ဤအလို ဓုရသဒ္ဒါ အာလယ (တဏှာ) ဟူ

http://www.dhammadownload.com

သောဝန်ကို ဟောသည်။ ခုရဿ၊ အာလယ (တဏှာ) တည်းဟူသောဝန်ကို။ နိက္ခေပေါ၊ စွန့်ခြင်းတည်းဟု အနက်ပေး။

ဥပစာကြံပုံ။ ။ပထမနည်း၌ ခုရသဒ္ဒါ၏ ယုဂ, ဝိကာရ, ဝီရိယ, အန္တိက အနက်အပေါင်းမှ ဝီရိယဟူသော အစိတ်ကိုထုတ်ယူသဖြင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ ဒုတိယနည်း၌ အတူဖြစ်သောဝန်၏ ခုရ အမည်ကို အတူ ရှိသော အာလယ (တဏှာ) ၌ တင်စား၍ သဒိသူပစာ ဟု မှတ်။

ခုရနိက္ခေပေါ။ ။အထင်ကိုဆိုလိုသဖြင့်-လ-နိဒဿနနည်းမည်၏။ ကား-ခုရနိက္ခေပေါ ပန ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍာဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော-တည်း။ဤ၌ ခုရနိက္ခေ-ပေါ ဟူသောနည်းသည် အနီး၌ချအပ်သော ဘဏ္ဍာ၏ အစွမ်းဖြင့် ခုရနိက္ခေပ တည်းဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် အရံကို တရားဆင့်ခြင်းစသည် တရားဆင် ခြင်း၊ ဝါ-တရားစွဲခြင်း တာဝကာလိက (ခဏငှားသော) ဘဏ္ဍာကို ပြန်မပေး ခြင်းဟူသော အလုံးစုံ၏အစွမ်းဖြင့်လည်း ခုရနိက္ခေပအရကို ယူရသောကြောင့် နိဒဿနနည်း။

အစိတ်ဖြစ်သော ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပအမည် ကို အပေါင်းဖြစ်သော ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍာ၏ အစွမ်းဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပ, အရံ ကို တရားဆင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပ, တာဝကာလိကကို ပြန်မပေးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပ, ဘဏ္ဍာစားမပေးခြင်း၏အစွမ်း ဖြင့်ဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ဥပနိက္ခိတ္တ ဘဏ္ဍာ၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပ-လ ဘဏ္ဍာစားမပေးခြင်း၏ အစွမ်း ဖြင့်ဖြစ်သော ခုရနိက္ခေပ ကိုလည်း ခုရနိက္ခေပ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူ ပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

† ခုရနိက္ခေပေါ ပန ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗောတိ ဣဒံ နိဒဿနမတ္တံ။ အာရာမာဘိယုဉ္ဇနာဒီသုပိ တာဝကာလိကဘဏ္ဍ-ဒေယျာနံ အဒါနေပိ ဓေယဝနယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၉။

သဟပယောဂေါ။ ။ဌာနာစာဝနဝသေန သဟပယောဂေါ။ ဤ၌ ဌာနာစာဝနတည်းဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် ခိလသက်မန စသော အလုံးစုံ ကိုလည်းရသောကြောင့် နိဒဿန နည်းမည်၏။

တည်ရာမှရွှေ့စေခြင်း တည်းဟူသော အစိတ်၏ ဌာနာစာဝန အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော တည်ရာမှရွှေ့စေခြင်း, တံသင်း၊ ဝါ-ခြံတိုင်ပြောင်း၍ရွှေ့,

http://www.dhammadownload.com

စိုက်ခြင်းစသည်တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော တည်ရာမှရွှေ့စေခြင်း, တံသင်း၊ ဝါ-ခြံတိုင်ပြောင်းရွှေ့စိုက်ခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း ဌာနာစာဝန ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

(က) ဣမေသု.စ ပန ပဥ္စသု-လ-ဩလောကေတဗ္ဗာနိ။ (ခ) ယာနိ သန္ဓာယ-လ-ဝိစက္ခဏောတိ။ (ဂ) တတ္ထ ဝတ္ထုတိ-လ-အယမေတ္ထ သာမိစီ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီကရဏ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီယ။ ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

အာလယ။ ။အာ ပုနပ္ပုနံ လယတိ (ကပ်ငြိတပ်မက်တတ်၏။)အာရမ္မဏေ· သူတိ အာလယော။ သူစိ။

† လီ သိလေသေ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၅၄။

‡ လိ သိလေသနေ။ သူစိ။

သာလယာ။ ။သံဝိဇ္ဇတိ အာလယော ဧတေသန္တိ သာလယာ။ (သ+ အာလယ+တ။)

သာလယဘာဝ။ ။သာလယာနံ ဘာဝေါ သာလယဘာဝေါ။ သာလ-ယာနံ၊ အာလယတဏှာရှိကုန်သော သူတို့၏၊ ဘာဝေါ၊ တည်း။ သာလယ ပုဒ်+ဘာဝပုဒ်။ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။

သာလယ-ကား အာလယတဏှာ ရှိကုန်သော ပိုင်ရှင်တို့ဖြစ်သည် မုချ။ ယင်းတို့၏ အာလယတဏှာနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။ သာလယ ဘာဝ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အာလယတဏှာ ရ၏။

မှတ်ချက်။ ။အာလယဘာဝအရ တရားကိုယူ၍ အဿာဒဒိဋ္ဌိ ဒေသနာ ဟာရထုတ်ပါ-ဟု မေးနိုင်သည်။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ဘဏ္ဍ-ဖြင့် ဝတ္ထုအရ ဘဏ္ဍာကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိမေယျတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဂ-ဝါကျ၌ အယမေတ္ထ သာမိစိ-ဖြင့် ဤသို့ ပြန်ပေးခြင်းသည် ပိုင်ရှင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ တပ်ခြင်းမရှိသော အခါ၌ ခိုးရာဝယ် ခိုးသောရဟန်း ကျင့်ရမည့် ဝတ်တည်း။ အာပတ်မှုကား မသင့်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

† သာမိစီတိ ဝတ္တံ အာပတ္တိ ပန နတ္ထီတိ အဓိပ္ပာယော။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၀။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အဝဟင္ဃ၊ အဝဟာ၊ ။အဝ ပုဗ္ဗ+ဟရ+တ-ပစ္စည်း၊ ဒုက္ကဋံ ပုဒ်ကဲ့သို့ ဒန္တဇ-တ-ကို မုဒ္ဓဇ-ဋ္ဌ-ပြု၍ ပြီးသောကြောင့် အဝဟဋ္ဌပါဌ် သင့်သည်။ ဋ္ဌ-မပြုလျှင် အဝဟတ-သင့်။ ၄၅၃ ပြန်ကြည့်။

သာမိစိ၊ သာမီစိ၊ သာမိစီ၊ သာမီစီ။ ။သမ္မာ ဘာဝေါ သာမိစီ။ သမ္မာ+ဏ-ပစ္စည်း။ တဒ္ဓိနာဒိ-ဖြင့် စ-လာ၊ အာ-ကို ဠပြု၊ မ-သံယုတ်ကိုချေ၊ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဝီ-ပစ္စည်းသက်။ သာမိစီပြီးသည်။ သာမိစီပါဌ်သင့်။ (မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ဝုတ္တိ၊ အထက်လေးစောင်သျှ။ ၁၀၃။)

သာမိစိကား။ ။ဘာဝတ္ထဒီပနီ၊ ဤကာရန္တ၊ ဠက္ခတ္ထီလိင်၊ နဒါဒိဂိုဏ်း။

သာမိစီ။ ။သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၊ နှာ။ ၁၂၀၆-၌ သာမိစီ-ဟု ရှိသည်။ ဣတ္ထီလိင်ဟု ရေးသားထားသည်။ ယင်းအလို သာမိစီ-ဟု ဤ-ဒီဃ ၂-ချက်ရှိသော ပါဌ်သင့်သည်။

(က) အဋ္ဌောတိ ဘဏ္ဍဂ္ဃော။ (ခ) နဝဘဏ္ဍသာ-လ-ပစ္ဆာ ဖရိဟာယတိ။ (ဂ) ယထာ နဝဓောတော-လ-အပ္ပဋ္ဌော ဟောတိ။ (ဃ) တသ္မာ-လ ကာတဗ္ဗံ။ (င) ဧဝံ အဋ္ဌော ဩလောကေ တဗ္ဗော။ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဂ-ဃ-ကား ဝိတ္ထာဝါကျ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

င-ဝါကျကား နိဂမန။ ထို-၍ ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျကား နိဂမနီယ၊ ဝါ-စုဏ္ဏိယ။

ထို ခ-ဂ-ဃ-ဝါကျတွင် ခ-ဝါကျကား (က-ဝါကျကို အကြောင်းပြု၍ ချဲ့သောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် အဋ္ဌ-တန်ဖိုးဟူသည် ဘဏ္ဍဂ္ဃ=ဘဏ္ဍာ၏ တန်ဖိုးတည်းဟု ဆို၏။ အဘယ့်ကြောင့် အဋ္ဌ-ကို ဘဏ္ဍဂ္ဃ ဟု ဆိုသနည်း။

http://www.dhammadownload.com

အဋ္ဌ-ကို ဘဏ္ဍဂ္ဃဟု ဆိုနိုင်(ဖွင့်နိုင်)ခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြပြီလော-ကြောင့် ခ—ဝါကျမိန့်။

ကား-ခ-ဝါကျဖြင့် အသစ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ၏တန်ဖိုးသည် နောင်အခါ လျော့သွားသောကြောင့် အဋ္ဌ-ကို ဘဏ္ဍဂ္ဃ-ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။အဋ္ဌ-ကို ရှုကြည့်ဆင်ခြင်၍ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်ပြုရမည်ဟု ဆိုခဲ့ရာ အဘယ်အဋ္ဌနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ဘဏ္ဍဂ္ဃ-ဟု ဖွင့်သည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဘဏ္ဍာတန်ဖိုးကို ရှုကြည့်ဆင်ခြင်၍ ဆုံးဖြတ်ရမည်နည်းဟူမူ ဘဏ္ဍာ၏ တန်ဖိုးသည် ဘဏ္ဍာအသစ်ပင် ဖြစ်စေကာမူ နောက်အခါ၌ တန်ဖိုးလျော့တတ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အဋ္ဌကိုရှုကြည့်ဆင်ခြင်၍ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်ပြုရမည် ဟု ဆိုသည်မှာ "ဘဏ္ဍဂ္ဃ"ပင်ဟု ဖွင့်သည် ဟူလို။

ဂ—ဝါကျကား (ဥပမာဖြင့် ထင်စွာပြကြောင်း, ပြုကြောင်း ဖြစ်သော ကြောင့်) တပ္ပာကဋ္ဌိကရဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား (ဥပမာဖြင့် ထင်စွာ ပြအပ်သောကြောင့်) တပ္ပာကဋ္ဌိကရဏီယ။ ဝါ— (မထင်ရှားသောကြောင့်) အပါကဋ္ဌ ဝါကျ။

တပ္ပာကဋ္ဌိကရဏကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် အသစ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ၏တန်ဖိုးသည် နောက်၌ လျော့သောဟု ဆို၏။ အသစ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ၏တန်ဖိုးသည် နောက်၌ အဘယ်သို့ လျော့ပါသနည်း။ အသစ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ၏ တန်ဖိုးလျော့ပုံကို ဥပမာဖြင့် ထင်စွာမပြပြီလော-ကြောင့် ဂ-ဝါကျကိုမိန့်။

ဃ—လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၍ ဂ-ကား လဒ္ဓဂုဏီယ။ ဝါ—ကာရဏ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်

အဋ္ဌ။ ။အဋ္ဌတိ (အဖိုးထိုက်တန်၏) တိ အဋ္ဌော။ တိပိဋ္ဌက၊ ဓာန်။ အတွဲ၊ ၁။

အာကာ။ ။အဏ သဒ္ဒေ ကာ၊ အဏတိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ အာကာ။ အက္ခသာ (ဝင်ရိုး၏) အဂ္ဂဂဇတေ (အဖျား၌တပ်သော) ကီလေ (စို့) အာကာ။ အကာပိ။ သူစိ။

ဂဏ္ဌိကာ။ ။ဂန္ထ ကောဋိလျေ ဏွ။ ဏ္ဋသာ ဏ္ဍော။ သွတ္ထ က-ပစ္စည်း။ ထိ အာပစ္စည်းသက်။

အာကာဂဏ္ဌိကာဟဋော။ ။အာကာ စ (မျှော့တို့လည်းကောင်း) ဂဏ္ဌိကာ စ (အဖာတို့လည်းကောင်း) အာကာဂဏ္ဌိကာ၊ မျှော့ အဖာတို့။

http://www.dhammadownload.com

အာကိဏ္ဏပဏ္ဍိကာ ဟတာ (တပ်အပ် ဖာအပ်ကုန်သော) တသ္မိံ ပတ္တေတိ အာကိဏ္ဏဂဏ္ဌိကာဟတော။ တဂ္ဂုဏ+သတ္တမီ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ အာကိဏ္ဏဂဏ္ဌိကာပုဒ်+ ဟတပုဒ်+တ—ပုဒ်။

အာကိဏ္ဏဂဏ္ဌိကာဟတ-ကား တပ်အပ်(ကိုက်အပ်)ကုန်သောမျှော့၊ ဖာအပ်ကုန်သော အဖာတို့ဖြင့် မုချ။ ယင်းတို့၏ သပိတ်ဖြင့်နှင့် ဌာနီ ဌာနစပ်။ တ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော တပ်အပ်ကုန်သော မျှော့၊ ဖာအပ်ကုန်သော အဖာ တို့ရှိသော သပိတ်ရ၏။

ပကတိအတ္ထော။ ။ပကတိယာ ပဝတ္တော အတ္ထော။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ အဏ္ဏတ္ထော-ဖြင့် အဋ္ဌအရ ဘဏ္ဍာ၏ တန်ဖိုးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ နဝဘဏ္ဍသ အတ္ထော-ဖြင့် ဘဏ္ဍတ္ထောပုဒ်ကို ဘဏ္ဍသအတ္ထော-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊သမာသ လိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

အာကိဏ္ဏ၊အကိဏ္ဏ။ **ပဏ္ဍိကာ**။ **ဂဏ္ဌိကာ**။ ။ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ အဖြေရှု၍ ပါဌ်အဆုံးအဖြတ်ကိုသိရာ၏။

နည်းနှင့် ဥပစာ

အပေါင်းဖြစ်သော ဟန်ဖိုးအားလုံး၏ အဋ္ဌအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ၏ တန်ဖိုး၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ၏တန်ဖိုးကို အဏ္ဏောဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။(နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီတ္ထ။)

(က) ပရိဘောဂေါတိ ဘဏ္ဍပရိဘောဂေါ။ (ခ) ပရိဘောဂေ- နာပိ-လ-အတ္ထော ပရိဟာယတိ။ (ဂ) တသ္မာ ဇေ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗံ။ (ဃ) သစေ ကောစိ ကဿစိ-လ-ဟရတိ။ (င) တတြ ဝါသိ- သာမိကော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဌ။ ၂၆၇။ (အစိုးရမေးပြီးဝါကျ။)

ဝါကျခွဲနှင့်ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ(ကာရဏ)။ ထို-၌ က-ဝါကျ ယုတ္တိဒဋ္ဌိယ (ဖလ)။

http://www.dhammadownload.com

သဘောဂါယုတ္တာပုစ္ဆာ (စောဒနာ) တက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ပရိဘောဂေ ါပုဒ်ကို ဘဏ္ဍပရိဘောဂေ ါ ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ပရိဘောဂေ ါကို ဘဏ္ဍပရိဘောဂေ ါဟု ဖွင့်ခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြပြီလော။ ပရိဘောဂေ ါကို ဘဏ္ဍပရိဘောဂေ ါဟု ဖွင့်ခြင်း အကြောင်းကား အဘယ်နည်း-ကြောင့် ခ-ဝါကျမိန့်။

ဂ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ၊ ဝါ-ကာရဏ။

ဃ-င-ဝါကျကား အာကာရ၊ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာကာရဝန္တ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပရိဘောဂ။ ။ပရိဘုဉ္ဇနံ ပရိဘောဂေ ါ။ ပရိဘုဉ္ဇနံ၊ သုံးဆောင်ခြင်း။ ဝါ-အသုံးပြုခြင်း။ (ပရိပုဗ္ဗ+ဘုဇ+ဏ။)

မှတ်ချက်။ ။ပရိဘောဂေန ဟူသော အဖွင့်ကိုထောက်၍ ပရိဘောဂ ပုဒ်ကို ဘာဝသာဓ်ကြံ။

ပရိ-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်။

ဘုဇ-ကား ထိုထိုဘဏ္ဍာကို သုံးဆောင်ခြင်း၊ ဝါ-အသုံးပြုခြင်း ကြိယာ ရ၏။ ဏ-ကား ဘာဝသာဓနေတို့ သဘောသည် ဓာတ်အရ ပစ္စည်းအရ အထူးမရှိသောကြောင့် ဘဏ္ဍာကို သုံးဆောင်ခြင်းကြိယာပင် ရ၏။

ဘဏ္ဍပရိဘောဂေ ါ။ ။ဘဏ္ဍဿ ပရိဘောဂေ ါ ဟုတ္တဲ့။

ဝါသိအာဒိ။ ။ဝါသိ အာဒိ ဧတေသ ဘဏ္ဍာနံတိ ဝါသိအာဒိ။

ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗ။ ။ဥပပရိက္ခိယတေတိ ဥပရိက္ခိတဗ္ဗံ။ (ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တဗ္ဗ။)

ပါဒဂ္ဃနက။ ။ပါဒံ အဂ္ဃတီတိ ပါဒဂ္ဃနကာ။ (ယာ ဝါသိ၊ သည်။ ပါဒံ၊ ကို။ အဂ္ဃတိ၊ ထိုက်တန်၏။ ဣတိ သာ ပါဒဂ္ဃနကာ။ (ပါဒ+အဂ္ဃ+ယု။ က-လာ။)

ပါဒအရ တမတ်၊ ဝါ-တမတ်တန်ဖိုးရ၏။ ယင်း၏ ထိုက်သော ပဲခွပ်နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျစပ်။

အဂ္ဃ-ကား-ပဲခွပ်ဟူသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ဂ-ခု၏ ဥပါဒ်ရ၏။ ယု-ကား ဥပါဒဝန္တဖြစ်သော ပဲခွပ်ဒြပ်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

ဝါသိ ကား (၁) ဝသဓာတ်။ (၂) နိဝါသတ္ထ၊ ဝါ-ဆေဒနတ္ထ။ (၃) ဏှက်ပစ္စည်း၊ ဝါ-ဏီပစ္စည်း။ (၄) ကရဏ သာဓနတ္ထ။ (၅) ဣတ္ထိလိင်၊ (၆) ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ (၇) ဏှကာရန္တ၊ (၈) ဒုတိယာဝိဘတ်။ (၉) ကမ္မတ္ထ၊ (၁၀) ကမ္မကာရက။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က ဝါကျ၌ ဘဏ္ဍပရိဘောဂေါ-ဖြင့် ပရိဘောဂ အရ သုံးဆောင်ခြင်း ဟူသမျှကို မယူရ၊ ဘဏ္ဍာကို သုံးဆောင်ခြင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဝါသိ။ ဝါသိ။ ။ဝသဓာတ်+ဏှက်ပစ္စည်း (မောဂ်အလို။) ဏီ-ပစ္စည်း (ဓာန်၊ ဋီ၊ သူစိ အလို) ဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ဝါသိ-ပါဌ်သာ သင့်။

† ဝသန္တိ တေယာတိ ဝါသိ။ ဝသ နိဝါသေ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၀။

† ဝသ ဆေဒန သ္နေဟဝရဏေသု ဏီ။ ဝသန္တိ ဆိန္ဒန္တိ တေယာတိ ဝါသိ။ သူစိ။

ဟရတိ။ အဝဟရတိ။ ။အာဒိယေယျ-ပုဒ်၏ ပဒဘာဇနီ၌ ဟရေယျ အဝဟရေယျ-ဟု ရှိသဖြင့် ဟရတိ ဟူသော အနုပသဂ္ဂပဒ, အဝဟရတိ-ဟူသော သဥပသဂ္ဂပဒ ၂-မျိုးလုံးပင် ခိုးခြင်း (အဝဟရဏ) အနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် ဟရတိ, အဝဟရတိ ၂-ပါဌ်သင့်။

မှတ်ချက်။ ။သစေ ကောဋိ-လ-ဟရတိ ဟူသောဝါကျသည် ပဲခွပ်ခိုးပုံ ကိုပြသော ဝါကျဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဝါကျ၌ပါသော ဟရတိသဒ္ဒါ သည် ခိုးခြင်းအနက်ကိုဟောနိုင်၊ မဟောနိုင် စူးစမ်းရှာဖွေရမည်။ သို့ရှာဖွေ လိုက်သောအခါ ခိုးခြင်းအနက်ဟော အာဒိယေယျပုဒ်၏အဖွင့် ပဒဘာဇနီ ပါဠိတော်ဝယ် ဟရေယျဟူသော ဥပသာရမဲ့ပုဒ် (အနုပသဂ္ဂပဒ) အဝဟရေယျ ဟူသော ဥပသာရရှိပုဒ် (သဥပသဂ္ဂပဒ) ၂-မျိုးလုံးပင် ခိုးခြင်းအနက်ကို ဟော နိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ သို့ကြောင့် ဟရတိ အဝဟရတိ ၂-ပါဌ်သင့်ဟု ဆိုးဖြတ်ရာ၏။

F.77 A

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့် ဥပစာ

ပရိဘောဂေ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သုံးဆောင်ခြင်းမှန်သမျှ၏ ပရိဘောဂ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာကိုသုံးဆောင်ခြင်း၌ တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာ။ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီ။)

နေတ္တိဟာရ

မရှင်မပျ ဝါသိသာမိက၏ သန္တာန်၌ရှိသော စက္ခုပသာဒသည် စက္ခုဓာတ်မည်၏။ -လ-ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်မည်၏။ လ-ဥပေက္ခာသဟဂုတ် အကုသလဝိပါက် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းနှင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် မနောဓာတ်မည်၏။ အကုသိုလ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၆-ခု၊ ဒေါသမူဒွေသည် မနောဝိညာဏဓာတ်မည်၏။ ပီတိကြဉ်သော အညသမန်းစေတသိက် ၁၂-ခု၊ အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ခု၊ ဣတ္ထိန္ဒြေကြဉ်သော သုခုမရုပ် ပန္နရသ (၁၅-ခု) သည် ဓမ္မဓာတ်မည်၏။ ဤသို့ ဓာတ်အားဖြင့်သွင်းခြင်းသည် ဓာတောတရဏာဟာရမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။င-ဝါကျ၌ ဝါသိသာမိကောဝယ် သာမိက၏ မရှင်မပျ စွဲဆိုခိုက်ကိုယူ၍ ဓာတောတရဏာဟာရနေတ္တိထုတ်ခဲ့ပါ ဟူသောမေးခွန်း၏ အဖြေတည်း။ မရှင်မပျ-ဟုဆိုသဖြင့် သောမနဿမရ၊ ဥပေက္ခာရသဖြင့် ဤသို့ နေတ္တိထုတ်သည်ဟု မှတ်။

(က) ဣဒါနိ ယဒိဒံ -လ- ယထာရူပံ နာမာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ (ခ) တတ္ထ ယထာရူပန္တိ ယထာဇာတိကံ။ (ဂ) တံ ပန ယသ္မာ-လ- အတိရေကပါဒံ ဝါတိ အာဟ။ (ဃ) တတ္ထ ပါဒေန ကဟာ ပဏာဿ-လ-ဥဘယမ္ပိ။ (င) ဓေတ္တာဝတာ သဗ္ဗာကာရေန-လ- ဒဿိတံ ဟောတိ။ ၄။ ၂၆ဂ။ (အစိုးရမေးပြီး ဝါကျ။)

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

တတ္ထ ယထာရူပန္တိ—လ—သေသံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနပဒတ္ထာ စ ပါကဋမေဝါတိ တိုင်အောင်သော ဝါကျကား အဝယဝတ္ထကို ပြသော ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို၌ က-ဝါကျကား အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓ၊ သမုဒါယတ္ထကို ပြသော သင်္ခေပ။

ထို—တွင် ဂ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို၌ ခ–ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

ခ–ဂ ါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ယထာရူပံ ဟူသော မာတိကာကို ပါဒံ ဝါ ပါဒါရဟံ ဝါ ဟု ပဒဘာဇနီပြုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ပဒဘာဇနီ ပြုတော်မူရ

http://www.dhammadownload.com

ခြင်း၏ အကြောင်းကို မဆိုပြီလော။ ယင်းသို့ ပဒဘာဇနီပြုတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်း-ကြောင့် ဂ-ဝါကျမိန့်။

ကား-ဂ-ဝါကျဖြင့် ထိုသို့ သဘောရှိသော (ပါရာဇိကလောက်သော) ဘဏ္ဍာ၏တမတ်မှစ၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယထာရုပံ ဟူသောမာတိကာကို ပါဒံ ဝါ ပါဒါရဟံ ဝါ အတိရေကပါဒံ ဝါ ဟု ပဒဘာဇနီ ပြုတော်မူ၏ ဟု ငါပြဆို၏ ဟူလိုသော်။

မှတ်ချက်။ ။တသ္မာနောက်၌ရှု၍ ကျမ်းတက်သည်။ ဤသို့သော''လီနတ္ထရ စောဒနာ''ကို ပယ်ဖြေလို၍ တက်လာသောကြောင့် ဂ-ဝါကျကို ဝါကျာ-ရမ္ဘ ဟု မှတ်ရာ၏။ တံ ကို ဟောတိ-၌ ကတ္တား၊ အာဟ၌ ကံ ၂-ချက်စပ်။

ဃ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

မှတ်ချက်။ ။ဒဿေတိ ဒီပေတိ၊ ကျမ်း၌ရှိက လဒ္ဓဂုဏ်။ ကြောင်းဖြင့် ကျိုးပြ၊ ကြောင်းပြကျိုးနေ့ရှိရိုးပေ၊ နိယံအရ ဃ-ဝါကျတွင် ဒဿေတိ ၃-ဝါကျဖြင့် လဒ္ဓဂုဏ် သုံးခုကို ပြသည်။ ယင်းလဒ္ဓဂုဏ် ဝါကျများသည် တစ်ဝါကျစီဆိုလျှင် လဒ္ဓဂုဏ်များ ဖြစ်သော်လည်း ၃-ဝါကျ ပေါင်းသော အခါ ၃-ဝါကျပေါင်းကိုချုံ၍ကြည့်လိုက်သောအခါ ဂ-ဝါကျ၏ အကျယ်ပြ ဝိတ္ထာရဖြစ်လာသည်။ ပါဒ ပါဒါရဟ အတိရေက ပါဒ—သဒ္ဒါဖြင့် သိစေ အပ်သောအကျိုး လဒ္ဓဂုဏ်ကို စုပေါင်းအကျယ်ပြရာ ဖြစ်သောကြောင့် ယင်း ဃ-ဝါကျကို ဝိတ္ထာရ မှတ်ရမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ဂ-ဝါကျဖြင့် ပါရာဇိကလောက်သော ဘဏ္ဍာ၏ တမတ်မှစ၍ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပါဒံ ဝါ ပါဒါရဟံ ဝါ အတိရေက ပါဒံ ဝါ ဟု ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ထို ပါဒံ ဝါ စသောစကားတွင် ပါဒ ပါဒါရဟ အတိရေကပါဒ သဒ္ဒါဖြင့် သိစေအပ် သောအကျိုး (လဒ္ဓဂုဏ်) ကို အကျယ်ပြခြင်းငှာ တတ္ထစသည် မိန့်။

* နောက်ဝါကျ၌ တတ္ထချီလျက်၊ စကားတက်မူ၊ မှတ်ယူ ဝိတ္ထာရ။

ယင်း ဃ-ဝါကျတွင် ပါဒါရဟောန-လ-ကပ္ပိယဘဏ္ဍံကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ တတ္ထ ပါဒေန-လ-ဒဿေတိကား ပက္ခ။ အတိရေက ပါဒေန ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ပါဒါရဟေန ဝါကျ ပက္ခ ဟု အဆင့်ဆင့်ခွဲလေ။

* အပေါင်း၏ နောက်၊ အစိတ်ရောက်၊ နက်ကောက်အဖို့ခွဲ။ (သစ်။)

င-ဝါကျကား (လဒ္ဓဂုဏ် အကျဉ်းနိဂုံးကို ပြသောကြောင့်) နိဂမန။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား နိဂမနိယ ဝါကျ၊ ဝါ-စုဏ္ဏိယဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ဩဘ၀တာချီသော ၀ါကျများကား (၁) လဒ္ဓဂုဏ (၂) နိဂမန ဟု ၂-မျိုးတွင် တစ်မျိုးမျိုးဖြစ်သည်။ ဤ၌ကား ဃ-၀ါကျဖြင့် လဒ္ဓဂုဏ် ၃-မျိုးအကျယ်ပြပြီးနောက် လဒ္ဓဂုဏ်အကျဉ်းပြသောကြောင့် နိဂမန ၀ါကျဟု မှတ်။

အနုသန္ဓေတက်

ဤသို့ ဃ-၀ါကျဖြင့် ပါဒ ပါဒါရဟ. အတိရေကပါဒ သဒ္ဒါတို့ဖြင့် သိစေအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို အကျယ်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ခြင်းငှာ င-၀ါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ပုစ္ဆာ၌ ဃ-၀ါကျတွင် ပထမ၀ါကျကိုသာ မေးထားသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဃ-၀ါကျကား လဒ္ဓဂုဏ်၀ါကျဟု ဖြေလေ။

❁ ၀ိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ပါဒ။ ။ပဒ+ဏ။ ပဒ ဂတိမှိ။ ပဇ္ဇတိ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ပါဒေါ။ (တမတ်ရှေး။)

ပါဒါရဟ။ ။အရဟတီတိ အရဟံ၊ ပါဒံ အရဟံ ပါဒါရဟံ။

ယထာဇာတိကံ။ ။ယာယာ ဇာတိ ပကတိ ယဿ တံ ယထာဇာတိကံ။ (ပါရာ ယော။ ၁၄၇)။ ယဿပါဒ ပါဒါရဟအတိရေကပါဒဘဏ္ဍဿ၊အား။ ယာယာ ဇာတိ ပကတိ၊ အကြင်အကြင်သို့သော သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ တံ ယထာဇာတိကံ။ ယထာပုဒ် + ဇာတိပုဒ် + ယပုဒ် + သမာသန္တ က-ပစ္စည်း။

ယထာဇာတိ-ကား အကြင်အကြင်သို့သော သဘောသည် မှချ။ ယင်း၏ တမတ်,တမတ်ထိုက်သောဘဏ္ဍာ တမတ်ထက်လွန်သော ဘဏ္ဍာနှင့် သဘာ၀၊ သဘာ၀၀န္တ၊ ဂုဏ်, ဂုဏေ ဧပ။ ယ-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အကြင်အကြင်သို့သဘောရှိသော တမတ်, တမတ်ထိုက်, တမတ်ထက်လွန်သောဘဏ္ဍာရှေး။

မှတ်ချက်။ ။ယံယံ ရူပံ ယဿ တံ ယထာရူပံ။ ဉာဏ်ကောက်တူပြီဟု မှတ်။

ကဟာပဏ။ ။ယင်းကား သမာသ်နာမ်တည်း။ ဤကျမ်း။နှာ။ ၄၇-ကြည့်။ ဓာတ်ပစ္စည်း မမေးသင့်။ မေးလျှင် ကရိသ သဒ္ဒူပမဒ ပဏဓာတ် အပစ္စည်းဟု နောက်ပုဒ် ဓာတ်ပစ္စည်းကိုသာ ဖြေရာ၏။

အတိရေက။ ။အတိ ပုဗ္ဗ-ရိစ ဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်း၊ အစိကံ (အပိုအလွန်သို့) ရိစတိ ဂစ္ဆတီတိ အတိရေကံ-ဟု ၀ိဂ္ဂိုဟ်ကြံရမည်။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။အတိရေကော ဟောတီတိ အတိရိတ္တော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၆၃။ အတိရေကနှင့် အတိရိတ္တကား ပရိယာယ်ဖြစ်၏။ အတိရိတ္တ ပုဒ်ကို ပါဠိစာ၊ ယော။ ၆၂ ၌ အတိရေကံ ရိစတိ ဂစ္ဆတီတိ အတိရိတ္တံ-ဟု ဖွင့်၏။ ယင်းကို နည်းမှီး၍ အတိရေကပုဒ်ကို အထက်ပါအတိုင်း ဝိဂ္ဂြိုဟ် ကြံသည်။

အတိရေကပါဒံ။ ။ပါဒတော အတိရေကံ အတိရေကပါဒံ။ (ပါဒတော၊ ထက်။ အတိရေကံ၊ ပိုလွန်သော ကပ္ပိယ အကပ္ပိယဘဏ္ဍာတည်း။) တမတ်၏ တမတ်ထက်ပိုလွန်သော ကပ္ပိယ အကပ္ပိယဘဏ္ဍာနှင့် အပါဒါနိအပါဒီစပ်။

အနက်ယောဇနာ။ ။ပါဒံ ဝါ၊ တမတ်သော အကပ္ပိယဘဏ္ဍာကိုလည်း ကောင်း။ ပါဒါရဟံ ဝါ၊ တမတ်ထိုက် (တမတ်တန်) သော ကပ္ပိယဘဏ္ဍာကို လည်းကောင်း။ အတိရေကပါဒံ ဝါ၊ တမတ်ထက် ပိုလွန်သော ကပ္ပိယ အကပ္ပိယဘဏ္ဍာကိုလည်းကောင်း။

ထေယျာဝတာ။ ။နိပါတ်ပုဒ်။ တနည်း။ တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်။

မှတ်ချက်။ ။ထေယျာဝတာ စ ကီဝေတိ ပရိစ္ဆေဒတ္ထဝါစကာ။ ဓာန်၊ နိယမပရိစ္ဆေဒတ္ထဝါစကနိပါတ်။ ရှူ။ ဤအလို ထေယျာဝတာကား နိယမပရိစ္ဆေဒ အနက်ဟော နိပါတ်။ ထေယျာဝတာ ထေတကေန ပရိစ္ဆေဒေန၊ ဤမျှလောက်သော အပိုင်းအခြားဖြင့်-ဟု အနက်ပေး။

တနည်း။ ။ထေယျာဝတာကား တေ+ပုဒ်+ဝန္တုပစ္စည်း၊ ယင်းပစ္စည်းကြောင့် တ-၌ အ-ကို အာပြု၊ တောဝန္တုဖြစ်၊ သဒ္ဒိသဒ္ဒေဘော်ပြု၊ ထေယျာဝန္တုဖြစ်။ နာ-သက် တာပြု။ ထေယျာဝတာဖြစ်သည်။ "တေံ ပရိမာဏံ အဿာတိ ထေယျာ ဝါ-ဟု ဝိဂ္ဂြိုဟ်ပြု။ ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်း၊ ဥကာရန္တ။ အရာဌာနသို့လိုက်၍ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်။ ထေယ္ယဝတာ၊ ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဝစနက္ကမေန၊ သဒ္ဒါ အစဉ်ဖြင့်-ဟု အနက်ပေး။ (အာဒိသဒ္ဒေန ဧတ္တော ထေယျာဝတာ-ဟူသော ရူ၊ နှာ။ ၂၉-နှင့် အာလုတဇ္ဇဟုလေသုတ်အဖွင့် ရူပသိဒ္ဓိကိုကြည့်လေ။ ပါ+ ဖြေ+ပထမ၊ ၄၆၆-လည်းကြည့်။)

ပဟောနကံ။ ။ပ+ဟူ+ယု။ သုတ္တ-ကပစ္စည်း။ ပဟောတီတိ ပဟောနကံ။ ဒုတိယပါရာဇိကံ ပဟောနကံ ဒုတိယပါရာဇိကပဟောနကံ။

❁ အာဘော်ဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ-ဝါကျ၌ ယထာဇာတိကံ ဖြင့် ယထာရူပံ၌ ရူပသဒ္ဒါသည် ရူပက္ခန္ဓာ, ရူပဘာဝ စသောအနက်ကို မဟော၊ သဘာဝအနက်ကိုဟောသတည်း ဟု သိစေ သည်။ (နာမလင်္ကာ။)

http://www.dhammadownload.com

တနည်း။ ။ယထာ ဇာတိကံ-ဖြင့် ရူပသဒ္ဒါသည် ခန္ဓ ဘဝ နိမိတ္တ ဝဏ္ဏ ပစ္စယ စသောအနက်တို့ကို ဟောသော်လည်း ဤ၌ ဇာတိ၊ ဝါ-သဘာဝ အနက်ကို အလိုရှိအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထုဒ္ဓါရမှ အတ္ထုဒ္ဒေသသို့ တင်နေကျ ဧကဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာတင်။

ဂ-ဝါကျဖြင့် တဿ အဒိန္နဘဏ္ဍဿ၊ ၏။ ပါဒတော ပဋ္ဌာယ ဟောန္တတ္တာ ပါဒံ ဝါ ပါဒါရဟံ ဝါ အတိရေကပါဒံ ဝါ ယထာရူပံ နာမ ဟူသော ဟေတာလင်္ကာရယောဇနာကို ပြသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ဃ-ဝါကျ ပါဒေန-လ-ဒဿေတိ-ဖြင့် တစ်ကျပ်၏ လေးခုမြောက်သော အဖို့၊ ဝါ-လေးဖို့တဖို့၊ ဝါ-လေးပိုင်း တပိုင်းသော အကပ္ပိယ ဘဏ္ဍာသည် ပါဒအရဖြစ်သတည်း ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ဃ-ဝါကျ၌ ကျန်နှစ်ဝါကျဖြင့်လည်း အသီးသီး အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဝိဘဇန္တေန။ ဝိဘဇ္ဇန္တေန။ ။ဘဇ သေဝါယံ ဘဇတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၄၇။ ဘူဝါဒိဂဏော ပန ဘဝတီတိ ရူပံ။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၂၉၅။ ဘဇ ဘူဘာဂသေဝါသု။ ဓာတွတ္ထ။ ဤဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဘူဝါဒိဖြစ်သော ဘဇဓာတ်သည် ဝေဖန်ခြင်း အနက်ဟော ဟု ဆိုသည်။ ဤ၌လည်း ဝေဖန်ခြင်းအနက်ကိုပင် လိုအပ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝေဖန်ခြင်းအနက် ဟောနိုင်သော ဝိပုဗ္ဗ+ဘဇဓာတ်+အန္တပစ္စည်း၊ ဘူဝါဒိရုပ်ဖြစ်သော ဝိဘဇန္တေန ပါဌ်သာ သင့်သည်။

ဘဇိ ဘဇ္ဇနေ၊ ဘဇ္ဇနံ တာပကရဏံ။ တိလာနိ ဘဇ္ဇတိ (နီတိ၊ ဓာ။ ၄၄) ကို ထောက်၍ ဘဇိဓာတ်သည် လှော်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ဝိဘဇ္ဇန္တေန ဟု ရှိလျှင် လှော်ခြင်းအနက်ဟော ဘဇိဓာတ်ဖြင့် ပြီးသည်ဖြစ်၍ ဝိဘဇ္ဇန္တေန၊ လှော်တော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ဟု အနက်ယောဇနာရမည်။ ဤအနက်လည်း ဤ၌မသင့်။ သို့ဖြစ်၍ ဝိဘဇ္ဇန္တေန ပါဌ် မသင့်။

ပါဒတော၊ ပါဒကော။ ။ပဋ္ဌာယ သဒ္ဒါသည် အပါဒါနာပေက္ခ ဖြစ်၍ ယင်း၏အယှဉ်၌ အပါဒါန်ဟော တော-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ပါဒတော ပါဌ်သာ သင့်သည်။

---

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့်ဥပစာ

ပါဒ် ဝါ။ ။ပါဒ် ဟူသော အကြောင်းဝါစကသဒ္ဒါ၏ ပါဒအမည်ကို အကျိုးဝါစ္စဖြစ်သော အသပြာတစ်ကျပ်၏ လေးဖို့ တစ်ဖို့ အကပ္ပိယဘဏ္ဍာ၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော အသပြာတစ်ကျပ်၏ လေးဖို့တစ်ဖို့သော အကပ္ပိယ ဘဏ္ဍာကို ပါဒ် ဝါ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနတ္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ပါဒါရဟံ ဝါ အတိရေကပါဒ် ဝါ-တို့၌လည်း ဤပုဒ်ကို မှီး၍ နည်းဥပစာတင်လေ။ အစိုးရပုဗ္ဗာ၌ စတုတ္ထဘာဂေ၌ ရသင့်သော ဥပစာကို ဖော်ပြပါဟု မေးသည်ကား စတုတ္ထာယ ဘာဂေ စတုတ္ထဘာဂေဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု၍ အဘေဒဘေဒူပစာ ဘိက္ခုစရိယ တစေသင်္ဃ နည်း ကြံပုံရသည်။ ဝိ။ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၈-၌ ကဟာပဏဿ စတုတ္ထော ဘာဂေါ မာသော နာမ ကိုထောက်၍ စတုတ္ထော စ သော ဘာဂေါစာတိ စတုတ္ထဘာဂေါဟု ကမ္မဓာရယ်သာ ပြုသင့်၏။ ဥပစာ မကြံသင့်ဟု မှတ်။

(က) ပထဗျာရာဇာတိ သကလပထဝိယာ ရာဇာ ဒီပစက္ကဝတ္တိ အသောကသဒိသော။ (ခ) ယော ဝါ ပနညောပိ ကောဒိပေ ရာဇာ သီဟဠရာဇသဒိသော။ ဋီ။ ၂၆၀။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ သကလပထဝိယာ ရာဇာ-ဖြင့် ပထဗျာရာဇာပုဒ်ကို ပထဝိယာ ဉာဿရော ရာဇာ ပထဗျာရာဇာ ဟု မဖွေလောပီ အလုတ္တသတ္တမီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပထဗျာပုဒ်ကို ပထဝီ+အာ ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အာ-သဒ္ဒါ၏ သ္မိံဝိဘတ်၏ ကာရိယ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ပထဗျာသဒ္ဒါ၏ ပထဝီပုဒ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ သင်း ပထဝီအရ အလုံးစုံသောမြေကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေ သည်။

၁။ အဘိဓာန်ဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၂။ သန္ဓိလိင်္ဂပဒ။ ၃။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၄။ နာမလိင်္ဂပဒ။ ၅။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။

ပထဗျာရုပ်ပြီးပုံ

ပထဝီ+သ္မိံ၊ နာ သ သ္မိံ နှ မာ (နီတိ။ သုတ္တ။ ၂၁၇။) ဖြင့် ပ-နေ ဝင် ၃နှောင်းသော သ္မိံဝိဘတ်ကို အာ-ပြု။ ပသံညာ စ-ဖြင့် ဤ-သရကို ယ- ပြု၊ ယ-ကို အာ-သို့ ကပ်၊ ဝ-ယာသို့ကပ်၊ ဝ-ကို ဗ-ပြု၊ ပထဗျာ-ပြီး၏။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ပထဗျာရာဇာ၊ (လေးကျွန်းလုံး၌ စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော အသောကမင်းကဲ့သို့။ ဥပမာလင်္ကာရ။) အလုံးစုံသော မြေ၌ အစိုးရသောမင်း။

ခ-ဝါကျ၌ ကေဒီပေ ရာဇာ-ဖြင့် ပထဗျာရာဇာပုဒ်ကို ပထဝိယာ ကေ-ဒီပေ ဣဿရော ရာဇာ ပထဗျာရာဇာဟု မဇ္ဈေလောပီ အလုတ္တသတ္တမီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ပထဝီအရ ပထမဝါကျကဲ့သို့ အလုံးစုံသောမြေကို မယူရ၊ တကျွန်းကိုသာ ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပါဌ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

ဝါသဒ္ဒါလဲလှယ်ပုံ

ပထမဝါကျ၌ ပထဗျာအရ အလုံးစုံသောမြေကို ယူရ၍ ဒုတိယဝါကျ (ခ-ဝါကျ) ပထဗျာအရ တကျွန်းကိုသာ ယူရသည်။ ဤသို့ ပထဗျာအရ အဘိဓေယျတ္ထတမျိုးကို လဲလှယ်၍ပြလိုသောကြောင့် ခ-ဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါ ထားရသည်။

ဉာသ်ကောက်

ပထဝိယာ ဣဿရော ရာဇာ ပထဗျာရာဇာ။ (ပထဗျာပုဒ်+ရာဇာပုဒ်။)

ပထဗျာအရ အလုံးစုံသောမြေ၊ ဝါ-တကျွန်းသည် မုချ။ ယင်း၏ အစိုး ရသောမင်းဖြစ်နှင့် သံ+သာမိ၊ ဌာန+ဌာနီစပ်။ ပထဗျာပုဒ်လုံးအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အလုံးစုံသောမြေ၊ ဝါ-တကျွန်း၌ အစိုးရသောမင်း ရ။

ဒုတိယဝါကပ်အလိုအနက်ယောဇနာ။ ။ပထဗျာရာဇာ(သီဟိုဠ်မင်းကဲ့သို့။ ဥပမာလင်္ကာရ။)တကျွန်း၌ အစိုးရသောမင်း။

❁ နည်းနှင့် ဥပစာ

ပထဗျာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အလုံးစုံသောမြေ၏ ပထဗျာဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တကျွန်း၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော တကျွန်းကို ပထဗျာ ဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သံမုဒါယူပစာ။(နေယျတ္ထ ရှင်း။)

ပထဗျာ၌ သို့ ဝိဘတ်ကို အာ-ပြုခြင်း၊ ဤသရကို ယ-ပြုခြင်း၊ ဝ-ကို ဗ-ပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်း ရသည်။

---

http://www.dhammadownload.com

(က) ပဒေသရာဇာတိ ကေဒီပယာ ပဒေသိဿရော ဗိမ္ဗိသာရပသေန-ဒိအာဒယော ဝိယ။ (ခ) မဏ္ဍလိကာ နာမ ယေ ဒီပပဒေသေပိ ကေ-မေက် မဏ္ဍလံ ဘုဉ္ဇန္တိ။ (ဂ) အန္တရဘောဂိကာ နာမ ဒွိန္နံ ရာဇူနံ အန္တရာ ကတိပယဂါမသာမိကာ။ ဌ။ ၂၆၈။

(၄၂) အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ပဒေသိဿရော-ဖြင့် ပဒေသရာဇာပုဒ်ကို ပဒေသေ ဣဿရော ရာဇာ ပဒေသရာဇာ ဟု မဇ္ဈေလောပီ သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝဇေ့ ဘွဲ့ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ကေဒီပယာ-ဖြင့် ပဒေသ-တစိတ်တဒေသဟူသည် အလုံးစုံသော မြေ၏ တစိတ်တဒေသမဟုတ်၊ တကျွန်း၏ တစိတ်တဒေသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

အနက်ယောဇနာ။ ။ပဒေသရာဇာ။(ဗိမ္ဗိသာရ ပသေနဒီ စသည်တို့ကဲ့သို့) တကျွန်း၏ တစိတ်တဒေသကို အစိုးရသောမင်း။

---

(၄၃) နည်းနှင့် ဥပစာ

ပဒေသရာဇာ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော အလုံးစုံသောမြေ၏ တစိတ်တဒေသ၏ ပဒေသဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တကျွန်း၏ တစိတ်တဒေသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော တကျွန်း၏တစိတ်တဒေသကို ပဒေသ ဟု ဆိုသော ကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

ခ-ဝါကျ၌ မဏ္ဍလံ ဘုဉ္ဇန္တိ-ဖြင့် မဏ္ဍလိကာပုဒ်ကို မဏ္ဍလံ ဘုဉ္ဇန္တီ တိ မဏ္ဍလိကာ ဟု ဘုဉ္ဇန္တိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဣက ပစ္စည်း၏ ဘုဉ္ဇန္တိတဒ္ဓိတ်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

ဉာဏ်ကောက်

မဏ္ဍလ-တဝန်းတလျား၊ ဝါ-တဝန်းတလျား၌ ဖြစ်ပေါ်သော အခွန်အတုတ်သည် မုချ။ ယင်း၏ မင်းတို့ဩပ်နှင့် အာရုံအာရမ္မဏိကစပ်-ဌာနူပစာ။ ဣက-ကား ထို-ဖြင့်မှတ်အပ်သော မင်းတို့ဩပ်ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။မဏ္ဍလိကာ၊ (ကျွန်း၏တစိတ်တဒေသ၌သော်လည်း) တဝန်းတလျားကို၊ ဝါ-တခုသောရွာအပေါင်းကို၊ ဝါ-တခုသောရွာအပေါင်း၌ အခွန်အတုတ်ကို ခံစားခွင့်ရကုန်သော မင်းတို့။

---

http://www.dhammadownload.com

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မင်္ဂလ။ မင်္ဂလ္လ။ ။အဝယဝေန မင်္ဂလတီတိ မင်္ဂလံ၊ မဒိ ဘုသာယံ အလော၊ ဋ္ဌတ္တံ။ သူစိ။ မဒိဓာတ် အလပစ္စည်း၊ လ-ကို ဋ္ဌ-မပြုလျှင် မင်္ဂလံ၊ ဋ္ဌ-ပြုလျှင် မင်္ဂလ္လ သင့်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မင်္ဂလိကာ၊ မင်္ဂလ္လိကာ ၂-ချက် သင့်ပင်။

နည်းနှင့် ဥပစာ

မင်္ဂလံ ဘုဥ္ဇန္တိ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ရွာအပေါင်း, အဝန်းအဝိုင်း, နေအိမ် လအိမ်စသော အစုတို့၏ မင်္ဂလဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ရွာအပေါင်း၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ရွာအပေါင်းကို မင်္ဂလံ ဟု ဆိုသော ကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ။ ရူဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။မင်္ဂလံ ဂါမသန္နိဿာဟော၊ ဗိမ္ဗေ ပရိမိ ရာသိသု။ ဓာန်၊ ၉၉၃-ကို ထောက်၍ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထဒွေသင်္ခ ရနေကျကေဒေသျူပစာ တင်သည်။ ဘုဥ္ဇန္တိ ကြိယာကိုထောက်လျှင် အောက်ပါအတိုင်း ဥပစာတင်ရမည်။

တနည်း။ ။ဌာနဖြစ်သော ရွာအပေါင်း ဝါ-တဝန်း တလျှား၏ မင်္ဂလံ ဟူသောအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ရွာအပေါင်း ဝါ-တဝန်းတလျှားမှ ဖြစ်ပေါ်သော အခွန်အတုတ်၌ တင်စား၍ ဌာနီဖြစ်သော အခွန်အတုတ်ကို မင်္ဂလံ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ သဒ္ဒါ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

ဂ-ဝါကျ၌ အန္တရာ ကတိပယဂါမသာမိကာ-ဖြင့် ဘောဂါပုဒ်ကို ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗာတိ ဘောဂါ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဘောဂအရ ၂-ရွာ ၃-ရွာကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အန္တရာ ဘောဂါ အန္တရဘောဂါ ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အန္တရဘောဂါ နှင့် သာမိကာ အန္တရဘောဂိကာ ဟု သာမိကတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ဣကပစ္စည်း၏ သာမိကတဒ္ဓိတ် အနက်၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျဋ္ဌ။ ၂။ အဘိဓာနဋ္ဌ။ သမာသလိင်္ဂပဒဋ္ဌ။ ၃။ အဘိဓေနဋ္ဌ။
၄။ ပစ္စယဋ္ဌ။

ဂ-ဝါကျ၌ ဒွိန္နံ ရာဇူနံ-ဖြင့် အန္တရာ=အကြားဟူသည် မင်း ၂-ပါး တို့၏ အကြားတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

ဘုဉ္စိတဗ္ဗာတိ ဘောဂါ။ အန္တရာ ဘောဂါ အန္တရဘောဂါ။ (အန္တရာ-မင်း ၂-ပါးတို့၏ အကြား၌။ ဘောဂါ၊ ခံစားအပ်ကုန်သော ရွာတို့တည်း။)

အန္တရာ-မင်း ၂-ပါးတို့၏ အကြားသည် မုချ။ ယင်း၏ ခံစားအပ်သော ရွာတို့ဖြစ်နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ အဘေဒ+ဘေဒ စပ်။ ဌာနူပစာ။ အန္တရဘောဂ အရ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော မင်း ၂-ပါးတို့၏ အကြား၌ခံစားအပ်ကုန်သော ၂-ရွာ ၃-ရွာတို့ဖြစ် ရ၏။

အန္တရဘောဂါနံ သာမိကာ အန္တရဘောဂိကာ။

အန္တရဘောဂ-မင်း ၂-ပါးတို့ -လ- ၂-ရွာ ၃-ရွာတို့ဖြစ် ရ၏။ ယင်းတို့၏ အရှင်ဖြစ်သော မင်းတို့နှင့် သံ+သာမိ စပ်-ဌာနူပစာ။ ဣက-ကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော အရှင်ဖြစ်သော မင်းတို့ဖြစ် ရ၏။

အနက်ယောဇနာ။ ။အန္တရဘောဂ္ဂိကာ၊ မင်း ၂-ပါးတို့၏ အကြား၌ ၂-ရွာ ၃-ရွာတို့၏ အရှင်ဖြစ်ကုန်သော မင်းတို့။

ကတိ။ ။ကိံ+ရတိပစ္စည်း၊ ကိံ၌ ဣံကို ချေ၊ ရ အနုဗန်ကို ချေ။ က-ကို အ-သို့ကပ် ကတိ ပြီး၏။ ယောဝိဘတ်သက်၊ မောဂ်အလို ယောဝိဘတ်ကို ဋိ (ဣ) ပြု။ ရူအလို ယောဝိဘတ်ကိုချေ။ (နိစ္စံ ယောလောပါဒိ ရသာတ္တံ။)

† ကတိသဒ္ဒေါ ဗဟုဝစနန္တော ဝ။ ကတိသဒ္ဒဿ အလိင်္ဂတ္တာ တိလိင်္ဂေပိ သမာနံ ရူပံ။ ရူ။ နှာ။ ၁၁၇။ (မောဂ်၊ ၄။ ၄၄။)

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ကိံ ပရိမာဏံ ဧတေသ (တေသ) န္တိ ကတိ။ ဧတေသံ၊ ထို ဝတ္ထုတို့၏။ ဝါ-တို့အား။ ကိံ၊ အဘယ်မျှသော။ ပရိမာဏံ၊ အတိုင်းအရှည်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိသနည်း။ ဣတိ ကတိ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ ဂ မဟူသော စပ်ရာပုဒ်ကိုထောက်၍ ပုလ္လိင်၊ ပရိမာဏာ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်၊ ဗဟုဝုစ်။ ပရိမာဏ ပရိမာဏဝန္တ စပ်။

ကတိ၊ယ။ ။ကတိပုဒ်+အယစ် ပစ္စည်း။ ပ-လာ၍ ကတိပယပြီးသည်။ (ကတိပယသဒ္ဒါကား ကတိသဒ္ဒါ၏ အနက်၌ ဖြစ်၏။ ကတိသဒ္ဒတ္ထော-**ဆော့မ**။ ယင်းအလို ကတိ ဧဝ ကတိပယာ-ဟု သွတ္တပြု။)

ကတိပယသဒ္ဒါ ဧကဝုစ် ဗဟုဝုစ် ၂-မျိုးရှိသည်။ ဗဟုဝုစ်များ၍ ဧကဝုစ်နည်းသည်။ **နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၃၉။ နီတိ၊ ပဒ၊ ၃၄၅။**

မှတ်ချက်။ ။ဤကျမ်း နှာ-၅ဂ လည်းကြည့်။

ကတိပယဂါမာ။ ။ကတိပယာ စ တေ ဂါမာ စာတိ ကတိပယဂါမာ။ **သချာ သချေ။ ဝိသေသန ဝိသေသျ စပ်၊ ကောက်။**

http://www.dhammadownload.com

(က) အဇ္ဈတ္တိကော် ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ။ (ခ) တေ ဓမ္မသဘာဝံ နိသီဒိတ္ဝာ—လ—အနုသာသန္တိ။ (ဂ) ယေ ပန ဌာနန္တရပ္ပတ္တာ —လ—ရညော အာရောစေန္တိ။ (ဃ) ဂရုကံ ဌာနံ သယံ န ဝိနိစ္ဆနန္တိ။ ဌ။ ၂၆ဂ။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား (အဇ္ဈတ္တိကာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအကျယ်ကို ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သင်္ခေပ။

ဂ-ဝါကျကား (အကြောင်းကိုဆက်လက်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျ၌ အပရာဓာနုရူပံ စောရာနံ ဟု ဖွင့်ဆို၏။ အပရာဓာနုရူပံ သဗ္ဗေသံ ဟု မဆိုမူ၍ စောရာနံ ဟုသာ အဘယ်ကြောင့်ဆို သနည်း။ အပရာဓာနုရူပံ သဗ္ဗေသံ ဟုသာ မဆိုမူ၍ စောရာနံ ဟုသာ ဆိုရခြင်း ၏အကြောင်းကို မပြဆိုပြီလော-ကြောင့် ယေပန စသည်မိန့်။

ကား-ယေ ပန စသည်ဖြင့် ဌာနန္တရသို့ရောက်ကုန်သော လွန်ကျူးအပ်ပြီးသော အပြစ်ရှိကုန်သော အမတ်, မင်းသားတို့ကို မင်းအားပြောကြား ကုန်၏။ ဝန်လေးသောအရာဌာနကို ကိုယ်တိုင်မဆုံးဖြတ်ဝံ့ကုန်။ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗေသံ ဟု မဆိုဘဲ စောရာနံ ဟု ဆို၏ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဆင်တဲဂဏ္ဌိ၊ ၄၉၆-ကို မှီး၍ ကျမ်းတက်သည်။

ဂ-ဝါကျ အဓိပ္ပာယ် ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ-ဝါကျဖြင့် တရားသူကြီးတို့သည် တရားသဘင်၌ ထိုင်၍ အပြစ်အားလျော်စွာ ခိုးသူတို့အား လက်ကိုဖြတ်ခြင်း အစရှိသည်ကို ပြု၍ ဆုံးမကုန်သော ဟု ဆို၏။ ရာထူးဌာနန္တရသို့ရောက်ကုန်သော အမတ်, မင်းသားတို့အပြစ်လွန်ကျူးလျှင် အဘယ်သို့ဆုံးမကုန်သနည်း။ ခိုးသူတို့အား ဆုံးမကုန်သကဲ့သို့ ဆုံးမကုန်သလော-ကြောင့် ယေပန စသည်မိန့်-(အဓိပ္ပာယ် ပါဌ်လျှောက်ပြန်။)

ဃ-ဝါကျကား ဗျတိရေက။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အနွယ။ (ဂ-ဝါကျ၌ အနိယမ နိယမ ခွဲလေဦး။)

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ။ ။ဓမ္မံ ဝိနိစ္ဆိနန္တီတိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ။ ဓမ္မ+ဝိ+နိ+စိ+နုဋ ဏ္ဍု။ ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ၊ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်။

http://www.dhammadownload.com

ဓမ္မ-တရားဒြပ်ရ။ ယင်း၏ တရားသူကြီးတို့ဒြပ်နှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက စပ်-ဌာနူပစာ။ ဝိ-ဥပသာရအရကား ခေတ္တဝတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်ရ။ နိ-ဥပသာရပုဒ်အရကား ဇာတ္တဝတ္ထဝိသေသက ဘောဂုဏ်ရ။

စိခေတ်အရကား တရားသူကြီးတို့၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချ။ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ယောနိသောမနသိကာရသည် ဖလူ။ နောက်နောက် ၌ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်သံသရာအကျိုးတို့သည် ကာရဏူ။ နာ-ပစ္စည်းအရကား ရှုပသိဒ္ဓိမတ္တ ပဒသိလိဋ္ဌတာ ဘောဂုဏ်ရ၏။ ဏှုပစ္စည်းအရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော တရားသူကြီးတို့ဒြပ် ရ၏။

ဝိဂ္ဂဟ မှတ်ဖွယ်

သဘာ။ ။သဟဘာသန္တ္ယဿန္တိ သဘာ။ သဟဘာသန္တိ ဧတ္ထာတိ သဘာ။ သဟ+ဘာသ+ကွိ။ ပရိသာ သဘာ။ ခါန်။ ၄၁၄။

ဓမ္မသဘာ။ ။ဓမ္မဿ ဝိနိစ္ဆယာ သဘာ ဓမ္မသဘာ။ ဓမ္မဿ၊ ကို။ ဝိနိစ္ဆယာ၊ ဆုံးဖြတ်ရာဖြစ်သော။ သဘာ၊ သဘင်၊ ဝါ-ပရိသတ်တည်း။ ဓမ္မနှင့်သဘာ အာရုံအာရမ္မဏိကစပ်။

အပရာဓ။ ။ရဓ ဟိံသာယံ-လ-အပရာဓော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၁၁။ အပဂတော ရာဓော ယေန သော အပရာဓော၊ အပပုဗ္ဗော ရာဓ သံသိဒ္ဓိမှိ အ၊ သူစိ။

ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇာဒိ။ ။ဟတ္ထာ စ ပါဒါ စ ဟတ္ထပါဒါ။ ဟတ္ထပါဒါနံ ဆေဇ္ဇာ ဟတ္ထပါဒဆေဇ္ဇာ။

ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇာ အာဒိ ဧတေသ အနုသာသနဿာတိ ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇာဒိ။ (ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇ+အာဒိ+ဧတ) ပုဒ်လုံးအရလက်တို့ကို ဖြတ်ခြင်း, ခြေတို့ကိုဖြတ် ခြင်း စသည် မုချ။ ယင်း၏ နားရွက်ဖြတ်ခြင်းသတ်ခြင်းဟူသော ဆုံးမခြင်းတို့ နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တစပ်ခြင်း ဌာနူပစာရတ္ထ။ ဧတအရ ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လက်တို့ကိုဖြတ်ခြင်း ခြေတို့ကိုဖြတ်ခြင်းအစရှိသော ဆုံးမခြင်းရ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇာဒိ အနုသာသန္တိ၌ ရှေ့နာမ်ပုဒ်နှင့် နောက် ကြိယာပုဒ်တို့အရတူသည်ကို တွေ့ရမည်။ စာရိကံ စရိ၊ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိ သု တို့ကဲ့သို့ ရှေ့ပုဒ်နှင့် နောက်ပုဒ်တို့အရ မကွဲပြားဘဲ ကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုထား သောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာပုဒ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းပုဒ်မျိုးကို ကတွာ၊ ကရေတွာ စသည် ပါဌ်သေသထည့် အနက်ယောဇနာရမည်။ (မအူချုပ်၌ ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဇ္ဇာ အာဒိ ဧတိဿာတိဟု ရှုတ္တိုလိုင်စွဲသည်။)

http://www.dhammadownload.com

ဌာနန္တရ။ ။ဌာနဉ္စ တံ အန္တရဉ္စာတိ ဌာနန္တရံ။ အန္တရအရအထူးသည် မုချ။ ယင်း၏အရာ (ဌာန) နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျ၊ ဂုဏ် ဂုဏေ ငပ်။ ဌာနူ။ ဌာနန္တရအရထူးသောအရာ၊ ဝါ-ရာထူးရ။ (ဝိသေသန ပရနိပါတကမ္မဓာရယ် သမာသ်။)

ဝိနိစ္ဆယ။ ။ဝိ+နိ+စိ+ဏ။ဝိနိစိယ=ဒေါဓာတ် သုတ်၌ ဓသဒ္ဒါဖြင့် နိဉပ- သာရ နောက်၌ ပထမက္ခရာ စ-ကို ဒုတိယက္ခရာ ဆ-ပြု၊ဝိနိဆယဖြစ်၏။အသာဒိသ ဒွေဘော် စ-လာ၍ ဝိနိစ္ဆယဟု ပြီးသည်။ (ရူ။)

ဝိနိစ္ဆိနန္တိ။ ။ဝိ+နိ+စိ+နာ+အန္တိ။ အထက်ပုဒ်အတူ စကို ဆပြု အသဒိ- သဒွေဘော်လာ။ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ ပြီးသည်။ ဝိနိစ္ဆနကာ=ဝိ+နိ+စိ+ဏ္ဍ။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ-ဖြင့် အက္ခဒဿာပုဒ်ကို အက္ခေ နိသီဒိတွာ ဝဋ္ဋာဝဋ္ဋံ ပဿန္တိ အနုသာသန္တီတိ အက္ခဒဿာဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အက္ခဒဿာ အရ တရားသူကြီးတို့ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။အက္ခဒဿာကို ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာဖြင့် ပရိယာယ်ဖွင့်သည်ဟု လည်း ကြံနိုင်သည်။

† အက္ခဒဿာတိ ဧတ္ထ အက္ခသဒ္ဒေန ကိရ ဝိနိစ္ဆယသာလာ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ဝဋ္ဋာဝဋ္ဋံ ပဿန္တီတိ အက္ခဒဿာ ဝုစ္စန္တိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆန- ကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၂။

ခ-ဝါကျ၌ တေ ဓမ္မသာလာယံ နိသီဒိတွာ အနုသာသန္တိ-ဖြင့် အက္ခ သဒ္ဒါ၏ တရားရုံး (ဓမ္မသာလာ=ဝိနိစ္ဆယသာလာ) အနက်ကိုဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၁]၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနဉ်သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အက္ခေ နိသီဒိတွာ (ဝဋ္ဋာဝဋ္ဋံ) ပဿန္တိ အနုသာသန္တီတိ အက္ခဒဿာဟု ကတ္တု သာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ ပဿန္တိ-ရှုကုန်၏ ဟူသည် အနုသာ- သန-တရားဆုံးဖြတ်ခြင်းပင်တည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေ သည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဗုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အက္ခဒဿာ။ **အက္ခဒဿာ**။ ။အက္ခ သဒ္ဒူပပဒ ဒိသဓာတ်+အ-ပစ္စည်း။ ဒိသဓာတ်ကို ဒဿပြု၍ပြီးသောကြောင့် အက္ခဒဿာ ပါဠိသာသင့်သည်။

† ချာသာဒိန့် ဝိဝါဒါန့်၊ အက္ခဒဿော ပဒဋ္ဌရိ။ ဓာန်။ ၃၄၁။

http://www.dhammadownload.com

နည်းနှင့် ဥပစာ

အက္ခ။ ။အပေါင်းဖြစ်သော လှည်းဝင်ရိုး, ရွှေ, ကြေ့ာကွင်း, ဝှန္ဒြေ, တရားရုံးတို့၏ အက္ခဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော တရားရုံး၌ တစ်လေကဒေသျူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရူဠှီ။)

မှတ်ချက်။ ။မောဂ်၊ ၇၊ ၃၁–၌ လှည်းဝင်ရိုး ကြေ့ာကွင်းဟော အက္ခသဒ္ဒါကို "အရန္တိ ယန္တိ တေနာတိ အက္ခောဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ အရဓာတ် ခ-ပစ္စည်းတည်း။ တရားရုံးဟောရာ၌ကား အရန္တိ အနုသာသန္တိ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ ဧတ္ထာတိ အက္ခောဟု ဝိဂ္ဂဟကြံရမည်။

† ရထင်္ဂက္ခော သုဝဏ္ဏသ္မိံ၊ ပါသကေ အက္ခမိန္ဒြိယေ။ ဓာန်။၈၉၃။

(က) မဟာမတ္တာတိ ဌာနန္တရပ္ပတ္တာ မဟာအမစ္စာ၊ (ခ) တေ ပိ တတ္ထ တတ္ထ-လ ရာဇကိစ္စံ ကရောန္တိ။, (ဂ) ယေဝါပနာတိ အခြေပိ-လ-အနုသာသန္တိ။ ဌ။ ၂၆၈။

ခ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် က-ဝါကျဖြင့် ရာထူးဌာနန္တရသို့ ရောက်ကုန်သော အမတ်ကြီးတို့သည် မင်းမည်ကုန်သောဟု ဆို၏။ (ရာဇာနော နာမ ဟူသော ပါဠိတော်သို့စပ်၍ ဌပနာထားသည်။)ယင်းအမတ်ကြီးတို့သည် အဘယ်ကြောင့် မင်းမည်ကုန်သနည်း။ အမတ်ကြီးတို့ မင်းမည်ခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြဆိုပြီလော။ (အမတ်ဟူသည် အမတ်ပင်မဟုတ်လော။) ကြောင့် ခ–ဝါကျမိန့်။

ခ–ဝါကျကား (အမတ်ကြီးတို့လည်း မင်းပင်ဖြစ်ကြောင်းကို ဆက်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

ဂ-ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ ထို၌ က–ဝါကျကား ပက္ခ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဉာဏ်ကောက်

ရာဇကိစ္စံ။ ။ရညော ကိစ္စံ ရာဇကိစ္စံ။ တနည်း။ ရညာ ကတ္တဗ္ဗံ ကိစ္စံ ရာဇကိစ္စံ။ (သာဓက, သာခ၂စပ်၍ကောက်။)

ရာဇာနော အရကျမ်းညှိပုံ

သဗ္ဗေပိ တေ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ "ရာဇာနော" တိ ဒဿေတိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၉)။ ဤအလို ရာဇာနောအရ ပထဗျာရာဇာအစ ယေဝါပန ရာဇာအဆုံး အလုံးစုံသော မင်းတို့ကိုရသည်။ ကင်္ခါအဋ္ဌကထာ၌ကား "ရာဇာနောတိ ဣဓ ဗိမ္ဗိသာရံ ယေဝ သန္ဓာယဝုတ္တံ ဟုဆိုသည်။ ယင်းအလို သန္ဓာယဉာာသိတဖြစ်၍ ရာဇာနောအရ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကိုသာ ယူရသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁-၌ ရသမျှမင်းကိုရည်၍ ရာဇာနေ၁ဟု ဆိုသည်။ ကန်ခြင်းကား ပါဒ, ပါဒါရဟ, အတိရေကပါဒဖြင့် ယထာပဝေဏိ (ရှေးထုံးစံ) အတိုင်း အမှန်ပြုသည့်မင်းကို ရည်သည်ဟု အဋ္ဌကထာနှစ်စောင် မဆန့်ကျင်အောင်နိုးနှော ယူရမည်။

(က) ဟနေယျုန္တိ ပေါထေယျုံ စေဝ ဆိန္ဒေယျုဉ္စ။ (ခ) ပဗ္ဗာဇေယျုန္တိ နီဟရေယျုံ။ (ဂ) စောရောသိတိ ဧဝမာဒီနိ စ ဝတွာ ပရိဘာသေယျုံ။ (ဃ) တေနေဝါဟ ပရိဘာသေယျ ဝေသော တိ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၈။

❀ ဝါကျခွဲ

ခ—ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ က-ဝါကျ ပက္ခ။
ဂ—ဝါကျ ပက္ခန္တရ။ ခ-ဝါကျ ပက္ခ။
ဃ—ဝါကျ အာဂမဒဠှီကရဏ။ ဂ-ဝါကျ အာဂမဒဠှီယ။

မှတ်ချက်။ ။စောရောသိ ဗာလောသိ စသောစကားများကား ပရိဘာသန စကားများဖြစ်သည်ဟု ဂ-ဝါကျဖြင့် ဖွင့်ပြပြီးနောက် ယင်းမိမိ၏အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကို အာဂုံပါဠိဖြင့် ခိုင်မြဲစေလိုသဖြင့် ဃ-ဝါကျ တက်လာသည်။

❀ အာဘောဂနှင့်သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျဖြင့် ဟနေယျုံ၌ ဟနဓာတ်သည် ဟိံသာအနက်ကိုလည်းကောင်း ဓာတူနံ အတ္ထာတိသယ နည်းအားဖြင့် ဆိန္ဒနအနက်ကိုလည်းကောင်း ဟော၁သတည်းဟု သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ၊ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ ဟနေယျုံဝါ။ (မာတိကာပါဠိ) ဟနေယျုံဝါတိ အတ္ထေန ဝါ-လ-ဆေဇ္ဇာယ ဝါဟနေယျုံ (ပဒဘာဇနီပါဠိ) ဟနေယျုန္တိ ပေါထေယျုံစေဝ ဆိန္ဒေယျုဉ္စ။ (အဋ္ဌကထာ)။ ဟနေယျုန္တိ တွေ ဟနန္ နာမ ဟတ္ထပါဒါဒီဟိ ပေါထနဉ္စေဝ သီသာဒိဆေဒနဉ္စ ဟောတီတိအာဟ ဟနေယျုန္တိ ပေါထေယျုံစေဝ ဆိန္ဒေယျုံစာတိ တေနေဝ ပဒဘာဇနီယဉ္စ ဟတ္ထေန ဝါ-လ-ဆေဇ္ဇာယဝါ ဟနေယျုန္တိ ဝုတ္တံ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၁။

မာတိကာပါဠိတော်၌ ဟနေယျုံဟု သာရှိသော်လည်း ပဒဘာဇနီပါဠိတော်မှာ ဟိံသာအနက် ဆိန္ဒန(ဆေဇ္ဇာယဖြင့်ပြသည်) တို့ကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင်ဖွင့် ပြတော်မူသည်။ ဤ ပဒဘာဇနီကို မျှော်ရှု၍ အဋ္ဌကထာ ဆရာက ဟနေယျုံကို

http://www.dhammadownload.com

ဟိ' သေယျ ဝါ ပေါထေယျ-ဟု ဓာတွတ္ထ သာမန် မဖွင့်ဘဲ ဆိန္နေယျ-ဟု အနက်လွန်ဖွင့် (အတ္ထာတိသယ) နည်းဖြင့် ဖွင့်ပြပါသည်ဟု သာရတ္ထဋီကာက ရှင်းလင်းချက်ထုတ်ပြသည် ဟူလို။ (ပါဠိ,ဌ၊ ဋီညွှိနှိုင်းချက်။)

ခ-ဝါကျဖြင့် ပဗ္ဗာဇေယျ၌ ပ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထ ဝိသေသက အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝဇဓာတ်၏ နိဟရဏအနက် ကိုဟောသည်-ကိုလည်းကောင်း၂ သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

ဂ-ဝါကျဖြင့် စောရောသိ-လ ထေနောသိ ဟူသောပါဠိ၌ ပရိဘာသေယျ ပုဒ်ကိုဆောင်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓ။ ဝါ-ဘာဝ တ္ထ။)

ပရိဘာသေယျန္တိ ပဒံ အဇ္ဈာဟရိတွာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၁။

❀ နည်းနှင့်ဥပစာ

ဟာနေယျ။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော ဟာနနအနက်၏ ဟာနေယျ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ဟာနနအနက် ဆိန္ဒနအနက်တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ဟာနနအနက် ဆိန္ဒနအနက်တို့ကို ဟာနေယျ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။ အတ္ထာတိသယနည်း။)

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

နိခါတန္တိ ဘူမိယံ ခဏိတွာ ဌပိတံ-ဖြင့် နိခါတံပုဒ်ကို နိခညတေတိ နိခါတံ ဟု ကမ္မသာဓ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း၁၊ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနေ၌သက်သည်-ကိုလည်းကောင်း ၂ နိခါတအရ မုချအားဖြင့် ထားအပ်သောတွင်းကို ယူအပ်သော်လည်း ဥပစာအားဖြင့် တွင်း၌ ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း၃ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

❀ နည်းနှင့်ဥပစာ

နိခါတံ။ ။ ဌာနဖြစ်သောတွင်း၏ နိခါတအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာ၌ တင်စား၍၊ ဌာနီဖြစ်သော ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာကို "နိခါတ" ဟုဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

F.79.A

http://www.dhammadownload.com

ဥပလဒ္ဓေါ။ ။ အကျိုးဖြစ်သော ရအပ်သော ရွှေအိုး၏ဥပလဒ္ဓေါဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော သိအပ်သော ရွှေအိုး၌ တင်စား၍ အကြောင်း ဖြစ်သော သိအပ်သော ရွှေအိုးကို ဥပလဒ္ဓေါဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

ရှင်းလင်းချက်။ ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀–၌ မယာ အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ ဓဝရူပေါ နိဓိ ဥပလဒ္ဓေါ–ဟုဆိုရာ၌ ရပြီးသား ရွှေအိုးဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ စင်စစ် ရပြီးသား မဟုတ်၊ ဘယ်နေရာမှာ ရွှေအိုးရှိသည်ဟု ရွှေအိုးထားရာကို သိခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၂–၌ ဥပလဒ္ဓေါတိဉာတောဟု ဥပမာဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ပြသည်။

ပမာဒလိခိတ (ပမာဒလေခ) မှတ်ဖွယ်

ပမာဒလိခိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ အပရာဘာဂေ ပေါတ္ထကာရုဠှကာလေ ပမဒ္ဒိတွာ လိခိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၂–နှင့်အညီ ပမာဒေန၊ (နောက်အခါပေထက် အက္ခရာတင်ချိန်တွင် ပေထက်အက္ခရာတင်သူတို့ မေ့လျော့သော အားဖြင့်။) လိခိတံ (ရေးသားအပ်သည်တည်း။) ဣတိ တသ္မာ ပမာဒလိခိတံ ဟု ဝိဂ္ဂဟကြံလေ။

(က) တတ္ထ ဇာတကန္တိ–လ–ဥပရိဇာတကံ။ (ခ) ကဋ္ဌ ဝါ လတံ–ဝါတိ–လ–ဒုက္ကဋမေဝ ဟောတိ။ (ဂ) အဋ္ဌဝိဓံ ဟောတံ–လ–ပဋိသဝဒုက္ကဋန္တိ။ ဋ္ဌ။ ၂၇၁။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား ပက္ခ။

ခ–ဝါကျလီနတ္ထရ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ကဋ္ဌ ဝါ လတံ ဝါ ဆိန္ဒတိ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿဟု ဟောတော်မူ၏။ သစ်သားကိုလည်းကောင်း၊ နွယ်ကိုလည်းကောင်း ဖြတ်သော်သာလျှင် (ဧဝ အာဘော်) ဒုက္ကဋ်အာပတ် သင့်ပါသလော။ (အနွယ်အာဘော်) ကြွင်းသော မြက်သစ်ပင် စသည်တို့ကို ဖြတ်လျှင်ကား ဒုက္ကဋ်အာပတ်မသင့်ပြီလော။ (ဗျတိရေကာဘော်) အဘယ်သို့မှတ်ရမည်နည်းကြောင့် နကေဝလံ စသော သံဝဏ္ဏနာကိုမိန့်။

ခ–ဝါကျတွင် န ကေဝလံ ကဋ္ဌလတမေဝကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ယံ ကိဉ္စိဝါကျကား အနွယဝါကျ။

ဂ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီယ။

F.79 B

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျကျမ်းထက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ခ ဝါကျဖြင့် အလုံးစုံ စိုသည်လည်းဖြစ် ခြောက်သည်လည်းဖြစ်သော, မြက်သစ်ပင်နွယ် အစရှိသည်ကို ဖြတ်သောရဟန်းအား သဟ–ပယောဂဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ကဋ်သာလျှင် သင့်သောဟု ဆို၏။ ဘူတဂါမ– ပါတဗျတာယ ပါစိတ္တိယံ သိက္ခာပုဒ်အရ ပါစိတ်အာပတ်သာ ဖြစ်သင့်သည်မဟုတ်လော၊ ဒုက္ကဋ်ဟူသော ဆရာစကားသည် အဘယ်သို့ သင့်ပါမည်နည်းကြောင့် ဂ–ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ ဆိုလိုသည်မှာ ဒုက္ကဋ် ဂ–မျိုးတွင် သဟပယောဂဒုက္ကဋ် ပါဝင်သဖြင့် ဤခ သဟပယောဂ ဒုက္ကဋ်အရာဖြစ်ရကား သဟပယောဂတ္တာ ဒုက္ကဋမေဝ ဟောတိ ဟူသော မိမိစကား ယုတ္တိရှိပါသည်ဟူလို။

တတ္ထ ထေယျစိတ္တေ–လ–ဒုက္ကဋမေဝ ဟောတိကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို–၌ ဂ–ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ–ဝါကျတွင် ပုဗ္ဗစယောဂဒုက္ကဋ်–သ–ပဋိသဝ ဒုက္ကဋ်ရုံကား သရူပဒဿန၊ ဝါ–သင်္ချေယျ၊ ဝါ–အာကာရဝါကျ။

အဌဝိဓံ–လ–ဒဿိတံကား သရူပဝန္တဒဿန၊ ဝါ–သချာ၊ ဝါ–အာကာရ–ဝန္တဝါကျ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက် *

ပုဗ္ဗပယောဂ။ ။ ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏတော ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တော ပယောဂေါ၊ ပုဗ္ဗမယောဂေါ။ မဇ္ဈေလောပီသတ္တာမီတပ္ပုရိသ်။ ပုဗ္ဗပုဒ်+ပယောဂပုဒ်။

ပုဗ္ဗအရ ဘဏ္ဍာကိုယူသည်မှ ရှေးအခါကာလသည် မှချ။ ယင်း၏ ဖြစ်သောလုံ့လပယောဂနှင့် ကာလ, ကာလဝန္တစပ်ခြင်း ဌာနူပစ။ ပုဗ္ဗပယောဂအရကား ဘဏ္ဍာကိုယူသည်မှ ရှေးအဖို့ဩဖြစ်သော လုံ့လပယောဂရ၏။

ပုဗ္ဗပယောဂဒုက္ကဋ်။ ။ ပုဗ္ဗမယောဂေန ပဝတ္တံ ဒုက္ကဋံ ပုဗ္ဗပယောဂဒုက္ကဋံ။အကြောင်းအကျိုးစပ်။

သဟပယောဂ။ ။ ပယောဂေန သဟ ယော ဝတ္တတိ သော သဟပယောဂေါ။ အားထုတ်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော ခိုးခြင်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၉။

အနာမာသ။ ။ အာမသိတဗ္ဗန္တိ အာမာသံ။ အာပုဗ္ဗ+မသ+ဏ။ နအာမာသံ အနာမာသံ။ (မသုံးသပ်အပ်သော ဝတ္ထုံ၊ ရ။)

http://www.dhammadownload.com

အနာမာသဒုက္ကဋံ။ ။ အနာမာသေ ပဝတ္တံ ဒုက္ကဋံ အနာမာသဒုက္ကဋံ။ (အနာမာသေ၊ မသုံးသပ်အပ်သော ရတနာဆယ်ပါး, စပါးခုနစ်မျိုး, အလုံးစုံသော လက်နက်ဘဏ္ဍာ, တူရိယာဘဏ္ဍာ, မိန်းမရုပ်ပုံ စသော ဝတ္ထုကြောင့်။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်သော၊ ဝါ–သင့်သော။ ဒုက္ကဋံ၊ ဒုက္ကဋ်။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၃။

ဥပစိဏ္ဏ။ ။ ဥပစရိတဗ္ဗန္တိ ဥပစိဏ္ဏံ။ ဥပပုဗ္ဗ+စရဓာတ်+တ–ပစ္စည်း။ ဒုဋ္ဌု ဥပစိဏ္ဏံ ဒုရူပစိဏ္ဏံ။

ဒုရူပစိဏ္ဏဒုက္ကဋံ။ ။ ဒုရူပစိဏ္ဏေ ပဝတ္တံ ဒုက္ကဋံ ဒုရူပစိဏ္ဏဒုက္ကဋံ။ ဒုရူပ–စိဏ္ဏေ၊ (ငှက်ပျောသီး, အုန်းသီး စသော မသုံးသပ်ကောင်းသော အသီးအနှံတို့ကို သုံးသပ်ခြင်းတည်းဟူသော) မကောင်းစွာကျင့်အပ်သော အမှုကြောင့်။ ပဝတ္တံ၊ သော၊ ဒုက္ကဋံ၊ ဒုက္ကဋ်။

ဝိနယဒုက္ကဋံ။ ။ ဝိနယေ ပညတ္တံ ဒုက္ကဋံ ဝိနယဒုက္ကဋံ။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၃ ဝိနယေ ပညတ္တံ အဝသေသံ ဒုက္ကဋံ ဝိနယဒုက္ကဋံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၆။ (ဝိနယေ၊ ၌။ ပညတ္တံ၊ သော။ ဒုက္ကဋံ။ ပုဗ္ဗပယောဂစသည့် ဒုက္ကဋ်၇–မျိုးမှကြွင်းသော ဒုက္ကဋ်။ (ရဟန်းတော်များနှင့် မသင့်လျော်သောအမှု။) ဌာန ဌာနီ။ အာဓာရ အာဓေယျ။ အာတည်စပ်။

ဝိနယဒုက္ကဋံ။ ။ ဤ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒုက္ကဋ် ၄–မျိုး၊ ဆိုလတ္တံ ဖြစ်သော ဒုက္ကဋ် ၇–မျိုးမှကြွင်းသော ရဟန်းတို့နှင့် မသင့်လျော်သော အမှုမှန်သမျှကို ဝိနယ ဒုက္ကဋ်အရ ယူရသောကြောင့် ပါဠိသေသနည်း။

အပေါင်းဖြစ်သော ဝိနည်း၌ပညတ်အပ်သော ဒုက္ကဋ်မှန်သမျှ၏ ဝိနယဒုက္ကဋံအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဒုက္ကဋ် ၇–မျိုးမှကြွင်းသော ဒုက္ကဋ်၌တင်။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။

ဉာတဒုက္ကဋံ။ ။ ဉာတေ အဝဒနတော ပဝတ္တံ ဒုက္ကဋံ ဉာတဒုက္ကဋံ။ (ဉာတေ၊ သံဃာကွဲပြားမည်ကို သိသည်။ သတိ၊ ဖြစ်လျက်။ အဝဒနတော မပြောဆိုခြင်းကြောင့်။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်သော။ ဒုက္ကဋံ၊ တည်း။ အကြောင်းအကျိုးစပ်။)

ဥတ္တိဒုက္ကဋံ။ ။ဥတ္တိယာ ပဝတ္တံ ဒုက္ကဋံ။ (ဥတ္တိယာ၊ ဉတ်၌၊ ဝါ–ဉတ်ဆုံးသော အခါ၌။ ပဝတ္တံ၊ သော။ ဒုက္ကဋံ၊ တည်း။) ကာလ ကာလ ဝန္တစပ်။

ပဋိဿဝဒုက္ကဋံ။ ။ ပဋိဿဝေ ပဝတ္တံ ဒုက္ကဋံ ပဋိဿဝဒုက္ကဋံ။ (ပဋိဿဝေ၊ ဝန်ခံခြင်းကြောင့်။) အကြောင်းအကျိုးစပ်။ ဒုက္ကဋ် ၈–မျိုးပြဂါထာကို သာရတ္ထ ၂။ ၁၃၃–၌ ကြည့်။

http://www.dhammadownload.com

◉ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ကုန္တိယာဥပရိဇာတကံ–ဖြင့် တတ္ထ–၌တွဲပစ္စည်း၏ သတ္တမိအနက်၌ သက်သည် ကိုလည်းကောင်း၊ ၁ တ–သဒ္ဒါ၏ အိုး၏ အထက်အပေါ် ဟူသော အနက်ကိုစွဲသည်–ကိုလည်းကောင်း၊ ၂ တတ္ထ ဇာတကံ တတ္ထဇာတကံ–ဟု အလုတ္တသတ္တမိတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊ ၃ သိစေသည်။

◉ နည်းနှင့် ဥပစာ

ကဌ ဝါ လတံ ဝါ။　　။ အစိတ်ဖြစ်သော သစ်နွယ်တို့၏ကဌ ဝါ လတံ ဝါ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော အစိုအခြောက်မြက် သစ်ပင်နွယ်စသည်တို့၌ တင်စား၍ အလုံးစုံသော အစို–လ–တို့ကို ကဌ ဝါ လတံ ဝါဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏာနည်း။)

ပဌမံ တာဝေတ္တေ (က) ဒုရှကတံ–လ–ကတန္တိ ဒုက္ကဋံ။ (ခ) အထ ဝါ ဒုဌံ ကတံ–လ–ဝေမ္မိ ဒုက္ကဋံ။ (ဂ) ဝုတ္တဌေတံ–ဒုက္ကဋံလ္လတိ–လ–ဝုစ္စတီတိ။ ဌ။ ၂၇၃။

◉ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ပဌမံ တာဝေတ္တ–ကား ပါဒက ဝါကျတည်း။

ပဌမံ တာဝေတ္တတိ ဧတေသု ဒုက္ကဋထုလ္လစ္စယေသု ပဌမံ ဒုက္ကဋံတာဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၉။

က–ဝါကျတွင် သတ္တာရာ–လ–ကတံ–ကား (ဒုရှ နိပါတ်၏ အဓိပ္ပာယတ္ထ အကျယ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ ဒုရှကတံကား သင်္ခေပ။

ဒုရှကတန္တိမဿ ဝိဝရဏံ သတ္တာရာ–လ–ကတန္တိ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၉။

ခ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။　　ထို–၍ က–ဝါကျကား ပက္ခ။

ခ–ဝါကျတွင် ဝိရူပါ သာ ကိရိယာ–ကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ ဒုဌံ ကတံကား သင်္ခေပ။

ခ–ဝါကျတွင် ဘိက္ခူ ကိရိယာနံ–လ န သောဘတိ–ကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ ဝိရူပါ သာ ကိရိယာ ကား သင်္ခေပ။

ဂ–ဝါကျကား အာဂမဒဠှီကရဏ၊ ထို–၍ က–ခ ဝါကျကား အာဂမဒဠှီယ။

ဣဒါနိ ဝုတ္တမေဝတ္တံ ပရိဝါရပါဠိယာ နိဒဿေန္တော ဝုတ္တမ္ပိ စေတန္တိ အာဒိမာဟ။ သာရတ္ထ။　၂။ ၁၃၃။

http://www.dhammadownload.com

◉ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဒုဋ္ဌုကတ်ဖြင့် ဒုဋ္ဌုပသာရသည် ဤသဒ စသောအနက်ကို မဟော၊ ဒုဋ္ဌုအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[1] ဒုဋ္ဌုကတ်ဒုကတ် ဟုံ ပါဒိပု ဗ္ဗပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[4] ဒုကတ–ဟု ဆို လိုလျက် က–လာခြင်း ဝဏ္ဏာဂမနိရုတ္တိနည်း။ ဒုက္ကဋ တ–ကို မုဒ္ဓဇ ဋ–ပြန်ခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းတို့ဖြင့် ဒုက္ကဋ ဟု ရုပ်ပြီးသည်–ကိုလည်းကောင်း[2] သိစေ သည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၃။ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ သတ္တာရာ–လ–ကတ်–ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြု။

ခ–ဝါကျ၌ ဒုဋ္ဌ ကတ်–ဖြင့် ဒုက္ကဋ်၌ ဒု–သဒ္ဒါသည် ဤသဒ စသော အနက် ကို မဟော၊ ဒုဋ္ဌ=မကောင်းခြင်း၊ ဝါ–ပျက်ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်း ကောင်း[1]၊ ဒုက္ကဋံပုဒ်ကို ဒုဋ္ဌံ ကတံ ဒုက္ကတံ ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[4] ဒုကတ ဟုဆိုလိုလျက် က–လာခြင်း ဝဏ္ဏာဂမနိရု တ္တိနည်း၊ ဒုက္ကဋ တ–ကို မုဒ္ဓဇ ဋ–ပြန်ခြင်း ဝဏ္ဏ–ဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးသည် –ကိုလည်းကောင်း [2] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၃။ ဘာဝတ္ထ။

ခ–ဝါကျ၌ ဝိရူပါ–ဖြင့် ဒုဋ္ဌ ကတံ၌ ဒုဋ္ဌသဒ္ဒါသည် ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာ ပုဒ်၌ ကဲ့သို့ ဖျက်ဆီးအပ် ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသအနက်ကို မဟော၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိရူပအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ ကိရိယာဖြင့် ကတံပုဒ်ကို ကရဏံ ကတံ ဟု ဘာဝသာဓန ဝစန တ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[1]၊ တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်–ကို လည်းကောင်း [2] သိစေသည်။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၇။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

ခ–ဝါကျ ဘိက္ခု–လ–န သောဘတိ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။

ဂ–ဝါကျ၌ အပရဒ္ဓံ, ဝိရဒ္ဓံ,ခလိတံ–ဖြင့် ယင်း သဒ္ဒါသုံးမျိုးသည် ယဋ္ဌ ဒုက္ကဋံ ၌ ဒုက္ကဋသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ်ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၃။

◉ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဒုက္ကဋံ။ ။ အကြောင်းဖြစ်သော မကောင်းစွာ ကျင့်အပ်သော အမှု၊ မကောင်းသော ဖောက်ပြန်သည့် အမှုအရာ၏ ဒုက္ကဋံအမည်ကို အကျိုးဖြစ်

http://www.dhammadownload.com

သော အာပတ်၌တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သောအာပတ်ကို ဒုက္ကဋံ ဟု ဆိုသော ကြောင့် ကာရဏူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ ရွှေဥမင်သျှ၊ ၄၀၂–၃–၌ မကောင်းသောအမှု ချွတ်ယွင်းသောအမှုရ၏။ ထိုအမှုကြောင့်ဖြစ်သော အာပတ်ကား ဖလူပစာအားဖြင့် ဒုက္ကဋ မည်ပါသတည်း ဟု တွေ့ရ၏ စာကူးလွဲဟန်တူသည်။ ကာရဏူပစာသာမှန်သည်။

(က) ဣတရံ ပန ထူလတာ လ–ထုလ္လစ္စယံ။ (ခ) သမ္ပရာယေ စဒုဂ္ဂတိ–လ–ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဂ) ကေသ သန္တိကေ–လ–အစ္စယော နတ္ထိ။ (ဃ) တသ္မာ ဝုတ္တံ–လ–ထုလ္လစ္စယန္တိ။ ၌။ ၂၇၃။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား (ထုလ္လစ္စယပုဒ်၏ ရုပ်ပြီးပုံကို ဆက်လက်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဝါကျကြံပုံ

ခ–ဝါကျ သမ္ပရာယေ စ–လ––အာဒီသု ဝိယ–ဟူသော ဥပမာနစကားကို ရှုလျှင် ယင်း ခ–ဝါကျကို အာဂမဒဠှီကရဏဝါကျဟု ကြံရဖွယ်ရှိသည်။ (သညာနိဒါနာ ဟိ ပပဉ္စသင်္ခါ ဝါကျပြန်ကြည့်ပါ။) သို့သော် ယင်း ဥပမာနဖြင့် က–ဝါကျဖြင့် ဆိုခဲ့သော ထုလ္လစ္စယပုဒ်၏ ကမ္မဓာရာယ်သမာသ်အဖြစ်ကို ထောက်ခံခိုင်မြဲစေသည်မဟုတ်၊ ထုလ္လစ္စယပုဒ်၏ ရုပ်ပြီးပုံကို ဆက်လက်ဖွင့်ပြခြင်းသာ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ခ–ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ ဟု ဆုံးဖြတ်ရသည်။

အာဒီသု ဝိယ–စသည် ဥပမာနဖြင့် တက်လာလျှင် ၁–တပ္ပာကဋီကရဏ။ ၂။ အာဂမဒဠှီကရဏ။ ၃။ ဝါကျာရမ္ဘ ဟု သုံးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးဖြစ်တတ်သည်ကို သတိပြု။

ခ–ဝါကျ ဋီကာတက်ပုံ

ဤသို့ က–ဝါကျဖြင့် ထုစ္စလ္လယံပုဒ်ကို ထူလော စ သော အစ္စယော စာတိ–ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်၏အဖြစ်ကို ပြတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ထူလနှင့် အစ္စယပုဒ်တို့ သမာသ်တွဲစပ်ရာတွင် ထူလစ္စယ ဟု ဆိုသင့်လျက် ထုလ္လစ္စယ ဟု ရုပ်ပြီးပုံကို ဥပမာဖြင့် ဖွင့်ပြလိုရကား ခ–ဝါကျမိန့်။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၄။

ဂ–ဝါကျကား ဝတ္ထာရ၊ ထို–၍ က–ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဃ–ဝါကျကား နိဂမန–ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား နိဂမနိယ၊ ဝါ–စုဏ္ဏိယ။

http://www.dhammadownload.com

⊛ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

ထုလ္လစ္စယ။ ။ ထူလော စ သော အစ္စယောစာတိ ထုလ္လစ္စယံ။ ထူလ+ အစ္စယ။ ကမ္မဓာရာယ်။

ထူလ–ကြီးခြင်း၊ အပြစ်ကြီးခြင်း ထူလဘောဂုဏ်သည် မုချ။ ယင်း၏ အပြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏောစပ်။ ထုလ္လစ္စယ–အရကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော (တပါးသော ရဟန်းတို့ထံ၌ ပြောကြားရမည့် အပြစ်တို့တွင် ယင်း ထုလ္လစ္စဉ်း အာပတ် အပြစ်နှင့်တူသော ကြီးသောအပြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်) ကြီးသောအပြစ်ရ၏။

နည်းမှတ်ဖွယ်။ ။ ထုလ္လစ္စယော–ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ဆိုသင့်လျက် ထုလ္လစ္စယံ ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့်ဆိုသောကြောင့် လိင်္ဂဝိပလ္လာလ။

ဒုဂ္ဂတိ။ ။ ဒုက္ခာ ကုစ္ဆိတာ ဝါ ဂတိဒုဂ္ဂတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။

သမ္ပရာယ။ ။ သံ ပုဗ္ဗ+ပရာ+ပုဗ္ဗ+ဣ–ဓာတ်။ အ–ပစ္စည်း၊ တနည်း။ ဏ–ပစ္စည်း။

သမ္ပရေတဗ္ဗော သမ္မာပုဏိတဗ္ဗောတိ သမ္ပရာယော။ (သတ္တေဟိ၊ တို့သည်။ ကမ္မကိလေသဝသေန၊ ကံ ကိလေသာတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယော ပရလောကော၊ ကို။ သမ္ပရေတဗ္ဗော သမ္မာပုဏိတဗ္ဗော၊ အပ်၏။ ဣတိ သော သမ္ပရာယော။) ကမ္မသာဝန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈၇။

သံ–ကား ,ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဘောဂုဏ်ရ၏။

ကတ္တုရှ–ကား သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ရှိသော ကံ ကိလေသာတို့သည် မုချ။ ကမ္မတ္ထ–ကား တမလွန်လောကဟူသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့၏ နာနာကမ္မဏိတ ပကတူပနိဿယ ပစ္စယုပ္ပန္န ဘောဂုဏ်ရ၏။ ဏ–ကား တမလွန်လောကဟူသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မရ၏။

ထူလ။ ။ ထူလဓာတ်+အပစ္စည်း။ ထူလ ပရိဗြူဟနေ (ပွားခြင်း) အ။ ထူလနံ ထူလော သူစိ။

အစ္စယ။ ။အတိ+ဣ+ဏ။ အတိက္ကမိတ္ဗာ အယနံ (ဖြစ်ခြင်း) အစ္စယော။ သူစိ။

⊛ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် ထုလ္လစ္စယံပုဒ်ကို ထူလော စ အစ္စယော စ ဟု ဒွန်သမာသ် လည်းကောင်း၊ ထူလဿ အစ္စယော ဟု တပ္ပုရိသ်သမာသ် လည်းကောင်း ဝိစနတ္ထ မပြုရ။ ထူလော စ အစ္စယော စာတိ ထူလစ္စယံဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝိစနတ္ထ ပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

ခ—ဝါကျ၌ သံယောဂ ဘာဝေါ—ဖြင့် ထူလစ္စယံ ဟု ဆိုလိုလျက် လ-ဒွေဘော် လာသည်—ကိုလည်းကောင်း၊ ¹ လ-ဒွေဘော် လာသောကြောင့် ထူ-၌ ဦဒီဃ၏ ဥ-ရဿ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း ² သိစေသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။

၁။ သဒ္ဒါလိင်္ဂပဒ၊ ဝါ-ဘာ၁၀တ္ထ ၂။ သဒ္ဒါလိင်္ဂပဒ၊ ဝါ-ဘာ၁၀တ္ထ။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဒုဂတိ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဒွေဘော်လာ၍ ဒုဂ္ဂတိ-ဟု ပြီးသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကဋုကဖလံ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဒွေဘော်လာ၍ ကဋုကပ္ဖလံ-ဟု ပြီးသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ထုလစ္စယံ-ဟု ဆိုလိုလျက် လ-ဒွေဘော်လာခြင်း၊ ဦ-ကို ဥ-ရဿပြုခြင်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် ထုလ္လစ္စယံပါဠ်သာ သင့်သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ

ထုလ္လစ္စယ။ ။ထူလစ္စယံ-ဟု ဆိုလိုလျက် လ-ဒွေဘော်လာခြင်း ဝဏ္ဏာဂမနိရုတ္တိနည်း။ ဦ-ကို ဥ-ရဿပြုခြင်း ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်းရသည်။

ထုလ္လစ္စယော-ဟူသော ပုလ္လိင်ကို နပုလ္လိင်အားဖြင့် ဆိုသောကြောင့် လိင်္ဂဝိပလ္လာသနည်း။

ထုလ္လစ္စယော။ ။ဒုက္ကဋ်ကဲ့သို့ ကာရဏူပစာ။ နာနန္တရိကနည်းတစ်လေဦး။

မှတ်ချက်။ ။ပါတိမောက္ခပဒတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ—၌ ထူလံ မဟန္တံ အစ္စယံ တေိဿာပတ္တိယာတိ ထုလ္လစ္စယံ-ဟု အာပတ်ရအောင် ဗဟုဗ္ဗီဟိ ပြုသည်။ ဤအလို ထုလ္လစ္စယံ၌ ဥပစာမရ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ ဋီ၊ ပထမအုပ်၌ ထူလော အစ္စယော ထုလ္လစ္စယော-ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် နိပ္ဖန္န ချသည်။

ကဋုကပ္ဖလံ။ ။ကဋုကံ ဖလံ တေဿာတိ ကဋုကပ္ဖလံ။ (တေဿ ဝါပ ကမ္မဿ၊ ထိုမကောင်းမှုကံအား။ ကဋုကံ၊ ထက်သော၊ ဝါ-ဆင်းရဲသော။ ဖလံ၊ အကျိုးသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ ဣတိ တံ ကဋုကပ္ဖလံ။) အကျိုးအကြောင်းစပ်။

မှတ်ချက်။ ။မောဂ္ဂ၊ ၂၅။ နေတ္တိ၊ ၁၂၀။ သံ၊ ၁။ ၅၆။ မော၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၄။ နေတ္တိ၊ ၄၊ ၂၂၄-အဖွင့်တို့ကို ရှုလေ။

ဥပစာ။ ။အကျိုးဖြစ်သော ထက်သော ဆင်းရဲသော အကျိုး၏ ကဋုကပ္ဖလ အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော မကောင်းမှုကံ၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော မကောင်းမှုကံကို ကဋုကပ္ဖလ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ အဝိနာဘာဝနည်း။ (ကဋုကဖလ-ဟူလိုလျက် ဒွေဘော်လာ၍ ကဋုကပ္ဖလ-ဟု ဖြစ်ရကား ဝဏ္ဏာဂမနိရုတ္တိနည်း။)

http://www.dhammadownload.com

အစ္စယေသု တေန။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမ်အပြစ်၊ ဒေသနာဂါမ်အပြစ်တို့၏ အစ္စယေသု အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဒေသနာဂါမ်အပြစ်တို့၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဒေသနာဂါမ်အပြစ်တို့ကို အစ္စယေသု ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရှင်း။)

† အစ္စယော တေန သဒမေ၃ နတ္ထီတိ ဒေသနာဂါမိသု အစ္စယေသု။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။

(က) သုတ္တာရုဠှံ သုတ္တေ အာရုဠှံ။ (ခ) သုတ္တေန-လ-အဓိဝစနံ။ (ဂ) ပါမင်္ဂါဒိနိ ဟိ-လ-သုတ္တမယာနိပိ။ (ဃ) မုတ္တာဝလိ-လ-ဂတား (င) ဝေဌနန္တိ-လ-ဝုစ္စတိ။ ဌ။ ၂၇၅။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ဝါ-ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ၊ ဝါ-ပက္ခ။ (ထေယျသခ်ါတံ ဝါကျခွဲပြန်ကြည့်။)

ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ ထို ၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှိယ။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-စသောဝါကျတို့ကား အာရဒ္ဓ။

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

သုတ္တာရုဠှ။ ။အာရုဟိယတေတိ အရုဠှံ။ (အာ+ရုဟ+တ။) သုတ္တေ အာရုဠှံ (တင်အပ်သီအပ်သော ဘဏ္ဍာတည်း။) သုတ္တာရုဠှံ။ (ချည်းနှင့် သီအပ်သော ဘဏ္ဍာ။ ဌာနီ ဌာနစပ်။ သုတ္တေန အာဝုတာသ ကြည့်။ ပကတိ ဝိကတိ စပ်။ သုတ္တမယကြည့်။)

သုတ္တ။ ။သူဓာတ်+တ ပစ္စည်း။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၇၂။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သုတ္တာရုဠှံပုဒ်ကို သုတ္တေ အာရုဠှံ ဟု သတ္တမီ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝဇ္ဇ...ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ-ဝါကျဖြင့် သုတ္တာရုဠှအရ ချည်ဖြင့်သီအပ်သောဘဏ္ဍာ၊ ချည်ဖြင့်ပြီးသော ဘဏ္ဍာ...ဟုမည်။ သုတ်၌ တင်အပ်သော ပါဠိမမှုကို မယူရဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ၊)

ဂ-ဝါကျဖြင့် ပါဠိတော်ဝယ် သုတ္တာရုဠှ သရုပ်ကို ပါမင်္ဂ ဝါ-လ-ဝေဌနံ ဝါ ဟူ ဟောသော်လည်း သုတ္တာရုဠှအရ ပါမင်္ဂ စသည် ဘဏ္ဍာများ သာမက မုတ္တာဝလိ စသည်ကိုလည်း ဥပလက္ခဏနည်းဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာ...တ္ထ။)

F.80 B

http://www.dhammadownload.com

ငု-ဝါကျဖြင့် ဝေဌနအရ ရစ်ပတ်ခြင်း သာမညကို မယူရ၊ ဦးခေါင်း ရစ်ပတ်ကြောင်း ပုဆိုး၊ ဝါ-ခေါင်းပေါင်းကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္တ။)

(၉) ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

မုတ္တာဝလိ၊ မုတ္တာဝဠိ။ ။အာဝလိ သဒ္ဒါကား အာပုဗ္ဗ+ဝလဓာတ်+ ဣပစ္စည်းတည်း။ လ-နှင့် ဠ-အထူးမရှိသောကြောင့် အာဝလိ၊ အာဝဠိ ၂-မျိုးသင့်သည်။ မုတ္တာနံ အာဝလိ (ဠိ) မုတ္တာဝလိ (ဠိ) ဟု သမာသ်တွဲ။ ၂-ပါဌ် သင့်သည်။

အာဝုတ၊ အာဝုဋ္ဌ။ ။အာ ပုဗ္ဗ+ဝုဓာတ်+တ-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ တ-ကို ဋ္ဌ-ပြုရမည် ဟု အဆိုအညွှန်း မရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အာဝုတသာ သင့်သည်။

† အာပုဗ္ဗော ဝု သံဝရဏေ ဓာတော၊ အာ သမန္တတော ဝုတံ အာဝုတံ။ သူစိ။

ဝေဌန၊ ဝေဋ္ဌန၊ ဝေဓန။ ။ဝေဌဓာတ်+ယု ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသောကြောင့် ဝေဌနပါဌ်သာ သင့်သည်။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၅၇။

(၁၀) နည်းနှင့်ဥပစာ

သုတ္တာရှင္မ်ိုး။ ။အပေါင်းဖြစ်သော သုတ်၌တင်အပ်သော ပါဠိဓမ္မ ချည်ဖြင့် ပြီးသော ဘဏ္ဍာ၊ ချည်ဖြင့်သီအပ်သော ဘဏ္ဍာတို့၏ သုတ္တာရှင္မ်ိုး အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ချည်ဖြင့် သီအပ်သောဘဏ္ဍာ၌ တင်လေ၊ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (ဤကား ခ-ဝါကျကို ထောက်၍ တင်သော ဥပစာ တည်း။)

တနည်း။ ။အစိတ်ဖြစ်သော ပါမက်-လ-ဝေဌန-တို့၏ သုတ္တာရှင္မ်ိုးဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပါမက်-လ-ဝေဌနနှင့် မုတ္တာဝလိ စသည်တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ပါမက်-လ-ဝေဌနနှင့် မုတ္တာဝလိ စသည် တို့ကို သုတ္တာရှင္မ်ိုး ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။) (ဤကား ပါဠိတော်လာ ပါမက် စသော သုတ္တာရှင္မ်ိုး သရုပ်နှင့် ဃ-ဝါကျ အဖွင့်ကိုထောက်၍ တင်သော ဥပစာတည်း။)

ဝေဌန။ ။ရစ်ပတ်ကြောင်းဂုဏ်၏ ဝေဌနအမည်ကို ဂုဏီဖြစ်သော ပုဆိုး၊ ဝါ-ခေါင်းပေါင်း၌ တင်စား၍ ဂုဏီဖြစ်သော ပုဆိုး၊ ဝါ-ခေါင်းပေါင်းကို

http://www.dhammadownload.com

ဝေဠှန ဟု ဆိုသောကြောင့် ဂုဏ္ဍပစာ။ (ဤကား ပဋ္ဌော-ဒြပ်ဖွင့်ကို ထောက်၍ ဉပစာတင်ပုံတည်း။ သီသဝေဠှန အဖွင့်ကိုထောက်လျှင် အောက်ပါအတိုင်း ဉပစာတင်လေ။)

ဝေဠှန။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ရစ်ပတ်ကြောင်း ရစ်ပတ်စရာ မှန်သမျှ၏ ဝေဠှနအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဦးရစ်ပေါင်း၊ ဝါ-ခေါင်းပေါင်း၌ တင်လေ။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

(က) မဟာ အဋ္ဌကထာယံ ပန-လ-တံ ပမာဏံ။ (ခ) ဣတရံ ပန-လ-တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ (ဂ) ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ ဟိ-လ-ဠှာတဗ္ဗံ။ (ဃ) သော ဝိနယဓမ္မတာ။ (င) အပိစ-ကုဋ္ဌံ န ဠှာနတ္တိ။ ဠ္ဌ။ ၂၇၆။

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဗျတိရေကဝါကျ။ ဝ-ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို့၍ က-ဝါကျကား အန္ဓယ၊ ဝါ-အာရဒ္ဓ။

ဂ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှိကရဏ။ ထို့၍ ခ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှိယ။

ဂ-ဝါကျဆင်တဲဂဏ္ဌိကျမ်းတက်

အဋ္ဌကထာစရိယ ပမာဏအားဖြင့် သခေ်ပအဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ ဆိုသော စကားကို စဉ်လျက် အဘယ့်ကြောင့် မယူအပ်သနည်း-ရှိ၍ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ စသည်မိန့်။ ရင်းဂဏ္ဌိ၊ ၅၀၂။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။) ယောဇနာ။ ၁၅၁-၌ ဟေတုံ ဉာပတိ-ဟု ကာရဏကျမ်းတက်သည်။

ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ဝါ-ကာရဏ။ ထို့၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ဝါ-ဖလ။

ဃ-ဝါကျ ဆင်တဲဂဏ္ဌိကျမ်းတက်

ဟုတ်မှန်ရာ၌သာ တည်ရာဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်လော၊ အဘယ့်ကြောင့် ဂရုက၌ တည်ရာ၏ဟု ဆိုသနည်း-ရှိ၍ သော ဝိနယဓမ္မတာ-မိန့်။ (၅၀၂။)

င-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို့-၍ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

င-ဝါကျဋီကာတက်

ဣဒါနိ သခေ်ပဋ္ဌကထာဒီသု ဝုတ္တံ ပါဠိယာပိ န သမေတီတိ ဒဿေန္တော အာဟ "အပိစာ"တိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။

မှတ်ချက်။ ။ဂ-ဝါကျဖြင့် ယုတ္တိအကြောင်းပြ၍ င-ဝါကျဖြင့် သာဓကပါဠိ အကြောင်းပြသည်။ ထို့ကြောင့် ပက္ခ၊ ပက္ခန္တရ ခွဲ၏။

http://www.dhammadownload.com

၄ - ဝါကျ ဝိမတိ ဘျမ်းတက်

န ကေဝလဋ္ဌေတ္တ ဂရုကတာ၀၊ သုတ္တာဂမနမ္ပိ အတ္ထိတိ ဒဿေန္တော အပိ. စာတိ အာဒိမာဟ။ ဝိမထိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝိဂ္ဂဟာနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဝိနယဓမ္မတာ။ ။ဝိနယဿ ဓမ္မတာ ဝိနယဓမ္မတာ။ (ဝိနယဿ၊ ဝိနည်း၏။ ဓမ္မတာ၊ ထုံးစံဓမ္မတာတည်း။) ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။ ဝိနယပုဒ် + ဓမ္မတာပုဒ်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိနယ—ကား ဝိနည်းသည် မုချ။ ဝိနည်းကို လေးစားသောသူသည် ဥပစာ အားဖြင့်ရ၏။ ယင်း၏ ထုံးစံဓမ္မတာနှင့် ဂုဏေ ဂုဏ်၊ သဘာဝဝန္တ သဘာဝ၊ အဘေဒ ဘေဒစပ်။ ဝိနယဓမ္မတာ—ကား ဝိနည်း၏ ထုံးစံဓမ္မတာ၊ ဝါ-ဝိနည်း လေးစားသူ၏ ထုံးစံဓမ္မတာရ၏။

မှတ်ချက်။ ။မအူသျှ်ဒ္ဒ ဝိနယဿ ဝိနိစ္ဆယေ ဓမ္မတာ ဟု တနည်း ကြံသေး သည်။

နည်းနှင့်ဥပစာ။ ။ဌာနီဖြစ်သောဝိနည်း၏ ဝိနယအမည်ကို ဌာနဖြစ်သော ဝိနည်းကို လေးစားသူ၌ တင်စား၍ ဌာနဖြစ်သော ဝိနည်းကိုလေးစားသူကို ဝိနယဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနျူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဝစနတောပေတံ။ ဝစနတောစေတံ။ ။စ-သဒ္ဒေါ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ အာဒိ ယောတုံ အပေက္ခတိ၊ ဝစနတောပေတမ္ပိ အတ္ထိဟု စသဒ္ဒါ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ ဟူသောအကြောင်းကိုငဲ့သည်။ ဝစနတောပေတံ ဟုလည်း ရှိသည်ဟု ယောဇနာဆိုသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ စသဒ္ဒါ ပိသဒ္ဒါ နှစ်မျိုးလုံးပင် ယောဇ္ဇာပေက္ခနအနက်ကို ဟောနိုင်သဖြင့် အတ္ထယုတ္တိရှိသည်ချည်း ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း ၂-ပါဌ်သင့်။

။ ဘဏ္ဍဒေယျံ နာမ ယံ ပရဿ နဋ္ဌံ၊ တဿ မူလံ ဝါ တဒေဝ ဝါ ဘဏ္ဍံ ဒါတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ၎။ ၂၇၀။

။ ဘဏ္ဍဒေယျန္တိ ဘဏ္ဍဉ္စ တံ ဒေယျဉ္စာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ အတ္တနာ ဂဟိတ ဝတ္ထုံ ဝါ တဒဂ္ဃနကံ ဝါ ဘဏ္ဍံ ဒါတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ နှာ။ ၇၆။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဘဏ္ဍံ ဒါတဗ္ဗံ-ဖြင့် ဒေယျပုဒ်ကို ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒေယျံ ဟု ကမ္မသာဓ်ဝစနတ္ထပြု ချမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဏျပစ္စည်း၏ ကမ္မသာနေ၌သက်သည်—ကိုလည်း

http://www.dhammadownload.com

ကောင်း²၊ ဘဏ္ဍနှင့် ဒေယျ-ကို ဘဏ္ဍဉ္စ တံ ဒေယျဉ္စာတိ ဘဏ္ဍဒေယျံ ဟု ဝိသေသနပရနိပါတ ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

တဒေဝ-ဖြင့် ဘဏ္ဍအရ ပျောက်ပျက်သွားသော ဘဏ္ဍာနှင့် အလားတူ ဘဏ္ဍာကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဘဏ္ဍမိဝယာတိ ဘဏ္ဍံ ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ဣဝပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေ နတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

ယံ ပရဿ နဋ္ဌံ၊ တဿ မူလံ-ဖြင့် ဘဏ္ဍအရ ပျောက်ပျက်သွားသော ဘဏ္ဍာကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း¹၊ ဒေယျအရ (ပျောက်သွားသောဘဏ္ဍာ၏) ပေးသင့်သောတန်ဖိုးကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း²၊ ဘဏ္ဍနှင့်ဒေယျကို ဘဏ္ဍဿ ဒေယျံ ဘဏ္ဍဒေယျံ ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း³ သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ဝါ တဒေဝ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ၂ ခုဖြင့် ဘဏ္ဍဒေယျဉ္စ ဘဏ္ဍဒေယျဉ္စ ဘဏ္ဍဒေယျံ-ဟု သဒ္ဒသရူပေကသေသတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ တဒ္ဓိတလိင်္ဂပဒ။)

ဘဏ္ဍဒေယျံ။ ။ပျောက်ပျက်သွားသော ဘဏ္ဍာ၏ ပေးသင့်ပေးထိုက်သော တန်ဖိုး, အစားပေးအပ်သော (အစားပေးရမည့်) ဘဏ္ဍာနှင့်အလားတူ ဘဏ္ဍာ၊ ဝါ-ဘဏ္ဍာစား။

နည်းနှင့်ဥပစာ။ ။အတူဖြစ်သော ပျောက်ပျက်သွားသော ဘဏ္ဍာ၏ ဘဏ္ဍအမည်ကို အကူရှိသော အလားတူဘဏ္ဍာ၌ တင်စား၍ အတူရှိသော အလားတူဘဏ္ဍာကို ဘဏ္ဍဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဘဏ္ဍပုဒ်၊ ဘဏ္ဍဒေယျပုဒ်တို့၌ ကေသေသနည်း ရသည်။

ဂိဝါနှင့်ဘဏ္ဍဒေယျအထူး

ဆရာတို့ကား "ခိုးယူ၍ ပျောက်လေပြီးသော ဥစ္စာ၏အဖိုးကို ပေးသည်ကား ဂိဝါမည်၏။ ထိုခိုးအပ်သောဘဏ္ဍာကိုပင် ပေးအပ်သည်ကား ဘဏ္ဍဒေယျမည်၏" ဟု မိန့်ကုန်၏။ (၁၂၈၉-ခုရိုက် သီလုံးဆရာတော်ရေး၊ ကခါထွက်ပုံတက်ပုံကျမ်း။ ၂၅၆။ ပညာသိပ္ပံပုံနှိပ်တိုက်။ ဆိုင်းတန်း၊ မန္တလေး။)

http://www.dhammadownload.com

အာစရိယဝါဒ။ ။ဘဏ္ဍဒေယျဆိုသည်မှာ ပြန်မပေးလျှင် မဖြစ်၊ ပြန်ပေးကို ပေးရမည်။ ပြန်မပေးက ပါရာဇိကကျသည်။ ဂီဝါ-မှာကား ဘဏ္ဍဒေယျနှင့် အလားတူဂီဝါ။ ဘဏ္ဍဒေယျနှင့်မတူ၊ ပြန်မပေးစေကာမူ ပါရာဇိကမကျသောဂီဝါဟု ၂-မျိုးရှိကြောင်း မှတ်သားခဲ့ဖူး၏။ **ကင်္ခါယော၊ မဟာဋီ။ ဒုတိယ**။ ၄၅-၌ တမျိုးဖွင့်သေး၏။

(က)ဩမင္ဒ နာမ-လ-ဥဇုဂတံ သိဒ္ဓံ။ (ခ) တတြ-လ-ပါရာဇိကံ။ (ဂ)ကသ္မာ ယသ္မာ-လ-ပါရာဇိကံ။ (ဃ) ဥမ္မင္ဒသာ-လ-ဂဠေတေ ပါရာဇိကံ (င) တသ္မိံ ယာဝ-လ-တာဝကုမ္ဘိဂတမေဝ ဟောတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၇ဂ။ (၁၃၄၁-ခုသကျသီဟမေးပြီး ဝါကျ။)

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ—ဝါကျစသည်ကား ဝိတ္ထာရ၊ ထို-၍ က—ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ—ဝါကျတွင် ကသ္မာကား ပုစ္ဆာ။ ယသ္မာ လ—လဘတိကားဝိသဇ္ဇနာ။ ယသ္မာ—လ-လဘတိ-ကား ကာရဏ။ ထို-၍ တတြ-လ-ပါရာဇိကံကား ဖလဝါကျ။ တတော-လ-ဟောတိကား အန္ဝယ။ န-လ-လဘတိကား ဗျတိရေက။

ဃ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ ထို ၍ ဃ-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှိယ။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က—ဝါကျ၌ အဓောမုခဆိုဒ္ဓံ-ဖြင့် ဩမင္ဒ ပုဒ်ကို အဝမသိ ယတေတ ဩမင္ဒ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဩမင္ဒအရ အောက်သို့ ရှေးရှုသော အပေါက်ကို ယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဩသဒ္ဒါ၏ အဝသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ အဝဥပသာရ၏ အဓောမုခအနက် ဟောသည်—ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အာဒေသျေဓ္ဓ။ ၂။ သန္နိလိင်္ဂပဒ။ ၃။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂ။

† မသ အာမသနေ ဝိဇ္ဈနေ စ။ မသီယိတ္ထာတိ မင္ဒော။ လ-ဩမင္ဒော။ ဥမ္မင္ဒော။ နိရုတ္တိ။ နှာ။ ၄၉၂။

က—ဝါကျ၌ ဥဒ္ဓံ မုခဆိုဒ္ဓံ-ဖြင့် ဥမ္မင္ဒပုဒ်ကို ဥဒ္ဓံ မသီယတေတိ ဥမ္မင္ဒ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဥမ္မင္ဒအရ အထက်သို့ ရှေးရှုသော အပေါက်ကို ယူရမည်—ကိုလည်းကောင်း၊ ဥ-ဥပသာရ၏ဥဒ္ဓံမုခ အနက်ကိုဟောသည် ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ မ—ဒွေဘော်လာသည်—ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အာဒိဓေယျဓ္ဓ ၂။ ဥပသဂ္ဂယိင်္ဂ။ ၃။ သန္နိလိင်္ဂပဒ။

http://www.dhammadownload.com

က-ဝါကျ၌ ဥဇုဂတဆိဒ္ဓံ-ဖြင့် ဝေမင္ဂံပုဒ်ကို ဝိမသိယတေတိ ဝိမင္ဂါဝိမင္ဂံ ယေဝ ဝေမင္ဂံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝေမင္ဂအရ ဩမင္ဂ ဥမ္မင္ဂ အပေါက်တို့နှင့် မတူ၊ တမူထူးခြားသော ဖြောင့်ဖြောင့်သွားသော အပေါက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဩမင္ဂံ။ ။အောက်သို့ရှေးရှုသော အပေါက်၊ ဝါ-အောက်၌ မျက်နှာ၀ ရှိသော အပေါက်၊ ဝါ-အောက်ပေါက်။

ဥမ္မင္ဂံ။ ။အထက်သို့ ရှေးရှုသော အပေါက်၊ ဝါ-အထက်၌ မျက်နှာဝ ရှိသော အပေါက်၊ ဝါ-အထက်ပေါက်။

ဝေမင္ဂံ။ ။ဩမင္ဂ ဥမ္မင္ဂတို့နှင့် မတူ အထူးဖောက်အပ်သော အပေါက်၊ ဝါ-(မွတ်၏ အပေါက်ကဲ့သို့) ဖြောင့်ဖြောင့်သွားသော အပေါက်၊ ဝါ-အလယ်ပေါက်။

⊛ ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဥလုက်၊ ဥလုံ၊ ဥဠုက်၊ ဥဠုင်္။ ။ဥလဓာတ်+ဥကပစ္စည်း။ ပုလ္လိင်။ ဥလတိ သမံ ဝေတိ ဥဒကမေတ္တ (ထောမ) ဟု ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဥလုက်ပါဌ်သင့်သည်။ လ-နှင့် ဠ-အထူးမရှိဟု ဆိုသောကြောင့် ဥဠုက်လည်း သင့်သည်။

⊛ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဂန္ဓိတမတ္တမေဝ ဗဟိဂတံ။ ။အကျိုးဖြစ်သော အပသို့ရောက်သောဆီ၏ ဗဟိဂတံ နာမ အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ရွှေလျှောကာမျှ ဆီ၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော ရွှေလျှောကာမျှ ဆီကို ဗဟိဂတံ နာမ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဖလူပစာ။ (အဝိနာဘာဝနည်း။)

မုဋ္ဌရေန ပေါထေတွာ။ ။ဌ။ ၂၇၉။ အစိတ်ဖြစ်သော ဆောက်ပုတ်၏ မုဋ္ဌရေန အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ရိုက်ခွဲစရာ အရာဝတ္ထု မှန်သမျှ၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

ကုမ္ဘိဇဇ္ဇရကရဏေန။ ။အပေါင်းဖြစ်သော ဆီဖြင့် ပြည့်သော အိုး၊ မပြည့်သော အိုးတို့၏ ကုမ္ဘိအမည်ကို အစိတ်ဆီဖြင့် ပြည့်သော အိုး၌ တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။

မာတိကာဥဇုကရဏေန။ ။အပေါင်း ရေဖြင့်ပြည့်သောမြောင်း, ရေဖြင့် မပြည့်သောမြောင်းတို့၏ မတိကာအမည်ကို အစိတ်ရေဖြင့် ပြည့်သောမြောင်း၌ တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ ဋ္ဌ။ ၂၈၃-အဖွင့်ရှုလေ။

http://www.dhammadownload.com

စီဂရုဂံသော ဂါ။ ဠ။ ၂၈၃။ အစိုက်ဖြစ်သော သက်နီးဂါးကန်း၏ စီဂရုဂံသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော သက်န်းဝါးတန်း သစ်သားတန်းစသည်၌ တင်။ ကေဒေသူပစာ။ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ ဠ။ ၂၈၃–အဖွင့်ရှုလေ။

(က) နာဝဋ္ဌေ ပဋ္ဌမံ–လ–အာဟ။ (ခ) တသ္မာ ဣလ–လ–ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) သီမာသမ္ဗန္ဓနေ–လ–ဝဋ္ဋတိ။ (ဃ)ဣလ ပုန–လ–နာဝါတွေဝ ဝုစ္စတိ။ ဠ။ ၂၈၉

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

က–ဝါကျကား အနုသန္ဓိဝါကျ။

ခ–ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ်။ ထို–၍ က–ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏီယ၊ ဝါ–ကာရဏ။

ဂ–ဝါကျကား (နဒီပါရသိမ်သမုတ်ရာ၌ အပ်သောလှေအထူးကို ပြသော ကြောင့်) ဝိသေသဝါကျ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား သာမည။

ဃ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား အာရဗ္ဘ။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

နာဝါ ။ ။ နဝတိ တရတိ ယာယာတိ နာဝါ။

မှတ်ချက်။ ။ နာဝါ နာမ ယာယ တရတိ ဟူသောပါဠိတော်၊ နု ထုတိယံ နဝတိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၁၂။ ကိုထောက်၍ ဓာတွန် အနေကတ္ထတ္တာ ပရိဘာသာအရ အရာဌာနအားလျော်စွာ နုဓာတ်ကို တရဏအနက်ယူ၍ ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ဂဠုန်ပျံ၌ ဩရတော ပါရံ နေတီတိ နာဝါ–ဟု နီဓာတ်ကြံသည်။ ဓာန်၊ ဋီ၊ သူစိတို့၌ကား နု ထုတိယံ အ–ဟု ဆိုသည်။

နာဝဋ္ဌ။ ။ နာဝါယံ တိဋ္ဌတီတိ နာဝဋ္ဌ (ဘဏ္ဍံ)။ နာဝါသဒ္ဒူပပဒ+ ဌာ+ကွိ။

ဒေါဏိ (ဏီ)။ ။ဒုဓာတ်+ဏိပစ္စည်း။ နာဒါဒိ ဤသက်လျှင် ဒေါဏီ။ မသက်လျှင် ဒေါဏိ။ ဒေါဏိ ဝေ ဒေါဏိကာ ဟု သွတ္တဆင့်။ (မောဂ်၊ ၇။ ၆၁)

ဝေဏု၊ ဝေနု။ ။ ဝေဓာတ်+ဏု(နု) ပစ္စည်း။ ဝေ တန္တသန္တာနေ–ဝါယတီတိ ဝေဏု ဝေနု ဝါ။ ရူ–ကိုထောက်၍ ၂–ချက်သင့်။

http://www.dhammadownload.com

❀ အာဝေါဂနှင့် သံသဏ္ဍာန်

က–ဝါကျ၌ ယာဃ တရတိ–ဖြင့် နာဝါ၌ နဲ့တတ်သည် ထုတိအနက်ကို ဟောသော်လည်း ဓာတ္တုနံ အနေကတ္ထတ္တာ–ဟူသော ပရိဘာသာကြောင့် ဤ၌ ကူးမြောက်ခြင်း တရဏအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊ နဝတီတရတိ ယာယာတိ နာဝါဟု ကရဏသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယတတ္တတ္ထ။ ။ အဘိဓာနတ္ထ။ ။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

ခ–ဝါကျဖြင့် နာဝါအရ နိုလတ္ထအားဖြင့် ပကတိလှေကိုသာ ယူရသည် မဟုတ်သေး၊ နေယျတ္ထအားဖြင့် တဘက်ကမ်းသို့ ကူးမြောက်ကြောင်း ကူးစရာ ဆေးဆိုးကျင်း, ဝါးစည်း စသည်တို့ကိုလည်း ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

မဒနဖလ ဝသာဒီနိ။ မဒ္ဒနဖလ ဝိသာဒီနိ။ ။ မဒ္ဒန ဖလဝသာဒီနိတိ ဧတ္ထ– သီဟဠဘာသာ ကိရ ဝသဏ္ဍတိ ဝိသင်္တိ အတ္ထော (ပဇိ၊ ၁၃၀)။ ဤဋီကာ အလို သီဟဠဘာသာ၌ ဝသယဒ္ဓါသည် အဆိပ်ကိုဟော၏။ ပါဠိဘာသာ၌ ဝိသသဒ္ဒါ အဆိပ်ဟော၏။ ထိုအဆိပ်ဟောခြင်း တူသောကြောင့် ၂–ပါဠိလုံးကိုပင် "သမင်စာ သီးအဆိပ်စသည် တို့ကို"ဟု အနက်တူပြန်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ၂–ပါဌ်သင့်သည်။ မရဏဖလဝသာ ဒီနိ ရှိသောပါဌ်ကား မသင့်။

ပ္လဝဂ္ဂါ။ ပိလဝဂ္ဂါ။ ။ ပလုဓာတ်+အဂ္ဂပစ္စည်း။ ဥ–ကို သြပြု၊ သြကို အဝ–ပြု၊ ဟနတိမှ ဟဂ္ဂါ၊ ကိလေသောမှ က္လေသော ဖြစ်သကဲ့သို့ ပလဝဂ္ဂါမှ ပ္လဝဂ္ဂါ ဖြစ်လာသောကြောင့် ပ္လဝဂ္ဂါရှိသော ပါဌ်သာသင့်သည်။

ခဏိတွာ ဝါ၊ ခဏိတာ ဝါ။ ။ အန္တောခဏိတာတိ ပဒံ၊ ဓုဝနာဝါတိ ပဒဿ ဝိသေသနံ၊ ခဏိတွာတိပိ အတ္ထိ၊ ကတာတိ ပဒေ ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာ။ (ပါရာ၊ ယော။ ၁၅၆။) ဤအလို–အန္တောခဏိတာ ဟုရှိလျှင် အန္တောခဏိတာ၊ အတွင်း၌ ထွင်းအပ်သော။ ဓုဝနာဝါ၊ သည်။ ဝဋ္ဋတိ၊ ၏။ ဟု ဓုဝနာဝါပုဒ်၌ ဝိသေသနစပ်။ ခဏိတွာ–ဟုရှိလျှင် ကတာ၌ ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာဝိသေသနစပ်။ ယင်းသို့ ၂–ချက်စပ်၍ အဓိပ္ပါယ် ၂–မျိုးရသောကြောင့် ၂–ချက်သင့်။

---

http://www.dhammadownload.com

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

အစိတ်ဖြစ်သော ပကတိလေ့၏ နာဝါအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပကတိလေ့နှင့်တကွ တဘက်ကမ်းသို့ကူးစရာ ဆိုးကျင်း ဝါးစည်းစသည်တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ပကတိလေ့နှင့်တကွ တဘက်ကမ်းသို့ကူးစရာ ဆိုးကျင်း ဝါစည်း စသည်တို့ကိုလည်း နာဝါ–ဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါအဝက္ခူပစာ။ (ဥပလက္ခဏာနည်း။)

ဂရုဠပက္ခက။　။ ၄ ။ ၁၉၁ ။ အတူဖြစ်သော ဂဠုန်ဇောင်၏ ဂရုဠပက္ခ က အမည်ကို အတူရှိသော လှည်းအမိုး၌ တင်စား၍ အတူရှိသောလှည်း ဂရုဠပက္ခ ဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

ဂရုဠပက္ခနယေနာတိ ဂရုဠပက္ခသဒိသေန။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၇၁။

သီသဘာရ။　။ ၄ ။ ၂၉၃ ။ အစိတ်ဖြစ်သော ဦးခေါင်း၏ သီသအမည် ကို အပေါင်းဖြစ်သော ရှေ့လည်ပင်း၌ လည်မျို (ရေမျို)မှ အထက်၊ နောက် လည်ပင်း၌ ဆံပင်ဖျားအမွေးမှ အထက်၊ လည်ပင်း၏ နံပါး ၂–ဘက်တို့၌ နားပန်းဆံ တို့၏ အောက်အဖို့မှ အထက်တို့၌ တင်စား၍ ယင်းရှေ့လည်ပင်း၌– လ–အောက် အဖို့မှ အထက်ဟူသော အပေါင်းကို သီသဟု ဆိုသောကြောင့် ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဂယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏာနည်း။)

ကဏ္ဏစူဠိကာ ။　။ ၄ ။ ၂၉၃ ။ ဌာနဖြစ်သော နားရင်း၏ ကဏ္ဏစူဠိကာ အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော နားရင်း၌ ပေါက်သော အမွေး၊ ဝါ–နာပန်းဆံ၌တင်စား၍ နားရင်း၌ပေါက်သော အမွေး၊ ဝါ–နားပန်းဆံကို ကဏ္ဏစူဠိကာ–ဟု ဆိုသောကြောင့် ဌာနူပစာ။ (နာနန္တရိကနည်း။)

စူဠိကာ ။　။ အတူဖြစ်သော ဆင်နားရင်း၏စူဠိကာ အမည်ကို အတူရှိ သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နားရင်း၌ တင်လေ။ သဒိသူပစာ။ ကဏ္ဏမူလံ တု စူဠိကာ– ဟူသော ဓာန်ကိုထောက်၍ ဥပစာကြံသည်။

(က) ဝေတသု ဝဿိကာဒိနံ ပုပ္ဖနဝ်ာ ပုပ္ဖရာမော။ (ခ) အမ္ဗဖလာဒီနံ ဖလနကော ဖလာရာမော။ဋ္ဌ။ ၂၉၄။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် ပုပ္ဖါနံ ပုပ္ဖနကော အာရာမော ပုပ္ဖါရာမောဟု မဇ္ဈေ လောပီဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝဇနတ္တပြုရမည်ကို လည်းကောင်း[၁]ပုပ္ဖအရ မိုးစွေ့ပန်းစသော ပန်းဟူသမျှကို ယူရမည်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျဖြင့် ဖလာနံ ဖလနကောအာရာမော ဖလာရာမော-ပြုရမည် ဟု ပြ။ က-ဝါကျအာဘော်နည်းမှီး၍ ၂-ချက် ဖော်လေ။

မူလံ။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော အမြစ်၏ မူလအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော အမြစ် အဖု အဥတို့၌တင်။ ကေဒေသူပစာ။ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

ဟန္ဒော်ပိ မူလေနေဝ သင်္ဂဟိတော။ ဌ။ ၁၉၄။

(က) ဓမ္မံ စရန္တောတိ-လ-ဝိနိစ္ဆယံ ကရောန္တော။ (ခ) သာမိကံ ပရာဇေတိ -လ-ဇိနာတိတိ အတ္တော။ (ဂ) အာပတ္တိပါရာဇိ-ကဿ-လ-သဗ္ဗာသံ ပါရာဇိကံ။ (ဃ) တွေ့ စ သာမိကဿ-လ-ဝေ ဒီတဗ္ဗော။ (င) အနိက္ခိတ္တ-လ-ဟောတိ။ (စ) ဓမ္မံ-လ-ပါပုဏာတိ။ ဌ။ ၂၉၅။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျန်းတက်

ခ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျတွင် န ကောလံ လ-တဿေဝကား ဗျတိရေက။ သဒ္ဓိစ္စ-လ-ပါရာဇိကံကား အနွယ။

ဃ-ဝါကျ ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျ အာရဒ္ဓ။

င-ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ ထို-၍ ဃ-ဝါကျကား အနွယ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဉ်ကောက်

ကူဋဝိနိစ္ဆယိကာနံ။ ။ ကူဋော ဝိနိစ္ဆယော ကူဋဝိနိစ္ဆယော။ ကူဋဝိနိစ္ဆယေ နိယုတ္တာ ကူဋဝိနိစ္ဆယိကာ။

ကူဋဝိနိစ္ဆယိကာနန္တိ ကူဋဝိနိစ္ဆယေ နိယုတ္တာနံ ဝိနယဓရာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၃။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျ၌ ဝိနိစ္ဆယံ-ဖြင့် ဓမ္မအရ အဆုံးအဖြတ်တရားကို ယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

က-ဝါကျ၌ ကရောန္တော-ဖြင့် စရန္တော၌ စရဓာတ်သည် လားခြင်း စား ခြင်းအနက်တို့ကို မဟော၊ ပြုကျင့်ခြင်းအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယ ဓာတွတ္ထ။)

http://www.dhammadownload.com

စရ စရဏေ။ စရ တိဘက္ခဏေသု။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၄၇။

ခ–ဝါကျ၌ ဓိနာတိ–ဖြင့် ပရာဓေတိ၌ ပရာ ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာ–နုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဓိဓာတ်၏ ပရာဇယ အနက်ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား ဓိ ဘူ ကိ ဇယ ပရာဇယေ။ (ဓာတွတ္ထ) ဟူသည်နှင့် အညီ ဓိဓာတ် ပရာဇယအနက်ဟောရာ၌ အာဘော်တည်း။

တနည်း။ ။ ပရာဓေတိ၌ ပရာဥပသာရသည် ဓာတွတ္ထဗာဓက ဖြစ်၍ ဓိဓာတ်သည် ပရာဇယအနက်ကို ဟောသည်ဖြစ်၍–

ဓိနာတိဖြင့် ပရာဓေတိ ရှုံးစေ၏ ဟူသည် ဓိနာတိ=ဓာရားစွဲသောသူက အရှုံပိုင်ရှင်ကို အနိုင်ယူခြင်းပင်တည်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

စ–ဝါကျ၌ ပရာဇယံ ပါပုဏာတိ–ဖြင့် ပရဇ္ဇတိ–၌ ပရာရှေးရှိသော ဇိဓာတ် ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊[၁] ယင်း ဇိဓာတ်၏ ပရာဟူသော ဥပသာရကြောင့် ရှုံးခြင်းအနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတုပဒ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ ဇိဓာတ်သည် ဇေတိ၊ ဇယတိဟု ဘူဝါဒိရုပ်၊ ဇိနာတိ–ဟု ကိယာဒိရုပ်၊ ဤနှစ်မျိုးသာ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ အတွေ့များသည်။ ဤပရဇ္ဇတိ ဟူသော ရုပ်ကား အကမ္မကဒိဝါဒိရုပ်ကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဓာတွတ္ထဟာဂ်ဟ။ နှာ။ ၁၅၂–အမှာ ကြည့်ပါ။

◉ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဥက္ကောစ၊ ဥက္ကောဋံ။ ။ ဥက္ကောစ = ဥပုဗ္ဗ+ကုစဓာတ်+ဏ ပစ္စည်း။ ဥက္ကောဋ=ဥပုဗ္ဗကုဋဓာတ် ဏ ပစ္စည်း။ ဤနှစ်ပုဒ်လုံးသည် တံစိုးလက်ဆောင် အနက်ဟော ပုဒ်များ ဖြစ်ကြောင်း ပါရာ၊ ယော၊ ၁၇၂–၌ ဥက္ကောစ ဥက္ကောဋန္တိ စ ဒွေ ပရိယာယာ–ဟု ဆိုသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဒီ၊ ၃၊ ၁။ ၇၈။ မ၊ ၃၊ ၁၁၅။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၂–တို့၌ ဥက္ကောဋနသဒ္ဒါ လဥ္စဂ္ဂဟဏ=တံစိုးလက်ဆောင်ယူခြင်း အနက်ဟောနိုင်သည်ဟု ဆိုသဖြင့် ဥက္ကောဋသဒ္ဒါသည်လည်း ယင်း လဥ္စဂ္ဂဟဏ အနက်ကိုဟောနိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း ၂–ပါဠိသင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော တရားစွဲဆိုသော ရဟန်း၏ အာပတ္တိပါရာဇိကဿ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော တရားစွဲဆိုသော ရဟန်း၊ ကူဋဝိနိစ္ဆယိကရဟန်း, ကူဋသက္ခိရဟန်းတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော တရားစွဲ–လ–ကူဋသက္ခိရဟန်းတို့ကို အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ ဂ–ဝါကျသံဝဏ္ဏနာကို ရှု၍ ဥပစာတင်သည်။

(က) ဝိဟာရဋ္ဌေပိ စတ္တဟိ–လ–ဝုတ္တနယမေဝ။ (ခ) အဘိယောဂေပိ ခေတ္တ–လ–န ရုဟတိ။ (ဂ) အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဂဏှိတုမ္ပိ–လ–န သက္ကောတိ။ (ဃ) ကသ္မာ။ (င) သမ္မေသံ ဓုရနိက္ခေ ပါဘာဝတော။ (စ) နံ ဟေတ္တ သမ္မေ–လ–ကရောန္တိတိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၆။

❁ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ခ–ဝါကျ ကျမ်းတက်

ပါဠိ၌ ဝိဟာရံ အဘိယုဉ္စတိ စသည်ဖြင့် ပါရာဇိက အာပတ်တိုင်အောင် ဟောတော်မူသောကျောင်းသည် ကျောင်းဟူသမျှဖြစ်ရာ၏ ဟူသော ပသင်္ဂကို နှစ်စေခြင်းငှာ ခ–ဝါကျမိန့်။ ဆင်တိဂဏ္ဍိ။ ၅၁၇။

ဂ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ဃ–ဝါကျကား ပုစ္ဆာ။ င–ဝါကျကား ဝိသဇ္ဇနာ။ စ–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ င–ဝါကျကား ယုတ္တိဒဠှိယ။

❁ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

စာတုဒ္ဒိသံ။ ။ စတသော ဒိသာ စတုဒ္ဒိသံ၊ (အစိတ်) စတုဒ္ဒိသေ နိသိန္နော စာတုဒ္ဒိသော။ နိသိန္နတဒ္ဓိတ်။ စတုဒ္ဒိသပုဒ်+ဏပစ္စည်း။ ဌာန+ဌာနီစပ်။ (မအူသျှ–ဝိဂ္ဂဟတည်း။ အောက်ပါသာရတ္ထနှင့် သဘောတူပင် ဖြစ်၏။)

> စတသော ဒိသာ အရဟတိ စတူသု ဝါ ဒိသာသု သာဓူတိ
> စာတုဒ္ဒိသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀။

ပရိဝေဏ။ ။ ဝိဟာရောပိ အာဝါသောပိ ဟူသော ငြိကာ ရှေ့နောက် ပုဒ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်း၏စပ်ရာ ကတ္တားဟော ဂစ္ဆတိကြိယာကိုလည်းကောင်း ထောက်၍ ပရိဝေဏ သဒ္ဒါကို နပုလ္လိင်စိတ္တာဒိဂိုဏ်း အကာရန္တဟု မှတ်ရမည်။ ယင်း ပရိဝေဏသဒ္ဒါ၏ တတုပစ္စယဝိဂ္ဂဟစသည်ကို ပါဠိအဆိုအခန်

http://www.dhammadownload.com

သက္ကတစသည်တို့၌မတွေ့ရ။ ဝေဏု ဉာဏစိန္တာ နိသာမနေသု၊ ဝေဏတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ဗြ၁။ ဝေဏော နိသာမန ဉာဏဝါဒိတ္တဂတိစိန္တနေ ဝေဏတိစသည်။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၊ ဤဓာတ်ကျမ်းများကိုထောက်၍ ပရိပုဗ္ဗ+ဝေဏုဓာတ်၊ သို့မဟုတ်၊ ဝေဏဓာတ်+အပစ္စည်း ကြံသင့်သည်။ သာရတ္ထ၊ ဋီကာ၊၁။ ၁၄၄–၌ ပရိဝေဏန္တိ–လ–ပါကာရပရိစ္ဆိန္န ဌာနံ ဟူသောအဖွင့်ကို ထောက်၍ "ပါကာရေဟိ ပရိသမန္တတော ဝေဏိယတေ ပရိစ္ဆိန္ဒိယတေ ဧတ္ထာတိ ပရိဝေဏံ" ဟု ဝိဂ္ဂဟ ကြံသင့်သည်။

㊥ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ခ–ဝါကျ ဝိဟာရံ ဝါပရိဝေဏံ ဝါ အာဝါသံ ဝါ–ဖြင့် ဝိဟာရံ အဘိယုဉ္ဇတိ ပါဠိတော်၌ ဝိဟာရအရ များစွာသော ကျောင်းပရိဝုဏ် အာဝါသတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

နည်းနှင့်ဥပစာ။ အစိတ်ဖြစ်သောကျောင်း၏ ဝိဟာရအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော များစွာသောကျောင်းဟူသော ဝိဟာရ ပရိဝေဏ အာဝါသတို့၌တင်။ ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ ဥပလက္ခဏနည်း။

ခ–ဝါကျ၌ စတုဒ္ဒိသံ–လ–ဒိန္န–ဖြင့် ဝိဟာရ, ပရိဝေဏ, အာဝါသအရ ဟူးဟူးကြားကြားသော ဝိဟာရ ပရိဝေဏ အာဝါသတို့ကိုမယူရ၊ အရပ်လေးမျက်နှာ၌ သိတင်းသုံးသော သံဃာပိုင် ဝိဟာရ, ပရိဝေဏ, အာဝါသတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီဥပစာ

အပေါင်းဖြစ်သော ဝိဟာရ, ပရိဝေဏ, အာဝါသတို့၏ ဝိဟာရ, ပရိဝေဏ, အာဝါသအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော စာတုဒ္ဒိသာသံဃိကဝိဟာရ, ပရိဝေဏ, အာဝါသတို့၌ တင်လေ။ ဧကဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။

(က) အရည၌ေ–လ–အရည္တိ အာဟ။ (ခ) တတ္ထယသ္မာ–လ–အပရိဂ္ဂဟိကမ္ပိ။ (ဂ)ဣဓ ပန ယံ–ယ–ကံ ဘဝိပ္ပေတံ။ (ဃ)တသ္မာ ယံ မနုဿနံ–လ–အရညန္တိ ဝုတ္တံ။ (င) တေန ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ–လ–အရညန္တိ။ ၌၊ ၂၉၈။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

တတ္ထ–လ–အရည၌ကထာ နိဋ္ဌိတာ–ကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား သင်္ခေပ။

၁–ဂ–ဃ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား အာရမ္ဘ။

http://www.dhammadownload.com

လိင်္ဂနန္တရစောဒနာတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ယံ မနုဿာနံ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ–ဟု ဟောတော်မူပြီး၍ တံဖန် အရည် ဟု ဟောတော်မူ၏။ အရည် နာမ ဌပေတွာ ဂါမဉ္စ ဂါမူပစာရဉ္စ အဝသေသံ အရည့် နာမ ဟု အရညအရကို ဟောတော်မူပြီးသည် မဟုတ်လော။ ယင်းသို့ ဟောတော်မူပြီးဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် တဖန် အရည် ဟုဟော်တော်မူပါသနည်း။ အကယ်၍ အရညအရ ဟောတော်မူပြီး ဖြစ်ပါလျက် တဖန် ထပ်၍ဟောချေသော် မြတ်စွာဘုရားအား ပုနရုတ္တိဒေါသ နိရတ္ထကဒေါသ ရောက်ရာ၏။ ဤသို့ လိင်္ဂနန္တရစောဒနာအားဖြင့် စောဒနာဖွယ်ရှိသောကြောင့် ခ–ဂ–ဃ–ဝါကျမိန့်။ (ဒေါသချ၍ အဝိပ္ပါယ်ပြန်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဝဇီရ၊ ၁၃၀–ကြည့်။)

ယသ္မာ–လ–အဝိပ္ပေတံ–အနိယမ၊ ကာရဏ။

တသ္မာ–လ ဝုတ္တံ နိယမ၊ ဖလ။

င–ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ။ ဃ–ဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏိယ။ (အနိယမ နိယမ စသည်ခွဲလေဦး။)

* ဝသေန ဒဿေတိ၊ ကျမ်း၌ရှိက၊ အတ္ထကောပနံ၊ စွဲမှတ်ရန်။(တွင်းကြီး)

* အတ္ထာပန္န ယင်းဝါကျ၊ လဒ္ဓဂုဏ်မှတ်လေ။ (သစ်)

အတ္ထာပန္နအနက်

၁။ အရည် နာမ ဌပေတွာ ဂါမဉ္စ ဂါမူပစာရဉ္စ အဝေသေသံ အရည်နာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။

၂။ အရည် နာမ ယံ အနုဿာနံ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ၊ တံ အရည်။ ဝိ၊ ၁။ ၆၂။ (ပုန အရည္တိ ဝုတ္တံ။ ဌ။ ၂၉၈။)

၃။ ခေတ္တံ နာမ ယတ္ထ–လ–ဇာယတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၁။

၄။ နာဝါ နာမ ယာယ တရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၀။

အထက်ပါ ပါဠိတော် လေးခုကိုထောက်၍ နာဝဌကထာ၌ နာဝါအရ ယာယတရတိ–ဟု အနိယတ်ဖြင့် ဟောသည်။ သာ နာဝါဟု နိယတ်မပါချေ။ ခေတ္တဌကထာ၌လည်း ထိုအတူပင် ယတ္ထ–ဟု အနိယတ် သာပါ၍ နိယတ်မပါချေ။ ဤ အရညဌကထာ၌မူ ယံ–လ–ဟောတိ။ တံ အရည် ဟုဆိုသဖြင့် ပါဠိတော်ဝယ် အောက်ပါအတိုင်း အတ္ထာပန္နနည်းဖြင့် အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေတော်မူလိုသော အဌကထာဆရာသည်၊ ဘေန စသော င–ဝါကျကို မိန့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

အနက်ယောဇနာ။ ။ အရည် နာမ-ကား ယံ အရည‌လက္ခဏေန အရည၁ ဟောတိ။ ပရိဂ္ဂဟိတ၁ ဟောတိ။ တံအရည် အရည်။

ယန္တိ ဣမိနာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တလက္ခဏမေဝ အရည် ပရာမဋ္ဌန္တိ အာဟယံ ပန အတ္ထနော အရညလက္ခဏေန အညရန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၆။

မှတ်ချက်။ ။ ဤဋီကာဖြင့် ယံ မနုဿာနံ၌ ယံသဒ္ဒါ၏ ပရာမဋ္ဌ၊ ဝါ- ပရာမသိတဗ္ဗတ္ထ-(ယ-အစွဲ) ကိုလည်းကောင်း၊ အတ္ထာပန္နနည်း ယောဇနာရမည်ကို လည်းကောင်း၊ ယံ ပန အတ္ထနော-ဟူသော အဋ္ဌကထာ၏ အာဘော်ကို လည်းကောင်း ပြသည်ဟု မှတ်လေ။ အောက်ပါအာဘော်ကိုရှု။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ယံ ပန အတ္တနော-လ-အရည်-ဖြင့် ယံ မနုဿာနံ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ-၌ ယံ သဒ္ဒါသည် ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာရှိသော တောကို သုံးသပ်စွဲယူသတည်း။ ဝါ-ယံ-ဖြင့် တောကို စွဲယူရမည် ဟု သိစေသည်။ (သမ္ဗန္ဓနာမ-လိင်္ဂတ္ထ။)

အရည် နာမ ယံ မနုဿာနံ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ ။ မကင်းရာ ဖြစ်၍ အနက်ရောက်သောအားဖြင့် ယူရသော နည်းသည် အတ္ထာပန္နနည်းမည်၏။ ပြယုဂ်ကား-အရည် နာမ ယံ မနုဿာနံ ဟူသည်တည်း။ ဤ၌ ယံ ဟူသော နည်းသည် ယံ၊ အကြင်တော၏လက္ခဏာအားဖြင့် ဖြစ်သော တော-ဟုအနက်ရောက်သော အားဖြင့် ယူရသောကြောင့် အတ္ထာပန္နနည်းမည်၏။

လတာဝါ။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော နွယ်၏ လတာ ဟူသော အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ကြိမ်နွယ်တို့၌ တင်စား၍ အပေါင်းဖြစ်သော ကြိမ်နွယ်တို့ကို လတာဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

လတာ ဝါတိ ဝေတ္တော စ ဝေတ္တောပိ လတာပိ လတာ ဝေ။ ဋ။ ၂၉၈။

ပါဠိဝိနိစ္ဆယ။ ။ ဝေတ္တောပိ စ လတာပိ စာတိပိ အတ္ထို၊ ပိစာတိ နိပါတသမုဒါယော-(ပါရာ-ယော။ ၁၇၃) ဟုဆိုသဖြင့် ပိသဒ္ဒါသည် လည်းကောင်း၊ ပိစဟူသော နိပါတသမုဒါယသည်လည်းကောင်း သမုစ္စည်းအနက်ကို ဟောနိုင်သည် ချည်းဖြစ်သောကြောင့် ဝေတ္တောပိ လတာပိ ပါဌ်၊ ဝေတ္တောပိ စ လတာပိ စ ပါဌ် ၂-မျိုးလုံးပင် သင့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

တိဏံ ဝါ။ ။ တိဏံ ဝါဟောတု ... ဝါဟူသော ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉-ကို ထောက်၍ တိဏံ၌ အစိတ်ဖြစ်သောမြက်၏ တိဏံအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော မြက် သစ်ရွက်တို့၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။

ဉပလ္လက္ခဏနည်း။

အပ္ပမတ္တေန ဘာဝိတမ္ဗံ (တိဘတမ္ဗံ)။ ဋ္ဌ။ ၃၀၀။ အပ္ပမတ္တေန ဟောတဗ္ဗံ၊ ပိယ သီလေန ဘိက္ခုနာ ဟူသော ဝိနိစ္ဆယ ပါဠိကိုထောက်၍ ဘာဝိတမ္ဗံသာ ပါဠိမှန် ဖြစ်ရာ၏။ ဆဋ္ဌင်တဲ ဂဏ္ဍိ။ ၅၂၁။

(က) ဝနသံ ပတိတိ ဝနပ္ပတိ။ (ခ) ဝန-လ-အဓိဝစနံ။ (ဂ) ဣ ပန-လ-ပနသာဒိကော။ (ဃ) ယတ္တ ဝါ ပန မရိစဝလ္လိအာဒီနိ အာရောပေန္တိ။ (င) သော ဝိဋ္ဌမာနော-လ-ရက္ခတိ တာဝ။ ဋ္ဌ။ ၃၀၃။

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ဝါ-ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ-ဝါ-ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ၊ ထို-၍ ခ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျကား (အဓိပ္ပေတတ္ထတမျိုးကိုပြသောကြောင့်) ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ ယတ္တ ဝါ ပန-လ-အာရောပေန္တိ၊ သော ဝနပ္ပတိတိ အဓိပ္ပေတော-ဟု ဂ-ဝါကျ၌ အဓိပ္ပေတောသို့ ပြန်စပ်ရသောကြောင့် ဃ-ဝါကျ ကို ပက္ခန္တရ ဟုဆိုခဲ့သည်။

ယတ္တ ဝါ ပန-လ အာရောပေန္တိ၊ သော ဆိဋ္ဌမာနော-လ-ရက္ခတိ တာဝ၊ ဟု အဋ္ဌကထာ ဝါကျ အဖြောင့်အတိုင်းအနက်ယောဇနာလျှင် အာပတ်သင့်ပုံကို ဆက်လက်၍ ပြသောကြောင့် ဃ-ဝါကျကို တဝါကျ သက်သက်မထားဘဲ င-ဝါကျနှင့်ပေါင်း၍ အနိယမ နိယမ တစုံပါဝင်သော ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ ဟုမှတ်ရာ၏။

⊛ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

ဝနပ္ပတိ။ ။ ဝနသံ ပတိ ဝနပ္ပတိ။ (ဝနဿ၊ တော၏။ ပတိ၊ အရှင်တည်း။ ဝါ-အကြီးဆုံးသစ်ပင်တည်း။)

http://www.dhammadownload.com

ဝန–တောဖြစ်ပ်ရ၏။ ယင်း၏ အရှင်၊ ဝါ–အကြီးဆုံးသစ်ပင်နှင့် အပေါင်း အစိတ်စပ်။ ဝနပ္ပတိ–ကား ထို–မှတ်အပ်သော တော၏အရှင်ဖြစ်သော သစ်ပင်၊ ဝါ–တော၌ အကြီးဆုံး သစ်ပင်၊ ဝါ–တောစိုးသစ်ပင်ရ၏။

ထိုသို့ပင် ရဖြားသော်လည်း ဝနပ္ပတိ သဒ္ဒါသည် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယ ဝူပစာသဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် ဝနပ္ပတိအရ လူတိုသိမ်းဆည်းအပ်သော သစ်ပင်ဟူ သမျှ ရ၏။

မရိစံ။ ။ မရဓာတ် + စပစ္စည်း။ ဣလာ။ သူစိ။ မရတိ ဝေနာတိ။ မရိစ– ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု။

ဝလ္လိ။ ။ ဝလ္လဓာတ် + အပစ္စည်း + နဒါဒိ ဤ။ သူစိ။

ပတိ။ ။ ပါဓာတ် + တိပစ္စည်း။

လဗုဇ။ ။ လဗုသဒ္ဒူပပဒ + ဇန + ကွိ။ လဗု နာမ ပဗ္ဗတေ ဇာယတီတိ လဗုဇော။ သူစိ။

ပနသ။ ။ ပနဓာတ် + အသပစ္စည်း။ ပညတေ ထဝီယတေတိ ပနသော။ ကဏ္ဍကီဖလော။ ဓာန်။ ဋီ။ ၅၆၉။

ဆလ္လိ။ ။ ဆာဒေတီတိ ဆလ္လိ။ ဆဒ သံပရဏေ–မောဂ်။ ၇။ ၁၉၇။

ဝါက။ ။ ဝါဓာတ် + က–ပစ္စည်း။ ဝါ–ဂတိ ဗန္ဓနေသု။ ဝါတိ ဗန္ဓတိ ဧတေနတိ ဝါကော။ ဝက္ကလံ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၄။

❁ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် ဝနပ္ပတိပုဒ်ကို ဝနဋ္ဌ ပတိ စ–ဟု ဒွန်သမာသ်လည်းကောင်း၊ ဝနံ ပတိ ဧတဿ ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ် လည်းကောင်း ဝစနတ္ထ မပြုရ။ ဝနဿပတိ ဝနပ္ပတိ ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။)

ခ–ဝါကျဖြင့် ဝနပ္ပတိအရ သစ်ပင်သာမန်ကို မယူရ၊ တော၌ အကြီးဆုံး သစ်ပင်၊ ဝါ–တောစိုးသစ်ပင်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဝိနာ ပုပ္ဖံ ဖလဂ္ဂါဟီ၊ ရုက္ခေ ရုက္ခေ ဝနပ္ပတိ။ ဓာန်။ ၉၀၃။

❁ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

ဝနပ္ပတိ၊ ဝနမ္ပတိ။ ။ ဝနပ္ပတိဿ ပဿ မော၊ ဝနမ္ပတိ ဝနပ္ပတိ ဝါဟူသော နီတိသုတ္တ၊ ၉၉–နှင့်အညီ ဝနပုဒ်+ပတိပုဒ်၊ ပ–ဒွေဘော် လာ၍ဝနပ္ပတိ ဖြစ်သည်။ ယင်း၌ သံယုတ် ပ–ကို မပြုလျှင် ဝနမ္ပတိဟု ပြီးသည်။ တနည်း။ အထဝါ ပတိမှိ ဝနာကာရော အမံ ဝနမ္ပတိ ဟူသော နီတိသုတ္တနှင့်အညီ ဝန+ပတိ သဒ္ဒါတည်၊ ပတိ သဒ္ဒါကြောင့် ဝန၌ န–၏ အ–သရကို

http://www.dhammadownload.com

အမ-ပြု၍ ဝနမ္ပတိ-ဟု ပြီးသည်။ ထိုကြောင့် ဝနမ္ပတိ ပါဠ်သင့်သည်။ ယင်းသို့ မစီရင်ပဲ ဝနပုဒ်+ပတိပုဒ် ပဒွေဘော်လာလျှင် ဝနပ္ပတိ ဟုပြီးသည်။ နီတိသုတ္တန္ဒ ဝါ-သဒ္ဒရုပ်ကို ဝနပ္ပတိ ဝါ-ဟု ထုတ်ပြသည်။ ထိုကြောင့် ဝနပ္ပတိ ဟုဒွေဘော် ရှိသော ပါဠ်လည်း သင့်သည်။

ပါဒကဋ္ဌကာ၊ ပါဒုပကာ။ ။ ဠ။ ၁၀၄။ ပါဒေသု ပဝေသိတံ ကဋ္ဌကံ ပါဒကဋ္ဌကံဟု ဝစနတ္ထပြုသော မဒ္ဒူသျှ အလို ပါဒကဋ္ဌသင့်။ ပါဒံဥပဂစ္ဆတီတိ ပါဒုပကာ၊ ကော ဂဿ-ဟု ဖွင့်သော ယောဇနာအလို ပါဒုပကာသင့်။ ထိုကြောင့် ၂-ပါဠ်သင့်။

❀ နည်းနှင့်ဥပစာ

အပေါင်းဖြစ်သော တောစိုးသစ်ပင်, သစ်ပင်သာမန်တို့၏ ဝနပ္ပတိ-အမည် ကို အစိတ်ဖြစ်သော တောစိုးသစ်ပင်၌တင်။ ကေဒေသျူ၊ ဝါ-သမုဒါယူ။

ဝနပ္ပတိ။ ။ တော၏အရှင် (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-တော၌ အကြီးဆုံး သစ်ပင် (အဘိဓေယျတ္ထ။) ဝါ-တောစိုးသစ်ပင် (ဝေါဟာရတ္ထ။) ဝါ-လူတို့သိမ်းဆည်းအပ် သော အလုံးစုံသောသစ်ပင်။ (ဣစ္ဆာဝိပ္ပေတတ္ထ။)

(က) သုံကိ တတော ဟန္တ္တိတိ သုကိဃာတံ။ (ခ) သုက်ဌာနသေတံ အဓိဝစနံ။ (ဂ) တဉ္စိ ယသ္မာ-လ-သုက်ဃာတန္တိ ဝုတ္တံ။ ဠ။ ၃၁၄။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ဝါ-ပက္ခန္တရ။ ထို-၌ က-ဝါကျကား အာရမ္ဘ။ ဝါ-ပက္ခ။

ဂ-ဝါကျကား တပ္ပါကဋီကရဏ၊ ဝါ-ဝိတ္ထာရ။ ထို-၌ က-ခ-ဝါကျကား တပ္ပါကဋီကရဏီယ၊ ဝါ-အပါကဋ၊ ဝါ-သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျကျမ်းတက်

ဤသို့ က-ခ-ဝါကျတို့ဖြင့် သုက်ဃာတသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထ တို့ကို ဖွင့်ဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကိုပင်လျှင် ထင်စွာ ပြခြင်းငှာ ဂ-ဝါကျမိန့်။

ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ပါကဋံ ကာတုံ တဉ္စိတိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ (၁) ၁၃၂။

မှတ်ချက်။ ။ သုက်ဌာနဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် သုက်ဃာတ-ဟူ သနည်းဟု ဆင်တဲဂဏ္ဍိကျမ်းတက်၏။ တသ္မာ နောက်ကိုမျှော်၍ ကျမ်းတက်သည် ဟု မှတ်။

http://www.dhammadownload.com

❀ ဓာတုပစ္စယာဒိဝိဘာဂ

သုက်။ ။ သုက်ဓာတ်+အပစ္စည်း။ သုက် ဂမနေ၊ သုက်တိ ယေန တံ သုက်။ ဓာန်၊ ငို။ ၃၄၆။

သုက်ရဟ။ ။ သုက် အရဟံတိတိ သုက်ရဟံ။ ဘဏ္ဍ။

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် သုက်ဃာတ၌ ဃာတသဒ္ဒါ၏ ဟနဓာတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ အပါဒါန သာဓန၌ သက်သည်–ကို လည်းကောင်း၊[၂] သုက် တတော ဟနန္တိ်ဟု အပါဒါနသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်– ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယ ဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ။

၃။ အဘိဓေယျတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂဒေတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား လဟုကနည်း အာဘောဂတည်း။ ဂရုကနည်း အာဘောဂကို အောက်၌ ရှုလေ။

က–ဝါကျဖြင့် သုက်ဃာတ၌ ဃာတသဒ္ဒါ၏ ဟနဓာတ်၏ ကရိယ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဃာတ၌ ဏပစ္စည်း၏ အပါဒါန သာဓန၌ သက်သည်– ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ တတော ဟနန္တိတိ ဃာတံဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကို လည်းကောင်း[၃]၊ သုက်နှင့် ဃာတကို သုက်ဿ ဃာတံဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယ ဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ။

၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

လဟုကနည်း ဝိဂ္ဂဟညာသ်ကောက်

တတော သုက်ဌာနတော၊ ထို ကင်းထားရာအရပ်မှ။ သုက်ရဟံ ဘဏ္ဍံသုက် အဒတွာ နီဟရန္တာ ဘိက္ခူ ရညော သုက် ဟနန္တိ၊ ဣတိ တံ သုက်ဌာနံ သုက်ဃာတံ။ သုက်သဒ္ဒူပပဒ+ဟနဓာတ်+ဏပစ္စည်း။

သုက် ကား ငါးပဲ ငါးပဲထက်အလွန် ထိုက်သော ကင်းခွန်သည် မှုချ။ (ရာဇဂ္ဂ ဘဏ္ဍ အဖွင့်ကိုရှု၍ကောက်။) ယင်းကင်းခွန်၏ ကင်းခွန်ကိုဖျက်ဆီးသော ရဟန်းတို့ ဒြပ်နှင့် ကမ္မ ကမ္မီ၊ အာရုံ အာရမ္မဏိက စပ်။ (သမာသ်ကောက်ပြီး၏။) ဟန ဓာတ်–ကား ကင်းခွန်ပေးထိုက်သော ဘဏ္ဍာကို ကင်းခွန်(အခွန်အကောက်) မပေးဘဲ မှောင်ခိုထုတ်သော ရဟန်းတို့၏ ထေယျစိတ္တုပ္ပာဒ်သည် မှုချ။

အပါဒါနတ္ထ–ကား ထိုအားတပ်သော ကင်းခွန်ထားရာ အရပ်၏ အာရမ္မဏ ပစ္စယ သတ္တိသည် ဖလူ။ ဏ–ကား ထို–ဖြင့် မှတ်အပ်သော ကင်းခွန်ထားရာ အရပ်ရှ၏

ခ–ဝါကျဖြင့် သုကံယာတ အရ ကင်းခွန်ကို သတ်ခြင်း ကြိယာ ကင်းခွန်ကို သတ်တတ်သော သူတို့ကို မယူရ၊ ကင်းခွန်ထားရာအရပ်ကို ယူရမည် ဟုသိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ဂ–ဝါကျတွင် တတော သုကံ ဟနန္တိ ၌ အာဘော်သံဝဏ္ဏနာကား က–ဝါကျနှင့်အတူတူပင်။

ဂ–ဝါကျ၌ ဝိနာသေန္တိ–ဖြင့် ဟနန္တိ၌ ဟနဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို မဟော၊ ဟိံ သာအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ)

❀ ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

အဒုတိယဿ။ အတ္တဒုတိယဿ။ ၃။ ၃၁၃။ ။ အသဟာယဿ အဒုတိယဿာတိ ပါဌော ယုတ္တော။ မစ္ဆိမံ ပုရိမသော ၀၀၀စနံ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၅–၌ ဖွင့်သည်။ အဒုတိယဿ ဟူသောပါဠိသည် အသဟာယဿ–ဟူသော ရှေ့ပါဠိ၏ ဝေဝုစ် စကားလှယ် ပရိယာယ်တည်းဟု ဆိုလိုသည်။ အသဟာယဿ၊ အဖော်မရှိသော။ အဒုတိယဿ၊ နှစ်ယောက်မြောက်သော သူမရှိသောဟု အနက်ယောဇနာရသောကြောင့် အသဟာယဿ အဒုတိယဿ–ရှိသောပါဌ်သင့်သည်။

အသဟာယဿ ဝါ အတ္တဒုတိယဿ ဝါ။ ။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာပါဠိရှိလျှင် အသဟာယဿ၊ အဖော်မရှိသော။ ဘိက္ခုနော ဝါ ရဟန်းအားလည်းကောင်း။ အတ္တဒုတိယဿ၊ မိမိလျှင် နှစ်ယောက်မြောက်ရှိသော။ ဘိက္ခုနော ဝါ၊ အားလည်းကောင်း–ဟု အနက်ပေးရပေမည်။ သို့အနက်ပေးလျှင် အသဟာယ–အရ အဖော်လုံးဝမရှိသော ရဟန်းရ၍ အတ္တဒုတိယအရ မိမိအပြင် အခြားအဖော် တပါးရှိသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်သည် သဘာဂေါဘိက္ခု နတ္ထိ ဟု ဆိုလတ္တံ့ စကားနှင့်မညီ။ ထို့ကြောင့် အသဟာယဿ၊ ဝါ–အတ္တဒုတိယဿ ဝါ ရှိသောပါဌ် ကား မသင့်ဟု သာရတ္ထဋီကာဆိုသည်။

အတ္တာ ဒုတိယော အဿ အပ္ပိစ္ဆဿာတိ အတ္တဒုတိယော–ဟု ဝစနတ္ထပြု။ အသဟာယဿနှင့်အတူ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်သာရသည်။ အသဟာယဿ၊ အဖော်မရှိသော။ အတ္တဒုတိယဿ၊ မိမိခန္ဓာကိုယ်လျှင် နှစ်ယောက်မြောက်သောသူရှိသော–ဟု အနက်ပေး။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၂။

http://www.dhammadownload.com

◉ နည်းနှင့် ဥပစာ

သုက်ဃာတ॥　　॥အပေါင်းဖြစ်သော ကင်းခွန်ကိုသတ်ခြင်း (အခွန်အကောက် မပေးဆောင်ခြင်း) ကင်းခွန်ကိုသတ်သူ၊ ကင်းခွန်သတ်ရာဌာန အကောက်ဌာန) တို့၏ သုက်ဃာတအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သုက်ဌာန၌ တင်လေ။ ကေဒေသျူ ပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီတွဲ။)

(က) ရာဇဂ္ဂ ဘဏ္ဍန္တိ ရာဇာရဟံ ဘဏ္ဍံ။ (ခ) ယတော ရညော -လ-တံ ဘဏ္ဍန္တိ အတ္ထော။ (ဂ) ရာဇကန္တိပိ ပါဌော။
(ဃ) အယမေဝတ္ထော။ ၄။ ၃၁၄။

◉ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။
ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား ပက္ခ။
ဃ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ ဂ-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဃ-ဝါကျ ကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ-ဝါကျဖြင့် ရာဇက-ဟုလည်း ပါဠိတမျိုးရှိသေး၏ ဟု ဆို၏။ ရာဇကဟု ပါဠိတမျိုးပြောင်းသွားသဖြင့် အနက်လည်း တမျိုးပြောင်းသွားပါသလော၊ အဘယ်သို့မှတ်ရမည်နည်း-ကြောင့်- ဃ-ဝါကျမိန့်။

မှတ်ချက်။　॥ဃ-ဝါကျ ဝေသဒ္ဒါကိုရှု၍ သမုစ္စည်းအာဘော်ဆင်သည်။
* နောက်ဝေတ္ထ၊ အဖြေပြ၊ သမုစ္စယအာဘော်ဆင်။

◉ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာသ်ကောက်

ဂဟေတွာ။　॥ ဂဏှာတိတိ ဂဟေတွာ။ (ယော ဘိက္ခု ဘဏ္ဍံ ဂဏှာတိ သော ဂဟေတွာ။) ကတ္တုသာဓန။ ဂဟ+တွာ။

ဂဟ-ကား ဘဏ္ဍာကိုယူသော ရဟန်း၏ ထေယျစိတ်သည် မုချ။ (ထေယျစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ-မျှော်၍ကောက်။) ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော အယောနိသော မနသိကာရ အသပ္ပုရိသူပနိဿယ စသည်တို့သည် ဖလူ။ နောက်နောက်၌ ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာကို အိတ်၌ထည့်ခြင်း၊ ထုလ္လစ္စည်း အာပတ်သင့်ခြင်း၊ ထုလ္လစ္စည်း အာပတ်သင့်သဖြင့် သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ်ဖြစ်ခြင်း စသော အကျိုးတို့သည် ကာရဏူ၊ တွာ အရကား ထို-ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရဟန်း၌ပ်ရ၏။

ထိုသို့ပင်ရငြားသော်လည်း ကြိယာဝိသေသနတို့၏ သဘောသည် ဂုဏ်ကိုသာ ပဓာနအားဖြင့် ဟောသောကြောင့် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဓာတွတ္ထသည်သာ ပဓာနအားဖြင့်ရ၏။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ပုဗ္ဗကာလေက ကုဋ္ဌကာနံ–သုတ်၌ ဓကောကဋ္ဌကာနံဟူသော ဝိသေသနကိုထောက်၍လည်းကောင်း၊ ကတ္တရိကိတ်သုတ်ကို ထောက်၍လည်းကောင်း တုန တ္တာန တွာ စသော ပစ္စည်းများကို ကိတ်ပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။ သို့ ကိတ်ပစ္စယန္တပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတွာပစ္စယန္တပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓနေဝစနတ္တပြုရမည်။ (ကစ္စည်းနှင့် ရူပသိဒ္ဓိဝါဒ။) ဂဟာဏံ ဂဟေတွာ ဟု ဘာဝသာဓ်လည်း ဆိုနိုင်၏။ (မောဂ္ဂလ္လာန်ဝါဒ။)

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ရာဇာရဟံ–ဖြင့် ရာဇဂ္ဃ=မင်း၏အဖိုးအစု၊ ဝါ–မင်း၏ဝေစုဟူသည် မင်းအားထိုက်သော၊ ဝါ–မင်းအား ပေးသင့်ပေးထိုက်သော ဝေစုပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

ရာဇဂ္ဃ။ ။ရညော အဂ္ဃံ ကောဋ္ဌာသံ ရာဇဂ္ဃံ။ ဿာမိ+သံ စပ်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကားအာဒိ ကောဋ္ဌာသကောင်္ဍီသု၊ ပုရတောဂ္ဃဝရေတီသု ဟုသော တန်နှင့်အညီ အဂ္ဃသဒ္ဒါကို ကောဋ္ဌာသ–အနက်ဟောကြံ၍ ဖော်သောအာ ဘော်နှင့် ဉာဏ်ကောက်ပုံတည်း။ အဂ္ဃသဒ္ဒါကို အရဟအနက်ကြံ၍ အောက်ပါတိုင်း အာဘော်စသည်ကို မှတ်ရာ၏။

တနား။ ။ရာဇာရဟံ–ဖြင့် ရညော အဂ္ဃံ အရဟံ ရာဇဂ္ဃံ ဟု စတုတ္ထီ တပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၁] အဂ္ဃသဒ္ဒါ အရဟ အနက်ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

ရာဇဂ္ဃံ။ ။ရညော အဂ္ဃံ အရဟံ ရာဇဂ္ဃံ။ (ရာဇာ+အဂ္ဃ။) ပရိဂ္ဂါဟက ပရိဂ္ဂ မဟာတာဗ္ဗ စပ်။

တနည်း။ ။ရာဇဂ္ဃဟုရှိလျှင် ရာဇ+အဂ္ဃဟု ပုဒ်ဖြတ်။ အဂ္ဃေဒ မူလေစ ပူဇနေ–ဟူသော တန်အနက်နှင့်အညီ အဂ္ဃသဒ္ဒါကို မူလ=တန်ဖိုး၊ ဝါ–အဖိုးထိုက်ခြင်းအနက်ဟော ကြံ၍–ရာဇာရဟံ–ဖြင့် ရာဇဂ္ဃပုဒ်ကို ရညော အဂ္ဃံ အရဟံ ရာဇဂ္ဃံဟု စတုတ္ထီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၁] ဤ၌ အဂ္ဃသဒ္ဒါသည် မူလ=တန်ဖိုး၊ ဝါ–အဖိုးထိုက်ခြင်း အရဟအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] သိစေသည်။ (ဒုတိယဝိကပ်နှင့် ဉာဏ်ကောက်တူပြီ။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျဖြင့် ရာဇဂ္ဂ ဟုသာ ပါဠိရှိသည် မဟုတ်၊ ရာဇကံဟုလည်း ပါဠိရှိသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမ်ပုဒ်တမျိုးကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် နာမလိင်္ဂပဒ၊ သံဝဏ္ဏနာ။)

ဃ–ဝါကျဖြင့် ရာဇကံပုဒ်ကို ရသော အာယတ္တ ရာဇကံ၊ ဝါ–ရသော အရပ်၊ ရာဇကံ ဟု အာယတ္တ၊ ဝါ–အရပ်ာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကဏ်ပစ္စည်း၏ အာယတ္တတဒ္ဓိတ်၊ ဝါ–အရပ်ာတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] ရာဇကသဒ္ဒါ၏ ရာဇာရပ် အနက်ကိုပင် ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။ (ဒုတိယဝိကပ်နှင့် ဉာသ်ကောက်တူ။)

၁။ အဘိတနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။ ၃။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

အာဘော်မှတ်ဖွယ်

ထေယျစိတ္တောတိ–လ–ထေယျစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ–ဖြင့် ထေယျစိတ္တော၌ ပထမာဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌ မသက်၊ ကြိယာဝိသေသနတ္ထ၌ သက်သည်ဟု သိစေသည်။ တနည်း။ ထေယျစိတ္တောပုဒ်ကို ဟုတွာ ပါဌသေသ၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ၊ တနည်း။ သမ္ဗန္ဓ။)

မှတ်ချက်။ ။ ထေယျစိတ္တော၌ ပထမာဝိဘတ်ကို ထေယျစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာဟုတွာ ပစ္စယန္တပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်သဖြင့် ပထမာဝိဘတ် ကြိယာဝိသေသနတ္ထ၌ သက်သည်။ ဝါ–ထေယျစိတ္တောပုဒ်ကို ဟုတွာ ပါဌသေသ၌စပ်ရမည်ဟု ပြသည်ဟု မှတ်လေ။

❀ ပါဌဝိနိစ္ဆယ

ရာဇဂ္ဂံ၊ ရာဇဂ္ဃံ၊ ရာဇကံ။ ။ ရသော အဂ္ဂ ကောဋ္ဌာသ ရာဇဂ္ဂ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မင်း၏ အဖိုအစု (ဝေစု) ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ–ဟု အနက်ပြန်။ ရသော အဂ္ဂ အရပ်ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မင်းအား ထိုက်သော ဘဏ္ဍာဟု အနက်ပြန်။ သလာကဂ္ဂကဲ့သို့ ဂဃုဓောတိ ဂ၊ ရညာ ဂံ ရာဇဂ္ဂ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မင်းသည် ယူသင့်ယူထိုက်သော ဘဏ္ဍာဟု အနက်ပြန်။ ရာဇဂ္ဃဟုရှိလျှင် ရသောအဂ္ဃ အရပ် ရာဇဂ္ဃ ဟု ဝစနတ္ထပြု။ မင်းအားထိုက်သော ဘဏ္ဍာဟုအနက်ပြန်။ ဤသို့သော သဒ္ဒ ယုတ္တိ၊ အတ္ထယုတ္တိတို့ကို ထောက်၍ ရာဇဂ္ဂံ၊ ရာဇဂ္ဃံ ၂–ပါဌ်သင့်သည်။

ရာဇကန္တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထောဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရသော အာယတ္တံ ရာဇကံ၊ တနည်း–ရသော အရပ် ရာဇကံဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မင်းနှင့်စပ်သော၊ မင်းအားထိုက်သောဟု အနက်ပြန်။ ဤသို့

http://www.dhammadownload.com

အာဂမယုတ္တိ၊ သဒ္ဒယုတ္တိ၊ အတ္ထယုတ္တိ ရှိသောကြောင့် ရာဇဂ်ေ ပါဌ်လည်းသင့်သည်သာ။

မှတ်ချက်။ ။ သလာကဂ္ဂ။ ပါစိတ်ယော။ ၆၄၂။ ဘတ္တဂ္ဂ၊ ဝိနယာ လင်္ကာရဋီ၊ ၂။ ၁၇–ကိုရှု၍ ရာဇဂ္ဂပုဒ်ကို ရာဇ+ဂဟ+ကွိ–ဟု တနည်း ကြံလေ။

(က) ဣတော ပရံ–လ–မနုဿပါဏောတိ အာဟ။ (ခ) တမ္ပိဘုဇိဿံ–လ–နတ္ထိ။ (ဂ) ယောပိ ဘုဇိဿော–လ–အဝဟာရော နတ္ထိ။
(ဃ) ဓနံ ပန ဂတဋ္ဌာနေ ဝဍ္ဎတိ။၄။ ၃၁၆။

ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။
ဂ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။ ထို–
ဂ–ဝါကျတွင် အတ္တနာ ဝါ–လ–အဂ္ဂဟေသိကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ ယောပိ ဘုဇိဿော–လ–ဟောတိ–ကား ပက္ခ။ (အနိယတ်၊ နိယတ် ခွဲလေဦး။)

ဃ–ဝါကျ ဋီကာတက်

ဓနံ ပန ဂတဋ္ဌာနေ ဝဍ္ဎတိတိ ဧတ္ထ အာဌပေတွာ ဂဟိတဓနံ ဝဍ္ဎိယာသဟ အဝဟာရကဿ ဂီဝါတိ တိသုပိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၃။

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဂ–ဝါကျဖြင့် အမိ အဖတို့က–လ–ခိုးခြင်း မမြောက်ဟု ဆို၏။ သို့ခိုးခြင်းမမြောက်လျှင် မည်သည့် အပြစ်မျိုးမှ မသင့်ဟု မှတ်ရမည်လော၊ အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်းကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။

ကား–ဃ–ဝါကျဖြင့် ဥစ္စာသည်ကား ရောက်ရာအရပ်၌ အတိုးတက်၏ (၄)၊ သို့အတိုးတက်သောကြောင့် ဘဏ္ဍာစားထိုက်၏ (ဋီ) ဟု ငါပြဆို၏ဟူလို။

ပါဌ်ဝိနိစ္ဆယ

ဘုဇိဿံ၊ ဘူဇိဿံ၊ ဘုဇ္ဇိဿံ။ ။ ဘုဇ ပါလနဇ္ဈောဟာရေသု ဣဿော ဒွိတ္တံ–ဟု သူစိ၌ ဖွင့်သည်။ ဘုဇဓာတ်+ဣဿပစ္စည်း။ ဘုဇိဿဟု ဆိုလိုလျက် သဒ္ဒဘော်လာ၍ ဘုဇိဿ ဟု ပြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုဇိဿ ပါဌ်သာသင့်သည်။

ဝါဒန္တရမှတ်ဖွယ်။ ။ ဘုဇေန (လက်မောင်းဖြင့်) အတ္တနော ယထာသုခ ဝိနိယော ဣဿော ဣစ္ဆိတဗ္ဗော ဧတ္ထာတိ ဘုဇိဿော။ သာမိကော။ မ၊ ဋီ။

http://www.dhammadownload.com

အပရာဓိနတာယ ဘုဇနေ အတ္တနော ကိစ္စေ သေတိ တသ္မာတိ ဘုဇိသော။ သီ၊ ငြိ။ သစ်။ ၂။ ဤဋီကာ ၂ စောင်အလို ဘုဇ+ဿသ= ဘုဇိဿ ဟုပြီးသည်။မိမိလက်ဖြင့် မိမိအလိုရှိရာကို ဆောင်ရွက်နိုင်သူဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

❀ နည်းနှင့် ဥပစာ

ဝသုတိ။ ။ အကြောင်းဖြစ်သော အတိုးတက်ခြင်း၏ ဝသုတိဟူသောအမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော ဘဏ္ဍာစားထိုက်ခြင်း (ဂိဝါ) ၌တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော ဘဏ္ဍာစားထိုက်ခြင်းကို ဝသုတိ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ကာရဏူပစာ။ နာနတ္တရိက နည်း။ (ဃ-ဝါကျဋီကာဖွင့်ကြည့်။)

ပါဏော။ ။ အပေါင်းဖြစ်သော သတ္တဝါမှန်သမျှ၏ ပါဏောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော လူသတ္တဝါ၌တင်။ ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ-သမုဒါယူပစာ။ (ပါဏော နာမ မနုဿပါဏော-ကို ထောက်ပါ။)

(က) အဇ္ဈောဇာတက-လ-အဝဟာရော ဟောတိ။ (ခ) တမေဝ ဟိ-လ-ဝုစ္စတီတိ။ (ဂ) တ္တေ စ ဂေဟဒါသိယာ-လ-ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဌ။ ၃၁၆။

❀ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီကရဏ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာဂမဒဠှီယ။
ဂ-ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား အာရဒ္ဓ။

ဝါကျကြံပုံ

က-ဝါကျတွင် အဇ္ဈောဇာတက စသည့်သုံးမျိုးပြပြီးနောက် ယင်းသုံးမျိုး၏ ဝစနတ္ထကို တဆက်တည်းဖွင့်မပြဘဲ တမေဝ ဟိ စသော ဒဠှီကရဏ (ခ) ဝါကျကို ရေးသည်။ သို့ ဒဠှီခြားပြီးမှ တက်လာသဖြင့် ဂ-ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘကြံသည်။ သို့သော် ဂ-ဝါကျဖြင့် အဇ္ဈောဇာတော စသော ပုဒ်တို့၏ဝစနတ္ထအကျယ်ကိုပြသည်ဖြစ်၍ ဂ-ဝါကျကို ဝိတ္ထာရဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယင်း၏သခေ်ပမှာ က-ဝါကျရှိ အဇ္ဈောဇာတဝနက္ကိတကရမရာနီတပ္ပဘေဒ-သာ ဖြစ်စေကာမူ မကင်းရာ မကင်းကြောင်း အားဖြင့် က-ဝါကျကို သခေ်ပ ဟုခွဲရမည်။

တနည်း။ ။ ဂ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။ (ဂ-ဝါကျတွင် ပက္ခ၊ ပက္ခန္တရ ခွဲလေဦး။)

❀ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

ဂ-ဝါကျ၌ ဂေဟဒါသိယာ ကုစ္ဆိမှိ-ဇာတော-ဖြင့် အဇ္ဈောအရ အိမ်ပေါက်ကျွန်မ၏ ဝမ်းဟူသော အတွင်းကိုယူရမည်-ကိုလည်းကောင်း၊ အဇ္ဈော

http://www.dhammadownload.com

နိပါတ်ပုဒ်နောင် သတ္တမီဝိဘတ်ကျေသည်-ကိုလည်းကောင်း၊^၁ အန္တောဇာတောတိ အန္တောဇာတော ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်။ (အနွယ) (အန္တောပါသာဒ်ကဲ့သို့ အဗျယီဘောသမာသ် ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ဗျ။) ကိုလည်းကောင်း^၂၊ အန္တောဇာတောယေဝ အန္တောဇာတကော ဟု သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း^၃၊ ကံ-ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌သက်သည်- ကိုလည်းကောင်း^၅ သိစေသည်။

၁။အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၂။ ဝိဘတ္တိပဒ။ ၃။ ဘိဓာနဋ္ဌ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၄။အဘိဓာနဋ္ဌ။ ၅။ ပစ္စယတ္ထ။

ဂ-ဝါကျ၌ ဒါသဿ-ဖြင့် ကျွန်မဝမ်း၌ဖြစ်သောသားသည် ပဓာနအားဖြင့်၊ ဝါ-ဥက္ကဋ္ဌလက္ခဏာအားဖြင့် ကျွန်ယောကျ်ားနှင့် သံဝါသပြုသောကြောင့်သာ ဖြစ်သတည်း- ဟု ဖြစ်သင့်သောအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။) သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၃။ ၁၄၄။ အောက်ပါနည်းဥပစာနှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါ။

ဒါသဿ။ ။ ပြဋ္ဌာန်းသော ကျွန်ယောကျ်ားကို ဆိုသဖြင့် မပြဋ္ဌာန်းသောတပါးသောယောကျ်ားကိုလည်း ရသောကြောင့် ပဓာနနည်း။

အစိတ်ဖြစ်သော ကျွန်ယောကျ်ား၏ ဒါသဿ ဟူသောအမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ကျွန်ယောကျ်ား၊ တပါးသောယောကျ်ားတို့၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူစာ။

အန္တောဇာတကာ။ ။ ပြဋ္ဌာန်းသော အိမ်ပေါက်ကျွန်မ၏ဝမ်း၌ ကျွန်ယောကျ်ားနှင့် သံဝါသပြုသဖြင့် မွေးဖွားလာသော ကျွန်တည်း ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းသည်ကိုဆိုသဖြင့် အိမ်ပေါက်ကျွန်မ၏ ဝမ်း၌ တပါးသောယောကျ်ားနှင့်သံဝါသပြုသဖြင့်မွေးဖွားသော ကျွန်တည်းဟူသော မပြဋ္ဌာန်းသည်ကိုလည်း ရသောကြောင့် ပဓာနနည်းမည်၏။ (ဤကိုနည်းမှီး၍ ကေဒေသူပ စာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာတင်လေ။)

အန္တော ဂေဟဒါသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ဒါသဿ စ အညဿစ ဇာတော အန္တောဇာတော။ (ဂေဟဒါသိယာ၊ ၏။ အန္တော ကုစ္ဆိမှိ၊ ဒါသဿ၊ ကျွန်ယောကျ်ား၏။ သံဝါသေန စ၊ ပေါင်းဖော်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ အညဿ၊ တပါးယောကျ်ား၏။ သံဝါသေန စ၊ ကြောင့်လည်းကောင်း။ ဇာတော။)

သတ္တမီသပ္ပုရိသ်။ နိဿယ နိဿိတ၊ ဌာန ဌာနီ စပ်။

ဓနေန ကီတော-ဖြင့် ကီတောပုဒ်ကို ကီယတေတိ ကီတော-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း^၁၊ တ-ပစ္စည်း ကမ္မသာဓန၌

http://www.dhammadownload.com

သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဓနေနကီတော ဓနက္ကီတော ဟု တတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္တပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဓနကီတော ဟု ဆိုလိုလျက် ဒွေဘော်လာ၍ ဓနက္ကီတရုပ်ပြီးသည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ သာဓကေ သာဓျ အကြောင်းအကျိုးစပ်၍ ဉာသ်ကောက်။ ပ–ပဋ္ဌိနှင့် ပတိကမု စသော ဘုရားကြီးနိယ်အရ ဓနက္ကီတ ဟုဒွေဘော်ရှိသော ပါဠ်ိသင့်ကြောင်း သတိပြု။

ကရမရာနီတ။ ။ မရိတဗ္ဗောတိ မရော၊ ကရေန၊ ရန်သူတို့၏လက်ဖြင့်။ မရော၊ သတ်အပ်သည်တည်း။ ကရမရော–သတ်အပ်သည်။ အာနီယာတေတိ အာနီတော။ ကရမရေန အာနီတော ကရမရာနီတော။

ကရမရ။ ။ ဌာနဖြစ်သော သုံ့ရ သုံ့ပန်းကျွန်း၏ ကရမရအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ညှဉ်းဆဲခြင်းကြီးယာဉ်တင်လေ။ ကာရကရူပစာ။ (ဒါသဗျဲ ဟူသော အဋ္ဌကထာပုဒ်ကို ထောက်ပါ။)

(က) သြစရတီတိ သြစရကော။ (ခ) တတ္ထ–လ–ဝုတ္တံ ဟောတိ၊
(ဂ) သြစရိတွာတိ သလ္လက္ခေတွာ။ (ဃ) ဥပဓာရေတွာတိ အပ္ပော
(င) အာစိက္ခတိ–လ–အာရောစေတိ။ ဌ။ ၃၂၀.

၏ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား (သြစရတိဠ္ဌ စရဓာတ်ကား ဂတိတက္ကနအနက်ကို ဟော–လေသလောဟု ဓာတွတ္ထပသင်္ဂကို ပယ်ဖြေ၍ ငုပ်နေသော ဓာတ်နက်ကို ဖော်သောကြောင့်) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဃ–ဝါကျကား (အဓိပ္ပာယတ္ထအကျယ်ကို ပြသောကြောင့်) ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ ဂ–ဝါကျကား သခေ်ပ။

င–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ ဂ–ဃ–ဝါကျကား ပက္ခ။

၏ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် သြစရကောဠ္ဌ ဏွုပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓနေဠ္ဌမသက်၊ ကတ္တုသာဓနေဠ္ဌသက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သြစရကောပုဒ်ကို ကမ္မသာဓန–ဝစနတ္ထမပြုရ၊ ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း ၊ သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။

ခ–ဝါကျဠ္ဌ အနုပဝိသတိ–ဖြင့် သြစရတိဠ္ဌ စရဓာတ်သည် ဂတိဘက္ခန အနက်ကိုဟောသည်ဟု ဓာတ်ကျမ်းဠ္ဌဆိုစေကာမူ “အနေကတ္ထာ ဟိဓာတဝေါ”

http://www.dhammadownload.com

ပရိဘာသာအရ ဤဒွိပဝေသနအနက်ကို ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဝ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကၡ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား–ရွှေဥမင်သျှ–နှင့် ဆင်တဲဂဏ္ဍိအလို အာဘော်တည်း။ ဩစရကောတိ အဘိဓာနကို နီတိ၊ ဓာ။ ၁၄၇–၌ အဝ–ကိုဓာတွတ္ထဝိသေသကကြံသကဲ့သို့ အဝဓာတွတ္ထဝိသေသကကြံ၍ တနည်းအာဘော်ဖော်နိုင်သည်။

ခ–ဝါကျ၌ အနုပဝိသတိ–ဖြင့် ဩစရတိ–၌ စရဓာတ် ဂတိဘက္ခနအနက်ကိုဟောစေကာမူ အစဥပသာရကြောင့် ပဝိသနအနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဝဥပသာရ၏ မာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

ဂ–ဝါကျဖြင့် ဩစရိတွာ၌ စရဓာတ်သည် ဂတိဘက္ခနအနက်တို့ကို ဟောစေကာမူ "အနေ့ကတ္ထာ ဟိ ဓာတဝေါ"– ပရိဘာသာအရ သလ္လက္ခဏအနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဝ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

တနည်း။ ။ ဂ–ဝါကျဖြင့် စရဓာတ်သည် ဂတိဘက္ခနအနက်ကို ဟောစေကာမူ အဝ–ဥပသာရကြောင့် သလ္လက္ခဏအနက်ကိုဟောသည် ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အဝ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ ဂ–ဝါကျ၌ ပထမအာဘော်ကား ရွှေဥမင်၊ သျှ–နှင့် ဆင်တဲဂဏ္ဍိ။ ဒုတိယအာဘော်ကား နီတိဓာတုကိုမှီးသော အတ္တနောမတိအာဘော်။

ဃ–ဝါကျဖြင့် သလ္လက္ခေတွာအရ မှတ်၏ဟူသည် သာမညမှတ်ခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်း ပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

င–ဝါကျ၌ အာရောစေတိဖြင့် အာစိက္ခတိ၌ စိက္ခဓာတ်သည် ပြောကြားခြင်း (အာစိက္ခဏ) အနက်ကိုဟောသည်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ အာ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တ က အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ ဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

င–ဝါကျ၌ ပရ–လ–အသံဝိဟိတာရက္ခံ–ဖြင့် ဘဏ္ဍာအရ–လ–သူတပါး အိမ်အစောင့်အရှောက် မရှိသော ဘဏ္ဍာကို ယူရမည်။ (နွ။) ဘဏ္ဍာ ဟူသမျှကို မယူရဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ပရိယာယေန ဟိ အဒိန္နာဒါနံတော မုစ္စတိ။ ၅။ ၃၂၀။ အပါင်းဖြစ်သော အာဏတ္တိကပယောဂ အဒိန္နာဒါန, သာဟတ္ထိကအဒိန္နာဒါန တို့၏ အဒိန္နာဒါန–အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အာဏာတ္တိက ပယောဂ အဒိန္နာဒါန၌တင်။ ကေဒေ သျှုပစာ။ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၉၄။

(က) ဩဏာ ရက္ခတီတိ ဩဏာဒိရက္ခော။ (ခ) ယော ပရေန–လ–ဝစနံ။ (ဂ) တေနေဝါဟ–လ–ဂေါပေန္တော တိ။၅။ ၃၂၁။

⊛ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား သခ်ေပ။

မှတ်ချက်။　။ အဓိဝစနံ ပါသော ဝါကျသည် ဝါကျာရမ္ဘနှင့် ပက္ခန္တရ အဖြစ်များသည်။ သို့သော် ဤ ခ–ဝါကျကိုကား ရှေ့က–ဝါကျ၌မပေါ်လွင်သော အနက်တို့ကို ပေါ်လွင်စေရန် အနိယတ် နိယတ်တို့ဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိတ္ထာရဝါကျဟု ဆိုရသည်။

ခ–ဝါကျ၌ အနိယတ်–နိယတ်၊ အာကာရ အာကာရဝန္တဝါကျခွဲလေဦး။

ဂ–ဝါကျကား အာဂမဒဠှီကရဏ။ ထို–၍ က–ခ–ဝါကျကား အာဂမဒဠှီယ ဝါကျ။

⊛ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် ဩဏာဒိရက္ခောပုဒ်ကို ဩဏာ ရက္ခတီတိ ဩဏာဒိရက္ခော–ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁] အ–ပစ္စည်း၏ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။ (လဟုကနည်း။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။　၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။

တနည်း။　။ က–ဝါကျဖြင့် ရက္ခောပုဒ်ကို ရက္ခတီတိ ရက္ခော ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁] အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၂] ဩဏာနှင့် ရက္ခ–ကို ဩဏာ ရက္ခော ဩဏာဒိရက္ခော ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၃] သိစေသည်။ (ဂရုကနည်း။)

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။　၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ။　၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ခ-ဝါကျ၌ အာဘတံ-ဖြင့် ဩဏိ ၌ အဝဥပသာရ၏ တတွတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ နိဓာတ်၏ဆောင်ခြင်း (နယန)အနက်ဟောသည်-ကို လည်းကောင်း[၂]၊ ဣပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန၌ သက်သည်-ကို လည်းကောင်း[၃]၊ အဝနီ ယတေ အာဘရိယတေတိ ဩဏိဟု ကမ္မသာဓန ဝိစနတ္တပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၄။အဘိဓာနတ္ထ။

ခ-ဝါကျ၌ ဘဏ္ဍာ-ဖြင့် ဩဏိ အရ ဘဏ္ဍာကို ယူရမည်ကို သိစေသည်။ (အဘိ ဓေယျတ္ထ။)

ခ-ဝါကျ၌ တသောတံ အဓိဝစနံ -ဖြင့် ဩဏိရက္ခအရ ဆောင်အပ်သော ဘဏ္ဍာကို စောင့်ရှောက်သော ရဟန်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ အာဟဋ္ဌံ ဘဏ္ဍံ ဟူသော ပဒဘာဇနီဖြင့် ဩဏိ ဟူသော မာတိကာကို၊ ဂေါပေန္တော-ဖြင့် ရက္ခောကို ဖွင့်သည်ဟု အာဘော်ကြံလေဦး။

◉ ပဋ္ဌဝိနိစ္ဆယ

ဩနိရက္ခော၊ ဩနိရက္ခော။ ။ ဩဏိတပတ္တပါဏိ၊ ပဏိတ၊ ပဏိဓာနတို့ နှင့်တူပြီ။

* ပ ပရိနှင့်၊ နိ ဥ ဩနောက်၊ န-ငယ်ရောက်၊ မဖောက် ဏကြီးပြန်။ (ဘုရားကြီး)။

(က) သံဝိဓာယ အဝဟာရော သံဝိဒါဝဟာရော။ (ခ) အညမည

သညတ္တိယ-လ-ဝုတ္တံ ဟောတိ (ဂ) သံဝိဒဟိတွာတိ-လ-အတ္ထော။

(ဃ) တတြာယံ ဝိနိစ္ဆယော-လ-သမ္မေသံ ပါရာဇိကံ။ဌ။ ၃၂၅။

◉ ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ-ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ။ ထို-၍ က-ဝါကျကား သခေ်ပ။

ဂ-ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို-၍ က-ခ-ဝါကျကား ပက္ခ။

မှတ်ချက်။ ။ ဣတိ အတ္ထော ပါသော်လည်း သခေ်ပ စကားရပ် မရှိ၍ ဝိတ္ထာရဝါကျမဟုတ်။

◉ အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က-ဝါကျဖြင့် သံဝိဒါဝဟာရ ပုဒ်ကို ဥပါဒါရုပ်ကဲ့သို့ သံဝိဓာယ အဝဟာ ရော သံဝိဒါဝဟာရော ဟု ပထမာ တပ္ပုရိသ်၊ ဝါ-ကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝိစနတ္တ ပြုရမည်-ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ဝိဓာယ သဒ္ဒါကို ဝိဒါပြု၍ သံဝိဒါဝဟာရ ဟု ရုပ်ပြီး သည်-ကိုလည်းကောင်း[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဘာဝတ္ထ။ ဝါ-သန္ဓိလိင်္ဂ၊

ခ–ဝါကျ၌ ကတာဝဟာရော–ဖြင့် အဝဟာရောပုဒ်ကို အဝဟာရတီတိ အဝဟာရော ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို–လည်းကောင်း၊ ¹ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန၌သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း၊ ² သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၂။ ပစ္စယတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ သံဝိဒါဝဟာရော–လ–အဝဟာရတိ။ ဝိ၊ ၁၊ ၆၅–တွင်–ဟာရတိ–ဟု ဆိုသောကတ္တုရုပ်နှင့် ကတာဝဟာရော–ဟူသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသည် တပြေးညီသည်ဖြစ်၍ အဝဟာရောပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓ် အာဘော်ဖော်သည်။ ယင်းသည် "သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့် ဖွင့်၍ပြ၊ ကတ္တုသာဓနကြံစရာ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိ၊ အသဿတ္ထိ၊ တူဘိကတ္တုနေ" ဟူသော နိယံတို့နှင့်လည်းညီ၏။ နိသျအစောင်စောင်တို့၌ကား အဝဟာရော၊ ခိုးခြင်း–ဟု သာဓသိဓ် ပြန်ကြသည်။ ဝိမံသိတ္ဗာဂဟေတဗ္ဗံ။

ဂ–ဝါကျ သမ္ပန္တယိတ္ဂာ–ဖြင့် သံ, ဝိဥပသာရတို့၏ ဓာတွတ္ထ ဝိသေသ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ¹ ဓာတ်၏ မန္တနအနက်ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊ ² သိ စေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။

သံဝိဒဟိတ္ဂာ၊ တိုင်ပင်၍။ (ဤအလို ဂ–ဝါကျ၌ အတ္တောကား သဒ္ဒတ္ထအတ္တော။

တနည်း။ ။ သမ္ပန္တယိတ္ဂာ–ဖြင့် သံ, ဝိရှေးရှိသော ဓာဓာတ်သည် တိုင်ပင်ခြင်း (မန္တန) အနက်ကိုမဟောနိုင်၊ ပြုစီရင်ခြင်း (ဝိဓာန) အနက်ကိုဟောသည်ဖြစ်၍ ဘဏ္ဍာကို မခိုးမီက ပြုစီရင်ဖွယ်ကို ပြုစီရင်ခြင်း (ဝိဓာန) ဟူသည် တိုင်ပင်ခြင်း (မန္တန) ပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

သံဝိဒဟိတ္ဂာ၊ ပြုစီရင်၍။ (သဒ္ဒတ္ထဝါ–တိုင်ပင်၍။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ။)

ဤအလို ဂ–ဝါကျ၌ အတ္တောကား အဓိပ္ပာယတ္ထ အတ္တောတည်း။

ဂ–ဝါကျ၌ ကေစ္ဆန္ဒတာယ ပုဒ်ကို သမ္ပန္တယိတ္ဂာ၌ စပ်၍ အဓိပ္ပာယတ္ထ အာဘော်ဖော်။ ကေစ္ဆန္ဒတာယပုဒ်ကို ဧကစ္ဆာသယတာယ ဟု ထပ်ဖွင့်။ ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ။

အညမညပုဒ်မှတ်ဖွယ်

အညမညသတိ အညော အညဿ ဟု (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။) အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ရာတွင် ဧကော ဧကဿကဲ့သို့ ရှဋ္ဌီပုဒ်ဟု၊ သီ၊ ဋီ၊ ၁၈၊ ဆိုသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် နိရုတ္တိဒီပနီတို့ အလို သဗ္ဗနာမ် ဒွေဘာဝသန္ဓိပုဒ်ဟု မှတ်။ ဤသို့ ရုပ်ပြီးပုံကို ပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

အညတည် သ–သက်၊ သ–လာ၊ အညဿ–ဖြစ်၏။ အညဿ အညဿ ဟု ဒွေဘာဝသန္ဓိပြု။ ရှေ့ အညဿ၌ ဿ–ကိုချေ၊ အညအညဿဟု ဖြစ်၏။ မ–အက္ခရာလာ၊ အ–သိုကပ်လျှင် အညမညဿ ဟု ပြီး၏။

မအ္ဓူသျ၊ ၌ကား အညော စ အညောစ–ဟု ဝိဂြိုဟ်ဆိုပြသည်။ ဤအလို အညံ မညသဒ္ဒါကား ဒွန်သမာသ်ပုဒ်တည်း။

သညတ္တိ။ သညံ ကတ္ဟာ ဇနနံ သညတ္တိ။ သံ+ဉာ+တိ၊ ကာရိုက်ကျေ။ အညမည ဿ သညတ္တိ အညမညသညတ္တိ ဟုတွဲ။ (အညမညဿ၊ တယောက်သည် တယောက် ကို။ သညတ္တိ၊ သိစေခြင်း။)

(၄) ပါဠိဝိနိစ္ဆယ

သံဝိဒါဝဟာရော။ သံဝိဓာဝဟာရော။ သံဝိဓာယ အဝဟာရော သံဝိဒါဝဟာရော– ဟု မောဂ္ဂလ္လာန်ဆို၍ ဝိဓာယဿ ဝိဒါဒေသော (ဝိဓာယပုဒ်ကို ဝိဒါပြု) ဟု မောဂ်၊ ပဉ္စိ ကာဖွင့်သည်။ သို့ ဝိဓာယာကို ဝိဒါပြုရသောကြောင့် ဒန္တဇ ဒ–နှင့် ရှိသော သံဝါဒါဝ ဟာရော ပါဠ်သာ သင့်သည်။ (မောဂ်၊ ၁။ ၄၇။ တဒမိနာဒီနိ သုတ်။)

(က) သင်္ကေတကမ္မန္တိ သဉ္ဇာနနကမ္မံ။ (ခ) ကာလပရိစ္ဆေဒ ဝသေန သညာဏကရဏန္တိ အတ္ထော၊ (ဂ) တ္တေ စ ပုရေဘတ္တံ အဝဟရာတိ–လ–နတ္ထိ ဝိသင်္ကေတော။ (ဃ) ဥဘိန္နမ္ပိ–လ–ပါရာ ဇိကံ။ ၄ ။ ၃၂၂။

(၅) အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ပါကျဖြင့် သင်္ကေတ၌ ကိတဓာတ်သည် နိဝါသ, ရောဂါပနယန– အနက် တို့ကို မဟော၊ ဉာဏအနက်ဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊ သံ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာ နုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနေ၌ သက်သည်–ကို လည်းကောင်း[၃]၊ သင်္ကေတပုဒ်ကို သင်္ကေတတိသံ ဉ္ဇာ–နာတိ ဇတေနာတိ သင်္ကေတောဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယဓာတွတ္ထ။ ၂။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ။ ၃။ ဒုတိယပစ္စယတ္ထ။ ၄။အဘိဓာနတ္ထ။ ကိတ ဉာဏေ။ ကေတတိ–လ–သင်္ကေတော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၆၇။ ကိတ နိဝါသေ ရောဂါပနယနေ စ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၆၅။

ခ–ပါကျ၌ သညာဏကရဏံ–ဖြင့် သဉ္ဇာနနသဒ္ဒါသည် သံပုဗ္ဗ ဇနဓာတ်၊ ဝါ–ဇနိဓာတ်ဖြင့် ပြီးသောပုဒ်မဟုတ်၊ သံပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်ဖြင့် ပြီးသောပုဒ်၏။

http://www.dhammadownload.com

အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ကမ္မ၌ ရမ္မပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓန, ကရဏသာဓနနှင့် မသက်၊ ဘာဝသာဓနနှင့် သက်သည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ကမ္မပုဒ်ကို ကမ္မ-သာ ဓန, ကရဏသာဓန ဝဓနတ္ထ မပြုရ၊ ဘာဝသာဓန ဝဓနတ္ထ ပြုရမည်-ကို လည်းကောင်း[၃]၊ ကမ္မသဒ္ဒါ၏ ကရဏတ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၄] သိစေသည်။

၁။ ဒုတိယ ဓာတုပဒ။ ၂။ ဒုတိယ ပစ္စယတ္ထ။
၃။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၄။ ဒုတိယ ဓာတုပဒ။

(၈) နည်းနှင့် ဥပစာ

နိမိတ္တကမ္မ။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိမှိတ်ခြင်း မျက်မှောင်ချီခြင်း ဦးခေါင်းကို ချီခြင်း သုံးမျိုးတို့၏ နိမိတ္တကမ္မ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော မျက်စိမှိတ်ခြင်း မျက်မှောင်ချီခြင်း ဦးခေါင်းကို ချီခြင်း လက်တို့ကို မြှောက်ခြင်း-လ-ချောင်း ဆိုးခြင်း စသည်တို့၌ တင်။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယ ဝူပစာ။

မှတ်ချက်။ ။ဋ။၃၂၃။ အညမ္ပိ ပနေတ္ထ ဟတ္ထလဃိန-လ-အနေကပ္ပ ကာရ သင်္ကေတဗ္ဗ-ဝါကျနှင့် အညီ ဥပစာတင်သည်။ ယင်းဝါကျကို ဆင်တဲ ဂဏ္ဍိ၌ "နိမိတ္တကမ္မ၌ ပါဠိတော်လာ အမှတ်သုံးပါးကိုသာ နိမိတ်ဟု ယူရအံ့လော၊ ဟူသော စောဒနာပသင်္ဂကို နစ်စေခြင်းငှာ အညမ္ပိ စသည်မိန့်" ဟုဆိုသည်။ ထိုနိ မိတ္တကမ္မ-အဖွင့်ကွင် နိမိတ္တဿ ကရဏံ-ဖြင့် ကရဏံ ကမ္မံ၊ နိမိတသ ကမ္မံ နိမိ တ္တကမ္မံ-သမာသ တွဲရမည်ဟု ပြသည်။

(၈) နည်းနှင့် ဥပစာ

ဌာနာ စာဝေတိ။ ။အစိတ်ဖြစ်သော တည်ရာမှ ရွေ့စေခြင်း၏ ဌာနာ-စာဝေတိ (ဌာနာဝစနံ) အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော တည်ရာမှရွေ့စေခြင်း အာဏတ္တိက စသော အလုံးစုံသောပယောဂ၊ ဓုရနိက္ခေပတို့၌ တင်စား၍ အပေါင်း ဖြစ်သော တည်ရာမှရွေ့စေခြင်း အာဏတ္တိက စသော အလုံးစုံသောပယောဂ ဓုရ နိက္ခေပတို့ကို ဌာန စာဝေတိ (ဌာနာဝစနံ) ဟု ဆိုသောကြောင့် ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ-အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ ပါဠိတော် (ဝိ၊ ၁။ဖ၈)ဌာနာစာဝေတိ။ ဌ-၌ ဌာနာဝစနံ ဟု ရှိသည်။ အတူတူပင်။ ဌာနစဝနန္တိ ဣဒံပါဠိအနုသာရတော ဝုတ္တံ၊ ဓုရနိက္ခေပ သံပိ သင်္ဂဟေတဗ္ဗော (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၇) ဟုဖွင့်ရာ၌လည်း အထက်ပါ ဥပစာကိုပင် ပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

တာဝကာလိကံ။ ။ တာဝ သမ္ပဋိစ္ဆိတော ကာလော ဧတဿာတိ တာဝ ကာလိကံ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ၊ ၂။ ၂၃၈။ တာပကာလော အဿာတိ တာဝကာလိကံ။ ဏိကော သမာသန္တော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။ နှာ။ ၃၇၅။ (တာဝ သမ္ပဋိစ္ဆိတော ကာလော တာဝကာလော။ တာဝကာလာ အဿတ္ထီတိ တာဝကာလိကော – ဟု တွဲနိုင်သည်။ အတ္ထနေ့ဓမတိ။)

ပေတရိုဂ္ဂဟော အဖွင့်

ပေတပရိဂ္ဂဟောတိ–လ–တေသံ ပရိဂ္ဂဟော–ဖြင့် ပေတာနံ ပရိဂ္ဂဟော ပေတ–ပရိဂ္ဂဟော–ဟူသော ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ကိုပြသည်။

ပေတပရိဂ္ဂဟော။ ။ အစိတ်ဖြစ်သော ပြိတ္တာဘုံ၌ဖြစ်သောသတ္တဝါသူ သေ–ကောင်၌ ပူးသောသတ္တဝါ စတုမဟာရာဇ် စသော နတ်တို့၌ တင်လေ။ ကေဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏနည်း။)

တနည်း။ ။ အတူဖြစ်သော ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၏ ပေတ– ဟူသောအမည်ကို အတူရှိသော သူသေကောင်၌ပူးသောသတ္တဝါ စတုမ ဟာ–ရာဇ် စသော နတ်တို့၌ တင်လေ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား ရွှေဥမင်သျှ၊ နှာ၊ ဖဖြ–၌ ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ ရောင့်ရဲခြင်းမရှိ ဟူ၍ဆိုသည်။ သဒိသူပစာတည်း–ဆိုသည်။ ဤအလို သဒိသူ–ပစာတင်သည်။

လဂ္ဂိတသာဋကော။ ။ ၄။ ၃၂၈။ အပေါင်းဖြစ်သော အစောင့်အရှောက်ရှိသော ချိတ်ဆွဲထားသော ပုဆိုး၊ အစောင့်ရှောက်မရှိသော ချိတ်ဆွဲထားသော ပုဆိုး တို့၏ လဂ္ဂိတသာဋကအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အစောင့်အရှောက်မရှိသော ချိတ်ဆွဲထားသော ပုဆိုး၌တင်။ ကေဒေသူပစာ။ သမုဒါယူပစာ။

(က) အာဒိယိတိဂဏှိ။ (ခ) စောရောသိ တွန္တိ ပရာမသိ။ (ခ) အနာ– ပတ္တိ ဘိက္ခု နိရုတ္တိပထေတိ။ ဝေါဟာရဝစနမတ္တေ အနာပတ္တီတိ အတ္တော။ (ဂ) အဓိဝတ္ထောတိ–လ–နိဗ္ဗတ္တော။ ၄။ ၃၂၉။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဂဏှိ–ဖြင့် အာဒိယိ၌ အာ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္တ ဗာဓက၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ ယင်းဥပသာရကြောင့် ဒါ–ဓာတ်သည် ပေးခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ယူခြင်းအနက်ကိုဟောသည် ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ သိစေသည်။

၁။ ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္တ။ ၂။ ဓာတွတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ခ–ဝါကျဖြင့် ယူ၏ဟူသည် သင် သူခိုးတည်းဟု သုံးသပ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထု။)

ဂ–ဝါကျဖြင့် နိရုတ္တိသဒ္ဒါ၏ ဝေါဟာရ စကားအနက်ကို ဟောသည်–ကို လည်းကောင်း၊[၁] ပထသဒ္ဒါဖျောက်၍ ဖွင့်သဖြင့် နိရုတ္တိဝေ ဗထော နိရုတ္တိ ပထော ဟု ကမ္မဓာရာယ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကို လည်းကောင်း၊[၂] သိစေသည်။

၁။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ဂ–ဝါကျ သရီရေ နိဗ္ဗတ္တော–ဖြင့် အဓိဝတ္ထ (အဓိ+ဝသ+တ) စွဲ၍ နေ၏ ဟူသည် ကိုယ်၌ဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ။)

မှတ်ချက်။ ။ အဓိဝတ္ထ=အဓိ+ဝသ+တ–ကို နိဗ္ဗတ္တ=နိ+ဝတု+တ ဖြင့် ဖွင့်ရာ တတ်လဲ၍ ဖွင့်၏။ သို့သော် ဓာတွတ္ထပသင်္ဂ မရှိသဖြင့် ဘာဝတ္ထ အာဘော်ဟု မှတ်ရာ၏။

(က) သြဒနိယဃရံ နာမ–လ–ပစနဃရံ။ (ခ) သူနဃရံ နာမ –လ–မံသပစနဃရံ။ (ဂ) ပူဝဃရံ နာမ–လ–ခဇ္ဇကပစနဃရံ။

၄။ ၃၃၅။

(၁) အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျဖြင့် သြဒနိယ၌ သြဒနသဒ္ဒါ၏ ဘတ္တသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊[၁] သြဒနံ ပစန္တိ ဧတ္ထာတိ သြဒနိယံ–ဟု ပစန္တိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကို လည်းကောင်း၊[၂] ဏိယပစ္စည်း၏ ပစန္တိတဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်–ကို လည်းကောင်း၊[၃] သြဒနိယဉ္စ တံ ဃရဉ္စာတိ သြဒနိယဃရံ ဟု ကမ္မဓာရာယ် သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၄] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓေယျတ္ထ။ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။

၄။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

သြဒနိယဃရံ။ ။ ရောင်းသောထမင်းကို ချက်ရာအိမ်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဆိုင် ထမင်းချက်ရုံ။ (ဝေါဟာရတ္ထ။)

ခ–ဝါကျဖြင့် သူနသဿ မံသဿ ပစနံ ဃရံ သူနဃရံ ဟု မဇ္ဈေလောပီ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၁] သူနသဒ္ဒါ၏ မံသအနက်ကိုဟောသည်–ကိုလည်းကောင်း၊[၂] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ နာမလိင်္ဂတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဂ–ဝါကျဖြင့် ပူဝသေ ခဇ္ဇကာသ ပစနံ ဃရံ ပူဝဃရံဟု မဇ္ဈေလောပီ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း¹၊ ပူဝအရ ခဲဖွယ်ကို ယူရမည်–ကိုလည်းကောင်း²၊ သိစေသည်။

၁။ အဘိတနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ ၂။ အဘိဓေယျတ္ထ။

နည်းဥပစာ မှတ်ဖွယ်

ပန္တဃာတ။ ။ဌ။ ၃၃၀။ အစိတ်ဖြစ်သော လမ်း၌ လုယက်သတ်ဖြတ်သူ၏ ပန္တဃာတ အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော လမ်း၌ လုယက်သတ်ဖြတ်သူ၊ ဆီးနင်းကျစဉ် တိုက်ခိုက်သတ်ဖြတ်သူ၊ ချုံခိုတိုက်ခိုက်သတ်ဖြတ်သူ၌ တင်လေ။ ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏာ။)

ပန္တ။ ။ ဌာနဖြစ်သော လမ်း၏ ပန္တအမည်ကို ဌာနီခရီးသွားသူ၌ တင်။ ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဂါမဃာတ။ ။ ဌ။ ၃၃၀။ ဌာနဖြစ်သော ရွာ၏ ဂါမအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ရွာနေသူ၌ တင်။ ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

ဂါမေသု ဝဟေန္တေသု။ ။ဌ။ ၃၃၆။ ဌာနဖြစ်သော ရွာ၏ ဂါမေသုအမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ရွာနေသူတို့၌ တင်။ ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။

အာဝသန္တေ ဇနပဒေ။ ။ ဌာနဖြစ်သော ဇနပုဒ်၏ ဇနပဒ အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော ဇနပုဒ်နေသူ၌ တင်။ ဌာနူပစာ။ နာနန္တရိကနည်း။

သေနာသနတ္ထာယ နိယမိတံ။ ။ ဤ၌ ကျောင်းတည်းဟူသော အထင်ကိုဆိုသဖြင့် ပစ္စည်းလေးပါး တည်းဟူသော အလုံးစုံကိုလည်း ရသောကြောင့်နိဒဿနနည်း။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၄။

အစိတ်ဖြစ်သော ကျောင်း၏ သေနာသန အမည်ကို အပေါင်းဖြစ်သော ပစ္စည်းလေးပါး၌ တင်။ ဧကဒေသူပစာ၊ ဝါ–အဝယဝူပစာ။ (ဥပလက္ခဏာ။)

ဝိဟာရဘူမိယံ ။ ။ ဌ။ ၃၃၈။ အနီးရှိသော ကျောင်းမြေရာ၏ ဝိဟာရဘူမိအမည်ကို အနီးဖြစ်သော တောအရပ် (အရညပဒေသ) ၌တင်။ သမီပူပစာ။

ဝိဟာရဘူမိယန္တိ ဝိဟာရသာမန္တာ အရညပ္ပဒေသေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။

(က) တေကဇ္ဈလယာဂွတိ–လ–တိတိ ကတာ။ (ခ) မဓုကောဠကောတိ–လ–မဓုသိသကန္တိပိ ဝဒန္တိ။ဌ။ ၃၄၄။

(၄) အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ တိဟိကတာ–ဖြင့် တိဟိ ကတာ တိကတာဟု တတိယာ တပ္ပုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၁]၊ တိကတာ ဧဝ တေကတုလာ ဟု သွတ္ထ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုလည်းကောင်း[၂]၊ ဏုလပစ္စည်း၏ သွတ္ထ တဒ္ဓိတ်၌ သက်သည်–ကိုလည်းကောင်း[၃]၊ တေကတုလာ ဟုဆိုလိုလျက် ဒန္တဇ တ–ကို မုဒ္ဓဇ ဋ–ပြန်လျက် တေကဋုလာ ဟု ရုပ်ပြီးသည်–ကိုလည်းကောင်း[၄]၊ (သံဝဏ္ဏာ တဗ္ဗ၌ ယာဂု–ဟူသော တပုဒ်လုံးကို မဖွင့်ဘဲ ချန်ထားသဖြင့်) တေကဋု လနှင့် ယာဂုကို တေကဋုလာ စ ယာဂု တေကဋုလ ယာဂု ဟုံကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်–ကိုလည်းကောင်း[၅] သိစေသည်။

၁။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ၊ ၂။ အဘိဓာနတ္ထ။ ၃။ ပစ္စယတ္ထ။ ၄။ ဘာဝတ္ထ။ ၅။ အဘိဓာနတ္ထ။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။

ခ–ဝါကျ၌ အတိရသကပူဝေါ–ဖြင့် မဓု စ ဂုဠော စ မဓုဂုဠာ၊ မဓုဂုဠာ–ဝိယ ကရီယတီတိ မဓုဂေါဠကော–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မဓုဂေါဠအရ ပျားတင်လဲကဲ့သို့ ပြုအပ်သော အလွန်အရသာရှိသော မုန့်၊ ဝါ–မုန့်ချိုလုံးကို ယူရမည်ဟု သိဂေစသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

ခ–ဝါကျ၌ မဓုသီသကံ–ဖြင့် မဓုဂေါဠကသဒ္ဒါသည် ဝဒန္တိဆရာတို့အလို ပျားလဘို့ (ပျားလဘို့ မုန့်–မုန့်ပျားသလက်) ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ။)

(က) စောရဟိ ဥပဒ္ဒုတန္တိ စောရေဟိ ဝိလုတ္တံ။ (ခ) ဣဒ္ဓိယာ အာနေတွာ–လ–အဋ္ဌသိ။ (ဂ) ဝေါဟာရံဝသေန–လ–ဌပေ–သီတိ။ (ဃ) ဣဒ္ဓိသယေတိ–လ–အနာပတ္တိ။ (င) ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ ပန န ဝဋ္ဋတိ။ ဋ္ဌ။ ၃၄၅။

(၅) ဝါကျခွဲနှင့် ကျမ်းတက်

ခ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ က–ဝါကျကား ပက္ခ။

ဂ–ဝါကျကား ဝါကျာရမ္ဘ။ ထို–၍ ခ–ဝါ အာရဒ္ဓ။

ဃ–ဝါကျကား ပက္ခန္တရ။ ထို–၍ ခ–ဝါကျကား ပက္ခ။

င–ဝါကျကား ဗျတိရေက။ ထို–၍ ဃ–ဝါကျကား အန္ဝယ။

ဃ–ဝါကျကျမ်းတက်

ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အနာပတ္တိ ဣဒ္ဓိမသ ဣဒ္ဓိသယေ–ဟု ဟောတော်မူ၏။ အသို့နည်း–ပယ်အပ်ပြီးသော တန်ခိုးပြဋ္ဌိဟာကိုပြခြင်းငှာ အပ်ပါသလော–ကြောင့် ဃ–ဝါကျမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

✝ ကိံ ပန ? ပဋိကုဋ္ဌဏ္ဍ ကုဋိပါဠိုဟာရိယံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ စောဒနံ သန္ဓာယ ဤဒိသာယ–လ–အနာပတ္တီတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၅။

ဝိဂ္ဂဟနှင့် ဉာဏ်ကောက်

သောကသလ္လသမပ္ပိတ။ ။ သောကသလ္လေန သမပ္ပိတံ သောကသလ္လ–သမပ္ပိတံ။ ဠာနိ ဠာန၊ သာဓကေ သာဓ၂ စပ်။

သောက။ ။ သုစ သောကေ ဏော၊ သုစနံ သောကော။

သလ္လ။ ။ အာသု ဂတိယံ အ။ သရ ဟိံ သာယံ ဝါလော။ ရဿလော၊ သလ္လော။ သူစိ။

သမပ္ပိတ။ ။ သံ+အပ္ပ+တ။ တနည်း။ သံ+အပိ+က္က+တ။ ပါဠိပြဒကျမ်းညွှန်း။

အာဘောဂနှင့် သံဝဏ္ဏနာ

က–ဝါကျ၌ ဝိလုတ္တံ–ဖြင့် ဥပဒ္ဒုတံ၌ ဒုစာတ်သည် ဂတိ, ဝုပိ အနက်တို့ကို မဟော၊ ဟိံ သနအနက်ကို ဟောသတည်း ဟု သိစေသည်။ (ဒုတိယဓာတွတ္ထ။)

ဃ–င–ဝါကျ၌ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိယာဖြင့် ကုဋိဝိသယေ–၂၌ ကုဋိအရ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိကို ယူ (ဗျ)၊ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိကို မယူရဟု သိစေသည်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။)

နည်းနှင့် ဥပစာ

ကုဋိယာ။ ။ အပေါင်းဖြစ်သော တန်ခိုး အမျိုးမျိုး၏ ကုဋိအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ၌ တင်စား၍ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ–ကို ကုဋိယာ ဟုဆိုသောကြောင့် ကေဒေသျူပစာ၊ ဝါ–သမုဒါယူပစာ။ (နေယျတ္ထ၊ ရုဠှီတွဲ။)

သောကသလ္လသမပ္ပိတံ။ ။အတူဖြစ်သော မြား၏ သလ္လအမည်ကို အတူရှိသော သောက၌ တင်စား၍ အတူရှိသော သောကကို သလ္လဟု ဆိုသောကြောင့် သဒိသူပစာ။

ဒုတိယပါရာဇိကအဖြေ ပြီး၏။

မစိုးရိမ်ပါရာဇိကဏ်အဖြေ ဒုတိယပိုင်း ပြီးပြီ။

http://www.dhammadownload.com

မစိုးရိမ်
ပါဠိပါရာဇိကဏ်အဖြေ (ဒုတိယအုပ်)
အမှား–အမှန် ပြင်ဆင်ချက်

မှား	မှန်	နှာ	ကြောင်းရေ
သမ္ဗဟုလသင့်	သမ္ဗဟုလသင့်	၁၂	၃
ဂ–ဝါကျဋ္ဌ	ဃ–ဝါကျဋ္ဌ	၅၁	၈
(ဓာတွတ္ထ)	(ဘာဝတ္ထ)	၅၁	၉
ဂ–လအလို	ဃ–လအလို	၅၁	၁၁
ဝသသီလေနာ	ဝသတိသီလေနာ	၆၄	၁၈
အဘိဒေါသိက	အဘိဒေါသ	၇၉	၂၆–၂၇
ဟုဆိုသနည်း	ဟုအဘယ်ကြောင့်ဆိုသနည်း	၈၉	၁၆
တိလိင်	ထီလိင်	၁၀၄	၂၆
အ+နိဒါန်	တ+နိဒါန	၁၂၃	၉
တ္တပစ္စည်း၏	တ္ထပစ္စည်း၏	၁၃၅	၃
ပုတ္တကေနဝိဟာရတံ	ပုတ္တကေနဝိရဟိတံ	၁၃၉	၄
ပုတ္တေနဝိရဟိတံ	ပုတ္တေကေနဝိရဟိတံ	၁၄၀	၁၃
ပမတိ	ဝမတိ	၁၇၇	၃
ညွှန်းပြဖွဲ့ဆို	ညွှန်းပြဖွင့်ဆို	၂၀၂	၈
အနူသဒ္ဒါ၏	အနုသဒ္ဒါ၏	၂၀၅	၃
၄၇ ဘဝိတတ္တ	၄၇၀ သဝိတတ္တံ	၂၈၈	၂၂
ဝတ္တ	သင်္ဃ	၂၂၀	၅–၆–၇
တဏှာခယံ	တဏှက္ခယံ	၂၂၁	၈
၃။ ဓာတုပဒ	၃။ ဒုတိယ ဓာတုပဒ	၂၂၃	၁၇
ဝိနနတောကားဝါဓာဘ်	ဝိနနတောကားဝိဓာတ်	၂၂၃	၁၈
ခါဓာတ်ဓာပစ္စည်း	ခါဓာတ်တာပစ္စည်း	၂၂၅	၇
ဝိပါသနာ	ဝိပါသာ	၂၂၆	၆
ကြည်ညိုသည်တကား	ကြည်ညိုသည်မှတစ်ပါး	၂၂၉	၁၂

http://www.dhammadownload.com

အမှားပြင်ဆင်ချက်

မှား	မှန်	နှာ	ကြောင်းရေ
အဖြစ်သို့	အပြစ်သို့	၂၃၂	၂၃
ဝိရှေးရှိသော	ဝိအတိရှေးရှိသော	၂၃၈	၂၇
၁။ အဘိဓာနတ္တ	၁။ အဘိဓာနတ္တသကသလိင်္ဂပတ္တ	၂၄၄	၁၁
၆။နိပါတလိင်္ဂတ္တ။	၆။ နိပါတလိင်္ဂပဒ	၂၄၄	၁၂
သာမဏာနံ	သမဏာနံ	၂၄၅	၆
ကံပစ္စည်း၏	ကဏ်ပစ္စည်း၏	၂၄၅	၇
နသမဏာကံ	နသာမဏာကံ	၂၄၅	၈
ခ၊ အဘိဓာနတ္တ	ခ၊ အဘိဓာနတ္တ ၂၊ ပစ္စယတ္တ-၃၊	၂၄၅	၁၁
၃။ နိပါတလိင်္ဂပဒ္ဓ၊	၃။ နိပါတလိင်္ဂပဒ	၂၄၅	၁၀
မိးကျိုးစု၏	မိးကျိုးစုဒ္ဓ	၂၅၂	၅
က-ဝါကျကား	ခ-ဝါကျကား	၂၅၃	၈
ခ-ဝါကျကား	က-ဝါကျကား	၂၅၃	၈
၃-နာမလိင်္ဂတ္တ	၃၊ ဝိဘာကျတ္တ၊ ၄၊ နာမလိင်္ဂတ္တ	၂၅၃	၂၀
၃၊ ဒုတိယပစ္စယတ္တ	၃၊ဒုတိယဓာတွတ္တ	၂၇၃	၁၂
အာဂမာသိ	အဂမာသိ	၂၇၃	၂၃
မဟာတိက္က ဇ္ဇာ	မဟာတိက္က ဇ္ဇာ	၂၇၈	၁၃
အဿ၊ ထိုသတ္တဝါအား	အဿ၊ထိုဘတ္တအား	၂၈၃	၁၇
ကဋ္ဌကထာ၌အသံဝရော	ကဋ္ဌကထာ၌သံဝရော	၂၈၆	၁၈
အပေါင်း	အစိတ်	၂၉၀	၃
ဆဋ္ဌိတပ္ပုရိသ်	စတုတ္ထီတပ္ပုရိသ်	၂၉၀	၁၁
သမာသေဒေါ	က-အထက်၌နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ သမာသေဒေါ	၃၀၃	၁

http://www.dhammadownload.com

အမှားပြင်ဆင်ချက်

မှား	မှန်	နှာ	ကြောင်းရေ
တသဿတွဲသဿ၊	တသဿတ္တာသ ဒီပက၊		
တဒတ္တသဿ	တဒတ္တသဿဒီပက	၃၀၈	၁၂
အဇ္ဈတ္တ၊ အကြောင်း	အဇ္ဈတ္တ၊ အကျိုး	၃၁၂	၂
ဃ ဝါကျဖြင့်	ဂ ဝါကျဖြင့်	၃၁၄	၁၂
ဉ– ပုဗ္ဗ၊ ဝဟာစာတ်	ဉ–ပုဗ္ဗ၊ ဗဟာစာတ်	၃၂၈	၇
သမ္မဂ္ဂေါ (ထိ)	သမဂ္ဂါ (ထိ)	၃၃၄	၂
တဘာဏ္ဍာဂ္ဂဟိတော	သဘာဏ္ဍာဂ္ဂဟိတော	၃၅၂	၁၃
မက္ကဋိတ္တ၊	မက္ကဋိဝတ္တ၊	၃၅၈	၁၈
သံဝဏ္ဏနာကာရဏ	သံဝဏ္ဏနာကာရက	၃၈၆	၂၈
နိမ္မာနံ	နိဗ္ဗဓနံ	၄၀၂	၂၆
မယူရဟုသိစေသည်	မယူရဟုသိစေသည်		
	(အဘိဓေယျတ္တ)	၄၀၉	၃
ဉက္ကဋ္ဌိ–၃	ဉက္ကဋ္ဌ–၃	၄၂၅	၂၅
အထက်၌လည်းရှိ၏	အထက်၌လည်ရှိ၏	၄၂၆	၂၅
မန္တမတောဟု	အန္တမသောဟု	၄၄၈	၃၀
သိစေသည်	သိစေသည် (ဘာဝတ္တသမ္ဗန္ဓ)	၄၅၉	၁၅
ဠာနုပစာ	ဌာနျူပစာ	၄၈၉	၂၉
ဂိမ္ဗျာကူပုဒ်ကို	ဂိမ္ဗျာကူငပုဒ်ကို	ဒု-၆	၆
အနိသိတအနိဿယ	အနိဿိတအနိဿယ	ဒု–၁၂	၁၉
၆–ဝါကျကား	ဃ–ဝါကျကား		
ဝါကျာရမ္ဘ	ဝါကျရမ္ဘ	ဒု–၂၀	၁၆

http://www.dhammadownload.com

အမှားပြင်ဆင်ချက်

မှား	မှန်	နှာ	ကြောင်းရေ
အိုးထိန်းသည်တို့	အိုးထိန်းသည်တို့		
ပြုအပ်သော	ပြုအပ်သော	၃–၂၃	၁၃
ကတ္တုဂ္ဂကမ္မစာရာယ်	ကတ္တုဂ္ဂဗ္ဗအဝိကရဏ		
သမာသ်	သာဓန	၃–၅၀	၁၉
ဗုဒ္ဓန္တိ	ဗန္ဓန္တိ	၃–၅၁	၁၀
ကပစ္စည်း၏	ဏပစ္စည်း၏	၃–၆၆	၁၁
အယ်ကြောင့်	အဘယ်ကြောင့်	၃–၈၇	၁၂
ဤကျမ်းနှာ– ၄၈	ဤကျမ်းနှာ–၃–၄၈	၁၀၂	၂၆
ဥပမာဖြစ်ကြောင်း	ဥပစာဖြစ်ကြောင်း	၁၁၆	၉
ကိုလည်းကောင်း	ကိုလည်းကောင်းသိစေသည်		
သိစေသည်	၁။ ဝိဘတျတ္တ၊		
	၂။ သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္တ၊		
	၃။ အဘိဓာနတ္တ၊		
	သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ။	၁၁၉	၅
ချည်းနှင့်	ချည်ဖြင့်	၁၂၄	၁၈
သိစေသည်	သိစေသည်		
	၁။ အဘိဓာနတ္တ၊		
	၂။ ဒုတိယပစ္စယတ္တ၊		
	၃။ အဘိဓာနတ္တ		
	၄။ သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ။	၁၂၈	၃

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com